

**«Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы» ММ
«ҚИНЭУ Кәсіпкерлік колледжі» ЖМ**



«ЖАС-ҒАЛЫМ - 2023»

*атты Республикалық халықаралық қатысумен
ғылыми –тәжірибелік конференцияның материалдары*



*материалы
Республиканской научно-практической конференции
с международным участием
«ЖАС-ҒАЛЫМ-2023»*

Қостанай

ББК 74.47
УДК 377
С23

Сборник материалов Республиканской студенческой научно-практической конференции с международным участием «Жас-ғалым - 2023»/ Составители Жолдыбаева С.Б., Мамитанова Л.К. – Костанай, «Колледж предпринимательства КИНЭУ», 2023. – 609с.

В сборник включены тезисы выступлений студентов организаций технического и профессионального образования Костанайской области, принявших участие в Республиканской студенческой научно-практической конференции «Жас-ғалым - 2023», проведенного на базе ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ» при поддержке Управления образования акимата Костанайской области. Статьи распределены в соответствии с тематикой и содержанием по секциям: «Информатика и информационные технологии»; «Молодежь.Техника.Прогресс»; «Проблемы и перспективы развития современных технологии»; «Актуальные проблемы естественных наук»; «Педагогика и психология»; «Start-up. Будущее глазами тинейджеров», «Мухтар Ауэзов – ум и душа эпохи»; «Современные технологии пищевой отрасли», «Экономика и менеджмент».

МАЗМҰНЫ

1секция. Информатика және оқытудағы ақпараттық технологиялар/ Информатика и информационные технологии в обучении			
1	Амантаева Амина	Использование информационных технологий на занятиях юридических групп в колледже	18
2	Корчагин Дмитрий	Разработка мобильного приложения для студентов ТиПО «Блокнот студента	20
3	Әбнұр Гүлназ Думанбекқызы	Әлеуметтік желілердің оқытуға әсері	23
4	Кушебаев Алмат	Исследование программных средств автоматизации создания баз данных	25
5	Стрымбовский Андрей	Электронное пособие по "БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики"	28
6	Азинбаев Алмас	Разработка web-сайта	31
7	Заикин Алексей Дмитриевич	Разработка лабораторного стенда для программирования микроконтроллера Arduino	32
8	Карле Андрей	Роботизированный железнодорожный поезд	33
9	Танатова Аружан Сабырбековна	«КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» модулі бойынша электронды оқулық	35
10	Муфталова Айдана Айдосқызы	IT- технологияларды білім беру жүйесінде қолданудың тиімділігі	37
11	Мусаев Серик	Разработка игрового мобильного приложения “Таблица Шульте”.	40
12	Фриц Максим	Цифровые образовательные ресурсы как дополнительный источник знаний студентов по специальности «строительство и эксплуатацию зданий и сооружений»	43

13	Данилова Ксения	Информация и сознание	46
14	Глоба Евгений	Моделирование и исследование смещения рабочей точки транзисторного каскада в виртуальной лаборатории	47
15	Арын Мариям Маратқызы	Создание web – приложения для реализации экономических услуг с помощью языка гипертекстовой разметки HTML.	50
16	Силадий София Лавриченко Виталий Овчинников Виталай	VR в учебном процессе	52
17	Алатаев Темирлан	Мобильный образовательный ресурс «journal» дисциплины «развитие и совершенствование физических качеств»	55
18	Бородов Иван	Разработка telegram-бота для информационной поддержки обучающихся колледжа	56
19	Корниенко Евгений	Использование мобильных приложений и онлайн-сервисов в обучении	58
20	Акбаева Аружан, Басенова Айдана	Разработка методического пособия «Образовательная робототехника» для воспитателей дошкольных организаций	61
21	Шаяхметов Ансаған Амангельдинович	Использование возможностей социальных сетей в образовательном процессе	64
22	Алексеев Артем Мурзак Сергей	Экосистема для частных медицинских кабинетов	66
23	Горошко Дарья	Особенности проектирования дизайн интерьера в форматах 2D графики и 3D моделирования	69
24	Каускен Мейірлан	Создание 3D модели	72
25	Нурсултан Аслан Арманұлы Ардақ	Мобильді қосымша қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде	73
26	Құсман Айдана Нұрбекқызы	Озық технологияларды білім беруде қолдану болашақ жастардың кәсіби құзыреттілігін дамытудың алғышарттары.	76
27	Тұрсынбай Нарқыз	Білім беру процесіндегі сандық технологиялардың рөлі	78

2секция. Жастар. Техника. Прогресс/ Молодежь. Техника. Прогресс

1	Табыс Абылай	Құрылыс техникасы-құрылыс индустриясының дамуындағы прогрестің негізі	82
2	Тарбунов Валентин Алтымбаев Ислам	Изготовление металлических ворот на основе профильной трубы	83
3	Уразова Лилия	«Отцы и дети»: взгляд на современные технологии	86
4	Симаков Иван	Восприятие информации: поколения X, Y, Z	89
5	Кишкинбаев Алишер, Заболотный Артем	Модернизация существующей системы торможения автомобиля как путь уменьшения дорожно-транспортных происшествий в г. Костанай. Магнитный тормоз	91
6	Токпаев Нуралы	Логическая игра «крестики-нолики»	94
7	Тришин Кирилл	Получение электрической энергии за счет искусственных неровностей на дорогах	96
8	Боранбай Мадихан	Ауылшаруашылық қызметіндегі техника мен технологияның әсері	98
9	Кокухина Анастасия	Проблемы современной молодёжи п.Сарыколь	100
10	Возных Владислав	Дефекты сварочных швов	102
11	Калиев Амангельды	Новые материалы и технологии в машиностроении	104
12	Качуровский Виктор	Сварка в среде защитных газов	107
13	Катарбаева Альбина Мазенова Алтынай Энгельгардт Екатерина	Снижение читательской грамотности как один из побочных эффектов технического прогресса	108
14	Бончужный Константин	Поиск альтернативных источников энергии	110

15	Задорожнюк Дмитрий	Автоматизация технологических процессов в тепличном хозяйстве	111
16	Ваннер Артур Засименко Максим	Автоматизированная система контроля занятости участка пути	113
17	Қодашев Бауыржан Рауанұлы	Семей қаласындағы электрмен жабдықтау жүйелерін цифрландыру	114
18	Жумабаев Марат Маратович	Применение структурно–изоляционных панелей (СИП) в гражданском строительстве Костанайской области	116
19	Максимова Ангелина Николаевна	Влияние конструкции поливинилхлоридных окон на энергосбережение зданий	119
20	Аяпов Бекзат	Цифровизация в образовании: электронные учебники	122
21	Буксанчук Кристина	Алақолдің емдік балшығы-денсаулықтың қайнар көзі.	124
22	Сухачёв Артём Ключникова Любовь	Применение закона Ома в электрическая цепи электровоза	126
23	Рец Данила Федорович	Разработка мобильного приложения для приема заявок программисту	129
24	Киселев Никита	Особенности моделирования изделий из проволоки	131
25	Бардюжа Анастасия	Конкурентоспособность молодежи на рынке труда в дорожно-строительной отрасли	133
26	Доля Кирил Коханенко Владислав	Исследование внедрения ветропарка на территории Костанайской области.	135
27	Курумбай Едіге	Арқалық политехника-лық колледжіне баламалы энергия көздерін енгізу.	137
3 секция. Қазіргі заманғы технологияларды дамыту мәселелері мен перспективалары/Проблемы и перспективы развития современных технологий			
1	Ашуркова Алина Сергеевна	Подземные мусорные контейнеры и вакуумный мусоропровод	140
2	Бауыржанова Ардак	Эффективный способ улучшения качества дорожных покрытий в Казахстане	143

3	Жетпісбай Индира Жетпісбайқызы	Заманауи білім берудегі инновациялық технологиялар	145
4	Миرونенко Александр	Обеззараживание воды реагентом комплексного действия advantage k350	147
5	Асылан Диас	Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері	150
6	Кушкинбаева Айнура	Қостанай Солтүстік парк станциясында сұрыптаушы төбешікті енгізу	152
7	Жақсылықова Аружан Нұрланқызы	Ауаны тазарту технологиялары	155
8	Кузьменко Ян	Совершенствование систем автоматической блокировки на железнодорожном транспорте	156
9	Жунербаев Есмурат	Жизненное пространство студентов – важный фактор в организации достойной студенческой жизни	159
10	Лебедев Евгений	Эффективность системы интервального регулирования движения поездов на основе дистанционного управления	162
11	ЖүсіпбекМәди Кажигапаров Дияр	Ақылды үй	165
12	Кусетова Аружан	Архитектурный облик общественного здания -важный фактор в формировании информации о его назначении	167
13	Осадчий Владимир; Докучаева Анжелика	Декоративная отделка стен без лишних затрат.	170
14	Шестопалова Мариям	Выполнение наливных полов, расчет материалов в мастерской отделочных строительных работ	173
15	Альт Вадим	Изучение новых технологий с применением местных материалов для совершенствования автомобильных дорог Костанайской области	176
16	Ахметов Асхаб	Модернизация трактора К-700 для повышения эффективности выполнения сельскохозяйственных работ	178
17	Панченко Максим	Проблемы развития цифровых технологий в аграрно-промышленном комплексе Республики Казахстан	180
18	Крыжановский Дмитрий	Борьба с овсюгом обыкновенным в период весенне-полевых работ	183

19	Пазников Илья	Сравнительная эффективность лечебных программ при псороптозе кроликов	186
20	Тыртышный Артем	Дифференциальная диагностика и основные профилактические мероприятия бруцеллеза крупного рогатого скота Сарыкольского района	189
21	Салыков Эмиль Романенков Данил	Разработка модели системы диагностики состояния оборудования электросетевого комплекса	192
22	Толыбай Құдайберген	Исследование резонанса в цепи переменного тока с помощью современных технологий	194
23	Семенюк Олег Игоревич	Оценка технологического уровня безопасности производственного оборудования автомобильного сервиса	197
24	Новиченко Владислав	Проблемы и перспективы развития точного животноводства в условиях костанайской области	199
25	Калдыбаева Ұлпан, Турсунғали Әсем	Қостанай қаласының сәулет өнері кеше және бүгінгі	202
25	Абенова Фарида Асқарқызы	Білім беруде цифрландыру технологиясын қолдану	204
26	Бидахметова Балжан	АКТ технологиясын пайдалану арқылы балалардың танымдық- зияткерлік дағдысын дамыту	207

**4 секция. Жаратылыстану ғылымдарының өзекті мәселелері/
Актуальные проблемы естественных наук**

1	Мирошниченко Полина	Физика в моей профессии	210
2	Досымбек Айымжан	Ахатина ұлуын үй жағдайында өсіру	212
3	Мекебаев Чингиз Широв Андрей	Влияние загрязнений на человека и биосферу	215

4	Қуанышбай Роза Нұрланқызы	Дәрілік өсімдік адыраспанның пайдасы	217
5	Есқали Гүлімжан Рауанқызы	Тағамның адам денсаулығына әсері	219
6	Қараханова Айым Жандарбекқызы	Энергетикалық сусындардың зияны	222
7	Газез Даулет	Топырақтағы ауыр металл иондарының мөлшеріне автомобиль көлігінің әсері	225
8	Чернопрудов Вадим	Вероятность выигрыша в лотерее	227
9	Князев Илья, Стасин Ярослав	Перспективы использования вторичного сырья	229
10	Калитко Влад	Сравнение эффективности различных способов межевания при формировании земельных участков	232
11	Попова Виктория	Сравнительная эффективность лекарственных препаратов при пайлейкопении	234
12	Бордонос Ирина	Рациональное использование электрической энергии	236
13	Жайықұлы Азамат, Қуандықұлы Нұрәлі	Қоқыс –табыс көзі,оны қайта өңдеу- денсаулық кепілі.	238
14	Утегенов Асанали, Пичугина Виктория	Изучение влияния повышенной концентрации углекислого газа на здоровье студентов	241
15	Абишева Алтыным Айтбаева Баян-Сұлу	Қоңыр көмірден мұнай алу	243
16	Касенғалиева Даяна	Биологический возраст как фактор личностного развития	246
17	Кенесханқызы Назерке, Шаймерденова Диана	Қостанай облысындағы жануарлар мен өсімдіктер атауынан пайда болған топонимдер	249
18	Мухортова Лилия	Исследование сорбционных свойств карбоксиметилированного растительного сырья, полученного в различных условиях.	251
19	Купеева Анаргуль	Исследование биохимического состава крови отряда парнокопытных на содержание каротина и Витамина С.	253
20	Вальтер Антон Карпунина Любовь	Радиационный фон Костаная	255

21	Смирнова Ульяна Алексеевна	Вторая жизнь автомобильным шинам	258
22	Алдаберген Аружан	Талдықорған аймағындағы ризосфера микроорганизм- дерінің тіршілік ортасын зерттеу	260
23	Мукашев Бекнұр Маратұлы	Қолжетімді биогаз	263
24	Кооп Евгений	Влияние электронных сигарет на организм подростков	265
25	Нұрсағат Нәзік	Тұрмыстық химияның адам ағзасына әсері	266
26	Гапич Марагарита	Почвенно-картографическое районирование	269
27	Тыныштық Бекарыс	Қостанай облысындағы органикалық ауыл шаруашылығының әлеуеті	273

5 секция. Педагогика және психология/ Педагогика и психология

1	Ковтун Алина	Приемы работы над речевыми ошибками на уроках русского языка	276
2	Хайрутдинова Алина	Использование игровых технологий на уроках русского языка	279
3	Қаби Мөлдір Әбілхамитқызы	Оқу-тәрбие үрдісі барысында оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін ұйымдастыру жолдары	282
4	Темир Еркежан Бахытжановна	Влияние арттерапии на адаптацию первокурсников при поступлении в колледж.	285
5	Салимжанова Арайлым	Отражение семейных отношений в поговорах и пословицах казахского и русского народа	287
6	Бортасова Аяжан, Файзулла Ерболат	Ұлттық тәрбие ұлт ойыншықтарынан басталады	290
7	Арбузова Вероника, Шаер Алина	Неологизмы в английском языке	292
8	Серікқызы Данагүл	Жасөспірімнің агрессиялығы	297
9	Сыдықбекова Айзере	Ұлы дала ұстазы ыбырай алтынсариннің еңбектеріндегі балалардың зерттеу қабілеттерін дамытудағы ізгілік, даналық жолдары	300
10	Казанцев Никита Вячеславович	Влияние интернет - ресурсов на развитие речи подростков	303

11	Жауынбаев Асхат Чейдуков Родион	Современный преподаватель глазами студентов	305
12	Баяхметова Дариға Амантайқызы	Тәуелсіз елдің жас ұрпағын - патриоттыққа тәрбиелеу	307
13	Сарсекова Тұмарым Бекболатқызы	Мектеп жасына дейінгі балаларда таным қуаттарын дамыту	310
14	Тоқасова Дильназ Тоқасқызы	Жаңартылған білім беру мазмұнында тәрбие жұмысының мәселелері	313
15	Габдулланова Дана	Баланың психологиялық дамуына ойынның ықпалы.	315
16	Калибекова Назлы Ерболатқызы	Математикалық мазмұндағы дамытушы ойындардың балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы құндылығы	318
17	Қалибекова Аяна Ерболатқызы	Мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты тәрбиелеуде отбасымен байланысы	321
18	Әділбекова Жасмин Бақытбекқызы	Көркем өнер арқылы студенттердің арасында адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру	324
19	Гусева Анастасия	Проблемы «Отцов и детей» в современном обществе	327
20	Мұқанова Жанерке Тоқтарбекқызы	Бастауыш мектепте білім берудегі пәнаралық байланыс	330
21	Нұрланов Тілек Нұрланұлы	Аутизмі бар балаларды оқытуда кешенді әдістерді қолдану	333
22	Даулетханова Наргуль	«Gallup – как инструмент построения отношений с учениками»	336
23	Ғабитқызы Салтанат	Нейрогимнастикалық жаттығулар арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл – ойын дамыту	338
24	Сағатбек Айым Салауатқызы	Бастауыш сынып оқушыларының ағылшын тіліне қызығушылығын арттыру жолдары	341
25	Асхатова Айдана Асхатқызы	Оқу-тәрбие үрдісінде зейіннің дамуы	344
26	Дүйсекова Аружан Темірханқызы	Мектепке дейінгі шақта ойын баланың басты іс әрекеті	347
27	Мырзағалиева Жаңагүл	Балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің негіздері	350
28	Қасымхан Динара	Заманауи педагогикалық технологияларды шет тілдерін оқытуда пайдалану	352
29	Сейтқали Ұлпан Жаңғазықызы	Оқушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру психологиялық-педагогикалық мәселе ретінде	355

30	Кумушгалиева Дана Избасаровна	Педагогические качества молодых специалистов – основа профессионального развития»	358
31	Қазизова Айзада	Оқушылардың коммуникативтік күзiреттiлiгiн ойындар арқылы дамыту	361
32	Абрамова Анастасия	Использование новых технологий в преподавании русского языка	363
33	Сабит Диас	Аңсаған тәуелсіздік: «Жастар саясаты»	366
34	Коцарь Ольга	Изучение сформированности семейных ценностей у студентов средствами художественной литературы	369
35	Казачук Карина	Отличие немецких традиций в Германии и Казахстане и их влияние на воспитание и образование подрастающего поколения	372
36	Лошаев Александр	Влияние видео игр на психическое состояние подростка	375
37	Биркенов Адиль	Қыз тәрбиесі – қоғам тәрбиесі	378
38	Харченко Дарья	Стрессоустойчивость как необходимое качество для формирования конкурентоспособной личности студента	381
39	Байменова Улжанай	Мектеп жасына дейінгі балаларда ойлаудың дамуы	384
40	Теньшакова Карина	Психологическое сопровождение в режиме дистанционных образовательных технологий	386
41	Жусупов Дамир	Сила одного изречения	389
42	Жук Игорь Александрович	Влияние типа темперамента на успешность в обучении.	392
43	Маратова Ажар	« Жизнь, прожитая не зря: Владимир Андреевич Зинкин»	394
44	Ильдисов Ислам	Влияние американской культуры на казахстанских подростков	397
45	Янгильдина Алина	Трудности изучения английского языка в школе	399
46	Досбергенова Гульфия	Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабiлеттерiн дамыту	400
47	Середина Екатерина	Выбор профессии: ошибка молодости или осознанный шаг?	403
48	Айтжан Әмір	Ағылшын тілі сабақтарында мақал-мәтелдерді қолдану бастауыш сынып оқушыларының есту және сөйлеу дағдыларын дамыту құралы ретінде	405

49	Амирханова Гульнура	Бастауыш сыныпта математика сабағында оқушылардың танымдық қызығушылықтарын арттыру.	407
50	Ерденбаева Айдана	Бастауыш сынып оқушыларының ақпараттық құзіреттілігін қалыптастыру құралы ретінде ағылшын тілі сабақтарында тыңдау дағдысын қалыптастыру	410
51	Әбдрахман Алпыс	Қазіргі әлеуметтік желідегі сөз мәдениеті	412
52	Тасбаева Балканат	Влияние детской психической травмы на взрослую жизнь	415
53	Сарекин Адлет	Экскапизм	416
54	Егорычева Дарья	Деперсонализация и дереализация	417
55	Кусеубаева Карина	Буллинг в учебных заведениях	418
56	Воробьев Данил	Особенности девиантного поведения подростков	420
57	Елчиева Аида	Откладываешь дела на потом? Как превратить невыносимое в незаменимое	422
58	Горных Никита	Анализ содержания английских надписей на одежде подростков	424
59	Мацилевич Алёна	Исследование проблемы формирования коммуникативной толерантности в молодежной среде	426
60	Сандыбекова Жансая	Мәтіндік есептерді шешуді оқыту әдістемесі	428
61	Утельбаева Мария	«Эффективные способы повышения уровня экологического воспитания младших школьников во внеклассной деятельности»	431

**6 секция. Start-up. Болашақ жасөспірімдердің көзімен/
Start-up. Будущее глазами тинейджеров**

1	Кимлач Алина	Соломобетон или арболит из соломы и цемента: производство своими руками и применение	434
2	Доспулов Даур, Жургенова Тогжан	Бизнес план по выращиванию микрозелени	436
3	Кусаинов Султан, Байбулова Амина	Образовательная платформа «ASAR»	439

4	Околелова Анна Черноусова Александра	Мультимедийная выставка	441
5	Шкода Анастасия Салыкова Лейла	Фандомат по приему пластиковых бутылок	443
6	Данилова Екатерина Мурзалин Даулет	Перспективы развития «зеленой экономики»: глобальные и региональные аспекты. Бизнес-план «Производство экотоваров в Костанайской области»	445
7	Фельдман Александра Кашапова Екатерина	Производство тротуарной плитки из пластиковых бутылок «Экоплитка»	448
8	Казачук Карина	Разработка бизнес-модели Логистического центра в Костанайском регионе	450
9	Шеверняева Дарья	Диабет лайф приорити	453
10	Иржанова Алма	Молодежь в предпринимательстве	455
11	Савенок Николай	Автостудия "Shik"	457
12	Арцыбасова Виолетта Шайхымов Жасулан	Start-up как стратегия развития бизнеса	460
13	Досжанова Амина, Мырзалиев Али, Сапиев Нурболат	Интерактивный стенд	463
14	Апарин Руслан	Изготовление керамических изделий и цветного мела с использованием глины торгайского региона	465

**7 секция. Мұхтар Әуезов – дәуірдің санасы мен жаны /
Мухтар Ауэзов – ум и душа эпохи**

1	Мұсабек Ділназ	М.Әуезовтың педагогикалық мұрасын зерттеу, оны оқу-тәрбие жұмысында қолдану	467
2	Оспан Аружан	М.Әуезовтың педагогикалық көзқарасы	470
3	Қуандық Парасат	М.Әуезовтың рухани мұрасы мен этномәдени дәстүрлері	473
4	Айтан Нұрболат Асылұлы Бекзат	Дәуірдің дара тұлғасы	476

5	Купеева Анаргуль	Мұхтар Әуезов «Абай жолы»	478
6	Пашинский Дмитрий	Творчество Мухтара Ауэзова – основа формирования истинного патриотизма	481
7	Насырова Гульназ	Мухтар Ауэзов и его наследие	483
8	Есенжол Зарина Есенжолқызы	М.Әуезов әңгімелері арқылы жеке тұлғаны қалыптастыру	486
9	Сыздыкова Диана Дамировна	Прообразы природы, человека и животного в творчестве Мухтара Ауэзова	488
10	Қабышова Айсұлу Берікқызы	Мұхтар Әуезов және әлем әдебиетіндегі рухани үндестік	491
11	Дүйсенбай Темірлан	М. Әуезов мұрасын зерттеу: инновациялар мен әдістер	494
12	Бикишев Уаис	Ел болам десең, бесінгінді түзе	496
13	Крек Анастасия	Современные поэты Костанайского района. Андрей Степанович Удовицкий.	499
14	Молдабек Дана	Бастауыш сыныпта математика сабағында оқушылардың танымдық қызығушылықтарын арттыру.	501
15	Ардакқызы Жұлдыз	Семинарист М.О.Әуезовтің қоғамдық-мәдени қызметі	503
16	Ихтисат Айғаным	«Ұлы даланың мызғымас темірқазығы...»	507
17	Есенгелдинова Нұрай	Мұхтар Әуезов – дәуірдің санасы мен жаны	510
18	Плугатаренко Богдан Мусиенко Артем	Мухтар Ауэзов – ум и душа эпохи	511
19	Қабдымажитова Айтолқын	Мухтар Әуезов-дәуірінің санасы мен жаны	514
20	Қуанышова Гүлназ Жанатқызы	Мұхтар Әуезов – заманның заңғар жазушысы	516
21	Корякин Артём	Творчество Мухтара Ауэзова как источник патриотизма современной молодежи	517
22	Ермохина Мария	Создание сценического образа на основе литературного наследия Мухтара Ауэзова в процессе постановки современного казахского танца.	520
23	Айдынқызы Кәусар	М.Әуезовтің «Хан Кене» пьесасындағы тарихи шындық	523

**8 секция. Тамақ өнеркәсібінің замануи технологиялары /
Современные технологии пищевой отрасли**

1	Нигматуллин Дамин	Современные технологии пищевой отрасли	525
2	Серикова Дильназ Оралбекова Амина	Влияние современных технологий в пищевой отрасли на организм человека	528
3	Каирбекова Дана Ердаулетовна	Ешкі сүтінен жасалатын тағамдар және оның маңызы	531
4	Чечушкова Юлия	Оценка качества хлеба из пшеничной хлебопекарной муки с добавлением проросших зерен	534
5	Ленский Никита	«Корректировка хлебопекарных достоинств муки с использованием натурального улучшителя»	537
6	Шарапова Надежда	Изомальт- польза или вред?	540
7	Питканин Олег	Применение пахты с добавлением растительного сырья для производства кисломолочного напитка «Свежесть»	543
8	Щевчук Никита	Расширение ассортимента сыров на основе подсырной сыворотки	545
9	Серов Богдан	«Современное правильное питание-модный тренд или реальная польза»	548
10	Томилова Дарья	Математика в профессии повар	551
11	Павлюковец Валерия Владимировна	Инновационный подход к разработке блюд посредством методики вкусовых сочетаний фудпейринг	553
12	Решетникова Анастасия	Молекулярная кулинария – миф или реальность	556
13	Саминова Лика	Изучение способов и получение порошка из мякоти тыквы	560
14	Шорина Ангелина	Мороженое лекарство от многих болезней	561
15	Ковалева Екатерина	Современные технологии для улучшения работы предприятия общественного питания	564
16	Ленский Никита	Повышение качества муки с пониженными хлебопекарными свойствами на основе реологических исследований.	567
17	Алиаскарова Ұлдада	Сүт сарысуы негізіндегі ферменттелген сусындарды алу технологиясын жасау	569

18	Тулегенова Сайра	«Изготовление хлебобулочных изделий с добавлением нутовой муки»	571
19	Бочарникова Елизавета	Совершенствование ассортимента диетических свойств изделий с использованием гречневой муки	574
20	Богачева Евгения Сергеевна	Разработка рецептуры муссового десерта с клюквенным соусом на основе меренгового теста	576
21	Жданова Камилла	Способ решения экологических проблем путем разработки «Эко-капсулы»	579
22	Айткенова Дана Нуржановна	Қантсыз кептірілген жемістер мен жидектер қосылған диеталық батончиктер өндірісі	582

9 секция. Экономика және менеджмент / Экономика и менеджмент

1	Юхневич Полина Рахманова Яна	Интернет-магазины на современном этапе развития экономики РК.	584
2	Стадников Роман Казачук Карина	«Семейный бюджет и его планирование»	587
3	Сапаргалиева Аурелия	Пока до лампочки	590
4	Заикина Виктория	Реальность и необходимость кредита в современной жизни	593
5	Махамбетов Руслан	Финансовая грамотность – одна из ступеней счастливой жизни	596
6	Насырова Дарига	Занятость и безработица в Сарыкольском районе	599
7	Цыганец Екатерина	Система управления знаниями для бизнеса	602
8	Ешжан Малика	Салық және оның қазіргі кездегі қызмет етуі.	605
	Зарлыков Максат	Проблемы управления техническими системами и автоматизацией машиностроительного производства	606

СЕКЦИЯ «ИНФОРМАТИКА И ИНФОРМАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ В ОБУЧЕНИИ»

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА ЗАНЯТИЯХ ЮРИДИЧЕСКИХ ГРУПП В КОЛЛЕДЖЕ

Амантаева Амина, студентка 2 курса Костанайского Высшего Колледжа
Казпотребсоюза

Научный руководитель: Нургалиева Сандугаш Нуржановна, преподаватель
специальных дисциплин информационных технологий и
общеобразовательной информатики

Актуальность работы состоит в необходимости использования информационных технологий в современном образовании. В широком распространении технологий мультимедиа, в стремительном развитии информационного общества, а также в изменении образовательного процесса.

Проблема исследования состоит в изменении восприятия информации обучающимися и оно требует новых подходов в обучении.

Цель работы информатизации состоит в глобальной интенсификации интеллектуальной деятельности за счёт использования новых информационных технологий: компьютерных и телекоммуникационных.

Задачи данной научной работы:

- изучение фактического обучения
- внедрение новых технологий
- продемонстрировать обучающимся эффективность информатизации
- отслеживание результата, анализ

Дистанционное обучение, электронные библиотеки, мультимедийные средства и подобные технологии тоже входят в информационные технологии. Преподаватели все больше думают о том, как сделать процесс обучения более результативным, эффективным? Как учить так, чтобы обучающиеся все больше и больше проявляли интерес к учебе? В этом помогут информационные технологии обучения.

Мультимедийные средства обучения — это средства обучения, созданные на базе технологий мультимедиа, которые позволяют в интерактивном режиме эффективно организовать учебно-воспитательный процесс. Мультимедийные средства являются инновацией в образовательно-воспитательном процессе [7, с.96]. Доступность образования с применением информационных технологий не перестает удивлять. Кроме традиционных текстов, используются для подготовки учебных материалов различные современные технологии создания визуальных и звуковых источников информации. Образовательное кино, видео, аудио-записи в доступной форме через удалённые веб-ресурсы. Можно изучать новые сложнейшие дисциплины, управляя автомобилем, и при этом прослушивать учебный курс в записи. В последнее время создано много мультимедийных программных продуктов. Это и энциклопедии из самых разных областей жизни (история, искусство, музыка) и обучающие. Студенты, школьники так же и взрослые

могут использовать мультимедиа как эффективное средство обучения. Это как простые программы, способные научить ребенка распознавать цвета, так и высокоинтеллектуальные, обучающие иностранным языкам или математическим законам.

Информационная технология обучения – это педагогическая технология, которая использует специальные способы, программные и технические средства для работы с информацией. Стремительное вхождение в жизнь каждого человека информационных технологий стало возможным благодаря созданию глобальной сети интернет и широкому распространению персональных компьютеров. Энциклопедии-справочное издание, информационный массив, он бывает как на бумажных так и электронных носителей. Мультимедийная энциклопедия - это некое издание(средство)содержащая сведения по какой-либо тематике.

Требования использования мультимедийных энциклопедий в образовании:

Интерактивность. Возможность активно управлять процессом обучения.

Наглядность. Использование в учебной процессе дикторского озвучивания, видеоизображения позволяет достичь нового уровня некоего «погружения» в материал.

Программная независимость. Прослушивание аудиозаписей, проигрывание видеороликов и многое другое должно осуществлять без установки дополнительных приложений.

В нашем колледже был проведен эксперимент. Для студентов группы П-70 были внедрены предлагаемые нами новшества. Таким образом, П-70 была экспериментальной группой, а П-71 контрольной группой. За каждой из групп велся мониторинг в течении двух месяцев. В процесс обучения были внедрены оптимизационные методы для улучшения процесса по мнению и предложению студентов и отслеживание изменений. По завершении эксперимента были оценены и сравнены между собой изменения, который произошли в экспериментальной и контрольной группах произошли с внедренными нами изменениями.

Результаты исследования: использование мультимедийных энциклопедий, а также в целом информационных технологий помогло увеличить вовлеченность обучающихся в процессе обучения. Также благодаря этому повысилась успеваемость обучающихся группы П-70 на 8%. Экспериментальной группой П-70 были достигнуты положительные результаты.

Выводы. В результате нашего исследования было определено, что для обеспечения непрерывного, разнообразного образования требуется разработка новых концепций, обеспечивающие изменения на уровне парадигм. Эффективность процесса информатизации зависит от эффективности создания информационных ресурсов, а так же эффективности его использования. Новшества должны предлагаться не только со стороны преподавателей, но и со стороны студентов. Такие методы будут наиболее действенные и наиболее воспринимаемые.

Список использованных информационных источников

1. Захарова И.А. Информационные технологии в образовании. Издательский центр «Академия» 2010 г., 192 с.
2. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий. Учебно-методическое пособие 2005 г., 498 с.
3. Бородина Н.А., С.В. Подгорская, О.С. Анисимова. Информационные технологии в образовании. 2021 год. 168 с.
4. Трайнев В.А. Новые информационные коммуникационные технологии в образовании: Информационное общество. Информационно-образовательная среда. 2013 г., 320 с.
5. Федотова Е.Л. Информационные технологии в науке и образовании: Учебное пособие / Е.Л. Федотова 2019 г., 335 с.
6. Князева Г.В. Применение мультимедийных технологий в образовательных учреждениях//Текст научной статьи по специальности «Науки об образовании» 18 с.
7. Джаджа В.П. Мультимедийные технологии в обучении. 2013 г., 96 с.
8. Отеген Г.Ж., Туреханова С.И. Применение мультимедия технологий в образовательном процессе// Международный журнал экспериментального образования 2017 г., 3 с.
9. Воронкова Ю.Б. Информационные технологии в образовании 2010 г., 315 с.
10. Баранова Е.В., Бочаров М.И., Куликова С.С., Павлова Т.Б. Информационные технологии в образовании 2016 г., 296 с.

РАЗРАБОТКА МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ТИПО «БЛОКНОТ СТУДЕНТА»

Корчагин Дмитрий студент 1 курса Костанайский политехнический
высший колледж

Научный руководитель: Уайсова Майра Маликовна, преподаватель
специальный дисциплин

Наш нынешний мир нельзя представить без мобильных телефонов. На сегодня рынок мобильных устройств развивается очень быстро. Из-за этого мобильные телефоны плотно укрепились в жизни человека, а также благодаря удобству пользования и огромному функционалу мобильных приложений. Мобильные приложения в свою очередь играют большую роль в развитии информационных технологий при помощи упрощения и экономии времени рутинной деятельности человека.

Для студентов в учебной деятельности мобильные приложения помогают в успеваемости студентов, дают им возможность контролировать некоторые моменты своего образования, использовать время максимально эффективно.

Целью данной научной работы является разработка мобильного приложения для студентов ТипО «Блокнот студента» которое упростит учебный процесс студентов и сэкономит их время.

Объектом исследования данной научной работы станут мобильные приложения под IOS.

Предметом исследования данной научной работы станут методы и способы разработки мобильного приложения под IOS.

Для достижения данных целей научной работы требовалось выполнить следующие задачи:

- Изучить язык программирования Swift;
- Изучить IOS SDK;
- Освоить интегрированную среду разработки XCode;
- Изучить мобильную кроссплатформенную базу данных для IOS, под названием Realm;
- Создать комфортный и интуитивно понятный дизайн мобильного приложения;
- Разработать мобильное приложение для студентов технического и профессионального образования «Блокнот студента».

Актуальность данной научной работы в том, чтобы разработать мобильное приложение для упрощения учебного процесса, а также для экономии времени студентов технического и профессионального образования.

Далее стоял выбор мобильной операционной системы. Согласно сайту Statcounter.com самыми популярными мобильными операционными системами стали Android и IOS. Проанализировав информацию о двух данных мобильных операционных системах, пал выбор в пользу операционной системы IOS.

IOS – это мобильная операционная система разработанная компанией Apple. IOS была представлена публике в 2007 году 29 июня с первым телефоном iPhone, после чего была портирована и на iPod Touch с iPad. Пользовательский интерфейс IOS основан на принципе прямого взаимодействия с использованием жестов мультитач. Элементы управления состоят из различных ползунков, переключателей и кнопок. Взаимодействовать с ними нужно касаниями пальцев и жестами на сенсорном экране устройства. Такое взаимодействие запускает определенные функции в ОС, это может быть: запуск приложений и другого ПО, пролистывание, сжатие, увеличение и другие действия. Из достоинств данной мобильной ОС можно выделить следующие: крупный магазин приложений с качественными мобильными приложениями, быстрота работы системы, удобство использования, безопасность и конфиденциальность, интуитивный интерфейс и легкое управление, удобная файловая система, поддержка людей с ограниченными возможностями.

Выводы: Сегодня все люди привыкли стремиться к удобству и практичности. Это позволяет сэкономить время и силы. Одной из причин популярности мобильных устройств у молодого населения являются мобильные приложения. На сегодняшний день мобильные приложения выполняют массу задач в различных сферах нашей жизни. С их помощью человек обретает гораздо больше возможностей. С появлением более практичного планшета и смартфона стало не обязательно носить с собой большие ноутбуки и компьютера. С помощью мобильных приложений можно выполнять самые разные функции.

Актуальность данной научной работы состоит в том, чтобы разработать мобильное приложение для упрощения учебного процесса, а также для экономии времени студентов технического и профессионального образования.

Целью данной научной работы стала разработка мобильного приложения для студентов ТиПО «Блокнот студента» которое упростит учебный процесс студентов и сэкономит их время.

В рамках научной работы было разработано мобильное приложение для студентов ТиПО «Блокнот студента» которое упростит учебный процесс студентов и сэкономит их время.

Были проанализированы технологии создания мобильных приложений под мобильную операционную систему IOS.

В ходе выполнения данной научной работы были решены следующие задачи поставленные в начале работы:

- Изучить язык программирования Swift;
- Изучить IOS SDK;
- Освоить интегрированную среду разработки XCode;
- Изучить мобильную кроссплатформенную базу данных для IOS, под названием Realm;
- Создать комфортный и интуитивно понятный дизайн мобильного приложения;
- Разработать мобильное приложение для студентов ТиПО «Блокнот студента».

Результатом данной научной работы является созданное мобильное приложение «Блокнот студента».

Разработанное мобильное приложение соответствует требованиям технического задания. Не имеет неисправностей и работает стабильно. Данное мобильное приложение готово к использованию.

Следовательно задачи данной научной работы решены в полном объеме и цель исследования достигнута.

Литература

1. Адитья Бхаргава. Грокаем алгоритмы / Бхаргава Адитья. - М.: Питер СПб, 2018г. - 288с.
2. Александр Казанский. Разработка приложений на Swift 5.1 и SwiftUI с нуля / Казанский Александр. - М.: BHV-СПб, 2021г. - 384с.
3. Айк Харазян. Язык Swift. Самоучитель / Харазян Айк. - М.: БХВ-СПб, 2016г. - 176с.
4. А.А. Казанский. Освоение Apple macOS. Приложения Pages и Numbers. Язык AppleScript / Казанский А.А. - М.: BHV-СПб, 2019г. - 304с.
5. Василий Усов. Swift. Основы разработки приложений под iOS, iPadOS и macOS / Усов Василий. - М.: Питер, 2021г. - 544с.
6. Васильев Ю. Н. Apple. Феномен веры / Ю.Н.Васильев. - М.: Спорт и Культура-2000, 2014г. - 128с.

ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІЛЕРДІҢ ОҚЫТУҒА ӘСЕРІ

Әбнұр Гүлназ Думанбекқызы

I-курс, БМ-12 тобының студенті

Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекші: Халыкова Гаухар Алтаевна

математика және информатика пәнінің оқытушысы

Өзектілігі: қазіргі білім алушыларды қызықтыратын әлеуметтік желілердің әртүрлілігіне байланысты. Қазіргі кезде жас ұрпақтың бос уақытын өткізудің негізгі формаларының бірі әлеуметтік желілерде уақыт өткізу болды. Білім алушылардың өздері әлеуметтік желілердің оқу орнындағы оқу процесіне әсерін қалай бағалайды?

Мақсаты: Білім алушылар арасында қандай әлеуметтік желілер ең танымал екенін анықтау, колледждегі оқу процесіне әлеуметтік желілердің әсерін анықтау.

Міндеттер:

1. Әлеуметтік желілердің пайда болу тарихын, олардың түрлері мен оларда жұмыс істеу ерекшеліктерін зерттеу.

2. Колледж білім алушылары арасында сауалнама жүргізу.

3. Қазіргі кезде білім алушылардың оқу процесіне әлеуметтік желілердің әсерін анықтау.

Зерттеу нысаны: барлық білім алушылар.

Жұмыс барысында келесі гипотезаны тексеру көзделеді: қазіргі заманғы білім алушылар білім деңгейін арттыру үшін әлеуметтік желілерді пайдаланады.

Әдістері:

1. Осы мәселе бойынша әдебиеттерді зерттеу,

2. интернет көздерімен және электрондық ресурстармен жұмыс,

3. әлеуметтік сауалнама, сауалнама.

Жұмыстың практикалық қолданылуы: зерттеу нәтижелерін колледжде топ сағаттарында, информатика сабақтарында қолдануға болады.

Кіріспе

Интернет көптен бері сән-салтанат болуды тоқтатты, бүгінде компьютердің, планшеттің, смартфонның және т.б. әр пайдаланушы үшін ләззатқа қол жеткізу мүмкіндігі болып табылады. Оның қолдауымен Сіз әрдайым қажетті ақпаратты таба аласыз, кез-келген уақытта бейне қонырау шалып, қызметтердің барлық түрлерін төлей аласыз.

Әлеуметтік желілердің пайда болу тарихы

«Әлеуметтік желі» терминін Интернет пайда болғанға дейін, 1954 жылы «Манчестер мектебінің» әлеуметтанушысы Джеймс Барнс енгізген. Қазіргі заманғы тұжырымдама қарапайым түрде адамның өзі – әлеуметтік желінің орталығы, оның таныстары – осы әлеуметтік желінің тармақтары және осы адамдар арасындағы қатынастар – байланыстар болатын белгілі бір адам таныстарының шеңберін білдіреді. Егер біз әлеуметтік желіні тереңірек

қарастыратын болсақ, онда байланыстар түрлері бойынша бөлінеді: біржақты және екі жақты; достар, әріптестер, сыныптастар, сыныптастар және т. б.

Көрсетілетін қызметтердің түрлері бойынша әлеуметтік желілердің келесі түрлері бөлінеді:

- ✓ пайдаланушылардың жеке қарым-қатынасы үшін құрылған әлеуметтік желілер ("ВКонтакте", "Одноклассники" және т. б.);
- ✓ әлеуметтік медиа-блог ресурстары (мысалы, "Twitter" ("Twitter") немесе "Live Journal" ("Live Journal")).

2022 жылға арналған Дүниежүзіндегі ең танымал 10 әлеуметтік желі: Достар Шеңберінде, Facebook, Twitter, Хабрахабр, LiveJournal, Мой мир, YouTube, Instagram, Сыныптастар, ВКонтакте.

Facebook. Әлемдегі ең ірі американдық әлеуметтік желі "Facebook" дамуды және жетілдіруді тоқтатпайды. Іске қосу: 2004 жыл.

Twitter. Әлеуметтік желі ("Твиттер, сөйлесу" деп аударылады) SMS, веб-интерфейс және т. б. арқылы көпшілікке хабар алмасуға арналған. Іске қосу: 2006 жыл.

YouTube. «YouTube» бейне хостинг сайты туралы естімейтін адамдарды табу екіталай. Пайдаланушылар бейне жазбаларды көре, түсініктеме бере, жүктей және бөлісе алады. Іске қосу: 2005 жыл.

Instagram - бұл фотосуреттер мен бейнелерді бөлісуге арналған танымал бағдарлама. Көптеген пайдаланушылар бұл қолданбасыз өмірді елестете алмайды, ал басқалары, керісінше, өз өмірін көрсету идеясын теріс қабылдайды. Іске қосу: 2010 жыл.

Ресейлік «ВКонтакте» әлеуметтік желісі ресейлік пайдаланушылар арасында ең танымал. Сайт 90-нан астам тілде қол жетімді. Іске қосу: 2006 жыл.

TikTok, 689 миллион қолданушысы бар. Тик-ток, ең үлкен экспоненциалды өсуді бастан кешіріп отырған әлеуметтік желі. 2016 ж. қыркүйекте іске қосылды.

WhatsApp - бұл ай сайынғы 200 миллион белсенді қолданушыға қол жеткізе алатын үш желінің бірі болып табылатын әлемдегі негізгі жедел хабар алмасу әлеуметтік желісі. Ол 2009 жылдың ақпанында іске қосылды.

Әлеуметтік желілер бойынша сауалнаманы талдау

Осы мәселені зерделеуде маған колледждің білім алушыларының 65-і көмектесуге келісті. Білім алушылардың жауаптары менің зерттеуіме көптеген пайдалы ақпарат әкелді: тақырыптың өзектілігін растады, мен сауалнамаға қатысқан топтағы нақты жағдайды көре алдым.

Сауалнама қорытындысы бойынша білім алушылар арасында ең танымал желі «WhatsApp» болып табылады. Сондықтан мен білім алушылар арасында осы әлеуметтік желіні пайдалану себебін анықтау үшін тағы бір сауалнама құруды шештім. «WhatsApp» қарым-қатынас жасау үшін, әлемді білу үшін, жана достар табу үшін қолданылатыны белгілі болды. Сондай-ақ, 1-ші курстан бастап білім алушылар бұл әлеуметтік желіні оқу үшін тиімді пайдаланатыны анықталды.

Әлеуметтік желілерде жұмыс істеу кезіндегі ұсыныстар

Зерттеу нәтижелеріне сүйене отырып, студенттерге әлеуметтік медианы дұрыс пайдалануға көмектесетін ұсыныстар жасауға болады. Қазақстан Республикасының заңнамасында және жай этикалық нормаларда көзделген шектеулер бар екенін әрдайым есте ұстаған жөн. Сонымен, төменде «**WhatsApp**» пайдаланушыларына тыйым салулар мен шектеулердің шағын тізімі берілген:

- басқа адамдарды қорлау;
- Қазақстан Республикасының заңнамасында тыйым салынған материалдарды орналастырыңыз: қару-жарақ, есірткі, порнография, зорлық-зомбылық және т. б.;
- ұлтаралық алауыздықты қоздыру, мемлекеттік құпияны жария ету, тәртіпсіздіктер немесе араздықтар тудыру және т. б.
- экстремизм мен терроризмді насихаттау;
- тыйым салынған тақырыптарды ашық талқылау;
- тыйым салынған символизмді орналастыру (мысалы, нацистік);
- басқа адамдарға жала жабу.

Қорытынды

Сонымен, колледждегі оқу процесіне әлеуметтік желілердің әсері туралы менің зерттеу жобамды қорытындылай келе, біз барлық тапсырмаларды орындадық деп айта аламыз: әлеуметтік желілер туралы ақпаратты зерттедік, сауалнамалар әзірледік және оларға талдау жасадық.

Әлеуметтік желілердің жасөспірімдерге әсері және олардың колледжде оқуы туралы жобада жұмыс істеу бізді әлеуметтік желілер колледж білім алушыларының өмірінде маңызды орын алатынына сендірді. Бұған оларда өткізілетін уақыттың көптігі, көптеген достар мен фотосуреттер дәлел бола алады. Білім беру процесінде әлеуметтік желілерді пайдалану ақпарат алмасуға ықпал етеді, білім алушылардың оқу іс-әрекетіндегі уәждемесін арттырады, олардың шығармашылық қабілеттері мен танымдық қызығушылықтарының дамуын ынталандырады.

Осылайша, біз алға қойған мақсаттарға қол жеткіздік және жобаның гипотезасын растадық: қазіргі колледж білім алушылары білім деңгейін арттыру үшін әлеуметтік желілерді пайдаланады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Биккулов, А.С. Интернет как средство массовой коммуникации. СПб., 2003;
2. Социологический опрос на тему: "Социальные сети" [Электронный ресурс].
3. Социальные сети в жизни учащихся [Электронный ресурс].
4. А.В. Фещенко. Социальные сети в образовании: анализ опыта и перспективы развития
5. Википедия - [Электрондық ресурс].
6. Социальные сети и подросток// [Электрондық ресурс].

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОГРАММНЫХ СРЕДСТВ АВТОМАТИЗАЦИИ СОЗДАНИЯ БАЗ ДАННЫХ.

Кушебаев Алмат, студент 4 курса, ЧУ «Колледж
предпринимательства КИНЭУ».

Научный руководитель: Дәрібаева Сәуле Ахметқызы, преподаватель
специальных дисциплин.

Автоматизация баз данных является сложным итерационным процессом. Многие современные СУБД содержат визуальные средства (нередко входящие в состав утилит администрирования), позволяющие создать новую схему базы данных или просмотреть уже имеющуюся.

На данный момент все более популярными становятся CASE-средства (Computer-Aided System Engineering). Существует несколько типов CASE-средств, но для создания баз данных чаще всего используются те из них, что содержат в своем составе инструменты для создания диаграмм «сущность-связь» и проектирования данных. CASE-средства позволяют ускорить и облегчить разработку, повысить качество создаваемых баз данных. CASE-средства обеспечивают наглядное описание информационных процессов и инфологической модели предметной области, генерацию и анализ вариантов логических и физических моделей базы данных,

Конечно же, современные средства проектирования данных поддерживают множество типов СУБД (например, ERwin фирмы Computer Associates поддерживает более 20 различных СУБД). В данной платформе уровень поддержки той или иной в разных средствах проектирования данных может быть различен. Допустим, конкретное средство может поддерживать или не поддерживать для данной СУБД такие особенности, как создание хранимых процедур, генерация объектов физической памяти (табличных пространств, сегментов отката и др.), задание местоположения объектов базы данных в физических объектах и т.д. Поэтому, выбирая средство проектирования данных для решения конкретной задачи, стоит поинтересоваться, каковы его возможности с точки зрения поддержки особенностей той или иной платформы - при удачном раскладе можно сэкономить немало времени на «ручное» доведение создаваемой базы данных (или DDL-скрипта для ее генерации) до необходимого состояния, создание приложений и т.п.

При этом, естественно, чем больше возможностей и платформ поддерживает конкретное средство проектирования данных, тем дороже оно стоит.

Разработка баз сведений предугадывает воплощение ряда требований, выдвигаемых к системе сохранения и передачи информации. Любая основа данных должна подходить следующим аспектам:

- Полная независимость от сторонних программ;
 - Надежная защита от искажения, потери данных и несанкционированного доступа к ним;
 - Постоянное обновление;
 - Удобный поиск по запросу;
 - Множественное обращение к данным и их внедрение.
- Верная разработка основных данных гарантирует простоту ее поддержки. Чтобы вполне отвечать поставленным задачам и функционировать без сбоев, база данных должна обладать следующими свойствами:

Целостность. Сведения, хранящиеся в базе данных, не должны противоречить друг другу.

Безопасность. Сюда входит защита данных от несанкционированного доступа и их копирования.

Эффективность. Минимальное время обработки запроса системой и малые потребности в памяти – вот главные составляющие эффективной работы базы данных.

Способность системы возрождаться. Возобновление базы после сбоя в системе – важное свойство для обеспечения сохранности информации.

Программные ресурсы автоматизации создания баз сведений представлены следующими продуктами: Clarion, Erwin, FoxPro, Informix, Interbase, MS SQL Server, MySQL, Oracle, PostgreSQL.

Наиболее известные средства проектирования баз данных на основе CASE – средств: Designer 2000 (Oracle), Erwin (Computer Associates), PowerDesigner (Sybase), ER/Studio (Embarcadero), System Architect (Popkin Software), Visible Analyst (Visible Systems), Visio Enterprise (Microsoft).

Цель работы: исследовать программные средства автоматизации создания баз данных и на основе их анализа сформировать оптимальное решение для разработки баз данных в различных направлениях деятельности человека.

Задачи работы:

Изучить современные программные средства автоматизации создания баз данных.

Произвести анализ различных технологий программных средств автоматизации разработки баз данных.

На основе анализа различных программных средств автоматизации создания баз данных защиты, выявить решения, которые будут оптимальными с точки зрения совокупности критериев: функциональность/ производительность/ доступность/цена/качество.

Объект исследования – базы данных.

Предмет исследования – программные средства автоматизации создания баз данных.

На основе собранной информации можно сделать следующие выводы: предлагаемые решения для создания баз данных не обращают внимания на степень нагрузки на аппаратную часть, что зачастую является очень важным фактором стабильной и быстрой работы системы.

Научная новизна исследования в том, что практически не велись исследования программных средств создания баз для оптимального и эффективного использования в различных сферах деятельности с высоким уровнем защиты при минимальной нагрузке на аппаратную часть, что позволит более рационально использовать пользователем имеющиеся ресурсы.

При написании проанализировано большое количество литературы по различным технологиям создания баз данных и их сравнительным характеристикам.

Гипотеза исследования: в данной работе предполагается провести сравнительное тестирование различных средств создания баз данных и вывод решений для оптимального выбора программного средства при минимальной нагрузке на «железо».

Полученные в ходе исследований **результаты** дают ясное представление о функциональности, доступности и быстродействии наиболее популярных на рынке программных средств разработки БД.

Практическая значимость работы в том, что сравнивая результаты представленных тестов с любыми другими, пользователь сам сможет сделать рациональный выбор в пользу того или иного программного средства в зависимости от аппаратной конфигурации своей компьютерной системы и сети. По теме данной работы опубликованы следующие статьи:

Опубликовано в интернете по адресу bm@tuh.ru в 2015 году в январе по разделу «Информатика и вычислительная техника». Тема статьи «Краткие аспекты исследования программных средств автоматизации создания баз данных». ЖУРНАЛ "БЮЛЛЕТЕНЬ МАГИСТРАНТА", 2015 г., № 1 сетевое периодическое издание.

Опубликовано в сборнике Костанайском Государственном университете имени Ахмета Байтурсынова 27 февраля 2015 года. Публикация на тему «Тестовый анализ производительности программных средств автоматизации создания баз данных»

На сайте group-global.org/ru Инновационный конгресс сессия 21.04.15 публикация на тему «Нагрузочное тестирование как вид тестирования, выявляющий уровень критических нагрузок при работе со структурой данных.» В данной работе три раздела. Первый раздел – это обзор программных средств автоматизации создания баз данных, второй раздел – описание проведения тестирования программных средств баз данных, и третий – анализ и формирование выводов и рекомендаций по выбору оптимальных программных средств автоматизации создания баз данных.

Литература

1. Дунаев С. Доступ к базам данных и техника работы в сети. Практические приемы современного программирования. - М., 2005г.
2. Ревунков Г.И., Самохвалов Э.Н., Чистов В.В. Базы и банки данных и знаний. Учебник для вузов//Под ред. В.Н. Четверикова. - М., 2005г.
3. Вендеров А.М CASE-технологии. Современные методы и средства проектирования информационных систем М.: Финансы и статистика, 1998
4. Генник Дж Oracle SQL*PLUS. Карманный справочник Пер. с англ., 2-е издание. СПб: Питер, 2004
5. Дейт К.Дж Введение в системы баз данных Пер. с англ. 6-е изд. К.: Диалектика, 1998

**СОЗДАНИЕ ЭЛЕКТРОННОГО УЧЕБНОГО ПОСОБИЯ ПО
ДИСЦИПЛИНЕ
«БМ 04.1 ОСНОВЫ ВЫСШЕЙ И ДИСКРЕТНОЙ МАТЕМАТИКИ»
Стрымбовский Андрей, студент 4 курса ЧУ «Колледж**

предпринимательства КИиЭУ»
Научный руководитель: Агибалова Марина Юрьевна,
преподаватель спецдисциплин

Актуальность предлагаемого электронного учебного пособия объясняется необходимостью в использовании новых мультимедиа технологий в учебном процессе, постоянным развитием Web-технологий во всем мире. В настоящей работе обусловлена наличием малого обучающего материала, который содержит теорию, практику и контролирующий блок по HTML/CSS.

Проблема: процесс обучения по дисциплине «БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики» в колледже.

Цель работы: разработать электронное учебное пособие по дисциплине «БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики».

Задачи:

1. изучить литературу по проблеме исследования;
2. определить требования к электронным образовательным ресурсам;
3. спроектировать структуру и создать дизайн электронного учебника;
4. проанализировать возможности программной среды Delphi и языка HTML;
5. создать электронное учебное пособие по дисциплине «БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики».

Компьютерная образовательная среда становится неотъемлемой частью, необходимым условием организации учебного процесса. Современные мультимедиа технологии, открывают студентам доступ к нетрадиционным источникам информации, позволяют реализовать принципиально новые формы и методы обучения, которые позволяют повысить качество обучения. В связи с этим, возникает необходимость в использовании новых мультимедиа технологий в учебном процессе. Это подчеркивает **актуальность** исследуемой темы. Компьютерные средства обучения полезны при самостоятельной и индивидуальной работе.

После запуска программы нас встречает главное окно программы, что является также и навигационным меню.

В навигационном меню располагается 5 рабочих кнопок, они же, ссылки на другие страницы электронного курса. Это кнопки: «Оглавление», «О проекте», «Лекции», «Предметный указатель», «Задачи», «Тест».

После нажатия на кнопку «Оглавление» программа перенаправляет уже на другую страницу, где показывается основной блок с материалом курса. По нажатию на любой из этих пунктов программа перебрасывает на соответствующую страницу с данным материалом урока.

Также тут есть 3 основные управляющие кнопки:

- 1) вернуться на главную страницу (иконка «Домик»);
- 2) перейти сразу в пункт «Предметный указатель» (иконка «Стрелка»);
- 3) перейти в пункт «Задачи» (иконка вопросительного знака).

Все эти пункты доступны и без этого меню, все они расположены на главной странице.

Также есть кнопка «О проекте». На этой странице находится вспомогательная кнопка «Домой». В качестве главного материала - блок с текстом описания данной работы.

На странице «Лекции» находится стандартный набор управляющих кнопок с одной дополнительной, это кнопка для навигации по заданиям (Иконка «список элементов»). После каждого прочтения материала нажимаем на эту кнопку, переходим обратно в меню и там выбирается следующая тема.

В навигационном меню находится пункт «Предметный указатель», в котором можно ориентироваться по нужной теме по алфавиту.

В меню также находится пункт электронного курса «Задачи». На странице «Задачи» для более удобной навигации с левой стороны страницы располагается навигационное меню по темам, а по центру располагается основная часть с задачами по курсу.

Последний пункт меню курса - «Тест», в котором представлены подходящие для каждого раздела тесты. При выборе любого раздела будет открыт тест посредством ссылки на него. На этой странице присутствуют кнопки для переходов на разные меню электронного учебника, посередине - кнопка для прохождения теста заново и сам тест. Кнопка «Заново» доступна только для преподавателя, так как на ней стоит пароль, который знает только преподаватель. В конце теста находится кнопка «Проверить», которая подсчитывает количество правильных ответов и выводит результат.

Вопросы, на которые был дан правильный ответ выделяются зеленым цветом, а неправильные - красным.

Выводы. В результате проделанной работы была изучена концепция построения электронных учебников. И на основе изучения различных подходов по созданию электронных учебников, разработана концепция электронного учебника по теме «БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики».

В ходе данной работы была разработана программа для изучения дисциплины «БМ 04.1 Основы высшей и дискретной математики».

Проведен синтез и анализ структурных, функциональных и логических схем разрабатываемой системы и отдельных элементов.

Для удобства использования нужной информации электронное пособие было разбито на несколько взаимосвязанных разделов, что обеспечивает быстрое и эффективное их использование.

Пользователями данного электронного учебника могут быть студенты учреждений среднего профессионального образования.

Литература

1. Дерябина Г.И. Создание электронных учебных курсов. – Самара: Универс-групп, 2006.
2. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения. – М: Академия, 2004.
3. Чеснокова О.В. Delphi 2007. Алгоритмы и программы. - М.:ИТ Пресс, 2008
4. Голицына И.Н. Эффективное управление учебной деятельностью с помощью компьютерных информационных технологий / И.Н. Голицына // Education Technology & Society. - 2003. - № 6. - С. 77-83.

РАЗРАБОТКА WEB-САЙТА

Азинбаев Алмас, студент 2 курса ,специальности «Цифровая техника»
Суондукова Гаухар Абильханкызы, преподаватель информатики КГКП
«Костанайский колледж автомобильного транспорта»

Интернет развивается, как живой организм и контролируется самой жизнью, которая поддерживает эффективные решения и отрицает неэффективные. В разных уголках земного шара Интернетом всерьез увлечены сотни миллионов людей. Одни представляют себе Интернет в виде всемирной справочной системы, поэтому нередко его называют Всемирным информационным пространством. Другие – в виде средства общения. Третьи стремятся заявить о себе и своих достижениях. Поэтому появилось желание создать собственный полезный информационный ресурс, соответствующий таким разным представлениям об Интернете.

Целью являются:

изучение технологии разработки Web-сайтов, создание информационного продукта и организация доступа к нему для пользователей.

Задачи должны соответствовать цели проекта. Значит, можно выделить три приоритетных направления работы:

- изучение технологии разработки Web-сайтов,
- создание информационного продукта,
- организация привлечения и доступа к нему пользователей.

Итак, первая задача – научиться создавать Web-сайты и узнать все о методах их создания. Основной путь реализации поставленной задачи – исследование всевозможной специальной и научно-популярной литературы, а также ознакомление с сетевыми ресурсами по сайтостроению и готовыми информационными продуктами.

Вторую, самую объемную и занимательную задачу – создание самого Web-сайта – необходимо детализировать следующим образом:

- создание содержательной части сайта;
- создание схемы сайта и разработка его структуры;
- графическое оформление.

Реализация этих трех задач/этапов предполагает ознакомление с документацией нашего колледжа и подготовку имеющихся материалов для опубликования их на сайте, подготовку графического оформления и полезных Java-скриптов, работу над структурой сайта и разбивку материала на отдельные страницы, а также посещение сайтов других колледжей с целью выявления эффективных решений и распространенных ошибок и учета их опыта в собственной работе.

Третья задача – открыть доступ к готовому продукту для широкого круга пользователей и привлечение новых. Для этого необходимо выбрать место для размещения сайта в Интернете и посетить несколько сайтов, предлагающих такие услуги как регистрация сайта в поисковых системах и реклама на других страницах.

Цели и задачи работы обусловили ее содержание, отражающее основные сферы деятельности заказчика информационного продукта и описание средств его создания.

Список литературы

1. <https://kkat.edu.kz>
2. <https://metanit.com/web/html5/>
3. <http://old.code.mu/books/css>
4. <https://webref.ru/layout/html5-css3>

РАЗРАБОТКА ЛАБОРАТОРНОГО СТЕНДА ПО ПРОГРАММИРОВАНИЮ МИКРОКОНТРОЛЛЕРА ARDUINO

Заикин А.Д студент 2 курса КГКП «Костанайский колледж
автомобильного транспорта»

Научный руководитель: Жумагалиев О.Ж., преподаватель специальных
дисциплин

Актуальность – в мире обширно используется цифровая техника и с помощью лабораторного стенда можно изучить на практике программирование встроенных систем, такая возможность даст студентам намного лучше понять сферу программирования микроконтроллеров.

Проблема – необходимость наличия лабораторного оборудования для отработки навыков программирования устройств на микроконтроллерах

Цель – разработать лабораторный стенд для изучения возможностей программирования микроконтроллеров фирмы Arduino.

Задачи:

- изучить базовые навыки программирования на языке Си,
- изучить теоретический материал по устройству микроконтроллеров,
- изучить компонентную базу: аналоговые сенсоры, цифровые сенсоры, механические приводы.
- разработать прототип лабораторного стенда.

С использованием лабораторного стенда у студентов появится возможность выполнения практических заданий по программированию микроконтроллеров. На данном стенде установлены драйвер двигателя и два двигателя постоянного тока, что дает возможность изучить принцип работы двигателя постоянного тока и широтно-импульсной модуляции. LCD - дисплей. Изучение входных аналоговых сигналов на примере работы переменных резисторов. Работа с цифровыми входами/выходами на примере работы тактовых кнопок и светодиодов.

Прототип разработан на основе Arduino UNO. Плата построена на основе микроконтроллера ATmega328 с 32 кб Флеш Памяти, 1 кб EEPROM, 2 кб SRAM. На плате 14 цифровых входов/выходов, 6 из которых могут использоваться как ШИМ, 6 аналоговых входов. Рекомендуемое входное напряжение 7-12 В. Предельное входное напряжение 20 В.

Используется 2 двигателя постоянного тока с редуктором – скорость 100 об/мин, напряжение 3-6 В. Для управления двигателем используется драйвер

двигателя L298N. Он может управлять одновременно двумя двигателями, рабочее напряжение от 5 до 30 В.

Установлен LCD-дисплей размером 16x04, рабочее напряжение 5 В, подключается по шине I2C.

Также имеется 2 потенциометра с сопротивлением до 20 кОм, с максимально входным напряжением 200 В. 4 тактовые кнопки и 3 светодиода.

Корпус индивидуальная разработка, был напечатан на 3D-принтере.

Результаты исследования – лабораторный стенд для проверки теоретических знаний на практике

Выводы – получил весь спектр навыков создания лабораторного стенда для получения технического мышления в разработке цифровых устройств

Литература

- Петин В, Новые возможности Arduino, ESP, Raspberry Pi в проектах IoT, БХВ-Петербург, 2022
- Аливерти П, Изучаем Arduino. Руководство для начинающих, Эксмо, 2015
- Ревич Ю, Программирование микроконтроллеров AVR: от Arduino к ассемблеру, БХВ-Петербург, 2020
- Петин В, Биняковский А, Практическая энциклопедия Arduino/Петин В, Биняковский А, ДМК Пресс, 2020

РОБОТИЗИРОВАННЫЙ ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНЫЙ ПЕРЕЕЗД

Карле Андрей, студент 2 курса КГБПОУ «Барнаульский лицей железнодорожного транспорта»

Научный руководитель: Скоморохова Юлия Николаевна, преподаватель информатики

Актуальность: В связи с резким увеличением за последние десятилетия количества автомобилей и общей интенсивности движения на дорогах все острее становится вопрос обеспечения пропускной способности автодорог и переездов без потери необходимого уровня безопасности. Общая тенденция и в мире вообще, и в России в частности заключается в постепенной ликвидации переездов и замене их многоуровневыми пересечениями – мостами, путепроводами и тоннелями. Если в 1988 году в России было около 32 тысяч переездов, то уже к концу века их число уменьшилось на 10 тысяч и продолжает неуклонно сокращаться. Но в силу ряда причин полностью отказаться от одноуровневых переездов удастся не скоро, и для обеспечения необходимого уровня безопасности принимаются различные меры. В подавляющем большинстве случаев внештатные ситуации на переездах происходят по вине водителей. Наряду с этим ведется работа по оснащению переездов и участков транспортных путей вблизи них новыми техническими устройствами; по внедрению новых конструкционных материалов, дальнейшей автоматизации функционирования переездов. В данной работе рассматривается пример автономного железнодорожного переезда, то есть переезда, работающего автоматически и без участия человека.

Гипотеза: При выборе темы своего проекта у меня появилась идея создания роботизированного железнодорожного переезда из конструктора Lego. Я заинтересовался принципом работы железнодорожных переездов и стал искать информацию о них.

Целью данного проекта является создание LEGO - робота, способного продемонстрировать работу «Железнодорожного переезда».

Для достижения поставленной цели решались следующие **задачи**:

- изучение информации о «Железнодорожных переездах»;
- моделирование работы робота «Железнодорожный переезд»;
- конструирование робота «Железнодорожный переезд »;
- сборка железной дороги с поездом для робота «Железнодорожный переезд».
- конструирование систем шлагбаумов и плит, которые вместе препятствуют движению автомобиля и также конструирование будки стрелочника и вокзала для правдоподобности проекта
- создание программы для управления работой робота «Железнодорожный переезд» на языке NXT- G.

Назначение и возможная область реализации проекта

- прототип для создания реального робота;
- пример модели (при обучении конструированию и программированию роботов из конструктора «LEGO MINDSTORMS.NXT2.0» младших школьников);
- модель роботизированного железнодорожного переезда может быть применена при обучении студентов железнодорожных колледжей и ВУЗов.

Содержание работы

1. Изучение специализированной литературы, поиск информации в интернет - источниках.
2. Разработка проекта «Роботизированный железнодорожный переезд» с микропроцессором NXT 2.0.
3. Конструирование модели робота «Роботизированный железнодорожный переезд» с микропроцессором NXT 2.0.

Ход работы

В ходе решения этих задач было просмотрено большое количество интернет-сайтов, посвященных этому вопросу. Наблюдая, сравнивая, анализируя и экспериментируя, мы с руководителем творческого объединения «LEGO - роботы» стали продвигаться к намеченной цели.

Это модель робота «Железнодорожный переезд» из деталей конструктора «LEGO MINDSTORMS. NXT 2.0», модель управляется микропроцессором NXT 2.0, с помощью программы, написанной в среде программирования NXT-G или управлять через сотовый телефон на платформе Android, с программой NXT remote control via bluetooth from Mobile Phone .

Вывод

Робототехника является одним из активно развивающихся направлений современного общества. Сейчас роботы встречаются нам повсюду, но порой мы этого не замечаем и не заостряем на этом своё внимание. Роботы входят в нашу повседневную жизнь и существование человека без них порой трудно представить.

Поэтому я считаю свою работу над проектом «Роботизированный железнодорожный переезд» актуальной. По окончании проекта мне удалось реализовать поставленные цели: я создал роботизированный механизм, который работает без помощи и контроля человека, справляясь со своей работой. Я думаю, мой проект облегчит жизнь человечества и предотвратит аварии на железнодорожных переездах.

Цель данного проекта достигнута – создана модель LEGO - робота, способная продемонстрировать работу роботизированного железнодорожного переезда. Я доказал целесообразность своего проекта.

Литература

1. <http://www.modelzd.ru/ustroystvo-zhd/zhd-pereezd.html> [Железнодорожный переезд]
2. http://www.prorobot.ru/lego/nxt_9797.php [Конструктор "ПервоРобот NXT" LEGO Mindstorms 9797]
3. http://вики.жд.рф/wiki/Железнодорожный_переезд
4. <http://www.ronl.ru/referaty/transport/342348/> [Реферат: Железнодорожный переезд]
5. <http://www.1mobile.com/nxt-remote-control-389510.html> [NXT Remote Control]

«КМ 04 ЕРЕКШЕЛІКТІҢ ГРАФИКАЛЫҚТІЛІН ҚОЛДАНА ОТЫРЫП, ЖОБАЛЫҚ ЖӘНЕ ТЕХНИКАЛЫҚ ҚҰЖАТТАМА ҚҰРАМДАСТАРЫН ӘЗІРЛЕУ» МОДУЛІ БОЙЫНША ЭЛЕКТРОНДЫ ОҚУЛЫҚ

Танатова Аружан Сабырбековна, 1 курс студенті

Қостанай жоғары политехникалық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Сагумбаев Марат Калимканович – арнайы пәндер
мұғалімі

Өзектілігі модульді зерттеу кезінде білім алушылар: ақпараттық жүйелерді әзірлеу кезінде бағдарламалау әдістерің қолданады; тапсырманы шешу процесінде алгоритмдерді жобалау кезінде деректердің құрлымын анықтайды; өте қарапайым тапсырмалардың кезенділігінде күрделі тапсырмалардың шешімдерін дамытады; түсініктер болады: Бағдарламалық қамсыздандыру инженерлікті жобалайды, бағдарламалық инженерия саласындағы негізгі бағыттардың жүйелік жайғасымы туралы.

Бағдарламалық қамсыздандыру дайындаудағы құралдарды және өндірістік технологияларды дамытудың жағдайы туралы дайындалатын бағдарламалық қамтамасыз етудің дұрыс жұмыс істеуін бақылау үшін автоматты және қол мәтіндерін құруды орындайды.

Бағдарлама күрделі де, мазмұнды да әртүрлі практикалық жаттығулардың жеткілікті көлемін қамтамасыз етеді.

Мәселе Қазіргі кезде жаңа инновациялық технологиялар мен білім берудің негізгі мақсаты – қоғамның талаптарына сай жеке тұлғаны қалыптастыру. Осы бағытта соңғы жылдары «Ерекшеліктің графикалық тілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» модулінің оқыту әдістемесінде оқыту технологияларының жаңа үлгілері, заман талабына сай әдістемелік амал- тәсілдердің көптеп қолданылып жүргенін білеміз. Сондықтан да оқу орындарында, яғни біздің арқау етіп отырған техника мамандарын бағдарламалауға үйретуде жүйелілік пен сабақтастықты, бірізділікті қалыптастырудың маңызы ерекше деуге болады. Әрине, мамандыққа қатысты тілді меңгеру арнайы алынған бір мәтінді оқытып, аудартып қана қоймай, мәтіндегі тақырыптық сәйкестіктің алынып отырған мамандыққа сай мазмұн түсініктілігін қалыптастырып мәтінге лексикалық және грамматикалық материалдардың сәйкестілігін басшылыққа алу керек.

Бұл модуль косымшаларды бағдарлау дағдыларын дамытады, колданбалы тапсырмаларды шешуде бағдарламалық прототиптерді құрады, ерекшеліктердің графикалық тілін пайдалана отырып жобалау және техникалық құжаттаманың компоненттерін, дағдыларын тестілеу үшін қажетті білімдерді, икемдер мен дағдыларды сипаттайды. Модульді зерделеу нәтижесінде білім алушылар: алгоритмдеу және бағдарламалау негіздерін; объектілі – бағытталған бағдарлау негіздерін; жаңа технологияларды оқуға негізделген бағдарламалық қамсыздандыру қазіргі заманғы әдістері мен құралдарын; бағдарламалық қамсыздандыру түрлендіру және аттестациялау негіздерін, бағдарламалық қамсыздандырудың кейінгі қалдыру және қолмен тестілеу амалдарын меңгереді.

Жұмыс мақсаты «КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» пәнінен электрондық оқулық жасау, аспаптық құралмен тәжірибені игеру, мультимедиялық технологиясымен таныстыру, сонымен қоса өзге программаларды қосу арқылы электрондық оқулық құру.

Міндеттері құрылған бағдарлама әсіресе бағдарламалауды жетілдіруге және көптеген пайдаланушыға білімін көтеруге көмектеседі.

Зерттеу нәтижелері: «КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» модулі бойынша электрондық оқулық жасау.

Сонымен бірге бағдарламаны құру барысындағы маңызды мақсат, пайдаланушы интерфейсінде қарапайым максималды бағдарламаның максималды қуаты болып табылады, сонымен қатар нарық шарты бойынша кәсіпорындағы жоғары білікті мамандар жоғары жалақы үшін берілген бағдарлама бойынша жұмыс істеуге қызықтыру. Осыған байланысты бұл бағдарлама Windows жүйесінде жұмыс істей алатын қарапайым ЭЕМ операторына арналады.

Қорытындылар күрделі ақпаратты өңдеу міндеттері компьютер шешім тағайындауға мүмкіндік беретін заманауи компьютерлік ақпараттар мен

бағдарламалық қамтамасыз етулер. Көрсетілген алгоритмдер бойынша дәстүрлі жүктелген компьютерлер процесі ақпарат және алгоритмдік тілде еңдеу бағдарламасын әзірлеу, кіріс және шығыс деректерді түсіндіру процесінде адамның міндетті қатысуын білдіреді.

Біз белгілі бір машина функцияларды өте құптарлық жасау арқылы үлкен деректер ағындарын талдау қажеттілігі біздің заманымыздың мүмкіндігін әдетте адам жүзеге асырады.

Барлық осы факторлар әр түрлі кәсіби салаларда қосымша бағдарламаларды жасауға ықпал етеді. сондықтан, жоғары білім, түрлі пәндік салаларда тиімді электрондық ақпаратты беруге қажеттілігі туындады. Сол себепте зерттеу міндеті «КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» тақырыбында құру болып табылады.

Ғылыми-зерттеу жұмыстарының нәтижесінде «КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» бойынша электрондық оқулық бағдарламалау тақырыбында құру болды, сондай-ақ алынған ретінде меңгерген және қамтамасыз қосымша дағдылар жасау болды.

Орындалған ғылыми жобаның негізгі нәтижесі «КМ 04 Ерекшеліктің графикалықтілін қолдана отырып, жобалық және техникалық құжаттама құрамдастарын әзірлеу» модуліне электрондық оқулық құру. Ғылыми жобада Visual Studio ортасы арқылы әрекетімізді жоспарлап және тиімді электрондық оқулық жасауға қол жеткізуге болатындығын көрсеттік. Visual Studio өте тиімді электрондық оқулық беттерін жасауда еш кедергісіз рұқсат шарт жасасуға болады, яғни өңдеуші жаңа технологияларды қолданысқа енгізуге және оларды тұтынушыларға үгіттеуде (жарнамалуда) маңызы жоғары. Visual Studio ортасы жобаны бейнелеу әдемілігін, қозғалыстарды зерттегенде, олар кеңістікті үлкен серіктікке әкетеді, қызықты оймен көркемдейді.

Әдебиет

1. Байдалина А.Р., С++ тілінде бағдарламалау, С. Сейфуллин атындағы КазАТУ, Астана 2011
2. А. Ставровский, Т. Карнаух, «Первые шаги в программировании. Самоучитель», 2-е издание, С-П 2013
3. Благодатских В.А., Енгибаян М.А. и др. «Экономика, разработка и использование программного обеспечения ЭВМ». М. «Финансы и статистика». 2013.
4. Илюшин С.А., Собкин Б.Л. Персональные ЭВМ и их применение в учебном процессе: – М: МАИ, 2013
5. Горбунов-Посадонов М.М., Карякин Д.А. и др. «Системное обеспечение пакетов прикладных программ» М. «Наука». 2014.

ИТ- ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ БЕРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

Муфталова Айдана Айдосқызы, II курс,
«М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекші: Шеттықбаева Серікгүл Серікқалиқызы
физика пәнінің оқытушысы

Өзектілігі:

Білім беру жүйесінде ақпараттық коммуникациялық технологияларды қолдана отырып оқытудың маңыздылығы

Мәселе:

Қазақстан экономикасын жылдамдатылған технологиялық тұрғыда жаңғыртуға IT-технологияларың қосқан үлесі қандай?

Жұмыс мақсаты:

Ақпараттық- коммуникациялық технологияларды оқыту үрдісінде қолданудың тиімділігін анықтау

Міндеттері:

1. IT- технологиялардың дамуын меңгеру
2. IT- технологиялардың тиімді қолданудың ерекшеліктерімен бөлісу
3. Интерактивті оқыту арқылы жағымды психологиялық орта орната отырып, IT- технологияларды қолданудың тиімділігін көрсету.

Ақпараттық технологиялар күн сайын, тіпті секунд сайын әлемдік ауқымда дамуда. Бүгінде IT-технологиялары дамыған елдер өте көп. Дамыған елдің барлығы цифрлық саясатты қолға алып, даму қарқынын арттыруға күш салып жатыр. Әрі бұл саланы көптеген нышандарда қолданады. Сұранысқа қарай, технологиялар да дамуда. Қазіргі таңда IT-технологияларды көптеген мақсаттарда қолданады:

Ғылым мен техниканың даму қарқыны оқу-ағарту саласының оқыту үрдісіне жаңа технологиялық әдістермен қондырғыларды кең көлемде қолдануды қажет етуде. Соңғы жылдары Қазақстанда ақпараттық-коммуникациялық заман ағымына сай күнделікті сабаққа компьютер, электронды оқулық, интербелсенді тақта, бейне және аудио қондырғыларды қолдану айтарлықтай нәтиже беруде. Білім беру жүйесі электрондық байланыс, ақпарат алмасу, интернет, электрондық пошта, телеконференция, On-line сабақтар арқылы іске асырылуда. Мұғалім компьютер желісі арқылы әрбір білім алушымен тығыз байланыста болғандықтан, оқытуға тиянақты түрде көңіл бөлініп, әрбір білім алушының жеке деңгейін анықтап, оларға жеке шаралар қолдануға мүмкіндік береді. Бұндай қондырғылар білім алушылардың қызығушылығын арттырып, зейін қойып тыңдаумен қатар, түсінбей қалған сәттерін қайталап көруге, тыңдауға және алған мағлұматты нақтылауға мүмкіндік береді. Білім алушылардың өздері де алынған ақпаратты көшіріп алып онымен өз ыңғайына қарай жұмыс істей алады.

Карантин талаптарына сай білім алушылардың онлайн оқуға көшуі, білім беру саласына инновациялар енгізуге себеп болды. Білім алушылардың білім алуына барлық жағдай жасалып, әртүрлі оқу порталдары мен сайттары пайда болды. IT-технологияларының білім салсында дамуының арқасында, қазірде білім алушылар оффлайн білім алудан бөлек қашықтықтан да оқуды ұйымдастыра алады.

Менің ойымша, онлайн форматта оқу білім алушыларға үлкен мүмкіндіктерге жол ашады. Білім алушы білім алып қана қоймай, ғаламтор көзін әрі компьютерді толықтай меңгеріп, өзін ІТ-саласында әрі қарай шыңдай алады. Қашықтықтан оқытуға арналған сайттардың өзінде білім алушыға сайтты дұрыс меңгеруге түсінікті нұсқаулық ұсынылған. Білім алуға арналған сайттар білім алуды ғана қамтымай, информатика пәніне және ақпараттық технологияларға деген қызығушылығын арттыруға жол ашады. Сонымен қатар ІТ-технологияларға робототехника саласы да жатады. Бұл сала көбінесе жастар арасында танымал. Робототехника – роботтардың құрылысы, жұмысы мен қолдануымен айналысатын, оған қоса олардың басқару, сезіну мен мәлімет өңдеумен айналысатын механикалық, электр және электронды инженерия мен компьютер ғылымдарының біріккен саласы. Бұл салада бала роботты құрау арқылы ми дамуы мен білімін шыңдай алады. ІТ-технологиялар білім саласында дамумен ғана шектелмей медицина саласында да өте жақсы көрсетіштер көрсетті. Көптеген медициналық дәрістер, кездесулер, келісім-шарттар сонымен қатар күрделі операциялардың өзі онлайн форматқа ауысты. Адамдар үйден шықпай-ақ та дәрігермен онлайн жолыға алады. Ақпараттық технологиялардың дамуы соншалық адамның күнделікті өміріне қажет заттардың өзі де ғаламтор көзіне тәуелді. Сол себепті мен ақпараттық технологияның адам өміріне пайдасы мол деп санаймын.

Ақпараттық технологияларды өз мамандығымда қолдануым.

Мұғалім мамандығына оқып, білім саласымен байланысым болғандықтан қазірден өзіме оқушыларға сапалы, әрі пайдалы білім беруді мақсат қылудамын. Оқушыға білімнің берілуі ғана емес, сонымен қатар оның қажетті, түсінікті әрі тиімді болуы маңызды рөл атқарады. Қазіргі заманда ол білімнің берілуіне барлық жағдай жасалған. Ең бастысы сол білімді оқушыға дұрыс форматта жеткізу қажет. Себебі оқушының сабаққа, тақырыпқа деген қызығушылығын ең бірінші оның ұсынылу форматы оятады. ІТ-технологиялардың арқасында жеткізілетін ақпаратты түрлендіре аламыз. Күнделікті сабақ барысында қолданылатын:

«Learnis»

«Miro»

«Buncee»

«Matific»

«Education City»

«Padlet»

«Kahoot.com»

«LearningApps»

«Quizizz.com»

«Canva.com»

платформалары оған дәлел болуда. Бұл қосымшалар оқушыларға сабақты: презентация, анимация, қызықты ойын, жарыс, викторина, кесте және т.б түрінде ұсынуға үлкен мүмкіндіктер береді.

Сонымен қатар, робототехника мен үшін маңызды орын алатын сала. Ол да IT-технологиялардың бір түрі. Қазірде барып жүрген робототехника курсына біз роботты көптеген платформа\сайттар:

-RoboticsLib.ru

-lego mindstorms ev3

-Vx code арқылы басқарып, жүргізуге үйренудеміз. Менің ойымша, роботтардың дамуы біздің еліміздің білім саласы мен IT- саласының дамуына үлкен үлес. Қазірде роботтардың түр-түрі, әртүрлі құрылысы бар. Олармен жұмыс жасай білу, жүргізу тіпті сойлете білу біздің еліміздің даму сатысындағы жоғарғы орындарға ұмтылудың қадамдары емес пе? Роботтармен жоба қорғап, әлемдік деңгейге жетіп жатқандар саны да аз емес. Өз ойымша, осындай салалардың дамуы біздің сауатты, цифрлы болашағымыздың кеілі.

IT-технологияларының дамуы Қазақстан экономикасына әсері қандай?

Ақпараттық технологиялары дамыған елдер саны өте көп. Олардың қатарына Қазақстан да жатады. IT-саласының пайда болуы елімізді даму жағынан жоғары сатыға қарай көтерді. Бұл саланың дамуы Қазақстан алдында көптеген мүмкіндіктер ашуда. Еліміздің басқа елдермен байланыс құруымен қатар өз ішінде де маңызды істерді шешу жолында көп пайда тигізуде. Ғаламтор құралдары арқылы сауда жүргізіп, келісім-шарттарға отырудың барлығы IT-технологияларының дамығанын көрсетеді.

Қазақстан Республикасының экономикасының дамуы қазірде информатика мен IT-саласындағы табысқа тікелей байланысты. Қазақстанның экономикалық дамуы ақпараттық технологиялардың маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Білім саласында, робототехникада, медицинада, күнделікті тұрмыс-тіршілікте ақпараттық технологиялардың дамуы Қазақстанның экономикасының қарқынды өсуінің көрсеткіші. Соңғы 10 жылда Қазақстанда информатика және IT-саласы бойынша іргелі әрі қолданбалы жұмыстар жүргізілуінің өзі экономиканың дамуына үлкен пайда тигізді.

Қорытынды. Технологиялардың уақытпен жарысып дамуы өте үлкен пайда екеніне қазірде бәріміздің көзіміз жетіп отыр. Шынында да IT-технологиялар біздің жарқын болашаққа деген жолымыз. Қазіргі кезде ақпараттық технологиялардың арқасында осындай үлкен жетістікке жетуіміз, болашақта технология саласында одан жоғары белестерлі бағындыруымыздың кепілі. Болашақта экономиканың дамуымен ғана шектеліп қоймай, әлемдік даму деңгейіне де жететінімізге сенімдімін. Біздің еліміздің экономикасы да, дамуы да, жоғары деңгейге көтерілуі де тек біздің қолымызда.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Ұлт тағылымы, Болашақ мамандарды даярлау 2005.
2. М. Ғалымжанова, Информатика негіздері, 2006.
3. Қ. Шәдиев, Компьютерді қолданудың педагогикалық мәселелері»2006.
4. Р.Жашиев.Қазақ мектебі ХХІ ғасырға өз бет-бейнесімен кіруі тиіс, 2001.

РАЗРАБОТКА ИГРОВОГО МОБИЛЬНОГО ПРИЛОЖЕНИЯ “ТАБЛИЦА ШУЛЬТЕ”.

Мусаев Серик, студент 4 курса КГКП «Костанайский строительный колледж»
Научный руководитель: Гребцов Павел Николаевич

Актуальность: актуальность темы исследования обусловлена высокими темпами развития информационно - коммуникационных технологий, внедрения повсеместно технологии игрового и проблемного обучения.

Проблема: современные условия жизни человека предъявляют высокие требования к уровню развития его интеллекта, способностей, психических познавательных процессов. Особую роль в умственном и психическом развитии личности играет внимание. Известно, что среди ученых нет единого мнения относительно сущности внимания. Одни утверждают, что внимание не является самостоятельным процессом, а выступает только как сторона психических познавательных процессов, другие называют внимание вполне независимым психическим состоянием. Тем не менее, исследователи едины во мнении, что от уровня развития внимания во многом зависит продуктивность и успешность деятельности человека.

Для детей с особыми образовательными потребностями данная проблема еще острее и актуальнее. Их внимание, концентрация, скорость чтения и восприятия информации значительно ниже, чем у обычных детей.

Для решения данной проблемы к таким детям нужны особые педагогические подходы, использующие современные информационно-коммуникационные технологии.

Цель работы: разработать мобильное приложение, которое поможет детям развить устойчивое внимание, периферическое зрение.

Задачи: разработать мобильное игровое развивающее приложения для детей “Таблица Шульте”.

Таблицы Шульте - это инструмент для тренировки периферического зрения, концентрации внимания и параллельного восприятия информации.

Постоянная работа с таблицами Шульте помогает расширить периферийное зрение ребенка. Широкое поле зрения сокращает время поиска информационных частей текста. Также за счет работы с такими таблицами растет скорость зрительных поисковых движений, что является важной составляющей навыка быстрого чтения.

Методика Шульте относится к одному из эффективных способов оценки концентрации внимания учащихся, состояния их психической устойчивости. Опытные преподаватели давно взяли на вооружение таблицы Шульте, с помощью которых активно корректируют развитие мышления и памяти у детей в процессе обучения.

Приложение разработано для платформы iOS, то есть для устройств iPhone и iPad, также имеется возможность запуска на устройствам с ОС MacOS. Приложение поддерживает любые устройства с ОС iOS начиная с версии 13.0.

IOS - мобильная операционная система для смартфонов, электронных планшетов, носимых проигрывателей, разрабатываемая и выпускаемая американской компанией Apple.

Приложение было разработано с помощью среды разработки Xcode, в качестве языка программирования был использован Swift.

Xcode - интегрированная среда разработки программного обеспечения для платформ macOS, iOS, watchOS и tvOS, разработанная корпорацией Apple.

Swift - открытый мультипарадигмальный компилируемый язык программирования общего назначения, разработанный и поддерживаемый компанией Apple.

В качестве основного графического фреймворка был использован графический фреймворк: UIKit;

Для более удобной разработки был использован архитектурный паттерн MVC - Model View Controller.

Model-View-Controller — схема разделения данных приложения и управляющей логики на три отдельных компонента: модель, представление и контроллер — таким образом, что модификация каждого компонента может осуществляться независимо. Модель предоставляет данные и реагирует на команды контроллера, изменяя своё состояние.

Для верстки графической составляющей был использован механизм разработки интерфейса - Storyboard.

Для сохранения больших данных пользователя на устройстве, был использован системный фреймворк CoreData.

А также для отображения графиков со статистикой игр был использован сторонний open-source фреймворк – Charts.

В игре имеется 3 основных режима:

1. Классический - классическая таблица с числами в возрастающем порядке;
2. Буквенный - таблица с буквами алфавита, только с английскими буквами;
3. Красный-черный - таблица с черными и красными плитками, которые необходимо находить поочередно, черные начинают с 1, красные с последней цифры.

В игре также имеются настройки с возможностью изменения размера сетки: от 3x3 до 9x9.

Также игра содержит следующие возможности:

1. В игре поддерживаются русский и английский языки;
2. Есть возможность "перемешки цветов плиток";
3. Есть возможность включения "Сложного режима", при его включении после каждого нахождения символа, таблица перемешивается;
4. "Безумный режим" добавляет разнообразные цвета символам на плитках;
5. Есть возможность спрятать интерфейс, точку на таблице, отключить вибрацию.

Помимо этого в игре есть функция отслеживание статистики и график всех ваших попыток со временем, режимом и размерами таблиц.

Литература

1. Аллан, А. Программирование для мобильных устройств на iOS: Профессиональная разработка приложений для iPhone, iPad, and iPod Touch / А. Аллан.. - СПб.: Питер, 2013. - 416 с.
2. Зdziарски, Д. iPhone. Разработка приложений с открытым кодом / Д. Зdziарски. - СПб.: BHV, 2013. - 368 с.
3. Зdziарски, Д. iPhone SDK. Разработка приложений / Д. Зdziарски. - СПб.: BHV, 2013. - 512 с.
4. Зdziарски, Дж. iPhone SDK. Разработка приложений / Дж. Зdziарски. - СПб.: BHV, 2013. - 512 с.

ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ КАК ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ИСТОЧНИК ЗНАНИЙ СТУДЕНТОВ СПЕЦИАЛЬНОСТИ

«СТРОИТЕЛЬСТВО И ЭКСПЛУАТАЦИЯ ЗДАНИЙ И СООРУЖЕНИЙ»

Фриц Максим, студент второго курса КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Семерюк А.П., мастер производственного обучения

Актуальность исследования заключается в том, что современная система образования все активнее использует информационные технологии для построения образовательного процесса как в очном, так и дистанционном формате. Применение современных цифровых ресурсов позволяет сделать процесс обучения студентов более доступным и комфортным и может стать дополнительным источником знаний.

Проблема исследования заключается в том, что для специальности «Строительство и эксплуатацию зданий и сооружений» сложно отобрать цифровые образовательные ресурсы, которые можно использовать как источник получения дополнительных знаний при подготовке к занятиям.

Цель исследования: повышение уровня знаний студентов при подготовке к занятиям с использованием цифровых образовательных ресурсов.

Задачи:

- рассмотреть положительные аспекты, связанные с включением цифровых ресурсов в процесс подготовки к занятиям;
- сделать обзор цифровых ресурсов;
- предложить способы эффективного использования ресурсов при изучении темы «Штукатурные работы».

Современный образовательный процесс трудно представить без качественного обеспечения учебными электронными материалами. За последнее время их видовой состав пополнился средствами компьютерного моделирования, технология дополненной реальности AR, тренажеры, обучающие программы и платформы. Данные ресурсы позволяют получить дополнительно информацию по содержанию рассматриваемой дисциплины, а также провести проверку уровня усвоения полученных знаний с целью определения проблемных зон.

Развитие информационных и коммуникационных технологий позволяет утверждать, что цифровые образовательные ресурсы займут своё неотъемлемое

место в процессе подготовки к учебным занятиям. По данным International Telecommunication Union, в 2020 году охват населения РК мобильным интернетом составил 98%, причем 81% приходился на сеть 4G. Для сравнения: в 2014-м охват населения мобильным интернетом 4G составлял 43%. Данная тенденция свидетельствует о том, что с каждым годом среда для использования цифровых образовательных ресурсов становится более благоприятной и доступной, в следствие чего каждый студент сможет использовать разнообразные ресурсы для подготовки к занятиям.

Использование цифровых образовательных ресурсов выступает важным компонентом системы образования и представляет собой нетрадиционный способ организации образовательной деятельности через активные способы действий, направленных на реализацию личностно-ориентированного подхода. Это является самым главным плюсом использования цифровых ресурсов студентами. То есть каждый в праве выбирать тот ресурс, который ему удобен, прост в использовании, содержит обширный материал или имеет расширенный функционал. Так же хочется выделить что при использовании различных Интернет-платформ у студента есть доступ к материалу в любое время из любой точки мира при наличии доступа к интернету.

Предварительно было проведено анкетирование группы 375 МОСР 2 с целью выявления процентного соотношения студентов из группы, которые дополнительно используют цифровые образовательные ресурсы для подготовки к занятиям или самостоятельного саморазвития. Результаты показали, что 54 процента понимают, что такое цифровой образовательный ресурс и всего 22 процента используют ресурсы для подготовки к занятиям. Основной причиной почему студенты не применяют данные ресурсы в подготовке к занятиям заключается в том, что они не знают какие ресурсы лучше всего использовать для получения дополнительных знаний.

В ходе исследования был проведен обзор цифровых образовательных ресурсов, которые студент может использовать при подготовке к занятиям. В обзор попали различные по функциональным возможностям продукты, которые изначально разрабатывались для решения общих задач коммуникации, неспецифичных для образования, но могут найти и находят применение и в процессе подготовки к занятиям студентов к занятиям.

Google Drive. Ссылка: <https://drive.google.com>.

Назначение: облачное хранение файлов любых типов. Возможность распространения и удаленного доступа к файлам.

Документы Google. Ссылка: <https://docs.google.com>

Назначение: индивидуальная и коллективная работа над документами, таблицами, презентациями, формами (опросами).

Google Forms. Ссылка: <https://docs.google.com>.

Назначение: один из сервисов Google, предназначенный для создания опросов и тестовых заданий с возможностью автоматической проверки, и выставления результатов.

Quizizz. Ссылка: <https://quizizz.com/>.

Назначение: конструктор тестов, поддерживающих ввод математических формул, интеграцию изображений и аудиофайлов, использование библиотеки уже созданных сообществом тестов.

Zoom. Ссылка: <https://zoom.us/>.

Назначение: облачная платформа для видеоконференций, веб-конференций, вебинаров. В бесплатной версии присутствует ограничение на продолжительность мероприятия — 40 минут.

YouTube. Ссылка: <https://www.youtube.com/>.

Назначение: ресурс для поиска и просмотра учебного видеоконтента.

Так же дополнительно были рассмотрены два открытых образовательных ресурсов таких как:

Coursera — проект в сфере массового онлайн-образования. Стоит отметить, что компания обратилась в Министерство образования и науки РК с предложением открыть бесплатный доступ к информации <https://www.coursera.org/>;

Академия Хана — некоммерческая образовательная организация. Для школьников также открыт бесплатный доступ к ресурсу <https://ru.khanacademy.org/>.

Хотим представить каким образом представленные ресурсы можно эффективно использовать при изучении темы «Штукатурные работы».

Следующим этапом может стать использование ресурсов Google Forms или Quizizz для проверки своих знаний, с этой целью в данных ресурсах можно найти задания схожей тематики или попросить преподавателя предоставить доступ к уже созданным. Для консультирования и удобного общения как между студентами, так и с преподавателем можно воспользоваться сервисом ZOOM. Используя данный алгоритм студент сможет эффективно подготовиться к текущим занятиям ну а также к итоговым формам контроля. Данные ресурсы не заменят живой практики, которую студент может получить на занятиях, но они могут обогатить его знания чтоы выполнения практических заданий происходило с пониманием самого процесса что нужно делать и в какой последовательности.

Результаты исследования. За период проведения исследования сентябрь-январь 2023 годы был выполнен обзор цифровых ресурсов, которые можно использовать для подготовки к занятиям и самостоятельного обучения, а также составлен алгоритм поэтапного введения определенных ресурсов в процесс подготовки студента.

Выводы. В ходе проведенного исследования мы пришли к выводу, что для повышения уровня знаний студентов при подготовке к занятиям с использованием цифровых образовательных ресурсов важно их использование проводить на систематической основе и использовать при этом связку ресурсов, которые позволяет не только изучить, повторить материал по теме, но и проверить текущие знания.

Литература

1. Быстрова Е.А., Ечмаева Г.А. ЦИФРОВЫЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЕ РЕСУРСЫ ИХ КАЧЕСТВО // Международный студенческий научный вестник. – 2015. – № 3-2. ;

2. Добрынин Н.С. Нелюбин Д.И. Электронная обучающая среда как средство повышения эффективности образовательного процесса // Молодой ученый. 2015. № 2. С. 513–515.

3. Кузнецов А.А., Григорьев С.Г., Гриншкун В.В. Образовательные электронные издания и ресурсы: методич. пособие. М.: Дрофа, 2009. 156 с.

ИНФОРМАЦИЯ И СОЗНАНИЕ

Данилова Ксения, студентка 2 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Раймер Юлия Сергеевна, мастер производственного обучения

Актуальность данной темы обусловлена тем, что мы не можем контролировать сознание получаемой нами информацией

Проблема. Информация по данной теме не встречается в интернет источниках.

Целью данной работы является знакомство с основными чертами и сущностью политического сознания, определить основные идеи и ценности, которые лежат в основе каждой из идеологий.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие задачи:

- изучить как влияет информация на сознание в разных источниках;
- изучить влияние информации на учащихся колледжа ;

Сознание - это высшая интегрированная форма психики, которая складывается под воздействием общественно-исторических условий в трудовой деятельности человека и его общении с помощью языка с другими людьми.

Для появления сознания должны были сформироваться соответствующие биологические предпосылки:

- зачатки орудийной деятельности, инстинктивный труд человекоподобных предков, который потребовал освободить передние конечности в сочетании с прямохождением;
- стадная форма обитания животных и возникновение звуковой сигнализации для передачи информации.

Сознание своими предпосылками и некоторыми функциями тесно связано с психикой высших животных, но существенно отличается от нее следующими характеристиками:

Выделяют следующие свойства сознания: построение отношений, познание и переживание. Основными характеристиками сознания являются: отражение окружающего мира с помощью познавательных процессов (ощущение, восприятие, память, мышление, воображение). Нарушение любого из познавательных процессов приводит к расстройству сознания;

различение субъекта и объекта (т.е. того, что принадлежит "Я" и "не Я"), которое происходит в процессе формирования самосознания человека. Человек - единственное живое существо, способное к самопознанию ;

Сознание - это интегральный момент психических процессов. В психической деятельности нет отдельных психических актов, все они взаимосвязаны, но при этом каждый сохраняет свою специфику.

Таким образом, сознание - это одна из форм, в которой объективная действительность отражается в психике человека. Психологическая проблема происхождения сознания, выявление природы сознания, решение вопроса о его связи с материальными явлениями – вопросы огромной важности не только в теоретическом, но и в практическом отношении; выяснение зависимости протекания психических процессов от объективных условий открывает возможности направленного изменения сознания людей.

1. Самопознание, самонаблюдение, познание себя, своего положения, способностей и т. д.
2. Эмоциональная оценка (положительная или отрицательная) своих качеств.
3. Выработка мотивации, определение целей и способов самоизменения.
4. Волевые усилия для достижения целей, саморегуляция, самоконтроль.

Выводы. Сознание человека – это сформированная в процессе общественной жизни высшая форма психического отражения действительности в виде обобщенной и субъективной модели окружающего мира в форме словесных понятий и чувственных образов.

В структуру сознания входят ряд элементов, каждый из которых отвечает за определенную функцию сознания:

1. Познавательные процессы (ощущение, восприятие, мышление, память). На их основе формируется совокупность знаний об окружающем мире.
2. Различение субъекта и объекта (противопоставление себя окружающему миру, различение «Я» и «не Я»). Сюда входят самосознание, самопознание и самооценка.

Литература

1. Акопов Г.В. Проблема сознания в российской психологии: унитарный и междисциплинарный подходы // Ученые записки. Профессорский выпуск: Сб-к науч. трудов. – Саратов: ИЦ «Наука», 2008. – Вып. 5. – С.118-146.
2. Акопов Г.В. Проблема сознания в современной психологии // Методология и история психологии. – М., 2007. – Т.2. – Вып.3. – Июль-сентябрь. – С.43-64.
3. Акопов Г.В. Проблема сознания в современной психологии: зарубежные подходы. – Самара: Изд-во «Научно-технический центр», 2007. – С. 77-88.

МОДЕЛИРОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЕ СМЕЩЕНИЯ РАБОЧЕЙ ТОЧКИ ТРАНЗИСТОРНОГО КАСКАДА В ВИРТУАЛЬНОЙ ЛАБОРАТОРИИ

Глоба Евгений, студент 3 курса КГКП «Рудненский политехнический колледж»

Научный руководитель: Шинкевич С.А., преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь

Актуальность в перечень работ практиканта АО «ССГПО» на участке по ремонту горного оборудования Сарбайского горнодобычного цеха входит обслуживание и ремонт горного электромеханического оборудования, такого как ремонт регулируемого электропривода постоянного тока с транзисторными преобразователями

Проблема При опробовании исправности работы транзисторных преобразователей, если ошибок программ не выявлено, преобразователь разбирают, удаляют пыль, попавшую внутрь корпуса, проводят диагностику аппаратной базы. При обнаружении неисправностей делают замену поврежденных модулей, перепаивают схемы. На производстве диагностику выполняют вручную, с помощью громоздких электроизмерительных приборов, требующих своего ухода, соблюдения техники безопасности, обслуживания и поверки.

Цель работы изучение способов задания общей точки транзисторного каскада, исследование условий для перевода транзистора в режим насыщения и отсечки и определение статического коэффициента передачи транзистора по экспериментальным данным с помощью виртуальной лаборатории Electronics Workbench

Задачи изучить возможности виртуальной лаборатории Electronics Workbench для исследования характеристик транзисторного каскада.

Производственная практика студентов – это важнейший этап подготовки высококвалифицированных специалистов. Главной задачей преддипломной практики является закрепление теоретических знаний, полученных студентами в процессе обучения и получение ими практических навыков по будущей специальности, в тесном сочетании теории с практикой. Собранный материал приобщается к отчету и может быть использован при написании дипломной работы.

Современные программные средства и продукты позволяют за счет использования компьютерной техники разрабатывать имитационные модели практически любого технологического оборудования с требуемым набором параметров реальности.

Одной из виртуальных лабораторий, удовлетворяющих всем вышеизложенным требованиям является виртуальная лаборатория Electronics Workbench. Она является системой схемотехнического моделирования и предназначена для моделирования и анализа электрических схем.

Основные свойства каскада (КПД, нелинейные искажения, мощность сигнала на выходе каскада и т.д.) определяются положением начальной рабочей точки, которое задает ток покоя выходной цепи. Поэтому при изменении температуры, замене активного элемента и т.д. положение начальной рабочей точки не должно изменяться (сверх допустимых значений).

Если активным элементом является биполярный транзистор, то изменение температуры или замена активного элемента могут повлиять на значение коэффициента усиления по току и значение теплового тока (обратного тока коллекторного перехода); если транзистор полевой, то влияние скажется на напряжении отсечки и крутизне характеристики. Поэтому схема подачи

смещения фиксированным током нецелесообразна, особенно если активным элементом является биполярный транзистор по схеме с ОЭ.

При подаче смещения фиксированным напряжением изменение температуры и замена транзистора в меньшей степени влияют на ток покоя коллектора (при использовании в качестве активного элемента биполярного или полевого транзисторов), поэтому такие схемы находят применение в промышленности.

Правильный выбор рабочей точки транзистора обеспечит и правильную работу схемы, и экономичность в потреблении тока. Благодаря точной настройке можно добиться эффективности схемы при минимальном потреблении, а это немаловажно для устройств, питаемых от батарей или аккумуляторов.

Поэтому положение рабочей точки на характеристиках транзистора усилительного каскада на полевом транзисторе, подлежит определению.

Результаты исследования при включении по схеме с ОЭ на положение рабочей точки биполярного транзистора (т.е. на ток коллектора), находящегося в режиме линейного усиления (активный режим), наибольшее влияние оказывает ток базы, который, в свою очередь, может сильно колебаться под воздействием изменений напряжения. Токи коллектора и эмиттера практически полностью определяются током базы транзистора. Напряжение не оказывает существенного влияния на другие электрические показатели каскада и должно выбираться только из соображений обеспечения нахождения транзистора в области линейного усиления и не превышения предельных электрических режимов на электродах транзистора.

Выводы В ходе исследования преобразовательной техники с помощью виртуальной лаборатории Electronics Workbench на производственной и преддипломной практике достигаются основные цели производственной практики: закрепление и углубление знаний, полученных обучающимися в процессе теоретического обучения и выполнения лабораторных работ, приобретение необходимых умений, навыков и опыта практической работы по специальности.

Литература

1. Андреев, Ю.А. Измерительная аппаратура на транзисторах / Ю.А. Андреев, Б.Г. Волков. - М.: Энергия, 2015. - 755 с.
2. Важенина, З.П. Импульсные генераторы на транзисторах / З.П. Важенина. - М.: Энергия, 2013. - 128 с.
3. Владимир, Дьяконов Лавинные транзисторы и тиристоры. Теория и применение / Дьяконов Владимир. - М.: Солон-Пресс, 2013. - 119 с.
4. Воронков, Э. Н. Основы проектирования усилительных и импульсных схем на транзисторах / Э.Н. Воронков, Ю.А. Овечкин. - М.: Машиностроение, 2015. - 312 с.
5. Куликов, С.В. Дискретные преобразователи сигналов на транзисторах / С.В. Куликов, Б.В. Чистяков. - М.: Энергия, 2015. - 288 с.
6. Мощные полупроводниковые приборы. Транзисторы: Справочник. - М.: Радио и связь, 2014. - 560 с.

7. Нефедов, А. В. Диоды, транзисторы и модули для силовой электроники / А.В. Нефедов. - М.: РадиоСофт, 2010. - 312 с.
8. Николаевский, И. Ф. Параметры и предельные режимы работы транзисторов / И.Ф. Николаевский, Д.В. Игумнов. - М.: Советское радио, 2017. - 380 с.
9. Петухов, В. М. Взаимозаменяемые транзисторы. Справочник / В.М. Петухов. - М.: РадиоСофт, 2015. - 384 с.
10. Петухов, В.М. Маломощные транзисторы и их зарубежные аналоги Справочник / В.М. Петухов. - М.: КУБК-а, 2010. - 672 с.

СОЗДАНИЕ WEB – ПРИЛОЖЕНИЯ ДЛЯ РЕАЛИЗАЦИИ ЭКОНОМИЧЕСКИХ УСЛУГ С ПОМОЩЬЮ ЯЗЫКА ГИПЕРТЕКСТОВОЙ РАЗМЕТКИ HTML

Арын Мариям студент 1 курса Талдыкорганского высшего
политехнического колледжа

Научный руководитель: Абдолданова Райгуль Сагатовна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность темы исследования обусловлена, прежде всего, тем, что финансовое планирование является одним из важнейших составных элементов управления в современных условиях.

Проблема: создание конкурентоспособных цифровых банковских продуктов, инструментария эффективного их продвижения с использованием банковских экосистем, обеспечивающих наиболее полное удовлетворение нужд клиентов в различных областях.

Цель работы: является создание индивидуального приложения с использованием языка гипертекстовой разметки HTML, а также в дальнейшем размещение его в интернете.

Задачи:

- Изучить основы языка HTML;
- Наличие форматированного текста, таблиц и других основных элементов языка HTML;
- Изучить основные способы создания Web – страниц;
- Продумать и спроектировать приложение;
- Собрать информацию, необходимую для верстки страниц сайта;
- Продумать внешний вид сайта;
- Создать приложение;
- Наличие понятной системы навигации.

РАЗРАБОТКА WEB-ПРИЛОЖЕНИЙ

Предметом настоящей статьи является обзор технологий для создания web-приложений и описание реализации web-интерфейса для стратегического анализа и обработки данных учреждений, а также для численной оценки и анализа уровня согласованности экономических интересов субъектов региональной промышленной политики.

С каждым годом web-приложения – вспомогательные программные средства, предназначенные для автоматизированного выполнения действий на

web-серверах - приобретают все большую популярность из-за их универсальности, удобства использования и гибкости. За годы существования Интернета состав web-приложений, выполняемые ими функции, принципы и архитектура их построения претерпели значительные изменения – от простейших средств хранения HTML-страниц до решений, ориентированных на поддержку работы корпоративных информационных систем и их партнеров.

Web-системы имеют много преимуществ перед обычными системами, которые работают по технологии клиент-сервер. Достаточно разместить web-приложение на хостинге и можно работать с ним с любого компьютера, который имеет доступ к Интернету. С одной стороны, это удобно, а с другой предъявляет дополнительные требования к надежности создаваемого программного обеспечения.

Главное преимущество web-приложений – это удобство в поддержке и администрировании: отсутствие необходимости установки приложения на каждое рабочее место, удобство при обновлении версий, возможность настройки интерфейса для каждого пользователя, а многоуровневая и проверенная система защиты web-приложений ограничит возможность получения данных сторонними лицами. Для современных инновационных учреждений web-системы будут оптимальным выбором при автоматизации рабочих процессов.

Язык HTML позволяет форматировать текст, различать в нём функциональные элементы, создавать гипертекстовые ссылки и вставлять в отображаемую страницу изображения, звукозаписи и другие мультимедийные элементы.

Приложение должно разрабатываться в блокноте и отдельно описываться. Просмотр страниц происходит в Internet Explorer или в любом другом навигаторе, стоящим на компьютере пользователя.

Первая задача – научиться создавать Web-приложения и узнать все о методах их создания. Основной путь реализации поставленной задачи – исследование всевозможной специальной и научно-популярной литературы.

Вторую, по-моему, самую объемную и занимательную задачу – создание самого Web-приложения – необходимо детализировать следующим образом:

- создание содержательной части приложения;
- создание схемы сайта и разработка его структуры;
- графическое оформление.

Третья задача – открыть доступ к готовому продукту для широкого круга пользователей и привлечение новых.

Во-первых, приложение было протестировано на различных операционных системах и наиболее популярных Web-браузерах: Internet Explorer, Netscape Navigator и Opera. Необходимо было убедиться в правильной работе гиперссылок и расположении рисунков, а также в удобстве чтения текста с учетом его цвета и выбранного фона.

Для привлечения внимания потребителей информационного продукта к соответствующим разделам нужно было добавить в текст немного небольших рисунков. Цветовая гамма фона (песочный) приложения была выбрана не

слишком навязчивая, приглушенная, чтобы не препятствовать восприятию текстовой информации.

Результаты исследования: результатом данной работы является создание Web-приложения по заданной тематике и дальнейшее размещение его в интернете. Приложение соответствует следующим требованиям: содержит форматированный текст, таблицы, прочие основные элементы языка HTML.

Выводы: Данная работа будет полезна тем, кто решит попробовать создать свое приложение и выйти с ним в глобальную сеть Интернет, для того, чтобы рассказать о себе. Практическая часть работы заинтересует тех, кто захочет совершить определенные экономические операции.

Литература

1. М. Ю. Монахов, А. А. Воронин. – Создаём школьный сайт в Интернете. Элективный курс: Учебное пособие. БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005.
2. И. Г. Семакин, Е. К. Хеннер. Информатика. 10-й класс. БИНОМ. Лаборатория знаний, 2005.
3. Н. Д. Угринович. Информатика и информационные технологии. Учебник для 10-11 классов. БИНОМ. Лаборатория знаний, 200

VR В УЧЕБНОМ ПРОЦЕССЕ

Силадий София, Лавриченко Виталий, студенты 3 курса,
Костанайский политехнический высший колледж

Научные руководители: Тулегенов Еркебулан Нурланович, преподаватель
специальных дисциплин

В настоящее время всё большее значение придается понятию «Виртуальная реальность» («Virtual Reality»). Данное понятие встречается во всех отраслях: от видеоигр до различных сфер машиностроения, в том числе и для проектирования объектов.

Виртуальная реальность (VR, англ. virtual reality, VR, искусственная реальность) — созданный техническими средствами мир, передаваемый человеку через его ощущения: зрение, слух, осязание и другие. Виртуальная реальность имитирует как воздействие, так и реакции на воздействие. Для создания убедительного комплекса ощущений реальности компьютерный синтез свойств и реакций виртуальной реальности производится в реальном времени.

Объекты виртуальной реальности обычно ведут себя близко к поведению аналогичных объектов материальной реальности. Пользователь может воздействовать на эти объекты в согласии с реальными законами физики (гравитация, свойства воды, столкновение с предметами, отражение и т. п.). Однако, часто в развлекательных целях пользователям виртуальных миров позволяется больше, чем возможно в реальной жизни (например: летать, создавать любые предметы и т. п.).

В ходе исследования VR и AR технологий были сформированы критерии, с целью выявления сходств и различий между ними. Данными критериями являются:

- определение;

- устройства и оборудование;
- стоимость устройств и оборудования;
- основные области применения;
- удобство использования.

На данном этапе развития технологий VR среди них можно выделить следующие типы.

• **Технологии VR с эффектом полного погружения**, обеспечивающие правдоподобную симуляцию виртуального мира с высокой степенью детализации. Для их реализации необходим высокопроизводительный компьютер, способный распознавать действия пользователя и реагировать на них в режиме реального времени, и специальное оборудование, обеспечивающее эффект погружения.

• **Технологии VR без погружения**. К ним относятся симуляции с изображением, звуком и контроллерами, транслируемые на экран, желательно широкоформатный. Такие системы причисляют к виртуальной реальности, поскольку по степени воздействия на зрителя они намного превосходят другие средств мультимедиа, хотя и не реализуют в полной мере требования, предъявляемые к VR.

• **Технологии VR с совместной инфраструктурой**. К ним можно отнести Second Life — трёхмерный виртуальный мир с элементами социальной сети, который насчитывает свыше миллиона активных пользователей, игру Minecraft и другие.

• **VR на базе интернет-технологий**. К ним относится прежде всего язык Virtual Reality Markup Language, аналогичный HTML, а также язык программирования JavaScript.

В настоящее время существует несколько основных типов систем, обеспечивающих формирование и вывод изображения в системах виртуальной реальности:

Шлем виртуальной реальности. Современные шлемы виртуальной реальности (англ. HMD-display) представляют собой скорее очки, нежели шлем, и содержат один или несколько дисплеев, на которые выводятся изображения для левого и правого глаза, систему линз для корректировки геометрии изображения, а также систему трекинга, отслеживающую ориентацию устройства в пространстве.

MotionParallax3D-дисплей. К устройствам этого типа относится множество различных устройств: от некоторых смартфонов до комнат виртуальной реальности (CAVE).

Виртуальный ретинальный монитор. Устройства данного типа проецируют изображение непосредственно на сетчатку глаза. В результате пользователь видит изображение, «висящее» в воздухе перед ним.

Для построения VR используется веб – технология. Для этого необходимо, написать проект используя 3 технологии:

- JavaScript язык программирования, который позволяет вам создать динамически обновляемый контент, управляет мультимедиа, анимирует

изображения, впрочем, делает всё, что угодно. Окей, не все, что угодно, но всё равно, это удивительно, что можно достичь с помощью нескольких строк JavaScript-кода.

- **HTML** — это язык разметки, который мы используем для визуального и смыслового структурирования нашего web контента, например, определяем параграфы, заголовки, таблицы данных, или вставляем изображения и видео на страницу.

- **CSS** — это язык стилей с помощью которого мы придаём стиль отображения нашего HTML контента, например придаём цвет фону (background) и шрифту, придаём контенту многоколоночный вид.

Современный Java Script (JS) – это «безопасный» язык программирования общего назначения. Он не предоставляет низкоуровневых средств работы с памятью, процессором, так как изначально был ориентирован на браузеры, в которых это не требуется.

HTML. Web-страницы могут существовать в любом формате, но в качестве стандарта принят Hyper Text Markup Language - язык разметки гипертекстов, предназначенный для создания форматированного текста, насыщенного изображениями, звуком, анимацией, видеоклипами и гипертекстовыми ссылками на другие документы.

CSS (англ. Cascading Style Sheets — каскадные таблицы стилей) — формальный язык описания внешнего вида документа, написанного с использованием языка разметки.

Visual Studio Code (VS Code) — редактор исходного кода, разработанный Microsoft для Windows, Linux и macOS

Visual Studio Code — это сервис, который позиционируется как «легкий» редактор кода для кроссплатформенной разработки веб- и облачных приложений.

Open Server Panel — это портативная программная среда, созданная специально для веб-разработчиков с учётом их рекомендаций и пожеланий.

Данный программный комплекс включает в себя тщательно подобранный набор серверного программного обеспечения, а также невероятно удобную и продуманную управляющую утилиту, которая обладает мощными возможностями по администрированию и настройке всех доступных компонентов.

OSPanel широко используется с целью разработки, отладки и тестирования веб-проектов, а также для предоставления веб-сервисов в локальных сетях.

Использование VR в учебном процессе, занимает высокую роль в образовании. VR позволит выполнять сложные задачи обучения, без использования оборудования.

Список использованных информационных источников

1. Билл Кеннеди, Чак Муссиано - "HTML и XHTML. Подробное руководство (HTML & XHTML. The Definitive Guide)"
2. Эрик Мейер - "CSS-каскадные таблицы стилей. Подробное руководство (Cascading Style Sheets: The Definitive Guide)"
3. К. Шмитт - "CSS. Рецепты программирования (CSS: Cookbook)"

4. <http://bonsaiden.github.com/JavaScript-Garden/ru/>

**МОБИЛЬНЫЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ РЕСУРС «JURNAL»
ДИСЦИПЛИНЫ «РАЗВИТИЕ И СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ
ФИЗИЧЕСКИХ КАЧЕСТВ»**

Алатаев Темирлан Тимурулы, студент 5 курса,
Костанайский политехнический высший колледж

Научные руководители: Тулегенов Еркебулан Нурланович, Шишкин
Владимир Викторович, преподаватели специальных дисциплин и физической
культуры

В настоящее время одними из главных факторов, определяющих направление развития учебного процесса, является развитие информационных технологий на занятиях базового модуля: «Развитие и совершенствование физических качеств». За последние годы произошло значительное изменение роли и места информационных технологий в образовательном процессе. Основой электронного образования являются различные электронные образовательные платформы и ресурсы. Образовательные платформы позволяют решить задачи:

- индивидуализации и дифференциации в условиях дистанционного обучения;
- стимулирование деятельности педагога и студента;
- воспитание навыков самообразования;
- изменение роли студента в образовательном процессе от наблюдателя до активного исследователя.

Использование электронных платформ позволяет преподавателю повысить уровень владения информацией по изучаемой дисциплине, развить имеющиеся и приобрести новые навыки работы с информацией в условиях постоянного совершенствования цифрового оснащения. При этом новые информационные технологии сами становятся инструментом познания, обучения, выполняют обобщающую, исследовательскую, развивающую, воспитывающую и контрольно-корректирующую функции.

В связи с этим возникла потребность в разработке электронного учебно-методического комплекса по базовому модулю 03 «Развитие и совершенствование физических качеств». Который помогает теоретически изучить учебный материал, в последующем выполнении практических заданий. Здесь и умение студента вести индивидуальную работу, интерес к физической культуре и спорту. Студентов интересует сам творческий процесс и его результат.

На основе ЭМК было разработано мобильное приложение для смартфона, в котором содержится собственно весь теоретических материал для дистанционного обучения. Сам ЭМК разделен на независимые разделы в соответствии с рабочей учебной программой. Каждый раздел имеет темы-модули, при изучении которой студент ознакомится с представленным

лекционным материалом, схемами, таблицами, иллюстрациями, ссылками на обучающее видео, что дает целостное представление об изучаемом материале.

Образовательный курс рассчитан на весь период обучения модуля по каждой специальности. По завершении учебного модуля студенту предоставлена возможность пройти тестирование для оценки владения теоретическим материалом за весь период обучения. Так же представлены критерии для оценки уровня владения теоретического и практического материала.

Мобильное приложение открывает для студентов возможность лучше познать сам предмет, активно включиться в процесс его изучения. Данная информационная технология не только может оказать положительное влияние на понимание студентами учебного материала, но и на их умственное и физическое развитие. Использование данного приложения, позволяет оперативно и объективно выявлять уровень освоения материала студентами, что весьма существенно в процессе обучения.

Основная рабочая область проекта является Android. Android — операционная система для смартфонов, планшетов.

Инструментом разработки является Android Studio. Android Studio - полностью интегрированная среда разработки приложений выпущенная компанией Google для операционной системы Android. Данный продукт призван предоставить разработчикам новые инструменты для создания приложений.

Список использованных информационных источников

1. Нотон Java. Справочное руководство. Все, что необходимо для программирования на Java / Нотон, Патрик. - М.: Бином, 2015. - 448 с.

2. Android для разработчиков. 3-е изд. — СПб.: Питер, 2016. — 512 с.: ил. — (Серия «Библиотека программиста»).

3. .Уроки по Java [Электронный ресурс] - <https://javarush.ru/>

РАЗРАБОТКА TELEGRAM-БОТА ДЛЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ ПОДДЕРЖКИ ОБУЧАЮЩИХСЯ КОЛЛЕДЖА

Бородов Иван, студент 1 курса, КГКП «Житикаринский политехнический колледж»

Научный руководитель: Кияшко Анастасия Робертовна, мастер производственного обучения

Актуальность темы связана с потребностью на рынке программных продуктов, связанных с образовательной деятельностью, актуальных источников информации с простым и интуитивно понятным интерфейсом, адаптированных под современные мессенджеры.

Проблема связана в том, что в каждой колледже и институте, университете на уровне каждой группы создаются группы в соцсетях и мессенджерах для обмена информацией, обсуждения тем связанных с жизнью группы.

Цель работы разработать систему, направленную на помощь в процессе обучения, путем информирования студента о актуальных новостях, событиях, расписании с помощью ключевого объекта разработки – чат-бота в мессенджере Telegram. Разработанный продукт сократит временные затраты на поиск необходимой информации, необходимой в течение всего учебного года.

Задачи

1. Собрать информацию из различных источников по данной теме для создания проекта.
2. Выполнить анализ существующих решений.
3. Выбрать и изучить язык программирования и необходимые библиотеки для работы.
4. Написать код для работы бота.
5. Найти подходящий сервер для размещения на нем программы и настроить его для работы.
6. Запустить и поддерживать работу бота.

Результаты исследования

В процессе написания проекта был создан бот в мессенджере Telegram. По мере развития проекта, было добавлено множество функций: рассылка новостей пользователям, возможность одновременно просматривать расписание на текущий день, а также хранилище полезных в учебе материалов. За время существования бота (больше 6 месяцев), было зафиксировано более 4 тысяч обращений к расписанию.

Вывод решение разработать чат-бот было продиктовано желанием оптимизировать деятельность классного руководителя и студентов. Мессенджеры – до сегодняшнего дня являлись неохваченной платформой, но данная научно-исследовательская работа устранила и восполнила этот пробел.

Основными преимуществами ботов перед остальными формами взаимодействия являются – удобство, надежность и доступность. Чат-бот не уходит на выходные, в отличие от классного руководителя, лишен возможности допустить ошибку из-за, так называемого, человеческого фактора и защищен с помощью специального алгоритма.

Функционал мессенджеров, в частности, Telegram, нацелен в первую очередь на мобильную аудиторию, активно использующую смартфоны для работы и развлечений

Литература

1. Сайт Telegram [Электронный ресурс], URL: <https://telegram.org/>
2. Сайт Wikipedia [Электронный ресурс] URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Django>
3. Сайт Telegram [Электронный ресурс], URL: <https://telegram.org/>
4. Сайт КГКП «Житикаринский политехнический колледж» URL : <https://zhitcollege.edu.kz/>
5. Сайт Microsoft [Электронный ресурс], URL <https://support.microsoft.com/ru-ru/help/815065/what-is-a-dll>
6. Сайт Habr [Электронный ресурс], URL: <https://habr.com/ru/post/347106>

7. Сайт ФруктКод [Электронный ресурс], URL:
<https://fructcode.com/ru/blog/features-of-popular-frameworks-html-css-php-and-python-frameworks>

8. Сайт Хакер [Электронный ресурс] URL:
<https://haker.ru/2016/09/28/ios-from-scratch/> (Дата обращения: 20.02.2019).

9 Сайт Qaru [Электронный ресурс], URL:
<http://qaru.site/questions/16161373/django-21-creating-the-correct-path-url-for-primary-keys>

10. А. Васильев: Python на примерах. Практический курс по программированию., 2017 –202-207 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МОБИЛЬНЫХ ПРИЛОЖЕНИЙ И ОНЛАЙН-СЕРВИСОВ В ОБУЧЕНИИ

Корниенко Евгений, студент 1 курса КГКП «Казахстанский агротехнический колледж»

Научный руководитель: Подгаец Светлана Викторовна, преподаватель информатики

Актуальность

Информатизация образования – важная часть информатизации общества, а использование мобильных технологий и сервисов онлайн-обучения позволяет совершенствовать педагогический процесс подготовки специалистов в колледжах. Актуальность данной темы исследования состоит в том, что большинству обучающихся доступны смартфоны с постоянно увеличивающимися возможностями и функциями, которые можно использовать для повышения мотивации к процессу обучения, его модернизации.

Проблема

Реформирование системы ТиПо нацелено на обучение будущих специалистов самостоятельно ориентироваться в инновационно-развивающемся мире профессионального труда. Педагоги не могут не обращать внимание на то, что популярность смартфонов только увеличивается и большая часть обучающихся колледжей готовы к использованию мобильных технологий в учебном процессе как с технической, так и с технологической точки зрения. Поэтому преподаватели колледжа должны рассматривать возможности использования смартфонов и других мобильных устройств, а также онлайн-ресурсов и сервисов для более эффективной организации процесса обучения.

Цель работы

Проанализировать, как использование мобильных устройств и онлайн-сервисов может повлиять на оптимизацию учебного процесса в колледже, как превратить смартфон в незаменимого помощника для модернизации образовательного процесса.

Задачи

1) исследовать виды и категории мобильных приложений, популярных у обучающихся колледжа;

2) изучить виды онлайн-сервисов, используемых преподавателями колледжа на своих уроках;

3) составить рейтинг популярности обучающих мобильных приложений среди студентов 1 курса.

В наше время мобильные телефоны используются всеми, поэтому возникает очевидный вопрос: как смартфон может быть использован в качестве средства информационно-коммуникационной технологии при подготовке специалистов в колледже? Конечно же, по разным направлениям, так как мобильные телефоны постоянно совершенствуются и приобретают все новые функции, а большая часть обучающихся колледжа хорошо владеют навыком использования мобильных приложений, потому что это не требует специальных знаний. В этой связи можно быть уверенным в том, что будущее обучения с использованием информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) связано и зависит именно от распространения мобильных средств связи, популярности смартфонов и гаджетов, появления большого количества учебных приложений и программ, а также новых технологий, которые расширяют возможности и качество образования.

Уже в настоящее время смартфоны применяются в учебном процессе разными способами:

- для воспроизведения мультимедийных обучающих веб-ресурсов;
- для обеспечения быстрого доступа на обучающие сайты, ресурсы, справочники, словари;
- как собственно обучающее средство при условии разработки учебных материалов, адаптированных для платформ мобильных средств связи;
- для учебной коммуникации.

К преимуществам использования смартфонов и онлайн-сервисов в образовательном процессе колледжа можно отнести следующие факторы:

- быстрый доступ к аутентичным учебным и справочным ресурсам и программам в любое время и в любом месте;
- постоянная обратная связь с преподавателем и учебным сообществом;
- учет индивидуальных особенностей обучающегося — диагностика проблем, индивидуальный темп обучения;
- повышение мотивации обучаемых за счет использование знакомых технических средств и виртуального окружения;
- организация автономного обучения;
- создание персонализированного профессионально ориентированного обучающего пространство студента;
- развитие навыков и способностей к непрерывному обучению в течение жизни.

К недостаткам мобильного обучения в первую очередь необходимо отнести сложности не столько технического и финансового, сколько административно-организационного и методического характера:

- сложно убедить как преподавателей, так и администрацию колледжа, что данная форма обучения способствует оптимизации учебного процесса, так как выполнение заданий проходит на мобильных телефонах, которые обычно

запрещены в колледже для использования в учебной аудитории, поскольку все мобильные устройства выполняют роль электронной шпаргалки;

- не все преподаватели (в отличие от студентов) владеют соответствующим уровнем ИКТ компетенции, который позволял бы им внедрять в традиционную форму задания на основе мобильных технологий, использовать уже существующие учебные приложения для мобильных устройств, обеспечивать интерактивную поддержку учебного процесса, развивать ИКТ компетенцию самих обучающихся в этой сфере;

- недостаточно готовых обучающих мобильных ресурсов и программ для студентов разных специальностей.

Результаты исследования

Исходя из социологического опроса, проведенного в рамках исследования, к наиболее часто используемым обучающимися 1 курса мобильным приложениям можно отнести Instagram, Whatsap, Вконтакте, YouTube, Telegram, поисковая система Google. Чаще всего смартфон используется ими как средство общения, просмотра видеоконтента, фотографий, поиска информации в учебных целях.

Преподаватели колледжа на своих уроках применяют онлайн-сервисы как:

- Quizizz, Kahoot, Online Test Pad - для составления тестовых вопросов, викторин по разным темам;

- Avogadro - на уроках химии для составления моделей неорганических и органических веществ;

- Wordwall, Learningapps, Classroomscreen – для создания интерактивных заданий;

- GradeCam, Zipgrade - для проверки и анализа результатов тестов;

- Prezy, Canvas для создания обучающих презентаций по разным темам.

Выводы

Мобильные телефоны стали неотъемлемой частью нашей жизни, поэтому нужно решать как использовать их на уроках, чтобы они приносили пользу в процессе обучения и не наносили вреда. Ведь вариантов применения смартфона в целях обучения предостаточно. С помощью мобильного телефона можно разнообразить процесс обучения, получения новых знаний и контроля обучающихся, можно наладить связь с обучающимися и их родителями и многое другое. Большой интерес для подготовки специалистов представляют приложения, которые можно было бы использовать для самостоятельного создания дополненной реальности.

Литература

1. Амиров, А. Ж. Роль современных мобильных приложений в учебном процессе вуза / Молодой ученый, 2017 г.

2. Голицына И. Н., Половникова Н. Л. Мобильное обучение как новая технология в образовании / Образовательные технологии и общество, 2021 г.

3. Виневская А. В. Использование потенциала информационных технологий в создании мобильной образовательной среды / Концепт, 2020 г.

4. <https://abc-almaty.kz/interesnye-stati/89-vidy-mobilnykh-prilozhenij-i-kak-oni-rabotayut>

РАЗРАБОТКА МЕТОДИЧЕСКОГО ПОСОБИЯ «ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ РОБОТОТЕХНИКА» ДЛЯ ВОСПИТАТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Акбаева Аружан, Басенова Айдана, 3 курс, КГКП «Костанайский педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области

Научный руководитель: Тулепова Данара Жылгельдыновна,
преподаватель информационных дисциплин

Актуальность: В современном мире, в условиях развития, обновления содержания в системе школьного, и конечно же, дошкольного образования, особую важность приобретает подготовка детей в возрасте 3-5 лет в области технического, логического, инженерного мышления. Современный казахстанский ребенок с детства приучен обращаться с техническими устройствами, умеет взаимодействовать с интерактивными программами, приложениями. Поэтому в дошкольном образовании начала реализовываться методика геймификации, с целью эффективного обучения детей в процессе игры, чтобы максимально активизировать их познавательную и творческую активность. Внедрение робототехники и систему подготовки дошкольников - это одно из направлений современной методики геймификации. Поэтому нас, будущих воспитателей, очень интересует вопрос внедрения подходящих данному возрастному развитию детей конструкторов, имеющих моторы, датчики, соответствующее программное обеспечение. Во время обучения в педагогическом колледже мы изучали дисциплину «Образовательная робототехника» на примерах наборов LEGO, а также проходили учебную практику, где разрабатывали модели, изучали методику их применения в качестве средств наглядности и как учебный дидактический материал. Во время прохождения педагогической практики в детских садах отметили для себя, что данные наборы, как LEGO WeDo 2.0, были бы очень эффективны во время организованной деятельности в дошкольном образовании.

Проблема: Во время педагогической практики мы столкнулись с проблемой, что во-первых, в детских садах воспитатели не обладают соответствующей подготовкой в области робототехники, во-вторых, этому способствует отсутствие казахстанских обучающих ресурсов, например, которые детально расскажут и покажут на примере, как осуществить сборку, как выглядит готовая модель, каким образом данную модель может использовать воспитатель при планировании циклограмм и планов занятий. Особенно, не хватает ресурсов на государственном языке.

Цель: Мы поставили себе цель, на основании своих полученных знаний, умений и навыков создать методического пособия по направлению «Образовательная робототехника» на основе наборов леги-конструирования LEGO WeDo 2.0 для воспитателей дошкольного образования, чтобы обеспечить

методическое сопровождение при подготовке и планировании циклограмм и планов занятий.

Гипотеза: предположим, что методическое пособие поможет и заинтересует методистов и воспитателей детских садов к приобретению наборов конструирования LEGO WeDo 2.0 и тем самым привлечет воспитателей к изучению конструирования, и применению данных наборов с целью воспитания у детей дошкольного возраста технического, логического, инженерного мышления.

Задачи:

- ознакомиться с конструктором LEGO WeDo 2.0 и его характеристиками;
- изучить методические и мультимедийные источники по поставленной теме;
- разработка веб-сайта с методическим пособием по LEGO WeDo 2.0;
- использование методического пособия на практике;
- приобщение воспитателей к методическому пособию.

Объект исследования: процесс обучения детей дошкольного возраста.

Предмет исследования: робототехнический набор LEGO WeDo 2.0 и методическое пособие к нему в виде веб-сайта с возможностью обратной связи для эффективного обобщения педагогического опыта в данной области.

LEGO WeDo 2.0 – это новый учебный инструмент разработанный в 2016 году и предназначенный для внедрения в воспитание и обучение детей элементарам робототехники для пропедевтической подготовки в области инженерии, программирования, логического, технического и общее образования с помощью системы обучения на основе создания роботов.

Важность LEGO WeDo 2.0:

1. конструирование позволяет дошкольникам работать в качестве юных исследователей, инженеров, математиков и даже актеров, предоставляя им инструкции, инструментарий и задания для развития навыков говорения, мышления;

2. дети знакомятся с техникой, открывают тайны механики, прививают соответствующие навыки, учатся работать, иными словами, получают основу для будущих знаний, развивают способность находить оптимальное решение, что несомненно пригодится им в течении всей будущей жизни;

3. WeDo 2.0 обеспечивает решение для практического обучения, которое побуждает дошкольников задавать вопросы и предоставляет инструменты для решения задач из обычной жизни. По окончании работы над проектом дети с удовольствием делятся своими решениями и открытиями;

4. формируются первичные представления о робототехнике, ее значении в жизни человека, о профессиях, связанных производством технических средств с их изобретением, ведь робототехника в дальнейшем будет изучаться детьми с первого класса в курсе школьной дисциплины «Цифровая грамотность».

В ходе работы мы ознакомились с различными литературными и мультимедийными источниками информации. Большая половина информации

была мультимедийной, то есть это были инструкции по конструированию роботов. Некоторые источники содержали только фотографий по которым мы сами собирали и программировали роботов. Обычно воспитатель разрабатывает циклограмму занятий на неделю, а также он имеет план подготовки на год. Эти циклограммы объединены общей темой, раскрывающей аспекты развития экологических, математических, языковых представлений, представлений об окружающем мире. из набора WeDo 2.0 можно собирать домашних и диких животных, птиц, рыб, насекомых, а также машины, механизмы, устройства. Работа с данным набором, конечно же, требует соблюдения техники безопасности, на которые должен обращать внимание педагог. Также обязательно проведение пальчиковой гимнастики.

Результаты работы: Для начала работы в данном направлении был выбран цикл моделей из серии «Обитатели моря». Эта тема входит в область знакомства с окружающим миром. При использовании нашей платформы воспитатель найдет для себя инструкции, описание, истории и информацию о данных видах морских обитателей. Затем в методическое руководство входит также фото и видео сборки моделей, которые были самостоятельно нами подготовлены, собраны и отсняты. имеется весь материал для подготовки циклограммы планом занятий.

В ходе всей работы был разработан сайт который является методическим пособием и «рукой помощи» для воспитателей. Сайт разработан на двух языках: русском и государственном, в дальнейшем сайт будет пополняться другими разделами и темами сборок моделей. Сайт в открытом доступе для всех, то есть все материалы бесплатные и открытые. Вышеуказанный сайт будет доступен по ссылке с официального сайт Костанайского педагогического колледжа.

В сайте присутствуют:

- Общее определение LEGO WeDo 2.0
- Состав и структура наборов и программного обеспечения LEGO WeDo 2.0
- Планы к организованной деятельности
- Инструкции по конструированию моделей различных направлений.

Вывод: Также хотелось бы отметить то что пользуясь случаем производственной практики мы рекомендовали, то есть вовлекали воспитателей на преобразования и внесения новых технологий в организованную учебную деятельность. Тем самым мы приобщали их к нашему методическому пособию. Наше пособие очень заинтересовало воспитателей и методистов детских садов, где проводился опрос. Наличие подобных ресурсов будет способствовать развитию освоения робототехнического образования в нашей стране.

Литература

- 1.«Робототехника для детей и родителей» С.А. Филиппов, Санкт-Петербург «Наука» 2020.
- 2.Образовательная робототехника Lego WeDo. Сборник методических рекомендаций и практикумов» Корягин А.В. ДМК-пресс: 2016.
- 3.Пособие для учителя LegoEducationWeDo 2.0 - LEGO Group, перевод ИНТ

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТЕЙ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ

Шаяхметов Ансаган Амангельдинович студент 3 курса Костанайского
политехнического высшего колледжа

Научный руководитель: Шаракулова Акерке Абубакировна,
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность проблемы исследования обусловлена активными процессами информатизации общества и образования, которые изменили парадигму современного образования.

Проблема исследования заключается в том, что в связи с появлением большого количества новых социальных сервисов и сетей перед педагогами и учащимися открываются широкие возможности использования их в образовательном процессе, но не всегда учителя и школьники умеют их правильно использовать.

Основной целью их внедрения становится развитие интеллектуальных способностей учащихся в современном информационном обществе, а также повышение качества обучения и образования.

В связи с появлением большого количества новых социальных сервисов и сетей перед педагогами и учащимися открываются широкие возможности использования их в образовательном процессе. Эти веб-сервисы и сети постепенно становятся той социально-информационной средой, в рамках которой можно решить многие педагогические задачи новых стандартов образования, требующие применения радикально новых методов и форм обучения. Пространство социальных сетей на сегодняшний день очень активно осваивается школьниками разных возрастов. Однако, основное их назначение – развлекательное. Поэтому, для того, чтобы превратить привычное пространство в среду для самообразования – необходим учитель, которому отводится роль координатора или тьютора.

Результаты исследования является проведенный анализ [4-5, 8, 10-12] который позволил выделить основные возможности использования социальных сетей в процессе обучения и воспитания.

1. Организация индивидуальной, коллективной и групповой работы учащихся.

Сочетание групповых и индивидуальных форм работы способствует лучшему усвоению и пониманию учебного материала. Преимуществом применения социальных сетей является то, что есть возможность коллективной оценки результатов и процессов работы. Неоспоримым фактом является то, что с помощью социальных сетей можно выстроить индивидуальный образовательный маршрут учащегося и использовать его как пространство для организации дистанционного обучения. В качестве примера можно охарактеризовать группу в социальной сети ВКонтакте «Учительская - История и Общество» (<https://vk.com/club31729521>), которая создана для помощи учащимся, абитуриентам по предметам гуманитарного цикла. Сообщество может использоваться как при организации самостоятельной работы учащихся,

так и для дистанционного обучения. 2. Организация учебной и внеучебной работы.

Возможность проведения различных конкурсов, презентаций, видеороликов с использованием социальных сервисов и сетей могут помочь классному руководителю в его работе, если использовать их как информационную среду, в которой будет размещаться информация о различных мероприятиях.

3. Организация проектной деятельности обучающихся.

Социальные сети могут стать площадкой для создания индивидуальных и сетевых проектов обучающихся. Например, «Образовательный проект GoTo» (<https://www.facebook.com/GoToCampPage>), позволит участникам реализовывать свои проекты, получить знания у практикующих специалистов и предпринимателей, находить единомышленников и необходимые ресурсы, обрести мотивацию к дальнейшему саморазвитию в области IT, робототехники и цифрового производства.

4. Обмен ресурсами и информацией. Социальные сети позволяют сохранять, публиковать и обмениваться информацией всем участникам учебно-воспитательного процесса. При формировании контента для обучающихся стоит помнить одно простое правило – весь дополнительный полезный материал должен искать и добавлять преимущественно сам обучающийся. Самостоятельная поисковая деятельность будет способствовать активизации познавательной деятельности. Кроме того, самостоятельно добытое знание – является самым прочным знанием [2, с. 17].

5. Возможность непрерывного образования и самообразования. Непрерывность образовательного процесса понимается как продолжительное взаимодействие между участниками в любое подходящее время. Кроме того, есть возможность консультирования по домашнему заданию или осуществления информационной поддержки тем учащимся, которые пропускали занятия. Например, сообщество «English Speakers ✓ USA Great Britain английский» (<https://vk.com/english>) предназначено для учащихся, студентов и просто любителей английского языка. Группа содержит много видеоуроков, книг, учебных пособий и других материалов для изучения языка.

6. Организация взаимодействия между участниками. Социальные сети становятся эффективным инструментом коммуникации участников образовательного процесса, как внутри, так и за пределами учебных заведений. С их помощью есть возможность всегда оставаться на связи с обучающимися и их родителями. Альтернативой проведения родительского собрания или классного часа может стать ведение тематического «диалога», создание группы или публичной страницы в социальных сетях или с использованием социальных сервисов.

7. Возможность создания портфолио личностных достижений обучающихся. Портфолио – это способ фиксирования, накопления и оценки индивидуальных достижений обучающихся. Использование социальных сетей при создании электронного портфолио позволяет в яркой, интерактивной,

доступной и понятной форме представить многие результаты и достижения обучающегося.

Обобщая все вышесказанное, можно сделать вывод, что использование социальных сетей в учебном процессе может стимулировать развитие творческих способностей, познавательного интереса учащихся, а также повысить мотивацию к учебной деятельности. Считаем, что внедрение социальных сетей в образовательный процесс позволит расширить единое информационное пространство школы, создать открытые и доступные образовательные ресурсы для учащихся, сформировать новую информационную культуру мышления участников образовательного процесса.

Литература

1. Абрамова О.М., Соловьева О.А. Использование социальных сетей в образовательном процессе // Молодой ученый. 2016. №9. С. 1055-1057.
2. Архипова Т.Л., Осипова Н.В., Львов М.С. Социальные сети как средство организации учебного процесса // Информационные технологии в образовании. 2015. № 22. С. 7-18.
3. Богатырева Ю.И. Инновационные подходы при подготовке конкурентного специалиста на факультете математики, физики и информатики /Ю.И. Богатырева, И.Ю. Реброва // Материалы XXXVIII учебно-методической конференции профессорско-преподавательского состава ТГПУ им. Л.Н. Толстого: опыт разработки и проектирования инновационных образовательных программ высшего профессионального образования в ТГПУ им. Л.Н. Толстого в контексте ФЗ «Об образовании»: – Тула: изд-во Тул. гос. пед. ун-та, 2011. С. 153-155.
4. Использование социальных сетей в образовательной среде. URL: <https://infourok.ru/statya-na-temu-ispolzovanie-socialnih-setey-v-obrazovatelnoy-srede-439548.html> (дата обращения: 06.06.2017).
5. Клименко О.А. Социальные сети как средство обучения и взаимодействия участников образовательного процесса // Теория и практика образования в современном мире. СПб. РенOME, 2012. С. 405-407.
6. Скрипкина Ю.В. Эвристический образовательный потенциал социальных сетей и блогов // Сибирский педагогический журнал. 2012. №1. С.34-39.
7. Фещенко А.В. Социальные сети в образовании: анализ опыта и перспективы развития // Открытое и дистанционное образование. 2011. № 3. С. 44-50.

ЭКОСИСТЕМА ДЛЯ ЧАСТНЫХ МЕДИЦИНСКИХ КАБИНЕТОВ

Алексеев Артем, Мурзак Сергей 3 курса КПВК «Костанайский политехнический высший колледж»

Научный руководитель: Задорожнюк Вера Викторовна, преподаватель специальных дисциплин. Мадин Владимир Анатольевич, преподаватель специальных дисциплин

В связи с развитием информационных технологий значительно повышается спрос на программное обеспечение. Оно значительно упрощает жизнь человечества обеспечивая его дополнительным временем, которое не нужно тратить на физическую реализацию тех же самых действий. Технологии настолько плотно вошли в нашу жизнь, что мы и не замечаем, как огромную часть услуг мы получаем онлайн (веб-сайты, приложения, утилиты). Стоит отметить важность использования таких программных ресурсов в области медицины. За последнее время уже появились некоторые платформы, так или иначе упрощающие жизнь и работникам, и пациентам. В Республике Казахстан приоритетным остается сервис Damumed. Однако данные решения представлены в большинстве своем для государственных медицинских учреждений. При этом частным специалистам зачастую сложнее вести свой бизнес в онлайн формате. Пользователи не могут записаться в онлайн формате к таким специалистам.

Они не могут получить данные о приеме в электронном формате. Это значительно усложняет ведение малого бизнеса в этой сфере. Исходя из этих данных, появилась возможность создания экосистемы «ForMed». Оно предоставит пользователям те же возможности, что и государственные программы. Такая экосистема может вести в себе всех частных врачей, следствием чего станет большее количество заинтересованных специалистов.

Проблема исследования – изучение технологии проектирования и реализации баз данных. Изучение методов проектирования архитектуры мобильного приложения и принципов работы мобильного приложения.

Объект исследования – проектирование и разработка баз данных, проектирование архитектуры, и создание мобильного приложения.

Предмет исследования – проектирование и разработка базы данных для мобильного приложения частных медицинских кабинетов.

Цель исследования – изучение и практическое применение методов проектирования архитектуры и серверной логики приложения.

Задачи исследования:

- 1) Изучить методы проектирования баз данных.
- 2) Выполнить все этапы проектирования базы данных.
- 3) Разработать структуру БД.
- 4) Изучить методы проектирования архитектуры приложения на языке Dart и фреймворке Flutter.
- 5) Спроектировать схему работы продукта.
- 6) Разработать дизайн мобильного приложения исходя из схемы работы приложения.
- 7) Разработать программный продукт с использованием БД на языке Dart и фреймворке Flutter.

Проектирование схемы работы системы «ForMed»

В соответствии с рисунком 1, представлена разработанная схема работы экосистемы «ForMed», которая отвечает за отображения интерфейса и состояние приложения. На схеме описаны принципы действия приложения в случае, если пользователь, к примеру, свернул его или вовсе отключил. Также

присутствует проверка авторизации пользователя. На главной странице будет представлена навигация по остальным страницам.

В функциональную составляющую данного ПО входит:

- Авторизация пользователя (Проверка корректности данных и наличие пользователя в базе данных)
- Поиск врача по фильтрам
- Просмотр истории записей и посещений
- Возможность записаться на прием к конкретному врачу в конкретный день и время

Помимо схем работы приложения на рисунке 3 представлены основные модели данных, которые будут использоваться в приложении. Когда данные будут получены из сервера, она будет конвертированы в эти модели данных, а после переданы в интерфейс приложения. Более подробное описание представлено в приложении 1.

При разработке данной системы руководствовались «Clean Architecture» архитектурой.

Идея концепции чистой архитектуры заключается в том, чтобы сделать проект масштабируемым, простым в обслуживании и тестировании, создавая отдельные слои и всегда зависящие от абстракций, а не от конкретных классов.

Проектирование графического интерфейса с помощью графического редактора «Figma»

После создания схемы интерфейса и функционального шаблона начинается этап разработки пользовательского интерфейса (UI). Для создания дизайна используется специально-предназначенный для этого инструмент «Figma». Исходя их схемы графического интерфейса необходимо реализовать следующие страницы:

- Страница авторизации. На данной странице будет отображаться форма для входа в приложения по «Логину» или номеру телефона, а также паролю пользователя.

- Главная страница. Главная страница содержит в себе кнопочные фильтры с названиями специальностей врачей. Помимо этого, в качестве пролистываемого списка имеет карточки врачей при нажатии на которых открывается страница врача с возможностью записаться в соответствии с рисунком 7

- Страница профиля. Первая вкладка страницы профиля содержит его информацию (ФИО, Дата рождения, Место проживания, Пароль, Email). Есть кнопки для смены некоторых данных (Пароль, Email)

Стоит задуматься насколько в нынешнее время выросла потребность в ПО для разных сфер услуг, бизнеса и так далее. Качество медицинского обслуживания повышается с каждым годом. Уже появились приложения, где человек может вести свою медицинскую книжку, учет приемов и посещений специалиста. Однако на данный момент это в большинстве своем предусмотрено для государственных учреждений. Экосистемы «ForMed», позволяет вести учет медицинской книжки, приемов и так далее вести уже у частных специалистов. В данной курсовой работе по созданию мобильного

приложения для частных медицинских кабинетов были рассмотрены и выполнены следующие аспекты:

- Был рассмотрен и выполнен процесс концептуального программирования и создания алгоритмических схем приложения.

- Изучен графический редактор Figma и разработан примерный макет приложения, в дальнейшем позволивший реализовать его на фреймворке «Flutter»

- Изучены принципы и синтаксис SQL языка запросов. Создана база данных MySQL с налаженными связями в таблицах. Это позволило корректно отображать данные в приложение. Была проведена оптимизация запросов в БД, чтобы снизить нагрузку на ПО.

- Построен графический интерфейс при помощи фреймворка Flutter. Изучены принципы компоновки элементов и виджетов в дереве интерфейса. Проведены многократные работы по оптимизации кода и расположения виджетов.

- Налажена серверная часть приложения. Был написан весь необходимый функционал для работы с базой данных и манипуляциями с информацией в приложении. Были рассмотрены такие как «Маршрутизация», «Роутинг», «Кэширование», «Модель данных», «Объектно-ориентированное программирование» и прочее.

В результате выполненной работы, было получено рабочее мобильного приложения для частных медицинских кабинетов «ForMed». Был реализован весь функционал, который был указан в этапах разработки.

На основании проделанной работы и полученных результатов считаю тему данной курсовой работы актуальной и успешно выполненной.

Литература

1. <https://dart.dev/>
2. <https://docs.flutter.dev/>
3. Станислав Чернышев – Основы Dart, 2021, 212 с.

ОСОБЕННОСТИ ПРОЕКТИРОВАНИЯ ДИЗАЙН ИНТЕРЬЕРА В ФОРМАТАХ 2D ГРАФИКИ И 3D МОДЕЛИРОВАНИЯ

Горошко Дарья Ивановна, 4 курс

«Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Иманова Ирина Юрьевна

преподаватель специальных дисциплин

Актуальность: Дизайн и проектирование интерьера всегда ведут значительное действие при создании жилого помещения. По моему мнению, дизайн проект интерьера, это не только красивая визуализация при рендеринге, предоставляемая потенциальному заказчику, но также это продуманный проект, решенный по основным этапам дизайн проектирования. Графика и моделирование в дизайн проекте помещения, дают возможность решить задачу дизайнеру и заказчику, продумав полное конкретное решение в

функциональности помещения, эстетического восприятия и эргономических потребностей человека.

Потребность в жилище существовала у человека испокон веков. Походу усложнения культурных традиций, обычаев, религиозных верований, а также изменения моральных норм, представлений об удобстве, красоте и стиле сменялись исторические стили интерьера. В современном обществе стиль интерьера, мебель играют достаточно важное значение, дом становится не просто домашней обстановкой, а служат для удовлетворения эстетических потребностей владельцев.

Цель работы: исследовать возможности 2D графических редакторов и 3D моделирования в создании дизайн проекта интерьера, разработав интерьер помещения в двух вариантах проектирования, так же сравнить их функциональное значение и разницу восприятия каждого проекта.

Задачи:

- изучить историю дизайна интерьера
- ознакомиться с основными требованиями в создании функционального объекта помещения
- изучить информационные технологии в дизайн проекте жилого помещения
- провести исследование между 2D и 3D проектированием жилого помещения
- разработать дизайн интерьера используя информационные технологии графических программ и программ 3D моделирования

Гипотеза: дизайн интерьера

Предмет исследования: Интерьер

Объект исследования: Проектирование дизайн интерьера

Методы исследования: анализ литературы, нормативных документов, наблюдение, поиск материала в интернете, фотосъемка, социологический опрос.

Дизайн интерьера - это многогранная профессия, которая включает в себя концептуальную разработку, планирование пространства, осмотр объекта, программирование, исследования, общение с заинтересованными сторонами проекта, управление строительством и выполнение дизайна. Для этого нужно знать теорию цвета и композиции. Разбираться в стилях интерьера, эргономике, видах декора и принципах освещения помещений. Уметь в графических редакторах и программах проектирования. Задача дизайнера квартиры - создать пространство, в котором человеку будет приятно и комфортно жить, куда захочется позвать гостей, провести свидание, растить детей. Учесть все высказанные и невысказанные пожелания и особенности личности заказчика и воплотить их технически. Превратить все вышесказанное в один творческий и плодотворный процесс работы, можно с помощью информационных технологий, графических программ 2D и программ 3D моделирования, выполняя проект по основным этапам проектирования.

Результаты исследования: В чем же все-таки различие между проектами 2D и проектами в 3D формате?

Конечно, любой дизайн-проект интерьера жилого или коммерческого помещения, хорошо продуманный и хорошо спроектирован по всем этапам, неоднозначно будет стоить не малую определенную сумму денег. Высчитывается оплата за квадратуру, именно проектирование. Реализация и авторский надзор ведут отдельный свой просчет. Поэтому заказчику заранее можно предоставить два варианта проекта, на выбор, по определенному пакету и стандарту, при помощи моделирования и проектирования или или предоставив рге-дизайн «Коллаж-борд» графической программы. Но в некоторых случаях эти два формата объединяются и в один проект.

Коллаж интерьера, борд - это способ представления дизайн-проекта заказчику. Иногда дополняет другие способы презентации - эскиз и 3D-визуализацию, иногда полноценно заменяет их. По сути, коллаж борд интерьера – это подобранные в единую иллюстрацию элементы будущего интерьера, растровых изображений, и векторной графики. В течение процесса проектирования жилого помещения необходимо тщательно проработать каждую деталь. Должны учитываться как функциональные, так и эстетические факторы. Для себя я решила изучать и пробовать проектировать в двух форматах дизайн интерьера.

Плюсы проектов предоставленных в данном виде заказчиков:

- бюджетная стоимость проекта
- меньше затрачивает времени при проектировании
- можно поставить любое растровое изображение, которое допустим ранее выбрали в магазине и посмотреть, как будет смотреться в проекте

Минусы проектов предоставленных в данном виде заказчиков:

- размерный ряд соотношения предметов (тяжелее подогнать)
- просчет ведомости материала

3D-визуализация интерьера – это создание детализированной модели будущей интерьерной обстановки. Это возможность представить, как будет выглядеть каждая комната в будущем доме с учетом мельчайших деталей: материалов и расположения мебели, установленных светильников, цвета и текстуры стен, пола, потолка и т.д. Визуализация покажет заказчику, что он получит в результате реализации проекта. Эти преимущества обеспечили 3D Max широкую востребованность в интерьерном дизайне. Возможность представить клиенту детализированное изображение еще до начала работы над проектом помогает значительно увеличить количество заказов для организации. Заказчик может заранее обсудить с дизайнером каждое решение, выбрать подходящие детали интерьера в нужном стиле и увидеть, как они будут сочетаться между собой.

Плюсы проектов предоставленных в данном виде заказчиков:

- реалистичность проекта в мм
- работу можно наблюдать по трем осям проектирования
- фотореалистичность проекта
- размерный ряд соотношения предметов (тяжелее подогнать)
- просчет ведомости материала

Минусы проектов предоставленных в данном виде заказчиков:

- большая часть времени на рендеринг, после моделирования
- визуализация не всегда совпадает с реализацией проекта, из-за этого бывают разногласия
- занимает больше времени работы чем коллаж борд

Результаты исследования: Выполняя моделирование интерьера на практическом задании очень важно, изучить и понять основные этапы проектирования. Подробно изучая этапы, понимаешь важность изучаемого предмета и деятельности будущей профессии.

Выводы: в результате работы, я подробно рассмотрела графические редакторы в трех применениях. Векторные, растровый, 3D моделирования. На данном этапе я изучаю программы, работаю в них. Работаю в формате вектора, растр и 3D моделирования.

Выполняя работы, я расширила свои знания в области графических программ. Идей очень много. Выполняя исследовательскую работу и практическую, я могу реализовывать свои идеи и воплощать их уже в готовые проекты, применяя все графические программы, брать за основу одну и дополнительно совмещать другие. На этом я останавливаться не буду, потому что с каждым годом любой графический редактор усовершенствуется, расширяя свои возможности и для этого необходимо всегда следить за новыми функциями программ, которые дают нам реализовывать свои идеи и воплощать их в реальность.

Литература:

1. Аркадий Божко: «Компьютерная графика», 2007 г.
2. Тимоти Олби: «Компьютерная графика», 2004 г.
3. https://club.cnews.ru/blogs/entry/top_15_graficheskikh_redaktorov_dlya_windows - ТОП лучших графических редакторов.
4. <https://www.softsalad.ru/articles/best-programms/free-bitmap-editors> - программы растровой графики.
5. <https://freeanalogs.ru/VectorGraphicsEditor> - графический редактор векторной графики.

СОЗДАНИЕ 3D МОДЕЛИ

Каускен Мейірлан Айдарханұлы студент 2 курса Костанайского строительного колледжа

Научный руководитель: Кубеева Молдир Куанышбековна преподаватель

Актуальность выбранной темы заключается в широком использовании трехмерного моделирования в сфере маркетинга, архитектурного дизайна и кинематографии, не говоря уже о промышленности. 3D-моделирование позволяет создать прототип будущего сооружения, коммерческого продукта в объемном формате. Важную роль 3D моделирование играет при проведении презентации и демонстрации какого-либо продукта или услуги.

Благодаря появлению и популяризации 3D-печати трехмерное моделирование перешло на новый уровень и стало востребовано как никогда. Каждый человек уже может вывести на печать нарисованный им самим или

загруженный из интернета 3D-объект, будь то дизайнерская модель или персонаж любимого мультфильма.

Моделирование становится все более востребованным методом, для решения наиболее актуальных проблем человечества

Целью исследовательской работы: изучить программу, и применить на практике основные приемы создания 3D моделей в программе Blender, для дальнейшего создания более качественной модели

Задачи:

1. Изучить литературу по работе с программой.
2. Изучить интерфейс программы.
3. Создать модели.
4. Нанести на каждый объект текстуру.
5. Создать для сцены освещение.
6. Создать анимацию объектов.
7. Выполнить рендеринг.

Результаты исследования. Данная работа была выполнена в полном соответствии поставленной цели. Для моделирования существует много различных направлений. Мы выбрали 3D моделирование, так как моя будущая специальность связана именно с этим направлением. Исходя из этого, выбор пал на создание математических и физических моделей. Программа Blender являлась основным инструментом для создания модели «Модели студента». Работа с данным продуктом ранее была не знакома. В ходе выполнения исследовательской работы были изучены основы работы по созданию различных трехмерных объектов.

В качестве дальнейшего развития есть три идеи по применению данной программы. Первая идея создание «Мультимедийной лаборатории по физике». Вторая идея создание 3D мультфильма. Третья идея создания «Виртуального тура по Марсу». Кроме этого продолжая изучать данное направление хочется остановиться на более подробном изучении 3D моделей, которые используются в архитектуре, дизайне, медицине, промышленности, образовании, мультипликации и т.д. Это является перспективным направлением в моделировании

Литература

1. Видеоуроки [Электронный ресурс], <https://www.youtube.com/>
2. Главный сайт [Электронный ресурс], -www.blender.org
3. Маслов, К. Ю. 3D моделирование в промышленной сфере / К. Ю. Маслов, М. Ю. Похорукова. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2016. — № 11.3 (115.3). — С. 19-22. — URL: <https://moluch.ru/archive/115/31349/>

МОБИЛЬДІ ҚОСЫМША ҚОҒАМНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ

Нурсултан Аслан, 2 курс студенті, КГКП «Костанайский строительный колледж»

Арманұлы Ардақ, 2 курс студенті, КГКП «Костанайский строительный колледж»

Өзектілігі: Біз жоғары ақпараттық технологиялардың ғасырында өмір сүріп жатырмыз. Қазіргі кезең ақпараттық ағындар көлемінің бұрын-соңды болмаған өсуімен сипатталады. Әлем «индустриалды қоғамнан», «ақпараттық қоғамға» көшуді бастан кешуде. Өндіріс тәсілдерінің өзгеруі, адамдардың дүниетанымы, қызметтің барлық салаларын ақпараттандыру қажеттілігі, әртүрлі ақпарат көздеріне ашық қол жетімділік бар. Мобильді қосымшалар әсіресе қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде өзекті болып отыр.

Мәселе: Орташа бизнес салаларында жұмыс істейтін компаниялар үшін осы бағдарламалық жасақтаманы пайдаланудың маңызды артықшылығы – тұтынушымен байланыс ұзақтығын едәуір арттыру, көптеген ақпарат беру және тұтынушыдан кері байланыс алу. Қазіргі зерттеушілер ақпараттық мәдениетті дамыту қажеттілігі туралы айтады және мобильді қосымша орта бизнестегі интернет-маркетингтің өзекті бағыты ретінде болып табылады, сонымен қатар маркетингтік коммуникациялар жүйесінің жаңа элементі, қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастырудың тиімді құралы болып табылады.

Мақсаты: Бұл зерттеудің мақсаты қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде мобильді қосымшаны құру бойынша ұсыныстар әзірлеу болып табылады. Зерттеу ғылыми, ақпараттық және заңнамалық сипаттағы дереккөздерді талдау арқылы жүргізілді.

Міндеттері: Қойылған мақсатқа жету үшін келесі міндеттер анықталды:

- мобильді қосымшаны жобалау мен дамытудың теориялық негіздерін үйрену;
- бизнес-процестерді, ақпараттық жүйелерді және мобильді қосымшаларды жобалау және модельдеу құралдарын қарастырылды;
- кәсіпорнының техникалық-экономикалық сипаттамаларын зерттеу;
- кәсіпорынның негізгі бизнес-процестерін, олардың ішкі процестері мен міндеттерін анықтау, сипаттау және модельдеу;
- кәсіпорынның анықталған бизнес-процестерін талдау;
- Java бағдарламалау тілін үйрену;
- мобильді қосымшаның интерфейс бөлігін жасау;
- мобильді қосымшаның бағдарламалық бөлігін жасау;
- кәсіпорынның қызметіне дамуды енгізудің экономикалық тиімділігін бағалау.

Қазіргі қоғамның дамуы адамдардың әлеуметтік дамудағы ақпараттың іргелі рөлін түсінуімен тығыз байланысты. Қоғамдық өмірдің әртүрлі аспектілері ақпараттың әртүрлі формаларында әсер етеді, ақпарат экономикалық, саяси және әлеуметтік қатынастардың құрылымын анықтайтын негізгі факторлардың бірі болып табылады.

Қазіргі қоғамда ақпараттың үлкен және үнемі өсіп келе жатқан ағынындағы бағдар өте күрделі болып келеді осыған байланысты оны іздеу мен таңдауды оңтайландыру қажеттілігі туындайды. Ақпараттық көздерге қол жеткізудің кілті қоғамның жеткілікті жоғары мәдени және білім деңгейі болып

табылады, бұл жоғары ақпараттық мәдениетті игерудің өзектілігі мен қажеттілігін анықтайды. Бұл адамның жан-жақты дамуының негізгі құралы болып табылатын ақпараттық мәдениет. Бір жағынан, ақпараттық мәдениет ақпараттық процестерді ұйымдастыруға, қоғамның ақпараттық байланысқа деген қажеттілігін қанағаттандыруға көмектеседі, сонымен қатар ақпаратты өндіру, жинау, сақтау, өңдеу және беру тиімділігінің көрсеткіші болып табылады.

Қазіргі әлемде қазіргі заманғы мәдениеттің ажырамас бөлігі болып табылатын қоғамдық өмірдің барлық салаларына ақпараттық технологиялар енгізілуде. Әсіресе жылдам қарқынмен мобильді әлем саласы дамып келеді. Қазіргі адамды мобильді құрылғысыз елестету мүмкін емес. Мобильді интернеттің дамуы қазіргі заманғы бизнес үшін жаңа маркетингтік мүмкіндіктер жасайды. Компанияларды дамыту тәсілдерінің арасында онлайн-дамыту және әр түрлі мобильді технологияларды қолдану басты орынды алады.

Ұялы телефон-үнемі иесімен бірге болатын, тәулік бойы жұмыс істейтін және жеке адамның жеке ақпарат қоймасы болып табылатын құрылғы. Қазіргі уақытта ұялы телефон маркетингтік коммуникацияның толыққанды арнасы ретінде пайдаланылады, оның көмегімен әлеуетті мақсатты аудиториямен және жеке сегменттермен тікелей байланыс орнатуға және олармен интерактивті өзара әрекеттесуге болады. Мобильді қосымшалар әсіресе қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде өзекті болып отыр. Коммерциялық ұйым үшін осы бағдарламалық жасақтаманы пайдаланудың басты артықшылығы-әлеуетті тұтынушымен байланыс уақытын ұлғайту, жеткілікті мөлшерде ақпарат беру, сондай-ақ тұтынушыдан кері байланыс алу. Қазіргі уақытта коммерциялық ұйымда өзінің мобильді қосымшасының болуы жалпыға бірдей үрдіс болып табылады.

Мобильді бизнес қосымшасын пайдалану оның мүмкіндіктеріне және ол жасалған мақсаттарға байланысты көптеген мүмкіндіктерді ашады:

- жаңа сату арнасын құру;
- брендті қалыптастыру және кеңейту;
- аудиторияны тарту және сақтау;
- бәсекелестерден артықшылығы.

Осылайша, мобильді қосымшаларды әзірлеу бизнестің өсуіне көптеген мүмкіндіктер ұсынады. Автосервис саласы да ерекшелік емес. Пайдаланушылармен байланысты қолдайтын және қызмет сапасын үнемі жақсартатын міндеттерді шешетін мобильді қосымшаны жасаған компаниялардың өз салаларында табысқа жету мүмкіндігі жоғары.

Зерттеу нәтижесі: Маркетинг ұғымдарын және оның орта бизнес саласындағы ерекшеліктерін талданды, мобильді қосымшаларды интернет-маркетингтің өзекті бағыты ретінде қарастырылды, мобильді қосымшаларды әзірлеудің негізгі кезеңдерін анықталды, орта бизнес үшін мобильді қосымшаның функционалдық элементтерін қарастырды және құрылды, қоғамның ақпараттық мәдениетін қалыптастыру құралы ретінде мобильді қосымшаны (орта бизнес үшін) құру бойынша ұсыныстар әзірленді.

Қорытынды: Қолданыстағы шешімдерді салыстырмалы талдау көрсеткендей, автокөлік қызметтері үшін клиенттердің сұрағын жаба алатын тиісті мобильді қосымшалар жоқ.

Автосервис өңірдегі халықты жұмыспен қамтуда да, жалпы өнімді құруда да жетекші рөлдердің бірін алады. Ақпараттық технологияларды пайдалану автосервисті жетілдіруге ықпал етеді, ол өндірістік салада оң көрініс табады, өңірлік еңбек ресурстары нарығындағы шиеленісті азайтады, экономикалық өсуді қамтамасыз етеді.

Ғылыми жұмыс аясында келесі нәтижелерге қол жеткізілді:

1) пәндік салаға талдау жүргізілді, оның негізінде әзірленетін жүйенің модельдері пайдалану жағдайларының диаграммасы және деректердің тұжырымдамалық схемасы түрінде құрылды;

2) Android ОЖ астында мобильді онлайн қосымшаларды әзірлеу әдістері мен құралдарына талдау жүргізілді, оның барысында әзірлеу үшін негізгі тіл Java тілі таңдалды;

3) болашақта компания басшылығының ұсынылған сценарийі бойынша жүйенің функционалдығын кеңейтуге мүмкіндік беретін мәліметтер базасы әзірленді.

4) келесі функцияларды жүзеге асыратын мобильді онлайн қосымша әзірленді.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Майер, Р. Android 4. Программирование приложений для планшетных компьютеров и смартфонов. / Пер. с англ. – М.: Эксмо, 2013. – 816 с.

2. Харди, Б. Программирование под Android / Харди Б., Филлипс Б. / Пер. с англ. –

СПб.: Питер, 2014. – 592 с.

3. Жумагалиев Б.И. Средства взаимодействия в автоматизированных системах. Учебное пособие. – Алматы: КазНТУ, 2010.

ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ БІЛІМ БЕРУДЕ ҚОЛДАНУ БОЛАШАҚ ЖАСТАРДЫҢ КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУДЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫ.

Құсман Айдана Нұрбекқызы

3-курс, М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Музапарова Дидар Баяхметова

Өзектілігі: жаңа ақпараттық технологиялардың болашақта басқа салаларда істейтін мамандардың жұмысына тигізетін пайдасының маңыздылығы.

Мәселе: Қазіргі егемен еліміздің білім саласында әлемдік білім беру кеңістігіне енуін қамтамасыз ету.

Жұмыс мақсаты: болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігінің дамуына озық технологиялардың тигізетін әсерін зерттеу. Зерттеу міндеттеріне заманауи озық технологияларды меңгеру заман талабынан туындайтынын дәлелдеу, озық технологиялардың болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін дамыту үшін

тигізетін пайдасын зерделеу, кәсіби құзыретті маманның ел болашағын дамытуда алар орнын айқындау жатады.

Міндеттері: заманауи озық технологияларды меңгеру заман талабынан туындайтынын дәлелдеу, озық технологиялардың болашақ мамандардың кәсіби құзыреттілігін дамыту үшін тигізетін пайдасын зерделеу, кәсіби құзыретті маманның ел болашағын дамытуда алар орнын айқындау.

Қазіргі егемен еліміздің білім саласында әлемдік білім беру кеңістігіне ену міндеті тұр. Бұл жаһандану үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Сол себепті білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Осы тұрғыдан алғанда келер ұрпақтың қоғам талабына сай инновациялық іс-әрекеттердің ғылыми негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің біріне айналып отыр.

1. Әлемдегі озық технологиялардың түрлері

Әлемдегі білім беру саласында ең кең тараған озық бағдарламалардың қатарына төмендегі түрлерін жатқызуға болады: Classroomscreen, Opinion Stage, BookWidgets, StormBoard, Madtest, Mentimeter, Quizlet, PowerSchool, Twiddla, Tarsia online, Vaamboozle платформасы, Educaplay, JeopardyLabs, Виртуалды тақта, Google Jamboard, ClassMarker, Umapalata, Classtools.net. Бұл бағдарламаларға деген қажеттілік күн санап артып келеді. Себебі Қазақстанның білім беру саласының дамуының әлемдік стандарттарға, экономикалық тұрғыдан технологиялық көшбасшылыққа қол жеткізуі тікелей озық технологиялармен байланысты болып отыр.

2. Заманауи озық технологияларды меңгеру – заман талабы

Қазіргі егемен еліміздің білім саласында әлемдік білім беру кеңістігіне ену міндеті тұр. Бұл жаһандану үрдісіндегі елеулі өзгерістерге байланысты болып отыр. Сол себепті білім берудің мазмұны жаңарып, жаңа көзқарас, жаңаша қарым-қатынас пайда болуда. Осы тұрғыдан алғанда келер ұрпақтың қоғам талабына сай инновациялық іс-әрекеттердің ғылыми негіздерін меңгеруі маңызды мәселелердің біріне айналып отыр. Ғылым мен техниканың жедел дамыған, ақпараттық мәліметтер ағыны күшейген заманда ақыл-ой мүмкіндігін қалыптастырып, адамның қабілетін, талантын дамыту білім беру мекемелерінің басты міндеті болып отыр. Болашақ маманның ізденімпаздыққа, шығармашылыққа ұмтылуы технологияны меңгеруде үлкен бетбұрыс әкелуі кәміл. Болашақ маманның шығармашылық өлшемдеріне шығармашылық ептілік, шығармашылық белсенділік, болашақ маманның шығармашылық ізденушілік тұрғыдан өзін-өзі дамытуы кіреді. Сонымен қатар оған болашақ маманның ғылыми — зерттеу жұмыстарына өзіндік талдау жасай алуы, өз білімін көтеруге, жетілдіруге талпынуы, инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдануда өзіндік жаңалықтар, өзгерістер енгізуі және жаңалықты шығармашылықпен қолдана алуы, баға беруі жатады. Осы аталған көрсеткіштердің әсерінен білім, кәсіп, іскерлік, іс-әрекет, игеру, нәтиже құралады. Білім жалпы, кәсіби, техникалық, арнайы білім болып бөлініп, ары қарай кәсіппен ұштасады. Ал кәсіп дегеніміз — мамандық таңдау, мамандықты меңгеру. Білім алып, кәсіп иесі болу үшін іскерлік қажет. Іскерлік — оқу, білім,

кәсіп, тәжірибе, ізденушілік, өзіндік жұмыс, іс-шаралар, дағдыдан туындайды. Іскер болу үшін іс-әрекетті меңгеру қажет. Іс-әрекет әрекеттен, операция, қимыл-қозғалыстан тұрады. Барлық үрдіс байланыса орындалғаннан соң нәтиже көрсеткіші пайда болады. Әрбір маманның инновациялық іс-әрекетін қалыптастырудың негізгі арттарына: инновация туралы білімі; инновацияны жан-жақты меңгеруі; инновациялық іс-әрекет диагностикасын меңгеру; инновацияны тәжірибеге ендіру жұмыстары; инновацияны практикада дұрыс қолдануы жатады.

3. Маманның кәсіби құзыреттілігі

Кәсіби құзыреттілік дегеніміз не? «Құзырет» термині соңғы кездерде ғылымның әртүрлі саласында қолданыс тауып, қолдану мүмкіндігіне қарай құзырет, құзыреттілік, құзыретті ұғымдары әр түрлі мәнде саралануда. Латын тілінен келген «Компетентность» (лат.competentia – құқылы тиесілік) термині бір нәрсе жайында өзінің дәлелді, абыройлы пікірін білдіре алатындай білімді меңгеру, бір салаға қатысты хабардарлық, беделділік деген мағынаны білдіреді. Competence – беделді тұлғаның нақты шарттарда белгілі бір іс- әрекеттерді жасай алуының заңдастырылған мүмкіндігі, өкілеттілік шеңбері. Осыдан келіп, (competens – тиесілі, лайықты, мүмкіндігі бар) – өзінің білімі мен өкілеттілігі тұрғысынан шешім қабылдап, пікір білдіре алатын белгілі бір саланың білімді, білгір маманы».

Зерттеуші ғалымдардың пікірі бойынша құзырет тек білімге ғана емес, біліктілікке жақынырақ және адамның әртүрлі қажетті салалардан хабардар болуын сипаттайды. Яғни құзыреттілік ұғымы «білім», «білік» және «дағды» сияқты ұғымдардан тұрады

Кәсіби құзыретті маман – кемелденген мемлекеттің тірегі. Еліміз кемел, экономикамыз мықты, болашағымыз айқын, мемлекетіміз жаһандағы ең дамыған 30 мемлекеттің қатарына енуі үшін, болашақ мамандарымыз да әлемдегі ең озық технологиялармен қарулануы тиіс. Бұл мақсаттар бізге, студенттерге кәсіби құзіретті маман атануымыз үшін болашақта үлкен міндеттер жүктейді.

Әдебиет тізімі

1. Н.Ә.Назарбаев. «100 нақты қадам». 2015 жыл, мамыр.
2. Қазақстан Республикасы Президенті Қ.К Тоқаевтың Қазақстан халқына жолдауы. 2021 жыл, қыркүйек.
3. Сарбасова Қ.А. Инновациялық технологиялар. Алматы, 2006.
4. Арысбаева З. Инновациялық әдіс-тәсілдерді қолдану ерекшеліктері // Қазақстан мектебі. – 2013. – №8. – 20 б. 3.
5. Бұзаубақова Қ.Ж. «Жаңа педагогикалық технология». Тараз, ТарМУ ,2003ж

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕГІ САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ РӨЛІ

Тұрсынбай Нарқыз, 2 курс студенті

Жаркент жоғары гуманитарлық-техникалық колледжі

Ғылыми жетекші: Ақылшаев Ерқанат Бекежанұлы

Информатика пәні оқытушысы

Өзектілігі : Ақпараттық қоғам-бұл онда жұмыс істейтін адамдардың көпшілігі ақпаратты, әсіресе оның ең жоғарғы формасы болып табылатын білімді өндірумен, сақтаумен, өңдеумен және жүзеге асырумен айналысатын қоғам. Қоғам мен экономиканың дамуының бұл кезеңі қоғам өміріндегі ақпараттың, білімнің және ақпараттық технологиялардың маңыздылығының одан әрі өсуімен сипатталады. Ғылым мен техниканың қазіргі әлемінде білім беру жүйесінің цифрлық технологияларға тез енуі ақпараттық кеңістікте ұсынылатын көптеген өнімдерді байыпты талдау мен педагогикалық негіздеуге негіз болады. Сондықтан бұл мақаланың мақсаты-цифрлық технологиялар ұғымын қысқаша түсіндіру, білім беру процесінің цифрлық дамуының басымдықтарын, оның артықшылықтарын белгілеу, техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіне цифрлық технологияларды ғылыми негізде енгізу қажеттілігінің маңыздылығын талдау болып табылады.

Мәселе: Техникалық және кәсіптік білім беруде заманауи технологиялар дәстүрлі білім беруде үйретуге болмайтын әдістерді қолдануға мүмкіндік береді, яғни ақпараттық технологиялар жас ұрпақ үшін маңызды ойлау құралына айналды. Экономикалық процестерді цифрландыру тікелей ақпараттық-коммуникациялық желіні ғана емес, сонымен қатар елдердің экономикалық қызметінің барлық салаларын қамтитын кең таралған үрдіске айналды. Техникалық және кәсіптік білім беруде заманауи технологиялар дәстүрлі білім беруде үйретуге болмайтын әдістерді қолдануға мүмкіндік береді, яғни ақпараттық технологиялар жас ұрпақ үшін маңызды ойлау құралына айналады. Бүгінгі аудитория он жыл бұрынғыдан мүлдем өзгеше: ол білім беру технологиясының көптеген түрлерімен жабдықталған.

Жұмыс мақсаты: Цифрлық технологиялар ұғымын қысқаша түсіндіру, білім беру процесінің цифрлық дамуының басымдықтарын, оның артықшылықтарын белгілеу, техникалық және кәсіптік білім беру жүйесіне цифрлық технологияларды ғылыми негізде енгізу қажеттілігінің маңыздылығын талдау болып табылады. Заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологияларға негізделген инновациялық білім беру технологиялары мен дидактикалық модельдерді жаппай және тиімді пайдалану арқылы білім беру жүйесін цифрлық ұрпаққа бейімдеу қажет. Цифрлық білім және заманауи ақпараттық технологиялар дамудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. Себебі, И.Г.Хангельдиева атап өткендей, "Қазіргі қоғам цифрлық дәуірге аяқ басты. Цифрлық дәуір қазіргі мағынада ақпаратпен жұмыс істеудің аналогтық форматынан "digital" форматына көшуді білдіреді. Бұл технологиялар бұрын-соңды болмаған жылдамдықпен жалпыға бірдей таратылды" [1].

Міндеттері : Цифрлық технологиялар-бұл өндіріс пен басқарудың негізгі факторы цифрлық деректердің жиынтығы және оларды өңдеу болып табылатын басқарудың заманауи түрі. Біздің өмірімізде цифрлық технологияның пайда болуы әлеуметтік көзқарастарды өзгертеді және бұл болашақ әлемінің ерекшелігі. Бұл келесі салалардағы прогреске байланысты түсіндіріледі.

Цифрландыру-бұл объективті, тоқтату мүмкін болмайтын тоқтаусыз процесс. Мемлекеттік мекемелердің цифрлық трансформация процесі жаңа

ақпараттық технологиялардың дамуына және олардың бүкіл әлемге белсенді таралуына жауап болып табылады [2]

Цифрландыру нәтижелері мен компоненттерін қолдану іс жүзінде басқарудың дәстүрлі түрлеріне қарағанда жоғары тиімділікке қол жеткізуге мүмкіндік береді. Цифрлық технологияға көшу-бұл компьютерлер мен білімге негізделген қоғам мен экономиканың мүлдем жаңа түрін құру деген сөз. Бұл технологиялардың барлығы "ақылды" нысандар мен процестерді құруға мүмкіндік береді - ақылды үкімет, ақылды қала, ақылды үй, денсаулық сақтау, білім беру саласы, көлік құралы және жеке кәсіпкерлік [3].

Цифрландыру - бұл ақпаратты физикалық медиадан цифрлыққа көшіру. Сандық түрлендірудің мысалдарына электронды кітаптар, бейне курстар, сандық фотокошірмелер және т.б. жатады. Ақпараттың құрылымы өзгермейді, ол тек электронды түрге ауысады. Цифрлау-бұл мүлдем жаңа өнімдерді цифрлық түрде жасау. Мысалы, динамикалық анимация курсы немесе интерактивті құжаттарды түсіндіру жүйесі-цифрлау болып табылады [2].

Техникалық және кәсіптік білім беруде заманауи технологиялар дәстүрлі білім беруде үйретуге болмайтын әдістерді қолдануға мүмкіндік береді, яғни ақпараттық технологиялар жас ұрпақ үшін маңызды ойлау құралына айналады. Бүгінгі аудитория он жыл бұрынғыдан мүлдем өзгеше: ол білім беру технологиясының көптеген түрлерімен жабдықталған.

Зерттеулері: Цифрлық білім беруді енгізу техникалық және кәсіптік білім беру педагогтар құрамының цифрлық технологиялармен жұмыс істеу мүмкіндіктерін арттырады және оларды интернет арқылы түрлі ашық курстарды ұйымдастыру есебінен жұмысқа орналастыруды қамтамасыз етеді, оған отандық студенттер ғана емес, сонымен қатар шетелдік студенттер де қатысатын болады. Бұл оқытушылардан кәсіби өсуді талап етеді де нәтижесінде бәсекелестік арқылы білім сапасын жақсартуға ықпал етеді.

Қазіргі уақыттағы күн тәртібінде білім беруді цифрлық трансформациялау (цифрландыру) – білім беру жүйесін ақпараттық қоғам мен цифрлық экономиканың міндеттеріне, проблемалары мен мүмкіндіктеріне бейімдеу міндеті тұр. Бұл білім берудің мақсаты мен мазмұнын өзгерту, білім беру процесін жетілдіру және оны цифрлық ортаға біріктіру деген сөз.

Білім беру жүйесіне цифрлық технологияларды енгізу елдің білім беру жүйесін жаңғыртуда маңызды рөл атқаратынын атап өткен жөн. Бүгінгі таңда білім беру жүйесін жаңғырту қоғамның инновациялық даму әлеуеті ретінде қарастырылады және білім беруді дамытудың жаңа тұжырымдамалық тәсілдерін іске асыруға негізделуі тиіс. Бұл заманауи білім беруді дұрыс ұйымдастыруға және білім берудің тиімділігін арттыруға көмектеседі.

Қорытынды: Қорытындылай келе, ең алдымен, біз озық заманауи ақпарат пен байланыс, интернет, цифрлық технологиялар және цифрлық трансформациялар саласындағы білімді терең игеру арқылы білім беруді оңтайландыру жолымен жүруіміз керек екенін атап өткен жөн. Мұны шешу интеллектке, жаңа инновацияларға және білікті кадрлардың әлеуетіне байланысты. Әлем қарқынды дамып келе жатқан уақытта Білім бір орында тұрмайды. Әлеуметтік салада цифрлық технологияларды кеңінен енгізу еңбек өнімділігін арттыруға,

адамдардың өмірін түбегейлі жақсартуға қабілетті. Техникалық және кәсіптік білім беруді цифрландырудың практикалық процесі басталды және ол жақын арада оң нәтиже беретіндіктен, оны тиімді қолданған кезде келесі аспектілерге назар аудару қажет:

- аймақтық интернет-инфрақұрылымды жақсарту;
- ұялы байланыс операторлары ұсынатын қызметтердің сапасын арттыру;
- оқу процесін ұйымдастыруда цифрлық технологияларды қолдануды кеңейту;
- ақпараттық ресурстарды, әдістемелік құралдарды және қашықтықтан оқыту технологияларын әзірлеу;
- білім беру мекемесінде өнімділігі жоғары цифрлық техникамен жарактандырылған құрылыстар, кабинеттер, зертханалар, медиастудиялар құру;
- заманауи ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен білім беру технологияларының берік интеграциясын қамтамасыз ету;
- интерактивті презентация жүйелерін пайдалану, дәрістер мен семинарлар үшін интернетке қосылған заманауи интерактивті және мультимедиялық презентациялар жасау;
- мекеме қызметінде интерактивті презентациялық жүйелерді, бейне-конференц-байланыс жүйелерін, виртуалды залдарды, электрондық ресурстарды пайдалана отырып, кез келген уақытта қашықтықтан оқыту процесін енгізу;
- цифрлық дидактика мен цифрлық білім беру модельдерін қолдану;
- оқытушылар мен студенттерге арналған ғылыми сайттарды (пікірталастар үшін) әзірлеу;
- барлық колледждерде жинақталған тәжірибені қолдану үшін өзара тәжірибе алмасуды кеңінен енгізу және т.б. Болашақ заманауи технологияларды қолданатын оқу орындарының ,колледж болашағы болып табылады, өйткені олар кәсіпкерлерге ең озық қызметтерді ұсына алады немесе нарыққа, қоғамға ең сапалы және бәсекеге қабілетті кәсіби кадрларды ұсына алады.

Пайдаланылған еңбектер:

1. Хангельдиева И. Г. Цифровая эпоха: возможно ли опережающее образование? // Вестн. Московского ун-та. Сер. 20: Педагогическое образование. 2018. № 3. С. 48–60.
2. Mashg‘ulot turi: ma‘ruza 1-Mavzu: Raqamli texnologiyalar haqida tushuncha. Mavzu rejasi. URL: <https://hozir.org/mashgulot-turi-maruza-1-mavzu-raqamli-texnologiyalar-haqidatu.html> (дата обращения: 15.04.2022). (Узбек. яз.)
3. Ауиров Р. Н., Boltaboyeva G. R. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik–Toshkent, 2020. 575 p. (Узбек. яз.)
4. Козлов Р. С., Козлова Н. Ш. Цифровые технологии в образовании // Вестн. Майкопского гос. технол. ун-та. 2019. № 1. С. 31–35.
5. Игнатова Н. Ю. Образование в цифровую эпоху: моногр. Нижний Тагил: НТИ (филиал) УрФУ, 2017. 128 с.
5. Мамажонов У. М. Цифровые технологии: их роль в образовательном процессе // Проблемы современного образования. 2022. № 5. С. 209–218. DOI: 10.31862/2218-8711-2022

СЕКЦИЯ «МОЛОДЕЖЬ. ТЕХНИКА. ПРОГРЕСС»

ҚҰРЫЛЫС ТЕХНИКАСЫ – ҚҰРЫЛЫС ИНДУСТРИЯСЫНЫҢ ДАМУЫНДАҒЫ ПРОГРЕСТІҢ НЕГІЗІ

Табыс Абылай Қайратұлы, 1-курс, «Жаркент көпсалалы колледжі» МКҚК
Ғылыми жетекшісі: Қабылбекова Лаззат Шарыпхановна, тарих,
география пәндерінің оқытушысы

Өзектілігі: Бүгінгі күні шағын коттедж немесе өнеркәсіптік нысан болсын, ғимараттың жылдам және сапалы құрылысы үшін құрылыс техникасының бүкіл арсеналы қажет. Мұндай машиналардың әрқайсысының өзіндік мақсаты бар және құрылыс алаңында іс жүзінде қажет. Бүгінгі таңда құрылыста қолданылатын техниканың негізгі түрлерін қарастырыңыз.

Мәселе: Құрылыс техникасын зерттеу, оның қазіргі әлемдегі орнын анықтау.

Жұмыс мақсаты: Құрылыс техникасы қолданатын әдістер мен технологиялар.

Зерттеу міндеттері: осы мәселе бойынша интернет желісіндегі арнайы әдебиеттерді, материалдарды зерделеу; құрылыс индустриясында қолданылатын жаңа технологияларды бөлу; құрылыс техникасын зерттеу; оның қазіргі әлемдегі орнын анықтау; алынған деректерді жалпылау.

Нысан: құрылыс техникасының заманауи ғылыми-техникалық жетістіктері.

Құрылыс индустриясы-құрылысты индустрияландырудың маңызды буыны болып табылатын тұрақты жұмыс істейтін, негізінен мердігерлік, құрылыс - монтаждау ұйымдарының жиынтығы. Құрылыс индустриясы материалдық өндіріс саласы ретінде құрылыстың негізі болып табылады.

Құрылыс индустриясының негізін Мемлекеттік мердігерлік құрылыс-монтаждау ұйымдары құрайды; бұдан басқа, құрылыс индустриясының құрамына шаруашылық тәсілмен құрылыс-монтаждау жұмыстарын орындайтын тұрақты жұмыс істейтін мемлекеттік құрылыс ұйымдары, жөндеу - құрылыс ұйымдары, сондай-ақ өндірістік кәсіпорындар, көлік және басқа да шаруашылықтар кіреді. Құрылыс-монтаждау ұйымдары өз қызметінде озық техника мен тұрақты жоғары білікті кадрларға сүйенеді.

Экскаваторларды әмбебаптандыру, яғни оларға экскаваторды әр түрлі мақсатта пайдалануға мүмкіндік беретін ауысымдық жұмыс жабдықтарын беру: тікелей күрек және кері күрек, струг, толтырғыш және тегістеуіш, кран, драглайн, грейфер, копер, трамбовщик және т.б. сонымен бірге жұмыс жабдықтарын ауыстыруға ең аз уақыт жұмсалуды керек. Бұл, ең алдымен, төмен және орташа қуатты экскаваторларға қатысты.

Экскаваторлар өздерінің күші мен сенімділігімен бүкіл әлемде беделге ие болды. Күшейтілген дизайн әртүрлі жағдайларда дәл басқарумен және маневрмен тиімді өнімділікті қамтамасыз етеді.

Зерттеу нәтижесі: Құрылыс өндірісін инновациялық дамытудың объективті негіздері мен перспективалық бағыттары Талдамалық түрде қорытылды. Құрылыс кәсіпорындарының инновациялық белсенділігін ынталандыру жүйесін жетілдіру тетігі ұсынылды.

Қорытынды: Құрылыс индустриясы-құрылысты индустрияландырудың маңызды буыны болып табылатын тұрақты жұмыс істейтін, негізінен мердігерлік, құрылыс - монтаждау ұйымдарының жиынтығы. Құрылыс индустриясы материалдық өндіріс саласы ретінде құрылыстың негізі болып табылады.

Құрылыс индустриясының негізін Мемлекеттік мердігерлік құрылыс-монтаждау ұйымдары құрайды; бұдан басқа, құрылыс индустриясының құрамына шаруашылық тәсілмен құрылыс-монтаждау жұмыстарын орындайтын тұрақты жұмыс істейтін мемлекеттік құрылыс ұйымдары, жөндеу - құрылыс ұйымдары, сондай-ақ өндірістік кәсіпорындар, көлік және басқа да шаруашылықтар кіреді. Құрылыс-монтаждау ұйымдары өз қызметінде озық техника мен тұрақты жоғары білікті кадрларға сүйенеді.

Экскаваторларды әмбебаптандыру, яғни оларға экскаваторды әр түрлі мақсатта пайдалануға мүмкіндік беретін ауысымдық жұмыс жабдықтарын беру: тікелей күрек және кері күрек, струг, толтырғыш және тегістеуіш, кран, драглайн, грейфер, копер, трамбовщик және т.б. сонымен бірге жұмыс жабдықтарын ауыстыруға ең аз уақыт жұмсалуды керек. Бұл, ең алдымен, төмен және орташа қуатты экскаваторларға қатысты.

Экскаваторлар өздерінің күші мен сенімділігімен бүкіл әлемде беделге ие болды. Күшейтілген дизайн әртүрлі жағдайларда дәл басқарумен және маневрмен тиімді өнімділікті қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Добронравов С.С, Дронов В. Г. құрылыс машиналары және автоматтандыру негіздері. М.: Жоғары. ШҚ, - 2001ж
2. Новоселов Владимир. Болат өрмекшілер./ Құрылыс техникасы және технологиялары журналы №1 (101) 2014.
3. НовоселовВ. "Опциялар мүмкін. Траншеялық экскаваторлардың жаңа модельдері" № 5 (39) 2005.
4. Новоселов В. "Траншеялық экскаваторлар. Құрылыс техникасының тарихынан", , - № 3 (37) 2005.
- 5.<http://stroy-technics.ru/jekskavatory/>

ИЗГОТОВЛЕНИЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИХ ВОРОТ НА ОСНОВЕ ПРОФИЛЬНОЙ ТРУБЫ

Тарбунов Валентин Витальевич, Алтымбаев Ислам Серикович, студенты 2
курса КГКП «Житикаринский политехнический колледж»
Научный руководитель: Исркепов Самат Тулегенович – мастер
производственного обучения

Конструктивный принцип распашных ворот прост и представляет собой две каркасные створки. Металлические ворота изготовленные на основе профильной трубы надежны и долговечны. Конструкция напрямую зависит от типа и размера профиля каркасов и материала. Наличие дополнительных перемычек каркаса влияет и на прочностные, и на эксплуатационные характеристики будущего изделия.

Изготовление металлических ворот на основе профильной трубы является актуальным. Металлические ворота необходимы для ограждения территории. Труба из профиля, как основной материал для создания ворот, востребована, популярна.

Данная работа имеет практическое значение, является действующей конструкцией.

Учебный проект был согласован и утвержден мастером производственного обучения, который и является нашим руководителем. Далее, совместно с руководителем составлен план и задачи для выполнения проекта.

Цель проекта: спроектировать и изготовить распашные металлические ворота на основе профильной трубы.

Для выполнения данной цели поставлены следующие задачи:

Произвести замеры, сделать чертеж распашных ворот и калитки.

Подобрать материал и инструмент для изготовления распашных ворот.

Процесс изготовления ворот из профильной трубы.

Алгоритм подготовки и монтажа таких ворот.

Произвести замеры, сделать чертеж распашных ворот и калитки. Прежде чем приступить к практической части, составляются подробные чертежи и эскизы данного изделия. На бумаге следует обязательно указать длину и высоту сооружения, а также количество перемычек между горизонтальными плоскостями.

Подобрать материал для выполнения работ по изготовлению распашных ворот. Труба из профиля, как основной материал для создания ворот, востребована, популярна и часто используется благодаря следующим достоинствам:

- низкая стоимость;
- высокая прочность и при этом небольшой вес;
- удобство монтажа – профиль податливый, легко вырезать детали, сваривать заготовки, соединять саморезами.

Для изготовления конструкции потребуется материал следующего сечения:

- Для изготовления опор — 100*100 мм.
- Для створок — 40*40 мм.
- Для перемычек — 20*20 мм.
- Для холодной прокатки узора-10*10

Толщина стенок металлической трубы не должна быть менее 2 мм.

Когда все материалы и инструменты будут приготовлены можно приступать к непосредственному изготовлению сварной конструкции.

Перечень необходимых инструментов для изготовления ворот:

- болгарка с кругом по металлу;
- сварочный аппарат, маска, электроды;
- электродрель, сверла;
- молоток;
- напильник;

- рулетка, строительный уровень;
- шлифовальный круг.

Процесс изготовления ворот из профильной трубы. Если изготавливается распашная конструкция, то необходимо сварить две одинаковые по размеру створки. Очень важный момент – перед сваркой каркаса створки ворот необходимо тщательно проверить их геометрию с помощью угольника или с помощью веревки, которой контролируются диагонали прямоугольников (они должны быть одинаковыми). Это как раз тот случай, когда «семь раз отмерь...». Под створки используются трубы квадратного либо прямоугольного сечения. Сделать работу правильно и своими руками возможно при наличии сварочного аппарата и вспомогательных инструментов.

Алгоритм подготовки и монтажа таких ворот:

- Новые трубы обезжиривают растворителем.
- Далее необходимо согласно чертежу, разметить и нарезать металл.
- На нужные фрагменты металл режут болгаркой согласно размерам, указанным в чертежах.
- Обязательно надевают защитные очки, чтобы искры и пыль не попали в глаза, на руки – перчатки.
- Ржавчину, заусенцы зачищают.

Сварку створок осуществляют на ровной горизонтальной поверхности в следующем порядке:

Предварительно раму собирают на прихватках. Концы труб могут быть обрезаны под углом 45° или сварены «в торец». Во втором случае открытые отверстия «заглушают».

Проверяют равенство диагоналей и измеряют углы.

В соответствии с выбранной схемой приваривают ребра жесткости из профильной трубы меньшего сечения. Все нарезанные профильные трубы сваривают в единую конструкцию.

Главное, внимательно следить и контролировать сварку углов, иначе каркас створки получится неровным. После окончания работ по сварке, швы шлифуют.

Когда каркас готов в соответствии с выбранной схемой приваривают ребра жесткости из профильной трубы меньшего сечения.

Затем используем элементыковки. Одним из наиболее привлекательных вариантов отделки является использование элементовковки. Для ворот можно заказать уже готовый декор или изготовить его самостоятельно, но в нашем случае мы использовали уже готовые элементыковки. После окончания работ по сварке, сварные швы обрабатывают болгаркой с плоским или чаще шлифованным кругом.

Все металлические элементы ворот очищают от ржавчины, если таковая имеется, обезжиривают, грунтуют, а затем окрашивают. Качественная окраска может значительно удлинить срок службы ворот из металла.

Когда каркас высохнет нужно переходить к привариванию петель. Далее закрепляют ворота к опорам. Для этого на стойки и створки привариваются петли. Таким же образом ставится калитка.

Воротная конструкция монтируется на участке, где уже присутствует готовое ограждение. В таком случае ее высота должна рассчитываться исходя из параметров имеющегося забора. Перепад по высоте в таком случае не превышает показатель в 30 см. Обычно расстояние, которое оставляется между столбами опорного типа под будущую каркасную установку, составляет шаг в 3 м. Распашные ворота из профильных труб навешиваются исключительно на металлические опоры. Стойки из менее прочных материалов могут попросту не выдержать нагрузки, когда створки будут открываться и закрываться.

Таким образом, наша научно-практическая работа завершилась. Цель по проектированию и изготовлению распашных металлических ворот на основе профильной трубы достигнута.

Во-первых, изготовленная нами конструкция, это результат совместной кропотливой работы с руководителем, на протяжении всего времени который, контролировал и направлял нас на правильный результат. Во-вторых, это практическая направленность, которая подразумевает в себе безопасность и эстетику учебных мастерских колледжа. В дальнейшем мы готовы сотрудничать и работать в данном направлении на благо своего колледжа, города и страны.

Список литературы:

1.«Сварочное дело. Сварка и резка металлов.» Чернышов Г.Г., Издательский центр "Академия" - 2013г.

2.<https://legkovmeste.ru/stroitelstvo-i-remont/vorota-iz-profilnoj-trubyi-svoimi-rukami.html>

3.<https://moyaograda.ru/vorota/raspashnye/kalitka-i-vorota-iz-profilnoj-truby-37.html>

«ОТЦЫ И ДЕТИ»: ВЗГЛЯД НА СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ

Уразова Лилия Андреевна, студент I курса Оренбургского техникума железнодорожного транспорта – структурного подразделения ОрИПС – филиала СамГУПС

Алексенко Майя Александровна: преподаватель истории, научный сотрудник ФВО ОрИПС

Актуальность. Ни для кого не секрет, что с течением времени прогресс идет все быстрее. Об этом свидетельствует линия времени с сопутствующими ей периодами. Каменный век длился около двух миллионов лет, поскольку и прогресс был не быстрым, Древний мир существовал меньше – около пяти тысяч лет, Средние века – итого десять столетий. Мы живем в Новейшее время, отсчет которого начался с Первой мировой войны, таким образом, прошло всего чуть более ста лет!

Проблема. Да, несомненно, прогресс шагает все быстрее. И двигателем того прогресса является молодежь – новое поколение, со свежими взглядами, мыслями, более свободное, необремененное чем-либо. В современной жизни

навыки молодых людей очень важны: проложить дорогу в незнакомом месте посредством навигатора, оплатить проезд картой, если забыл кошелек дома, оплатить коммунальные услуги, чтобы не стоять в очереди. Старшее поколение, как правило, обходится «по старинке».

Цель данного исследования – анализ уровня использования современных технологий молодежью и старшими поколениями. Исходя из поставленной цели, выходят следующие задачи: рассмотреть взаимодействие старших поколений с Сетью, изучить степень овладения навыками использования компьютера и смартфона, проанализировать причины нежелания овладевать новым.

Выражение «В интернете только молодежь» устарело. Согласно исследованию, проведенному в 2019 году, 71% пользователей старше 55 лет пользуются Интернетом ежедневно в течение дня. Поколение беби-бумеров (люди в возрасте от 55 до 75 лет) имеют как минимум один аккаунт в социальной сети, активно используют мессенджеры, поисковые сервисы и играют в мобильные игры. Согласно анализу, проведенному в Москве и Санкт-Петербурге, Сетью и возможностями Интернета пользуются от 94 до 100% молодых людей.

Для тех, кто хочет выходить в Сеть, но не умеет пользоваться компьютером, открыты курсы компьютерной грамотности по всей стране. Чаще всего они бесплатны или стоят каких-то символических денег, к примеру, 50-100 рублей за занятие.

Не нужно бояться осваивать что-то новое. Возраст здесь не помеха. Интернет дает огромные возможности для общения: в соцсетях можно найти своих старых знакомых или переписываться с друзьями, звонить по видеосвязи близким и просто искать рецепты новых блюд, чтобы порадовать внуков. Компьютер поможет не терять связи с внешним миром. Молодежи он помогает намного больше: здесь учат языки, слушают аудиокниги, проходят обучение в учебных заведениях, ведут блог и пр.

Техника тоже не стоит на месте, происходит ее полное обновление через каких-то пару лет, а смартфоны вообще обновляются каждые полгода. Молодежь быстро освоила беспроводные наушники, беспроводные мыши и клавиатуры, потому что это удобнее, эффективнее, занимает меньше места (например, планшет вместо ноутбука).

Нам уже не понять, каково передать информацию в телефоне с ИК-порта или пользоваться CD/DVD дисками. Наше поколение едва ли застало их. В то время, как старшее поколение и сейчас может перемотать пленку в аудиокассете карандашом или пальцем, помнит кнопочные телефоны с антенной, зато смартфоны осваивает с трудом. Сенсорным телефонам предпочитают кнопочные, потому что там больше кнопки и легче пользоваться. Среди людей старше 55 лет 60% выберут стационарные компьютеры нежели ноутбук или другой подобный гаджет. Как правило, причина заключается в обилии ненужных для старшего поколения возможностей новой техники. Они им попросту ни к чему.

Молодые люди уже реже ходят по магазинам. Зачем? Есть Интернет-платформы для покупки абсолютно всех вещей. Можно заказать онлайн что угодно – одежду, еду, бытовую технику. Поколения наших родителей и бабушек/дедушек лучше посмотрят вещь «вживую», потрогают, оценят ее прежде, чем купить.

Аналогичная ситуация с документооборотом. Молодежь за электронные носители или облачные хранилища, старшее поколение больше доверяет бумаге.

Причины нежелания старшим поколением использовать новые современные технологии служат идеализация своей молодости «в наше время было лучше», нежелание тратить время, опасение сломать дорогостоящую технику, олицетворение ее с тем, что может в ближайшие годы заменить человека на рабочем месте (особенно людей предпенсионного возраста).

В погоне за освоением технологий молодежь совершенно отучилась жить без подмоги гаджетов. Мы можем легко проложить маршрут посредством навигатора, заказать еду на дом, оплатить коммунальные услуги, не вставая с кровати. Но что могут наши гаджеты в случае, если их применение невозможно? Например, на телефоне разрядился аккумулятор, а ты оказался, скажем, в лесу? Это раньше, наверное, всплыли бы в памяти школьные уроки по ОБЖ об ориентировании по мху или солнцу. А, если захотелось есть, но ты не знаешь, какие грибы съедобные? А, если нужно развести костер, но нечем? Молодежь едва ли справится. Старшее поколение разобралось ситуацией бы гораздо быстрее. Причина в следующем: им информация давалась сложнее. И речь не о библиотеках и поиске в книгах сведений. У них под рукой в таких ситуациях не было гаджетов, можно было надеяться только на свои знания или память. Молодым информация дается проще. Не надо думать, где ее взять. Навел смартфон на объект, и поисковая система уже показала аналоги в Интернете.

Результаты исследования заключаются в подтверждении факта медленного освоения старшим поколением новых технологий, возможностей. Причины замедления освоения для лиц старшего возраста, безусловно, объективные и важные, но следует помнить, что мир не стоит на месте.

Вывод кроется в следующем: прогресс идет все быстрее, и, если сейчас безличный расчет кажется чем-то немыслимым, то, как знать, может, в ближайшие пару лет, и он будет заменен на более актуальный времени способ оплаты. Однако не стоит недооценивать опыт старших в жизненных ситуациях. Нельзя категорично утверждать, что знания старших бесполезны, неактуальны. Никогда не знаешь, где их опыт и мудрость могут пригодиться.

Литература

1. Анализ структуры пожилых пользователей ИКТ в России. URL.: <https://studbooks.net/1174292/informatika/analiz>
2. Интернетом пользуется только молодежь. URL.: <https://msd.com.ua/internet-marketing/internetom-polzuetsya-tolko-molodezh/>
3. Почему пожилые люди с трудом осваивают новые технологии. URL.: <https://dzen.ru/a/XkPzu1H1NG-qtTSU>

4.Сорок процентов россиян предпочитают кнопочные телефоны: что привлекает пользователей. URL.: <https://fb.ru/post/cell-phones/2023/1/29/374904>

ВОСПРИЯТИЕ ИНФОРМАЦИИ: ПОКОЛЕНИЯ X, Y, Z

Симаков Иван Александрович, студент I курса Оренбургского техникума железнодорожного транспорта – структурного подразделения ОрИПС – филиала СамГУПС

Алексенко Майя Александровна: преподаватель истории, научный сотрудник ФВО ОрИПС

Актуальность. Современные подростки развиваются быстрее, чем их предшественники. Наверное, причина кроется в доступности информации, возможностях, предоставленных им сегодняшним днем. Подростков, молодых людей едва ли не с рождения окружают компьютеры, Интернет, все беспроводное, беспроводное, мобильное. Молодежь быстро осваивает и пользуется «дарами» технологий.

Проблема. Технологии неодинаково вовлекли в свою среду как молодежь, так и более возрастное поколение. Различная степень вовлеченности – результат разницы в возрасте, приоритетов, интересов и пр.

Цель исследования заключается в сравнении молодежи и старшего поколения в восприятии информации. Задачи исследования: рассмотреть возрастные рамки последних трех поколений, задействованных в мире технологий; соотнести возраст и степень вовлеченности в технологии, восприятие и усвоение информации.

Поколение X – люди, рожденные в период с 1963 по 1981 годы. Те, кто последними получили детство «без забот». «Иксы» родились до появления Интернета, до бурного развития технологий, к которым сейчас привык каждый. Это последнее поколение, которым бумажные книги и газетная верстка известны не понаслышке.

Поколение Y – люди, рожденные после 1981 года. Совершеннолетие они встретили уже в новом тысячелетии, поэтому часто их называют миллениалами. Это первое поколение, глубоко вовлеченное в цифровые технологии. Но и эпоху до распространения Интернета они застали: их детство прошло в основном без смартфонов и соцсетей.

Представителей поколения Z от миллениалов отделяет то, что они «родились со смартфоном в руках». В отличие от поколения Y, цифровые технологии окружают их с самого детства, а интернет – неотъемлемая часть жизни их родителей.

С каких годов начинать отсчет для поколения Z, единого мнения у исследователей нет. Граница варьируется от 1991 до 2001 года в зависимости от уровня развития технологий в разных странах. Часто социологи выбирают отсчетным 1995 год, а, если так, то сегодня старшим центениалам (поколение Z) уже исполнилось 24 года.

Существует миф, что после поколения X, люди перестали читать. Это не так, поколения Y и Z читают тексты и считают их приоритетным способом

представления информации (59% и 51% соответственно). Но, стоит отметить, оба поколения склонны читать «по диагонали». Видя перед собой «простыню» текста, молодой человек воспринимает ее как тяжелую работу. Это вызывает скуку и рефлекторное желание сбежать.

У поколения Z концентрация внимания на 25% ниже, чем у их предшественников. Миллениалы способны удерживать внимание 12 секунд, а центениалы – всего 8.

Соответственно, для того, чтобы поддерживать внимание молодых людей текстовый контент должен быть визуально легким, разделенным на небольшие абзацы, разбавленным изображениями и инфографикой.

Что касается публичного выступления – оно должно быть кратким, емким. Устный рассказ должен сопровождаться презентацией, насыщенной визуальным контентом, подкрепляться видеороликами. Эти правила работают для любой аудитории, но для миллениалов и поколения Z они критичны. Старшие поколения с детства иначе воспринимали информацию – их не пугают длинные лекции и толстые книги. Более молодые же с детства привыкли к коротким форматам и видео.

В диалоге с молодыми поколениями можно активно использовать сленг, а то время как с поколением X лучше разговаривать «по-русски» без иноязычных вкраплений. Поколение Z может вести диалог одними эмодзи и стикерами при этом прекрасно друг друга понимать, поэтому включение их в визуальное сопровождение выступления может помочь сделать шаг навстречу аудитории.

Чтобы донести свои сообщения до поколений Y и Z, нужно быть не только креативными и краткими, но и честными. Поколение Z легче принимает информацию на веру. Центениалы лишь в 30% перепроверяют полученные данные, а это реже, чем поколение Y (40%).

Это вовсе не значит, что пост-миллениалов проще уговорить. Исследование креативного агентства Brand House показало, что у поколения Z отлично работает интуиция. Читая рекламный текст или просматривая ролик, молодые люди сразу понимают, если информация перед ними «фейковая» или нерелевантная. В связи с этим, Z-ты не так восприимчивы к рекламе, как миллениалы и «иксы». Исследовательский центр Pew отчитался, что ключевой платформой для поколения Z является YouTube. Центениалы используют ее для поиска любой информации, в то время как миллениалы доверяют старым-добрым поисковым системам. А еще больше половины пост-миллениалов своими силами создают контент. По данным опроса CommScore, самая привлекательная профессия для поколения Z – видеоблогер. О карьере на YouTube мечтают 37% респондентов.

Только, в отличие от креативного поколения Y, центениалы привыкли к интуитивным инструментам для решения творческих задач. Смонтировать видео им удобнее на смартфоне, и желательно нажатием одной кнопки.

Такой подход со стороны поколения Z повлиял на стремительный рост популярности приложения TikTok по всему миру. Сервис для обработки и обмена короткими мобильными видео в конце 2018 года по количеству загрузок опередил Instagram и Facebook. Короткие вертикальные видео, формат

челленджей, удобные инструменты для редактирования роликов, маски, фильтры и бесплатные фоновые треки. Всё это отлично совпало с потребностями центениалов.

В результате исследования выяснено, что среди поколений, вовлеченных в мир техники и технологий, выделяют три: X, Y, Z. Каждое последующее все больше вникает в информационную среду, но все меньше сохраняет связь с реальностью. Вместо писем – видео и короткие сообщения, вместо старых привычных поисковиков – YouTube, вместо соцсетей все чаще TikTok.

Вывод. Каждое последующее поколение становится все более мобильным, динамичным, быстроразвивающимся. От привычного приходится отказываться, архаика уходит в прошлое. Восприятие меняется, требуется все больше визуализации, скорости, лаконичности. Молодежь ценит время – в этом сущность сегодняшнего их восприятия.

Литература

1.Виноградова Е. Какими они выросли, молодые люди поколения Z? // Ведомости.URL.:

<https://www.vedomosti.ru/management/articles/2014/04/16/kakimi-oni-vyrosli-molodye-lyudi-pokoleniya-z>

2.Кашеева Т. Восприятие информации разными поколениями XYZ. 16.12.2019. URL.: <https://hubspeakers.ru/magazine/vospriyatiye-informatsii-raznymi-pokoleniyami-xyz>

3.Молодежь и научно-технический прогресс. URL.: <https://studfile.net/preview/9712883/page:36/>

4.Современное детство в руках цифровой эпохи: теория, исследование, пути профилактики. URL.: <https://whatisgood.ru/theory/science/detstvo-v-rukah-tsifri/>

МОДЕРНИЗАЦИЯ СУЩЕСТВУЮЩЕЙ СИСТЕМЫ ТОРМОЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЯ КАК ПУТЬ УМЕНЬШЕНИЯ ДОРОЖНО-ТРАНСПОРТНЫХ ПРОИСШЕСТВИЙ В Г. КОСТАНАЕ. МАГНИТНЫЙ ТОРМОЗ.

Кишкинбаев Алишер, Заболотный Артем, студенты 2 курса Костанайского колледжа автомобильного транспорта.

Научные руководители: Нугурбекова Бахыт Ойнжановна, преподаватель физики,

Пономарев Николай Николаевич, преподаватель спец. дисциплины

Мы студенты Костанайского колледжа автомобильного транспорта. Поступили в данный колледж как и многие другие студенты из-за увлечения автомобилями. Водительское удостоверение мы еще не получили, но с жадной изучаем конструкцию автомобиля. На одной из лекций по физике изучали тему «трение», в которой говорилось о таком понятии «тормозной путь». Мы задались вопросами о том, как тормозной путь транспортных средств влияет на безопасность участников дорожного движения? Как можно улучшить тормозные характеристики ТС? Какими методами можно снизить уровень опасности движения?

Актуальность и значимость проекта. Сегодня трудно представить человечества без машин. И с каждым годом количество автотранспортных средств увеличивается. По состоянию на 1 декабря 2020г. в Республике Казахстан количество зарегистрированных легковых автомобилей составило 3 млн. 898,1 тыс. единиц. На конец 2021 количество легковых автомобилей превысило цифру в 3,849 миллиона. Пандемия негативно отразилась не только на людях, но и на размерах автопарка в Казахстане. С 1 апреля 2020 года по 1 апреля 2021 года количество зарегистрированных в стране легковых автомобилей сократилось. По данным Бюро национальной статистики, на 1 мая 2022 года количество зарегистрированного автотранспорта в Казахстане составило 4 млн. 357,6 единиц. В это число входят легковые машины, грузовые, пассажирские и так далее. С увеличением количества машин и увеличивается количество дорожно-транспортных происшествий. Основная причина дорожно-транспортных происшествий – человеческий фактор. Например, водитель не успел среагировать, на вышедшего, на дорогу человека. Другим же фактором является тормозной путь автомобиля. Зачастую расстояние между машиной и другим объектом бывает слишком коротким для того, чтобы машина успела остановиться. В нашем городе Костанай с каждым годом происходит увеличение количества транспортных средств, в том числе и среди студентов нашего колледжа. С увеличением автотранспорта происходит увеличение количества аварий. Как правило, водители-новички часто попадают в аварию. Так и множество пешеходов игнорируют правила дорожного движения, переходя дорогу в неположенном месте. Это связано с многими факторами, частности с незнанием физических законов влияющих на тормозной путь. Изучив, подробнее тему безопасности дорожного движения мы пришли к выводу, что в городе Костанай большинство ДТП происходит по таким причинам как: нарушение правил переезда пешеходных переходов и нарушение правил маневрирования. Эти причины во многом зависят, от состояния тормозной системы автомобиля и реакции водителя. Наиболее популярными местами ДТП стали проспекты Назарбаева и Абая. Не исключением стали улицы Каирбекова и Карбышева.

Тормозные системы современных автомобилей оснащены ABS, ESP и другими помощниками при торможении. Рассматривая, более подробнее данную тему мы узнали о существовании магнитного тормоза. Магнитный тормоз по нашему мнению сократит количество дорожно-транспортных происшествий.

Проблема. Понять – нужно ли нам учитывать тормозной путь, когда мы пользуемся транспортом или переходим дорогу перед транспортом. Почему нельзя переходить проезжую часть дороги перед близко идущим транспортом? Какое расстояние до движущегося транспортного средства считают безопасным? Чем объяснить высокий процент травматизма на дорогах и дорожно-транспортных происшествий. Ответы на эти и многие другие вопросы, связанные с движением тел, дают законы механики.

Цель исследования:

- изучить существующую тормозную систему автомобиля

- модернизировать существующую тормозную систему автомобиля для уменьшения тормозного пути с использованием электромагнита.

Задачи:

1. Исследовать основные места дорожно-транспортных происшествий в Костанае.
2. Рассмотреть способы уменьшения тормозного пути.
3. Изучить магнитную силу как один из способов модернизации системы торможения с целью уменьшения тормозного пути.
4. Изучить принцип работы электромагнита.
5. Описать способ сокращения тормозного пути с использованием магнитной силы.

Главной гипотезой выступает тормозной путь, который зависит от скорости и от коэффициента сцепления шин с дорогой. На протяжении всей работы описывается, чем больше сила трения колёс машин с покрытием дороги, тем меньше тормозной путь автомобиля. Тормозной путь можно сократить магнитным устройством на машине и металлической пластинкой под покрытием дороги. **Плюсы данного устройства состоит в том, что** благодаря, которого можно сократить тормозной путь машины, тем самым уменьшить количество дорожно-транспортных происшествий. Предложенная нами система торможения подразумевает установку магнита на автомобиль. Магнит будет расположен на дне транспортного средства в задней части на самой нижней точке, что уменьшит вероятность опрокидывания авто на большой скорости. Включение магнита будет происходить при нажатии на педаль тормоза. Усилие на нажатие педали тормоза будет напрямую регулировать силу магнита. Представлять собой магнит будет пластина, которая будет занимать не много места. Форма магнита также может увеличить аэродинамику авто, что несет определенные плюсы. Ответной частью магнита является никелевая пластина, которая расположится под дорожным полотном не на большую глубину для лучшей работы магнита.

В данной работе вы можете ознакомиться с опросов студентов и преподавателей Костанайского колледжа автодорожного колледжа о наличии транспортных средств, среди преподавателей и студентов колледжа; теоретический расчет тормозного пути по разным условиям, в зависимости от типа дорожного покрытия. Цель опроса заключается в выявлении уровня осведомленности студентов о тормозном пути, который зависит от скорости и от коэффициента сцепления шин с дорогой.

Практическая ценность работы состоит в том, что полученные результаты исследования и эксперимента могут быть использованы для будущих водителей, которые сейчас обучаются в колледже. Им будет полезно знать, что тормозной путь зависит от сцепления шин с дорожным покрытием. Расчеты могут быть использованы на уроках физики.

Вывод. По результатам теоретических расчетов и практического исследования пришли к выводу, что наиболее безопасным покрытием для движения транспорта является сухой асфальт, а наименее безопасным является лед и чем больше скорость и меньше коэффициент сцепления, тем длиннее тормозной

путь. Наша гипотеза подтвердилась: тормозной путь зависит от скорости и от коэффициента сцепления шин с дорогой.

Результаты практического исследования несколько отличаются от теоретических расчетов. Это говорит о том, что кроме типа и состояния дороги, на длину пути торможения влияют наклон дороги, тип и степень износа протектора шин. Чем больше сила трения колёс машин с покрытием дороги, тем меньше тормозной путь автомобиля. Тормозной путь можно сократить при помощи магнитного устройства, прикрепленного на задней части автомобиля, использовать на опасных участках автомобильных дорог геосетки для асфальтобетона с включением железосодержащих примесей.

Модернизация существующей тормозной системы позволит сократить тормозной путь автомобилей, тем самым уменьшить количество дорожно-транспортных происшествий в городе Костаная, а главное сохранить жизни людей.

Список литературы.

1. Физика-10,11класс, авторы: С.Туякбаев, Ш.Насохова. Б.Кронгарт, В.Кем, В.Загайнова «Мектеп», 2015 г.
2. Элементарный учебник физики: Учебное пособие. В 3-хт. /Под ред.Г.С.Ландсберга. Т.1 Механика. Молекулярная физика. М.: Наука, 1985, 218 с.
3. Комментарии к правилам дорожного движения РК, авторы: Баклайкин Г., Годын Н., Таиров А., Алматы, 1999.
4. Безопасность движения на автомобильном транспорте, автор Пенежко Г., Москва «транспорт» 1976. 132 с.
5. <http://www.zp-avto.ru/articles/a137/>
6. <http://www.zp-avto.ru/articles/a137/>

ЛОГИЧЕСКАЯ ИГРА «КРЕСТИКИ-НОЛИКИ»

Токпаев Нуралы, студент 4 курса КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»

Научный руководитель: Ротман Инесса Михайловна, преподаватель специальных дисциплин

Ежедневно человек сталкивается с тем, что решение множества повседневных задач требует способности к логическому мышлению. Логика, как умение рассуждать последовательно и непротиворечиво, необходима во многих жизненных ситуациях, от совершения покупок в магазине до решения сложных технических и бизнес-задач. Развивать логику необходимо с раннего возраста, объясняя ребенку логичность или же нелогичность определенных действий. От уровня логического мышления во многом зависит успешность овладения ребенком некоторыми видами учебной деятельности [6].

Актуальность: Логiku можно развивать разными способами, но лучше всего делать это в игровой форме. Одна из таких игр – «Крестики-нолики». Несмотря на ее кажущуюся простоту, эта игра способствует развитию у детей логического мышления, памяти, внимания, способности ориентироваться на

плоскости, предвидеть результат, вырабатывает умение вести расчеты, планировать свои действия, а также формирует волю к победе.

Проблема: привлекательность игры «Крестики-нолики» заключается в том, что для нее не требуется никаких приспособлений, только карандаш и бумага. Но сейчас детям намного интереснее играть в электронные игры, тем более, если имеется возможность посоревноваться и с искусственным интеллектом.

Цель работы: доказать возможность изготовления действующего электронного устройства – логической игры «Крестики-нолики» – с участниками: один игрок против микрокомпьютера.

Достижение поставленной цели предполагает решение следующих задач: изучить и проанализировать стратегии игры, разработать алгоритм, реализующий эти стратегии, приобрести необходимые детали, компоненты и расходные материалы, выполнить сборку и тестирование устройства, проанализировать полученные результаты.

Объект исследования: анализ стратегий игры «Крестики-нолики», процесс создания логической игры с использованием электронных компонентов.

Предмет исследования – сборка логической игры «Крестики-нолики».

Результаты исследования изготовлено действующее электронное устройство (логическая игра «Крестики-нолики») с участниками: один игрок против микрокомпьютера.

Способы выиграть в «крестики-нолики» хоть и ограничены в своих вариациях, тем не менее весьма обширны, чтобы их мог запомнить обычный человек. Необходимо быть настоящим стратегом, чтобы уловить начальный ход и дальнейшую схему игры для выигрыша партии.

Поле 3x3, два игрока, две фигуры, что может быть проще?! Тем не менее, дерево игровых ситуаций, то есть возможных сценариев развития событий, для игры крестики-нолики состоит из 255168 узлов. Это число является суммой всех возможных вариантов ходов: 9 вариантов на первом шаге, 8 – для каждого из 9 на втором шаге, 7 – на каждом из 72 вариантов на третьем шаге и так далее, за вычетом ситуаций досрочного окончания игры (выигрыша). Данные подсчёты позволяют сузить до разумных пределов тактики чтобы выиграть в крестики-нолики.

Легко выиграть в «крестики-нолики», как и проиграть, может каждый, если для человека это нерегулярный процесс. А вот если в крестики-нолики играют опытные соперники, знающие все премудрости, то партия за партией будут заканчиваться ничьей, а победитель появится только если кто-то из участников схватки ошибётся [7].

Ключ к успеху в игре скрыт в способности видеть ситуацию на несколько ходов вперед; это позволяет рассчитать, к чему может привести очередной ход. Выигрыша добивается тот игрок, который может дальше своего соперника довести последовательность рассуждений типа «...если я сделаю ход 1, то он может ответить ходом 2, 3 или 4; если он сделает ход 3, то я буду вынужден предпринять ход 5, 6 или 7 и т. д.» Такой процесс рассуждений начинается с

определенного момента в игре, схематически представляемого как некий «узел» с отрезками, отходящими от него к другим узлам, каждый из которых соответствует положению в игре, возникающему после конкретного хода. В свою очередь от каждого из этих узлов отходят линии, ведущие к другим узлам, которые соответствуют состояниям, возникающим в игре при ответных ходах соперника [1].

При разработке программы реализованы алгоритмы стратегии начала игры с центральной клетки с учетом тактик крестиков и ноликов, начала игры с угловой клетки.

С помощью резистивного метода были подключены 9 кнопок для передачи сигнала о ходе игрока. Светодиоды были подключены в каждом сегменте, аноды 8 светодиодов (4 одного цвета и 4 другого) в одну цепь, а далее на цифровой пин платы. При этом катоды были соединены по 4 светодиода одного цвета в связку. Аноды каждого из 9 сегментов идёт на пины платы, а катоды по цветам подключены с соответствующими светодиодами того же цвета в каждом сегменте. В два контакта отвечающие за синий цвет и жёлтый, а далее подключаются на два свободных пина платы.

Выводы: в результате анализа стратегий была разработана программа игры «крестики-нолики», где участниками являются человек и «искусственный интеллект». Корпус игрушки создан при помощи 3D печати и содержит самые простые компоненты: светодиоды, кнопки, резисторы. Управление осуществляется через микроконтроллер Arduino UNO.

Литература

1. <http://roboticslib.ru/books/item/f00/s00/z0000006/st070.shtml>
2. <https://4brain.ru/blog/>
3. <https://4brain.ru/logika/>
4. <https://reshit.ru/rol-logicheskix-igr-v-vopitanii-i-obuchenii>
5. <https://www.maam.ru/detskijasad/igra-krestiki-noliki-kak-metod-umstvenogo-razvitija-v-doshkolnom-vospitani.html>
6. <https://www.maam.ru/detskijasad/konsultacija-dlja-vospitatelei-znachenie-logiko-matematicheskix-igr-v-razviti-myshlenija-detei.html>
7. <https://www.techinsider.ru/science/601373-krestiki-noliki-kak-nikогда-ne-proigryvat-v-etu-igru/>

ПОЛУЧЕНИЕ ЭЛЕКТРИЧЕСКОЙ ЭНЕРГИИ ЗА СЧЕТ ИСКУССТВЕННЫХ НЕРОВНОСТЕЙ НА ДОРОГАХ

Тришин Кирилл, студент 1 курса, Костанайский индустриально-педагогический колледж

Научный руководитель: Дусикеева Алтын Толегеновна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность:

В нашем мире каждая организация, отрасль, научная лаборатория зависит от электричества. Но не только эти организации, но и люди нуждаются в

электричестве. Электричество является наиболее удобным и универсальным видом энергии. Существуют различные техники для сбора энергии.

Интерес к возобновляемым источникам энергии вырос за последние несколько десятилетий. Замена энергии из ископаемого топлива более чистыми альтернативами всегда была актуальна.

Проблема:

Одной из проблем при разработке энергосистемы чистой энергии является то, что многие доступные в настоящее время варианты энергии требуют больших участков земли, чтобы быть эффективными источниками энергии.

В Казахстане 96 тыс. км дорог, поэтому модель сбора электрической энергии за счет использования искусственных неровностей на дорогах, является востребованной.

Количество места, которое занимают дороги, при эффективном использовании потенциально может производить прибыльное количество энергии.

Целью данной работы является разработка модели, которую можно было бы внедрить на дорогах для производства энергии из трафика.

Для достижения указанной выше цели поставлены следующие задачи:

- Изучить информационные источники по теме исследования;
- Подобрать и собрать принципиальную схему установки модели;
- Автоматизировать модель для получения электрической энергии;
- Осуществить анализ и интерпретацию экспериментальных данных.

Объектом исследования является электроэнергетика.

В качестве предмета исследования выступают методы получения электрической энергии за счет искусственных неровностей на дорогах

Технология накопления энергии, основана за счет искусственных неровностей на дорогах. Когда автомобиль или грузовик движется над искусственной неровностью он прикладывает нисходящую силу со значением, равным доле его веса. Эта сила толкает вниз механизм, состоящий из шипки, шатуна и блоков поршень-цилиндр. Воздух входит в канал цилиндра, управляемым обратным клапаном, клапан для впуска воздуха, но не наоборот. Когда вышеупомянутая сборка движется вниз, воздух сжимается и выталкивается в подземный резервуар. Этот процесс повторяется дважды для каждого проезжающего автомобиля. Когда передние колеса находятся над неровностью, они идут вниз из-за веса автомобиля, затем снова поднимаются пружинами.

Результаты исследования: была разработана небольшая модель и изготовлена для демонстрации настоящей идеи.

Выводы: мы достигли нашей цели по созданию устройства, способного быть встроенным в дорожное покрытие и способного генерировать достаточную мощность для освещения массива светодиодов. Мы смогли сконструировать наш генератор и успешно подали выходной сигнал генератора через специальную схему, достаточную для освещения проезжей части.

Литература

1. Brennan, S. The Illinois Roadway Simulator: A Mechatronic Testbed for Vehicle Dynamics and Control / S. Brennan, A. Alleyne // IEEE/Asme Transactions on Mechatronics. - 2000. - Vol. 5, No. 4. - P. 349-359.
2. Yang, H. A. Supercapacitor-based Energy Storage System for Roadway Energy Harvesting Applications / H. Yang. - Mineta Transportation Institute. - Report 19-03.
3. Method of generating electricity and electrical generator : pat. US3696251A / J. D. Last, D. Rowe ; granted 10.03.72 ; published 10.03.72.
4. Внуков, М. О. Оценочный расчет электрогенератора для проезжей части // Исследования и разработки в области машиностроения, энергетики и управления: материалы XIX конф. студентов, аспирантов и молодых ученых / Гомел. гос. техн. ун-т им. П. О. Сухого. - Гомель, 2019. -С.154-156.
5. Турилин А., Германович В. Альтернативные источники энергии и энергосбережение. Практические конструкции по использованию энергии ветра, солнца, воды, земли, биомассы.– СПб.: Наука и Техника, 2011. – 320 с.
6. Сибикин Ю. Нетрадиционные возобновляемые источники энергии: учебное пособие/ под ред. Ю.Д. Сибикин, М.Ю. Сибикин. –М.: КНОРУС, 2010. – 232 с.
7. Дергунов С.А., Орехов С.А., Бородина Е.С. Дороги будущего — дороги перемен // Инновации в науке. 2014. №30-1. С. 96-109.

АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТІНДЕГІ ТЕХНИКА МЕН ТЕХНОЛОГИЯНЫҢ ӘСЕРІ

Боранбай Мадихан Жуматайұлы 3 курса «Костанай индустриалды – педагогикалық колледжі» КГҚК

Ғылыми жетекші: Мусина Мадина Даулетжановна, арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі Ауылшаруашылық қызметіндегі прогресті ғылым мен техниканың дамуынсыз, технологиялық жаңалықтарды енгізбестен елестету мүмкін емес.

Мәселе Ғылым мен техниканың әлеуметтік қайта құру факторы ретіндегі рөлінің қарқынды өсуі дүниетанымдық, әлеуметтік-этикалық мәселелердің күрделі спектрін өзектендіреді.

Жұмыстың мақсаты

Ауылшаруашылық қызметіндегі ең өзекті технологияларды анықтау.

Тапсырмалар

1. Ауыл шаруашылығы дақылдарының өнімділігіне, мал жай-күйіне, топырақ сапасына, қоректік заттардың деңгейіне, ауа райы болжамына және жауын-шашынға қатысты деректерді жинаудың оңтайлы құралдары мен әдістерін анықтау.
2. Еңбек өнімділігін арттыру үшін техникалық құралдарды қолдану.
3. Ауыл шаруашылығында қолданылатын механикаландыру операциялары және технологиялық процестер.

Ауылшаруашылық кәсіпорындарында адам еңбегін пайдалану енді тиімді болмады, бұл салада роботты машиналардың сыныптары, санаттары мен кіші санаттары қалыптасты. Агроөнеркәсіптік кешенде пайдалануға арналған роботтар «далалық роботтар» класына жатады, ол өз кезегінде сервистік Роботтар санатына жатады. Бұл санат сауу жүйелері, агроботтар, егіншілікке

арналған роботтар сияқты тар бейінді ішкі санаттарға бөлінеді. Бүгінгі таңда шаруашылық жүргізудің автоматтандырылған жүйелерін пайдаланатын қазақстандық шаруа қожалықтары мен фермалардың саны жүздеген, кем дегенде ондаған болып есептеледі және бұл сан тұрақты өсуде. Сауу жүйелері далалық роботтардың барлық басқа санаттарынан бір жылдан астам уақыт бұрын болды, жақын арада бұл үрдіс жалғасады.

Қазіргі қолданыстағы жүйелердің көпшілігі «ерікті сауу» қағидаты бойынша жұмыс істейді, яғни сиырдың өзі роботқа өз уақытында келеді. Агроөнеркәсіптік кешенде квадрокоптерлерді қолдану-өрістердің жай-күйін бақылау. Бұл қызметкерлер мен жұмыс техникасының орналасқан жерін қадағалау, зиянды жануарлардың енуінен қорғау, жайылымдардың үнемі жаңартылып отыратын нақты карталарын жасау және белгілі бір аумақта егін көлемін болжау туралы. Неғұрлым жетілдірілген камералар азот, ылғал, су басу және топырақтың батпақтануын талдай отырып, автоматты режимде аэрофототүсірілім жүргізуге мүмкіндік береді-бұған дейін спутниктен немесе шағын жеке авиациядан түсіретін үшінші тарап компанияларының қызметтеріне жүгіну қажет болатын.

Жаңа батареялар тіпті салыстырмалы түрде шағын квадрокоптерлердің жүк көтергіштігін келесі деңгейге көтереді, бұл фермерлерді қосымша жабдықты сатып алу және көптеген қызметкерлерді жалдау қажеттілігінен босатады. Бірақ дрондар да, ақылды датчиктер де, автономды тракторлар да жылдам ұялы байланыссыз жасай алмайды. Бесінші буын желілерінің басты артықшылығы-минималды кідірістер.

Осы тұжырымдамалардың барлығы қазіргі заманғы ауыл шаруашылығына өте жақсы сәйкес келеді – бүгінде аграрлық кәсіпорындарда жануарлардың жасын, топырақ құрамын, бар-жоғын бақылайтын сенсорлардың мыңдаған түрлері қолданылады.өсімдіктердегі ауру, әр жануардың фермада орналасуы, қоймадағы өнімнің жағдайы, егіннің жинауға дайындығы, жауын-шашынның жақындауы.

Зерттеу нәтижесі

Қалыптасқан жағдайды ескере отырып, машина-трактор паркінің құрылымын оңтайландыру, өнімділігі жоғары агрегаттарды пайдалану, операциялар санын біріктіру есебінен ауыл шаруашылығы техникасын шаруашылықтарда пайдалану тиімділігін барынша арттыру қажет.

Ауыл шаруашылығы дақылдарының өнімділігі көбінесе егіс және топырақ өңдеу машиналарын дұрыс реттеуге, баптауға және пайдалануға байланысты. Дала жұмыстары басталғанға дейін осы үшін жабдықталған реттеу алаңдарында ауылшаруашылық машиналарына стационарлық түзетулер енгізу қажет, ал жұмыс кезінде орындалатын жұмыстарға байланысты белгіленген параметрлерді сақтау маңызды.

Қорытындылар

Аграрлық сектордың техникалық жабдыкталуының қазіргі деңгейін талдау, механикаландыру құралдарын пайдаланудың отандық және шетелдік тәжірибесін жинақтау негізінде шаруашылықтарда бар шектеулі техникалық

құралдарды қолдану тиімділігін арттырудың негізгі тұжырымдамалық ережелерін тұжырымдауға болады.

Әдебиет

- 1.Тарасова Т. В. Современные подходы к управлению и развитию агробизнеса // Альманах современной науки и образования.– 2010 г
2. Березкина К. Ф. Управление развитием машинно-тракторного парка / К.Ф. Березкина // Техника и оборудование для села. - №6. – 2010 г
3. Дураев Б.О. Эффективное использование сельскохозяйственной техники / Б.О. Дураев // АПК: Экономика, управление. 2016 г
- 4.Кокорева Е.Б. Повышение эффективности использования сельскохозяйственной техники / Е.Б. Кокорева // Бюллетень науки и практики. 2018 г
- 5.Ларионов В.И. Повышение эффективности использования сельскохозяйственной техники на современном этапе / В.И. Ларионов // Актуальные вопросы аграрной науки. 2015 г.

ПРОБЛЕМЫ СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЁЖИ П.САРЫКОЛЬ

Кокухина Ксения, студентка 2 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Маденова Альбина Маликовна, преподаватель
общеобразовательных дисциплин

Актуальность данной темы состоит в том, что в настоящее время, когда в нашей стране радикально меняются все общественные отношения и социальные институты, изучением проблем молодежи занимаются не только ученые, но и практически работники разного уровня — от политиков до учителей и родителей.

Проблема. Определяются следующими факторами: трудовой беспомощностью молодого поколения; социальной деградацией молодёжи; отсутствием профессии.

Целью моей исследовательской работы – изучить проблемы молодёжи и молодёжной субкультуры. Проанализировать молодёжь на примере п. Сарыколь и выявить факторы, влияющие на формирование культурных потребностей.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие задачи:

- рассмотреть проблемы современной молодёжи;
- сравнить молодёжь СССР и современную молодёжь;
- провести опрос и определить желания молодёжи;
- выявить и исследовать негативные и позитивные факторы изменения интересов и потребностей современной молодёжи п. Сарыколь.

«Наше поколение было другим», - слышится из уст людей. И вот с этим не поспоришь. Главным отличием нового поколения от старого является как раз то, что оно другое. Так было во все времена, но сегодня это особенно актуально. На смену старой формации пришла новая, а вместе с ней и новое поколение со своим особым взглядом на мир.

У современной молодежи наблюдаются разногласия с нравственными ценностями, сложившиеся у старшего поколения.

В наше время молодежью принято считать группу населения с 14 до 35 лет. Анализ проблем и особенностей молодежи нельзя не начать с уточнения понятия «молодежь». В словаре С.И. Ожегова дается такое определение понятию «молодежь»: «Молодое поколение – молодые люди, не достигшие зрелого возраста». Более полное определение было дано И.С. Коном: «Молодёжь - это социально - демографическая группа, выделяемая на основе совокупности возрастных характеристик, особенностей социального положения».

Необходимость проведения исследования обусловлена тем, что молодёжь не успевает адаптироваться к быстро изменяющимся сторонам бытия. Общественный прогресс влияет на потребности и интересы.

Для решения проблемы необходимо определить причины ухода подростков в различные неформальные группировки. А также проанализировать отношение общества к молодёжным субкультурам, что определяет актуальность темы исследования.

Наш интерес к данной проблематике объясняется тем, что мы являемся одними из представителей настоящего поколения молодых людей, переживающие современные процессы изменений в мировом масштабе, что оказало влияние на положение и развитие молодежи.

Я выбрала тему «Проблемы современной молодёжи», чтобы детально выяснить, чтобы точно знать какие проблемы могут реально встать на нашем жизненном пути и жизненном пути наших друзей - сверстников. До недавнего времени наша молодежь была фактически предоставлена самой себе, ее можно было назвать "брошенной" (заметим, что в советское время ситуация наблюдалась иная и разработка политики воспитания подрастающего поколения была одним из важнейших государственных приоритетов). Однако сейчас положение дел изменяется к лучшему: уделяется все больше внимания указанной проблеме, причем она поднимается на высокий уровень.

Объектом исследования является молодёжь как социально – демографическая группа. Предметом исследования являются культурные потребности современной молодёжи, проблемы. Практическая значимость моей работы состоит в анализе проблем и во временном пространстве. В процессе исследования были использованы различные методы: поисковый (сбор информации по теме), практическая работа (проведение опроса среди молодёжи п. Сарыколь), анализ.

Практической базой исследования является анализ проблем молодёжи и во временном пространстве и пространственном резерве. Гипотезой являются мои предположения, что проблема современной молодёжи в п. Сарыколь связана с духовно-нравственной сферой и предпочтением материального благополучия. Гипотеза заключается в предположении, что для оптимальной динамики проблем молодежи более эффективной является работа с молодежью, ориентированная не на "проблемы молодежи", а на оптимизацию процессов социализации

Результаты исследования. Мной была проведена исследовательская работа, в ходе которой я пришла к следующим выводам:

-главная цель современной молодёжи - это материальное благополучие, обогащение;

-из опроса «Распределение основных ценностей молодых людей», всего 2,7% занимают идеалы и вера, это доказывает нам что проблема современной молодёжи связана с духовно-нравственной сферой;

-современная молодёжь в целом настроена весьма патриотично, верит в будущее Казахстана;

-современная молодёжь имеет большую свободу выбора профессии, образцов поведения, спутников жизни, стиля мышления.

Выводы. Изучив проблемы, я пришла к следующему выводу: для молодёжи в п. Сарыколь не хватает организованного досуга, состоящего из творческих вечеров, посещений кинотеатров, спортзалов, тренажёрных залов, флеш мобов, кружков, секций (где преобладало неформальное общение, что привлекло бы молодёжь).

Как я и предполагала, современная молодёжь предпочитает материальное благополучие, а духовно-нравственная сфера стоит на последних местах.

Так же молодёжь является разной. Молодёжь не бывает плохой — она разная. Если сравнивать молодёжь другого времени, то можно сделать вывод. Раньше было много табу, масса стереотипов. А у сегодняшней молодёжи больше свободы. У всех разные стили жизни, у кого-то карьера стоит на первом месте, у кого-то другие увлечения, например, спорт, живопись или танцы. Кто-то вообще ничем не интересуется, здесь уже и идет разделение современной молодёжной культуры.

Литература

1.Чупров В. И., Зубок Ю. А., Уильямс К. Молодежь в обществе риска. М.: Наука, 2011, С.191-198.

2.Зоркая Н. А. Молодежь: типы адаптации, оценка перемен, установки на социальное достижение // Мониторинг общественного мнения, 2010, № 2 (52), С.24.

3.Башкатов И.П. Психология неформальных молодежных групп. М., 2009

4.Добреньков В.И., Смакотина Н.Л., Васенина И.В. Экстремизм в молодёжной среде. Результаты социологического исследования. М.: МАКС Пресс. 2007, С.42

5.Манько Ю.В., Оганян К.М. Социология молодёжи. СПб: ИД «Петрополис». 2008. С. 79.9.

6.Социология молодёжи. М.: Гардарики, 2007, С. 190-193/ Манько Ю.В., Оганян К.М. Социология молодёжи. СПб: ИД «Петрополис». 2008. С. 80. 10.

7.Добреньков В.И., Смакотина Н.Л., Васенина И.В. Экстремизм в молодёжной среде. Результаты социологического исследования. М.: Макс Пресс, 2007. С.34

ДЕФЕКТЫ СВАРОЧНЫХ ШВОВ

Возных Владислав, студент 2 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области

Научный руководитель: Усенко Виктор Анатольевич, преподаватель специальных дисциплин.

Актуальность темы обуславливается тем, что в связи с возрастающими потребностями, предъявляемыми к долговечности и прочности сварных металлоконструкций и к их качеству, с появлением на рынке новых некачественных металлов и сплавов, появилась необходимость в умении выявлять их, избегая наличия вредных примесей в свариваемых материалах, так как это отражается на качестве сварки.

Проблема исследования: Обосновать, влияние вредных примесей, входящих в состав стали на качество сварного шва.

Цель исследования: Углубленно изучить и исследовать причины дефектов сварных швов и влияние вредных примесей на качество сварного шва.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие **задачи:**

-доказать, что вредные примеси, а именно сера и фосфор негативно влияют на качество сварного шва.

Результаты исследования: Для исследования этой темы я взял сталь Ст3. Это сталь высокого качества и обладает достаточно высокими механическими свойствами, хорошей свариваемостью и пластичностью. На место стыковки двух деталей на стыковой шов я насыпал дополнительное количество серы, чтобы посмотреть, что произойдет при сварке. Когда я стал варить ручной дуговой сваркой, то в мастерской стал появляться очень неприятный запах, который во время сварки усиливался и появилась задымленность в помещении. После того как я сварил шов, стал ждать когда он остынет. Шов еще даже не успел остыть, как на нем стали появляться трещины. Зная, что вредные примеси вызывают дефекты сварных швов, я убедился, что в данном случае при избыточном количестве серы на сварном шве появились дефекты в виде трещин.

Затем я стал проводить исследование сварного шва с дополнительным присутствием фосфора. Для этого, взял стальные пластины сталь Ст3 как наиболее высококачественную. На стыковой шов насыпал фосфор и ручной дуговой сваркой стал заваривать место стыка двух деталей. Во время сварки деталей запах отсутствовал, и задымленности не было. Стал наблюдать за швом и когда шов уже остыл на нем стали появляться трещины.

В результате проведенного исследования с применением дополнительного количества серы и фосфора при сваривании швов было доказано, что сера создает возможность образования горячих или кристаллизационных трещин в металле шва, это явление называется – красноломкостью.

Фосфор создает возможность образования холодных трещин в сварном шве, это явление называется хладноломкостью. Трещины являются самыми опасными дефектами сварного шва и по всем нормативно-техническим документам они совершенно недопустимы.

Выводы: содержание серы и фосфора в металле и сварочных материалах всегда следует строго лимитировать. Поэтому для получения качественного

сварного соединения необходимо контролировать и лимитировать наличие серы и фосфора в металле, в обмазке электрода при выборе стали для конструкции и марку электрода.

Литература

1. Носенко Н.Г. Сварщик. Электрогазосварщик. Итоговая аттестация – 3 –е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2010. Стр. 60-62.
2. Носенко Н.Г. Сварщик, электрогазосварщик. Итоговая аттестация – 3-е изд. – Ростов н/Д: Феникс, 2010. Стр. 73-74.
3. Овчинников В.В. Дефекты сварных соединений. 3-е изд., стер.-М.: Издательский центр «Академия», 2010. Стр. 3-14.
4. Овчинников В.В. Дефекты сварных соединений, 3-е изд., стер. – М: Издательский центр «Академия», 2010. Стр.53-60.
5. Носенко Н.Г. Сварщик. Электрогазосварщик. Итоговая аттестация. -3-е изд.- Ростов н/Д: Феникс. 2010. Стр. 80-83.
6. Носенко Н.Г. Сварщик. Электрогазосварщик. Итоговая аттестация. -3-е изд.- Ростов н/Д Феникс. 2010. Стр 86-95.
7. Вознесенская И.М. Основы теории ручной дуговой сварки \ Учебное пособие/. – Москва.-Академкнига ./Учебник, 2005
8. Сарсенбаева Д. Сварка и резка металлов : Учебник.- Астана: Фолиант, 2008. Стр. 275-283.

НОВЫЕ МАТЕРИАЛЫ И ТЕХНОЛОГИИ В МАШИНОСТРОЕНИИ

Калиев Амангельды, студент 2 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Ювченко Николай Михайлович, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы заключается в том, что будущее за новыми материалами и технологиями, их применение востребовано и незаменимо.

Проблема. Новые технологии должны обеспечивать снижение затрат на единицу конечной продукции, причем, чем ограниченнее ресурсы, тем в большей мере совершенствование технологии должно быть направлено на их экономию.

Цель данной работы: показать неограниченные возможности современной науки и техники в развитии машиностроения, познакомиться с современными достижениями и пробудить интерес к изучению новых материалов и технологий.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие задачи:

- изучить основные направления развития новых материалов и технологий;
- изучить практическое значение разработок;
- показать роль новых материалов и технологий в машиностроении.

На сегодняшний день остро стоит вопрос исчерпаемости невозобновимых ресурсов. Сохранить для потомков такие национальные богатства как топливо, железная руда, руды цветных металлов – приоритетная задача любого государства. Ограниченность запасов этих ресурсов сводится к их бережному

расходование, сокращении добычи, использовании вторичного сырья на производстве. Но есть еще один выход – заменять исчерпаемые ресурсы – неисчерпаемыми, например, руды металлов на неметаллические материалы: композиты, пластмассу, резину и т.д. Вторая причина, по которой металлы в машиностроении стремятся заменить неметаллами: минимизация веса при сохранении прочности и износостойкости. Чем выше эти показатели, тем экологичней, надёжней и экономичней выпускаемые транспортные средства.

Эволюция в машиностроении идет семимильными шагами. И чем дальше, тем быстрее. С момента создания первого парового авто до модели с двигателем внутреннего сгорания прошло более ста лет, а в последующие пятьдесят лет были разработаны машины на бензиновом и дизельном топливе. И дальше инновации в этой области производства можно отмечать каждые десять лет, а то и чаще: видоизменялись двигатели, увеличивалась их мощность, кузовам придавалась все более и более обтекаемая форма, перемены коснулись трансмиссию, тормозную и прочие системы.

Специалисты машиностроительной промышленности много десятков лет задаются единым вопросом о создании нового материала, имеющего минимальный вес, но при этом обладающим исключительной прочностью. Чем выше эти характеристики, тем экономичнее, экологически безопаснее и надёжнее выпускаемые в этих отраслях транспортные средства. И в современном мире машиностроение идет нога в ногу с наукой и ее достижениями. Представляя последние концепт-кары, автомобилестроители поражают использованием уникальных материалов, о которых ещё несколько лет назад никто и не слышал.

Основным материалом автомобиля на сегодняшний день по-прежнему остается сталь (65-75%), второе место по праву делят чугун и алюминий, далее в списке востребованности следуют титан, медь, магний, угле- и стеклопластик, разные виды пластмассы, резина. Прогноз на будущее совсем иной: во всех механизмах, где это возможно, необходимо заменить неметаллом металл, ввиду исчерпаемости, подверженности коррозии и повышенной массы последнего.

В настоящее время в машиностроении основным направлением развития является создание легких, безопасных, комфортабельных и экологически чистых в эксплуатации моделей автомобилей. Для достижения этих целей должны широко использоваться легкие металлы (Al, Mg, Be) и их сплавы, металлические и неметаллические композиты, металлопены, керамика, интерметаллиды. Широкое применение в машиностроении получили новые композиционные материалы на основе углеродных волокон.

Материалом будущего для изготовления кузовов и деталей обшивки считают неметаллы: пластмасса и композиционные материалы. Среди пластмасс, применяемых в транспортных средствах, самыми распространенными являются пять типов материалов: полиуретаны, поливинилхлориды, полипропилены, АБС-пластики, стеклопластики. Также в автомобилях и сельхозмашинах применяются полиэтилены, полиамиды, полиакрилаты, поликарбонаты.

Композит стеклопластик широко применяют в производстве внешних панелей кузовов (передних и задних) автобусов, троллейбусов, элементов внутреннего интерьера, элементов аэродинамических обводов, подкрылок, бамперов автомобилей, багажников на крышу, приборных панелей. Популярность применения стеклопластиков обусловлена его более высокими физико-механическими свойствами по сравнению с другими типами термопластов и пластмасс. Это и более высокая прочность и стойкость к образованию царапин; постоянность структуры материала при низких и высоких температурах; относительно небольшой вес стеклопластиковых изделий; стойкость к вибрационным нагрузкам и ударам.

Из полиуретана выполнены подушки и спинки сидений, противоударные накладки. Сравнительно новым направлением применения этого материала является изготовление крыльев, капотов, крышек багажника. Поливинилхлориды или просто ПВХ применяют для изготовления фасонных деталей (щиты приборов, рукоятки) и обивочных материалов (ткани, маты). Из полипропилена делают корпуса фар, рулевые колеса, перегородки и многое другое. АБС-пластики используют для различных облицовочных деталей.

Кузов будущего, без сомнения, выполнен из карбона, хотя уже сейчас кузова и кабины спорткаров изготовлены именно из этого углепластика. Углепластик в 5 раз легче стали и в 1,8 раза легче алюминия. Углепластик (карбон) имеет невероятные свойства. По прочности он превосходит сталь в 12,5 раз. В настоящее время материалы из углеволокна используются при создании практически любого узла автомобиля.

Композиционные материалы и изделия на основе непрерывных волокон и армирующих тканей широко используются для производства внешних деталей автомобиля. Чаще всего из них делают бамперы, обтекатели, спойлеры; элементов внутренней отделки салона автомобиля: торпеда, декоративные панели салона; элементов защиты корпуса автомобиля, днища автомобиля.

Эволюция материалов происходит в сельскохозяйственном машиностроении. Например, на смену чугунным гусеницам приходят резиновые или комбинированные. Плуг также сменил на своем пути не один материал: дерево заменило железо, которое успешно сменил чугун, но и он не «ужился» в конструкции плуга и был вытеснен легированной сталью и сормайтми. Материалы для создания деталей сельскохозяйственного плуга продолжают эволюционировать. Сегодня полным ходом ведутся проектировочные и расчетные работы по изготовлению режущих элементов плуга из углеволокна, композиционных износостойких и прочных материалов.

Результаты исследования показали, что отрасль машиностроение стремительно развивается и кажущиеся современными технологии уверенно сменяются другими, более перспективными. Это приведет к тому, что в производстве машин используются новые, отвечающие современным требованиям материалы.

Выводы. Материалы будущего – уникальны, они легкие и прочные, не подвержены коррозии и обрабатываются практически без участия человека. Угле- и стеклопластики, торлон, подшипники с алмазным идеально точным

напылением, «умная» краска, технология лазерного синтеза, сверхлегкие металлические и полимерные материалы Microlattice – далеко не все примеры эволюции машиностроительных материалов. И все же главное преимущество вызванных изменений, заключается в том, что переход от металлов к неметаллам способен сохранить для наших потомков ценные металлические руды, для изготовления деталей машин, которые пока нельзя заменить другими материалами.

Литература

1. Гуревич А.М. Тракторы и автомобили / А. Гуревич, Е. Сорокин. - М.: Колос, 2013 г.
2. Солнцев Ю. Материаловедение / Ю. Солнцев, С. Вологжанина. - М.: Академия, 2016 г.
3. <http://www.materialscience.ru>
4. <http://материаловед.рф>
5. Интернет-ресурс «Online Прогресс»
6. Интернет-ресурс «Хроника технического прогресса»

СВАРКА В СРЕДЕ ЗАЩИТНЫХ ГАЗОВ

Качуровский Виктор, студент 1 курса,
КГКП «Житикаринский политехнический колледж»
Научный руководитель: Токкабулова Фариза Ерсаиновна,
мастер производственного обучения

Актуальность темы связана с потребностью практически любого вида работы с металлом и на производстве, и в мастерской требует применения такого вида обработки материала, как сварка. Режут и сваривают металлические детали с помощью различных сварочных агрегатов.

Проблема связана в том, что ручная дуговая сварка, выделяет большое количество вредных примесей. Сварка в среде защитных газов защищает сварной шов от внешнего воздействия.

Цель работы является исследование сварки в среде защитных газов и применяемое оборудование.

Задачей исследования является изучить аргонно-дуговую сварку, и её применение, а также технические средства сварки.

Результаты исследования

В процессе написания проекта был использован защитный газ аргон. По мере использования, было добавлено множество функций: возможность сварки цветных металлов, как алюминий, реализация одновременно просматривать режимы сварки, а также сам процесс сварки полезных на уроках производственного обучения. За время использования оборудования по «Жас Маман», было зафиксировано сварка в среде защитных газов, как основная технология сварки.

Вывод: решение использовать технологию сварки в среде защитных газов, так как несет много позитивных моментов. Взвесив их все и изучив возможности, сравнив данный технологический процесс с иными технологиями

сварочных работ, можно прийти к оптимальному решению. Если хочется повысить производительность необходимых работ, уменьшить расходы, то следует внимательно присмотреться к технологии, связанной с применением сварочных смесей CORGON. Стоит обратить внимание и на факт улучшения условий труда сварщика. Основными преимуществами сварки в среде аргона перед остальными видами являются – удобство, надежность и доступность.

Литература

1. Чернышов Г.Г. Сварочное дело Сварка и резка металлов ИРПО, 2008.
2. В.Л. Лихачев Электродуговая сварка. Пособие для сварщиков и специалистов сварочного производства, 2004.
3. Солон-Пресс, 2006
4. Фоминых В.П. Яковлев А.П. Ручная дуговая сварка 2005.
5. Кабанов Н.С. Сварка на контактных машинах. М. высшая школа. 2005.
6. Банов М.Д. Технология и оборудование контактной сварки. 2006.
7. "#justify">8.<http://www.argonshik.ru/catal1.htm>

СНИЖЕНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ ГРАМОТНОСТИ КАК ОДИН ИЗ ПОБОЧНЫХ ЭФФЕКТОВ ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОГРЕССА

Катарбаева Альбина, Мазенова Алтынай, Энгельгардт Екатерина, 1 курс,
ЧУ «Колледж ЗЕРЕК»

Научный руководитель: Шалапина Оксана Борисовна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность темы очевидна, гаджеты заполняют наш мир, технический прогресс с одной стороны упрощает жизнь человека, с другой – приводит к деградации личности. Уже невозможно встретить человека, который бы не использовал в повседневной жизни какие-либо гаджеты. Даже маленькие дети сегодня развивающим игрушкам предпочитают смартфон или планшет. Чтение сказки на ночь заменили мультики перед сном. Так что же несут нам современные технологии? Реальное преимущество перед предыдущими поколениями или деградацию и полную зависимость?

Цель исследования – изучить, какую роль играют гаджеты в формировании читательской грамотности подростков.

Задачи исследования:

1. Раскрыть понятие «читательская грамотность», дать характеристику, выявить причины ее снижения;
2. Провести анкетирование на выявление степени увлеченности чтением;
3. Провести эксперимент «Чтение без гаджета».
5. Проанализировать результаты исследования;
6. Составить рекомендации по решению проблемы снижения читательской грамотности.

Объект – подростки.

Предмет исследования: проблема снижения читательской грамотности среди подростков (на примере зависимости от использования смартфонов).

Гипотеза: мы предполагаем, что современные подростки не могут обходиться без гаджетов, что пагубно влияет на формирование читательской грамотности и приводит к деградации поколения. Если увлечь детей чтением, то зависимость от гаджетов заметно снизится.

Методы исследования: анкетирование, опрос, эксперимент, анализ данных, изучение литературных источников.

База исследования – ЧУ «Колледж ЗЕРЕК», ОШ №19 города Костаная.

После завершения исследования учащиеся смогут оценивать пользу и вред увлечения гаджетами, четко понимать степень зависимости уровня читательской грамотности от возможности использования гаджетов во время образовательного процесса.

Первая часть работы посвящена проблеме изучения теоретического материала о читательской грамотности и видах гаджетов, также изучены статистические данные о степени зависимости молодежи от гаджетов.

Функциональная грамотность – это способность человека использовать приобретаемые в течение жизни знания для решения широкого диапазона жизненных задач в различных сферах человеческой деятельности, общения и социальных отношений.

Выделяется несколько основных видов функциональной грамотности: информационная, коммуникативная, общая грамотность, компьютерная, деятельностьная, владение иностранными языками, грамотность в решении бытовых проблем, финансовая, естественно-научная, математическая, читательская.

Подростки должны обладать всеми видами функциональной грамотности на достаточно высоком уровне для успешной социализации.

Во второй части приводятся результаты анкетирований, проведенных в ходе исследования. Они показали, что у детей и подростков высокий уровень зависимости от гаджетов. Многие не представляют, чем можно себя занять, когда в руках нет телефона. Большинство обучающихся легко находят информацию в интернете, но испытывают большие проблемы при воспроизведении информации или ее запоминании. В рамках научной работы в колледже проведены акции «Буккроссинг», где предлагалось обмениваться любимыми книгами. Однако акцию затормозил факт, что у большинства обучающихся нет книг, которыми они могли бы обменяться. Следующей акцией была акция «Книга-сюрприз». Где учителя предлагали к прочтению свои любимые книги. Книги заворачивались в газеты, чтобы учащиеся не видели какая это книга. Давалась лишь краткая аннотация. Обучающиеся охотно брали книги, но лишь для того, чтобы узнать какие книги читает тот или иной учитель.

Вывод: в ходе исследования мы изучили виды функциональной грамотности, а также провели параллель между гаджетозависимостью подростков и уровнем их функциональной грамотности. В ходе исследования гипотеза не подтвердилась. И несмотря на то, что подросткам предлагались интересные формы работы над произведениями, проводились различные акции для привлечения обучающихся к чтению, они по-прежнему предпочитают книге -

гаджет. При этом их нисколько не заботит тот факт, что уровень знаний современной молодежи в разы ниже уровня знаний даже наших родителей.

Литература:

1. Википедия, свободная энциклопедия. URL: <http://ru.wikipedia.org>
2. Гримах Л.П. Супергипноз виртуальной реальности // Виртуальная реальность: философские и психологические аспекты. М., 1997 г.
3. Кемельбекова Г. А. Особенности формирования функциональной грамотности учащихся по предметам гуманитарного цикла [Текст] // Проблемы и перспективы развития образования: материалы VIII Междунар. науч. конф. (г. Краснодар, февраль 2016 г.). — Краснодар: Новация, 2016.
4. Фролова П.И. К вопросу об историческом развитии понятия «Функциональная грамотность» в педагогической теории и практике // Наука о человеке: гуманитарные исследования. 2016.

ПОИСК АЛЬТЕРНАТИВНЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ

Бончужный Константин, студент 2 курса КГКП Костанайский политехнический высший колледж

Научный руководитель: Акушкар Арман Наусумбаевич,
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность: основным направлением альтернативной энергетики является поиск и использование альтернативных (нетрадиционных) источников энергии. Источники энергии — «встречающиеся в природе вещества и процессы, которые позволяют человеку получить необходимую для существования энергию. Альтернативный источник энергии является возобновляемым ресурсом он заменяет собой традиционные источники энергии, функционирующие на нефти, добываемом природным азотом и угле, которые при сгорании выделяют в атмосферу углекислый газ, способствующий росту парникового эффекта и глобальному потеплению.

Проблема: использование источников энергии, основанных на принципах сжигания химического и ядерного топлива, приводит к огромным негативным последствиям: сжиганию ценных химических веществ, загрязнению окружающей среды и повышению температуры окружающей среды.

Цель работы: поиск альтернативных источников энергии, потребность получать её из энергии возобновляемых или практически неисчерпаемых природных ресурсов и явлений, беря во внимание также экологичность и экономичность.

Задачи:

1. Определение актуальности выбранной темы
2. Поиск альтернативных источников энергии
3. Пояснение, исследование наиболее оптимальных путей направлении электроэнергетики

Результаты исследования: Энергетика очень быстро аккумулирует, ассимилирует, вбирает в себя все самые новейшие идеи, изобретения,

достижения науки. Это и понятно: энергетика связана буквально со Всем, и Все тянется к энергетике, зависит от нее.

Выводы: энергохимия, водородная энергетика, космические электростанции, энергия, запечатанная в антивеществе, кварках, "черных дырах", вакууме, - это всего лишь наиболее яркие вехи, штрихи, отдельные черточки того сценария, который пишется на наших глазах и который можно назвать завтрашним днем энергетики. Тернист, непросто, непрямо энергетический путь человечества. Но мы верим, что мы на пути к эре энергетического изобилия и что все преграды и трудности будут преодолены.

Список литературы

1. Баланчевадзе В.И., Барановский А.И. и др.; Под ред. А.Ф. Дьякова. Энергетика сегодня и завтра. - М.: Энергоатомиздат, 2007. - 344 с.
2. Источники энергии. Факты, проблемы, решения. - М.: Наука и техника, 2007. - 110 с.
3. Кононов Ю.Д.. Энергетика и экономика. Проблемы перехода к новым источникам энергии. - М.: Наука, 2007. - 190 с.
4. Нетрадиционные источники энергии. - М.: Знание, 2000. - 120 с.
5. Шейдлин А.Е. Новая энергетика. - М.: Наука, 2007. - 463 с.
6. Энергетические ресурсы мира/ Под ред. П.С.Непорожного, В.И. Попкова. - М.: Энергоатомиздат, 2005. - 232 с.
7. Ю. Тёльдешу, Ю. Лесны. Мир ищет энергию. - М.: Мир, 2011. - 440 с.

АВТОМАТИЗАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В ТЕПЛИЧНОМ ХОЗЯЙСТВЕ

Задорожнюк Дмитрий, студент группы А-1 1 курса

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Научный руководитель: Брагинец Александр Петрович, преподаватель физики и технической механики.

Актуальность: В связи с суровыми климатическими условиями в нашем регионе есть потребность в теплицах, для выращивания сельхоз культур на небольших площадях, для высадки растений в грунт, на период, когда возможны заморозки и низкие температуры.

Проблема: Уже существуют промышленные теплицы, но они рассчитаны на достаточно большие площади, что не подходит, что экономически затратно.

Цель работы: Создать автоматизированную теплицу, удовлетворяющую требованиям заказчика.

Задачи:

1. изучить литературу по теме исследования;
- 2.изучить характеристики погодных условий в Костанайской области.;
- 3.собрать модель теплицы;
- 4.осуществить эксперимент;

Данный проект представляет собой автоматизированную теплицу для применения на ограниченной площади, которая в свою очередь поможет не

только сельскохозяйственным фирмам, но и обычным людям имеющих небольшие участки земли.

Помочь в этом может автоматизированная теплица, оснащенная датчиками, с помощью которых возможна поддержка комфортных условий для растений.

Так же теплица оснащена термостатом, который следит за тем, чтобы в теплице была подходящая температура, в теплице так же есть теплый пол, который отвечает за то, чтобы была подходящая температура почвы.

В неё внедрен датчик света. Он включает освещение в те моменты, когда на улице слишком темно. Это нужно для растений, которым нужно больше света, чем другим. Он работает как уличные фонарь и включает ультрафиолетовые лучи, когда не хватает света.

Установлен датчик влажности воздуха и почвы, чтобы у растений всегда была оптимальная влажность как в воздухе, так и почвы, так как разным растениям нужна разная влажность и этот датчик поможет поддерживать влажность, путем увеличения или уменьшения количества воды.

Для подачи воды используются помпы, которые подключаются к резервуару, так же используется система капельного полива, которая является более эффективной и экономной. Она работает путем того, что в трубах подачи воды к растениям, есть отверстия и вместо этого поливаются только растения, а не вся площадь теплицы. Что и увеличивает эффективность, снижая расходы.

Датчики в этом проекте запрограммированы, с помощью набора и программы Arduino, она является простой в изучении, так же у неё большой функционал, который нацелен на то, чтобы создавать подобные проекты, либо помогать людям с подобными ситуациями.

Конструкция данной теплицы состоит из самой теплицы, на её крыше расположен датчик света, внутри на стенке расположен датчик влажности, а в землю установлен датчик влажности почвы, на стенке снаружи расположен термостат, который подключен к теплomu полу, чтобы следить с температурой и регулировать её.

Снаружи находится микроконтроллер, к которому подключены все датчики, он отвечает за их работу и все процессы, так же к нему подключены помпы. Так же снаружи расположен резервуар с водой, к которому подводится разветвленная система орошения.

Результаты исследования: прежде чем разрабатывать автоматизированную теплицу, я отталкивался от климатических условий Костанайской области, изучил особенности некоторых растений и что нужно для их качественного роста. А так же был изучен набор элементов Arduino.

Выводы: Опытное апробирование показало, что данная модель является востребованной для небольших участков земли.

Среди несомненных достоинств является то, что мы можем обслуживать небольшие площади с использованием элементов автоматизации.

Литература:

1. Бакурас Н. С. Выращивание рассады и овощей в теплицах — Ташкент. 1989.

2. Меншиков Ю. Arduino «на пальцах». Минск, 2017
3. Петин В.А. Проекты с использованием контроллера Arduino. – 4-е изд., перераб. Идоб. – СПб.: БХВ-Петербург, 2021, – 560 с.

АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА КОНТРОЛЯ ЗАНЯТОСТИ УЧАСТКА ПУТИ

Ваннер Артур, Засименко Максим, студент 4 курса КГКП «Рудненский
политехнический колледж»

Научный руководитель: Косолапова В.Г., преподаватель специальных
дисциплин, магистр, педагог-модератор.

Актуальность данной темы неоспорима, так как на теоретическом курсе знаний по модулю ПМ07 «Проектирование систем контроля и автоматизации» обучающиеся не видели практического использования оборудования на производстве. Выполнив данный макет обучающиеся имеют возможность, визуального изучения конструкции ЭССО и получения практических навыков для расчета надежности системы автоматизации, закрепив теоретические знания практическими навыками

Проблема: в процессе эксплуатации подвижного состава и рельсового пути могут возникать дополнительные воздействия, в результате действия которых конструкции исчерпывают заданный ресурс раньше установленного расчетным путем времени. Кроме того, вследствие возникшего не учитываемого при расчетах чрезмерного воздействия могут возникать отказы отдельных элементов в конструкциях подвижного состава и пути, которые в начальный момент еще прямо не угрожают безопасности движения, но дальнейшая эксплуатация таких конструкций не допускается.

Цель работы: внедрить систему контроля участка пути методом счёта осей "ЭССО". Разработка, монтаж макета, изучения принципа его работы и использование макета при изучении модулей: «ПМ07 «Проектирование систем контроля и автоматизации», «Эксплуатация и техническое обслуживание средств контроля и автоматики». Полученные результаты работы подтверждают актуальность теоретических исследований на практической основе.

Задачи: __развить навыки самостоятельной научно-исследовательской деятельности и их применение к решению актуальных практических задач. Проведение работы по изготовлению макета. Проведение самостоятельного исследования по выбранной теме. Демонстрация умений систематизировать и анализировать полученные в ходе исследования результаты. Определить насколько изменится безопасность движения на железнодорожном транспорте, после внедрение системы ЭССО(электронная система счета осей).

Результаты исследования: возможность визуального изучения конструкции свободности или занятости пути «Электронной системы счета осей» с помощью макета и получения практических навыков для расчета надежности системы. Работа представляет повышенный интерес для обучающихся специальности: «Автоматизация и управления».

Вывод: выполнив данный макет обучающиеся имеют возможность, визуального изучения конструкции ЭССО и получения практических навыков для расчета надежности системы автоматизации, закрепив теоретические знания практическими навыками.

Литература

1. Тильк И.Г. Новые устройства автоматики и телемеханики железнодорожного транспорта. М.: Металлургия, 2009.
2. Тильк И.Г., Ляной В.В., Кривда М.А. ЖДМ — 2006, № 11
3. Устройства контроля свободности путевых участков методом счета осей с использованием аппаратуры ЭССО: Методические указания по проектированию устройств автоматики, телемеханики и связи на ж.д. транспорте. И-291-03. С-Пб.: ГТСС, 2003.

СЕМЕЙ ҚАЛАСЫНДАҒЫ ЭЛЕКТРМЕН ЖАБДЫҚТАУ ЖҮЙЕЛЕРІН ЦИФРЛАНДЫРУ

Қодашев Бауыржан Рауанұлы, 2 курс, «Электротехника колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекшісі: Шынарбек Шыңғыс Әбілұлы, арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі заманауи цифрлы технологияға негізделген цифрлық трансформациялауға басымдық беру. Жүйе электр энергиясымен қамту сапасын арттыруға айтарлықтай әсер етеді. Бұл технологияларды жүзеге асыру электр торабының негізінде Семей қаласының интеллектуалды энергожүйесіне сай келетін платформаны құруға мүмкіндік береді.

Мәселе Кәсіпорынды цифрландыруды дамыту үшін жағдай жасау керек. Ол үшін өндірістік процестерді бақылауды жақсарту, шығынды азайту, өнімнің өзіндік құнын төмендету, еңбек өнімділігін арттыру, өндірістің тиімділігі мен қауіпсіздігін арттыру және бәсекеге қабілеттілігін көтеру.

Жұмыс мақсаты Семей қаласының аумағындағы электр желілер кешеніне, энергетикалық нысандарға цифрлық трансформациялауды жүргізу.

Міндеттері Цифрландыру – сәнге айналған үрдіске ілесу емес, ұлттың бәсекеге қабілеттілігін арттырудың негізгі құралы. Қоғамның барлық саласын цифрландыру маңызды міндет. Осы тұста, электр энергия саласын цифрландыруға басымдық беру.

Жобаның экологиялық негіздемесі Экологиялық жағынан қоршаған ортаға көп зиян келтірмейді. Айта кететін жағдай ПВХ материалынан жасалған QR кодты жарамдылық мерзімі аяқталғаннан кейін арнайы белгіленген жерге өткізу керек. Себебі пластиктің екі жүз жылға жуық уақытта ыдырайтындығы белгілі. ПВХ материалы жерге түскенде ұсақ бөлшектерге ажырайды да, өзінен қоршаған ортаға химиялық заттарды бөле бастайды. QR кодтың жарамдылық мерзімі 5 жыл.

Жобаның экономикалық негіздемесі Жобамызды іске асыруда қанша қаражат жұмсалатыны есептелінді. Есептеу жұмыстарын жүргізу үшін «Біріккен ЭнергоСервистік Компаниясы» АҚ-на қарасты Семей қаласында орналасқан Пригород аудандық электр желісі (АЭЖ) таңдалынып алынды.

Анықталғандай Пригород АЭЖ-не жалпы 15 355 дана QR-код жасаймыз. QR-кодтың мөлшері 5x5 см – ауданы 25 см²

ПВХ өлшемі 60x90 см – ауданы 5400 см²

ПВХ 60x90 см өлшемінен шығатын QR-код саны:

$5400 : 25 = 216$ дана

ПВХ 60x90 см өлшемінде басып шығаратын ПВХ саны:

$15355 : 216 = 71$

QR-кодты жасауға 425 500 теңге қаражат жұмсалады.

Электр желілік кешенін цифрлық трансформациялау бағдарламасы шеңберінде энергия объектілері, электр қондырғылары, электр желілері туралы ақпаратты QR-кодтау бойынша жоба ұсынылады.

Жобамыздағы QR-кодтың мөлшері 5x5 см етіп алынды. Бағдарламаны смартфонға жүктеп алуға қолайлы. Яғни, қалта телефонындағы App Store, Play Маркеттен «QR-код» қосымшасын жүктеп алып қолдануға мүмкіндік бар [1].

Электр қондырғыларының, электр желілерінің техникалық сипаттамалары, паспорты, қосылу схемалары, өндірістік нұсқаулықтар және өзге де нормативтік құжаттары туралы ақпараттарды бағдарламаға енгіземіз. Осы жобада қолданылған негізі бағдарлама STOR деп аталады. Бұл бағдарлама өте күрделі функцияларымен жабдықталған. Жобада динамикалық кодтау түрі қолданылды.

Бағдарламаның артықшылығы жабыстырылған QR-кодты ауыстырмай-ақ, STOR бағдарламасына кіріп, енгізілген мәліметтерге түзету жасауға болады. Электр желілеріне, қондырғыларына жасалатын тексеру жұмыстарын енгізіп отыруға өте тиімді.

Ұсынылып отырған жоба кәсіпорын үшін жаңа мүмкіндіктерге жол ашады.

Жоба арқылы келесі мәселелерді шешуге болады:

- Қарапайым механизм (QR-кодтау) арқылы қызметкерлердің уақытын үнемдеу және жұмыстарын жеңілдету;

- Кәсіпорынның жоспарлы - сақтық жұмыстарын жасау кезінде қаражат шығыны айтарлықтай азайады (электр желілерін және электр қондырғыларын нөмірлеу, атауын жазу жұмыстары жасалмайды);

- QR-кодтың көмегімен электр объектілері жайлы ақпаратты және жүктеуге арналған сілтемені де енгізуге мүмкіндік бар;

- Кәсіпорынды таныстырудың жақсы әдісі болып табылады.

Жобамыз бойынша күтілетін нәтиже мен пайдасы бірқатар артықшылықтарға ие:

Біріншіден, ол кез-келген электр жүйелерін оңай, тез және дәл анықтауға мүмкіндік береді;

Екіншіден, орналастырудың қарапайымдылығымен сипатталады – негізгі деректер әрқашан қолында, кез-келген мобильді құрылғылармен оқылады;

Үшіншіден, электр жүйелеріне тексеру жұмыстарын жүргізу барысында QR-кодтау өте тиімді. Себебі ұялы байланыс телефонына ақпараттарды сақтауға және STOR бағдарламасы арқылы түзету енгізуге болады.

Жобамызды «Біріккен ЭнергоСервистік компаниясы» АҚ-ның оқу-жаттығу полигонында зерттеу тәжірибесінен өткіздік (1-сурет) [2].

QR-коды бар тақтайшалар электр желілеріне, қосалқы станцияларға, трансформаторлық қосалқы станцияға, қондырғыларға орналастырылды. Мобильді құрылғымен сканерлеп, сілтемеге өтеміз. QR-кодқа электр қондырғыларының паспорты, принципиалдық сызбасы енгізілген. Күрделі және ағымдағы жөндеу туралы мәліметтер, ақаулары, зақымдануы және болған авариялар туралы мәліметтерді, мерзімін, жауапты тұлғаны енгізетін арнайы кесте STOR бағдарламасында жасалған. Осы бағдарлама арқылы соңғы мәліметтерді енгізіп отырамыз.

Қорытынды «Біріккен ЭнергоСервистік Компаниясы» АҚ-мен бірігіп Семей қаласының аумағындағы электр жүйелеріне цифрлық трансформациялауды енгізу жұмыстары бірігіп атқарылуда. Зерттеу жұмыстары өз нәтижесін беруде. Цифрландыру кәсіпорындар үшін маңызды нәрсе екенін айтқымыз келеді. Бұл уақыт өте келе энергетика мен өнеркәсіптің көп бөлігін қамтитын маңызды процесс.

Әдебиет

1. Интернет ресурсы:

<https://ru.wikipedia.org/wiki/QR-%D0%BA%D0%BE%D0%B4>.

2. Интернет ресурсы: <http://ekrec.kz/ru/about/2015-05-19-09-32-57>

ПРИМЕНЕНИЕ СТРУКТУРНО–ИЗОЛЯЦИОННЫХ ПАНЕЛЕЙ (СИП) В ГРАЖДАНСКОМ СТРОИТЕЛЬСТВЕ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

Жумабаев Марат, студент 2 курса КГКП Костанайский строительный колледж»

Научные руководители: Тертышник Ольга Сергеевна, Смолева Наталья

Васильевна, преподаватели специальных дисциплин

Актуальность: повышение энергоэффективности зданий, сокращение сроков строительства и повышение эксплуатационных качеств здания. Появление технологичных зданий, на отопление которых приходится затрачивать гораздо меньшее количество ресурсов.

Проблема: кирпичное строительство дорогое, более трудоемко - для постройки дома из кирпича необходимы квалифицированные каменщики, которых сегодня найти очень сложно. Кроме того, современные материалы и утеплители, заменяющие кирпич, позволяют снизить толщину стен и удешевить строительство. Еще один фактор - кирпичная стройка продолжается дольше, чем в том случае, когда используются технологии энергоэффективного строительства.

Цель работы: изучить технические условия, характеристики и технологию производства структурно–изоляционных панелей (СИП), рассмотреть возможность применения панелей с учетом природно–климатических условий Костанайской области и выполнить расчёт стоимости зданий из СИП панелей

Задачи: изучить технические условия и технологические карты на структурно–изоляционные панели, изучить технологию изготовления

структурно–изоляционных панелей, Выполнить расчет стоимости зданий из СИП панелей

Строительство – одна из самых древних сфер деятельности человека. Возводили жилища и хозяйственные сооружения люди еще тысячи лет назад. По мере становления и развития общества технологии строительства постепенно совершенствовались. Современные здания, возведенные с применением инновационных методик и совершенных материалов максимально удобны в использовании, надежны и долговечны. Сама же строительная отрасль в наши дни имеет достаточно сложную и динамичную структуру. Существуют самые разные виды строительства, как по типу объектов возведения, так и по технологии выполнения самих работ.

Строительная отрасль, учитывая свою многогранность, развивается постоянно. Появляются новые строительные технологии и материалы и среди них можно выделить: керамические пустотелые блоки паз–ребень, прозрачный бетон, арболит, торфоблоки, утеплители на базальтовых основах и многие другие.

Поэтому в своей работе я решил изучить, рассмотреть и проанализировать возможность применения структурно–изоляционных панелей (СИП) в строительстве жилых домов, а также определить стоимость зданий из данного материала.

Гипотеза: применение структурно–изоляционных панелей (СИП) соответствует современным требованиям экологии, энергосбережения, а также данный материал экономичнее традиционных материалов строительства.

Предмет исследования: структурно–изоляционные панели (СИП).

Объект исследования: жилые здания. Методы решения поставленной задачи: изучение литературы и интернет-сайтов по теме, изучение технических условий, технологических карт, выполнение расчета стоимости жилого дома со стенами из структурно–изоляционных панелей (СИП).

Область практического использования результатов: гражданское строительство.

СИП панели являются удобным материалом с отличными характеристиками и продолжительным сроком эксплуатации, позволяющим возводить постройки в кратчайшие сроки. СИП панельные дома имеют свои сильные и слабые стороны, которые понадобится подробно изучить. Данный материал обрел свою популярность в Канаде, но после его начали активно использовать по всему миру. Сип технология строительства домов не отличается особой сложностью, поэтому этот материал в последнее используется все чаще.

Преимущества сип домов обеспечиваются благодаря составу этого материала. Основой такого изделия является ОСП–плита. Эти плиты производятся на основе длинных и узких щепок, уложенных многослойно и утрамбованных так, чтобы со всех сторон листа они ложились перпендикулярно друг другу. Подобная технология производства увеличивает гибкость изделия при нагрузках в разных плоскостях, такие свойства отсутствуют у обычной древесины. Зачастую для СИП панелей используются

щепки на основе сосны или осины. Эти плиты на 97% состоят из древесины, остальное приходится на связующие компоненты. Конструкции обрабатываются специальным водоотталкивающим раствором, что позволяет обеспечить защиту от влаги, гниения и механического воздействия. В качестве утеплителя между листами ОСП-плит укладывают: пенополистирол, пеноплэкс, минеральную вату на базальтовых основах.

Но чаще всего используется пенополистирол, который отличается низкой теплопроводностью при легком весе. Во время изготовления в полистироловую массу добавляется газ. В зависимости от свойств изделия, вещество может сильно отличаться, так, для пожароустойчивых конструкций применяют углекислый газ. Лист такого изделия толщиной всего 11 см способен обеспечить уровень теплоизоляции, сопоставимый со стеной, состоящий из силикатного кирпича толщиной в 2 м. Чтобы оценить качество дома из СИП панелей, плюсы и минусы использования такого материала, были изучены его характеристики.

Для сравнения стоимости жилого дома возьмем проект двухэтажного коттеджа и в первом варианте высчитаем стоимость жилого дома из керамического кирпича, а во втором варианте примем стены наружные, внутренние и перегородки из СИП панелей.

Для расчетов был взят мой курсовой проект «Частный жилой дом с размерами в осях 15,00х13,00м». В проекте по теплотехническому расчету принята толщина стены 570мм. Для удобства расчета данные о материалах заносим в таблицу. Расчет стоимости материалов стен из кирпича в проекте «Частный жилой дом с размерами в осях 15,00х13,00м». Для строительства дома из СИП-панелей в качестве материала наружных и внутренних стен принимаем: SIP панель 2500*1250*220мм (OSB-3, 10мм ПСБ-С-20пл.) Площадь одной панели 3,13м². Расчет площади наружных и внутренних стен по проекту.

Выводы. Выполнив расчет стоимости материалов стен из кирпича и СИП панелей можно сделать вывод, что строительство жилых домов из СИП панелей экономичнее более чем в два раза.

Стоимость материалов стен из кирпича составляет –11903765тг.

Стоимость материалов стен из СИП панелей составляет –5916090тг .

Уникальные свойства инновационных материалов позволяют существенно повышать энергоэффективность зданий, сокращают сроки строительства и повышают эксплуатационные качества. Так появляются технологичные здания, на отопление которых приходится затрачивать гораздо меньшее количество ресурсов.

Быстрое возведение зданий главный показатель строительства, который характеризует объект по показателям нормативной трудоемкости.

Как и любая другая технология строительства - дом из сип панелей имеет плюсы и минусы. Но важно помнить что, возведенный согласно технологии дом из сип панелей может служить полноценным круглогодичным жилищем. При соблюдении всех норм он будет долгие годы радовать своих хозяев.

Также применение СИП панели нашли в мебельном производстве и их широко используют для многоразовой опалубки.

Секрет популярности СИП кроется в её уникальных свойствах. Материал обладает высокими механическими и технологическими параметрами, малым весом, а главное – доступной ценой, что подтверждает выполненный расчет.

Совокупность всех качеств материала позволило ему занять нишу на рынке, несмотря на свою недолгую 30-летнюю историю существования.

Литература

1. Смородин С.Н., Белоусов В.Н., Лакомкин В.Ю. Методы энергосбережения в энергетических, технологических установках и строительстве: учебное пособие / СПбГТУРП.- СПб., 2014.- 99 с. – ISBN 978-5-91646-072-8
2. <https://fb.ru/article/190196/osnovnyie-vidyi-stroitelstva>
3. СН РК 2.04-21-2004 «Энергопотребление и тепловая защита гражданских зданий»
4. СНиП РК 2.04-03-2002 «Строительная теплотехника»
5. СП РК 2.04-01-2017 «Строительная климатология»
6. <https://sdelat-dom.ru/stroitelstvo/steny/sip-paneli/>

ВЛИЯНИЕ КОНСТРУКЦИИ ПОЛИВИНИЛХЛОРИДНЫХ ОКОН НА ЭНЕРГОСБЕРЕЖЕНИЕ ЗДАНИЙ

Максимова Ангелина, студент 2 курса КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научные руководители: Смолева Наталья Васильевна, Тертышник Ольга Сергеевна, преподаватели специальных дисциплин

Актуальность: способ открывания пластикового окна – один из основных критериев выбора, от него зависит функциональность остекления, удобство его эксплуатации, а также минимальные потери тепловой энергии в помещениях, особенно учитывая многообразие предложений установки и производства окон.

Проблема: неправильное остекление здания является виновником потерь до половины энергии, расходуемой на отопление в зимний и кондиционирование в летний период.

Цель работы: изучить ГОСТ 30674-99 «Блоки оконные из поливинилхлоридных профилей», рассмотреть варианты выполнения конструктивных схем окон и определить опытным путём насколько снизятся тепловые потери зданий при использовании ПВХ окон со сложным открыванием.

Задачи: изучить проблему снижения энергопотребления жилых зданий, изучить конструктивные схемы окон с использованием различных способов открывания, провести опыт с использованием различных конструктивных схем при проветривании помещений с целью определения тепловых потерь, выполнить расчет стоимости окон конструкции глухих окон, окон с поворотным открыванием и сложным открыванием.

В 2012 году был принят новый Закон Республики Казахстан «Об энергосбережении и повышении энергоэффективности», в том числе создана полная нормативная правовая база: СН РК 3.02-38-2013 «Энергосберегающие

здания», СН РК 2.04-21-2004 «Энергопотребление и тепловая защита гражданских зданий», ГОСТ РК 51387-99 Энергосбережение.

В настоящее время в Казахстане реализуются региональные планы энергосбережения и повышения энергоэффективности, а также программы энергосбережения. Поэтому в своей работе я решила рассмотреть влияние конструктивной схемы окна на энергоэффективность зданий, рассмотрев варианты конструкции глухих окон, окон с поворотным открыванием и сложным открыванием.

Неправильное остекление здания является виновником потерь до половины энергии, расходуемой на отопление в зимний и кондиционирование в летний период. В результате достигнуть оптимальной температуры воздуха в помещении не удаётся, и может пострадать не только здоровье и самочувствие людей, но и бытовая техника. Специалисты выделяют несколько причин утечки тепла через оконные конструкции. К ним относятся: коэффициент теплопроводности стекла, движение воздуха, энергосберегающее проветривание и инфракрасное излучение. Действенным средством против теплопотерь является установка нескольких стёкол - желательно от трёх и более. Но также немаловажную роль играет проветривание помещений, которое в соответствии с ГОСТ 23166-99 «Блоки оконные. Общие технические условия» п.5.1.3 должно быть предусмотрено в конструктивном решении окон при помощи форточек, фрамуг, створок с поворотно-откидным регулируемым открывавшем, клапанных створок или вентиляционных клапанов. Оконные блоки старого типа были негерметичными, поэтому неосознанно служили «поставщиком» свежего воздуха. Однако, когда растущие издержки на отопление дома вынудили население разных стран ограничить потери энергии, от производителей начали требовать, в том числе на законодательном уровне, чтобы окна были герметичными. Теперь, чтобы создать приток подходящего количества воздуха в комнаты, окна должны быть оснащены проветривателями с контролируемой влажностью или датчиками давления либо сознательно открываться жильцами, например, с помощью функции микровентиляции. Приток свежего воздуха может происходить несколькими путями: по специально обустроенному каналу, минуя окна; через приоткрытую створку окна; через специальные каналы в оконных рамах. Каждый из этих вариантов имеет свои плюсы и минусы, они отличаются ценой. Универсального решения не существует, поэтому в разных ситуациях следует выбирать оптимальное решение в зависимости от обстоятельств.

Вентиляционные клапаны размещают в верхней части окна. Такое расположение не только делает его менее заметным, но и обеспечивает более комфортный микроклимат. В соответствии с законами физики, самый тёплый воздух в помещении скапливается наверху. Холодный воздух с улицы поступает через клапан в верхней части окна, где смешивается с тёплым — его температура выравнивается, и он комфортно воспринимается людьми в помещении. На сегодняшний день, несмотря на разнообразие клапанов для проветривания, способ ступенчатого открывания (откидное окно) является для жителей нашего региона самым доступным и экономичным. Выбирая

пластиковые окна, необходимо учитывать их цену и качество, а также удобство эксплуатации. Поэтому стоит разобраться, какие существуют виды открывания окон (глухое окно, откидное, поворотное, раздвижное, поворотно-откидное), и понять, в чем преимущества и недостатки каждого из типов.

Для расчета стоимости окна принято стандартное окно в квартире жилого дома размерами 2000x1400, я обратилась в компанию “Пласт окно”. Стоимость окна глухой конструкции составляет 103000 тенге. Стоимость окна с поворотным открыванием (простое открывание) 127000 тенге. Стоимость окна с поворотно-откидным открыванием (сложное открывание) 132000 тенге. Стоимость окна с микрооткрыванием 132600 тенге.

Окна глухой конструкции не допускаются в соответствии с ГОСТ 23166-99 «Блоки оконные. Общие технические условия» п.5.1.3 должно быть предусмотрено в конструктивном решении окон при помощи форточек, фрамуг, створок с поворотно-откидным (откидным) регулируемым открывавшем, клапанных створок или вентиляционных клапанов, поэтому несмотря на наименьшую стоимость применение таких окон в гражданском строительстве не возможно. Из двух оставшихся конструкций наиболее выгодным по цене является окно с поворотным открыванием – экономия средств на одном окне составляет 5000 тенге, а если взять трехкомнатную квартиру, то экономия на сложном открывании составит 20000 тенге. Отсюда следует, что выгоднее устанавливать окна с поворотным открыванием, но необходимо сравнить насколько каждая конструкция окна влияет на энергосбережение здания. При проведении эксперимента температура наружного воздуха составляла -1°C , дата проведения 27 октября 2022 год. Эксперимент проводился в квартире жилого дома, температура воздуха в помещении составляла 26°C . Оптимальное время проветривания 10 минут. В качестве эксперимента в первом случае помещение проветривалось при открытом откидном окне (сложное открывание) в течении 10 минут и температура воздуха понизилась на 1°C . Во втором случае за те же 10 минут при поворотном открывании (простое открывание) температура в помещении понизилась на 5°C и стала 21°C .

Температура воздуха в помещении при поворотном открывании окна при проветривании в течении 10 минут понижается в 5 раз быстрее, происходит охлаждение стен, потолка и пола в комнате. При использовании откидного открывания (сложное открывание) температура воздуха в помещении понизилась на 1°C , так что данное проветривание не вызывает больших потерь в зимний период и с учетом разницы температур можно считать, что окна с конструкцией откидного открывания в пять раз энергоэффективнее окон с поворотным (простым) открыванием.

Изучив способы вентиляции окон, рассмотрев все плюсы и минусы каждого из них можно сделать вывод о том, что наиболее эффективным и доступным способом проветривания помещений в жилых и общественных зданиях является проветривание через открытую створку окна. И несмотря на то, что окна с конструкцией поворотного открывания дешевле на одно стандартное окно на 5000 тенге, а если выполнить расчет на всю квартиру,

частный дом или общественное здание эта сумма увеличится в разы, окна с данной конструкцией менее энергоэффективны, причем в пять и более раз и это проверено и подтверждено, проведенным экспериментом.

Таким образом, выбор окон также зависит от системы вентиляции в доме. Чтобы постоянно дышать свежим воздухом в собственных четырех углах, бережно сохранять тепловую энергию и экономить на теплоносителях стоит обратить на этот аспект пристальное внимание при проектировании дома и замене остекления в квартире.

Литература

1. Смородин С.Н., Белоусов В.Н., Лакомкин В.Ю. Методы энергосбережения в энергетических, технологических установках и строительстве: учебное пособие / СПбГТУРП.- СПб., 2014.- 99 с. – ISBN 978-5-91646-072-8
2. СП РК 2.04-01-2017 «Строительная климатология»
3. ГОСТ 30674-99«Блоки оконные из поливинилхлоридных профилей. Технические условия»
4. СН РК 2.04-21-2004 «Энергопотребление и тепловая защита гражданских зданий»

ЦИФРОВИЗАЦИЯ В ОБРАЗОВАНИИ:ЭЛЕКТРОННЫЕ УЧЕБНИКИ

Аяпов Бекзат, студент 2 курса

КГКП «Рудненский горно-технологический колледж»
Научный руководитель:Нурпиисова Шолпан Исламовна
мастер производственного обучения

Голубева Алеся Александровн, преподаватель английского языка

Актуальность: цифровизация создает условия для доступа к образованию, приучение к самостоятельности, отсутствие бумажной волокиты, экономию такого важного ресурса, как время, а также для улучшения образовательного контента. Более того, цифровизация все больше становится движущим фактором социально-экономического развития страны.

Проблема: влияет ли использование электронного учебника на качество обучения

Цель работы: определить влияние использования электронного учебника на качество обучения.

Задачи:

выявить влияние использования электронного учебника на качество обучения, выявить уровень цифровой грамотности населения, изучить необходимость разработки электронного учебника, систематизировать учебный материал в бумажном формате для электронного учебника

Молодёжь активно пользуется новыми технологиями, а молодёжная среда насыщена мобильными устройствами, что неудивительно, так как популярность социальных медиа и компьютерных игр очень велика. Наблюдается ежегодное повышение уровня цифровой грамотности населения. Доля пользователей, владеющих навыками использования персонального компьютера, смартфона, планшета или ноутбука, а также использующих

стандартные программы и получающих услуги и сервисы через интернет, увеличилась

Цифровизация всех сфер жизни и экономики Казахстана – это возможность занять передовые позиции на мировой арене, а также улучшить качество жизни граждан и создать благоприятные условия развития предпринимательства.

Уровень цифровой грамотности в стране растет, и уже занимает 20-ое место в мире по скорости развития информационных технологий. На момент 2021 года страна поднялась на одну позицию по сравнению с прошлым 2020 годом. А уровень электронного участия граждан занял 15-ое место в мире. На минуточку Казахстан уже обогнал такие страны как: Ирландия, Канада, Италия, Бельгия, Чехия и ряд других стран.

Цифровизация активно вторгается во все сферы нашей жизни. Модернизируется сфера образования: учебники переходят в электронные форматы, обучение становится более персонализированным. В учебных заведениях внедряются программы, направленные на повышение цифровой грамотности у детей уже с начальных классов, учителя проходят курсы повышения квалификации и имеют высокий уровень владения ИКТ технологиями.

С появлением необходимости в новых методах обучения приводит к появлению уникальных электронных изданий, которые вбирают в себя теоретическую информацию, практические задания, фото- и аудиоматериалы.

Я обучаюсь по специальности «Эксплуатация, ремонт и техническое обслуживание тягового подвижного состава железных дорог». В ходе обучения специальными дисциплинами я столкнулся с такой проблемой, что вся учебная литература в бумажном формате. С целью повышения качества обучения, повышения познавательной активности студентов мы решили оцифровать учебный материал и создать электронный учебник, который содержит учебный материал с активными ссылками на видеоматериал, практические задания по устройству и управлению электровозом. Данный учебник предназначен для подготовки к практике, зачетам и экзаменам, в более удобном электронном формате, так как им можно пользоваться на любом носителе: как на телефоне, так и на компьютере.

Применение данного электронного учебника усиливает активность каждого студента, его самостоятельность и повышает его заинтересованность в изучении предмета. Использование современных средств обучения студентов, а именно – электронных учебников, улучшает качество знаний, ускоряет процесс получения информации, развивает профессиональные компетенции и повышает мотивацию студентов к получению новых навыков и умений.

Электронным учебником я и мои одногруппники пользовались не только во время учебных занятий, но и во время прохождения производственной практики. Благодаря мобильности и содержанию данного учебника наша группа прошла производственную практику на "хорошо" и "отлично".

Молодежь идет в ногу со временем, не отставая от внедрения цифровых технологий, поэтому необходимо разрабатывать электронные учебники с целью повышения уровня знаний студентов.

Литература:

- Джанджугазова, Е.А. Информационные процессы и современный туристский бизнес // Сборник научных трудов XIII Международной научно-практической конференции «Туризм и сервис: подготовка кадров, проблемы и перспективы развития». – М., 2011. – С.101-109.
- https://el.kz/ru/kazakhstan-vkhodit-v-top-30-reytinga-samykh-otsifrovannykh-gosudarstv-oon_51224/

АЛАКӨЛДІҢ ЕМДІК БАЛШЫҒЫ-ДЕНСАУЛЫҚТЫҢ ҚАЙНАР КӨЗІ.

Буксанчук Кристина, Темербекова Алина

Абай облысы, Семей қ, Абай облысының ББ «Геологиялық барлау колледжі»
КМҚК.

Ғылыми жетекшісі -Ш.А.Касымжанова, химия-биология пәнінің мұғалімі

Өзектілігі:Алакөлдің құрамындағы пайдалы химиялық элементтерді адамның бойына емдік қасиеті ретінде пайдалану

Мәселесі:Қазіргі заманауи уақытта денсаулыққа пайдалы табиғи қорларды тиімді пайдалану жолдарын көрсету.

Жұмыстың мақсаты:Алакөл балшығының құрамын зерттей отырып, адамның денсаулығына пайдалы екеніне көз жеткізу.

Мақсаты:

1.Алакөл балшығының құрамын зерттеу.

2.Балшықтың адамның денсаулығына пайдалы екенің және емдік қасиеті бар екенің дәлелдеу.

3.Емдік балшықтан жасалған ,үнемі пайдалануға болатын төсек макетің жасау.

Алакөлдің емдік балшығы – еліміздің экономикасына үлкен үлес қосатын,халықтың денсаулығын жақсартуға таптырмас емдік орынның бірі.

Алакөлдің емдік балшығы – оның бірегей қазынасы. Емдік балшық құрамында күкіртсутек, натрий ,кальций,темір тұздары және көптеген пайдалы минералдар бар. Алакөл балшығының емдік қасиеті ертеден белгілі, теріге өте пайдалы: теріні тазартады, жасартады, пайдалы заттарға қанықтырады және сергітеді. Алакөл емдік балшығы адам ағзасындағы кездесетін радикулит, неврит, ганглионит, невралгия сияқты жүйке жүйесінің сонымен қатар тірек-қимыл жүйесі аурулары :буындардың қабыну аурулары, артрит, полиартрит, жарақаттардың салдары және асқорыту мүшелері аурулары: асқыну кезеңінен тыс асқазан жарасы, гепатит, холецистит, энтероколит, колит, гастрит ,тері аурулары : созылмалы экзема, нейродермит, псориаз және тыныс алу органдары: бронхит, пневмония, бронх демікпесінің кейбір түрлері, құлақ, тамақ және мұрынның кейбір ауруларына таптырмас ем[1].

Қара саздың құрамында ең күшті биологиялық белсенділікті анықтайтын пайдалы минералдардың бай жиынтығы бар. Қара саздың құрамына мыналар кіреді: темір, стронций, магний, кальций ,азот, фосфат ,селен және кварц[3].

Зерттеу бөлімі

I. Алакөлдің емдік балшығының химиялық құрамын зерттеу.

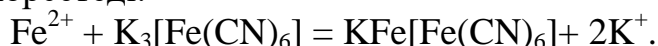
II. Емдік балшықты денсаулыққа тиімді пайдалану әдісі

I. Алакөлдің емдік балшығының химиялық құрамын зерттеу.

1. Балшықтың сулы сорындысын дайындау. 10-20г балшықты колбаға салып 250 мл дистильденген суда ерітеміз. Тығынмен жауып, 3 минут араластырамыз. Сорындыны фильтр қағазы арқылы сүземіз[2].

2. Балшық құрамындағы кальций ионын анықтау (Ca^{2+}). 5мл балшық сорындысына 2-3 тамшы 10% CH_3COOH , 2-3 тамшы 4% $(\text{NH}_4)_2\text{C}_2\text{O}_4$ құямыз.
 $\text{Ca}^{2+} + \text{C}_2\text{O}_4^{2-} = \text{CaC}_2\text{O}_4 \downarrow$ ақ тұнба түзілді

3. Балшық құрамындағы темір ионын анықтау (Fe^{2+}). Фарфор ыдыстағы 2г балшыққа 2% HCl құйып, 3-5 минуттан соң фильтр қағазын салып, 2-3 тамшы $\text{K}_3[\text{Fe}(\text{CN})_6]$ тамызамыз. Қағазда жасыл-көк дақтың пайда болуы темір ионының бар екенін көрсетеді.



II. Емдік балшықты денсаулыққа тиімді пайдалану әдісі

1. Балшық терапиясы : Балшықтан жасалған жаттығулар алаңдаушылық сезімін жояды. Заманауи технология әлемінде кейде күйбең тірліктен жасырынып, өзіңізді өзіңізге батыру өте маңызды. Ерекше құрылымы мен жұмсақтығына байланысты балшық тактильді сезімдерді белсендіреді, жүйке кернеуін жеңілдетеді және агрессивтілікті төмендетеді. Ол сөзбе-сөз теріс эмоцияларды бойына сіңіріп, адам санасын жасампаздыққа бағыттайды. Балшық терапиясы табандылыққа үйретеді, қиял мен шығармашылықты дамытады[4].

2. Саздың тазартқыш, антисептикалық, қабындыруға қарсы саз ванналарын пайдалану. Саз ванналарын пайдалану аталған ауруларды емдейді, жақсы нәтиже береді.

3. Емдік балшықтан жасалған, үнемі пайдалануға болатын төсек немесе тақта. Төсек тұрақты температураны ұстап тұратын тоқпен немесе батареялармен арнайы жылынатын, балшық жағылған төсеніші бар құрылғы. Негізі ағаштан жасалған тақта, батареялар және емдік балшығы бар төсеніштен тұрады. Ал бұл құрылғының ерекшелігі кез келген уақытта, үнемі, ұзақ пайдалануға болады[5].

Қорытынды: Алакөл сазының адам ағзасына пайдасы ұшан теңіз. Жас ұрпақтың дені сау, қарт кісілердің өмір жасын ұзарту мемлекетіміздің алдына қойылған міндеттерінің бірі. Дені сау ұрпақ-ел болашағы. Өз перзенттерінің ақылшысы, одан кейінгі ұрпақтарының тәлімгері, қамқоршысы өнеге үлгісі қарттарымыздың денсаулығын жақсарту ұрпақ міндеті.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Амерханова Ш.К. «Аналитикалық химия» Астана «Фолиант», 2015ж
2. Шоқыбаев Ж.О «Анорганикалық және аналитикалық химия» Алматы «Қайнар» 1992
3. Пимиченко А.Т., Пятницкий И.В. «Аналитикалық химия.» М.: Химия, 1990.
4. Пискарева С.К.. «Аналитикалық химия курсы.» ЖОО-на арналған оқулық. М.: Высшая школа

ПРИМЕНЕНИЕ ЗАКОНА ОМА В ЭЛЕКТРИЧЕСКАЯ ЦЕПИ ЭЛЕКТРОВОЗА

Сухачёв Артём Александрович, Ключникова Любовь Александровна Студенты
2 курса КГКП «Житикаринский политехнический колледж»
Научный руководитель: Григорьев Дмитрий Фёдорович, педагог

Техника электрических железных дорог за время их существования изменилась коренным образом, сохранился только принцип действия. Применяется привод осей локомотива от электрических тяговых двигателей, которые используют энергию электростанций. Эта энергия подводится от электростанций к железной дороге по высоковольтным линиям электропередачи, а к электроподвижному составу - по контактной сети. Обратной цепью служат рельсы и земля.

Применяются три различные системы электрической тяги - постоянного тока, переменного тока, двойного питания, многосистемные.

В данной работе рассмотрим электровозы с электрической тягой, основанной на постоянном токе.

Цель работы: изучение практического применения закона Ома в работе электрической цепи электровоза

Для достижения поставленной цели выдвинуты следующие задачи:

1. Изучить источники информации по данной теме.
2. Проанализировать закон Ома для участка цепи.
3. Проанализировать закон Ома для полной цепи.
4. Рассмотреть применение закона Ома в работе электрической цепи электровоза.

Закон Ома

Формулировка закона Ома для участка цепи – сила тока прямо пропорциональна напряжению, и обратно пропорциональна сопротивлению. где R - электрическое сопротивление проводника.

Расчеты, выполняемые с помощью закона Ома для участка цепи, будут правильны в том случае, когда напряжение выражено в вольтах, сопротивление в омах и ток в амперах.

Электровоз и электрическая цепь

Общие сведения о электротяговом подвижном составе

- Движение поездов на ж.д. транспорте осуществляется с помощью тягового подвижного состава (ТПС).
- К нему относятся локомотивы и мотор-вагонный подвижной состав; последний состоит из моторных и прицепных вагонов.
- Рассмотрим устройство и принцип работы электровозов.

Электронный блок электровоза предназначен для бесконтактного управления электрической схемой локомотива. Блоки электронного локомотива (БЭЛ) имеют в своём составе ячейку, которая осуществляет по логическим сигналам

контролера- машиниста управление состоянием каналов платы и формирование канала информационного обмена между блоками.

Электровоз – одинокий локомотив, оборудованный тяговыми электродвигателями, которые получают энергию через силовую передачу энергии через силовую передачу от контактной сети.

Энергоэффективность рудничных электровозов – карьерных тяговых агрегатов не соответствует совершенным требованиям и в настоящее время эта проблема еще далека от своего решения. Применение контактно аккумуляторных электровозов позволяет снизить количество аккумуляторных батарей и отказаться от двуреступенчатой схемы локомотивной откатки.

Для рекуперации и передачи энергии, электрические сети – накопители должны оборудоваться реверсивными преобразователями на транспорте.

Электровоз состоит из 3-х основных частей:

- Механическая часть;
- Электрическая часть;
- Пневматическая часть.
- Мы рассмотрим только электрическую составляющую.

Принцип работы электровоза

• Регулирование скорости движения электровоза осуществляется за счет изменения тока или напряжения подаваемых на тяговые двигатели.

• Для снижения продольных сил в поезде изменение скорости движения необходимо осуществлять плавно, иначе может произойти разрыв поезда и чрезмерный износ колёсных пар.

Закон Ома может быть применён к любой физической системе, в которой действуют потоки частиц или полей преодолевающие сопротивление.

Скорость движения электровоза регулируется машинистом с помощью контроллера, который расположен в кабине машиниста. Контроллер при изменении машинистом положения его ручки изменяет величину сопротивления пусковых реостатов. Чем меньше их сопротивление, тем больше величина тока (по закону Ома), протекающего по тяговым электродвигателям, тем больше частота вращения якорей тягового электродвигателя и тем больше скорость электровоза.

Направление движения машинист изменяет с помощью специального переключателя, который изменяет полярность тока одновременно у всех электродвигателей одной из двух обмоток на обратное и якоря начинают вращаться в обратную сторону и электровоз движется назад.

Перспективы применения электрохимических конденсаторов в составе комбинированных энергосиловых установок

Достоинства:

• Электровоз - экологически чистый локомотив. Сам по себе электровоз не создаёт выбросов в атмосферу, как это делают тепловоз и особенно паровоз. По причине «чистоты» массовое применение электровозов началось именно на тоннельно-перевальных участках, где паровозный дым существенно затруднял работу. И даже с учётом загрязнений от ТЭС, которые вырабатывают

электроэнергию для тяговых подстанций, электровоз значительно чище тепловозов.

- Среди всех локомотивов электровозы характеризуются наиболее простым управлением (кроме старых электровозов постоянного тока с РКСУ первого поколения, где необходимо выдерживать ходовые позиции) и лучше всего поддаются автоматизации. По этой причине системы автоведения поездов впервые стали применять именно на электровозах.
- Экипированный электровоз готов к поездке сразу же после поднятия токоприёмника в любое время года. Тепловоз нуждается в длительной процедуре запуска и прогрева дизельного двигателя, особенно зимой, а подготовка холодного паровоза к первому рейсу занимает около 8 часов.

Недостатки:

- Одним из недостатков контактных электровозов является необходимость в контактной сети. По этой причине электровозы экономически выгодно использовать только в качестве магистральных локомотивов на железных дорогах с большим трафиком.

Заключение.

Цель данной работы – изучение применения закона Ома в работе электрической цепи электровоза. В процессе работы мы изучили источники информации по данной теме, проанализировали закон Ома для участка цепи, для полной цепи. На основе изученных методик рассмотрели применение закона Ома в работе электрической цепи электровоза. Данную работу можно применять при изучении предметов - электротехники, горные машины, рудничная автоматика, электрооборудование карьерного транспорта.

Список использованной литературы:

1. История развития электрического транспорта [Электронный ресурс] Электровозы. – Copyright © 2005-2012, www.refdb.ru: [сайт] / http://npp-energy.ru/about/istoriya_razvitiya_elektricheskogo_transporta/
2. Электротехника, электроника, электрические машины, примеры решения, задачи [Электронный ресурс] Публикация работы в 1826 году Георг Симон Ом. – Электричество и Я © 2013-2017, www.electroandi.ru: [сайт] / <http://electroandi.ru/toe/zakon-oma.html>
3. Школа для электрика [Электронный ресурс] Закон Ома. - © 2010-2016, www.electricalschool.info: [сайт] / <http://electricalschool.info/main/167-samyjj-glavhniki.html>
4. Школа для электрика [Электронный ресурс] Способ применения магнитного треугольника. - © 2010-2016, www.electricalschool.info: [сайт] / <http://electricalschool.info/main/osnovy/1227-zatka-cepj.html>
5. Школьный мир [Электронный ресурс] Закон Ома для полной цепи. - Sndr© 2014-2016, www.worldofschool.ru: [сайт] / <http://worldofschool.ru/fizika/zakony/el-dinamiki/el-magnetizm/zakon-oma-dlya-polnoj-cepj>
6. Банк рефератов [Электронный ресурс] Применение закона Ома в работе электрической цепи электровоза. - Copyright © 2005-2017, www.bestreferat.ru: [сайт] / <http://www.bestreferat.ru/referat-58221.html>

МОБИЛЬНОЕ ПРИЛОЖЕНИЕ ДЛЯ ПРИЕМА ЗАЯВОК ПРОГРАММИСТУ

Рец Данила Федорович, 1 курс, КГКП «Костанайский педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Султанова Наталья Тюлегеновна, преподаватель.

Актуальность: Разработанное мобильное приложение дает пользователям возможность оставить заявку программисту, а программисту мгновенно видеть их.

Проблема: Журнал для подачи заявки программисту находится на вахте, что не удобно как для заказчика, так и для программиста. Через мобильное приложение можно сразу написать программисту описав свою заявку, программист тут же увидит и приступит к исполнению.

Цель работы: разработать мобильное приложения для приема заявок для программиста, с использованием базы данных Firebase.

Задачи:

- Изучить назначение платформы для работы с базой данных Firebase;
- Исследовать расширенные возможности платформы Mit APP Inventor;
- Применить возможности утилиты ListUtils1 для работы со списками;
- Разработать интуитивно понятный интерфейс для удобного пользования.

Для того чтобы приложение несло собой функциональную значимость, нужно было чтобы оно содержало административную часть. То есть, когда пользователь отправляет заявку она обязательно должна фиксироваться, когда и от кого получена заявка. Изучив разные возможности баз данных, было решено подключить к приложению базу данных Firebase. Данная платформа предназначена для разработки приложений, которая помогает создавать и развивать приложения, игры, удобные для пользователей. Firebase разработана корпорацией Google и для ее пользования достаточно иметь только гугл-аккаунт. Для разработки приложения необходимо изучить и применить возможности Google Analytics - это бесплатное и неограниченное аналитическое решение, которое позволяет настраивать таргетинг, создавать отчеты и многое другое в Firebase Crashlytics, обмениваться облачными сообщениями, обмениваться сообщениями в приложении, удаленной настройке, A / B-тестировании и облачных функциях. Мобильное приложение будет состоять из таблицы, в которой указывается дата и время сообщения, фио отправителя, текст сообщения. Приложение позволяет сортировать массивы по дате. Для этого были исследованы возможности расширения ListUtils. Для этого нужно скачать расширения App Inventor на сайте <https://puravidaapps.com/extensions.php>. Данное расширение ListUtils позволяет работать со списками. Список в данном приложении нужен для структуры данных, для создания и управления потоком заявок. В AppyBuilder / AI списки могут быть созданы путем преобразования CSV-данных в список, например, list from csv text – “f, c, a, d, c, b, e”. Некоторые приложения, такие как игровые приложения (например, карты), требуют перетасовки или рандомизации

списка. Перетасовка требует кодирования (иногда сложного), чтобы осуществить перетасовку. В AppyBuilder встроено расширение, которое можно использовать как в AppyBuilder, так и в MIT AI для выполнения перетасовки, используя только один блок перетасовки, Do It Result : [“e”, “b”, “a”, “d”, “c”]. Расширение ListUtils также включает блок сортировки для сортировки списка в порядке возрастания (1) или убывания (-1).

При работе с базой данных можно не только хранить в ней данные, но и настроить права доступа к ней. Защита свои данные осуществляется с помощью правил, которые определяют, кто имеет доступ к данным и то как они структурированы. В данном приложении нужно разрешить вносить изменения всем пользователям. Для этого нужно поменять значения в коде false на true. Чтобы в режиме реального времени любой пользователь мог добавлять информацию.

```
{ "rules": { ".read": true, ".write": false } }
```

Для того чтобы считывать текущую дату и время при отправке заявки нужно добавить на приложение элемент «Часы». Далее произвести нужные настройки формата даты и времени.

При запуске приложения считывается значение записей базы данных за это отвечает событие Tag List. Считывание данных происходит от ключевых полей — это дата и время. Поэтому полю идет сортировка таким образом, что последняя запись появляется первой в списке. Данная функция очень удобна, тем, что позволяет в первую очередь увидеть свежие записи.

Результаты исследования. В результате исследования было разработано мобильное приложение для поддачи заявок программисту. Данное приложение можно установить в телефоне через QR- код. По средствам этого приложения можно указать свое имя и в поле сообщение изложить проблему обращения к программисту. Программист как разработчик видит в своей базе данных Firebase новую запись и приступает к ее решению.

Выводы. В ходе работы над созданием мобильного приложения в среде Mit APP Inventor были изучены онлайн платформы для работы с базой данных, без каких-либо установок. Были подключенные расширенные возможности в Mit APP Inventor для работы со списками.

Литература

1. Ахметов А. К. Операционная система Android: история создания и развития. Разработка приложений для платформы Android [Электронный ресурс]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/operatsionnaya-sistema-androidistoriya-sozdaniya-i-razvitiya-razrabotka-prilozheniy-dlya-platformy-android>
2. Белов, В.В. Проектирование информационных систем: Учебник / В.В. Белов. - М.: Академия, 2018. - 144 с. 4. Блох, Джошуа Б70 Java: эффективное программирование, 3-е изд. : Пер. с англ. СПб. : ООО “Диалектика”, 2019. — 464 с.: ил. — Парал. тит. англ. ISBN 978-5-6041394-4-8 (рус.) <https://ru.pdfdrive.com/java-эффективноепрограммирование-d187604992.html>.
3. Бурнет Э. Привет, Android! Разработка мобильных приложений. 2-е издание. – СПб.: Издательство «Питер», 2016 – 256 с.

4. Гвоздева, Т.В. Проектирование информационных систем: технология автоматизированного проектирования. Лабораторный практикум. Учебно-справочное пособие / Т.В. Гвоздева, Б.А. Баллод. - СПб.: Лань, 2018. - 156 с.
5. Голицына, О. Л. Максимов Н.В., Попов И.И. Базы данных .М.: Форум, 2015. - 400 с.
6. Мобильные операционные системы – обзор ОС | Arptoday – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://arptoday.ru/publication/reitingmobilnykh-operatsionnykh-sistem>
7. Роль мобильных приложений в жизни современного человека – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/rolmobilnyh-prilozheniy-v-zhizni-sovremennogo-cheloveka/viewer>, свободный
8. Типы мобильных приложений | Виды приложений для Андроид и iOS – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://punicapp.com/blog/pages/1046/tipy-mobilnyh-prilozhenij>, свободный

ОСОБЕННОСТИ МОДЕЛИРОВАНИЯ ИЗДЕЛИЙ ИЗ ПРОВОЛОКИ

Киселев Никита Андреевич, студент группы 3-С2

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Хасенов Дархан Конысбекович, мастер
производственного обучения

Проволока – удивительный многофункциональный материал, применяемый в различных областях деятельности. Такой обширный спрос на изделия из проволоки объясняется прекрасными техническими и эксплуатационными характеристиками материала. Основные преимущества проволоки: прочность, пластичность и гибкость, высокая электропроводность, долговечность, низкая цена, противостояние коррозии.

Изделия из проволоки - древнее искусство, возникшее, вероятно, в Египте примерно за 3000 лет до н. э. Археологические находки говорят о том, что в 2600 г. до н. э. проволока использовалась в Шумере для изготовления золотых и серебряных лент, которыми придворные дамы украшали свои прически. Постепенно это ремесло распространилось в Передней Азии и через Константинополь дошло до Европы.

Актуальность работы.

При обработке гибких проволок формируется желание конструировать, вкус к прекрасному, студенты вооружаются знаниями и практическими навыками. Сформировав эстетический вкус, можно быстро и без затрат изготовить изделия для внутриколледжных мероприятий, учитывая широкий спектр применения проволоки, возможности ее использования в быту.

Цель данной работы: изучить возможность использования моделирования и изготовления изделий из проволоки.

В соответствии с поставленной целью необходимо решить следующие задачи:

- изучить учебно-методическую литературу по теме исследования;

- подобрать и разработать объекты для изготовления изделий из проволоки;
- разработать технологические карты на изготовление изделий из проволоки;
- изготовить изделие.

Объект исследования: процесс изготовления изделий из проволоки.

Предмет: композиция из проволоки.

Гипотеза: если при изготовлении изделия из проволоки учитывать его свойства, то мы можем изготовить изделие в соответствии с предъявляемыми требованиями.

Методы исследования:

- анализ и синтез литературы по теме исследования;
- изучение технологической документации;
- методика изготовления изделий из проволоки.

Работа состоит из введения, основной части, заключения, списка использованной литературы и приложения. Основная часть имеет 2 раздела.

В первом разделе предоставлены сведения об истории происхождения проволоки, изготовлении изделий из нее, а также способе применения проволоки с древнейших времен до наших дней. В результате исследования использована необходимая литература по данной теме.

Определены следующие понятия как «проволока», «моделирование», «дизайн», типы проволоки, используемые при производстве продукции, и ее технологические, физические, механические и химические свойства.

Во втором разделе проанализировано содержание создания, проектирования и сборки изделий из проволоки, определены основные методы изготовления изделий из проволоки, описаны этапы подготовки к работе с проволокой и оборудование, используемое при ручной обработке проволоки. Предложен новый объект работ, который выполнен методом оплетки с учетом технологических характеристик проволок.

Выводы. Подготовлена технологическая карта композиции. Композиция была сделана с помощью проволоки с учетом свойств проволоки путем плетения вазы и цветка.

Содержание работы пробуждает деловые интересы студентов, школьников и раскрывает мотивацию к изготовлению изделий из проволоки. На основе этого они овладевают приемами работы с проволокой и могут выполнять работы по изготовлению изделий из собственной проволоки.

Список литературы

1. Мэри Магер. Плетение из проволоки. / Перевод с англ. Пьянковой С.А. – М.: Эксмо, 2005. – 96 с.,ил.;
2. Кузьмина М.А. История плетения с древних времен до сегодняшнего дня. – М.; наука, 2003. – 257 с.;
3. Лямин И.В. Художественная обработка металлов. – 2-е изд., - М.: Машиностроение, 1984.-144 с.;
4. Чернышев Г.А. Производство плетеных изделий. – М.: наука, 1978. – 278 с.;

5. Половинкин А.И. Основы инженерного творчества / учеб. Пособие для студентов вузов. – М.: Машиностроение, 1988. – 156 с.;
6. Рапацевич Е.С. Словарь – справочник по научно-техническому творчеству. – Мн.: ООО “Этоним”, 1995. – 320 с.;
7. Столяров Ю.С, Комской Д.М. Техническое творчество учащихся. / Учебное пособие для студентов пединститутов. М.: Просвещение, 1989. – 164 с.: ил.
8. Колотилов В.В. Техническое моделирование и конструирование. М.: Просвещение, 1983. 198 с.;

КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ МОЛОДЕЖИ НА РЫНКЕ ТРУДА В ДОРОЖНО-СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ

Бардюжа Анастасия, студентка 3 курса
КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»
Научный руководитель, Бибики Виктория Викторовна, преподаватель
специальных дисциплин

В условиях активно изменяющегося современного мира быстро меняется рынок труда, который ставит новые задачи как для работодателей, так и для заинтересованных в трудоустройстве специалистов.

Разработка данной темы актуальна в трех аспектах.

Во-первых, с точки зрения молодых специалистов, поскольку для успешного вхождения на рынок труда необходимо обладать информацией о его особенностях и критериях отбора в компаниях, а также о том, какими качествами необходимо обладать.

Во-вторых, с точки зрения системы технического и профессионального образования, поскольку учебное заведение должно помогать студентам в приобретении необходимых знаний и компетенций, которые бы соответствовали требованиям рынка труда.

И в-третьих, тема актуальна с точки зрения работодателей, так как конкурентоспособность молодых специалистов напрямую зависит от требований, устанавливаемых работодателями на рынке труда.

Проблема, рассматриваемая в работе - изучение конкурентоспособности молодых специалистов на рынке труда.

Цель: определение приоритетных направлений в подготовке конкурентоспособных специалистов в нашем регионе.

Задачи:

1. Определение понятия «конкурентоспособность» и содержание базовых и профессиональных компетенций выпускника специальности «Строительство автомобильных дорог и аэродромов»;
2. Выявить особенности и требования современного рынка труда;
3. Раскрыть специфику функционирования дорожно-строительной отрасли в Костанайской области и ее запросы на подготовку специалистов;
4. Провести анкетирование выпускников и работодателей;

5. Составить модель конкурентоспособного выпускника колледжа дорожно-строительной отрасли региона.

Конкурентоспособность на рынке труда - личное качество конкретного человека, проявляющееся в соотношении уровня профессиональной компетенции и заработной платы, которую он готов получать за свой труд, и выражающееся в легкости, с которой он может найти себе работу [1].

Уровень конкурентоспособности в решающей степени зависит от уровня образования и профессиональной подготовки. При этом своего рода полигонами, где приобретаются необходимые для будущей трудовой практики профессиональные компетенции, являются учебные заведения профессионального образования, и именно они несут основную ответственность за их формирование.

Одним из таких образовательных заведений является Костанайский колледж автомобильного транспорта по специальности «Строительство автомобильных дорог и аэродромов», обучение ведется в соответствии с государственным общеобязательным стандартом технического и профессионального образования.

Выпускники Костанайского колледжа автомобильного транспорта проходят профессиональную практику в учреждениях, являющихся специалистами в области строительства и эксплуатации автомобильных дорог и аэродромов: ТОО «Костанай Жолдары», Филиал РГП «Казахавтодор», ТОО «Казсевавтодор», ТОО «ВАН», ТОО «АБЗ плюс», ТОО «ДК Кардинал», ТОО «Казахдорстрой» и др. [2].

Важным фактором в профессиональной ориентации обучающихся колледжа является трудоустройство выпускников. Организации и предприятия-партнеры представляют собой потенциальные места трудоустройства молодых специалистов. Так, исходя из фактически занятых выпускников, трудоустройство за 2 года составило 100%.

Дорожно-строительная отрасль – это одна из активно развивающихся отраслей экономики, которая замыкает на себе смежные сектора экономики и несет большую социальную ориентацию и является локомотивом экономического роста.

Для более детального изучения избранной тематики работы было проведено анкетирование работодателей. Работодатели ежегодно формулируют свои потребности в специалистах и требования к их подготовке через участие в работе в индустриальных и попечительских советах.

Анализ анкетирования показал следующие результаты:

- освоение компетенций выпускниками составляет 84,6%;
- полностью удовлетворены уровнем подготовки кадров 46,2%, удовлетворенность кадрами у работодателей составила 53,8% [3].

Совместная работа с работодателями показала высокий процент заинтересованности работодателей в выпускниках Костанайского колледжа автомобильного транспорта. Это является не только показателем качества обучения, но и востребованностью данных специалистов.

Однако нужно отметить, что оценить конкурентоспособность рабочей силы необходимо и с другой стороны, так во время исследования было произведено анкетирование студентов выпускных курсов специальности «Строительство автомобильных дорог и аэродромов».

Анкетирование показало следующие результаты:

- 87, 2% студентов удовлетворены уровнем обучения в колледже, а также прохождением профессиональной практики;
- 72,3% студентов, прошедших производственную практику, получили предложение о дальнейшем сотрудничестве с предприятием;
- 91,9% студентов на вопрос «Готовы ли Вы работать по своей специальности» ответили утвердительно.

Согласно данным, можно говорить о конкурентоспособности данной специальности, однако необходимо рассмотреть «реальную» картину трудоустройства выпускников. Для этого был проведен опрос выпускников, который показал следующие результаты:

- трудоустроено 100% выпускников;
- 89,4% выпускников специальности «Строительство автомобильных дорог и аэродромов» трудоустроены по специальности;
- удовлетворенность процессом обучения и трудоустройства выпускниками оценивается на 96%.

Если рассматривать результаты анкетирования различных групп (студентов, выпускников и работодателей), можно сделать вывод, что выпускники специальности «Строительство автомобильных дорог и аэродромов» являются высококонкурентоспособными, так как практически 100% выпускников востребованы работодателями, они имеют высокую квалификацию, отличный уровень подготовки, как теоретической, так и практической. Данный аспект может свидетельствовать о высоком уровне подготовки кадров.

Список использованных источников:

1. Психологический словарь/ Электронный ресурс/ <https://azps.ru>
2. Отчет по самооценке образовательной программы «Строительство автомобильных дорог и аэродромов»/ Электронный ресурс/ https://docs.google.com/document/d/1hq3eoDXYmmnvM4SmcJENFKYW7uEkj_XK/edit
3. Результаты опроса обучающихся, педагогов, работодателей, родителей»/ Электронный ресурс/ <https://drive.google.com/drive/folders/1AueC3RR1WwRQA-970Nw4CYOWkZLme28A>

ИССЛЕДОВАНИЕ ВНЕДРЕНИЯ ВЕТРОПАРКА НА ТЕРРИТОРИИ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ.

Доля Кирилл, студент группы 2Э-13,

Коханенко Владислав, студент группы 2Э-13

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»;

Научный руководители: Есенгельдина Ботагоз Дусембеевна, преподаватель специальных дисциплин., Курьерова Марина Петровна, преподаватель специальных дисциплин.

Актуальность данной работы: Ветроэнергетика, потребляющая в качестве источника энергии возобновляемый источник (ветер), имеет непрерывный вектор своего развития. Для этого множество причин, среди которых можно выделить следующие три группы основных причин:

- 1) Экономического характера (высокие цены на углеводородное сырье и т.д.);
- 2) Экологического характера (катастрофы на атомных станциях, истощение природных ресурсов, негативное влияние на окружающую среду создание гидроэлектростанций и т.п.);
- 3) Политического характера (стремление государств без углеводородных полезных ископаемых к энергонезависимости).

Проблема: Многие страны предоставляют определенные преференции как производителям продукции (электростанций, использующим возобновляемые источники энергии) так и потребителям ветроэнергетики (налоговые льготы, более низкие тарифы). Для Казахстана данные проблемы также актуальны. Поэтому актуальность темы обусловлена необходимостью опытной разработки ветряной электростанции на территории Костанайской области с целью оценки её технико-экономических показателей и перспектив применения.

Цели работы: Целью данной работы является внедрение ветропарка на территории Костанайской области.

Задачи:

1. Выполнить сравнительный анализ ветрогенераторов, электрических схем станций по генерации энергии с использованием ветроустановок.
2. Провести исследование ветрообстановки на территории Костанайской области.
3. Конструирование и сборка модели ветряной электростанции.

Использование нетрадиционных источников энергии во многих отраслях экономики все больше привлекают наше внимание. С каждым днем предлагается все больше направления путей развития экономики. Все это в первую очередь взаимосвязано с уменьшением ископаемых природных ресурсов и необходимостью увеличивать охрану окружающей среды.

К основным ископаемым источникам энергии долгое время являются уголь, нефть и газ. Но их запасы не вечны, к тому же их использование приносит достаточно большой вред, как окружающей среде, так и самому человеку. Чтобы уменьшить наносящий вред от ископаемых источников энергии, в последнее время все больше рассматривают альтернативные источники электроэнергии.

В отличие от обычных источников энергии, нетрадиционные источники энергии являются чистыми, надежными и обильными по своей природе. Ухудшение состояния окружающей среды, такое как загрязнение окружающей среды, глобальное потепление и выбросы парниковых газов, которые вызваны обычными источниками энергии и ускоряются в результате постоянно

растущей промышленной деятельности во всем мире, является проблемой для всех.

Результаты исследования: В результате работы над изобретением, мы показали, что на территории Казахстана в большинстве регионов среднегодовая скорость ветра составляет от 3 до 5 м/с. Более сильные ветра наблюдаются в прибрежных районах. Данная сила ветра является минимальной, при которой возможно функционирование ветряных электростанций. На территории Костанайской области для установки ветрогенераторов пригодны только 6 территорий. На остальной территории области среднегодовая скорость ветра менее 3 м/с. Для установки выбрана местность в районе г.Костанай, на которой наиболее благоприятная скорость ветра. В зимний период направление ветра преимущественно с южных направлений, в теплый период – ветры северных и северо-западных направлений. Также в районе данного населенного пункта есть достаточная незастроенная территория, на которой возможно размещение ветропарка. Возможность размещения ветрогенераторов на значительном расстоянии от жилых построек позволит минимизировать негативное воздействие от ветрогенераторов, таких как шум и электромагнитное излучение. Близость крупного энергоузла, которым является городской регион г.Костанай, позволит максимально снизить затраты на интеграцию создаваемого ветропарка с существующей энергосистемой.

Выводы:

1. Основным результатом работы является разработка конструкции ветропарка на территории Костанайской области. В качестве основного энергетического агрегата выбран ветрогенератор EDS W2000 от фирмы Enercon (Германия).
2. Выполнен сравнительный анализ ветрогенераторов, электрических схем станций по генерации энергии с использованием ветроустановок;
3. Проведены исследование ветрообстановки на территории Костанайской области и выбор места расположения ветропарка;
4. Сконструировано собственное модель ветряной электростанции на основе ветрогенераторов.

Литература

1. Осадчий, энергоустановка [Текст] // Электрические станции N1, - с. 44-Нетрадиционная энергетика). - Библиогр.: с.назв.).
2. Курнев. Делаем ветроэлектростанцию. 2009 Библиогр.: с.назв.
- 3.Фугенфиров, солнечной энергии в Казахстане и [Текст] // Теплоэнергетика N4, - с. 6-12. - Библиогр.: с.назв.).
4. Неисчерпаемая энергия. Книга 1 Ветроэлектрогенераторы В. С. Кривцов, А. М. Олейников, А. И. Яковлев

АРҚАЛЫҚ ПОЛИТЕХНИКАЛЫҚ КОЛЛЕДЖІНЕ БАЛАМАЛЫ ЭНЕРГИЯ КӨЗДЕРІН ЕНГІЗУ

Курумбай Едіге Изатуллаұлы, 1 курс студенті

«Арқалық политехникалық колледжі» КМҚК

Өндірістік оқыту шебері: Оспанов Чингис Ильясович

Өзектілігі: Жел энергиясын пайдалану үшін, жел қондырғыларын жасау.

а) Барлық бізге белгілі энергия көздері таусылуға жақын.

б) Мұнайды, таскөмірді, газды өндіру, оны іздеу өте үлкен қаржы қажет етеді. Көптеген өте күрделі жұмыстарды және көп технологияларды қажет етеді.

в) Осы энергиялық ресурстарды пайдаланудың экологиялық жақтары: электр энергиясын алу үшін және транспорттың жүруін қамтамасыз ету үшін жағылатын отын (мұнай, бензин, көмір) жанған кезде бөлініп шығатын көмірқышқыл газы жер бетінің жылулық сәулесін жұту арқылы, ауа райының әлемдік жылуына әкеліп соғады. Соңғы екі ғасырдағы адамзаттың іс-қимылы табиғатқа елеулі нұқсанын тигізді.

Экономикалық даму қарқыны ол энергетиканың барлық жағынан дамуы арқылы жүреді. Адамзатқа электр энергиясы өте қажет және оның қажеттігі жыл сайын артуда. Сол себептен барлық елдерде энергия алудың альтернативті жолдары қарастырылды. Мысалы, дүние жүзіндегі жаңа технологияның 60 пайызға ие болып отырған АҚШ-тың ғалымдары іштен жанатын сутегідвигателін жасау жағын қарастыруда. Бразилия мен Швейцарияда бензиннің орнына биоэтанол қолдану жұмысы жүріп жатса, Қытайда автокөліктерге жүгеріден жасалған сұйық отын құйылады. Қазақстан да өзінің стратегиялық индустриалды инновациялық даму бағыттарын белгілей отырып, табиғаттағы қуат көздерін игеріп, іске жаратуға көңіл бөледі.

Зерттеу мәселелері:

1. Жел энергиясын кеңірек зерттеу.

2. Жер бетінде орналасқан жел қондырғыларының кемшіліктерін анықтау.

3. Жер бетінен биікке орналасқан жел қондырғылары. Олардың артықшылықтарын көрсету.

Жердің бетінде орналасқан жел агрегаттарын жасау көптеген жылдардан белгілі. Сонда да оны қолдану көптеген кемшіліктері үшін кеңінен қолданыс таппаған. Ол кемшіліктер агрегаттардың үлкен орын алуы, бірқалыпты жұмыс істелмеуі, экологиялық әсері, сол жердің ландшафты бұзуы және қуатының аздығы.

Жұмыс мақсаты: Арзан баламалы жаңартылмалы энергия көзін пайдалану арқылы экологияға нұқсан келтірмейтін энергияны үнемдеу саясатын ұсыну. туындаған проблеманы шешудегі энергетикалық сұранысты қанағаттандыра алатын энергия көзі – жел энергияларын пайдалану. Біздің республикада жел энергетикасын дамыту Қазақстан үшін Жел энергиясын қолдану біршама басқаларға қарағанда тиімді екеніне көз жеткізу.

Біріншіден, біздің елдің климаты шұғыл континентальды. Әсіресе осы Ақмола облысы маңайында жел барлық жерде соғады. Және ашық қоныстанбаған аумақтар, теңіз, көлдер де бар.

Екіншіден, жел қондырғылары теңіздерде, көлдерде, ашық, адамдар тұрмайтын аймақтарда салынуы тиіс. Ғалымдардың айтуы бойынша жел энерго қондырғылары жұмыс істеу үшін желдің жылдық орташа жылдамдығы 3,5 – 4 м/с кем болмауға тиіс. Ал біздің Республикамызда соғатын жел жылдамдығы

3,5 – 6 м/с дейін жетеді. Осының барлығын ойластыра келіп, жел энергиясын алу біздің елге қаншалықты тиімді екенін зерттеп анықтағым келді.

Міндеттері: Осы күнгі жұмыс істеп тұрған электр станцияларының артықшылығы мен кемшіліктерін анықтап, альтернативті энергия көздерін анықтау.

Қазіргі кезде бар электр станциялар:

Жылу электрстанциялары. Қазақстанның әрбір қаласында жылуэлектрстанциялары бар. Бүкіл дүниедегі барлық ЖЭС-лар жылына 200-250 млн тонна оттегіні жұтатын химиялық заттар шығарды.

Гидроэлектростанциялар біздің елде де бар. Олар Ертіс, Есіл және тағы да басқа өзендердің бойында салынған. Олар арзан электр энергиясын бергенімен, көптеген кемшіліктері бар. Олар жыл бойында тұрақты қуат бере алмайды. Салынуы өте қымбат. Су қоймаларын өте үлкен қылып жасау, сол жердің табиғи жағдайын өзгертеді, лас, керексіз заттар (өзен арқылы ағып кететін) су қоймасында қалып қояды.

Атомэлектростанциялар. Қазақстанда Маңғыстауда бірінші АЭС болды, бірақ қазір істемейді. Елімізде атом энергетикасын дамыту қолға алынып жатыр, тағыда АЭС салынбақшы.

Бірақ бұл энергия көздерінің де кемшіліктері бар. Олар:

- Жер сілкінген кезде өте қатты дауылдың әсерінен реактордың істен шығуы арқылы радиациялық улануға әкеліп соғуы мүмкін.
- Радиоактивті қоқыстарды көму, тасымалдау проблемалары.
- Ескі АЭС –та авария болуы мүмкін.
- АЭС-тар суы өте көп жерге салынатындықтан, сол жердің су қоймаларын ластау, жылыту қаупі бар.

Күн энергиясын пайдалану да көптеген мемлекеттерде жолға қойылған. Мысалы, Тибет. Ол жер планетамыздағы күнге ең жақын орналасқан аймақ. Қазіргі кезде осы аймақта 50000 күн пештері жұмыс істейді. Ол 150000 м² жерді жылытады. Геотеплицалар 10 м³ көлемді жылытады. Бірақ, күн энергиясы тегін болса да, оны алу жолдары өте қымбат.

Яғни жасалатын қорытынды басқа энергия көздерін іздеу. Ол менің ойымша, желдің энергиясы.

Зерттеу нәтижелері: жұмыс барысында мен ұсынып отырған қондырғымның осындай артықшылықтарын анықтадым:

- Алынатын энергия әлдеқайда арзан.
- Ротордың өлшемдерін өте үлкендетіп жасау арқылы қондырғының қуатын арттыруға болады.
- Қарапайым жел қондырғыларына қарағанда биікте орналасқан жел қондырғысының қуаты ондаған есе үлкен.
- Жер бетінде көп орын алмайды. Кез келген жерге орнатуға болады.
- Тұтынушыға жақын орналастыру арқылы энергия тасымалдау проблемасының жоқтығы.
- Шу жоқ. Ландшафты бұзбайды. Энергияны алу тұрақты, себебі биікте үнемі жел оғады. Қондырғыны кез-келген жерге ауыстыруға болады.

Бұндай қондырғылар әлі жасалған жоқ. Жасалынбау себебі қондырғының конструкциясының күрделілігіне байланысты емес, ол әлі де болса осы күнгі энергия көздері қатты тапшылық жасап тұрған жоқ. 40 – 50 жылға жетерлік қор болғандықтан, жоғары биіктіктегі жел қондырғысының проектісі практикаға кіргізілмей тұр. Келешекте осы энергия көзі өзінің нақты орнын алады.

Қорытындылар: Инфрақұрылымды жетілдіру мақсатында Қазақстанда жел энергиясын тиімді түрде жетілдіру және пайдалану. Егер осы ғылыми жобаға ары қарай ғалымдар, мамандар тарапынан қолдау тауып, одан әрі зерттелсе және мемлекет тарапынан қаражат бөлінсе, колледж экономикасына көп септігі тиеді деп ойлаймын.

Әдебиет

1. В.В. Володин, П.М. Хазановский «Энергия, век двадцать первый» Москва, издательство «Детская литература», 1989 год. Стр. 59-69
2. Б.Н. Бирюков «От водяного колеса до квантового ускорителя» Москва, издательство «Машиностроение», 1990 год. Стр 10-15.
3. Ш.Қ. Биболов «Оқушы анықтамасы: Физика» Алматы, «Арман –ПВ» баспасы, 2005 жыл
4. А.А. Голдин «Океаны Энергии» Пер. С англ. И. Бочаровой, Москва, издательство «Знание», 1983 год стр 25-30
5. Л.С. Юдасин «Энергетика проблемы и надежды» Москва, издательство «Просвещение», 1990 год. Стр. 37-45.
6. Тлеуов Т. «Использование нетрадиционных и возобновляемых источников энергии для энергоснабжения сельскохозяйственных объектов Казахстана» Алматы, издательство «білім», 1995 год. Стр. 49.
7. Непорожний П.С., Попков В.И. «Энергетические ресурсы мира» Москва, издательство «Энергоатомиздат», 1995 год.

СЕКЦИЯ «ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ»

ПОДЗЕМНЫЕ МУСОРНЫЕ КОНТЕЙНЕРЫ И ВАКУУМНЫЙ МУСОРОПРОВОД

Ашуркова Алина Сергеевна, студент 4 курса КГКП «Житикаринский политехнический колледж»

Научный руководитель: Соломко Елена Владиславовна-преподаватель спец. дисциплин

Существенно сократить расходы на вывоз мусора— теперь это требуется гораздо реже. Огромное количество мусора, его хранение и регулярный вывоз — постоянная головная боль всех мегаполисов. В парковых зонах, местах отдыха большого количества людей, на станциях автозаправки, городских площадях, возле торговых центров и других местах общего пользования накопление бытовых отходов происходит очень быстро — мусорные баки переполняются, их содержимое гниет, источает неприятный запах, привлекает

насекомых, животных, грызунов и птиц, а сами баки портят вид города. единственным решением всех этих проблем является частый вывоз мусора (что дорого) и постоянное привлечение дворников/уборщиков/парковщиков (что опять же дорого и требует массы усилий).

Решение: грамотное, отработанное годами и отлично зарекомендовавшее себя в комплексе всех факторов (экономического, культурного, психологического) и положительными отзывами как со стороны городских властей, так и от обычных горожан. Это система подземных контейнеров, Система эстетична, не требует много места при установке, выглядит обычно и не портит ландшафт, органично вписываясь в архитектурно-планировочные решения районов.

Основная задача – формирование наглядно – действенного (с практической деятельностью) мышления с овладением научной и технической терминологией. Установка контейнеров должна быть не дорогой, надежной, простой и безопасной в эксплуатации. Её работа не должна основываться на использовании ископаемых, сырьевых источников энергии.

Данная работа имеет практическое значение, является наглядной действующей моделью, и позволяет снизить затраты по перевозке бытовых отходов.

Исследование данной темы связано с введением инновационных технологий по благоустройству города. Актуальным вопросом являются бытовые отходы и их рациональное и малозатратное удаление. На данный момент это одна из основных целей на ближайшие годы. Работа началась с изучения темы «Подземные мусорные контейнеры». Эта тема новая, перспективная. Данная система мусороудаления может быть использована и на территории нашего колледжа.

Основная задача: формирование наглядно – действенного (с практической деятельностью) мышления с овладением научной и технической терминологией. Установка контейнеров должна быть не дорогой, надежной, простой и безопасной в эксплуатации. Её работа не должна основываться на использовании ископаемых, сырьевых источников энергии.

Данная работа имеет практическое значение, является наглядной действующей моделью, и позволяет снизить затраты по перевозке бытовых отходов.

Особенности эксплуатации подземных мусорных контейнеров: Система представляет собой подземные мусорные баки большого объёма, которые опускаются в шахту, а на поверхности остаются лишь компактные и красивые мусороприёмники, работающие по принципу обычного мусоропровода. Под собственным весом мусор прессуется и, к моменту вывоза, занимает объём меньше обычного. Герметичность контейнеров предотвращает загрязнение окружающей среды, в том числе и неприятные запахи, а пониженная температура грунта на глубине препятствует распространению бактерий. Специальная крышка мешает проникновению мелких животных и птиц, а возможность выкрасить её в любой цвет лишь украшает городской пейзаж.

Основные преимущества:

Размещение бытовых отходов ниже уровня земли и наличие у контейнера крышки с клапаном обеспечивает ряд преимуществ:
- компактное размещение и экономия места на придомовой территории;

- санитарная и экологическая безопасность, исключено попадание осадков в контейнер,
- в летнее время на глубине в контейнере пониженная температура, исключая процесс гниения и выделения неприятных запахов;
- в зимнее время на глубине в контейнере повышенная температура, что исключает примерзание отходов и облегчает их удаление;
- размещение отходов под землей и наличие крышки исключает доступ к содержимому контейнера бродячих животных, птиц и людей.

Вакуумный мусоропровод

Вакуумное мусороудаление является современным высокотехнологичным решением для сбора твердых бытовых отходов (ТБО) от зданий или комплекса зданий. Отходы доставляются потоком воздуха по трубопроводу диаметром 350-500 мм в центральную станцию сбора, где происходит их уплотнение и при необходимости сепарация по нескольким видам отходов, например, бумага, стекло, пластик, пищевые отходы, смешанные отходы. Система применяется на объектах различного назначения: в больницах, в жилых и многофункциональных комплексах, аэропортах, исторических центрах, парках и т.д.

Станция мусоросбора: вакуумная станция сбора ТБО - это отдельно стоящее здание (либо в составе комплекса) площадью от 150 м², в которой располагаются мусорные контейнеры, вакуумные насосы, фильтровальное оборудование, автоматизированная система управления. Отходы доставляются в центральную станцию сбора потоком воздуха и прессуются в контейнеры емкостью 15-25 м³. Очищенный через специальные фильтры воздух выбрасывается наружу здания. Контейнер по мере заполнения вывозится стандартным грузовым транспортом, оснащенным мульти-лифтом.

Загрузочные люки: Настенные приемные люки могут устанавливаться как внутри, так и снаружи помещений. Приемные люки имеют автоматические или ручные двери и открываются с помощью RFID-ключей. Приемные люки были тщательно разработаны для простоты использования, безопасности и чистоты. Загрузочные люки, как правило, располагаются на вертикальном гравитационном мусоропроводе диаметром от 400 до 600 мм из нержавеющей стали.

Автоматизация: система работает в автоматическом режиме и требует участия персонала только для технического обслуживания и в момент вывоза контейнера.

Заключение. Часто говорят, что новое – хорошо забытое старое. Ведь издавна люди научились не мусорить. У них были отдельно отведенные места для удаления мусора, выгребные ямы и т.д. Но ведь время не стоит на месте с каждым годом все улучшают это касается и мусороудаления, настало время что все требует автоматизации, чтобы снизить затраты и улучшить экологию района и были разработаны Мусорные подземные контейнеры и вакуумный мусоропровод. Надеюсь что и мой город эта задумка не пройдет стороной и вскоре данные комплексы появятся во дворах, школах, парках и улучшит жизнь для горожан.

Список литературы:

1. <https://moemvodoy.com/musoroprovod-vakuumnyj-istoriya-i-sovremennost/>
2. <https://yablor.ru/blogs/vakuumniy-musoroprovod/6443080>
3. <http://provac.ru/%D1%81entral-systems-garbage.html>
4. <https://varlamov.ru/659286.html>
5. <https://tunnel.ita-aites.org/ru/use-of-underground-spaces/energy-and-water/urban-utilities/underground-pneumatic-waste>
6. <https://ball-ka.livejournal.com/32024.html>
7. <https://recyclemag.ru/article/ekotehnologii-rabotaet-sistema-nevidimoi-transportirovki-musora->
8. <http://konnertech.ru/stroitelstvo/vakuumnaja-gibridnaja-sistema-musoroudaleniya/>
9. <https://engineering-ru.livejournal.com/546472.html>
10. <https://vlast.kz/gorod/21981-musornyj-monumentalizm.html>
<https://www.the-village.ru/city/abroad/121273-idei-dlya-goroda-sistemy-podzemnogo-sbora-musora>

«ЭФФЕКТИВНЫЙ СПОСОБ УЛУЧШЕНИЯ КАЧЕСТВА ДОРОЖНЫХ ПОКРЫТИЙ В КАЗАХСТАНЕ»

Бауыржанова Ардак, студентка 3 курса Костанайского колледжа
автомобильного транспорта

Научный руководитель: Бухарбаева Балзинеп Тайлановна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность данной научно-исследовательской работы обусловлена ежегодными проблемами транспортной инфраструктуры Республики Казахстан. После сбора информации и ее исследования, я смогла подробно рассмотреть насущные проблемы качества дорог в нашей стране, привести аналогичные примеры, а также возможные пути их решения, которые могли бы пойти на благо государства и его граждан, к числу которых мы все с вами, так или иначе, относимся. Я уверена, что с проблемами инфраструктуры (в частности, связанных с дорожным строительством) вы сталкивались, как минимум косвенно, ведь каждый второй ежедневно смотрит, либо читает новости, в которых часто поднимается тема качества дорожных активов.

Проблема заключается в том, что мы с каждым годом замечаем все больше недостатков в асфальтировании дорог, и каждый год казахстанцам обещают это исправить.

Цель работы: рассмотреть причины некачественного асфальтобетонного покрытия и предложить пути решения данной проблемы целесообразностью внедрения полимер-модифицированного битума, с целью повышения качества автомобильных дорог Казахстана.

Задачи:

1. Проанализировать теоретический материал, связанный со строительством дорог;

2. Провести лабораторные исследования для определения наиболее подходящего и рентабельного состава асфальтобетонной смеси;
3. Показать, что качество дороги зависит не только от составляющих материалов;
4. Сделать выводы и предоставить подготовленные методы по улучшению качества дорог в Республике Казахстан.

Результаты: В результате нашего исследования, нами были подробно рассмотрены понятия «битум» и «модифицированный битум», а также их применение в дорожном строительстве. Мы разобрались с недостатками в принципе укладки асфальта и проведением дорожных работ. В следствии, нам удалось подчеркнуть тот факт, что на качество асфальтобетонного покрытия влияет не только не соблюдение ГОСТа по технологии укладки асфальта, но так же:

- Марка и свойства составляющих материалов, которые в свою очередь бывают разными;
 - погодно-климатические условия данной области или района, в котором планируются проводиться дорожно-строительные работы;
- своевременные проведения ремонтных работ на трассах во избежании появления дорожных повреждений «Улучшение качества дорог – это улучшение качества жизни».

Выводы: Главные выводы данной научно-исследовательской работы:

1. Качество асфальтобетонного покрытия не всегда соответствует стандартам;
2. Материал, которому можно и нужно придать улучшенные характеристики путем добавления модификаторов, что поможет сделать наши дороги качественнее – это битум. Битум также является связующим звеном в асфальтобетонной смеси.
3. Применение современного материала - полимер-модифицированного битума в строительстве автомобильных дорог Казахстана, позволит не только улучшить качество дорожного покрытия, но и сократить затраты на ремонтные и восстановительные работы;
4. Чтобы начать применять полимер-модифицированный битум в Казахстане необходимо запустить модифицированно-битумное производство, альтернативно можно производить закуп сырья и присадок за границей и в лабораториях производить готовый продукт, а также начать использовать полимер-модифицированные установки в других регионах, которые пока находятся на уровне тестирования в южных уголках страны. Уже существуют компании, которые могут поставлять данный продукт в относительно небольшом количестве.
5. Построить хотя бы ключевые дороги и сделать их на уровне передовых европейских стран – означает автоматически сделать для развития страны больше, чем большинством возможных реформ. Хорошие дороги отлично развивают экономику страны, расширяют культурные границы, туризм и транспортные перевозки. Сама по себе правильно организованная дорожная отрасль, где доминируют качественный капитальный ремонт и строительство

новых дорог по современным технологиям - перспективная отрасль, которая создает десятки тысяч рабочих мест, является местом обкатки передовых технологий инженерии и строительства, обладает значительным экспортным потенциалом.

«Улучшение качества дорог – это улучшение качества жизни».

Список литературы

1. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона : в 86 т. — СПб., 1890—1907.
2. Н.А.Тюрин и др.: «Дорожно-строительные материалы и машины»-Москва, 2009 г.
3. В. Ф. Бабков. Дорожные условия и БД. М., Транспорт, 1982
4. Гуреев А.А., Чернышова Е.А., Коновалов А.А., Кожевникова Ю.В. Производство нефтяных битумов. – М. Изд. Нефть и газ, 2007

ЗАМАНАУИ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР

Жетпісбай Индира, 2 курс, Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі

Білісбекова Динара Білісбекқызы, Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту мамандығының оқытушысы

Өзектілігі: Қазіргі кезде 21 ғасыр бұл ақпаратың, технологияның дәуірі болып саналады. Кез келген технологияның еңалдымен мақсаты мен нәтижесіне дейінгі аралықтағы оқытудың барлық компонентін біртұтас мүддеге апарар жол болып табылады.

Мәселе: Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында « Білім беру жүйесінің басты міндеті ұлттық және жалпы аамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау, оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру » деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттерін көздейді.

Жалпы, инновация (латын сөзі іп - в, по - vis – жаңа) жаңа, жаңалық, жаңарту дегенді білдіреді екен. С.И Ожегов сөздігі бойынша: «инновация бірінші рет шыққан, жасалған, жуық арада пайда болған, бұрынғының орнын басатын, алғаш ашылған, бұрыннан таныс емес енгізілген жаңалық» - делінген.

Жұмыс мақсаты: «Технология» ұғымы грек тілінен енген екі сөзден тұрады: «техне» - өнер, шеберлік және «логос» - білім, оқу, ғылым деген мағыналарды білдіреді. Сондықтан «технология» терминін қазақ тіліне «өнер туралы ғылым» немесе «шеберлік туралы ғылым» деп аударуға болады.

Міндеттері: Бүгінгі күні инновациялық әдістермен оқытуды қолдану арқылы білім алушының ойлау қабілетін арттырып, ізденішілігін дамытып, құзыреттілігін қалыптастыру, тарихи объективизімге ұстана отырып шынайы дерек көздерінен мәліметтерді жинақтау ең негізгі мақсаты болып айқындалады. Білім мен тәрбие әрқашан күн тәртібіндегі басты өзекті мәселе болып келгендігі баршамызға белгілі. Бүгінгі бала - ертеңгі ел болашағы. Ондай болса, білім деңгейімен шығармашылық қабілеті жоғары білімалушыларды

тәрбиелеу оқытушылардың басты міндеттері екендігін ұмытпауымыз қажет. Оқу орындарында инновациялық басқару жүйесін енгізіп, оны жүзеге асыру міндет.

жаңа инновациялық педагогикалық технологияның негізгі, басты мақсаты мынадай - әрбір білім алушының білім алу, даму, басқа да іс – әрекеттерін мақсатты түрде ұйымдастыра білу; білім мен білігіне сай келетін бағдар тандап алатындай дәрежеде тәрбиелеу; өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастыру, дамыту; аналитикалық ойлау қабілетін дамыту.

Педагогтің инновациялық қызметі ең алдымен білім беру мен тәрбиелеудің қолданыстағы формалары мен әдістерін қызығушылықпен, жете ұғынып қайта түрлендіруді, жаңа мақсаттарды қою мен оларды жүзеге асырудың тиімдірек құралдарын қолдануды болжайды.

Инновациялық қызмет ұтымды білім беру технологияларын іздеу мен енгізуге, оқу мекемесінің алдыңғы қатарлы және шетелдік педагогикалық тәжірибемен байланысын бекітуге бағытталған.

Оқытушылардың едәуір бір бөлігі даму режимінде жұмыс істейтін педагогикалық ұжымда тиімдірек нәтижеге жетуге болады, оның компоненттерінің бірі өздігінен білім алу болып табылады.

1. Педагог білуі тиіс: технологияның пайда болу тарихын, оның мәнін, жана нәтижелерді теориялық негіздеуді; осы технология көмегімен шешілуі тиіс жағдаяттарды; тәжірибеде қолданғаннан кейін алған нәтиже туралы; жаңа технология қолдануды болжайтын әдістер мен тәсілдерді; оқушылардың жұмыс істеу тәсілдері мен әдістерін; технологияны оқытушылар мен білім алушылардың меңгеру кезеңдерін.

2. Педагог құрастыра алуы тиіс: жаңа технологиямен қарастырылған оқу бағдарламасының модификацияланған нұсқасын, күнтізбелік- тақырыптық жоспарлауды, әртүрлі типтегі сабақтардың жоспарын, оқу модульдері мен оларға арналған үлестірмелі материалдарды: оқу жобаларының мазмұнын; ағымдағы және аралық қорытынды бақылауға арналған тапсырмаларды, мәтіндік бақылау тапсырмаларын және т.б.

3. Педагог тәжірибеде жаңа технологияның әдістері мен тәсілдерін қолдана алуы; әртүрлі типтегі оқу сабақтарын жүргізе алуы; сабақтарды талдау мен кемшіліктерін анықтай алуы: оқушыларды оқу іс-әрекетінің жаңа тәсілдеріне үйретуі; өзіне-өзі талдау жасай алуы; педагогикалық Диагностиканың қарапайым әдістерін қолдана отырып, жаңа технологияны қолданудың нәтижелілігін бағалай білуі; оқушылардың өз бетінше жұмысына бақылау жасау және т.с.с. орындай алуы тиіс.

Жаңа технология бойынша оқытуға көшу үрдісі орындалған жұмыстың тиімділігіне талдау жасау, бағалау және өзін-өзі бағалаумен аяқталады. Материалдарды оқу мекемесінің әдістемелік қорына жинақтап қорыту мен рәсімдеуге уақыт беріледі. Қазіргі кездегі жоғары білім беру қоғам талаптарын қанағаттандырудың бірнеше жүйелерін қарастырады, яғни ғылымды, білімді және өндірісті интеграциялау түрі ретінде ғылыми оқу- өндірістік кешендер құру; оқытуды және студент еңбегін дараландыру, білім беруді ізгілендіру; оқытушылардың кәсіби даярлығына жоғары талап қою, жоғары оқу орнында

болашақ мұғалімдерді даярлау мен олардың кәсіби деңгейін көтеруде педагог құзыреттілігін жаңа технологиялар негізінде көтеру.

Зерттеу нәтижелері: Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады. Білім сапасын арттырудағы жана инновациялық технологияларды оқып, үйреніп, сараптай келе, мынадай тұжырым жасауға болады, білім алушылардың білім, білік сапасын арттырудағы жана инновациялық технология түрлері сан алуан, оларды таңдау және одан шығатын нәтиже оқытушының кәсіби біліктілігіне тікелей байланысты; - жаңа инновациялық технологияларды енгізу жүйелі әрі мақсатты түрде жүргізілгенде ғана жетістікке жетуге болды. Ұстаз алдындағы басты мақсат - сапалы білім мен саналы тәрбие беру, тұлғаның заман талабы мен ағымына сай қалыптасуына ықпал ету. Тұлғаның жан-жақты жетілдірілуінде таным баспалдақтарына жетелер дағды қалыптастыруға жол ашатын оқыту мен тәрбие технологиясын жете білу, меңгеру, біліктілігін арттыру, әлемдік даму үрдісіне қатысар тұлға даярлау оқытушы мақсатының бастау көздері. Қазіргі заман талабына орай ұрпақтарымызды парасатты да білікті, мәдениетті, бәсекеге қабілетті етіп тәрбиелейміз десек, онда оқытудың жаңа түрлері мен әдістерін жаңарта отырып, оқу үдерісінде тиімді пайдаланғанымыз абзал.

Қорытынды: Кез келген маман жаңа инновациялық технологияларды қолдануға теориялық және тәжірибелік даярлықты қалыптастырып білім беру, оқыту, тәрбиелеу бағыттарын инновациялық технологиямен жетілдіре отырып, жоғарыда аталған әрбір көрсеткіштерге қол жеткізгенде ғана өз ісінің білікті маманы болатынына сенім білдіреміз.

Әдебиет

1. М.Есекешова, А.Асаубаева, Л. Данилова: Ғылыми – педагогикалық зерттеу негіздері, Астана 2018
2. А. Қозыбай, Н.Жексенбиева: Кәсіптік білім беру жүйесіндегі қазіргі оқыту технологиялары, Астана 2015
3. Техникалық және кәсіптік білім № 1 (36) 2019
4. Техникалық және кәсіптік білім № 2 (21) 2015

ОБЕЗЗАРАЖИВАНИЯ ВОДЫ РЕАГЕНТОМ КОМПЛЕКСНОГО ДЕЙСТВИЯ ADVANTAGE K350

Мироненко Александр, студент 4 курса ЧУ «Колледж
предпринимательства КИИЭУ»

Научный руководитель: Астапкова Татьяна Сергеевна, преподаватель
спец.дисциплин

Актуальность технология подготовки воды, основана на обеспечивании эффективного связывания растворенного кислорода, в широком диапазоне температур, а также способствованию коррекции уровня рН сетевой воды и снижению концентрации свободной двуокиси углерода.

Проблема освобождении воды от грубодисперсных и коллоидных примесей и содержащихся в ней солей, тем самым предотвращаются отложение накипи, унос солей паром, коррозия металлов, а также загрязнение

обрабатываемых материалов при использовании воды в технологических процессах.

Цель работы – применить реагент комплексного действия, предназначенного для предотвращения развития коррозии и образования отложений в системах теплоснабжения на Костанайской ТЭЦ и котельных.

Задачи:

1. Изучить информационные источники по теме водоподготовки на ТЭЦ обеззараживания воды
2. Оценить уровень индивидуальной изменчивости всех методов обеззараживания воды по основным и техническим характеристикам.
3. Изучить зависимость между всеми методами обеззараживания
4. Выявить наиболее экономичный и полезный метод обеззараживания учитывая недостатки каждого метода

Метод обеззараживания воды реагентом комплексного действия
Advantage K350 В

Для эксплуатируемых организаций ЖКХ, наиболее перспективным оказывается использование реагентов готовых к непосредственному употреблению, которые бы обеспечивали комплексную защиту теплоэнергетического оборудования и сетей от кислородной и углекислотной коррозии и образования отложений, в целом способствуя повышению КПД теплогенерирующих установок, улучшению качества эксплуатации теплогенерирующего оборудования и реальному снижению энергетических затрат.

Большое распространение для предотвращения образования отложений и шлама в системах ГВС получило дозирование химических реагентов.

Среди химических препаратов для обработки горячей воды есть как реагенты, обладающие узконаправленным – антикоррозионным или антинакипным – действием, так и комплексные, улучшающие качество воды сразу по нескольким параметрам.

Например, реагент коррекционной подготовки воды для водогрейных котлов Advantage K 350 фирмы Ashland (Финляндия) элиминирует коррозию металлов, снижает скорость образования отложений, связывает растворенный в воде кислород и поглощает углекислоту.

Наиболее эффективным на сегодняшний день представляется реагент для комплексной подготовки воды Advantage K350 - реагент комплексного действия, предназначенный для предотвращения развития коррозии и образования отложений в системах теплоснабжения с местным нагревом. В химических реагентах серии Advantage K350 для связывания кислорода используется диэтилгидроксиламин, который, также, способствует формированию прочной магнетитовой пленки, предохраняющей от коррозии стальные поверхности элементов оборудования. Растворимые полимеры, входящие в состав реагента синтезированы специально для использования в системах теплоснабжения, и имеют гарантируемое фирмой-поставщиком стабильное качество от партии к партии. Именно синтетические полимеры показывают наибольшую эффективность в действии по предотвращению

образования и удалению отложений. Реагент полностью экологически безопасен.

В состав реагента входят: N, N-диэтилгидроксиламин, 2-амино-2-метил-1-пропанол, гидроксид калия, смесь синтетических полимеров. Синтетические полимеры, входящие в состав реагента, предотвращают образование отложений на внутренних поверхностях котлов, труб, теплообменников, запорно-регулирующей арматуры и измерительных устройств. Данный химический реагент также предохраняет от коррозии медные и бронзовые элементы.

Реагент Advantage K350B следует применять, когда необходимо существенно повысить уровень pH теплофикационной воды. Если же вода в системе отопления не проходила предварительного умягчения, применяется реагент Advantage K350D. Advantage K350A/B дозируются непосредственно в воду, циркулирующую в системе отопления, в количестве 0,2–0,4 л/м³.

Применение

ADVANTAGE K 350 A, B, D ингибитор коррозии и образования окалин для теплофикационных систем местного нагрева. Данный продукт эффективно связывает растворенный кислород даже при низких температурах, повышает уровень pH в воде, поглощает свободную двуокись углерода и защищает медные и бронзовые компоненты. Полимеры, входящие в состав реагента, предотвращают формирование накипи на внутренних поверхностях котлов, труб, теплообменников и измерительных устройств.

Для умягченной воды выбирайте тип А, тип В – когда необходимо повысить уровень pH, и тип D – когда вода в сети жесткая.

Меры безопасности

Неразбавленный продукт – содержит щелочь. При попадании реагента на кожу или глаза, необходимо промыть большим количеством воды. Перед применением, ознакомьтесь с дополнительной информацией в Инструкции по безопасности.

Упаковка

ADVANTAGE K 350A,B,D отпускается в канистрах по 30 литров и бочках по 210 литров.

Литература

1. Чаусов Ф. Ф., Раевская Г. А. Комплексонный водно-химический режим теплоэнергетических систем низких параметров / Под редакцией М. А. Плетнева и С. М. Решетникова. Издание 2-е. Москва–Ижевск: Регулярная и хаотическая динамика, 2003.

2. Балабан-Ирменин Ю. В., Липовских В. М., Рубашов А. М. Защита от внутренней коррозии трубопроводов водяных тепловых сетей / М.: Энергоатомиздат, 1999.

3. Алексеев Л.С., Гладков В.А. Улучшение качества мягких вод / М., Стройиздат, 1994 г.

4. Алферова Л.А., Нечаев А.П. Замкнутые системы водного хозяйства промышленных предприятий, комплексов и районов / М., 1984.

5. Аюкаев Р.И., Мельцер В.З. Производство и применение фильтрующих материалов для очистки воды / Л., 1985.

ҚАШЫҚТЫҚТАН ОҚЫТУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ МЕН КЕМШІЛІКТЕРІ

Асылан Диас 1 курс студенті Қостанай құрылыс колледжі
Ғылыми жетекшісі Молдатаева Аунур Сейдуалиевна қазақ тілі мен әдебиеті
пәнінің оқытушысы

Зерттеу жұмысының өзектілігі. Қазіргі уақытта қашықтықтан оқыту базасында ұйымдастырылған компьютерлік телекоммуникация өзекті міндеттердің бірі заманауи білім беру болып табылады. Қашықтықтан оқыту-бұл кешен арқылы ұсынылатын білім беру қызметтерінің алмасу құралдарына негізделген ақпараттық-білім беру ортасын қашықтықтан оқыту туралы ақпарат.Әлемде қашықтықтан білім беру жүйесін (ҚБЖ) дамытудың негізгі мақсаты - кез келген оқушыға мектептен оқуға мүмкіндік беру, жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру.

Зерттеу жұмысының мақсаты: қашықтықтан оқытудың қазіргі жағдайын талдай отырып, оқыту процесінде тиімді түрде қолдануға болатын платформаларының мүмкіндіктерін зерттеу және ұсыну.

Зерттеу міндеттері:

Зерттеу тақырыбы бойынша материалдар жинақтау және талдау;
Қашықтықтан оқытудың теориялық негізін анықтау;Қашықтықтан оқытудың қазіргі жағдайын талдау;Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктерін айқындау;Қашықтықтан оқытуда қолданылатын платформалардың мүмкіндіктерін зерттеу.

Қашықтықтан оқыту-оқытуға тән барлық компоненттерді (мақсаттарды, мазмұнды, әдістерді, ұйымдастыру нысандарын, оқыту құралдарын) сақтай отырып және ерекше техникалық құралдарды (интернет-технологияларды немесе басқа да интерактивті ортаны) қолдана отырып, оқушы мен мұғалімнің қашықтықтан өзара іс-қимыл жасау процесі. Егер біршама жеңілдетілсе, қашықтықтан оқыту-бұл оқытудың негізгі құралы ретінде ақпараттық технологияларды қолдана отырып, өзіндік оқыту түрі.

XXI ғасырда интернет бірінші немесе екінші жоғары білім алу үшін, университеттерде қайта даярлау немесе біліктілікті арттыру, кез-келген негізгі немесе қосымша білім алу үшін университеттерде қашықтықтан оқытуды кеңінен таратуға ықпал ете бастады. Ғаламтормен бірге оқушылар қай жерде болмасын, оқытушылардан кері байланыс алудың бірегей мүмкіндігіне ие болды. Жылдамдық артқан бойда түрлі білім беру тренингтері, вебинарлар, онлайн-сабақтар өткізіле бастады.

Әрине, бүгінде ғаламторсыз қашықтықтан оқыту мүмкін емес. Бірақ одан басқа, ақпаратты тереңірек игеруге ықпал ететін әртүрлі білім беру платформалары бар.

Қазіргі кезде көптеген оқыту платформалары жасалған. Солардың ең кең таралғандарға тоқталып өтсек:

EduPage-жалпы білім беретін білім ордалары үшін әзірленген интерактивті бұлт жүйесі. Бұл оқытушыға алдын-ала оқу жоспарын құруға,

сабаққа дайындық жасауға, сабақ кестесін құруға, электронды кіру журналын құруға және тағы басқаларға көмектесетін функциялардың толық жиынтығы.

Google Hangouts – хабарламалар алмасуға арналған платформа. Бұл жерде SMS-жазбалар және видео түсірілімдермен бөлісуге болады. Hangouts екіден жүз адамға дейінгі топ құруға мүмкіндік береді. Android пен iOS жүйелеріне арналған мобильді нұсқасы бар.

Zoom – онлайн-мәжіліс өткізуге арналған платформа. Бұл сервисте 40 минутқа дейін жазба жұмысын жүргізуге болады. Видеолардың санына шектеу жоқ. Тіркелгеннен кейін өзге қатысушыларды бір топқа қосу үшін шақырту жіберу керек.

Moodle-қашықтықтан оқыту жүйесі қашықтықтан білім беру процесі модульдік, объектіге бағытталған "Moodle"білім беруді басқару жүйесіне негізделген.Мобильді қосымшаға ақпаратыңызды бір рет енгізіңіз - ол жіберілген барлық адамдар оны автоматты түрде алады.Бұл өзгертулерді веб-сайтқа және ұялы телефондарға жариялаумен қатар, барлық өзгерістер автоматты түрде сынып журналдары мен күнтізбелерге орналастырылады.

Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары

Оқу шығындарын азайту. ЖОО жалдау ақысын төлемейді, оқушылар жол жүру ақысын төлемейді, тұрғын үйді жалға алады және т.б. нақты ЖОО-да қашықтықтан оқыту қанша тұратыны туралы ресми сайттардан білу қажет.

Оқушының жеке ерекшеліктеріне,мүмкіндігі шектеулі студенттерге қолайлы.Заманауи техникалық құралдарды, электронды кітапханаларды және т.б. ақпарат көздерін қолдану арқылы оқыту сапасын арттырады.

Барынша қолайлы қарқынмен оқу. Яғни, сіз кез келген ыңғайлы уақытта оқи аласыз.Оқытушылармен байланыс құралдарының алуан түрлілігі.Оқу материалдарына онлайн-кітапханаға қол жеткізе алады.

Қашықтықтан оқыту танымдық процесі үйлестіретін, өзі оқытатын курстарды үнемі жетілдіріп отыратын, инновацияларға сәйкес шығармашылық белсенділік пен біліктілікті арттыратын оқытушының рөлін кеңейтеді және жаңартады.

Қазір көптеген онлайн кітапханалар виртуалды есіктерін ашып, оқулықтары мен оқулықтарын тегін пайдалануға рұқсат берді. Бірақ шын мәнінде,ғаламторда және сол сияқты сіз еркін қол жетімді көптеген электронды кітаптарды таба аласыз, олар сабақтарды дайындауға пайдалы болады. Бұл мектеп кітапханасындағы жәрдемақылармен шектелмейтін мұғалімнің және ондаған қымбат қосымша жәрдемақы сатып ала алмайтын оқушылардың ата-аналарының өмірін жеңілдетеді.

Оқу материалдарының болуы.Студенттерге сайтта тіркелгеннен кейін барлық қажетті әдебиеттерге қол жетімділік беріледі немесе олар оқу материалдарын пошта арқылы алады.

Қашықтықтан оқытудың кемшіліктері.

Автоматтандырылған оқыту және тестілеу жүйелерін, өзін-өзі бақылау тапсырмаларын және т.б. пайдалануға бағдарлау арқылы білім беру процесінің сапасын арттыру. Бірақ артықшылықтарымен қатар қашықтықтан оқытудың бірқатар кемшіліктері бар. Оларға мыналарды жатқызуға болады:

Баланың мұғаліммен және құрдастарымен жеке қарым-қатынасы жоқ. Оқушының өзін-өзі ұйымдастыруының жоғары деңгейінің міндетті түрде болуы, өйткені студент оқу материалдарының көп бөлігін өз бетінше игеруі керек. Міндетті түрде үйдің жақсы техникалық құралдармен жабдықталуы қажет және осы қызметті ұсынатын оқу орындары да бұл талаптарға сай болуы қажет. Қашықтықтан көптеген практикалық жаттығуларды қамтитын мамандықтарды оқыту қиын. Тіпті ең заманауи тренажерлер болашақ дәрігерлерді немесе "тірі" тәжірибе оқытушыларын алмастыра алмайды.

Қарым қатынас ортасының тарылуы. Кәсіби даму үшін қажетті пәндерге ғана назар аудару адамның жеке басының дамуын шектейді.

Зерттеудің нәтижесі:

Қашықтықтан оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері айқындалды; Қашықтықтан оқытуда қолданылатын платформаның мүмкіндіктері зерттелді. Алынған нәтижелерді мұғалімдер мен оқытушылар өзінің жұмысында шын мәнінде қолдана алатындығында.

Білім беру деңгейі - білім деңгейімен тығыз байланысты. Білім өз кезегінде қоғамның экономикалық әл-ауқаты және әлеуметтік дамуына тәуелді болатын қазіргі заманғы технологияларды құру және қолданумен байланысты.

Қашықтықтан оқыту - білім алушыларға зерделенетін материалдың негізгі көлемін жеткізуді, оқыту процесінде білім алушылар мен оқытушылардың интерактивті өзара іс-қимылын, білім алушыларға зерделенетін материалды игеру бойынша, сондай-ақ оқыту процесінде өз бетінше жұмыс істеу мүмкіндігін беруді қамтамасыз ететін технологиялар жиынтығы.

Қашықтықтан оқытудың жүйесін тиімді пайдалану үшін бұл жүйенің әрбір қатысушысынан жауаптылықты мен ынтымастықты қажет етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан және ТМД елдеріндегі білім беруді ақпараттандырудың IV Халықаралық форумының ғылыми мақалалар жинағы (18-19 бет. 38-39 бет. 118-119 бет. 460-461 бет).

2. Воронина Т.П., Капицын В.П., Молчанова О.П. Образования в эпоху новых информационных технологий. -М.: Изд-во "Информатик", 2015. -220 с.

3. Теория и практика дистанционного обучения / под ред. Е.С. Полат. - М.: Академия, 2014. -146 с.

Интернет-ресурстар:

1. <https://zerde.gov.kz/activity/management-programs/information-kazakhstan-2020/>

2. <https://www.edupage.org/>

3. https://strcol.edu.kz/?page_id=181

ҚОСТАНАЙ СТАНЦИЯСЫНЫҢ СОЛТҮСТІК ПАРКІНДЕГІ СҰРЫПТАУ ДӨНЕСТІ ЖАҢҒЫРТУ

Кушкинбаева Айнур, 3 курс студенті «ҚИНЭУ кәсіпкерлік колледжі» ЖМ
Ғылыми жетекшісі: Жаксалыкова Күнсұлу Салыковна, арнайы пәндерінің
мұғалімі

Өзектілігі: Темір жол көлігінде ең өзекті мәселелерді қарастыра отырып, қажетті технологияларды станцияда қолдана отырып, аймақтарды қайта жанарту арқасында жүк айналымын есейте отырып, жүктердің тасымалдануын жеделдетуін қамтамасыз ету.

Мәселе: Темір жол көлігі Қазақстан экономикасын дамытуда басты рөл ойнап, жолаушылар мен жүктерді тасымалдаудың негізгі бөлігін атқару арқылы мемлекеттің көлік жүйесінің негізі болып табылады. Инновациялық қызмет жаңа ережелерді әзірлеп, жүзеге асыруды, бақылау жасауды, сондай-ақ іске асырылатын жобалардың экономикалық тиімділігін және кәсіпорынның техникалар мен технологияларының бәсекеге қабілеттігін арттыруға ықпал етуін бағалауды білдіреді.

Зерттеудің мақсаты: Қостанай станциясының Солтүстік паркіндегі сұрыптау дөнестің жұмысын жаңғырту және темір жолда технологияларды қолдану арқылы жүк айналымын еселеу.

Тапсырма:

1. Қостанай станциясының Негізгі паркі туралы мәлімет.
2. Қостанай станциясының Солтүстік паркі негізгі мәлімет
3. Қостанай станциясының Негізгі парк жұмысын жеңілдету үшін, Солтүстік паркіндегі сұрыптау дөнесті жаңғырту
4. Сұрыптау дөнесті жаңғыртудағы экономикалық тиімділігі

1. Қостанай станциясының Негізгі паркі туралы мәлімет.

Қостанай станциясы жолаушылар мен жүктерді тасымалдаумен байланысты барлық негізгі операцияларды орындайды, атап айтқанда: вагондарды түсіру және тиеу; поездарды коммерциялық тексеру; жолаушылар, жүк поездары мен берілістерді қабылдау және жөнелту.

Қостанай станциясы Қостанай облысының орталығы Қостанай қаласында орналасқан.

Станция үш бағытта жұмыс істейді:

- Тобыл;
- Золотая Сопка;
- Новоишимская.

Қостанай станциясы транзиттік пойыздарды өткізуді және қайта өңдеуді қамтамасыз етеді, жергілікті жұмыстың едәуір көлемін орындайды, өзінің құрылған поездарын жөнелтеді, сондай-ақ Жолаушылар тасымалы бойынша елеулі жұмыстарды орындайды.

Негізгі қызметінің сипаты бойынша Қостанай станциясы жүк станциясы болып табылады.

Орындалатын жұмыс көлемі бойынша Қостанай станциясы бірінші сыныпқа жатады.

Құрамдарды тарату және қалыптастыру үшін екі сору жолы және қуаттылығы аз сұрыптау дөңесі бар.

Станцияда вагон таразылары, вагондарды жөндеу жолдары, вагондарды жуу пункті, техникалық кеңсе, тауар кеңсесі, жолаушылар ғимараты, ЭЦ бекеті,

маневрлік мұнара, вагондарды техникалық байқау пункті, вагондар мен локомотивтерді жабдықтауға арналған құрылғылар және т.б. бар.

2. Қостанай станциясының Солтүстік паркі негізгі мәлімет

Станция жұмыс сипаты бойынша жүк болып табылады және 1-сыныпқа жатады.

Станцияға іргелес аралықтар әр жолда белгіленген жолдар мен сигнал беру және байланыс құралдарының санын көрсете отырып:

тақ бағытта: жоқ

жұп бағытта:

Қостанай Солтүстік паркі – Озерная станциясы-бір жолды, автономды тартқышпен, жабдықпен-

жиілігі 50 Гц с айнымалы токтың екі жақты сандық кодты автоматты бұғаттау

бағытты өзгертудің төрт сымды схемасы

Түйінішілік қосылыстар:

1. Қостанай Солтүстік паркі - Қостанай бас паркі – өту бағдаршамдары жоқ, электр тартқышы бар, жиілігі 25 Гц с айнымалы токпен жабдықталған.

2. Қостанай Солтүстік паркі-Қостанай Оңтүстік паркі-өту бағдаршамдары жоқ, Бір жолды-

электр тартқышы бар, жиілігі 25 Гц с айнымалы токпен жабдықталған-бағытты өзгертудің үш сымды схемасы.

Зерттеу нәтижелері: Қостанай станциясының Басты парк жұмысын жеңілдету үшін, Солтүстік паркіндегі сұрыптау дөнесті жаңғырту кезінде,

Станциялар жұмысының сапалық көрсеткіштерін жақсарту үшін технологиялық процестерді жетілдіруге де, жол дамуын қоса алғанда, тау кешенінің инфрақұрылымын жаңғыртуға да кешенді тәсіл қажет.

Біз Қостанай Солтүстік паркі станциясындағы сұрыптау төбесін жаңғыртып жатқандықтан, басты парктің Қостанай жұмысын жеңілдету үшін. Станцияның көрсеткіштері, атап айтқанда вагон айналымы, тарату-қарапайым жергілікті вагонды қалыптастыру.

Қорытындылар: Қойылған мақсатқа сәйкес жұмыста мыналар шешілді:

1. Экономикалық есептеулер бойынша сұрыптау дөнестің пайдасы келтірілген.

2. Станцияның экономикалық бөлігі мен көрсеткіштері бойынша есептеулерге сүйене отырып, Қостанай Солтүстік парк станциясы бойынша сұрыптау дөнестің жаңғырту мүмкін және тиімді болады, өйткені маңызды себептердің бірі Қостанай станциясы бойынша вагон айналымының ұлғаюы болып табылады

3. Теміржолда өткізілетін станцияларды жаңғырту және дамыту жөніндегі іс-шаралар, сондай-ақ вагондарды қайта өңдеуді ұлғайтудың мүмкін жолдары туралы. Алайда, тасымалдау көлемінің одан әрі өсуі бізден учаскелердің өткізу қабілетін арттыруды және магистральдық және өнеркәсіптік теміржол көлігінің инфрақұрылымындағы кедергілерді жоюды талап етеді.

Әдебиеттер тізімі

1.Техникалық-өкімдік акті Қостанай станциясының Бас паркі – 2021ж.

2. Техникалық-өкімдік акті Қостанай Солтүстік паркі станциялары – 2021ж.
3. Теміржол станциялары: міндеттері, мысалдары, есептеулері / ред.Н. В.Правдина. - Көлік, 1994ж.
4. Теміржол станциялары мен тораптары: теміржол көлігі жоғары оқу орындарының студенттеріне арналған оқулық / Т.ғ. д.проф. в. г. Шубко және т. ғ. д. Правдина. - М: Ресей ЖПҚ ОӘК, 2002ж.
5. Теміржол станциялары мен тораптарын жобалау: анықтамалық және әдістемелік нұсқаулық / редакциялаған А.М. Козлов және К. г. Гусева. - М.: Көлік, 1981ж.

АУАНЫ ТАЗАРТУ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ

Жақсылықова Аружан Нұрланқызы,
3 курс, КҚМК «Қостанай құрылыс колледжі»
Ғылыми жетекшісі: Абикенова Алия Мендығалиевна,
арнайы пәндер оқушысы

Өзектілігі, атмосфераның ластануы проблемасы адамзат алдында тұрған ең күрделі проблемалардың бірі болып табылады. Атмосфераның ластануының тірі организмдерге төндіретін қауіпті зиянды заттардың таза ауаға түсуінде ғана емес, сонымен қатар ластанудан болатын жер климатының өзгеруінде. Дегенмен, адамзат қазба отындарын белсенді түрде жағуды және ормандарды жоюды жалғастыруда. Процесстің ауқымдылығы соншалықты, бұл жаһандық экологиялық мәселелерге әкеледі. Ауаның ластануы проблемасы еліміздің үлкен қалаларында да байқалып, ендігі шешуді талап ететін мәселелердің бірі болып отыр.

Мәселенің маңыздылығына назар аударар болсақ, адамзат дамуымен қатар өндіріс, өнеркәсіп түрлері де көбейіп, кең ауқым ала бастады. Бұл өз кезегінде ауаға зиянды заттардың көп бөлінуі және ауа массасының еркін айналу процесіне кедергі келтіруіне әкелді. БҰҰ-ның Адам құқықтары мен қоршаған ортаны қорғау жөніндегі арнайы эксбайндамашысы Дэвид Р.Бойд ауаның ластануын адамдардың және жердегі барлық тіршілік атаулының денсаулығы мен өміріне де қауіп төндіретін "көрінбейтін өлім" деген тұжырым айтқан болатын.

Жұмыс мақсаты ауа ластану себептерін анықтап, оларды шешу жолдарын ұсыну.

Міндеттері

1. Атмосфераның тіршілік үшін маңызы туралы ақпарат жинау.
2. Ауаның ластану себептерін анықтау.
3. Олардың адам ағзасы мен тірі организмдерге әсерін зерттеу.
4. Қазақстандағы атмосфера жағдайын қарастыру.
5. Ластанған ауаны тазарту жолдары мен технологияларын іздеу.
6. Ауаны тазарту шараларын ұйымдастырудың нәтижесін алу.

Зерттеу нәтижелеріне сәйкес Қазақстанда 2022 жылдан бастап ластанған ауа нәтижесінде 10 мыңға жуық мезгілсіз адам өлімі тіркелген. Түтін

азаматтардың денсаулығын нашарлатып қана қоймай, ерте өлім, ауру және өнімділіктің жоғалуы секілді экономикалық зиян келтіреді. 2019 жылы

ластанған ауа Қазақстан экономикасына 10,5 млрд. АҚШ долларындай залал келтірген болатын. Одан да жаманы бұл проблема бүкіл Орталық Азияға таралады, онда бес елдегі ауа жағдайының ешқайсысы ДДҰ қауіпсіздік стандарттарына сәйкес келмейді. Ауа сапасына оның құрамындағы PM2.5 ұсақ бөлшектерінің мөлшері әсер етеді, бұл ауаны ластаушы жану заттар, газ автомобильдер, ағаш және көмір жағу кезінде, сондай-ақ орман өрттері кезінде бөлінетін өнімдер болып табылады. ДДҰ бұл бөлшектердің ауадағы концентрациясы орта есеппен текше метрге 10 микрограммнан аспауын ұсынады. Алайда Орталық Азия елдердегі ауаның ластануы бұл шектен едәуір асып түседі.

Қорытындылар болсақ, адам әрекетінің арқасында ауаның (атмосфераның) ластануы соңғы 200 жылда көмірқышқыл газының концентрациясының шамамен 30% - ға өсуіне әкелді. Қазақстанда ластану рейтингі бойынша үлкен Астана, Алматы, Қарағанды қалалары көш астап келеді. Бұл қалаларда AQI нәтижелері Алматыда-162, Астанада-95, Қарағандыда-77. Ауаның ластануы құлақтың, мұрынның және тамақтың тітіркенуін тудыруы мүмкін. Лас ауамен ұзақ уақыт тыныс алу жұқпалы емес аурулардың, соның ішінде қант диабеті, инсульт, созылмалы обструктивті өкпе ауруы (COPD), өкпе рагы және жүректің ишемиялық ауруы (АЖЖ) және жұқпалы аурулардың қаупін арттырады. Жоғарыда атап өтілген мәселеге байланысты мен жаңартылатын энергия көздеріне көшу үшін күн және жел электр станцияларын салған дұрыс деген шешімге келдім. Бұл жағдайда халық энергиямен қамтамасыз етіледі және таза ауамен тыныс алады. Еуро-6 жаңа отын стандарттарына көшу, ЖЭО, зауыттар мен зауыттар үшін экологиялық стандарттарды арттыру маңызды. Сонымен қатар, олардың сақталуын қатаң бақылау маңызды. Ең дұрысы, қолданыстағы стандарттардың тиімділігін қайта қарайтын және есеп берудің нақты тетіктерін ұсынатын, оны бұзғаны үшін жауапкершілікті арттыратын жаңа таза ауа туралы заң қажет деп ойлаймын.

Әдебиет

1. Джусупова Д.Б Экологиялық биотехнология. – Алматы 2013
2. Джусупова Д. Б. Технологии очистки природных и производственных сточных вод.- Алматы, КазНПУ им.Абая, 2006.
3. Ақбасова А.Ж., Саинова Н.Ә. Экология. – Алматы, 2003
4. Жатқанбаев Ж.Ж. Экология негіздері. – Алматы, 2004
5. Аубакиров Х.Ә. Биотехнология. – Алматы, 201
6. <https://kapital.kz/>
7. <https://informburo.kz/>
8. <https://www.iqair.com/>
9. <https://www.the-village-kz.com/>
10. <https://www.inform.kz/>

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМ АВТОМАТИЧЕСКОЙ БЛОКИРОВКИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ

Кузьменко Ян, студент 4 курса ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»
Научный руководитель: Жанузакова Айгерим Нуржановна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность: Преимущества шкафного размещения аппаратуры состоят в более высокой защищенности от электромагнитных воздействий, уменьшении площадей, занимаемых оборудованием, уменьшением навесного монтажа и повышением надежности функционирования.

Проблема: По мнению специалистов, традиционные системы СЦБ обладают хорошей долговечностью - до 80 лет жизни. Поэтому темпы внедрения новых систем на железных дорогах обычно невысоки.

Цель работы: Разработать микропроцессорную автоблокировку с тональными рельсовыми цепями с централизованным размещением аппаратуры в шкафном варианте

Задачи:

- Организация и обеспечение безопасности движения поездов на участках с применением подвижных блок-участков.
- Передача извещения в систему переездной сигнализации и контроль за ее работой.
- Автоматическая диагностика устройств системы с регистрацией отказов.

АБТЦ-МШ представляет собой современную систему интервального регулирования и обеспечения безопасности движения поездов на скоростных, магистральных и малодеятельных участках. Движение поездов осуществляется по сигналам проходных светофоров с дублированием показаний АЛСН и/или АЛС-ЕН или с использованием АЛСН и АЛС-ЕН как основного средства интервального регулирования (АЛСО), цифрового радиоканала и подвижных блок-участков.

АБТЦ-МШ управляет сигналами проходных светофоров, контролирует последовательное занятие и освобождение рельсовых цепей, кодирует их, управляет и контролирует работу автоматической переездной сигнализации, обеспечивает автоматическое и ручное блокирование и деблокирование запрещающих показаний проходных светофоров, а также смену направления движения поездов на перегоне.

Система имеет надежный алгоритм формирования модели поездной ситуации по сигналам от рельсовых цепей и/или по информации о координатах поездов, принятой от них по радиоканалу.

Аппаратура АБТЦ-МШ контролирует и управляет перегонными объектами, расположенными от поста централизации на расстоянии не более 12 км. При длине перегона более 24 км устанавливаются промежуточные пункты концентрации.

Составные части автоблокировки выполнены на унифицированных конструктивных элементах стандарта Евромеханика; ячейка, модуль, крейт, блок, шкаф. Это позволяет создавать любые конфигурации системы в

соответствии с конкретным проектом участка дороги для оптимального решения задач интервального регулирования и обеспечения безопасности движения поездов на перегоне.

Система построена с помощью набора функционально законченных модулей и блоков. Их номенклатура определяется при проектировании на основании технических решений и технического задания в соответствии с количеством контролируемых и управляемых объектов на перегоне. АБТЦ-MLU, являясь иерархической системой интервального регулирования движения поездов на перегоне, имеет двухуровневую структуру, связь в которой осуществляется последовательными каналами передачи данных.

Логические зависимости автоблокировки, функции взаимодействия с другими устройствами и системами СЦБ обеспечивает аппаратура первого уровня, которая размещается в релейных помещениях постов электрической централизации или в контейнерных модулях. Непосредственное исполнение команд первого уровня и контроль состояния объектов управления осуществляет аппаратура второго уровня, находящаяся в путевых или трансформаторных ящиках, релейных шкафах или помещениях дежурного по поезду.

В АБТЦ-МШ имеется система бесперебойного электропитания, состоящая из вводного шкафа ШВ-АБ и выпрямительно-преобразовательного ШВП-АБ. Шкаф ШВ-АБ вводит, распределяет, защищает и контролирует напряжение переменного тока 380/220 В от двух фидеров и резервного дизель-генераторного агрегата с автозапуском (ДГА-ПН). Шкаф ШВП-АБ обеспечивает бесперебойным питанием напряжением 220 и 24 В постоянного тока и 220 В переменного тока нагрузки системы, а также их изоляцию от сети, распределяя, защищая и контролируя напряжение на нагрузках и аккумуляторной батарее.

При переходе от систем автоблокировки релейного типа к электронным микропроцессорным значительно повышается надежность, безопасность, потребляемая мощность. При увеличении числа выполняемых функций уменьшаются габариты используемого оборудования.

Модульный принцип построения АБТЦ-МШ с открытой архитектурой и унификацией протоколов обмена информацией предполагает возможность стыковки с современными системами безопасности аппаратно-программных компонентов различных производителей без обязательной разработки технических решений по увязке. Это позволит снизить стоимость жизненного цикла продукции. Модульный принцип построения минимизирует избыточность для конкретного объекта, обеспечивая рентабельную эксплуатацию системы на малодеятельных участках при оптимальных затратах.

Использование цифрового радиоканала системой АБТЦ-МШ соответствующей инфраструктуры позволит организовать единое информационное пространство для управления движением поездов на перегоне при полном отсутствии светофоров по виртуальным блок-участкам и взаимодействие с европейской системой ERTMS/ ETCS.

Результаты исследования Система выгодна в экономическом плане. Несмотря на высокую стабильность, выход из строя всё-таки возможен, но в этом случае сгорит не вся система, а лишь фильтр, стоимость которого 0,06% от стоимости системы в целом.

Выводы От внедрения системы увеличивается участковая скорость, что позволяет ускорить оборот подвижного состава, высвободить локомотивы и вагоны. Повышение участковой скорости, создает экономию поездо-часов, что сокращает эксплуатационные расходы, а следовательно позволит снизить себестоимость по перевозкам. Замена полуавтоматической блокировки на автоматическую блокировку экономически эффективна.

Литература

1. Казаков А.А., Бубнов В.Д., Казаков Е.А. «Станционные устройства автоматики и телемеханики»
2. Сороко В. И., Розенберг Е.Н. «Аппаратура железнодорожной автоматики и телемеханики»
3. Сороко В.И., Милюков В.А. «Аппаратура железнодорожной автоматики и телемеханики»: справочник.

ЖИЗНЕННОЕ ПРОСТРАНСТВО СТУДЕНТОВ – ВАЖНЫЙ ФАКТОР В ОРГАНИЗАЦИИ ДОСТОЙНОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ ЖИЗНИ

Жунербаев Есмурат, студент 2 курса КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Ловягина Татьяна Владимировна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. Вопрос обеспеченности студентов проживанием во время обучения постоянно стоит на повестке дня у любого образовательного учреждения. По моему мнению, получение достойного образования, интеллектуального и физического развития, организация досуга возможны при обеспечении качественного, комфортного проживания в современном здании.

Проблема. В подготовке квалифицированных специалистов большую роль играет не только расширение сети учебных заведений и совершенствование методов обучения, но также и улучшение жилищных условий студентов. Имеющиеся общежития, в том числе и строящиеся, в основном однотипны и не всегда отвечают необходимым современным требованиям и имеют привлекательный облик.

Цель работы: разработать проект студенческого общежития на 300 мест, отвечающего потребностям студентов и влияющего на их успеваемость.

Задачи:

- проследить историю развития общежития
- проанализировать имеющиеся общежития для студентов
- ознакомиться с основными нормативными документами, требованиями, предъявляемыми к жилью
- провести социологическое исследование

- разработать проект здания общежития, отличающийся от традиционных, типовых

Уровень образования определяется успеваемостью студента, зависящей от различных факторов: от цели, которую он поставил перед собой, от степени его участия в учебном процессе, от интеллектуального уровня личности студента, наличия квалифицированных кадров, материальной базы учебного заведения. Однако сегодня не приходится сомневаться и в том, что успеваемость учащихся зависит и от ряда других факторов, один из которых – условия проживания студентов [1].

Сложный и длительный период эволюции студенческого жилища условно структурирован на пять основных типов, имеющих характерные объемно-планировочные решения. Данные типы возникали непоследовательно в различных общественных формациях и цивилизациях в зависимости от характера их развития: - студенческое жилище при древнем (античном) светском вузе, - студенческое жилище в вузе, возникшем при культовом сооружении, - студенческое жилище при средневековом светском вузе, - студенческое жилище в новое время – эпоху промышленной революции и индустриализации, - студенческое жилище в постиндустриальную эпоху [2].

В Закон Республики Казахстан «Об образовании» введено понятие «Государственный заказ на обеспечение студентов, магистрантов и докторантов местами в общежитиях» в части финансируемого государством объема услуг по обеспечению студентов, магистрантов и докторантов местами в студенческих общежитиях.

То, что студенческих общежитий в Казахстане не хватает, показал ажиотажный спрос на съемные квартиры со стороны студентов, вернувшихся осенью 2021 года к обучению офлайн. Спрос на общежития тем выше, чем больше концентрация учебных заведений в городе. В общежитиях размещаются, в первую очередь, приезжие студенты, предпочтения имеют молодые люди из многодетных и малообеспеченных семей, первокурсников и тех, кто хорошо учится. Они обычно переполнены.

Нынешние общежития между собой можно отличать по форме собственности: студенческие, коммерческие, рабочие; по типу планировок: коридорные, блочные (секционные с большим уровнем комфорта), квартирного типа, гостиничные [3].

Проектирование общежитий – это трудоемкий и требующий большой ответственности процесс, результат которого влияет на последующую эксплуатацию здания: необходимо тщательно проработать каждую деталь и учесть как функциональные, так и эстетические факторы. В целом проектирование опирается на основы технических, эстетических, экономических требований с учетом взаимосвязи функции и формообразования здания. Одним из важнейших элементов проектирования общежития, относящегося больше к жилым зданиям, является выбор конструктива проектируемого объекта.

Результаты исследования. Вопрос жилья в нашей стране стоит довольно остро уже не один десяток лет, так как купить свое жилье на собственные

финансовые ресурсы обычным гражданам крайне сложно и бывает, что практически невозможно, поэтому тема общежития, и не только студенческого, очень актуальна.

Вопрос общежития рассматривается на разных уровнях, в т.ч. СМИ. Например, «Костанайские новости» об общежитии Автодорожного колледжа: «Для комфортного проживания в общежитии предусмотрены двух- и трехместные комнаты, на каждом этаже отдельная кухня. Здание полностью адаптировано для студентов с особыми образовательными потребностями, оборудованы широкие дверные проемы, удобный пандус, лифт, поручни, – отметил аким области. - Новое общежитие полностью решит проблему дефицита мест для иногородних студентов колледжа». Стоит отметить, что общежитие для студентов автодора спроектировали педагоги нашего колледжа, несколько помещений общежития отделаны и обустроены в соответствии с проектом.

В нашей области и городе возводят их группы компаний: ТОО «РудныйСоколовСтрой», Volashak Construction, ТОО "БК Строй", являющийся нашим социальным партнером, и другие.

Основу моего соцопроса составляет онлайн-анкетирование путем регистрации ответов на систему поставленных вопросов в гугл-форме, вытекающих из целей и задач моего исследования. Респондентам в количестве 66 человек (однокурсники, знакомые, преподаватели) нужно было расставить по местам в порядке значимости предложенные характеристики, которые являются наиболее важными для общежития. Получилось, что основными компонентами при выборе жилья вышли стоимость, комфорт (санитарные условия); далее следует возможность заниматься учебой и количество совместно проживающих. Стоит отметить, что безопасность здания выбрано меньшим количеством опрошенных, скорее потому, что этот вопрос непременно должен быть учтен при строительстве нового объекта. Отдаленность к учебному корпусу уходит на второй план в сравнении со стоимостью, комфортом, возможностью заниматься.

На основании анализа интернет-данных, соцопроса и нормативных документов я спроектировал проект общежития с упором на то, что в нем сразу захочется остаться жить. А чтобы здание было привлекательным решено было выполнить интересный и необычный экстерьер вместо серой коробки. С архитектурной точки зрения, общий вид студенческого общежитие представляет собой необычную форму в виде «лопастей», разной этажности, что формирует оригинальную объемно-планировочную композицию.

Вывод. Выполняя данную работу, я изучил историю общежития в развитии, ознакомился с их классификацией, характеристиками, особенностями планировки и предъявляемые к ним требования, применяемые нормативные документы. Проводя социологическое исследование, узнал, какие предпочтения отдают общежитию студенты настоящие и бывшие при выборе характеристик, что явилось ориентиром при выполнении моего проекта. Общежитие – важный востребованный объект, участвующий в формировании облика городской застройки.

Литература

1. Применение статистических методов в исследовании успеваемости студентов вуза как составляющей качества образования. http://sisupr.mrsu.ru/wp-content/uploads/2015/02/31_Podolnay.pdf
2. Принципы формирования архитектуры студенческого жилища высших учебных заведений. <http://www.dslib.net/arxitektura-landshafta>
3. Типы общежитий. <https://sinonim.org>

ЭФФЕКТИВНОСТЬ СИСТЕМЫ ИНТЕРВАЛЬНОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ДВИЖЕНИЯ ПОЕЗДОВ НА ОСНОВЕ ДИСТАНЦИОННОГО УПРАВЛЕНИЯ

Лебедев Евгений, студент 4 курса ЧУ «Колледж предпринимательства КИиЭУ»

Научный руководитель: Смагулов Бегайдар Зарылханұлы, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность Повышение безопасности движения поездов

Проблема На железной дороге уже много лет используют старые оборудования. Для того чтобы внедрить новую систему потребуется немалое время, чтобы проверить систему.

Цель работы 1. Создание малообслуживаемой системы интервального регулирования движения поездов без применения напольного оборудования СЦБ с организацией контроля проследования подвижного состава по участкам пути при помощи технологии дистанционного акустического зондирования протяженных объектов, использующей в качестве распределённого датчика волоконно-оптический кабель;

2. Разработка автоматизированной системы беспроводного регулирования движением поездов с использованием беспроводного стандарта ZigBee.

Задачи

- Контроль проследования подвижного состава по участкам пути с применением метода дистанционного акустического зондирования;
- увязка с устройствами электрической централизации на станциях для съема необходимой информации о состоянии устройств СЦБ;
- формирование управляющих команд о допустимых параметрах движения для каждого участка пути и их передача на подвижные единицы по цифровому радиоканалу;
- определение времени подачи извещения о приближении поезда к объектам инфраструктуры железнодорожного транспорта с учётом скорости движения приближающегося поезда.

Гарантия надежности передвижения состава представляет собой самую главную цель идеализирования технологической процедуры перевоза груза и пассажиров. С целью ее успешного заключения большое участие уделяется снабжение машиниста локомотива должной и четкими данными о состоянии поездов, присутствие скоростного лимита, схеме передвижения, положенной

скорости передвижения в определенной точке пути, вдобавок координаты и другие параметры передвижения составов.

Ввод системы беспроводного управления движением составов создает техническую основу с целью трансформации к дальнейшему поколению методов автоблокировки, созданных на координатных правилах промежуточного управления движением поездов. Переключение к методам управления передвижением составов с применением приёма передачи по радиоканалу позволяет значительно уменьшить число устройств на перегонах и увеличить пропускную способность за счет сжатия интервалов попутного движения и расширения грузоподъемности поездов вследствие отказа от ограничения тягового тока изолирующие стыки и дроссель-трансформаторы

Разработка автоматизированной системы беспроводного регулирования движением поездов с использованием беспроводного стандарта ZigBee.

Для получения необходимого в дипломном проекте надо решить нижеперечисленные задачи:

- 1) произвести обзор существующих систем регулирования движением поездов;
- 2) разработать автоматизированную систему беспроводного регулирования движением поездов;
- 3) провести сравнительный анализ беспроводных технологий регулирования движением поездов;
- 4) выбрать оборудование разрабатываемой системы;
- 5) разработать интерфейс машиниста поезда в среде графического программирования LabView;
- 6) рассмотреть вопросы БЖД;
- 7) провести экономический расчет.

В данной работе разработана автоматизированная система беспроводного регулирования движением поездов с применением беспроводного стандарта ZigBee, с помощью которого регулируется интервал поездов и управляется локомотив без участия машиниста.

Основной задачей данного проекта была разработка автоматизированной системы беспроводного регулирования движением поездов. Для этого произведен обзор существующих систем регулирования в других странах. Такая система используется в штате Мичиган (США) с 2006 года. Протяженность железной дороги 90 км. Беспроводная система установлена как единственная система сигнализации на линии в Тибете (Китай).

Произведен сравнительный анализ беспроводных технологии для регулирования движением поездов. Обоснован выбор беспроводного стандарта ZigBee.

Разработан алгоритм управления движением поездов: алгоритм проверки состояния поезда и алгоритм выбора режима вождения, также алгоритм программы управления в автоматическом и ручном режиме. Управление локомотивом осуществляется с помощью контроллера Arduino, для информационного дисплея машиниста разработан интерфейс в среде графического программирования LabView. Осуществление передачи и приема

информации происходит с помощью беспроводных модулей XВее.

Разработанная система существенно облегчает работу машиниста при вождении локомотива, увеличивает пропускную способность и обеспечивает безопасность путевых работников. За счет минимизации торможения поездов осуществляется экономия топлива.

Оценка эффективности инвестиционного проекта осуществлялась на основе показателей сравнительной экономической эффективности ожидаемого годового экономического эффекта от внедрения системы, срока окупаемости и коэффициента экономической эффективности. Общая сумма капиталовложений, необходимых для реализации проекта составила 5 200 000 тенге, условная годовая экономия затрат 2 538 680 тенге, коэффициент экономической эффективности 51% и срок окупаемости проекта примерно 2 года.

В разделе «Безопасность и жизнедеятельность» производился расчёт искусственного освещения диспетчерского пункта точечным методом. При расчете диспетчерского пункта фактическая освещенность составила 566,9 лк почти на 20% превышает. Таким образом, диспетчерский пункт не нуждается в реконструкции искусственного освещения.

Результат исследования Эффекты от внедрения:

- увеличение пропускной способности однопутных линий, оборудованных полуавтоматической блокировкой за счёт координатного позиционирования поездов на перегоне,
- снятие ограничений по движению тяжеловесных и длинносоставных поездов.
- значительная экономия капитальных вложений и эксплуатационных расходов при модернизации автоблокировки на однопутных и двухпутных перегонах при средней интенсивности движения в части:
 - снижения капитальных затрат при обновлении технических средств за счет отсутствия традиционного напольного оборудования СЦБ, медных кабелей и т.д.;
 - снижения эксплуатационных затрат на техническое обслуживание и ремонт за счет отсутствия релейной аппаратуры, исключения традиционного напольного оборудования (медных кабельных линий, путевых коробок, муфт, релейных шкафов, дроссель-трансформаторов, рельсовых соединителей и т.д.);
 - повышения надежности и помехоустойчивости работы оборудования от воздействий тягового тока, грозовых перенапряжений, изменений сопротивления балласта и т.п.;
- сокращение времени простоя автотранспорта и повышение безопасности движения на железнодорожных переездах.

Выводы Научная работа посвящена разработке автоматизированной системы беспроводного регулирования движением поездов. Изучен технологический процесс управления движением поездов. Обоснован выбор оборудования беспроводного регулирования движением поездов. Разработан алгоритм управления в автоматическом режиме управления и в ручном.

Разработан интерфейс машиниста в среде графического программирования LabView.

Список использованных источников

1. Тильк И.Г. Новые устройства автоматики и телемеханики железнодорожного транспорта. – Екатеринбург : УрГУПС, 2010. – 168 с.
2. Системы интервального регулирования движения поездов на перегонах / А. Б. Бойник, С. В. Кошевой, С. В. Панченко и др. – Харьков: УкрГАЗТ, 2005. – 256 с.

АҚЫЛДЫ ҮЙ

Жүсіпбек Мәди., Кажигапаров Дияр, 3 курс студенттері
Мамандығы «Ғимараттар мен құрылымдарды салу және пайдалану»
Ғылыми жұмыс жетекшісі: Конарбаев Нурбол Сакенович,
арнайы пәндер оқытушысы, КМҚК «Қостанай құрылыс колледжі»

Тақырыптың өзектілігі:

Қазіргі уақытта компьютерлік технологиялар барлық жерде адамның өмір саласының барлық түрлеріне жетті. Бүгінде кәдімгі заттарсыз толыққанды өмір қазірдің өзінде мүмкін емес. Ұялы телефондар, ноутбук, коммуникациялық технологиялар біздің күнделікті өміріміздің бір бөлігіне айналды.

Бұл заманауи қоғамның дамуының ақылсыз қарқынынан туындаған айғақ. Ақпараттық технологиялар біздің күнделікті өмірімізге жиі ендірілуде. Автомобильдер, тоңазытқыштар, үтік, пештер, шаңсорғыштар және т.б. бұл барлық таныс заттарға «компьютерлік ақыл-кеңес» беріліп, өмірімізді мүмкіндігінше қауіпсіз әрі үнемді етуге мүмкіндік береді.

Жобаның мақсаты: Қазіргі заманғы үлгідегі тұрғын үй автоматтандырылған үй жобасы - «Ақылды үй»

Жобаның мақсаты:

- Теориялық материалды зерттеу және жалпылау
- «Smart House» технологиясы туралы ақпаратты жинау және талдау
- «Менің ақылды үйім» жобасын әзірлеу

Жоба сипаттамасы:

Ақпаратты жинау сатысында үйдің дизайнымен танысу, үйді ұстаудың қасиеттері, компоненттері, құрылымдық элементтері, жаңа ақпараттық технологияларын зерттеп, жобаның іс жүзінде жүзеге асырылуын бастау.

Энергия үнемдеу және қоршаған ортаны қорғауға бағытталған оған технологияларды пайдалану арқылы тиімді және экологиялық таза. Ақылды үй энергетикалық, қоқыс есептеулер, 45% энергия тұтыну және су тұтынуды азайтады.

Үйді заманауи стилде салынған, іргетассыз шеңберде орналастыруға болады. Үйдегі қабырғалар қосарланған, олардың арасында жылу және шу оқшаулағыш материал бар екені болжанады. Еден де екі есе, қабаттар арасында үгінді жабылады. Үйдің терезелері оңтүстікте жарық болады.

Электрлік жабдықтардың үйлесімді жұмыс істеуі үшін барлық электрлік құрылғылар үйде бір-бірімен және контроллермен үш сигнал беру ортасы

арқылы байланысады: сым арқылы 220 В желіден және радио сигналдарда. Барлық құрылғылар нақты уақытты серверлермен қамтамасыз етілген, ол түрлі операциялық жүйелерде жұмыс істей алады. Үйдегі барлық құрылғылар бір консоль немесе ұялы байланыс арқылы басқарылады.

Жарықтандыру қолданылған кезде энергия үнемдейтін шамдар қажет. Жоғарғы жарығымен қатар, жергілікті жарық пайдаланылады: алдын-ала орнатылған бағдарламаға сәйкес бірнеше шамды пайдалану арқылы бақыланады, бұл үйде электр қуатын үнемдейді. Бұндай үйде күніне 1,80 кВт / сағ тұтынатын 10 шам болуы керек.

Бөлмені жылыту үшін су пайдаланылады, мұздатқышқа қарсы сұйықтық қолданылады. Ол жылытатын коллекторлар арқылы сорылады. Коллекторлардан қоспасы жылу энергиясын жинау жүйесіне енеді. Салқындатқыш үйді ауаны қыздырғыш арқылы кіреді. Жылы ауа үйде құбыр жүйесі арқылы бөлінеді.

Үйдегі су орналасқан 15 м тереңдіктегі ұңғымадан құбырлар арқылы ағып, ұтымды түрде қолданылады.

Үйде тазалықты сақтау үшін - қашықтан басқарумен орталықтандырылған тазалау жүйесі. Роботтар-вакуумдар, белгілі бір алгоритм арқылы қабырғаларды, бұрыштарды, баспалдақтарды тани отырып, бөлменің айналасын жасайды және тазалау аяқталғаннан кейін батареяны зарядтау орнына қайта оралады. Қоқыс автоматты түрде сұрыпталады және қайта өңделеді.

Аудио және бейне жабдығы сигналдың көзін (CD, DVD) орналасқан жеріне қарамастан, кез келген бөлмеде бейне және аудио сигналдардың таратылуын бақылайды, олардың әрқайсысының жеке көзі мен көлемі бар орталықтандырылған скорингі бар. Мысалы: телефон қоңырауын немесе есік қоңырауын алған кезде автоматты түрде шырылдайды.

Ақылды үйде жайлы және қауіпсіз өмір сүру үшін қауіпсіздік және өрт дабылнамасы жүйесі қамтамасыз етілген. Жүйе мыналарды қамтиды:

- Енгізуді бақылау - үйге кірген кезде жүйе сигнализацияны қосады және бейнені қауіпсіздік камераларынан иесіне ұялы телефонға жібереді.

- Қатысудың симуляциясы - егер иелер ұзақ уақыт бойы болмаса, онда Smart тұрғындар қатысады (перделер ашылады, жарыққа бұрылады, иттің қабынуына ұқсас)

- Дабыл батырмасы

Ақылды үй соңғы технологияны қолдануы керек Sim-Sim: сәйкестікті бақылау және қашықтан басқару үйге қабылдауды қамтамасыз ету биометриялық жүйелерді, контактсыз карталарды, кез-келген байланыс құралдарын пайдалануды қамтиды. Есіктер сенсорлық кабельдермен және үйдегі кез-келген компьютермен, сондай-ақ Internet арқылы басқарады.

Үйдің айналасында, артқы ауласында, оттегі көзі болып табылатын жеміс ағаштары мен бұталары міндетті түрде өсіп, ғимарат ішіндегі ыстықты сақтауға көмектесуі керек.

Мұндай үй қоршаған ортаға сай өмір сүруге мүмкіндік береді.

Не басқарады? перделер, автоматты қақпасы, есіктер, қауіпсіздік құрылғылары тұрмыстық техника, аудио және видео жабдықтарды, басқа да жабдықтар іргелес инфрақұрылым - жарықтандыру приборлары мен механикалық құрылғы үшін желдету және ауаны жылыту үшін құрылғы болу керек.

Басқару әдістерімен жергілікті басқару: сенсорлық панельді СКД, қашықтан басқару пульті. Телекомпьютердегі қашықтан басқару пульті мен дербес компьютер, жеке компьютер, ұялы телефон: Intranet / Internet, GSM, GPRS, WiFi иесінің иесі немесе арнайы хабарландыру. пайда болған төтенше жағдайлар туралы қызметтер.

Қорытынды

Зерттеу жұмысының барысында біз мақсатқа қол жеткіздік. Қойылған міндеттер бойынша біз Smart Home жүйесінің тұжырымдамасын және оның жұмыс істеу принципін зерттедік, бұл жүйенің мүмкіндіктерін қарастырдық.

Теориялық тұрғыдан кез-келген үйді оқшаулауға болады, ол тек энергияны үнемдеу ғана емес, сонымен қатар пассивті болады, яғни оны жылыту үшін жылу жүйесін қажет етпейтін соншалықты аз жылу қажет. Бұл техникалық проблемаларды айтпағанда, керемет жоғары инвестицияны қажет етеді. Сонымен қатар, тек жылыну үйдің энергия тұтынуын түбегейлі азайтуға мүмкіндік бермейді. Үйді энергияны үнемдеу үшін жоғарыда сипатталған осы ережелерді қолдану жеткілікті. Олардың әрқайсысы жеке-жеке тиімсіз болады, бірақ егер олардың барлығы орындалса, онда сіз жылу шығындары «қалтаңызға түспейтін» үй салуға болады.

Жобаның бұл тақырыбы бізге үлкен қызығушылық танытты және одан әрі арнайы пәндерді оқуда мен осы жүйені енгізу технологияларын зерттегіміз келеді.

Әдебиеттер тізімі

1. Умный дом своими руками [Электронный ресурс] URL: <http://ab-log.ru/>
2. Умный дом на Arduino [Электронный ресурс] URL: <http://abolshakov.ru/index/>
3. Марк Эдвард Сопер «Решения Умного дома» .:НТ Пресс 2007г. 432с
4. Ю. Королев «УМНЫЙ ДОМ: приятная неизбежность»

АРХИТЕКТУРНЫЙ ОБЛИК ОБЩЕСТВЕННОГО ЗДАНИЯ – ВАЖНЫЙ ФАКТОР В ФОРМИРОВАНИИ ИНФОРМАЦИИ О ЕГО НАЗНАЧЕНИИ

Кусетова Аружан, студентка 4 курса КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Ловягина Татьяна Владимировна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. Современные общественные здания в большинстве своем строятся по типовым проектам и имеют прямоугольные очертания. Но в настоящее время уже можно решать вопрос о возможности совмещать доступность, качество, комфорт общественного здания с его внешним оригинальным и привлекательным узнаваемым обликом, чтобы оно было определенным ориентиром в городской среде.

Проблема. По объемно-планировочному решению и, в особенности, по фасаду здания не всегда можно определить, какого его назначения, какие процессы в нем происходят, не всегда имеют привлекательный облик.

Цель работы: изучить современное состояние строительства зданий общественного назначения, их значение в архитектурном облике города, разработать проект общественного здания, имеющий оригинальное объемно-планировочное решение.

Задачи:

- изучить состояние архитектуры общественных зданий;
- ознакомиться с основными нормативными документами, требованиями, предъявляемыми к общественным зданиям, в т.ч. медучреждениям;
- проследить конкретно историю медицинского учреждения на примере роддома;
- рассмотреть технологии строительства общественных зданий;
- провести социологическое исследование;
- разработать проект родильного дома, отличающийся от традиционных, типовых;

Основными требованиями, предъявляемыми к зданию, являются функциональная целесообразность, прочность, архитектурная выразительность, экономичность и доступность для всех слоев населения.

Архитектурный облик должен, в первую очередь, отражать назначение здания, его функциональную структуру, организацию внутренних пространств, специфику жизни производства, ее связь с внешней средой, замкнутость или открытость во внешнее пространство. Найти правдивый образ здания – одна из важнейших задач архитектора-проектировщика [1].

Рассматривая общественные здания в нашем городе, видно, что в основном они построены не по массовым типовым проектам, но все-таки имеют очертания прямоугольные с элементами вставок из других форм, частично передают внешним обликом внутреннее содержание. Тут стоит выделить аквапарк, спортивный дворец. Административные здания дают о себе знать не столько фасадным решением, сколько установленными над ними флагами.

Рассмотрев динамику рождаемости в Казахстане, видно, что потребность в перинатальных центрах, даже если прирост останется на прежнем уровне, будет расти.

Из истории. Первый городской родильный приют с бесплатным приёмом рожениц был создан в 1880 в Москве. Первый в России государственный роддом был создан по указу царя [Николая II](#) в [1897 году](#), «...дабы женщины лёгкого поведения не рожали на улицах». В те времена рожать в роддоме было признаком бедности и незнатного происхождения. Уже в СССР была создана широкая сеть государственных родильных домов, призванных оказывать квалифицированную медицинскую помощь пациенткам [2].

При анализе имеющихся перинатальных центров в нашей стране и за рубежом, можно сделать вывод, что, с точки зрения архитектуры, здания имеют в своей основе прямоугольные очертания и в плане, и в решении фасадов, с

частичными элементами других геометрических форм. Конечно, зарубежные роддома имеют значительное преимущество во внешнем виде, очертаниях, цветовом решении, габаритах. Но, при этом, нет никаких особенностей, которые позволили бы отличить роддом от обыкновенной поликлиники или административного здания не определяется.

Разработка проекта родильного дома требует тщательного анализа графиков движения основных технологических потоков и организации рациональных и удобных вертикальных коммуникаций. Кроме того, учитывается важный психологический компонент, которому в последнее время уделяют большое внимание, это обеспечение максимального комфорта и удобства для пациентов [3].

Предварительно, перед проектированием, были изучены основные функциональные требования к объемно-планировочной структуре роддомов, выполнено несколько клаузур, чтобы определиться с общей формой, взяв за основу круглые очертания, сделать ее необычной, отойти от традиционных объемно-планировочных решений. Главное, здание должно иметь не только привлекательный внешний облик, но и соответствовать нашим региональным особенностям, отражать своеобразие местного колорита, сочетая при этом современный уровень развития строительной техники, конструкций и материалов. Графическая часть проекта выполнена в программе Архикад, включает чертежи фасада здания, поэтажные планы, разрез, показывающий вертикальную связь этажей здания, план кровли, генеральный план, чертежи конструктивных узлов и интерьер.

В основе плана две пересекающиеся окружности. Планировка по кругу имеет ряд неоспоримых преимуществ в плане ориентирования на этажах, инсоляции, воздействии ветра, в целом влияет именно на внешний облик здания, его узнаваемость в традиционной застройке, назначение. Конечно, оно может являться и своеобразным ориентиром в городе.

Результаты исследования. Рассмотрев динамику рождаемости в Казахстане, видно, что потребность в перинатальных центрах, даже если прирост останется на прежнем уровне, будет расти.

Основу моего социопроса составляет анкетирование путем регистрации ответов на систему поставленных вопросов, вытекающих из целей и задач моего исследования. Респондентам в количестве 50 человек (женщины и девушки в возрасте 18-30 лет) нужно было оценить внешний вид общественных зданий в нашем городе и выбрать геометрическую форму для здания роддома.

Проанализировать результаты анкетирования можно следующим образом: в основном в нашем городе общественные здания имеют форму приближенную к прямоугольнику. И это действительно так. Особенное отношение у респондентов к форме круга, считают, что именно эта форма зданий позволит им выделяться в общей городской среде и особенно она подходит для роддома. На вопрос «почему?» ответы последовали следующие: «Круглая земля – это ассоциируется с жизнью», «Круглый живот у будущей матери», «Просто красиво, и непохоже на другие дома», «Необычно будет внутри и много света».

Выводы. Современное общественное здание не всегда должно иметь строгую форму и объемно-планировочное решение, оно должно быть привлекательными, разнообразить архитектуру городской застройки, безопасным, удобным и комфортным, соответствовать назначению, а значит быть узнаваемыми. Общественные здания – это надолго, а выделяясь в общей застройке, они характеризуют уровень нашей жизни. В моей работе обобщен отечественный и зарубежный опыт организации, проектирования и строительства родовспомогательных учреждений. Выявлены основные требования к проектированию зданий родильных домов (РД), как главного звена системы учреждений по охране здоровья матери и новорожденного. Разработано предложение по проектированию роддомов для нового строительства. Говорят, что «Самые ценные подарки кладутся в конверт и выносятся из роддома!». Поэтому пусть в памяти родителей, а позже и детей, останется привлекательное здание, в котором начинается жизнь человека.

Литература

1. Архитектурный облик зданий как важный компонент в городском строительстве. URL: <https://scienceforum.ru/2015/article/2015017468>
2. История родильных домов. URL: <https://potamuchta.livejournal.com/139248.html>
3. Проектирование родильных домов. URL: https://listermed.com/services/proektirovanie_lpu/special_medical_support/project_house.html

ДЕКОРАТИВНАЯ ОТДЕЛКА ПОМЕЩЕНИЙ БЕЗ ЛИШНИХ ЗАТРАТ

Осадчий Владимир, студент 1 курса, Костанайский строительный колледж

Докучаева Анжелика, студентка 1 курса, Костанайский строительный колледж

Научный руководитель: Абиатаева Айжан Сейтжановна мастер производственного обучения,

Научный руководитель: Ильченко Евгения Владимировна мастер производственного обучения.

Актуальность: В современных условиях стоимость строительных материалов при отделке зданий составляет значительную затратную часть. Поэтому вопрос о создании необычных видов отделки из недорогих материалов мы считаем актуальным.

Проблема: Отделка помещений декоративной штукатуркой доступна только состоятельным людям или все же доступна всем?

Цель работы: изучить возможности использования недорогих строительных материалов при выполнении высокохудожественной отделки, не снижая при этом качества работ.

Задачи:

- изучить историю развития отделочных строительных работ;
- изучить научно-методическую и справочную литературу по отделочным строительным работам;

- ознакомиться со стоимостью отделочных материалов; сделать расчет расхода материалов из обычной гипсовой шпаклевки и специальной декоративной штукатурки;
- выбрать более экономичные варианты отделочных материалов;
- провести в мастерской колледжа экспериментальные работы по выполнению высокохудожественной отделки из выбранных материалов;
- сделать выводы по результатам работы;

Декоративная штукатурка — красивый и долговечный способ оформления интерьера, однако ее стоимость достаточно высока. Мы расскажем, как сделать аналог декора из обычной шпаклевки. Новые технологии открывают широкие возможности для оформления стен. Ярко выраженные или, напротив, слегка заметные фактуры, имитация древесины, тканей либо кожи — все это возможно при использовании структурных штукатурных материалов. Их выбор очень широк. Значимым недостатком считается высокая стоимость такого декора. Разберем, как сделать декоративную штукатурку из обычной шпаклевки своими руками.

Востребованное покрытие отличается прочностью, экологичностью, привлекательным видом и долгим сроком службы. Оно успешно имитирует самые разные текстуры, ремонтпригодно, со временем при желании может перекрашиваться. Все это благодаря особому составу, в который входят три основных элемента.

- Вяжущее — оно же основной компонент. Это может быть цемент, известь, гипс, силикатное стекло, акрил, силикон и т.п. Определяет основные свойства готового раствора.
- Наполнитель. Отвечает за фактуру и декоративные характеристики состава. Для минеральных основ используют различные фракции песка и каменной крошки, осколки ракушек и т.п. Для полимеров применяют синтетические наполнители и каменный порошок.
- Пластификатор. Различные вещества, увеличивающие вязкость, эластичность и адгезию отделочной пасты.

Для придания необходимого оттенка в состав акриловых, силикатных и силиконовых паст вводятся пигменты. Все остальные окрашиваются уже после нанесения на стену. Особенно хорошо смотрится многоцветное окрашивание.

Для имитации дорогого покрытия можно использовать любую шпаклевку. Она производится на основе цемента, акрила, гипса и т.д. Чаще всего выбирают последний вариант. Нужно только помнить, что гипсовые поверхности гигроскопичны. Они впитывают воду и разрушаются, поэтому использовать такой декор в помещениях с большой влажностью нельзя.

Помимо разновидностей основного компонента шпаклевочные смеси разделяются на несколько видов.

- Стартовые. Изначально предназначены для выравнивания довольно крупных дефектов основания. Включают крупнодисперсные добавки, что делает отвердевший материал шероховатым.

- **Финишные.** Используются для окончательного выравнивания. Наполнитель мелкодисперсный, поэтому отвержденные покрытия идеально ровные. Имеют меньшую прочность, чем стартовые.

- **Универсальные.** Объединяют свойства обеих разновидностей.

Процесс нанесения декоративной штукатурки состоит из нескольких этапов:

- Из помещения, в котором осуществляется отделочная работа, выносят всю мебель, закрывают по возможности полиэтиленом то, что вынести нельзя.
- Снимают старое покрытие с поверхностей, планируемых для декорирования. Если это обои, то во избежание появления пыли и ускорения их отклеивания предпочтительно воспользоваться пульверизатором. После его использования снять их со стен не составит труда.
- При наличии бугров, старой краски, извести от них избавляются с помощью металлического шпателя. Для краски можно купить специальную смывку.
- Сняв покрытие, проводят визуальный осмотр плоскости на предмет сколов, выбоин, царапин и трещин: это позволит подобрать необходимое количество чернового материала, исключив его перерасход.
- Замешивают выравниватель для стен в пропорциях, указанных на упаковке материала (примерно до консистенции густой сметаны или пасты), после чего маскируют ямы, выбоины, избавляются от трещин и неровностей основания. Не нужно покрывать плоскость выравнивателем полностью: это увеличит расход чернового сырья.
- После того как стены будут обработаны черновым материалом, их надлежит зашлифовать при помощи наждачки либо специальной строительной терки, после чего обработанную плоскость протирают влажной губкой или тряпкой.
- На данном этапе необходимо обработать поверхности под штукатурку грунтовкой, используя для отделки состав с большой проникающей способностью. Он сделает основание однородным, свяжет пыль, в некоторых случаях подравнивает поверхность до безупречности.

После этого можно приступить к декорированию плоскости своими руками.

Наносить декоративную штукатурку на поверхность несложно:

Наносим на поверхность раствор из сухой строительной смеси и выполняем декор при помощи различных инструментов.

Внутреннюю отделку поверхности можно декорировать с помощью шпателя, валика.

Вместо валика и шпателя можно использовать кельму, а также губку, мочалку и даже гвоздь. Некоторые умельцы создают рисунки пальцами, массажной щеткой, грубой кольцевидной губкой-сеткой.

Результаты исследования:

В ходе проведения исследования я пришел к выводу, что при выполнении высокохудожественной отделки зданий можно успешно использовать недорогие отделочные материалы, как обычный строительный раствор, пигменты или колер-пасту и создавать качественные, декоративные покрытия.

Выводы: Пусть венецианская штукатурка и остается прерогативой профессионалов, но вполне реально и самостоятельно нанести декоративную штукатурку любого другого типа. В этом нет абсолютно ничего сложного. В ходе проведения исследования я пришел к выводу, что при выполнении декоративной отделки интерьера можно успешно использовать недорогие отделочные материалы такие, как обычный строительный раствор, пигменты или колер-пасту, и создавать качественные, декоративные покрытия.

Литература:

1. Смирнов В.А., Ефимов Б.А., Кульков О.В., Баландина И.В., Сканави Н.А. Материаловедение для отделочных строительных работ: учеб. пособие /– М. : Издательский центр «Академия», 2004.-288 с.
2. Петрова И.В.. Общая технология отделочных строительных работ: учеб. пособие / – М. : Издательский центр «Академия», 2006.-192 с.

Интернет ресурсы:

1. <https://www.ivd.ru/stroitelstvo-i-remont/otdelocnye-materialy/dekorativnaya-shtukaturka-svoimi-rukami-iz-shpaklevki-recepty-smesej-i-sposoby-naneseniya-40661>
2. <https://dekoriko.ru/shtukaturka/dekorativnaya-iz-shpaklevki/>

ВЫПОЛНЕНИЕ НАЛИВНЫХ ПОЛОВ, РАСЧЕТ МАТЕРИАЛЛОВ В МАСТЕРСКОЙ ОТДЕЛОЧНЫХ СТРОИТЕЛЬНЫХ РАБОТ

Шестопалова Мариям, студентка 2 курса

Специальности «Строительство и эксплуатация зданий и сооружений»,

КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Бирюк Елена Алексеевна

мастер производственного обучения

Актуальность темы:

Актуальность настоящего исследования определяется возможностями наливного пола в воплощении оригинальных идей.

Проблемы: проблема неровных полов можно решить с помощью самовыравнивающих смесей (наливной пол)

Цель: Исследовать и выполнить наливные полы в мастерской отделочных строительных работ.

Задачи: Определить качество применяемого материала; Выполнить наливной пол в мастерской отделочных работ

Наливные полы — одно из лучших решений при подготовке основания под любой настил: ковровый, линолеум, керамическая плитка, паркет и др. Наливные полы обладают высокими потребительскими свойствами, они долговечны, огнестойки и экологичны

- ✓ Преимущества наливного пола.
- ✓ Ровная поверхность, гарантирующая качество, необходимое при использовании любого настила
- ✓ Паропроницаемость, гарантирующая отсутствие накопления влаги
- ✓ Полное отсутствие усадки, расширения и расслоения

- ✓ Полное отсутствие трещин при застывании
- ✓ Высокие тепло- и звукоизоляционные свойства
- ✓ Образование единой системы с нижележащим основанием
- ✓ Значительная прочность на сжатие и изгиб, устойчивость к истиранию
- ✓ Возможность создания «теплых полов» с водяным и электрическим обогревом
- ✓ Возможность машинного нанесения (кроме пола «AlinEXLEVEL 4»)
- ✓ Долговечность

Наливной пол (промышленный пол) — вид стяжки пола использующий так называемые самовыравнивающиеся смеси. Особенностью наливного пола является минимально возможная толщина — 3,5 мм. Существуют как минимум два типа наливных полов:

- финишное покрытие, которое впоследствии и является напольным покрытием,
- а также быстротвердеющая стяжка на цементной или гипсовой основе, используемая при подготовке покрытия для последующего устройства на нём напольного покрытия: штучного паркета, паркетной доски, линолеума, плитки и т. д.

При использовании правильной технологии налитый пол должен самостоятельно выровняться до идеально горизонтальной плоскости.

Существует несколько видов наливных полов: на основе гипса, цемента или полимерного эпоксидного или полиуретанового вяжущего. Эпоксидные или полиуретановые полы применяют в основном в административных, торговых или производственных помещениях. В жилых помещениях довольно часто используют наливные полы на основе гипса или цемента под последующую отделку паркетом, ламинатом, линолеумом, керамической плиткой и т. д. Наливной пол выбирают в зависимости от вида помещения (сухое или влажное) и требуемой толщины выравнивания. Существуют тонко- и толстослойные наливные полы. Некоторые производители выпускают полы позволяющие выполнять выравнивание в широком диапазоне толщины.

Подготовка основания.

Основание, подготавливаемое к заливке наливным полом, должно удовлетворять следующим критериям:

- ✓ Отсутствие трещин. В качестве контроля внимательно осмотреть всю поверхность основания.
- ✓ Отсутствие пустот. Постучите основание подручным инструментом (например, ручкой молотка) для определения возможных пустот.
- ✓ Наличие пустот укажет специфический «бухтящий» звук.
- ✓ Достаточная прочность. Соответствие необходимой прочности (не менее 5 МПа) определяется путем царапанья поверхности стальным гвоздем или строительной скобой. Если прочность достаточна для создания наливного пола, при царапанье не будет выкрашиваться песок.
- ✓ Отсутствие «железненных», а так же гладких шлифованных участков.

- ✓ Отсутствие пятен масла, краски и т.п.

Организация труда при устройстве наливных полов

- ✓ Ведущим является звено по нанесению мастик. Оно состоит из трех человек — машиниста 3-го разряда и облицовщиков 4-го и 5-го разрядов. В зависимости от его выработки назначается численность остальных звеньев.
- ✓ При устройстве наливных мастичных покрытий полов при объеме работ не менее 5000 м² в составе бригады кроме ведущего должно быть звено из трех облицовщиков 2, 3 и 4-го разрядов, занимающихся приготовлением грунтовок, шпатлевок, мастик и других материалов, а также звено, состоящее из двух облицовщиков 3-го и 4-го разрядов, выполняющее все работы по подготовке основания — обеспыливание, шлифование, подмазку трещин и т. д.

Запрещается

- ✓ Заливать цементный пол на гипсовое основание.
- ✓ Допускать заливку пола на поверхность, содержащую трещины,
- ✓ Нарушать температурный режим, рекомендуемый для работ по созданию наливного пола (от +5°C до +30°C).
- ✓ Производить заливку пола без предварительной обработки
- ✓ основания грунтов «AlinEXPIMER 2».

Полезные советы

- ✓ При проведении работ учитывайте время жизнеспособности раствора.
- ✓ Тщательно проверяйте основание на наличие дефектов и прочность. Под слабое основание используйте систему "плавающий пол".
- ✓ Не торопитесь приступать к укладке конечного покрытия. Несмотря на то, что ход по поверхности налитого пола можно уже через 24 часа, работы по укладке можно начинать не ранее чем через 5 дней. В противном случае велика вероятность того, что влага, выходящая из высыхающего пола, в виде конденсата осядет на внутренней стороне покрытия и испортит его.
- ✓ Не ускоряйте процесс естественного высыхания тепловыми пушками. Это приведет к неравномерному высыханию пола и может стать причиной как его порчи, так и пор уложенного на него основания.

Результаты исследования:

Повысить уровень знаний о полимерных покрытиях, подготовки оснований и в истории

Выводы: Список мест применения очень широк: от квартир и офисов, до специализированных производств с экстремальными нагрузками на покрытие. В зависимости от условий применения подбираются специализированные полимерные покрытия и соответствующие материалы

Литература:

- 1.«Полы» отделочные работы самостоятельно. ООО Из-во «Эксмо» 2007
- 2.« Современные материалы для евроремонта» из- во « Феникс» Руденко В.И 2005г.

- 3.« Полы» из-во «Феникс» Зацеяпин А.А 2009 г
- 4.« Секреты плиточных работ» из-во «Феникс» Руденко В.И 2010 г
- 5.Производственное обучение по профессии « Облицовщик – плиточник» из-во «Академия» Г.Г Черноус 2013 г

ИЗУЧЕНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ С ПРИМЕНЕНИЕМ МЕСТНЫХ МАТЕРИАЛОВ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ АВТОМОБИЛЬНЫХ ДОРОГ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ.ОТ ИСТОКОВ К СОВРЕМЕННОСТИ

Альт Вадим, студент 1 курса КГКП «Костанайского
индустриально-педагогического колледжа»
Научный руководитель: Фурсанов Владимир Петрович,
мастер производственного обучения

Актуальность выбранной темы заключается в том, что при исследованиях выполнялись инструментальные работы по изучению: грунтов земляного полотна по показателям: плотности, зернового состава и органоминеральных смесей дорожных покрытий с применением местных строительных материалов, вторичных полимерных добавок их влияние на качество строительства автомобильных дорог.

Проблема: Основные типы грунта в Костанайской области представлены: глинами, суглинками, редко супесями. Было выяснено, что в тех районах где преобладает грунт – глина чаще всего наблюдается разрушение дорожной одежды автомобильных дорог, что отрицательно влияет на интенсивность, грузооборот и скорость движения, а также сильный износ автотранспорта от выбоин и других дефектов покрытия. С помощью лабораторного оборудования изучали образцы грунтов и новые технологии, которые применяются в современном строительстве. Влияние плотности и прочности на сдвиги грунтового основания. Выполнялись математические расчёты по определению физических свойств грунта, органоминеральных смесей. Мы пришли к выводу, что для качественного строительства основания автомобильных дорог необходимо удалять растительный почвенный слой и достигать качества уплотнения грунтового основания до требований СНиП. При строительстве верхней части дорожной одежды необходимо учитывать, что Костанайская область находится суровых экстремальных климатических условия, требующих применения новых технологий.

Цель проекта:

- 1.Расширение знаний об истории строительства автомобильных дорог Костанайской области.
2. Применение новых технологий: вторичных полимерных добавок, местных строительных материалов, применяемых в дорожном строительстве.

Задачи исследования:

1. Изучить историю строительства автомобильных дорог Костанайской области
2. Посетить Кустанайский дорожно-проектный институт с целью знакомства с технологиями строительства автомобильного дорог и проведения лабораторных

исследований физико-механических свойств строительных материалов (ЩМА, асфальтобетона).

Объектом исследования послужил материал, используемый для строительства автомобильных дорог Костанайской области.

Предмет исследования – Местные строительные материалы: минеральный порошок, вторичные полимерные добавки для производства органоминеральных смесей (ЩМА, асфальтобетона).

Результаты исследования:

По результатам проделанной работы были использованы следующие методы: метод анализа литературы по теме (статьи журналов, справочной литературы, очерки, СНиПы); Метод классификации (использование нормативных документов по строительной продукции для строительства автомобильных дорог);

Метод измерения (применён в лабораторной работе при определении качественных характеристик материалов).

Метод сравнительного анализа (по результатам лабораторных работ).

Хронологические рамки

Тема научного исследования охватывает период с 1918 по 2022 гг.

В ходе проделанной работы расширились знания об истории возникновения и развитии автомобильных дорог Костанайской области.

Выводы:

Выяснилось в ходе проведенных исследований при применении местных строительных материалов при приготовлении органоминеральных смесей было установлено качественное улучшение материалов (ЩМА, асфальтобетона) для строительства дорожных покрытий согласно требованиям СНиП РК 3.03-09-2006.

В ходе эксперимента выяснили, что новые технологии с применением местных грунтов и строительных материалов и в частности добавление вторичного полимерного вещества влияющие на долговечность дорожного покрытия способствует экономии средств государственного и местного бюджета при строительстве, эксплуатации автомобильных дорог и сохраняет сложную экологическую обстановку в области за счет переработки и утилизации бытовых отходов (пластиковых бутылок) при производстве щебеночно-мастичного асфальтобетона (ЩМА).

Обобщая итоги научно-исследовательской работы установлено, что применяемые местные строительные материалы в том числе применение отходов полимера (пластика), существенно повысит долговечность и надежность автомобильных дорог, что повысит комфортабельность проезда автомобилистов и пассажиров, привлечет туристов из других регионов страны и мира для посещения достопримечательностей области и сохранит экологию Костанайского региона.

Литература

1. Государственная программа инфраструктурного развития «Нұрлы жол» на 2015 - 2019 годы Указ № 1030.

2. ГОСТ 31015-2002 «Смеси щебеночно-мастичные асфальтобетонные и асфальтобетон. Технические условия».
3. ГОСТ 12801-98 «Материалы на основе органических вяжущих для дорожного и аэродромного строительства. Методы испытаний».
4. Интернет ресурсы <http://ru.wikipedia.org>
- Карапыш, И.Ф Как всё начиналось. Костанай 2007. - с.26
5. План мероприятий по реализации программы «Содержание и развитие автомобильных дорог областного и районного значения Костанайской области на 2011-2015 годы».
6. Послание Президента к народу Казахстана «Через кризис к обновлению Казахстана». Общенациональная ежедневная газета Казахстана «Казахстанская правда» №64 (25808) от 06.03.09 г.
7. Региональная программа «Содержание и развитие автомобильных дорог областного и районного значения Костанайской области на 2011-2015 годы».
8. СНиП РК 3.03-09-2006 – Автомобильные дороги.
9. СТ РК 1225-2013 «Смеси асфальтобетонные дорожные, аэродромные и асфальтобетон. Технические условия»
10. СТ РК 1218-2003 «Материалы на основе органических вяжущих для дорожного и аэродромного строительства. Методы испытаний».
11. Энциклопедия. Костанайская область. 2009, с.20

МОДЕРНИЗАЦИЯ ТРАКТОРА К-700 ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВЫПОЛНЕНИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ РАБОТ

Ахметов Асхаб, студент 1 курса Костанайского индустриально-педагогического колледжа

Научный руководитель: Мурзагильдин Тулеубай Карбозович, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность: Согласно действующему стандарту СТ РК 1418-2014 Республики Казахстан «Автотранспортные средства. Внесение изменений в конструкцию. Общие положения и технические требования» замена дизельных двигателей разрешена, если показатели, после установки изменятся не более чем на 25% в обе стороны.

Проблема: При обработке почвы со старым двигателем трактор выполнял сельскохозяйственные работы со скоростью 12 км/ч на второй передаче, то сейчас мы можем передвигаться на четвертой передаче. Благодаря чему мы сокращаем сроки выполнения сельскохозяйственных работ.

Целью наших исследований являлось изучение условий работы трактора К-700 с двигателем марки MAN P2066

Задачи:

- заменить двигатель марки ЯМЗ-238 на двигатель марки MAN P2066
- изучить условия работы трактора К-700 при замене двигателя.

При снятии двигателя трактора К-700 мы выяснили что двигатель был установлен на трех опорных кронштейнах. Для установки двигателя марки

MAN P2066 пришлось установить четвертый опорный кронштейн. Далее был расточен маховик, кожух сцепления для дальнейшего соединения с трансмиссией. Другие части трансмиссии мы оставили без изменения. Затем был заменен радиатор (от грузового автомобиля MAN), воздушные фильтры были заменены на фильтры от грузового автомобиля (КАМАЗ). для улучшения работы двигателя в оптимальных условиях.

Модернизация трактора экономичнее чем содержание большого количества мелких тракторов, работы выполняются быстрее, снизился расход топлива, нет нужды в нескольких трактористах, а моторесурс значительно выше тех же ДТ-75. Мы думаем что трактор себя окупит уже на второй год. И еще нужно учитывать то, что мелкому фермеру как мы , приобрести новый импортный трактор просто нереально! И модернизированный К-700 является единственным доступным решением, как говорят беда и выручка. Выручка, которая по сей день справляется со всеми возложенными на него обязанностями, несмотря на десятки лет прошедшие с момента его рождения, пусть и в ущерб комфорту тракториста. Преимущества трактора К-700 после модернизации: Надежность в эксплуатации. Нет сложностей с обслуживанием. Ремонтопригодность. Длительный срок эксплуатации. Простая конструкция. Невысокая стоимость в сравнении с аналогами.

Результаты проведенных исследований показали, что при замене двигателя трактора К-700 на двигатель грузового автомобиля MAN, повышаются технические характеристики трактора, что улучшает эффективность выполнения сельскохозяйственных работ.

Вывод:

Модернизация трактора К700– это шанс получить специализированную технику по минимальным затратам. В итоге мы получили новую технику, практически ничем не отличающуюся от типового трактора с конвейера завода. При этом, стоимость трактора улучшенного вида будет намного ниже заводской стоимости К 700.

Литература

- 1.Ф.Е.Евдокимов «Общая электротехника» М. 1987г.
[https://www.studmed.ru/evdokimov-fe-obschaya-elektrotehnika_723987459eb.html с.144]
- 2.Т.Ф.Берёзкина, Н.Г.Гусев, В.В.Масленников «Задачник по общей электротехнике с основами электроники» МЛ 1983г.
[<https://ru.djvu.online/file/6uLAlDc7hwKlwc>. 97]
- 3.Г.Герасимов «Основы электроники» М: Высшая школа 1986г.
[https://www.studmed.ru/gerasimov-vg-osnovy-promyshlennoy-elektroniki_9efa5d7b459.html с.259]
- 4.И.Ф.Кудрявцев, М.В.Немцов «Электроника» М: Энергоиздат 1983г.

Интернет ресурсы

Источник: <https://tractorreview.ru/traktory/ptz/k-701-tehnicheskie-harakteristiki>. [<https://www.studmed>

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В АГРАРНО-ПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Панченко Максим, студент 3 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Павлютин Алексей Васильевич, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы обуславливается тем, что каждый день появляются новые технологии, новые мировые события, и мы, как страна с развивающейся экономикой, должны идти в ногу со временем. С недавних времен в Республике Казахстан правительство стало уделять больше внимания использованию цифровых технологий в агропромышленном комплексе. Интенсивное внедрение цифровых технологий обещает рост производительности труда, инвестиционную привлекательность отрасли, повышение качества продукции при резком снижении затрат.

Проблема. Внедрение и разработка цифровых технологий в АПК Казахстана движется малыми темпами.

Целью данной работы является исследование основных цифровых систем и платформ, разработанных для АПК Казахстана, выявляя основные проблемы и предлагая пути их решения.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие задачи:

- изучения цифровых технологий, используемых в аграрно-промышленном комплексе
- провести анализ проблем возникающих с использованием данных платформ;

Повышение эффективности земледелия связано с целым комплексом факторов: севооборотами, культурами и сортами, способами обработки почвы и посева, нормами высева и сроками посева, удобрениями, средствами защиты растений, почвенными и агрохимическими параметрами полей, погодными условиями и др. В целом любая агротехнология представляет собой сложную управляемую систему связанных между собой и влияющих друг на друга и на конечный результат элементов, при этом в зависимости от качества управления результат может быть как положительным, так и отрицательным.

По мнению ученых, в настоящее время важнейшими задачами Республиканских и Региональных органов управления и научно-исследовательских институтов сельского хозяйства является разработка и реализация эффективного организационно-экономического механизма развития сельскохозяйственного производства на основе внедрения в управление современных методов и моделей, информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) и программно-технических средств.

На современном этапе развития общества происходит становление качественно новой стратегии интенсификации сельскохозяйственного производства, базирующейся на информационных технологиях. С помощью определенного программного обеспечения можно легко обрабатывать большие потоки информации, результаты картирования, урожайность, управление

парком техники, расходом ГСМ и др. Не только компьютер, планшет, но и недорогой смартфон, оснащенные специальными приложениями, открывают новые возможности для сельских фермеров, которые ранее имели ограниченный доступ к последней сельскохозяйственной информации (например, о рынке, погоде, болезнях растений и др.). ГИС-технологии позволяют повышать производительность и облегчать решение многих задач на протяжении всего сельскохозяйственного цикла.

Информационные технологии в современном мире определили новый уровень развития науки, производства и общества в целом. Глобальная цифровизация становится ведущим фактором и для повышения экономической эффективности сельскохозяйственного производства.

Основными составляющими точного земледелия являются:

- получение информации о состоянии поля и растений в соответствующем масштабе и с соответствующей частотой;
- анализ и интерпретация полученной информации;
- разработка и реализация принятых на ее основании решений.

Для планирования рационального природопользования и дальнейшего проектирования технологий всё шире применяется геоинформационное моделирование, целью которого является учет всех природно-климатических ресурсов ландшафтов в привязке к их координатам, то есть пространственному расположению, где каждый графический объект взаимосвязан с одной или несколькими таблицами базы данных, а преобразование графического объекта влечет преобразование табличных данных. Создаются базы данных для **агроэкологической оценки** земель. Разработанная структура служит основой для создания программных средств агроэкологической оценки земель с использованием ГИС-технологий, необходимых для точных систем земледелия, что станет качественно новым уровнем проектирования высокоинтенсивных систем земледелия и агротехнологий.

Одновременно создаются программы проектирования системы машин, которые позволяют не только выбрать необходимую технику, но и оптимизировать затраты в агротехнологиях. С помощью определенного программного обеспечения можно легко обрабатывать большие потоки информации на компьютере, планшете или даже смартфоне.

Автоматизацией контроля агротехнологий в настоящее время занимаются многие, в том числе коммерческие организации. В этой сфере на рынке появилось немало предложений, которые можно успешно применять в производстве, в первую очередь для учета полевых работ. Происходит оцифровка полей и составление электронных карт, активно внедряются системы параллельного вождения, мониторинг транспорта и полей.

К сожалению, в Республике Казахстан не ведутся разработки таких систем, а чаще всего внедряются иностранные системы.

АПК не относится к инновационному сектору экономики, но, тем не менее, он трансформируется в новые биологические, нанотехнологические разработки, интегрирует логистические цепочки производства и маркетинга и адаптирует свою продукцию к потребностям конкретного потребителя. Все

это несет в себе тренд цифровых технологий. Для объединения всех заинтересованных лиц необходимо создание цифровой платформы. Цифровая платформа – это организационно-техническая система, работающая на принципах виртуальной организации, объединяющая предприятия, организации, индивидуальных предпринимателей, сообщества и государственные органы, непосредственно связанные с агропромышленным комплексом.

Программа цифровизации будет реализована в виде специального веб-портала в сети Интернет, содержащего классификатор по типу объектов, полнотекстовый поиск, описание объектов с фотографиями, видеоматериалы и обзоры, статистику важнейших социально-экономических показателей. Каждое сельскохозяйственное предприятие, зарегистрированное на веб-портале цифровой платформы, получает уникальное имя пользователя и пароль для дальнейшей идентификации в сети. Цифровые платформы облегчают процессы принятия решения как производственных, так и экономических задач агропромышленного сектора экономики посредством коммуникаций между субъектами системы.

Результаты исследования показали, развитие цифровых систем и платформ в Республике Казахстан идут малыми темпами из-за использования иностранных и дорогостоящих систем управления машинами и мониторинга агроценозов.

Выводы. На сегодняшний день в аграрном секторе Республики Казахстан доля сельхозформирований, применяющих цифровые технологии, незначительна, и об этом свидетельствуют неэффективное использование земель, недостаточный рост производительности труда, снижение конкурентоспособности фермерских хозяйств в регионах. Нужно признать, что в нашей стране темпы внедрения цифровизации на разных этапах производства аграрной продукции остаются медленными. Приведенные выше исследования выявили необходимость проведения комплексных мероприятий по подготовке соответствующих условий для успешного внедрения цифровизации в условиях перехода к «зеленой экономике». А именно, ускорить работу над слабой оснащенностью сельских территорий страны электричеством и доступом к Интернету, перестроить неэффективную систему финансирования фермеров, а также, основное, провести работу над заинтересованностью и готовностью самих фермеров трансформировать рабочие процессы и работать в новых цифровых реалиях.

Литература

1. «Цифровизация управления агротехнологиями» / Н.В. Степных [и др.]. Куртамыш: ООО «Куртамышская типография», 2018. – 43 с
2. Полищук Ю. В., Лаптев Н. В., Комаров А. П. Применение систем автоматического и параллельного вождения в сельскохозяйственном производстве Республики Казахстан и эффективность их использования // Аграрный вестник Урала. 2020. № 05 (196). С. 11–19. DOI: 10.32417/1997-4868-2020-196-5-11-19.

БОРЬБА С ОВСЮГОМ ОБЫКНОВЕННЫМ В ПЕРИОД ВЕСЕННЕ-ПОЛЕВЫХ РАБОТ

Крыжановский Дмитрий, студент 2 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области

Научный руководитель: Ближенский Павел Семёнович, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность: На протяжении многих лет работники сельского хозяйства – аграрии сталкиваются с проблемой засорённости полей. В весенний период, когда идёт подготовка полей к посеву культур, эта проблема особенно актуальна. Отсутствие сорной растительности на поверхности почвы в первые дни прорастания семян культуры является залогом их полноценного развития. Необходимо выбрать такой способ обработки почвы, чтобы он соответствовал агрономическим требованиям и был экономически выгоден. В данной работе представлен нетрадиционный способ проведения промежуточной механической обработки методом встречного челночного боронования в сравнении с химическим способом обработки поля.

Проблема: Многие полеводы в весенний период при проведении закрытия влаги, подготовки полей к посеву, обращают внимание только на поверхность поля, наличие на нём уже проросших сорняков, что не является отражением проблемы наличия сорной растительности, как на поверхности поля, так и в верхнем слое почвы.

Целью проведённых испытаний является поиск наиболее эффективного способа борьбы в весенний период с одним из самых злостных яровых злаковых сорняков – овсюгом обыкновенным.

Задача: выбор наиболее эффективного агрономического приёма для уничтожения овсюга обыкновенного в период от закрытия влаги до начала посевной кампании. Эффективность определяется как с агротехнической, так и с экономической стороны.

В настоящей работе представлены два поля, на которых проводились разные виды промежуточных обработок: челночное встречное боронование зубowymi боронами на одном поле и химическая промежуточная обработка истребительным гербицидом на другом. По итогам наблюдения определена наиболее эффективная обработка с агрономической и экономической точки зрения.

Сарыкольский район расположен в первой почвенно-климатической зоне Костанайской области. Овсюг (дикий овес) - это один из самых злостных сорняков, который отлично приспосабливается к любым условиям внешней среды и является сородичем обычного культурного овса. Учитывая биологические особенности развития этого сорняка, необходимо понимать, что он не даст культуре расти и развиваться полноценно. Процесс угнетения в течение вегетационного периода культурных растений может привести к снижению урожайности яровой пшеницы до 50%. Учитывая такие особенности и потенциальную угрозу этого сорняка для посевов культурных растений,

мероприятия по борьбе с ним полеводы начинают проводить в период весенне-полевых работ при проведении промежуточной обработки.

Для определения наиболее эффективного способа борьбы с овсюгом были выбраны два поля Весёлоподольского сельского округа Сарыкольского района: № 56 - 80 га. и № 11- 72 га., находящиеся в землепользовании к.х. «Крыжановский Д.П.». Осенний агрофон – глубокая плоскорезная обработка (24 - 26 см). Оба поля были обработаны плоскорезами ПГ 3-5 в сентябре 2021 года после уборки яровой пшеницы. Поля расположены рядом друг с другом, между ними проходит полевая дорога шириной 3 метра. Почва – чернозём южный солонцеватый, балл бонитета - 41. Мощность плодородного слоя 39 – 42 см. Первые шильца овсюга начали прорастать на полях 13-14 мая. Проведённые почвенные исследования показали, что овсюг прорастает с глубины 4-5 см. Наблюдения продолжились, и было определено, что по мере прогревания почвы к 17-му мая овсюг прорастал уже с глубин до 6 см. Количество проросших сорняков составляло 3-4 шт./кв.м., что недопустимо при проведении сева культурных растений. Учитывая, что подходили оптимальные сроки сева яровых зерновых культур (в Сарыкольском районе 22-28 мая) было решено провести две разные промежуточные обработки на полях:

- на поле №11 - 72 га – химическую промежуточную обработку гербицидом сплошного действия «Раундап Экстра».
- на поле № 56 - 80 га – механическую промежуточную обработку методом встречного челночного боронования с перекрытием,

Поле № 11 – 72 га. Период ожидания между химической обработкой поля глифосатами и посевом должен составлять 5-7 дней, что определило дату проведения обработки – 18 мая, с расчётом провести посев на этом поле 25 мая. Работа проводилась в дневное время с помощью прицепного опрыскивателя «Авагро». Норма расхода гербицида «Раундап Экстра» была определена в 1 л/га., расход рабочей жидкости 150 л/га. Небольшой расход гербицида определило состояние растительного покрова сорняков. Многолетних сорняков не наблюдалось, для уничтожения же однолетних достаточно 1 литра. Обработка провели в течение одного дня – 18 мая при температуре воздуха 15-18 градусов Цельсия.

Поле № 56 – 80 га. На этом поле было решено провести экспериментальную механическую обработку: челночное боронование тяжёлыми зубowymi боронами зиг-заг в один ряд с перекрытием. Зуб бороны в активном положении. Суть метода заключается в обработке каждого квадратного метра поля зубом бороны в двух противоположных направлениях. Задача – вычесать как проросшие растения овсюга, так и ростки, находящиеся под поверхностью почвы и ещё не вышедшие на поверхность поля. Для выполнения этой работы было задействовано два трактора МТЗ-80 в агрегате со сцепкой из 9-ти борон. Работа проводилась 18-го и 19-го мая в течение светового дня. Направление движения агрегатов – поперёк направления основной осенней глубокой плоскорезной обработки. Каждый из тракторов работал челночным ходом, двигаясь с двух краёв поля к центру. До проведения этого такого эксперимента было отмечено, что традиционное боронование в два

следа в одном направлении уничтожает прорастающие растения овсюга не полностью. Часть из них оставались повреждёнными, но не отделёнными от корневой системы, не «вырванными» из почвы, что являлось проблемой для полеводов.

Результаты исследования. На поле №11 контроль за состоянием прорастающих семян овсюга из почвенных горизонтов показал, что семена, находящиеся на глубине 5-6 см наклёвываются и трогаются в рост, так как гербицид уничтожил только вегетативную массу, находящуюся непосредственно на поверхности поля.

На поле № 56 проведение боронования встречным методом показало, что при первом проходе агрегата зуб бороны некоторые растения вычёсывал полностью, часть же растений оставались присыпанные почвой, но повреждённые частично. При проходе агрегата в противоположную сторону (встречное боронование) с перекрытием на половину ширины захвата сцепки бороны окончательно вычёсывались все повреждённые растения овсюга. Уничтожались растения овсюга в как в фазе всходов, так и в фазе кущения. Кроме того, наблюдение за развитием овсюга из почвенных горизонтов показало, что при проведении такого вида механической промежуточной обработки на третий день после обработки не наблюдалось отрастание никакой однолетней сорной растительности.

Экономическая эффективность работ. По итогам завершения эксперимента был проведён подсчёт затрат на 1 га на проведение работ по каждому полю:

Поле №11 -72 га (химическая обработка)- 8340 тнГ/га

Поле №56 – 80 га (встречное боронование) – 2500 тнГ/га

Подводя итоги проведённого эксперимента можно сделать следующие выводы:

- ✓ Механический способ проведения промежуточной обработки методом встречного боронования показал свою агротехническую и экономическую эффективность в сравнении с химической промежуточной обработкой.
- ✓ Агротехническое преимущество заключалось в уничтожении и угнетении овсюга обыкновенного не только на поверхности поля, но и в верхнем слое почвы.

Экономическое преимущество более чем в три раза (2500 тнГ/га против 8340 тнГ/га) обеспечивает предприятию весомое снижение затрат на 1 га в общей сетке затрат на производство культуры.

Проведённый эксперимент показал, что данный вид механической промежуточной обработки почвы – встречное боронование можно рекомендовать полеводам для внедрения в технологию возделывания сельскохозяйственных культур.

Литература

1. Методика определения сроков начала и завершения посевных работ на соответствующей территории в разрезе регионов и природно-климатических зон РК по каждому виду продукции растениеводства. - Астана, 2007.

- 2.Ермохин Ю.И. Программирование урожая в Западной Сибири. Учебное пособие. – Омск, 2002.
- 3.Список пестицидов (ядохимикатов), разрешённых к применению на территории РК на 2003-2012 годы. – Астана 2003.
- 4.Минкевич И.А., Борковский В.Е. Масличные культуры. – 3-е издание. – М., 1955.
- 5.Пустовойт П.П. Руководство по селекции и семеноводству М., 1967.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛЕЧЕБНЫХ ПРОГРАММ ПРИ ПСОРОПТОЗЕ КРОЛИКОВ

Пазников Илья, студент 4 курса, КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Комарова Юлия Ивановна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы. Кролиководство является одной из ведущих отраслей звероводства, которая в последние годы пользуется успехом в развитии не только в сельской местности, но и также в пригородной зоне как больших, так и малых городов Казахстана.

Высокая скороспелость и многоплодие кроликов даёт возможность в короткие сроки получить от отрасли достаточно большое количество высокоценного диетического мяса и мехового сырья. От одной крольчихи за год можно получить более 30 крольчат, до 30 шкурок и 65 кг мяса, а от самок пуховых пород около 1 кг пуха.

Проблема. Несмотря на успехи в профилактике и лечении ряда заболеваний, кролиководство терпит значительные потери от различных заболеваний, одно из которых является псороптоз, причиняемое значительный экономический ущерб отрасли кролиководства. Ущерб определяется потерей привеса, снижением приплода, ухудшением качества шкурок, а нередко и гибелью молодняка, что снижает окупаемость производственных затрат.

Псороптоз (накожная чесотка) - заболевание, вызываемое клещами рода *Psoroptes*, которые паразитируют на поверхности кожи и вызывают характерный патологический процесс. Заболевание сопровождается экзематозным воспалением кожи, выпадением волос, сильным зудом.

Лечебно - профилактические мероприятия при псороптозе основаны на применении акарицидных препаратов для уничтожения клещей на животных и объектах их содержания.

Необходимо отметить, что при заражении псороптозными клещами, у кроликов нарушаются физиологические процессы всего организма и вызывают патогистологические изменения во многих органах. Таким образом, эффективность лечения заключается не только в применении акарицидов, но и средства, способствующие восстановлению физиологических функций всего организма, что является условием увеличения продуктивности животных.

Данная тема **актуальна**, так как паразитарные заболевания широко распространены, они поражают все виды домашних и сельскохозяйственных животных.

Целью нашей работы явилось проведение поиска наиболее эффективной лечебной программы при псороптозе кроликов.

Задачи исследования:

- ✓ Провести статистическую обработку данных о кроликах с ушными заболеваниями, на базе частного подворья Пазникова И.;
- ✓ Провести клиническое обследование кроликов заболевших псороптозом;
- ✓ Провести диагностику и дифференциальную диагностику псороптоза;
- ✓ Подобрать наиболее эффективную программу лечения псороптоза у кроликов.

Результаты исследования. В ходе выполнения своей исследовательской работы наши исследования были направлены на изыскание эффективной лечебной программой при псороптоз кроликов. При выполнении работы нам пришлось столкнуться с проблемой верификации псороптоза и отсутствием эффективной лечебной программы при этом серьезном заболевании. Любое ушное заболевание может осложниться псороптозом, что совпадает с литературными данными.

За 2020-2022 годы, проведя статистический анализ данных, было выявлено 110 кроликов с ушными заболеваниями. Из них составило: псороптоз у 57 кроликов (52%); гнойный отит у 18 кроликов (16%); ушное кровотечение у 12 кроликов (11 %); ушная сера у 11 кроликов (10 %), падение ушка у 8 кроликов (7 %); обморожение у 4 кроликов (4 %).

Псороптоз встречается в различные сезоны года. Зимой – 41 % (45 кроликов); весной – 29 % (32 кролика), осенью – 21% (23 кролика), летом составляет - 9 % (10 кроликов). Наибольший процент заболеваний встречается зимой (41%), что на наш взгляд связано с заболеваемостью на фоне иммуносупрессии из-за гиповитаминоза, скученности, а также особенности кормления и содержания животных.

Наибольшему развитию псороптоза склонны кролики в возрасте 4-7 месяцев, так как молодняк наиболее восприимчив к данному заболеванию. Исходя из данных амбулаторного журнала, псороптозом болеют все породы, однако чаще всего характерно таким породам кроликов как: фландр, новозеландская белая и калифорнийская. На наш взгляд это связано с анатомическими особенностями.

Диагноз псороптоз ставили комплексно. Критерием постановки диагноза явилось акарологическое исследование. Данное исследование помогло обнаружить клеща рода *Psoroptes* в ушной раковине испытуемых животных, и в дальнейшем подобрать эффективную комплексную лечебную программу.

Во время клинического обследования мы выявили что, у кроликов с псороптозом незначительное повышение температура тела животных, слизистые ротовой полости и конъюнктивы глаз анемичны, учащение пульса и дыхания. У зараженных животных наблюдался зуд и расчесы ушной раковины, наличие черных корочек в ухе.

Для выявления терапевтической эффективности лечебных программ из 57 кроликов больных псороптозом мы сформировали 2 опытные группы по принципу аналогов (n = 20). В лечебные программы входили иммуномодулятор, общеукрепляющие препараты и в 1 группу противопаразитарный препарат – Акаромектин, во 2 группе акарицидный препарат – Амит форте.

Лечение с применением противопаразитарного препарата Акаромектин в 2 раза эффективнее лечения с применением акарицидного препарата Амит форте.

Согласно проведенным исследованиям, можно сделать следующие

ВЫВОДЫ:

- ✓ Ушные болезни составляют 33 % от всех встречающихся заболеваний кроликов, 70% заболевают зимой и весной, 74% животных заболевают в возрасте от 4 до 7 месяцев.
- ✓ Псороптоз характеризуется: зудом, воспалением и расчесами ушной раковины, наличие черных корочек в ухе, беспокойством животных, снижением привеса у молодняка.
- ✓ Критерий постановки диагноза псороптоз – акарологическое исследование кроликов.
- ✓ Терапевтическая эффективность лечебной программы содержащей Акаромектин выше в 2 раза, чем лечебная программа с применением Амит форте.

Литература

1. Л.Г. Уткин 1987: Кролиководство/ Л. Г. Уткин - Москва: Агропромиздат, 1987. - 208 с.
2. С. Н. Никольский, А. А. Водянов Эктопаразиты животных и борьба с ними / С. Н. Никольский, А. А. Водянов, Г. А. Гречка - Ставрополь : Кн. изд-во, 1971. - 263 с.
3. Демьяненко, Л.Л. Морфо-биологические особенности возбудителя и меры борьбы с псороптозом кроликов/ Демьяненко Людмила Леонидовна. – Уфа, 2004. – 112 с
4. Ильященко, В.И. К морфологии клещей рода Psoroptes. / В.И. Ильященко / Ветеринария. – 1984. - №4. - С. 36-37.
5. Леонтьук, С.В. Болезни кроликов / С.В. Леонтьук, А.А. Дубницкий, Б.А. Гусев, М.Ф. Демина. – М.: КОЛОС, 1974. – 239 с.
6. Акбаев, М.Ш. Практикум по диагностике инвазионных болезней животных / М.Ш. Акбаев, Ф.И. Василевич, В.Г. Меньшиков, Р.М. Акбаев, М.В. Шустрова, О.Е. Давыдова и др.; под ред. М.Ш. Акбаева. - М.: Колос, 2006. – С. 355-357
7. Палимпсестов, М.А. Особенности развития наочных чесоточных клещей / М.А. Палимпсестов // Ветеринария. - 1947. - №1 – С. 27 – 29.
8. Sanders A. Life-cycle stage morphology of Psoroptes mange mites / A.Sanders and al. // Medical and Veterinary Entomology journal. - 2000 14(2). –р. 31 – 41.
9. Кузнецов, А.Ф. Справочник по ветеринарной медицине / Под ред. А.Ф. Кузнецова. - СПб.: Лань, 2004. – 912 с.

ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНАЯ ДИАГНОСТИКА И ОСНОВНЫЕ ПРОФИЛАКТИЧЕСКИЕ МЕРОПРИЯТИЯ БРУЦЕЛЛЕЗА КРУПНОГО РОГАТОГО СКОТА ПОСЕЛОК САРЫКОЛЬ.

Тыртышный Артем, студент 4 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Салимова Людмила Геннадьевна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы обуславливается тем что бруцеллез опасная зоонозная инфекция и имеет широкое распространение в животноводческих комплексах. Продолжает наносить значительный экономический ущерб, представляет серьезную эпидемиологическую угрозу для здоровья людей и, особенно для контингента лиц, обслуживающих неблагополучное животноводство.

Проблема. На сегодняшний день проблема оздоровления поголовья скота окончательно не решена. Данные инфекционные болезни отличаются увеличением границы возникновения и распространения инфекций, поражая различных видов животных, птиц и человека высокой контагиозностью. И представляет собой одну из наиболее сложных проблем ветеринарной науке и медицине.

Цель работы: Изучение эпизоотологических особенностей бруцеллеза сельскохозяйственных животных и профилактические меры борьбы с болезнью в современных условиях.

Задачи:

1. Изучить особенностей проявления эпизоотического процесса бруцеллеза сельскохозяйственных животных на территории Сарыкольского района.
2. Проводить клинический метод серологической диагностики бруцеллеза анализ крови крупного рогатого скота на бруцеллеза роз - бенгал проба (РБП)
3. Усовершенствовать мероприятия против бруцеллеза иммунизацией крупного рогатого скота вакцинами

Бруцеллез – инфекционная болезнь животных и людей, характеризуется поражением многих систем жизнеобеспечения, нарушением функций сосудистой, пищеварительной, мочеполовой систем, возбудителем бруцеллеза являются микроорганизмы, относящиеся в роду *Brucella*.

Ранняя диагностика инфекционных болезней имеет большое значение для своевременного и адекватного лечения больных сельскохозяйственных животных, а также для более эффективной организации профилактических мероприятий.

Экономический большой ущерб, наносимый бруцеллезом неблагополучным хозяйствам, складывается из снижения большими животными упитанности, молочной продуктивности, потери приплода вследствие аборт, длительной яловости, а иногда и полной утраты воспроизводительной функции, несут вследствие преждевременной выработки

больных животных. Большие средства затрачиваются на организацию и проведение оздоровительных мероприятий. Следует также иметь в виду опасность, которую бруцеллез представляет для людей. Потенциально опасным с эпизоотической точки зрения может быть импорт племенного скота из ряда стран зарубежья с неблагополучных хозяйств

Результаты исследования.

Усиление мер по борьбе с бруцеллезом в Сарыкольском районе, проводился постоянный мониторинг этой проблемы, привело к тому, что несмотря на профилактические меры, напряженная эпизоотическая и эпидемическая ситуация по бруцеллезу среди людей и животных по-прежнему существует. Положительным моментом проявления заболеваемости бруцеллезом на территории Сарыкольского района является стабильное ежегодное снижение числа заболевших животных.

Для стабилизации и улучшения эпизоотической ситуации по бруцеллезу и с учетом корректировки основных факторов роста данного инфекционного заболевания, в системе проведены и проводятся разъяснительные работы с населением на собраниях через средства массовой информации. До населения доводятся меры по предупреждению особо опасных заболеваний животных и соответствующей защите людей от заражения.

С 2015 года охват обследования сельскохозяйственных животных на бруцеллез в Сарыкольского района достиг 100%. Проводится и контролируется идентификация всех сельскохозяйственных животных, информация заносится в базу ИСЖ. Для избежания бесконтрольного движения животных приведена в систему прослеживаемость перемещения крупного и мелкого рогатого скота через портал ЕАСУ.

Перед вакцинацией необходимо провести серологическое исследование крови на бруцеллез. Вакцинировать только отрицательно реагирующих животных.

Кровь от животных крупного рогатого скота для серологического исследования брали из яремной вены в области средней части шеи, группировали по 10 штук и отправляли в лабораторию диагностики РГП КОФ «Ветеринарная лаборатория» Сарыкольского района. Серологическая диагностика бруцеллеза роз – бенгал проба (РБП) обладает высокой чувствительностью, способностью в короткие сроки после заражения выявлять специфические бруцеллезные антитела и благодаря кислой реакции антигена ингибировать проявления неспецифических антител, а также стабильностью показаний, технической простотой постановки, требующей небольшой затраты труда и времени, четкостью и быстротой получаемых результатов. Сущность метода заключается в выявлении специфических антител в сыворотке крови животных, основанном на способности антител сыворотки агглютинировать бруцеллезный антиген, результатом чего является формирование выраженной агглютинации окрашенных бруцелл антигена в виде крупных или мелких хлопьев розового цвета. Реакцию считают отрицательной при отсутствии агглютинации (смесь гомогенна равномерно окрашена).

Животным дважды в год (апрель и октябрь) вводили эффективные антипаразитарные препараты (ивомек, ивермек, ивермектин, цидектин и др.), которые способствовали резкому уменьшению экзо- и эндопаразитов практически на весь год. Такая манипуляция позволяет уменьшить влияние ассоциативных инфекций, снять или значительно уменьшить аллергизирующее, токсическое и иммунодепрессивное действие гельминтов и других паразитов, создать оптимальные условия для максимальной реализации иммунологических возможностей организма животных, в том числе и серологических, при исследованиях на бруцеллез и другие инфекционные болезни.

Выводы. Подводя итог, можно сказать, что во всех поселках в Сарыкольском районе проводится постоянный мониторинг организационно-методической работы эпизоотологического и эпидемиологического надзора. В соответствии с стратегическим планированием, вопрос профилактики бруцеллеза выносится на заседания Департамента контроля качества и безопасности товаров и услуг Костанайской области, а также заседаний Акимов районов и городов области совместно с ветеринарной службой, РГУ «Сарыкольское районное управление санитарно – эпидемиологического контроля», руководителей центральных районных больниц.

Вакцинация, являющаяся основным фактором защиты от заражения бруцеллезом животных, не может обеспечить полный контроль над инфекцией.

Борьбы с бруцеллезом, является разработка комплекса организационно-хозяйственных и ветеринарно-санитарных мероприятий по ликвидации бруцеллезных очагов и охране благополучных хозяйств.

В комплекс проводимых мероприятий входили следующие основные моменты:

- а) диагностические исследования животных;
- б) изоляция реагирующих на бруцеллез животных с последующим их убоем, за исключением племенных и высокопродуктивных животных, из которых создавались группы бруцеллезных животных;
- в) проведение ветеринарно-санитарных мероприятий (очистка, дезинфекция помещений и прилегающей территории).

Список использованной литературы

1. Налетов Н.А. Патологическая физиология и патологическая анатомия сельскохозяйственных животных. Издательство «Колос», 1995г
2. Бакулов И.А., Буткин Е.И., Ведерников В.А., Юрков Г.Г. Эпизоотология с микробиологией. Издательство «Колос», 1981г
3. Нахмансон В.М., Бурба Л.Г. Дифференциальная диагностика инфекционных болезней сельскохозяйственных животных. Москва Росагропромиздат 2000. – 256 с
4. Сюрин В.Н., Белоусова Р.В., Фомина Н.В. Диагностика вирусных болезней животных. – М.: Агропромиздат, 1991. – 528 с.
5. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V040003252>

РАЗРАБОТКА МОДЕЛИ СИСТЕМЫ ОЦЕНКИ СО СТОЯНИЯ ОБОРУДОВАНИЯ ЭЛЕКТРОСЕТЕВОГО КОМПЛЕКСА

Сальков Эмиль, Романенков Данил, студенты 2 курса

ГГКП «Рудненский горно-технологический колледж»

Научный руководитель: Брановец Анна Евгеньевна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность работы определяется необходимостью улучшения качества оценки технического состояния оборудования за счет исключения человеческого фактора при анализе данных. Опыт эксплуатации оборудования за рубежом показал, что наиболее эффективной и перспективной на сегодняшний день является система обслуживания оборудования по его фактическому техническому состоянию, а не на базе планово-предупредительных ремонтов. Формирование общих заключений о состоянии оборудования электросетевого комплекса следует осуществлять на основе оптимальных математических моделей оценки параметров и алгоритмов нечеткой логики. Сократить временные затраты на анализ данных позволит экспертная система составленная в ходе данной работы.

Проблема Предполагаем, что разработанная система на основе модели нечеткой логики позволит с минимальной погрешностью оценивать текущее состояние оборудования.

Цель работы заключается в построении надежной и точной модели системы оценки технического состояния оборудования электросетевого комплекса.

Цель работы достигается решением ряда научных задач:

- изучение существующих методов построения систем оценки состояния оборудования;
- подбор математической модели и алгоритма оценки технического состояния электросетевого оборудования;
- разработка структуры системы оценки оборудования электросетевого комплекса.

Эксплуатация изношенного оборудования электросетевого комплекса нашего региона с ухудшенными эксплуатационными характеристиками при ограниченном финансировании повышает риск отказов в работе данного оборудования и возникновению нежелательных последствий и ущербов.

В связи с этим, модернизация объектов электроэнергетики совместно с созданием эффективной системы оценки технического состояния, является единственно верным выходом из сложившейся ситуации.

Для решения поставленных задач необходимы методы, способные реализовать такую функцию человеческого интеллекта, как выбор оптимального решения на основе ранее полученного опыта и рационального анализа всей доступной информации об объекте исследования. Существуют различные интеллектуальные системы, но наиболее подходящей для реализации поставленных в работе задач являются системы, основанные на знаниях (экспертные системы; системы логического вывода), поскольку речь

идет о необходимости заключений из исходных фактов и поиски решений для контроля электросетевого оборудования.

Экспертные системы, осуществляют поддержку принятия решений при управлении объектами, алгоритм функционирования которых заранее не известен, путем моделирования рассуждений на основе экспертных знаний квалифицированных специалистов. Данные системы включают в себя такие ключевые элементы как факты и данные в рабочей памяти, правила в базе знаний, механизмы логического вывода в решателе, учитывают изменения окружающей среды, происходящие за время решения задачи.

Условия эксплуатации электрооборудования характеризуются нестабильностью, поэтому учитывая объективно существующую неопределенность, неполноту и нечеткость информации об объекте при разработке математической модели, использовался аппарат нечеткой логики.

Системы логических выводов условно можно разделить на два основных направления – четкие и нечеткие выводы. Четкие логические выводы построены на теории четких множеств. Нечеткие логические выводы построены на теории нечеткой логики, и представляют собой процессы получения нечетких заключений с помощью нечетких условий.

Нейро-нечеткий логический вывод – один из немногих методов, который допускает неточность, неопределенность и неполную истинность обрабатываемых данных и реализуется на основе обобщенного использования методов нечеткой логики и методов искусственных нейронных сетей (ИНС).

Применение методов нечеткой логики обусловлено прикладным характером задачи оценки технического состояния оборудования.

Главной особенностью нейронных сетей является их способность к обучению. Для обучения нейронной сети не требуется никакой априорной информации о структуре искомой функциональной зависимости. Нужна лишь обучающая выборка в виде пар «входы-выход». Вместо определения всех функций принадлежности лингвистических переменных и правил необходимо создать обучающую выборку достаточного объема.

Настройка разработанной модели технического состояния была выполнена для силового масляного трансформатора 110/35/10 кВ с помощью аппарата нечеткой логики заключается в определении оптимальной структуры нейро-нечеткого логического вывода, которая в свою очередь напрямую зависит от вида и числа функций принадлежности для каждого из входных параметров, а также качества формирования обучающей выборки.

Формирование обучающей выборки осуществляется на основании использования оценочных данных о состоянии оборудования (в данном случае силового масляного трансформатора).

Для анализа были выбраны данные, полученные с датчика газосодержания в масле силового трансформаторов мощностью 40 МВА и напряжением 110 кВ, значения потерь холостого хода и сопротивлений изоляции, таким образом, обучающая выборка для системы нейро-нечеткого логического вывода состоит из 10 измерений.

Был выполнен расчетный анализ в MatLab с помощью инструментария ANFIS и проведена оценка работы системы с использованием выбранных функций принадлежности. Проведена оценка не просто размера ошибок обучения и тестирования, а выявлены средние значения их ошибки первого рода – отказ от правильной гипотезы («ложный дефект») – и второго рода – принятие неправильной гипотезы («пропуск дефекта»).

Результатом исследования является получение технически обоснованных решений по эксплуатации оборудования на базе разработанной системы оценки его технического состояния с применением интеллектуальных методов обработки информации, а также возможности самообучения и самонастройки разработанной системы с сохранением алгоритма работы при изменении параметров оборудования. Проведенный анализ состояния силового трансформатора характеризует систему как достаточно достоверную, т.к. процент ошибок очень мал.

Вывод На основании выполненных в работе исследований можно сказать, что полученная модель системы полностью соответствует ожиданиям и позволяет оценить состояние оборудования.

Разработанная модель системы оценки состояния оборудования электросетевого комплекса может быть использована для создания интеллектуальной системы управления производственными активами электроэнергетических предприятий по техническому состоянию, что в свою очередь позволит перейти от системы планово-предупредительных ремонтов к системе обслуживания по фактическому состоянию.

Литература

1. Постановление Правительства Республики Казахстан от 28 июня 2014 года № 724 «Об утверждении Концепции развития топливно-энергетического комплекса Республики Казахстан до 2030 года»
2. Обухов, С.Г. Математическое моделирование в системах электроснабжения: учебное пособие / С.Г.Обухов; Томский политехнический университет. – Томск: Изд-во Томского политехнического университета, 2014. – 84 с.
3. Рутковская, Д. Нейронные сети, генетические алгоритмы и нечеткие системы / Д. Рутковская, М. Пилиньский, Л. Рутковский – М.: Горячая Линия-Телеком, 2007. – 452 с.
4. Штовба, С. Д. Проектирование нечетких систем средствами MATLAB. – М.: Горячая линия – Телеком, 2007. – 288 с.

ИССЛЕДОВАНИЕ РЕЗОНАНСА В ЦЕПИ ПЕРЕМЕННОГО ТОКА С ПОМОЩЬЮ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Тольбай Құдайбергел, студент 3 курса

КГКП «Рудненский политехнический колледж»

Научный руководитель: Шинкевич С.А., преподаватель специальных дисциплин, педагог-исследователь

Актуальность Разработка любого радиоэлектронного устройства сопровождается, как правило, физическим или математическим моделированием. Экономически выгодно применять математическое моделирование с использованием средств и методов вычислительной техники. Одной из таких программ является электронная система моделирования ElectronicsWorkbench (EWB).

Проблема Физическое моделирование связано с большими материальными затратами, поскольку требуется изготовление макетов и их исследование, которое может быть весьма трудоемким.

Цель работы Выявить влияние активного, индуктивного и емкостного сопротивления на значения мощности и сдвиг фаз между током и напряжением в цепи переменного тока, экспериментально и теоретически исследовать резонансные явления в последовательном колебательном контуре с помощью моделирующих программ.

Задачи изучить возможности виртуальной лаборатории для исследования характеристик цепей переменного тока.

Рассмотрим цепь с активным, индуктивным и емкостным сопротивлениями, включенными последовательно.

Для анализа схемы разложим напряжение сети на три составляющие: падение напряжения на активном сопротивлении, падение напряжения на индуктивном сопротивлении, падение напряжения на емкостном сопротивлении.

Ток в цепи будет общим для всех элементов. Падение напряжения на активном, индуктивном и емкостном сопротивлениях, соответственно.

Следует отметить, что напряжения на отдельных участках цепи не всегда совпадают по фазе с током. Так, на активном сопротивлении падение напряжения совпадает по фазе с током, на индуктивном оно опережает по фазе ток на 90° и на емкостном - отстает от него на 90° . Графически это можно показать на векторной диаграмме.

Изображенные выше три вектора падения напряжений можно геометрически сложить в один.

В таком соединении элементов возможны активно-индуктивный или активно-емкостный характеры нагрузки цепи. Следовательно, фазовый сдвиг имеет как положительный, так и отрицательный знак. Интересным является режим, когда $\varphi = 0$.

Такой режим работы схемы называется резонансом напряжений. Полное сопротивление при резонансе напряжений имеет минимальное значение, и при заданном напряжении ток может достигнуть максимального значения.

Явления резонанса напряжений широко используется в радиотехнике и в отдельных промышленных установках.

По показаниям осциллографа хорошо видно, что с увеличением частоты входного напряжения сопротивление конденсатора уменьшается, а сопротивление индуктивности увеличивается.

Результаты исследования при включении по схеме с ОЭ на положение рабочей точки биполярного транзистора (т.е. на ток коллектора), находящегося в

режиме линейного усиления (активный режим), наибольшее влияние оказывает ток базы, который, в свою очередь, может сильно колебаться под воздействием изменений напряжения. Токи коллектора и эмиттера практически полностью определяются током базы транзистора. Напряжение не оказывает существенного влияния на другие электрические показатели каскада и должно выбираться только из соображений обеспечения нахождения транзистора в области линейного усиления и не превышения предельных электрических режимов на электродах транзистора.

Выводы В ходе данной работы было изучено явление резонанса напряжения в электрической цепи, установлены зависимости напряжений на индуктивности и емкости, частоты, разности фаз и силы тока от значения емкости, рассчитаны сопротивления, напряжения, мощности цепи и изображены векторные диаграммы для трех случаев. Также было установлено, что во время резонанса напряжения на катушке и конденсаторе становятся одинаковыми.

Литература

1. Аполлонский, С.М. Теоретические основы электротехники. Электромагнитное поле: Учебное пособие / С.М. Аполлонский. - СПб.: Лань, 2018. - 592 с.
2. Белов, Н.В. Электротехника и основы электроники: Учебное пособие / Н.В. Белов, Ю.С. Волков. - СПб.: Лань, 2018. - 432 с.
3. Бессонов, Л.А. Теоретические основы электротехники. Электрические цепи: Учебник для бакалавров / Л.А. Бессонов. - М.: Юрайт, 2015. - 701 с.
4. Буртаев, Ю.В. Теоретические основы электротехники: Учебник / Ю.В. Буртаев, П.Н. Овсянников; Под ред. М.Ю. Зайчик. - М.: ЛИБРОКОМ, 2016. - 552 с.
5. Гальперин, М.В. Электротехника и электроника: Учебник / М.В. Гальперин. - М.: Форум, НИЦ ИНФРА-М, 2018. - 480 с.
6. Ермуратский, П.В. Электротехника и электроника / П.В. Ермуратский, Г.П. Лычкина, Ю.Б. Минкин. - М.: ДМК Пресс, 2018. - 416 с.
7. Жаворонков, М.А. Электротехника и электроника: Учебное пособие для студ. высш. проф. образования / М.А. Жаворонков, А.В. Кузин. - М.: ИЦ Академия, 2016. - 400 с.
8. Иньков, Ю.М. Электротехника и электроника: Учебник для студентов учреждений среднего профессионального образования / Б.И. Петленко, Ю.М. Иньков, А.В. Крашенинников. - М.: ИЦ Академия, 2013. - 368 с.
9. Колистратов, М.В. Электротехника и электроника: электротехника на оборудовании National Instruments: Лабораторный практикум / М.В. Колистратов, Л.А. Шапошникова; Под ред. Л.А. Шамаро. - М.: ИД МИСиС, 2016. - 79 с.
10. Кузовкин, В.А. Электротехника и электроника: Учебник для бакалавров / В.А. Кузовкин, В.В. Филатов. - М.: Юрайт, 2016. - 431 с.
11. Лоторейчук, Е.А. Теоретические основы электротехники.: Учебник / Е.А. Лоторейчук. - М.: ИД ФОРУМ, НИЦ ИНФРА-М, 2016. - 320 с.
12. Миловзоров, О.В. Электроника: Учебник для бакалавров / О.В. Миловзоров, И.Г. Панков. - М.: Юрайт, 2017. - 407 с.
13. Морозова, Н.Ю. Электротехника и электроника: Учебник для студентов учреждений среднего профессионального образования / Н.Ю. Морозова. - М.: ИЦ Академия, 2017. - 288 с.

14. Немцов, М.В. Электротехника и электроника: Учебник для студ. образоват. учреждений сред. проф. образования / М.В. Немцов, М.Л. Немцова. - М.: ИЦ Академия, 2017. - 480 с.

ОЦЕНКА ТЕХНИЧЕСКОГО УРОВНЯ БЕЗОПАСНОСТИ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ОБОРУДОВАНИЯ АВТОМОБИЛЬНОГО СЕРВИСА

Семенюк Олег Игоревич студент II курса КГКП «Житикаринский
политехнический колледж»

Научный руководитель: Байженов Азамат Галымжанович – мастер
производственного обучения.

Актуальность темы: Выявление производственной опасности, скрытой в оборудовании, комплексная оценка и разработка рекомендаций по приведению оборудования в соответствие современным нормативным требованиям охраны труда должны стать важной частью в повышении уровня безопасности труда и снижении производственного травматизма.

Проблема связана с тем, что в комплексе мер по созданию здоровых и безопасных условий труда работников автомобильного сервиса немаловажное значение необходимо уделять обеспечению организаций качественной, высокопроизводительной техникой для механизации и автоматизации технологических, погрузочно-разгрузочных и складских операций.

Анализ причин производственного травматизма при ремонте и обслуживании автомобильного транспорта, выполненный за длительный период, показывает, что ежегодно 33-47 % несчастных случаев происходят в результате действия опасных производственных факторов, которые возникают при обслуживании производственного оборудования и ведении отдельных технологических и трудовых процессов. Причины, обуславливающие наличие опасных производственных факторов, различны.

Это и несовершенство конструкций оборудования, и применение некачественных материалов для изготовления деталей и узлов оборудования, и отсутствие приспособлений и инструмента, а также несоответствие технологии нормативным требованиям охраны труда

На уровень безопасности производственного оборудования влияют переделки, допущенные в результате модернизации, механизации, автоматизации, а также внедрение отдельных рационализаторских предложений и других изменений, которые не соответствуют требованиям нормативных правовых актов по охране труда.

Выявление производственной опасности, скрытой в оборудовании, комплексная оценка и разработка рекомендаций по приведению оборудования в соответствие современным нормативным требованиям охраны труда должны стать важной частью в повышении уровня безопасности труда и снижении производственного травматизма.

Для решения этих вопросов были проведены работы по оценке технического уровня безопасности машин и оборудования в организациях, занимающихся сервисом и ремонтом транспортных средств.

Целью работы предложена методика оценки соответствия оборудования требованиям безопасности труда, дает возможность выявлять признаки, по которым оборудование не отвечает нормативным требованиям охраны труда. Согласно методике, обследование оборудования проводится по перечню требований безопасности, распространяющемуся на технологическое оборудование отрасли в соответствии с подпунктом 29) статьи 16 Трудового кодекса Республики Казахстан от 23 ноября 2015 года.

Для фиксирования результатов проверки соответствия технологического оборудования нормативным требованиям охраны труда и оценки уровня безопасности оборудования разработана соответствующая форма карты безопасности, которая дополнена приложением. Карта позволяет фиксировать выполнение или невыполнение требований безопасности по разделам.

Для оценки уровня безопасности оборудования подсчитывается количество выполненных (T_6) требований безопасности по разделам и в целом по оборудованию. Так же находится общее количество ($T_{об}$) требований по разделам и всего по оборудованию. По этим данным рассчитывается коэффициент безопасности (K_6) оборудования по формуле (1) и записывается в соответствующей графе карты.

При определении коэффициента опасности ($K_о$) исходили из следующего: если оборудование полностью отвечает всем требованиям стандартов, показатель принимается за 1; несоответствие оборудования отдельным показателям определяется коэффициентом безопасности (K_6). Следовательно, коэффициент опасности равен:

Расчет коэффициентов безопасности (опасности) дает возможность осуществлять четкий и всесторонний контроль работы по охране труда в организациях.

Недоработки, допущенные при проектировании и изготовлении оборудования для автосервиса, выявленные при оценке оборудования, приводят к травмоопасным ситуациям на производстве.

РЕЗУЛЬТАТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ.

Результаты оценки технического уровня безопасности производственного оборудования могут быть использованы для решения вопросов:

- аттестации серийного оборудования с целью выбора более безопасных видов для эксплуатации.
- обоснования очередности снятия с производства устаревшего оборудования и планирования профилактической работы;
- выбора наиболее безопасных технических решений отдельных элементов, узлов, механизмов и машин в целом при создании нового оборудования;
- проверки соответствия выпускаемого и создаваемого оборудования уровню безопасной техники.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ:

1. Баранов Ю.Н. Исследование системы «Ч-М» при формировании производственных опасностей [Текст] / Баранов Ю.Н., Шкрабак Р.В., Брагинец Ю.Н., Пантюхин П.А.// Известия Санкт-Петербургского государственного аграрного университета, 2012, № 26, С.24-26.
2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z070000305>
3. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/V1500012743>
4. <https://www.gostest.com/services/ekspertiza-promyshlennoy-bezopasnosti/obosnovanie-bezopasnosti-mashin-i-oborudovaniya/>

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТОЧНОГО ЖИВОТНОВОДСТВА В УСЛОВИЯХ КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ

Новиченко Владислав, студент 2 курса, Казахстанский агротехнический колледж

Научный руководитель: Муратов Досмухамед Куатулы, магистр с/х наук, преподаватель спецдисциплин

Актуальность на сегодняшний день, Костанайская область характеризуется достаточно стремительным ростом развития животноводства, а именно, большое внимание уделяется как повышению объема производства, так и увеличению уровня эффективности и рентабельности. Животноводство всегда считалось одним из главных направлений в отечественном аграрном секторе, являясь неотъемлемым элементом стратегической продовольственной безопасности государства, обеспечивая занятость и получение доходов населения, так как одним из основных показателей, характеризующих благополучие страны - это потребление продукции отрасли животноводства на душу населения. В связи с этим необходимо уделять должное внимание качественному развитию сельского хозяйства, в частности развитию животноводства и повышению его эффективности. Одним из направлений развития данной отрасли является внедрение точного животноводства. Это новое направление в современной науке и практике, ведущее свое начало от точного земледелия, в котором уже сложилась идеология, и появились технологии, доступные для освоения товаропроизводителям в условиях мировой практики.

Проблема любое техническое, или технологическое новшество при внедрении в производство вне зависимости от отрасли сталкивается с рядом проблем. Несмотря на достаточно хорошие продуктивные показатели животных и развитую кормовую базу нельзя сказать о том, что отечественное животноводство отличается высокой концентрацией современных, а главное эффективных технологий, позволяющих увеличить темпы производства качественной продукции. На данный момент животноводство в Казахстане базируется на устаревшей материально-технической базе, прогрессивные технологии ведения данной отрасли мало распространены. Цифровое животноводство является универсальным средством решения данной проблемы, однако, его концепция внедрения в Казахстане еще не сложилась,

так как не обоснованы технические и технологические требования, не выявлены его потенциальные возможности, не обоснованы этапы внедрения. Неопределенность и неизвестность являются основными причинами малого распространения высокоэффективных технологий среди рядовых производителей животноводческой продукции.

Цель работы обосновать преимущества от применения концепции точного животноводства в условиях Костанайской области.

Задачи исходя из цели исследования были выдвинуты следующие задачи:

1. Изучить технологические аспекты точного животноводства;
2. Определить преимущества внедрения точного животноводства в агропромышленном комплексе Костанайской области.

Точное животноводство стоит рассматривать как разновидность прецизионной машинной технологии - самого экономного и точного расходования материальных ресурсов: топлива, удобрений, семян, кормов, электроэнергии, применения последних научных достижений при производстве продукции животноводства с помощью современных технических средств, оснащенных электроникой, для получения оптимальных результатов при наилучшей окупаемости затрат продукцией. Гарантией эффективности точного животноводства является наличие комплекса точных технологий и технических средств с электронным управлением, а именно технология мониторинга животных с применением систем электронной идентификации, GPS, климат контроль и системы автоматического определения веса животных [1].

Во взглядах мировых ученых главное требование к точным машинным технологиям в животноводстве заключается в обеспечении заданных параметров выполнения технологических процессов и среды обитания в помещениях, в выборе режимов взаимодействия машин с биологическими объектами для получения высококачественного продукта с заданными свойствами. Они включают в себя такие операции, как подготовка сбалансированных кормовых смесей, системы индивидуального дозирования кормов, автоматические доильные машины и установки, средства глубокого охлаждения молока, системы автоматического регулирования параметров климата в животноводческих помещениях, системы сортировки и упаковки готовой продукции [2].

Многие авторы подчеркивают актуальность совершенствования методических основ определения экономической эффективности применения точных машинных технологий в условиях рынка, и расширение проведения экономических исследований по выбору наиболее эффективных вариантов технологий. Однако ведущие иностранные ученые не уделяют столько внимания экономическим аспектам применения точных технологий в животноводстве, как это делается в Республике Казахстан. Здесь сказываются особенности ведения сельского хозяйства в большинстве стран мира, когда товаропроизводитель работает в условиях жестких квот производства, а его рентабельность поддерживается высоким уровнем дотаций [3].

В лучших хозяйствах Республики точность исполнения технологических операций уже достигла своего максимального уровня, но это далеко не

позволило повлиять на тенденцию снижения уровня рентабельности. Ясно, что дальнейшее повышение точности исполнения технологий может еще в большей степени снизить рентабельность производства молока, так как во многих хозяйствах области, например, ТОО «Сарыагаш», или ТОО «Им. Карла Маркса» продуктивность коров уже находится на пределе возможного для данной системы кормления, а дополнительные капиталовложения только повысят себестоимость молока. Если предметом точного животноводства является эффективное управление во всех звеньях производства, то именно такой подход и является системообразующим, когда все элементы системы управляются как единое целое и позволяют за счет согласованной работы получить требуемый результат с заданной или известной надежностью. При таком системном рассмотрении всего комплекса проблем точное животноводство целесообразно называть управляемым животноводством или животноводством минимального риска. Таким образом, для развития животноводства речь должна идти не только об увеличении концентрации машинных технологий, но и о едином комплексе организационных и технологических решений, позволяющих существенно снизить риски получения конечного результата в условиях неопределенностей различного рода, которые сопутствуют не только животноводству, но и любой промышленной отрасли [4].

Результаты исследования согласно поставленным задачам были получены следующие результаты:

1. Точное, компьютеризированное или управляемое, животноводство, позволяет максимально эффективно расходовать материальные ресурсы предприятия, гарантируя при этом не только эффект в виде повышения прибыли, например, от производства молока, но и в долгосрочной перспективе увеличение срока продуктивного использования животного.

2. Основными преимуществами от введения точного животноводства в условиях хозяйств Костанайской области будут являться: повышение экономичности производства продукции за счет снижения лишних затрат, эффективность на всех производственных этапах за счет точного контроля, а также снижение влияния человеческого фактора, который зачастую имеет негативные последствия.

Выводы точное животноводство является инструментом эффективного контроля, который способен снижать влияние различных факторов риска, с которым сталкиваются многие производители сельхозпродукции. С точки зрения экономики животноводство Костанайской области в большей степени характеризуется инерционностью, которая представляет собой совокупность процессов, предполагающий стагнацию, замедление темпов экономического роста, сопровождающееся кризисными явлениями, связанными с ростом цен, инфляцией, безработицей. Именно инновационное развитие, представляющее собой введение передовых технологий, в частности точного животноводства определяет векторы развития. Поэтому его внедрение позволят повысить интенсификацию и эффективность ведения одной из важнейших

экономических отраслей Костанайской области, которой является животноводство.

Литература:

1. Фролов, В.Ю. Машины и технологии в молочном животноводстве: Учебное пособие / В. Ю. Фролов, Д. П. Сысоев, С. М. Сидоренко. – СПб.: Издательство «Лань», 2017 – 305 с.
2. Точное животноводство - технология XXI века / Автоматизация в животноводстве. Две стороны одной медали // Научно-практический аграрный журнал.–2015.–№10.–150с.
3. Труфляк, Е.В. Интеллектуальные технические средства АПК: учеб. пособие / Е. В. Труфляк, Е. И. Трубилин. – Краснодар: КубГАУ, 2016. – 266 с.
4. Национальный проект по развитию агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2021 – 2025 годы URL: <https://www.akorda.kz/assets/media/files/po-razvitiyu-apk.pdf> (дата обращения: 01.02.2023)

ҚОСТАНАЙ ҚАЛАСЫНЫҢ СӘУЛЕТ ӨНЕРІ КЕШЕ ЖӘНЕ БҮГІНІ

Калдыбаева Ұлпан, Турсунғали Әсем, 1 курс, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекші: Ералина Айнур Ериковна, қоғамдық пәндер оқытушысы

Отанға деген сүйіспеншілік туған елге, қалаға, ауданға деген жылы сезім өздігінен тумайды. Ол тәрбие арқылы қалыптасады. Туған өлке туралы мазмұнды сыр шерте білу- біз сияқты ұрпақтың Отанға, оның тарихы мен мәдениетіне деген сезім баспалдағының бірі. Өйткені еліміздің тарихы бүгінгі күнмен тығыз байланысты. Өткенді білмей, болашақты болжау мүмкін емес. Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті Н.Ә. Назарбаев «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты мақаласында «Туған жер» бөлімін іске асыру мақсатында, өлкетану жұмысының ең маңыздысы сол өлкедегі сәулет өнері мен адамдардың өмірімен қызметіне қажетті, материалдық тұрғыдан ұйымдасқан орта құрайтын үйлер мен құрлыстар, сондай - ақ кешендер, қоғамның эстетикалық көзқарасына сәйкес құрылыстар, сәулет өнері мәдениет саласын құрайды. Қай елге, қалаға барсақ та, біз ғажайып әдемі сұлулығымен көз тартатын ғимараттар, сарайлар, мешіттер, тұрғын үйлер, өнеркәсіптік кешендер көріп жүрміз. Сәулет өнері техника, ғылым және өнермен тығыз байланысты. Қазіргі заманда адамдар сәулетті де салтанатты өмір сүргілері келеді. Сәулет өнері ежелден келе жатқан бейнелеу өнерінің бір саласы болып табылады. Өлкетану деген қашаннан өлке құру жұмысының бір саласы, сондықтан ол шынында ертедегі мәдениет тарихында жуан орын тепкен жұмыстың бір саласы. Бұрын жұрт оған көп назар салмай келіп, осы соңғы кезде ғана етек жәйіп өрісін кеңейтіп, біздің тұрмысымызда ғана өлкетану мәселесі реттегі жұмыстың бірі болып қолға алынып отыр.

XXI ғасырда Қазақстан Республикасында жаппай компьютерлендіру үрдісі жүріп жатыр. Қазіргі қоғамда болып жатқан ақпараттық дамудың өнделу, жеткізілу, сақталу заңдарының негізін ұғыну және дұрыс болжау үшін болашақ

маманға ақпараттық технологияны кеңінен пайдалануға негізделген электрондық оқу құралдарын ұйымдастыру және құру қазіргі кездегі өзекті мәселелердің біріне айналып отыр. Қоғам қажеттілігін қанағаттандыру үшін білім беру саласында төмендегідей міндеттерді шешу көзделіп отыр.

Ғылыми жұмыстың өзектілігі Қостанай қаласының тарихи нысандары мен тарихи-мәдени ескерткіштер мен сәулет өнер тарихын зерттеп мағлұмат беру. Өйткені, қандай да болмасын сәулет өнерінің ескерткіші көрген адам қызығып, көптеген сұрақтарға жауап іздейтіні ақиқат. Таным көкжиегі кеңейіп келе жатқан оқушыларға да білмекке құмарлығы тіпті де ерекше болады. Кез келген тарихи, архитектуралық мұраның мән-мағынасын талғам безбеніне салып баға беру үшін – сол мұраның дүниеге келген уақытын, дүниеге әкелген қоғамын, қандай себептермен, кім үшін салынғанын анықтау керек. Сонда ғана оның көркемдік құдіреті жарқырай көрінеді. Сонда ғана асыл-мұра шын мәнінде халықтың рухани игілігіне айналады.

Жұмыстың мақсаты: қаланың құрылу тарихы, мәдени ғимараттар тарихы және қала ескерткіштері таныстыру.

Жұмыстың міндеті:

1. Оқырмандардың қаладағы тарихи ғимараттарға деген қызығушылықтарын арттырып, сондай-ақ құнды жәдігерлерді қорғауға ынталандыру.

2. Ауызша тарихнаманы яғни шежірелерді жүйелеп жеткізу және ескерткіштердің салыну мен тұрғызылу әдістерін көрнекіліктерді пайдалану;

3. Қала оқушыларына, студенттеріне, оқырмандарына осы қаланың тарихы сәулет өнері, ғимараттары, көне жәдігерлері жайында баяндалатын электронды портал құрастыру.

Объект : Қостанай қаласындағы сәулет өнерінің ғимараттар тарихы.

Гипотеза: студенттерге машықтану өту барысында және болашақ кәсібінде өлкетану құралы туған жердің тарихын білуге көмек береді.

Негізінен электрондық портал (ақпарат) мазмұны 5 бөліктен тұрады:

Бірінші бөлім: қала тарихы құрылу жайында айтылған.

Екінші бөлім: негізгі, бұл бөлімде қаламыздың ең негізгі тарихи ғимаратын алдық «Бұрынғы халық үйі», «Көпес Дәулетқадиевтің бұрынғы үйі», «Көпес Яушевтердің Пассаж ғимараты».

Үшінші бөлім қаламыздың ескерткіштері тоқталдық. Ескерткіш тұлғаларға қарай бөлініп, атаулы оқиғаларға қарай бөлінді. Мұнда ескерткіштер қайда құрылғанынан, мүсіншілері, мерзімі, материалы жайында мәлімет берілген. Қостанай қаласындағы көптеген ескерткіштер мен монументтер, тарихи объектілер туристерді қызықтыруы мүмкін. Олардың ішінде аты елге жайылған А. Байтұрсынов ескерткіші, А. Иманов бюсті, Ы. Алтынсарин ескерткіші, қазақ төрешісі Қазыбек би ескерткіші, Тың жерлерін игеруге арналған «Покорителям целины» Монументі, Азамат соғысы кезіндегі оқиғалар куәсі «Красная стена» ескерткіші. «ҰОС жылд. Қаза тапқандар» мемориалы.

Өзіміз өскен ортаның тарихын, оның қойнауындағы әрбір құбылысын, өзгерістердің сыры мен қырын білу міндетін мексат ету керек. Сонда ел ертеңі

болар жастардың ұлттық намысы оянып, тарихи тұлғалардың табыстары мен өнегелі істерін мақтаныш ететін өскелең ұрпақ құрмет тұтары анық.

Қорыта жазғанда бұл өлкетану электрондық портал өскелең ұрпақты, жастарды, болашақ мамандарды студенттерге машықтану өту барысында және болашақ кәсібінде өлкетану құралы жердің тарихын білуге көмек береді.

Әдебиет

1. Қ.Орманов. «Өлкетану тарихи атаулардан басталады» // Ана тілі №37.2006ж.
2. Қалқаман Жақып. «Қазағымның бір қонысы Қостанай» // Жас Өркен. Қостанай.
3. А.Мауданов. «Күн сәулелі Қостанайым» 2006ж.
4. Қ.Оспанова. «Мұражай ғасырлар зердесі» // Қостанай таңы. 9 маусым.2006ж.
5. С.Сыздықов. «Туған жердің ту көтерген батырлары» // Қостанай таңы. 19 шілде. 2006ж.

БІЛІМ БЕРУДЕ ЦИФРЛАНДЫРУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ҚОЛДАНУ

Абенова Фарида, 2 курс, Маңғыстау облыстық жоғары медициналық колледжі
Ғылыми жетекшісі: Баданова Нагима Мэлсовна, информатика пәні оқытушысы,
техника ғылымдарының магистрі

Өзектілігі. Бүгінгі таңда «ақылды технологиялар» адамзат өмірінің барлық саласына қарқындап еніп, оның ажырамас бөлігіне айналуда. Цифрландыру – бәсекеге қабілетті экономиканы дамытуды және халқының тұрмыс сапасын жақсартуды бағытқа алған мемлекеттердің барлығы ұстанатын жаһандық тренд, үрдіс.

Қашықтықтан оқыту - оқытушының студентпен оқыту құралдары арқылы интерактивті қарым - қатынас әрекет үрдісін ұйымдастыруға мүмкіндік беретін жаңа ақпараттық-педагогикалық технология. Қашықтықтан білім беру жүйесі - білім алушы мен педагог қызметкердің жанама (алыстан) немесе толық емес жанама өзара іс-қимыл кезінде ақпараттық және телекоммуникациялық құралдары қолдана отырып жүзеге асырылатын оқыту.

Бұл бағытта үлкен жұмыстар атқарылуда, ол бірінші кезекте оқу орындарына қатысты. Бүгінгі таңда оқу процесін қашықтықтан білім беру технологиялары бойынша ұйымдастыру, мамандықтардың жоғары білімнен кейінгі бағдарлама бойынша оқытылатын топтарында жүргізілуде. Білім платформасын қолданып, дуалды оқыту жүйесінің оқу үрдісін ұйымдастыруда қашықтықтан оқыту технологияларын қолдану өзекті мәселе.

Мәселе. Қазіргі аналогтардан айырмашылығы, орта және кәсіптік білім алушыларға өз біліктілігіне сәйкес қызмет көрсетудің дамыған ақпараттық ішкі жүйесі білім алушылардың жеке деректерін талдауға негізделген және олардың білім деңгейі бойынша тиімді ақпарат беруге және дербес қызмет көрсетуге көмектеседі.

Жұмыс мақсаты. Барлық білім беру ұйымдарындағы білім беру жүйесін жақсартуға мүмкіндік беретін, веб-технологияларды қолдана отырып білімді бақылауға арналған оқу курсы ақпараттық жүйесін құру, сонымен қатар зерттеу нәтижелерін оқу процесінің практикасына енгізу құралдарын жасау.

Міндеттері. Қашықтықтан оқыту үшін сапалы курстар құру, курсты басқарудың мүмкіндіктерін кеңейту, оқыту элементтерін қамту, сараланған оқытуды жүзеге асыруға мүмкіндік береді, қажетті оқу материалдарын дайындап, оларды тестілеуден өткізу, білім беру мазмұнын әртүрлі форматта - аудио, видео және мәтін т.б. жариялау мүмкіндігі.

Цифрлық құзыреттілік - құзыреттіліктің үздіксіз игерілуіне (адамның тиісті білімі, дағдылары, мотивациясы және жауапкершілігі жүйесі), жеке тұлғаның өмірдің әр түрлі салаларында (мазмұнмен, коммуникациямен, тұтынумен, техносферамен жұмыс жасауда) сенімді, тиімді, сыни және қауіпсіз таңдауға және қолдануға қабілеттілігіне негізделген. оның мұндай әрекетке дайындығы.

«Инновация» ұғымы деген «innovation» ағылшын сөзінен шыққан, жаңалық деген мағынаны білдіреді. Білім беруде инновациялық бағыттардың бірі ол цифрлік (сандық) құзыреттілікті меңгерту, сол арқылы басқару болып табылады. Сандық құзыреттіліктің төрт түрі анықталды: ақпараттық және бұқаралық ақпарат құралдары, коммуникативті, техникалық және тұтынушы.

Интернет-технологиялардың дамуы жаңа мүмкіндіктердің пайда болуына түрткі болды. Қазіргі уақытта Бүкіләлемдік Интернет бірнеше миллион веб-сайттарға ие және олардың саны үнемі өсіп келеді. Бұл автор, оның мүдделері туралы ақпарат бар жеке парақтар. Олар қызығушылық танытатын достар табу, олардың көкжиегін, әлемін кеңейту мақсатында құрылған. Ақпараттық сайттар. Оларға оқу орындарының сайттары, қызығушылық қоғамдастықтары, фирмалар және т.б.

Бағдарлама - интерактивті көп терезе қосымша. Бағдарламаның қалған терезелеріне қол жеткізуге мүмкіндік беретін формада жүзеге асырылады. Кестелер ескі жазбаларды жоюға, жаңаларын қосуға және оларды өзгертуге мүмкіндік беретін формада қарастырылады. Осылайша, барлық кестелермен жұмыс бір нысанда жүзеге асырылады. Құрылған бағдарлама – білім беру жұмысын жеңілдететін автоматтандырылған жүйе.

Барлық білім беру ұйымдарындағы білім беру жүйесін жақсартуға мүмкіндік беретін, веб-технологияларды қолдана отырып білімді бақылауға арналған оқу курсы ақпараттық жүйесін құру, сонымен қатар зерттеу нәтижелерін оқу процесінің практикасына енгізу құралдарын жасау мақсатында бірнеше міндеттер алға қойылып, орындалды: қашықтықтан оқыту үшін сапалы курстар құрылды, курсты басқарудың мүмкіндіктерін, оқыту элементтерін қамтылды, сараланған оқытуды жүзеге асыруға мүмкіндіктер бар, қажетті оқу материалдары дайындалып, тестілеуден өткізу, мазмұнын әртүрлі форматта жариялау мүмкіндігі.

Зерттеу нәтижелері. Білім алушыларға дербес қызмет көрсетудің ақпараттық ішкі жүйесін дамыту, білім алушылардың кәсіби даярлық үрдісін цифрландыру арқылы олардың ақпараттық құзыреттілік деңгейін арттыру, сонымен қатар сұранысқа ие маман қалыптастырады. Негізгі қызмет көрсету саласының мамандарының қызмет сапасының артуы мен экономикалық үнемділік көрсеткішін жоғарылату.

Зерттеу барысында электронды оқыту контентінің түсінігі, олардың құрылымы, түрлері және қолданылуы туралы айтылды. Электронды материалды мақсатты қою нәтижесінде оны жобалаудың теориялық үлгісі анықталды және тәжірибеде сәтті іске асырудың шарттары анықталды. Осының негізінде кәсіптік техникалық оқу орындарында Қазақстан Республикасының Мемлекеттік жалпы білім беру стандарттарына сәйкес оқу бағдарламасынан информатика пәні бойынша нақты тақырыптардан электронды оқыту контентін әзірлеу мүмкін болды.

Қорытындылар. Электронды білім беру технологиясы бұрыннан-ақ бүкіл әлемге танымал болды және көптеген елдердің (соның ішінде Қазақстан Республикасында) білім беру стандарттары жүйесіне енгізілген, цифрлы оқытуды дамыту білім саласындағы мемлекеттік саясаттың басымдығы болып табылады. Осы негізде, әлемдік және қазақстандық тәжірибені талдай отырып, бұл құжат білім беру процесінің барлық қатысушылары кездесетін қиындықтарды ескере отырып, электронды оқыту контентінің дамуының қазіргі проблемаларын қарастырады. Қолданыстағы қайшылықтарды электронды оқыту контентін енгізудің әдіснамалық, дидактикалық және ұйымдастырушылық аспектілері бойынша анықтап, тиісті тұжырымдар жасалды, нәтижесінде жалпы білім беретін ұйымдарда электронды оқытуды одан әрі дамыту үшін маңызды міндеттерді тұжырымдау болды.

Қорыта келгенде, негізгі мақсат бойынша білім беру ұйымдарының студенттеріне қосымша білім беруді ұйымдастыруға мүмкіндік беретін, ақпараттық кеңістікті кеңейту, қашықтықтан ұйымдастыру жұмысы бойынша дербес жүйе жасақталды және жетілдірілу үстінде. Бұл жалпы алғанда білім беру саласын цифрландыру үрдісінің бір құрамдас бөлігі болып саналады.

Студенттердің бос уақытын тиімді пайлануына үлес қосу – негізгі бағыттардың бірі. Сауатты жастар, мамандар, жарқын болашық кепілі. Цифрландыру дәуірі – келешекке қадам басар ең маңызды аралық дәуір. Сондықтан, білім беру үрдісін жедел дамыту заман талабы.

Әдебиет

1. Ашинянц, Р.А. Классификация электронных учебных средств / Р.А. Ашинянц, С.Г. Григорьев, С.И. Макаров // Информационные технологии и фундаментализация высшего образования: Материалы VIII межвуз. науч.метод. конф. / РГУ нефти и газа. – М., 2002. – С. 10–13.
2. Ашинянц, Р.А. Об определении учебных электронных средств / Р.А. Ашинянц, С.Г. Григорьев, С.И. Макаров // Информационные технологии и фундаментализация высшего образования: Материалы VIII межвуз. науч.метод. конф. / РГУ нефти и газа. – М., 2002. – С. 13–16.
3. Батакова, Е.Л. Интерактивные средства обучения как часть электронно-образовательных ресурсов [Электронный ресурс] // Вестник Томского государственного педагогического университета – 2016, № 1 (66). – с105. Режим доступа к журн.: <http://cyberleninka.ru/article/n/interaktivnye-sredstva-obucheniya-kak-chast-elektronno-obrazovatelnyh-resursov>.

4. Беляев, М.И. Теоретические основы создания образовательных электронных изданий / М.И. Беляев, С.И. Макаров [и др.] – Изд. Томск, ун-т. – Томск, 2002. – 86 с.

АКТ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ПАЙДАЛАНУ АРҚЫЛЫ БАЛАЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ-ЗИЯТКЕРЛІК ДАҒДЫСЫН ДАМУ

Бидахметова Балжан Ерланқызы

«Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту» мамандығының

3 курс білім алушысы

Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Кудайбергенова Гүлмира Кабылқалықовна,
арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Балалардың ақпараттық сауаттылыққа үйрету жұмысы мектепке дейінгі ұйымдарға енгізілгенмен, оны әртүрлі әдістермен үйретіп, осы пәнге деген бала қызығушылығын арттыратын түрлі оқыту бағдарламалары, әсіресе қазақ балабақшалары үшін өте тапшы. Сол себептен мектеп жасына дейінгі балалардың ақпараттық компьютерлік іс- әрекетін қалыптастырудың тиімді жолдарын қарастырып, оны нақты ресурстармен теориялық және практикалық жағынан байыта түсу – бүгінгі күннің өзекті мәселесі.

Мәселе: Қазіргі таңда педагог ақпараттық-коммуникативті технологияны мектепке дейінгі ұйымдарында математикалық білім беруде балалардың математикалық білімін белсендіруге жүйелі пайдаланса, оқытудың ақпараттық коммуникативтік технологиясы білімді жаңаша беру мүмкіндіктерін жасау (педагогикалық іс-әрекетті өзгерту), білімді қабылдау, білімнің сапасын бағалау, оқу –тәрбие үрдісінде баланың жеке тұлғасын жан-жақты қалыптастыру, дүниетанымын кеңейту, баланың қабілетін ашуға мүмкіндік артады .

Жұмыс мақсаты: Ақпараттық технологияларға толы қоғамдық өмірге психологиялық дайындығын қалыптастыру. Компьютерлік ойын бағдарламаларының өрістеуі себепті, компьютерлік ойындар математика негіздеріне оқытуда кеңінен қолданыс табуда ұтымды әдістері мен заманауи технологияларды анықтау болып табылады.

Міндеттері:- бала бойында танымдық, ақпараттық құзыреттіліктерді қалыптастыруға мүмкіндік туғызатын қолайлы заттық-даму ортасын құру;

- тәжірибелік, танымдық, шығармашылық іскерлігі мен басқа да бала әрекеті түрлерін қалыптастыру;

- балалардың көру жадыларын, есте сақтау қабілетін берілген тапсырмалар арқылы дамыту;

- әр баланың тұлғалық қасиеті және оны ауыспалы өмір жағдайында әрі қарай сәтті дамыту мақсатында өзін-өзі тану, өз ойын еркін білдіру және оны іске асыру дағдыларын жетілдіру;

- балалардың логикалық ойлау қабілетінің дамыту;

-күнделікті өмірде қарапайым өзіне қажетті техникалық құралдарды қолдана білуге үйрету

- әр баланың интеллектуалдық қабілеттері мен шығармашылық әлеуетін дамыту;
- мектепте білім алуға жан-жақты дайындау.

Ғылым мен техниканың жылдан жылға кең өріс алып, жедел қарқынмен дамуы, білімнің негізі болып табылатыны – балабақшаларға да өз әсерін тигізуде. Осы мақсатты жүзеге асыруда ақпараттық технологияны пайдалану әдісі зор рөл атқарады. Осы орайда, Президентіміздің халыққа жолдауындағы «Оқу үрдісінде ақпараттық технологияларды білім беру саласын жақсартуда қолданыс аясын кеңейту керек» деген сөзін басшылыққа ала отырып, ұйымдастырылған оқу іс-әрекетінде жаңа ақпараттық технологияларды пайдалануға жаппай көшуіміз керек.

XXI ғасыр табалдырығын білім мен ғылымды инновациялық технологиялық бағытты дамыту мақсатымен аттауымыз үлкен үміттің басты нышаны болып табылады. Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды деп дана халқымыз бекерден бекер айтпаса керек.

«Инновациялық технологиялар – бұл білімнің басымды мақсаттарымен біріктірілген пәндер мен әдістемелердің: оқу – тәрбие процесін ұйымдастырудың өзара ортақ тұжырымдамамен байланысқан жаңа міндеттерінің, мазмұнының, формалары мен әдістерінің күрделі және ашық жүйелері, мұнда әр позиция басқаларына әсер етіп, ақыр аяғында баланың дамуына жағымды жағдайлар жиынтығын құрайды»

Қоғамда болып жатқан әлеуметтік-экономикалық өзгерістер мен еліміздің білім беру саласының әлемдік білім кеңістігіне өтуі білім беру саласында, соның ішінде мектепке дейінгі тәрбиелеу мен оқытуға уақыт талабына сай өзгерістер енгізуді талап етіп отыр.

Бүгінгі күн талабы – баланың ақыл ойын дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, өзіндік іскерлік қасиеттерін қалыптастыру, заман талабына сай ойы жүйрік етіп тәрбиелеу. Осыған орай мектепке дейінгі мекемелердің тәжірибесіне оқыту мен тәрбиелеудің АКТ технологиялары кеңінен енгізілуде. Білім беру жүйесінде АКТ технологияны қолдану келешек ұрпақтың еркін дамуына, жан-жақты білім алуына, белсенді, шығармашыл болуына жағдай жасау әрбір педагогтың міндеті болып табылады.

Бүгінгі күн талабы - баланың ақыл ойын дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, өзіндік іскерлік қасиеттерін қалыптастыру, заман талабына сай ойы жүйрік етіп тәрбиелеу. Қазақстан Республикасының білім беру стандартында білім берудің басты міндеті балалардың логикалық ойлауды дамыту болып табылатындығы атап айтылған. Мектеп жасына дейінгі кезең - балалардың логикалық ойлауды дамытудың негізгі кезеңі. Мектеп жасына дейінгі кезеңде балалардың ойлары нақты-бейнеліден абстрактылы - логикалық ойлауға қарай дамиды.

Мектеп жасына дейінгі кезеңнің міндеті - бала интеллектісін себеп - салдарлы байланыстарды түсіну деңгейіне дейін дамыту. Электронды басқатырғыш дамытушы ойындар баланың көру, есту қабылдауын, ерікті зейінін, байқағыштық қабілетінің дамуына әсерін тигізеді.

Зерттеу нәтижелері: «АКТ технологиясын пайдалану арқылы балалардың танымдық- зияткерлік дағдысын дамыту» тақырыбы аясында жүргізілген зерттеу жұмысының эксперимент бөлімі Өскемен қаласының мектепке дейінгі мекеме «Азамат-AS » балабақша-бөбекжайының «Құлыншақ» ересектер тобында жүргізілді. Сонымен, педагогикалық кәсіптік практика барысында ақпараттық технологияның ұтымды әдістері мен ресурстары қолданылды: бейне сабақтар, электронды жинақтар, көрнекіліктер, бейне роликтер, электронды ойын, ойын-тапсырмалар. Яғни, 4-5 жас балаларының дамытушы - трансформер ойындарын ұйымдастыруда қызықты ертегі- желіс, AktivStudio бағдарламасы бойынша құрастырмалы бөліктерді қолдану нұсқаулығы берілген. Электронды құрал отбасында баланы математикаға қызықтыру мақсатында ата-аналарға да қолдану ұсынылады.

Ересектер жас ерекшелік тобында жүргізілген электронды дамытушы ойындар нәтижесінде қарапайым математикалық түсініктер дамытылып, балалардың ақыл - ойларын белсенді дамыту жұмысы жүргізілді және математика іліміне деген қызығушылықтары артты.

Қорытындылар: Ақпараттық – коммуникативтік технологиясы мектепке дейінгі білім беру жүйесіне білім берудің аса тиімді тәсілі ретінде жәймен еніп келе жатыр. Бұл заманауи әдіс оқуға деген қызығушылықты арттырып, өз бетінше жұмыстануға тәрбиелеп, интеллектуалдық қызметін дамытады, қазіргі заманның рухында дамуға жол ашып, мектепке дейінгі білім беру мекемесінің оқу – тәрбие жұмысын сапалы түрде жақсартуға мүмкіндік туғызып, оның тиімділігін арттырады. Электрондық жүйеде оқытуда мультимедияны пайдалану, балаларға ақпарты беру жылдамдығын, оны түсінуді көтеріп ғана қоймай, сонымен қатар интуиция, образдық ойлауын дамытады. Мектепке дейінгі білім беруде ақпараттық – коммуникативтік технологияларды қолдану педагогтың шығармашылық мүмкіндіктерін кеңейтуге жол ашып, мектепке дейінгі жастағы балалардың психикалық дамуының әртүрлі жақтарының дамуына оң әсерін тигізеді. Математикалық оқу іс-әрекетінің жоғарғы динамикасы балалардың материалды тиімді меңгеруіне, есте сақтауларын, қиялдауын және шығармашылығының дамуына септігін тигізеді. Қорыта айтқанда, ақпараттық технологиялар баланы оқыту мен дамыту процесін тиімді етіп, балаға да, педагогке де білім берудің жаңа мүмкіндіктерін ашады.

Сонымен, педагог-тәрбиеші математикалық білім беруде: балалардың математикалық білімін белсендіру, білімді жаңаша беру, білімнің сапасын арттыру, оқу –тәрбие үрдісінде баланың жеке тұлғасын жан-жақты қалыптастыру, дүниетанымын кеңейтуде ақпараттық-коммуникативті технология таптырмас әдістемелік құрал екені дәлелденді.

Әдебиет

1. Қазақстан Республикасының жалпыға міндетті білім беру стандарты. 2022 ж.
2. Балапанов Е.Қ., Бөрібаев Б.Б. Ақпараттық мәдениет негіздері. Әдістемелік нұсқау. Алматы, 2005.
3. Бүлдіршіндерге арналған компьютерлік сауат ашу бағдарламасы.-Алматы 2005.

4. Выготский Л.С. «Педагогическая психология» / Издательство АСТ, Астрель, Люкс, 2005.

СЕКЦИЯ «ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ/ АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЕСТЕСТВЕННЫХ НАУК»

ФИЗИКА В ПРОФЕССИИ ПАРИКМАХЕР

Мирошниченко Полина Олеговна, студентка I курса,
КГБПОУ «Барнаульский лицей железнодорожного транспорта»
Научный руководитель: Тикото Любовь Андреевна, преподаватель физики.

Актуальность. Моя будущая профессия 43.01.02 Парикмахер. Это одна из самых нужных и востребованных профессий на рынке труда требующая необходимого багажа знаний.

Проблема: показать связь междисциплинарных курсов МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 02.01 «Химическая завивка волос», МДК 03.01 «Окрашивание волос», МДК 04.01 «Искусство прически» с общеобразовательной учебной дисциплиной «Физика».

Цель работы: сбор, анализ, и представление информации о значении основ физических знаний в профессии 43.01.02 Парикмахер

Задачи:

1. определить, какие виды услуг парикмахерского искусства основаны на физических законах и явлениях;
2. показать связь физических явлений и процессов в областях электротехники, механики, молекулярной физики, термодинамики, квантовой физики с профессиональными модулями профессии «Парикмахер»;
3. представить информацию данного проекта в виде презентации, использовать презентацию в рамках учебных предметов общеобразовательных и профессиональных циклов, с целью углубления знаний в области профессии что может явиться отправной точкой в организации творчества и научно-исследовательской деятельности.

«Молекулярная физика» и работа парикмахера с волосами. Работая с волосами, парикмахер должен знать их молекулярные физические свойства и молекулярное строение, к которым относятся прочность, эластичность, способность впитывать воду и электропроводность. Волос очень прочен и обладает высокой устойчивостью против механических, биологических и химических воздействий. **Гигроскопичность** - это свойство вещества (волос) поглощать и удерживать внутри водяные пары из воздуха. Установлено что в сухом воздухе волосы человека содержат 18 процентов воды. В условиях повышенной влажности содержание воды в волосах возрастает до 30-40 процентов. Концы волос поглощают влагу быстрее и больше, чем корни. Чем выше гигроскопичность волос, тем хуже они поддаются укладке. Во влажном состоянии волос меняет свою структуру, после высыхания он возвращается к первоначальной форме. Гигроскопичность волос играет большую роль при их

окраске и завивке. (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 02.01 «Химическая завивка волос», МДК 03.01 «Окрашивание волос», МДК 04.01 «Искусство прически»). **Пористость** - количество воздушных пустот в веществе (стержне волоса). Она может быть низкой, нормальной и чрезмерной. Пористость увеличивается при окраске и обесцвечивании волос. (МДК 03.01 «Окрашивание волос») Капиллярность - способность тел (волоса) впитывания и переноса жидкостей. (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 02.01 «Химическая завивка волос», МДК 03.01 «Окрашивание волос», МДК 04.01 «Искусство прически»). **Физические и молекулярные параметры тел (текстура волос)** - толщина волоса, жесткость, сальность, кудрявость. С физическими понятиями связаны формы и типы волос. Волосы различаются **по форме:** гладкие прямые, волнистые, курчавые. Волосы различаются **по типам:** по длине (длинные, средние, короткие); по толщине (толстые, средние, тонкие); по эластичности (эластичные, пористые). (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 02.01 «Химическая завивка волос», МДК 03.01 «Окрашивание волос», МДК 04.01 «Искусство прически»). Раздел «Свойства твердых тел» в парикмахерском искусстве. Работая с волосами, парикмахер должен знать физические свойства твердых тел (волос). Волосы очень прочны и обладают высокой устойчивостью против механических, биологических и химических воздействий. Устойчивость к механическим воздействиям выражается в том, что нельзя, например, сплющить волос, ударяя по нему молотком, а для разрыва требуется относительно большая сила. Волос разных людей может выдерживать нагрузку от 50 до 200 г в нагрузке. Эти значения сильно изменяются с возрастом, так как молекулярное строение кератина (МДК 03.01 «Окрашивание волос») у пожилых людей обнаруживают меньшую связность (большее расстояние между молекулами), что приводит к уменьшению сопротивления волоса нагрузке и растяжению. Действие внешних сил на твердое тело может привести к изменению его формы и объема (деформация). Происходит механическое повреждение. При этом повреждении разрушается структура волоса. Он ломается посередине. Даже ежедневное расчесывание волос щеткой или расческой постепенно разрушает кутикулу наружного слоя волоса. Особенно вредно начёсывание. Этот процесс может привести к полному уничтожению чешуек оболочки, в результате кончики волос начнут раздваиваться. Если кутикула разрушается посередине волоса, то он в этом месте ломается. Термическое повреждение. (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 04.01 «Искусство прически»). При сильном нагревании волос (в сушилке, при пользовании электрощипцами, термобигуди, феном на максимальных температурах) кератин размягчается, и вода начинает быстро испаряться, вызывая усиленное образование пузырьков на стержне волоса, тем самым способствуя его разрушению. Средств для борьбы с этим нет. Но регулярное подстригание поврежденных волос уменьшает вероятность расщепления их кончиков. Во время сушки волос либо моделирования прически феном температура должна колебаться в пределах 60 °С тогда в волосах еще невозможны существенные, неблагоприятные изменения. Только при температуре около 75 °С волос подвергается быстрой деформации, слабеют

его упругость и стойкость к механическим воздействиям. При температуре 140 °С начинается распад волоса, а свыше 250 °С (тление-горение) (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 04.01 «Искусство прически») обугливание. В современные электрические щипцы для волос встроен термостат или нагревательная спираль, которая не позволяет рабочей части нагреваться до температуры выше 80 °С. Это полностью гарантирует безопасность операций на волосах, даже если исполнитель и прозеваает время нагревания щипцов. Самые современные электронные ручные сушилки для волос тоже сконструированы так, что гарантируют полную безопасность волосам, причем они удобны в работе и очень экономичны в потреблении электроэнергии. Одним из негативных факторов воздействия на волосы является чрезмерное облучение солнечным светом. При облучении УФ (МДК 01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 04.01 «Искусство прически») происходит распад основных (белковых) и побочных (углеродно-серных) связей, что приводит к снижению прочности волос и проявляется в их естественном обесцвечивании (выгорании). Волосы становятся более жесткими и пористыми, а значит, и гигроскопичными, требующими соответствующих процедур по уходу. В данном случае особенно эффективны наполнители для волос в виде эмульсий типа масло в воде и даже типа вода в масле.

Результат: проект может быть полезным для молодежи, планирующей будущую профессиональную деятельность в области популяризации парикмахерского искусства и в профессиональном самоопределении студентов в рамках выбранной профессии.

Информация, представленная в данном проекте, используется на уроках общеобразовательной учебной дисциплины «Физика», в части реализации программ профессиональной направленности, а также прохождении тем профессионального модуля МДК01.01 «Стрижки и укладки волос», МДК 02.01 «Окрашивание волос», МДК 03.01 «Химическая завивка волос», МДК 04.01 «Искусство прически» в освоении профессии 43.01.02 Парикмахер и формирования профессиональных компетенций.

Вывод: Физика - это наука о природе. Она изучает механические, электрические, магнитные, тепловые, звуковые и световые явления. Физику называют «фундаментальной наукой». Поэтому ее законы используются практически во всех направлениях парикмахерского искусства.

Литература

1. Власов П.И. «Парикмахерское искусство», М. Высшая школа, 2008 г;
2. Фирсов А.В. Физика для профессий и специальностей технического и естественнонаучного профилей: учебник для образовательных учреждений нач. и сред. проф. образования / А. В. Фирсов; под ред. Т. И. Трофимовой. 5-е изд., перераб. и доп М: Издательский центр «Академия», 2013. —352 с.

АХАТИНА ҰЛУЫН ҮЙ ЖАҒДАЙЫНДА ӨСІРУ

Досымбек Айымжан, 1 курс студенті, «Бесқарағай колледжі» КММ
Ғылыми жетекшісі: Назирова Бакытгуль Жандосовна, биология пәні
оқытушысы

Өзектілігі: Ахатина ұлуының үй жағдайында өсірудің пайдасын зерттеу, ахатина ұлуына күтім жасау, ахатина ұлуының сілемейлі шырынын бет күтіміне пайдалану.

Мәселе: Ахатина ұлуының сілемейлі шырынының пайдасы, ахатина ұлуына күтім жасау, тамақтандыру мәселелерін қарастыру.

Жұмыстың мақсаты: Ахатин ұлуын үй жағдайында өсірудің пайдасын зерттеу;

Зерттеу міндеттері:

- Ұлулардың көбею жолын анықтау;
- Ұлудың тері ауруларына әсерін бақылап, зерттеу жүргізу;
- Ұлудың құрылысын зерттеу;
- Ұлулардың қозғалу жылдамдығын бақылау;
- Ұлу шырышының қалай бөлінетіндігін анықтау;

Ұлулар (Gastropoda) — жұмсақ тәнді жәндіктердің — моллюскалардың бір класы. Бұл ұлулардың 3 класс тармағы бар: алғыжелбезекті, артқыжелбезекті және өкпелі. Бұлардың 90000-дай түрі бар. Теңіздің 4 800 метр терең түбінде және 5 000 метр биік тауларда да тіршілік етеді. Ұлулардың денесі жұмсақ, былқылдақ. Ұлулардың 3 классы бар: артқы желбезекті, алғыжелбезекті және өкпелі.

Ұлулардың буылтық құрттардан негізгі айырмашылығы - денесі бунақтарға бөлінбейді. Сондықтан ішкі мүшелердің денеде орналасуы қайталанбай, атқаратын қызметі бірдей, біртұтас күйде болады. Айқын жіктелмесе де, олардың бас бөлігін тұлғалан ажыратуға мүмкіндік бар. Ұлулардың ішкі мүшелері бастан кейінгі тұлға қапшығында орналасады. Тұлғадан ерекше қатпарлы қабат - шапанша (*мантия*) түзіледі. Тұлға мен шапанша аралығында шапанша қуысы болады, ал шапаншаның үстіңгі бетінен бақалшақ қалыптасады.

Зәршығару жүйесі мен жыныс тесіктері және артқы ішектің аузы шапанша қуысына ашылады. Бақалшақтар құрылысы үш түрлі үлгіде кездеседі: *қозғалмалы бөлікті тақташа түрінде* (сауытты ұлуларда); *екі жақтау түрінде* (қосжақтаулыларда); *имек немесе бұрала оралған түтік түрінде* немесе *қақпақша тәрізді бауыраяқтыларда*. Аяқ - ұлулардың негізгі қозғалу мүшесі.

Қосжақтаулы ұлулар және басаяқтылар - дара жынысты жәндіктер. Бұлардың даму жолдары түрліше өтеді. Мысалы, қосжақтаулы ұлулардың ұрықтануы іште өтеді. Жұмыртқадай дернәсіл дамиды, ал дернәсілден ересек жәндік өседі. Дамудың бұл жолы - *түрленіп даму* деп аталады. Паразит қосжақтаулылардың (айқұлақтың) дернәсілдері балықтың терісінде паразиттік жолмен тіршілік етеді. Басаяқты ұлулар (ірі басаяқтылар) *су* астындағы әр түрлі заттарға топтастырып жұмыртқа салады. Жұмыртқадан тікелей, пішіні ересектеріне ұқсас жас ұлулар өрбиді. Дамудың бұл жолы - *тура даму* деп аталады. Ұлулардың көпшілігінің жүйке жүйесі жүйке түйіндерінен тұрады. Алайда басаяқты ұлулардың жүйке жүйесінің күрделеніп, жүйке талшықтарының жинақталуынан ми түзілетіні мәлім.

Ахатина үшін террариумды әдеттегі аквариумнан жасауға болады, яғни бір ұлуға 10 литр мөлшерде болуы тиіс. Аквариум неғұрлым үлкенірек болса, ұлулар да ірі болып өседі. Террариумның беті ылғалдылығы тұрақты болу үшін жартылай ашық болуы керек.

Террариумға міндетті түрде топырақ салу қажет. Бұл ылғалды ұстап тұру үшін керек. Кокос субстраты немесе бейтараптандырылған шымтезек салынса ыңғайлы, бірақ кәдімгі қарапайым жерді орманнан немесе бақтан пайдалануға болады. Үгінділер және гүлге арналған топырақ пайдалануға болмайды. Сәндеу үшін тастарды, бұтақтарды, орманда кездесетін мүктерді, пластмасса құбырларының жартысын пайдаланылады.

Террариумда ылғалды ұстап тұру үшін шашыратқыш қажет (гүлдерге арналған сияқты). Оның көмегімен топыраққа ғана емес, террариумдағы ауаны да ылғалдандыруға болады. Сондай-ақ, террариумде ұлу ішуге және шомылуға арналған су құйылған ыдыс қажет.

Террариумның оңтайлы температурасы 25-28 градусқа тең. Террариумды кемінде аптасына бір рет жуу керек. Қабырғаларды химиялық заттарсыз қатаң сүлгімен сүрту керек. Әр жарты жылда кемінде бір рет террариумды тазалауды жүзеге асыру қажет, ол топырақты өзгертеді.

Ахатинаны күнделікті тамақтандырып отыру керек, тағамның мөлшері тәжірибе бойынша - тағам жегенге байланысты анықталады.

Қабықтардың мықты болуы үшін ұлулар кальцийге мұқтаж. Тағамдардың тізімі:

1. Жұмыртқа қабықшасы (пісірілген жұмыртқа емес) - әрқашан ұнтақ түрінде.
2. Табиғи бор, бірақ мектептегі емес, кемірушілер үшін минералды тастар емес.
3. Ет және сүйек тағамы.
4. Ақуыздың көздері: астық қоспалары, жарма - сұлы, қарақұмық, тары.

Ахатиналар - гермафродитты. Ұлулардың жыныстық жетілуі климатқа байланысты, яғни 6 - 15 айға дейін жетеді. Жүктілік уақыты 1 - 2 аптаға созылады. Ахатиналардың әрқайсысы ірі 20-100 ге жуық жұмыртқаларын топыраққа салады. Топырақтың дымқылдылығы және температураға байланысты 1 -3 апта аралығында ұсақ, мөлшері 3 тен 5 мм - ге жететін жұмыртқалардан ұлу пайда болады. Жас ұлулар топырақта болады, олар жұмыртқа қабыршағымен қоректенеді. Ұлу баласын ұсақталған поливитамин қосылған көкөністермен тамақтандыру керек. Ахатинаның өсу барысы қолайлы жағдайға тікелей байланысты болып келеді. Дамуының ұзақ болуына кейбір факторлар әсер етеді (мысалы салқын тию).

Зерттеу нәтижелері. Ұлуларды террариумға орналастыру және оларға әртүрлі жағдайлар жасау туралы шешім қабылданды. Ахатинаның үй жағдайларында өсіру үшін ұлуларды әртүрлі төсенішпен террариумға орналастырылды. Ахатинаны террариумға орналастырдық. Террариум неғұрлым үлкенірек болса, соғұрлым ірі болып өседі. Террариумның міндетті түрде қақпағы болады, өйткені ұлулар сыртқа шығып кетуі мүмкін. Тыныс алу үшін біз қақпақтың кішкентай тесіктерін жасадық. Топырақ жеткілікті түрде қопсытылып, ылғалды жақсы сақтау керек. Топырақты жылына бір рет ауыстыру керек, бірақ тағамның қалдықтары күн сайын тазаланады.

Террариумның түбінде мынандай төсеніш салынды:

1 террариум (күм)

2 террариум (топырақ)

3 террариум (қырыққабат жапырақтары).

Ауаның температурасы мен ылғалдылығы ахатинаға сәйкес келуі керек. Егер ұлулар террариумның қабырғасында отыратын болса, онда су тым көп. Егер олар тығыздауды қаласа, ұлулар бақалшаққа жасырынса, керісінше, ол өте құрғақ. Егер қалыпты жағдайда болса, ұлулар топырақтың беткі қабатында түнде жүреді, ал күндіз жиырылып қалады.

Қорытынды. Ұлулардың белсенділігі астына төселген төсенішке тікелей байланысты. Алайда, кішкентай ұлуларды топырақта сақтаған дұрыс емес, орамжапыраққа орналастырсақ, олар өз тамағын тез тауып жей алады.

Ұлуларды орналастырғаннан кейін, әртүрлі көкөністермен тамақтандырдық. Олар тамақтанып болған соң, тамақ қалдықтарын алып тастадық.

Ұлулардың бақалшағының мықты болу үшін, кальций қажет. Сондықтан біз ұнтақталған жұмыртқаның қабығын сламыз. Ең басында біз оларға бор берген болатынбыз. Бірақ, ұлуға бор ұнамады, сондықтан бор беруге болмайды. Ұлулар қабық ұнтақтарын түгелдей жеп қояды.

Тіршілік ету барысын, ұлулар өсіп - жетіледі. Ұлудың өсуіне тамақтануы байланысты. Ұлуды жиі емес тамақтандырса, соғұрлым олар ақырын өседі.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Акимушкин И. Беспозвоночные. Ископаемые животные. М.: Мысль, 1992. – С. 100 –101.

2. Ахатина // Большая советская энциклопедия. Т. 2. – М.: Советская энциклопедия, 1970. – С. 458.

3. Биологический энциклопедический словарь / Гл. ред. М. С. Гиляров; Редкол.: А. А. Баев, Г. Г. Винберг, Г. А. Заварзин и др. — М.: Советская энциклопедия, 1986. — С. 45.

4. Онегов А.С., Агальцова Л.Е. Необычные обитатели аквариума // Биология. – 2001. – №48.

5. Остров Барбадос подвергся нашествию гигантских африканских улиток // Огонек. – 2006. №49.

Интернет желісі:

<http://ru.wikipedia.org/wiki/>

<http://ahatin.ru/>

<http://www.zooclub.ru/bezp/5/>

ВЛИЯНИЕ ЗАГРЯЗНЕНИЯ ПЛАСТИКА НА ЧЕЛОВЕКА И БИОСФЕРУ

Мекебаев Чингиз, Гидзюк Кирилл, студенты 1 курса, ЧУ «Колледж предпринимательства КИИЭУ»

Научный руководитель: Зыкова Раиса Юрьевна, преподаватель общеобразовательных дисциплин

Актуальность:

Растущее количество отходов и нехватка средств их переработки характерно для многих городов Казахстана. Городские свалки промышленного и бытового мусора завоёвывают всё большие места у людей. Если внимательно рассмотреть состав мусора, то смесь получается довольно разнообразной. Это и одежда, и стекло, и пластиковые бутылки, и техника, и бытовой пластик. Мусор, выброшенный сегодня, исчезнет в следующем XXII веке, а некоторый и в другом тысячелетии.

Вывоз бытовых отходов – очень сложная задача, накопление ТБО (твёрдые бытовые отходы) в современном городе достигает 250-300 килограмм на человека в год. В последнее время появляются современные технологии по переработке отходов, но в общей массе количество не переработанного мусора всё равно больше.

Проблема “человек-природа” не нова, она имела место всегда. Но сейчас экологическая проблема воздействия человека стала очень острой и приняла огромные масштабы. Ускорение темпов научно-технического прогресса характеризуется отрицательным воздействием на природную среду.

Проблема: Загрязнение пластиком биосферы и его влияние на человека

Цель работы: Изучение влияния пластикового загрязнения на человека и биосферу в целом.

Задачи :

- выяснить историю возникновения и применения пластиковых бутылок, одноразовой пластиковой посуды, полиэтиленовых пакетов;
- изучить химические свойства изделий из пластика и полиэтилена;
- разработать рекомендации по вторичному применению пластиковых бутылок, одноразовой пластиковой посуды, полиэтиленовых пакетов;

Результаты исследования:

По результатам нашего исследования намечены следующие шаги:

- Выступить с результатами исследования перед студентами нашего колледжа, города
- Создать как можно больше поделок, полезных и необычных на территории колледжа и во дворах.
- Написать статью в местную газету «Местные вести» газету, чтобы ещё раз обратить внимание жителей на проблему мусора в наших городах и напомнить, что мы сами в ответе за чистоту и красоту нашей местности.

Выводы:

В результате проделанной работы выяснилось, когда появились пластиковые упаковки и полиэтиленовые пакеты. Они удобны в применении, благодаря таким свойствам как лёгкость, упругость, прочность, поэтому и занимают всё большее место в жизни человека, но её невозможно уничтожить после использования.

Наши наблюдения и проведённая работа со студентами показали, что если подходить к этой проблеме творчески и по-хозяйски, то можно найти много способов применения пластиковой упаковке.

Литература

1. Википедия Свободная энциклопедия [электронный ресурс].

2. Наука, известия. Федеральное агентство по печати и массовым коммуникациям. [электронный ресурс].
3. Детский портал bebi.lv [электронный ресурс].
4. Сайт «Экология» [электронный ресурс].

ДӘРІЛІК ӨСІМДІК АДЫРАСПАННЫҢ ПАЙДАСЫ

Қуанышбай Роза Нұрланқызы

III-курс, БМ-32 тобының студенті

Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі

ғылыми жетекшісі: Каппасова Шамшырақ Еркиновна,

химия және биология пәндерінің оқытушысы, ж.ғ.м.

Өзектілігі: Қазақ халқының медицинасының дамуына әсері дәрілік өсімдіктерді тауып пайдалануына зор ықпал етті. Жер жүзіндегі дәрілердің 60 пайызы өсімдіктен дайындалады екен. Қазіргі кезде шөппен емдеу тәсілдері кеңінен қолданылып жүр. Үй жағдайында қолдануға жеткілікті. Ол үшін “Дәрісіз ем-дом” дәрілік өсімдіктерден іздеуіміз керек.

Мәселе: Қазіргі қоғамда адыраспан өсімдігінің дәрілік, емдік қасиеті туралы хабардар болуы.

Жұмыстың мақсаты: Бүгінгі жас ұрпақ өз елінің, жерінде қандай өсімдіктер өсетіндігін олардың қандай пайдасы бар екендігін зерттеу арқылы емдік қасиеттерін біліп, одан сабақ алуы тиіс. Адыраспан өсімдігінің халық медицинасында қолданылуын, оның ішінде өсімдікті түтету арқылы бөлінген түтінімен сырқаттардан емделу себептерін анықтау, зерттеу.

Міндеттері: туған өлкеміздің дәрілік өсімдіктерімен таныса отырып, олардың қандай ауруларға емдік мақсатта қолданылатынын атап көрсету. Халқымыздың «Ауырып, ем іздегенше, ауырмайтын жол жол ізде» деген мақаланың мысалында салауаттылықтың қарапайым ережелерін үйрету.

Зерттеудің нәтижелері: Көптеген өсімдіктердің дәрілік қасиеттері болғанмен адамдар үнемі оларды пайдалана бермейді. Адамзатқа табиғаттың жаратқан шипалы дәрілік өсімдіктің саны азаймау үшін оларды күтіп баптап, химикты көп дәрілерді қолданғанша емдік қасиетке толы шөптер тұнбасын қолдануы дәріштеу.

Адыраспан өсімдігіне сипаттама

Бұл өсімдік “Мың аурудың емі” деп саналады. Бұл өсімдікті жинар кезде халқымыз иіліп сәлем берген. Халқымыз “Пәле- жаладағн сақтасын” деп үйді осы өсімдіктің түтінімен аластайды, көз тимесін деп іліп қояды...

Қазақстан табиғи жағдайлары әртүрлі болып келетін ортанды, далалы, таулы аймақтардан тұрады. Республика аймағында 6000- ға жуық өсімдік түрлерін кездестіруге болады. Соның 500 түрінен дәрілік заттар алынады. Осынша байлықты игерумен бірге дәрілік өсімдіктерді. Ерте заманнан бері мал бағумен айналысқан көшпелі қазақ халқы шөптердің, жалпы өсімдіктердің емдік қасиеттерін ертеден білген. Әбу Насыр-Әл Фараби, Әбу-Әли Ибн-Сина, Беруни, Әл-Джуржани қазақ халық медицинасының дамуына әсіресе дәрілік өсімдіктерді тауып пайдалануына зор ықпал етті. Жер жүзіндегі дәрілердің

60%-ы өсімдіктен дайындалады екен Қазіргі кезде шөппен емдеу фитотерапия, үй жағдайында кеңінен қолдануға мүмкіндік жеткілікті. Ол үшін “дәрісіз емдомды” дәрілік өсімдіктен іздеуіміз керек. Бұған дәлел халық нақылы “Дана көптен шығады, дәрі шөптен шығады,” “Сенің денеңнің қуаты-өсімдіктің шырынында” деп медицинасы ілгері дамыған Қытай елінің дәрігері Шин Нон шындығында өзіміз табиғат берген байлыққа көңіл аударма бермейміз. Дәрілік өсімдіктерді зерттеудің, оны танып білудің маңызы зор. Тұқымынан қызыл түске бояйтын әсіресе жүннен тоқылған бұйымдарды бояйтын бояу алынады.

Дәрілік өсімдік- адыраспанның пайдасы

Халықтық емдеу жолдары. Адыраспанды жазда немесе күзде жинап жана күйінде немесе турап кептіріп дайындайды. Тұқымын піскенде жинап алады.

Қасиеті уы бар, өкпені тазалап, жөтелді басады, улы қайтарады.

Ғылыми топтастыруы:

Дүниесі: Plantae

Бөлімі: Magnoliophyta

Табы: Magnoliopsida

Сабы: Sapindales

Тұқымдасы: Түйетабандар тұқымдасы

Тегі: Peganum

Түрі: P. Harmala

1.Тұндырма жасау.

1 ас қасық үгітілген құрғақ шөпті 1 стақан қайнап тұрған суға 1-5 мин. Салып, жабық ыдыста тұндырады. Оны 45 мин суытып сүзіп алған соң пайдаланылады. 1 ас қасықты 3-4 рет тамақ алдында ішеді. Ал, халық ішінде дәріні таң атарда ішеді.

2. Қайнатпа жасау

1 ас қасық үгітілген құрғақ шөпті 1 стақан салқын суға 1-3 сағат ұстап, сонан соң шамалы отқа 30 мин жабық сырлы ыдыста бұқтырып қайнатады. 10 мин суығаннан кейін, дәке арқылы сүзеді де 1 ас қасықпен 3-4 рет тамақ алдында ішеді.

Адыраспаннан ванна қабылдау үшін 10 л суға 100 гр кепкен шөбін салып, 15-20 минут жабақ ыдысқа қайнатып, 20 минутқа қалдырады. Сүзіп ваннаға қосып, 10-15 минуттан күнара 10 күн түссе ревматизм, тері ауруларын емдейді екен.

Адыраспанның химиялық құрамы, қолданылуы

Химиялық құрамы: Адыраспан шөбінің құрамында гермин, гер мамин, пеганин деген алколоидтар бар. Олардың мөлшері өсімдіктің ұрығында 4 пайызға дейін жетеді. Өсімдіктің химиялық құрамы. Адыраспанның тұқымында 3,5 – 6 % алкалоид, 60% гармалин, 30% гармин және аз мөлшерде гармалол, пеганин (вазицин) мен дезоксивазицинон. Шөбінің құрамында 1,5-3% алкалоид, 60% пеганин және вазицинон бар. Және де аз мөлшерде : пеганидин, пегамин, дезоксипеганидин, пеганол табылды. Көп мөлшерде алкалоидты заттар бар, хиनाзалин мен индол. Тамырында 1,7 – 3,3 %, сабағында – 0,23- 3,57%, жапырағында - 1,07- 4,96%, гүлінде – 2,82%, жемісінде 1,08%, тұқымында 2,38- 4,59%.

Адыраспан халық ұғымында

Адыраспан ерітіндісінің ауыл шаруашылығындағы зиянкестермен күресте де орны ерекше. Ол сонымен қатар ертеден бояғыш зат ретінде кәдеге асады. Оның тұқымынан негізінен жүннен тоқылған бұйымдарды бояйтын бояу алынады. Мәселен, ши тоқымасында әлі күнге дейін адыраспаннан жасалған бояуды пайдаланады. Түркияда ерте кезеңдерден ақ адыраспаннан қызыл бояу алып, онымен өздерінің ұлттық бас киімдері – фесканы бояған.

Адыраспан қазақ үшін қасиетті шөп болғандықтан бәле- жаладан сақтайды деп үйдің ішіндегі көрнектілеу жерге –кереге басына іліп қояды. Жаңа үйге кірерде босағаға жын-шайтан мүлде жоламсын деп, адыраспанмен аластаған.Тіл мен көз тигендерді емдегенде адыраспанды түтетіп, тұзды басынан ай- налдырып, отқа тастайды. Сонда:

Алас-алас, мың бір бәлеңнен қалас,

Тілдінің тілінен, көре алмағанның көзінен сақта! – деп отқа тұз тастайды. Адыраспанмен аластау рәсімі қазіргі күнде де қазақтар арасында кеңінен қолданылады. Сонымен қатар адыраспанмен кішкентай баланың бесігін аластаған. Мұндағы негізгі мақсат пәле - жаладан сақтасын жын-пері жақындамасын - деп ізгі ниетте аластаған.

Қорытынды

Зерттеу жұмысын орындау барысында Қазақстан өңірінде кездесетін дәрілік өсімдік адыраспанды жинап анықтап, олардың өсу ортасымен танысып, сипаттама берілді. Сыр өңірінде жиі кездесетін дәрілік өсімдіктердің тізімін жасауға талпыныс жас алды. Адыраспан өсімдігін пайдалану жолына қарай жіктеп және түрлі өсу ортасына жинақталған өсімдіктерге сипаттама беріледі.

Адыраспан туралы зерделей келіп, мынандай ұсыныстар айтқым келеді.

1. Қазіргі медицинада адыраспанның емдік қасиеттерін қолдану енгізілсе;
2. Дәрілік өсімдіктер жайында, оның ішінде адыраспан туралы газет – журналдарға арнайы мақалалар жарияланып тұрса.
3. Адыраспан базарларда емес дәріханада сатылса сонымен қатар адыраспаннан жасалаған қайнатпалар және тұнбалар арналы шөптік дәрі ретінде дәріханада сатылса.
4. Адыраспан өсімдікті киелі, емдік өсімдік ретінде арнайы қорғау жұмыстарын ұйымдастыру.

Әдебиеттер:

- 1.М. Қажымұратов “Қазақстанда кездесетін пайдалы емдік қасиеттер” “Қайнар” баспасы, Алматы - 1975 ж
- 2.Жаңақорған ауданының географиясы және оны оқыту әдістемесі Географиядан Республикалық атаулы мекетеп Алматы - 2012
- 3.Қазақстан ұлттық энциклопедиясы 1 Абажа Әуе-102 бет
- 4.Қ. Балтаев, Г. Сауытбаева, О. Айдаров, Ы. Алтынсарин атындағы қазақтың білім академиясының республикалық баспа кабинеті, Алматы – 2000.

ТАҒАМНЫҢ АДАМ ДЕНСАУЛЫҒЫНА ӘСЕРІ

Есқали Гүлімжан Рауанқызы
III-курс, БМ-32 тобының студенті

Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі
Ғылыми жетекшісі: Каппасова Шамшырақ Еркиновна,
Химия және биология пәндерінің оқытушысы, ж.ғ.м.

Өзектілігі: Қазіргі таңда көптеген адамдар тағамның барлық өнімдерін пайдалануда бірақ адамдар оның пайдасымен зияны туралы біле бермейді. Тағамдардың пайдасымен қатар зияны да қатар жүреді. Ал сол қолданылған өнімдердің адам ағзасына әсерін бірі білсе бірі біле бермейді. Ғылыми жобамызда сол туралы сөз қозғайтын боламыз.

Мәселе: Қазіргі қоғамда тағамның адам денсаулығына әсері туралы хабардар болуы.

Жұмысының мақсаты: Зерттеу жұмысында тағамның адам ағзасына тигізетін әсері туралы анықтауды жөн көрдік.

Міндеттерді жүзеге асыру көзделді:

Тағам өнімдерін зерттеу

Тағамның денсаулыққа жағымды тұстарын анықтау

Диетолог дәрігерлер қандай тағамды пайдалануға кеңес бергенін тыңдау

Зерттеу нәтижелері: тағамның адам организміне жағымды тұстары, әсері туралы зерттелген. Дәрігерлердің пікірлері, ұсынылған пайдалы ақпараттармен бөлісті.

Тамақтану туралы жалпы түсінік

Тамақ – барлық тіршілік иелерінің өмір сүрулерін жалғастыратын ішіп-жеуге жарайтын әрбір қатты және сұйық зат. Тамақтың өңделген түрі адамдар үшін – тағам, жануарлар мен құстар үшін – азық, жем, қорек деп аталады. Тамақтану — әр адамның өміріндегі маңызды рөл атқаратын құбылыс. Біз не ішеміз, сол боламыз деген ағылшынның сөзі де рас. Біз қолданатын тағам түрі, біздің денсаулығымызға және көңіл-күйімізге де әсер етпей қоймайды. Сол себепті қалай тамақтанатымызға назар аударғанымыз жөн. Мысалы жеткілікті түрде дәрумендердің тағамда болуы, біздің иммунитетіміздің жоғарлауына әсер етеді. Организмдегі барлық тіршілік процесі адам өмірінің алғашқы күнінен бастап оның тамақтануына, яғни қажетті заттарды қабылдауына тікелей байланысты. Ол заттардың көпшілігі қорыту, сіңіру процесінің барысында жылу күшін бөліп шығарып отырады. Ал жылу күші адам денесінің тұрақты температурасын сақтап, оның ішінде ішкі мүшелердің (жүрек, тыныс органдары, қан айналымы, нерв жүйелері, т. Б.) жұмыс істеуін қамтамасыз етумен бірге дененің жұмыс атқару қабілетін арттырады.

Тағамның денсаулыққа жағымды жақтары

Негізі холестерині өте аз тамақтар: жылқы, ешкі еттері. Жылқы етінің майында қанықпаған май қышқылдары басым. Жасуша қабықтары (мембрана) түзілу үшін қанықпаған май қышқылдары керек. Қанықпаған май қышқылдарынан простагландин деген гормондар да (супергормондар деп те атайды) түзіледі. Бұл гормондар ішкі ағзалардың бұлшықеттерінің жиырылуын реттейді. Ішек-қарын, қантамырлар, жатыр бұлшықеттерінің жұмысын реттеу арқылы олардың калыпты қызмет жасауына қажетті заттар болып табылады. Әсіресе, әйелдерде толғақ басталғанда маңызды рөл атқарады.

Простагландиндер жатырда өсіп келе жатқан баланын (ұрық) жүрек-қантамыр жүйесіне әсер етеді.

Катерлі ісік (обыр) ауруына қарсы тағамдарды пайдалану. Жиырмамыншы ғасырдың 40-50 жылдары қазақтар арасында қылтамақ (енештің катерлі ісігі) өршіп кеткен еді, тіпті эпидемиялық сипат алды. Ауру 30-40 жастағылар арасында кен таралды. Қазақтардың көбісі 50 жасқа жетпейтін. Кейіннен анықталғандай, қылтамақ катерлі дертінің белең алуы – бауырсақ, шелпек дайындау әдісіне байланысты болып шықты. Ол кезде бауырсақ, шелпек пісіру үшін малдың, көбінесе қойдың қуырық майын қолданатын. Ондай майдың құрамында май қышқылдарымен қатар холестерин, әртүрлі аминқышқылдары т.б. қосылыстар болады.

Дәрігер- диетологтардың пайдалы тағамдар жөнінде келтірілген пікірлері

- Сүт – адамдардың дастарханында 5000 жыл бұрын пайда болды. Мемлекеттің денсаулық сақтау ұйымдары, сау адамның мәзірінде: жеміс, көкөніс, ақуыз және сүт өнімдері болуы керек дейді. Адамзат баласы дүниеге келген кезде әуелі ана сүтін қорек етеді. Ана сүті өмірге келген жас сәбидің дамып, өсуіне ықпал етеді. Себебі, оның құрамында балаға қажетті элементтер бар. Жас сәбиге сүт қаншалықты қажет болса, үлкен адамдарға да соншалықты қажет. Сүт құрамындағы ақуыз тырнақ, шаш өсімін жақсартып, сүйектердің қатайып, мықты болуына әсер етеді. Дәрігерлердің айтуы бойынша, күнделікті майлылығы төмен сүт өнімдерін пайдалану ас қорыту жүйесін жақсартады. Дәрігерлер, майлығы төмен өнімдерді пайдалануға кеңес береді. Сүттің тағамдық құндылығы жоғары. Оның құрамында ақуыздар, май, кальций, калий, магний, натрий және А, В, D витаминдері бар.
- Айран - медицинада жалпы денсаулыққа пайдалы өнім деген түсінік жоқ. Кез-келген өнім бір адамға пайдалы болса, ал екіншісіне ешқандай әсер етпеуі мүмкін. Ал айранды кешкі уақытта ішудің денсаулыққа қалай әсер ететіні жайлы әлі ешкім зерттеу жүргізбеді. Бірақ, дәстүрлі диетология ашыған сүт өнімдері шынында да пайдалы деп сендіреді. Себебі, олар ақуызға бай. Сондай-ақ, айранның құрамында сүтке қарағанда лактоза аз, ал бұл лактаза кемістігі бар адамдарға жақсы әсер етеді. Айран – жеңіл сіңетін ақуызды-май қоспа. Сондықтан ол аштықты алдай алады және оның құрамында калория аз болғандықтан салмақ тастауға үлес қосады. Айрандағы пробиотиктер ішектегі пайдалы бактериялардың балансын қалыпқа келтіруге көмектеседі. Бұған қатысты жүргізілген зерттеу нәтижелері пробиотиктердің, әсіресе, диарея кезінде тиімді екендігін көрсетті. Ал Далхус университетінде жүргізілген зерттеуде пробиотиктердің жара немесе тітіркенген ішек секілді синдромдарды, яғни асқазан-ішек жолдары ауруларын емдеуде және оның алдын алуда пайдалы екендігі анықталды.
- Тауық етінде дәнекер тіндер өте аз болып келетіндіктен, көбіне нәзік әрі жұмсақ болады. Құс етінің ақуызында сирек кездесетін қышқылдар және қанықпаған май қышқылдары көп. Олар тез ериді, өте сіңімді, асқазан-ішек жолында тез қорытылады. Диетологтардың көбі адамның қалыптасып

қалған тамақтану үрдісін өзгерту керек дегенді айтады. Мамандарымыз мұндай кезде қой, сиыр, тіпті жылқы етінің орнына тауық пен балық етін жеп тұрған жөн деп санайды.

- Балық- бағалы құнарлы өнім. Балық жүрек ауруларының алдын алады, көру қабілетіңізді арттырады, ұйқыны реттейді, ревматоидтық артриттің (буын аурулары) алдын алады, ағзаның қалыпты жұмыс істеуіне себепкер, холестеринді реттейді, зат алмасуын жылдамдатады, қан қысымын түсіреді, бауыр және жүйке жүйесін жақсартады. Бірақ мамандардың пікірінше, балықты қуырып жегеннен гөрі, оны түрлі дәмдеуіштер қосып сорпа немесе ыстық пеште булап пісірген дұрыс екен.
- Көкөністер — бағалы тағам. Олардың тағамдық мәні бойындағы тез сіңгіш заттардың, ішінара көмірсутектердің болуына байланысты көкөністерде ас қорытуға пайдалы әсерін тигізетін, адам организміне қажетті витаминдер мен минералды тұздар, сондай-ақ ақуыздар, әр түрлі органикалық қышқылдар, эфир майы мол. Ғалымдар күніне 800 грамм жеміс-жидек пен көкөністерді қабылдау адамның өмір жасын ұзартатынын дәлелдеп шықты. Әр күнде 80 граммнан 10 мәрте көкөніс пен жеміс-жидекпен қоректену адамның өмір жасын едәуір ұзартуға ықпалын тигізеді. Физиолог мамандардың кеңесі бойынша: таңертеңгі, түскі және кешкі аста міндетті түрде көкөніс болуы тиіс.

Қорытынды

Организмнің қалыпты тіршілігі үшін тамақ керек екенін әрбір адамзат баласы біледі. Адам организміне әр уақытта да органикалық зат және энергия алмасу болып отырады. Организмге керекті энергия мен құрылыс материалдарының көзі болып тамақпен бірге айналаны қоршаған сыртқы табиғи ортадан түсетін түрлі қоректік заттар жатады. Егер ағзаға тамақ түспесе адам ашығады. Осы аштықтың өзі адамға, оның организміне қандай қоректік зат керектігін және оның мөлшерін айта алмайды.

Әдебиет:

1. «Қалтарыстағы биология», Болашақ- Баспа 2012.
2. «Биология Экология негіздеріме», Санкт- Петербург, 2000ж.
3. “Қазақстан” баспасы ,1974ж “Дастархан”.
4. https://www.inform.kz/kz/densaulykka-paydaly-12-tagam_a2891649.

ЭНЕРГЕТИКАЛЫҚ СУСЫНДАРДЫҢ ЗИЯНЫ

Қараханова Айым Жандарбекқызы, 2 курс студенті «Дүйсенбі Қалматаев атындағы мемлекеттік жоғарғы медицина колледжі»

Ғылыми жетекші: Кокеева Динара Түсюповна, химия және биология пәнінің оқытушысы

Энергетикалық сусындар — адамзаттың бертінде ойлап тапқан өнертабысы. Алайда олардың құрамындағы заттар жүйке жүйесін ынталандыру үшін бұрыннан пайдаланылып келеді. Энергетикалық сусындар емтиханға дайындалып жүрген студенттерге, жұмысын уақытында тапсырып үлгермей жүрген қызметкерлерге, спорттық рекордтарға ұмтылған спортшыларға,

шаршаған жүргізушілер мен түнгі клуб қыдырмаларына нағыз құтқарушы болды. Сусынның бір құтысынан бар шаршағаныңыз кетіп, ұйқы қысу басылып, жаңа әрекеттерге дайын боласыз.

Зерттеу жұмысының гипотезасы: энергетикалық сусындардың құрамында адам ағзасына зиянды заттар барын зерттеу.

Зерттеу жұмысының мақсаты: энергетикалық сусындардың химиялық құрамын және олардың адам денсаулығына әсерін зерттеу.

Міндеттері:

1. Әдебиет көздері бойынша энергетикалық сусындарының шығу тарихын және құрамын зерттеу.
2. Әлеуметтік сауалнама негізінде халық арасында энергетикалық сусындардың танымалды түрін анықтау.
3. Тәжірибе арқылы энергетикалық сусындардың адам денсаулығына кері әсеріне көз жеткізу.
4. Тәжірибе нәтижелерін көрсету және ұсыныстар жасау.

Энергетикалық сусындардың зияны жайлы естісек те, олардың нақты қандай зияны бар екенін біле бермейміз. Ал дүкендерде бұл ғажайып сусынның еркін таралуы мен қолжетімділігі денсаулыққа алаңдамауға болатындай әсер береді[1].

Энергетикалық сусындардың пайда болу тарихы. Адамдар ерте заманнан бері табиғи стимуляторларды қолданған. Таяу Шығыста бұл кофе болды, оңтүстік-шығыс Азия мен Қытайда – шай, Үндістанда – шай да, кофе де, Оңтүстік Америкада – мате, Африкада кола жаңғақтарын қолданды. Қиыр Шығыста, Сібір мен Моңғолияда қазіргі кезде танымал стимуляторлық өсімдіктерге женьшень, қытай лиммонигі, аралия болып табылады. Сонымен бірге күшті стимуляторларға Азияда – эфедра, Оңтүстік Америкада – кока болып табылады[2].

Нарықта энергетикалық сусындар ХХ ғасырдың соңғы ширегінде пайда болды. Әр түрлі елдердегі энергетикалық сусындардың пайда болуы әр түрлі кезеңдермен байланысты. 1962 жылы Жапонияда Lipovitan деп аталатын жаңа түрі пайда болды. Бүгінгі таңда Жапония энергетикалық сусындар үшін жаһандық нарықтағы ең маңызды экспорттаушылардың бірі болып табылады. Бұл сусынның пайда болуы осы елмен байланысты болып келеді. Еуропаға энергетикалық сусын Жапонияға қарағанда едәуір кешірек келді[3].

1982 жылы австриялық кәсіпкер Дитрих Матешич Азияға барып өнімділікті арттыратын керемет сусындардың дәмін татып, өзінің өнеркәсіптік өндірісін ашуға шешім қабылдады. Алғашқы жаппай шығарылған шабыттандыратын энергетикалық сусын «Red Bull» болды. Жаңа сусын тұтынушылар арасында тез танымал болды. Осыдан кейін Coca-Cola және Pepsi өндірушілері бірден нарыққа өздерінің «Burn» және «Adrenaline Rush» энергетикалық сусындарын шығарды.

Энергетикалық сусындар Ресейде салыстырмалы түрде жақында, 90-жылдардың соңында пайда болды. Олар дискотекаларда, түнгі клубтарда, тренажер залдарында белсенді түрде таратылды[4].

Энергетикалық сусындардың химиялық құрамы және адам ағзасына кері әсері. Мұндай сусындар тек химиялық қоспалардан дайындалады: кофеин, карнитин, таурин аминқышқылы, глюкоза, матеин, мелатонин. Бұларға қоса В тобының дәрумендері кездеседі. Олардың әрқайсысы ағзаға қуат береді. Соның ішіндегі **гуарана, женьшень** шөп қосындыларының ешқандай зияны да, пайдасы да жоқ. Енді құрамға енген бұл заттардың қасиеттеріне жеке тоқталасақ. *Кофеин* – түссіз және ақ түсті келетін ащы кристалдар. Психикаға қатты әсер еткендіктен, сұйықтыққа тәуелділік туындатады. Сол себепті бір ішкен соң қайта-қайта өзіне баурап тұрады. Кофеиннің мөлшері неғұрлым көп болған сайын, соғұрлым жүйке белсенді жұмыс істей бастайды. Жүрек қан тамыр жүйелерінің жұмысын жақсартады, әсерінен адамның ми қызметінің жұмысын жеделдетеді. Қуатты кофеин әкелмейді. Ол – сіздің өз энергияңыз. Кофеин тек сіздің ағзаңызда бар құрамның әсерін күшейте түседі. Сусынның әсері бойыңыздан кеткеннен кейін, тез шаршайсыз. Алкогольмен бірге энергетикалық сусынды ішетін болсаңыз, бауыр мен ұйқы безі ауырады. Айналып келгенде панкреатит ауруына шалдығу қаупі артады. Әр адам кофеинді күніне 400 грамнан ғана қолдануы керек. Сонда бұдан денсаулыққа зиян келмейді. *Карнитин* адам ағзасындағы майды қышқылдандырады, нәтижесінде бұлшықеттер жиырылып, шаршау сезілмейді. *Таурин аминқышқылы* медицинада жүрек ауруларын емдеу үшін пайдаланады. Бірақ 0,5 литр энергетикалық сусынға не себепті 1000 мг. таурин қышқылы қажет?! Оны көп мөлшерде қабылдау керісінше кері әсер етеді. *Глюкоза* - денеге тез және жеңіл сіңетін қанттың түрі. Адам ағзасында зат алмасу процесіне қатысады. Негізгі бөлігі энергия қоры ретінде жұмсалады. Ол қанды көбейтеді. Бірақ дозасының тым көбеюі ағзаға қауіп төндіреді. *Матеин* – тропикалық жеміс ағашы, ол қарынның ашқанын білдірмейді. *Мелатонин* – денеге алдамшы күш беретін химиялық зат. Бұл қоспалардан кейін сусын көп мөлшерде газдалады. Газдың денсаулыққа зияны аз емес[5].

Сондай-ақ, сусын құрамында аз мөлшерде көмірқышқыл газы да бар. Осылардың барлығы қосылып, адамға 3-4 сағатқа дейін белсенді болып жүруіне көмектеседі. Ал кофеиннің әсерінің 1-2 сағат сақталатынын да біле жүргеніңіз жөн. Тарқаған соң, бәрі бәз қалпына қайта түседі. Сондықтан, кофеинге негізделген сусындар түнде ұйықтамай, ауыр жұмыс істейтін қызметкерлерге таптырмайтын сусын болып тұр. Глюкоза мен кофеиннен тұратын энергетикалық сусын жас ағза үшін өте зиян. Көптеген энергетикалық сусындардың құрамында көп мөлшерде В дәрумені болады. Бұл жүрек соғысын жиілетіп, аяқ-қолдардың дірілдеуіне себеп болуы мүмкін.

Энергетикалық сусындардың құрамында таурин және глюкуронолактон бар. Таурин қажетті мөлшерден бірнеше есеге асып түседі, ал 2 құты сусындағы глюкуронолактонның мөлшері күнделікті нормадан 500 есе (!) көп. Бұл ингредиенттердің ағзаға қалай әсер ететіндігі ғалымдарға әлі белгісіз. Сондықтан таурин мен глюкуронолактонды мұндай жоғары мөлшерде пайдалану қауіпсіздігі әлі анықталмаған, әлі де зерттеулерді қажет етеді[6].

Зерттеу нәтижелері. Байқағанымыздай, артықшылықтарынан кемшіліктері көп. Дегенмен, әр адамның өмірінде энергетикалық сусынға

жүгінуге тура келетін кездер болады. Мұндай жағдайда ағзаңызды қорғау үшін сусынды тұтыну ережесін мұқият оқыңыз. Әлеуметтік сауалнама үшін біз 100 адамды таңдап, оларды 4 санатқа бөлдік. 1 санатқа 10-17 жастағы оқушыларды алдық. 2 санатты 18-25 жастағы студенттер құрады. 3 санатқа 26-49 жастағылар және 4 санатқа 50 жастан жоғары адамдар алынды. Сауалнама нәтижесінде біз келесідей қорытынды жасадық: 1,2 санаттағылардың барлығы энергетикалық сусындарды жақсы көреді, оларды жиі және көп мөлшерде ішеді, олардың көпшілігі бұл сусындардың қауіптілігі туралы білмейді. 4 санаттағы адамдардың 25нің 20ы энергетикалық сусындарды ішпейді. 100 адамнан тұратын сауалнама нәтижесінде энергетикалық сусынды күніне - 12, аптасына бір рет - 21, айына бір рет - 32, ешқашан – 35 адам тұтынады (1 диаграмма), ал зиянын біле тұра ішетіндер – 38, ішпейтіндер - 39, кейде ішетіндер - 23(2 диаграмма).

Сауалнама нәтижесінен ең көп қолданылатын энергетикалық сусындар келесілер және сол сусындарды сынама ретінде алдық: Gorilla, Dizzy, Monster, Fresh, Zet.

Тәжірибелік бөлім нәтижелері кесте мен видеода берілген.

Қорыта келе, энергетикалық сусындар адам ағзасына қалай әсер ететінін тәжірибе жүзінде зерттедік және олар жарнамалық немесе әуестілік қасиетке ие болса да адам ағзасына зиянын білдік. Сонымен қатар өзіміздің ортада оның пайдасынан зияны көп екенін түсіндік. Егер де сіз энергетикалық тонусыңызды жоғарылатқыңыз келсе денсаулығыңызға зияны келмейтін жолдарды іздестіріңіз.

Сусын таңдау кезінде ұстанатын ұсыныстар:

- энергетикалық сусын орнына қарапайым ауыз су алыңыз;
- сусынды алатын кезде оның құрамына зер салыңыз;
- егер таза су іше алмасаңыз оған бір-екі тамшы лимон шырынын қосып ішіңіз;
- табиғи негізде жасалған сусындарды ішіңіздер;
- энергетикалық сусындарды көп мөлшерде және жиі тұтынбаңыздар.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. <http://massaget.kz/bastangy/Zdorove/17905https://kk.wikipedia.org>
2. <http://akunb.altlib.ru/files/electr/006.pdf>
3. <http://www.km.ru/v-rossii/2011/07/19/vnutripoliticheskaya-situatsiya-v-rossii/energeticheskie-napitki-eto-preparaty-b>
4. ychebmaterial/leczii/1845.htm
5. Энциклопедический справочник медицины и здоровья 2008.
6. <http://www.inflora.ru/diet/diet186.html>

ТОПЫРАҚТАҒЫ АУЫР МЕТАЛЛ ИОНДАРЫНЫҢ МӨЛШЕРІНЕ АВТОМОБИЛЬ КӨЛІГІНІҢ ӘСЕРІ

Газез Даулет - Қостанай автомобиль көлегі колледжі, 1 курс

Жетекшісі: Тойшыбекова Гульшат Избастыевна – химия пәнінің мұғалімі.

Тақырыптың өзектілігі: Қоршаған ортаға бензиннің құрамына кіретін канцерогенді заттар, әсіресе, қорғасын өте зиянды әсер етеді. Атмосфераға

транспорттардан бөлінген газдардың құрамында 25-27 % пайызы қорғасын болатыны анықталған және оның 40 % пайыздайы диаметрі 5 микрометрге дейін болатындықтан ауада ұзақ уақыт сақталып, онымен бірге адам организміне түсетіндігі белгілі болды. Қорғасын және оның қосындылары жүйке тініне әсер етеді. Тыныс жолдары арқылы адам ағзасына түскен қорғасын және оның қосындылары қанға өтеді. Қорғасын және оның қосындылары асқазан-ішек жолдары арқылы өткен кезде бірнеше өзгерістерге ұшырайды. Асқазанда олар тұз қышқылымен әсерлесіп, қорғасын хлоридін түзеді. Ащы ішекте сілтілі ортамен май қышқылының әсерінен май қышқылды қорғасынды түзеді.

Бүгінгі таңда автомобиль транспортының саны да күннен-күнге өсуде. Қазіргі кезде бүкіл әлемде шамамен 500 миллионнан аса автомобиль жүріп тұрса, үлкен қалалардағы атмосфералық ауаның тазалығын сақтау адамзат үшін қаншалықты маңызды екені түсінікті. Бензин құрамындағы октан санын көбейтіп, жанармай сапасын арттыру үшін тетраэтилқорғасын $Pb(C_2H_5)_4$ қолданылатыны белгілі. Сонымен қатар қоршаған ортаны ластауға машина моторындағы қорғасын аккумуляторы да өз үлесін қосады. Жанармай құйылғанда автомобильдердің тоқтап тұрған кезінде двигательдер жұмыс істеп тұрады, бұл кезде қоршаған ортаға бөлінетін зиянды заттар көбейеді. Станциялардағы төгіліп шашылған жанармайлардың өзі де литосфераның ластануына әкеледі.

Жұмыстың мақсаты: Қостанай қаласының топырақ құрамындағы қорғасынның мөлшерін зерттеу.

Осы мақсатқа сәйкес мынадай **міндеттер** қойылды:

1. Ауаның қорғасынмен ластануы және олардың физикалық, химиялық қасиеттері, ауаны тазарту жолдары туралы әдебиеттерді жинақтап, шолу жасау.
2. Топырақ қорғасын мөлшерін анықтау үшін физика-химиялық әдістемелерді меңгеру.
4. Қостанай қаласының топырақ құрамындағы қорғасынның мөлшерін зерттеу.

Жұмыстың ғылыми жаңалығы және практикалық маңызы –Қостанай қаласының жанармай станцияларындағы, көшелеріндегі қорғасынның мөлшері жан-жақты зерттелді.

Жүйелі түрде қоршаған ортадағы топырақ қорғасын мөлшері анықталды. Ауа құрамындағы қорғасынды зерттеу әдістемелерін “Қоршаған орта химиясы” пәнінде қолдануға болады.

Қорытынды

1. Ауаның қорғасынмен ластануы, қорғасынның физикалық, химиялық қасиеттері туралы әдебиеттер жинақталып, шолу жасалды.
2. Қоршаған ортаға қорғасынның зиянды жақтары және тазарту әдістері қарастырылды.
3. Зерттеу жұмыстарына қолданылған әдістемелерді «Химиялық экология» пәніне және оқушылардың ғылыми жұмыстарының жобасына қолдануға болады.

Пайдаланылған әдебиет тізімі

1. Аханбаев К.А. Химия негіздері. – Алматы: Мектеп, 1987. - 393 б.

2. Қорғасын/ <http://www.freepapers.ru/100/orasyn/133746.850774.list1.html>
3. Бірімжанов Б.А., Нұрахметов Н.Н. Жалпы химия. - Алматы: Ана тілі, 1991. - 640 б.
4. Ecocourier @ mail. ru. Население и экологические изменения. // Экология и устойчивое развитие. -2004. - № 8 (42). – Б. 4.
5. Передельский Л.В., Коробкин В.И., Приходченко О.Е. Экология. М.: ТК Велби, 2006. - 512 с.
6. Ложниченко О.В., Волкова И.В., Зайцев В.Ф. Экологическая химия: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведения. – М.: Издательский центр Академия, 2008. - 272 с.
7. «Қазақстан Бүгін». Қазақстанның орнықты дамуы үшін қоршаған ортаны қорғауды заңнамалық қамтамасыз ету. // Атамекен KZ. Республикалық Қоғамдық Экологиялық Газет. – 2008. - № 20 (65). Б. 2.

ВЕРОЯТНОСТЬ ВЫИГРЫША В ЛОТЕРЕЕ

Чернопродов Вадим, студент 2 курса КГБПОУ «Барнаульский лицей
железнодорожного транспорта»

Научный руководитель: Нилова Галина Владимировна, преподаватель
математики

Как красиво и заманчиво звучит:- Поздравляем! Вы выиграли миллион! Все что надо сделать, это лишь купить лотерейный билет. Вроде всё просто и доступно. Всего 50 рублей и ты - миллионер! Если бы было всё так просто! Смотря иной раз телепередачи про лотереи, не раз задумываешься, а много ли людей выигрывают в них и какова вероятность выигрыша в лотерею.

Актуальность: из-за азартности человека лотереи пользуются популярностью

Проблема проекта: разрешение конкретной социально-значимой проблемы.

Цель работы: математическое обоснование вероятности выигрыша в лотереях.

Задачи:

1. Изучить разделы комбинаторики и найти формулы для нахождения вероятности выигрыша в исследуемых лотереях;
2. Сравнить полученные результаты и выявить наиболее и наименее выигрышные лотереи;
3. Сделать выводы о том, стоит ли играть в лотерею с целью получения некой прибыли;

Самые популярные в России лотереи: «Гослото», «Спортлото», «Русское лото», «Золотой ключ», Государственная жилищная лотерея и другие.

Итак, первым номером идет довольно раскрученное «Гослото». Под названием видимо предполагается государственная лотерея. Однако на поверку государственного в ней немного. Юридически организатором лотереи выступает Министерство спорта РФ. Фактически же непосредственным проведением лотерей занимается ООО «Орглот». Представлены следующие виды лотерей: гослото 5 из 36, гослото 6 из 45, лото 7 из 49 и игра Рапидо. Наибольший выигрыш в лотерею на территории России - 100 миллионов рублей был зарегистрирован именно в гослото по схеме 6 из 45.

«Русское лото» – одна из наиболее популярных лотерей в России, реализуется с 1994 года.

«Спортлото» – классическая лотерея, принцип игры и название, видимо, призвано использовать ностальгические чувства людей по старому доброму советскому спортлото. Самый крупный выигрыш в спортлото на сегодняшний день составил 10 миллионов рублей.

«Золотой ключ» - оператор ЗАО «Интерлот». Классическое лото, в котором участвуют 90 шаров, из которых играют от 85 до 87 шаров. Обычно тираж состоит из трех туров. В случае, когда на 5-м ходу зачеркнута горизонтальная линия, выпадает джек-пот. Разыгрываются денежные призы и квартиры. Ими так же проводятся менее известные лотереи «Козырная карта», «Русская тройка» и «Код удачи».

Этот список лотерей можно продолжать и дальше, но я всё-таки перейду к теме исследования. Какова же вероятность выиграть в лотерею? Для того чтобы ответить на этот вопрос обратимся к математическому обоснованию числовых лотерей.

Каждая числовая лотерея с любой числовой формулой имеет свое математическое обоснование. Оно необходимо для того, чтобы знать, сколько классов выигрышей должно быть в лотерее, и какова вероятность выигрыша каждого класса. Математическое обоснование числовой лотереи рассчитывается с применением теории вероятностей и теории чисел. Интуитивно вероятность некоторого события воспринимается как характеристика возможности его появления. Оказывается, что при многократном повторении опыта частота события принимает значения, близкие к некоторому постоянному числу. Рассчитав вероятное число выигрышей каждого класса, можно узнать, какой процент от общей суммы доходов должен пойти на выигрыши каждого класса и какова должна быть сумма каждого выигрыша.

Результаты исследования. Для числовой лотереи «6 из 45» получаем 8145060 комбинаций. Вероятное число выигрышей каждого класса определяется с учетом коэффициента вероятности каждого выигрыша следующим образом:

Выигрыши 1 класса (за 6 угаданных номеров) – 1.

Выигрыши 2 класса (за 5 угаданных номеров) – 234.

Выигрыши 3 класса (за 4 угаданных номера) – 11115.

Всего в лотерее «6 из 45», таким образом, содержится 11 350 выигрышей, т.е. 1 выигрыш приходится на 718 комбинаций. Для того чтобы выиграть джек-пот, нужно угадать одну комбинацию из 8 миллионов. Несмотря на столь низкую вероятность выигрыша в лотерею 6 из 45, находятся счастливицы, угадывающие ее.

Для того чтобы понять сколько людей выигрывают в лотерее типа «Русское лото» и «Золотой ключ», я обратился в киоски продаж лотерейных билетов, находящиеся в г.Барнаул. К сожалению, продавцы билетов отвечали неохотно и очень скудно. Удалось выяснить, что количество билетов зависит от тиража, но в среднем на один тираж в киоск выдают 300-350 билетов, билеты не всегда продаются все. На вопрос: «Сколько билетов одного тиража было

продано и сколько было выигрышных лотерей?», я ответ не получил. Единственные сказали, что выигрывает мало кто.

Вывод: Играя в различные лотереи, задумайтесь, присутствует ли в вашей жизни удача, с помощью которой можно выиграть хоть одну лотерею? Даже если вы и везучий человек, подумайте над тем, сколько на зависимых от лотерей людях зарабатывают денег. По окончании опыта, проанализировав полученные результаты и дополнительную литературу, я сделал следующие выводы:

1. Вероятность выиграть максимальную сумму в лотерее очень мала и колеблется в промежутке от 0,00000715% до 0,21%.

2. Чем выше вероятность выигрыша, тем меньше сумма выигрыша. Причем в отдельной лотерее, при повышении вероятности угадать меньшее количество номеров, сумма выигрыша уменьшается обратно пропорционально.

3. Пусть правила лотерей сильно отличаются, но можно заметить, что суммы выигрыша обратно пропорциональны вероятности выигрыша в лотерее, поэтому в среднем выигрыш в каждой лотерее будет примерно одинаковым с учетом вероятности.

4. Для того чтобы снизить вероятность выигрыша или уменьшить сумму выигрыша, организаторы лотерей придумывают различные дополнения к правилам. Например, очень крупный выигрыш разыгрывается не каждый раз, а через определенные промежутки времени, иногда выигрыш делят на количество победителей поровну, также выигрыш может уменьшаться в зависимости от времени, то есть первый выигрышный билет получает максимальный приз, а далее с увеличением количества билетов сумма приза уменьшается. Организаторы могут ограничить тираж, рассчитывая, в каком случае вероятность будет минимальной.

Литература

1. Мордкович А. Г., Семенов П. В. Алгебра и начала анализа. 11 класс, М.: Мнемозина, 2007. — 287 с.
2. <http://vseloterei.com/vazhnoe-o-lotereyakh/istoriya-loterej/istoriya-loterej.html>
3. <http://www.stoloto.ru/ruslotto/archive>
4. <https://www.interlot.ru>
5. <http://www.stoloto.ru/6x49>
6. <http://www.lottoshka.ru>

ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ВТОРИЧНОГО СЫРЬЯ

Князев Илья, Стасин Ярослав, студенты 1 курса

КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Геря Вера Григорьевна, преподаватель химии

Актуальность: оздоровление окружающей среды, снижение ее загрязнения путем переработки отходов по безотходным экологически чистым технологиям с выпуском качественной продукции

Проблема: отходы, содержащие ценные компоненты, можно использовать в качестве вторичного сырья, которое целесообразно сортировать и перерабатывать

Цель работы: проанализировать возможности получения материалов из вторичных ресурсов.

Задачи: используя литературные источники, определить предпосылки, достоинства и недостатки вторичной переработки материалов; провести социологический опрос среди студентов колледжа; выявить области применения вторичных материалов.

В настоящее время в нашей стране отходы составляют большую часть от всех добываемых природных ресурсов, т. е. промышленность работает в основном на производство отходов. Фактически отходы одного предприятия являются наивысшим сырьем для другого предприятия. Поэтому в экономике должна существовать единая технологическая цепочка производства продукции, наиболее эффективной формой которой является кластерная форма экономики. Конкретной областью в этом направлении является переработка отходов в нужную продукцию.

Переработка отходов немыслима без экологической культуры – повышения уровня экологического образования и экологического воспитания. Это означает формирование человека как творческой личности с высоким уровнем экологических знаний.

Существенный вред для окружающей среды и населения представляют свалки промышленных отходов (нефтепродукты, токсичные тяжелые металлы, шламы гальванических производств, отработанные растворители, отходы, содержащие фенольные соединения). На свалки поступают отходы, в составе которых имеются особенно опасные для здоровья населения: мышьяк, хром, никель, свинец и др.

При сжигании мусора с самым различным сочетанием компонентов образуется огромное количество вредных продуктов, содержащих такие опасные вещества, как диоксины, фосген, синильная кислота и др., а также зола и шлаки неизвестного состава и с непредсказуемыми свойствами. Особенно велика при сжигании диоксиновая опасность.

Твердые бытовые отходы являются ценным вторичным сырьем, которое целесообразно полностью сортировать и использовать. Состав ТБО: 20–40 % макулатуры, 2–3 % черных и цветных металлов, 25–40 % пищевых отходов, 1–5 % пластмассы, 4–6 % стекла, 4–6 % текстиля и др., поэтому ни по экологическим, ни по экономическим параметрам нет смысла сжигать ТБО, их следует подвергать глубокой сортировке и переработке.

Анализ литературных источников позволил выделить достоинства и недостатки вторичной переработки отходов.

Экологические факторы, способствующие вторичной переработке отходов:

- переработка является ключевым компонентом сокращения отходов и является третьим компонентом в иерархии «Сокращение, повторное использование и

переработка». Это способствует экологической устойчивости, устраняя ввод сырья и перенаправляя отходы в экономическую систему;
- способствует уменьшению загрязнения воздуха (в результате сжигания) и снижению выбросов парниковых газов и уменьшению загрязнения воды (в результате захоронения отходов).

Экономические факторы, способствующие вторичной переработке отходов: отходы, закончившие свой жизненный цикл изделия, часто являются более дешёвым источником многих веществ и материалов, чем природные источники.

Например: производство 1 т бумаги и картона при использовании макулатуры экономит 4,5 м³ древесины, 200 м³ воды и в 2 раза снижает затраты электроэнергии при уменьшении в 2–3 раза себестоимости продукции. Для изготовления того же количества бумаги требуется 15–16 взрослых деревьев. Переработка вторичного сырья для получения цветных металлов требует в 4 раза меньше капитальных вложений, чем производство первичного сырья. Снижение себестоимости при использовании стеклобоя для производства стекла составляет до 50 %, уменьшая потребление энергии. 1 т переработки старых покрышек позволяет сэкономить 400 кг синтетического каучука. В целом, для производства единицы массы переработанных материалов требуется гораздо меньше энергии, чем для производства такой же массы первичных материалов.

Для того, чтобы переработка была экономически целесообразной и экологически эффективной, должны соблюдаться определенные требования. К ним относятся достаточный источник вторичного сырья, система извлечения вторичного сырья из потока отходов, близлежащий завод, способный перерабатывать вторичное сырьё, и потенциальный спрос на переработанные продукты. Необходимо учитывать изменение текущей стоимости первичного и вторичного сырья, топлива, техники, труда, капитала и прочих ресурсов; если такая обработка в силу совокупности факторов убыточна, степень переработки отходов ограничивается их уничтожением или захоронением.

К технологическим факторам, способствующим вторичной переработке относятся: переход на комплексные, композитные технологии, сущность которых заключается в совмещении двух и более отходов в одной продукции, когда использование одного компонента (одного вида отходов) в сочетании с другим компонентом помогает достичь необходимого положительного качества конечной продукции. Так, например, совмещение магниевых и алюмосодержащих отходов после термической обработки позволяет получать качественную шпинельную продукцию MgO, Al₂O₃.

Большая часть трудностей, связанных с переработкой, связана с тем фактом, что большинство продуктов не разработаны с учетом переработки. Необходимость сортировки мусора, сортировочные установки все еще не на 100% эффективны при разделении материалов. Для удовлетворительного уменьшения количества нецелевого и не подлежащего вторичной переработке материала могут потребоваться дополнительные этапы сортировки.

Социальные факторы, способствующие вторичной переработке отходов. Согласно исследованию Совета по защите природных ресурсов, сбор отходов и захоронение на свалках создают менее одного рабочего места на 1000 тонн утилизируемых отходов; напротив, сбор, переработка и производство переработанных материалов создают 6-13 или более рабочих мест на 1000 тонн.

Результаты исследования.

В процессе исследования был проведен опрос среди студентов колледжа с целью привлечения внимания к данной проблеме. Большинство опрошенных считают свой город чистым, согласны с позицией, что раздельный сбор мусора (бумага, пластик, стекло, батарейки) может улучшить экологическую ситуацию и решить проблему ресурсосбережения. А также готовы содействовать вторичной переработке отходов - разделять бытовой мусор на пластик, бумагу, стекло и прочее.

Выводы:

1. Анализ литературных источников позволил выделить достоинства и недостатки вторичной переработки отходов. Помимо воздействия на окружающую среду, переработка отходов экономит ресурсы по сравнению с другими методами утилизации отходов.
2. Опрос, проведенный среди студентов колледжа, с целью привлечения внимания к данной проблеме показал, что большинство респондентов готовы содействовать вторичной переработке отходов.
3. Следуя примеру зарубежных стран, некоторые виды твердых бытовых отходов, отходов производства и потребления можно рассматривать, как вторичное сырье для строительства, что может значительно сократить объемы производства нового сырья, энергию и уменьшить масштабы отходов.

Литература

1. Бендере Р., гл. ред. Управление твёрдыми бытовыми отходами. - NRJ, 2008 г.
2. Гринин А.С., Новиков В.Н. Промышленные и бытовые отходы. – ФАИР - ПРЕСС, 2002 г.
3. Сильги К., История мусора: от средних веков до наших дней -/ Пер. с фр. И. Васюченко, Г. Зингера. - М.: Текст, 2011 г.
4. Колерова В., Полезные НЕископаемые (рус.) // Бизнес-журнал: журнал. - М., 2015. - Ноябрь (№ 11 (235)).
5. Браунгарт М., Макдоноу У., От колыбели к колыбели: изменение способа изготовления вещей, North Point Press – 2002 г.

СРАВНЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ РАЗЛИЧНЫХ СПОСОБОВ МЕЖЕВАНИЯ ПРИ ФОРМИРОВАНИИ ЗЕМЕЛЬНЫХ УЧАСТКОВ

Калитко Влад студент 2 курса, специальности «Землеустройство»

КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж».

Иманбаева Сымбат Маратовна, преподаватель спецдисциплин

Межевание всевозможных земель, без сомнения, связана с проектными и планировочными работами. С одной точки зрения, межевание на уже

застроенных территориях предусматривает существующую застройку и ранее выделенные земельные участки.

Для любого межевания земельного участка необходимо выполнение геодезических работ по съемке границ земельных участков. Для этого, в соответствии с Инструкцией предварительно составляется технический проект производства топографо-геодезических работ. В таком проекте должны быть использованы наиболее рациональные и современные методы выполнения геодезических работ, основанные на электронных технологиях и спутниковых системах определения координат. Поэтому тема моего проекта является актуальной.

В данном проекте рассматриваемый земельный участок находится на землях Костанайской области, Карабалыкского района, села Бурли.

Цель моей работы сравнение и определение наиболее эффективного и наиболее точного способа межевания при формировании нового земельного участка.

Задача работы провести сравнение между несколькими способами межевания для выявления наиболее эффективного.

Обязательному включению в состав межевого плана независимо от вида кадастровых работ (за исключением случая подготовки межевого плана в отношении земельного участка, образуемого в результате объединения земельных участков) подлежат следующие разделы:

- исходные данные;
- сведения о выполненных измерениях и расчетах;
- схема геодезических построений;
- схема расположения земельных участков;
- чертеж земельных участков и их частей.

Работы по межеванию объектов землеустройства включают в себя:

- определение границ объекта землеустройства на местности и согласование с лицами, права которых могут быть затронуты;
- закрепление на местности местоположения границ объекта землеустройства межевыми знаками и определение их координат или составление иного описания местоположения границ объекта землеустройства.

Образование новых и упорядочивание существующих объектов землеустройства проводится с учетом таких характеристик, как принадлежность к той или иной категории земель по целевому назначению, разрешенное использование, осуществляемое в соответствии с зонированием территории и требованиями законодательства площадь, местоположение границ, ограничения в использовании земель, обременения правами других лиц.

В состав межевого плана, подготавливаемого в результате кадастровых работ по образованию земельного участка путем объединения земельных участков, включаются следующие разделы: «Исходные данные», «Сведения об образуемых земельных участках и их частях», «Сведения о земельных участках, посредством которых обеспечивается доступ к образуемым или измененным земельным участкам» и Чертеж.

Межевание земельных участков – одна из самых востребованных отраслей геодезических работ, поэтому мониторинг и оптимизация геодезических работ являются приоритетной задачей для дальнейшего развития этой отрасли. Кроме того, необходимо совершенствование способ хранения и передачи кадастровой информации при помощи геоинформационных систем, для систематизации и доступности кадастровых данных.

В ходе проделанной работы по выявлению наиболее эффективного способа межевания формирующегося земельного участка пришел к следующему выводу. Вовремя широко развитых цифровых и спутниковых технологий заметно возрастают возможности в различных сферах производства и их отраслей. В том числе значительные изменения произошли в сфере землеустройства и геодезии. На данный момент за счет повышения качества и возможностей приборов и дополнительных вспомогательных программ способствует повышению качества выполнения работ. Особое место в землеустройстве занимают спутниковые технологии способные произвести вычисления до миллиметровой точности передавая цифровой сигнал на устройство GPS с последующими доработками в компьютерных программах в данном случае рассматривалась программа Digital, с помощью которой производилось создание чертежа, исследуемого формирующегося участка. Рассмотрев два способа при межевании формирующихся участков установил, что большее преимущество имеет Спутниковый способ с применением GPS технологий с возможностью работы сопряженно с компьютерной программой. Так же за счет качества съемки ситуаций обладают большей точностью и меньшим временем на проводимую работу. Из всего выше сказанного пришел к заключению. Считаю наиболее эффективным способом межевания, формирующегося земельного участка- способ с применением спутниковых систем межевания и GPS.

Литература

1. Варламов А.А. Теоретические и методические положения управления земельными ресурсами и формирования системы государственного земельного кадастра: Монография — М.:ГУЗ, 2001. – 300с
2. Организация ведения земельного кадастра и использование его материалов в районе. Научные труды /МИИЗ – М.: 1986. – 104с.
3. Руководство пользователя. Автоматизированная система «ЕГРЗ». ФКЦ «Земля»
4. Корнеев А.Л. Сделки с земельными участками: Учебное пособие. М., 2006.28с.
5. Бирюков Б.М. Приватизация земельных участков.М., 2006. С.175 Скловский К.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ЛЕКАРСТВЕННЫХ ПРЕПАРАТОВ ПРИ ПАЙЛЕЙКОПИИ

Попова Виктория Александровна, студентка II курса,
КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Балтабекова Айгуль Жумагалиевна, к.б.н.
преподаватель спедисциплин

Актуальность: В последнее время очень сильно распространилось заболевание среди кошек панлейкопении (кошачья чумка, парвовирусный энтерит кошек) - острая высококонтагиозная вирусная болезнь кошек, характеризующаяся поражением желудочно-кишечного тракта, лихорадкой, респираторным синдромом, эксикозом и общей интоксикацией организма.

Проблема: Основная проблема заболевания высококонтагиозное. Частый летальный исход.

Цель работы: Лечение панлейкопении кошек.

Задачи: Найти более эффективную схему лечения панлейкопении кошек.

Панлейкопения кошек одно из самых опасных вирусных заболеваний котят - это панлейкопения, также называемая кошачьей чумкой. Болезнь поражает органы дыхания, пищеварительную систему и сердце, а без своевременного лечения может привести к летальному исходу.

Заболеванию подвержены животные любого возраста, но чаще всего недуг поражает питомцев в возрасте до года. Кроме того, болезнь особо опасна для беременных кошек, поскольку передается котяткам от матери. Опаснее всего заражение панлейкопении для котят, так как в 100% случаях без своевременного лечения она приводит к летальному исходу. Для большинства взрослых котят болезнь проходит без осложнений, но иногда о себе напоминают такие остаточные явления как расстройства желудочно-кишечного тракта, неврологические отклонения, болезни сосудов, нарушения дыхательной системы. Панлейкопения может привести к тому, что у питомицы произойдет выкидыш, либо детеныши родятся с врожденными.

Чума относится к зоонозным заболеваниям, что означает полную безопасность для человека и способность передачи вируса кошачьим видам. Следовательно, переболевший или зараженный питомец становится крайне опасным только для других котят.

Болезнь может протекать в сверхострой или в острой форме. В первом случае заболевание развивается молниеносно, и кошка умирает очень быстро. В острой форме в течение 2-10 дней после заражения продолжается инкубационный период. После его завершения начинается активная фаза лейкопении, которая длится 7-10 дней.

Результаты исследований: Мы применяли две схемы лечения панлейкопении кошек. Выявили что наиболее эффективной является схема номер два. Животные легче переносят. Быстрее наступает выздоровление. Клинические признаки утихают на 3-4 день. Температура приходит в норму на 2-3 день. Полное выздоровление на 7 день.

Выводы: При сравнительной эффективности лекарственных препаратов при панлейкопении, лучший результат при применении (схемы 2) амоксициллина 1 мл на 10 один раз в сутки, цефтриаксон 1мл на 10 два раза в сутки, фоспренил 1 мл 1 раз в сутки, гамавит 2 мл один раз в сутки,

аскорбиновая кислота 1 мл один раз в сутки, нос и глаза закапывать максидином.

Литература

1. Р. Гаскелл, М. Беннет: справочник по инфекционным по инфекционным болезням собак и кошек / Р. Гаскелл, М. Беннет.- М.: Аквариум, 2015 г.
2. Я. Рэмси, Б. Теннант: инфекционные болезни кошек и собак / Я. Рэмси, Б. Теннант. – М.: Аквариум, 2019 г.
3. Д. Макинтайр, К. Дробац, С. Хаскинз, У. Саксон: скорая помощь и интенсивная терапия мелких домашних животных практическое руководство / Д. Макинтайр, К. Дробац, С. Хаскинз, У. Саксон. - М.: Аквариум, 2014 г.
4. Масимов Н.А., Лебедько С.И. / инфекционные болезни собак и кошек / Н.А. Масимов, С.И Лебедько. - М.: Лань, 2009 г.

РАЦИОНАЛЬНОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЭЛЕКТРОЭНЕРГИИ

Бордонос Ирина, студентка 1 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области

Научный руководитель: Курмангалеев Бахыт Миербекович, преподаватель физики

Актуальность темы обуславливается тем, что в наше время с развитием научно-технического прогресса затрачивается большое количество электрической энергии.

Проблема. На сегодняшний день существует такая проблема, что люди безответственно относятся к употреблению энергии.

Цель моего исследовательского проекта – определить наиболее эффективные способы энергосбережения в квартире жилого дома.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие **задачи**:

- ✓ Изучить способы энергосбережения в доме.
- ✓ Изучить структуру бытового потребления электроэнергии.
- ✓ Рассчитать средний расход электроэнергии в квартире за неделю и вычислить сэкономленный эффект.
- ✓ Разработать комплекс рекомендаций для учащихся и их родителей по экономному потреблению энергоресурсов в доме.
- ✓ Изучить способы энергосбережения в доме.
- ✓ Изучить структуру бытового потребления электроэнергии.
- ✓ Рассчитать средний расход электроэнергии в квартире за неделю и вычислить сэкономленный эффект.
- ✓ Разработать комплекс рекомендаций для учащихся и их родителей по экономному потреблению энергоресурсов в доме.

Объект исследования: энергосберегающие лампочки

Предмет исследования: энергосбережение в быту.

Гипотеза исследования: Если мы высчитаем потребление электроэнергии приборами в быту, то мы сможем уменьшить затраты в денежном эквиваленте.

Во все времена люди использовали и используют много энергии. Энергия необходима для существования какой-либо из форм жизни и всех типов

цивилизаций. Существует прямая связь между объёмом энергии и уровнем развития цивилизации.

Энергосбережение - это реализация правовых, организационных, научных, производственных, технических и экономических мер, направленных на рациональное использование топливно-энергетических ресурсов и на вовлечение в хозяйственный оборот возобновляемых источников энергии. Энергосберегающие меры оказывают положительный эффект в экономических и экологических аспектах развития. Энергосбережение - важная задача по сохранению природных ресурсов. В настоящее время, понятие "энергосбережение" имеет научный статус, в этой области проводится множество исследований. В настоящей работе приведена история развития энергосбережения с её зарождения и до наших дней.

В целях повышения энергетической эффективности многие государства начали принимать меры, направленные на разумное и экономное расходование энергии в различных сферах деятельности.

Перечисленные обстоятельства стали для меня поводом задуматься над тем, как обычная семья, соблюдая правила культуры энергопотребления, может внести свой вклад в решение проблемы энергосбережения страны.

Когда первобытные люди открыли для себя огонь, это стало революцией в их жизни. Освоивши огонь, люди научились варить и жарить еду, уничтожая болезнетворных микробов и паразитов, которые содержались в ней. Они могли отпугивать диких животных, согреваться, изготавливать простые металлические орудия труда и оружие для охоты.

Контролируемое использование огня было первым способом получения энергии. Первым топливом служила древесина.

Проходили столетия, и человек обратил своё внимание на энергию воды, которая движется, - так мир получил прекрасное изобретение – водяную мельницу.

Вскоре после водяного колеса появилась водяная мельница. В 1784 году Джеймс Уатт получил патент на первую универсальную паровую машину. Паровой двигатель превращал тепловую энергию, которая образуется при сгорании угля или древесины, в механическую энергию. Это изобретение Уатта имело решающую роль в переходе от ручной работы к машинной. Недаром на памятнике изобретателю написано: «Увеличил власть человека над природой»

Важнейшими событиями были открытия электрической энергии и двигателя внутреннего сгорания. Человечество получило транспорт для быстрого передвижения, а на смену сельскохозяйственным животным пришли тракторы.

Если сравнивать историю развития энергетики с социальным развитием общества, то между ними прослеживается очевидная связь. Увеличение энергетических потребностей человечества происходило параллельно с активизацией процессов урбанизации и стремительного развития промышленного производства.

Мною было проведено наблюдение и осуществлен анализ электропотребления в квартире площадью 65 м², а затем составлена таблица

электрических бытовых приборов с указанной мощностью и таблица ламп освещения всех помещений квартиры.

Результаты исследования показали, что электроприборы, которые включены, но не используются, а также используются в режиме ожидания, потребляют большое количество энергии. А значит, выключив их, можно снизить затраты на электроэнергию.

Выводы. В процессе подготовки проекта я не только изучала и анализировала данные, полученные в результате измерения и экспериментов, но и была инициатором замены устаревших ламп накаливания энергосберегающими лампами, доказав их преимущество. В данный момент моя квартира полностью оснащена светодиодными и энергосберегающими лампами.

Это самое простое, что можно сделать для экономии электроэнергии в отдельно взятой семье, это может сделать каждый.

Способы экономии электроэнергии:

- ✓ Самый эффективный метод – это замена ламп накаливания на энергосберегающие люминесцентные или светодиодные лампы.
- ✓ При покупке электроприборов и бытовой техники обращать внимание на ее энергоэффективность (А+ или А++)
- ✓ Технику, находящуюся в режиме ожидания, которой долго не пользуются, нужно выключать (компьютер, телевизор, зарядное устройство, СВЧ –печь, и т.д.)
- ✓ Использовать стиральную машину при максимальной загрузке.
- ✓ Выключать светильник или люстру, надолго выходя из комнаты.
- ✓ В электрочайнике кипятить только необходимый объем воды и очищать его регулярно от накипи.
- ✓ Чаще очищать пылесборник пылесоса.
- ✓ Включать кондиционер при плотно закрытых окнах и дверях.
- ✓ При длительном отсутствии или отъезде, выключать все электроприборы, кроме холодильника.

Литература

1. Аракелов В.Е. Кремер А.И. Методические вопросы экономии энергоресурсов. - М., Энергоатомиздат, 1990 г.
2. Богуславский Л.Д. Экономия теплоты в жилых зданиях .- М., Строиздат, 1990 г..
3. <https://www.homework.ru/spravochnik/ekonomika-kazahstana/>
4. <https://www.akorda.kz/ru>
5. <https://www.forbes.ru/>
6. <http://mrtranslate.ru/smi/usa/the-new-york-times/>

ҚОҚЫС –ТАБЫС КӨЗІ,ОНЫ ҚАЙТА ӨНДЕУ-ДЕНСАУЛЫҚ КЕШЛІ.

Жайықұлы Азамат, Қуандықұлы Нұрәлі

Абай облысы, Семей қаласы, Абай облысының білім басқармасы «Геологиялық барлау колледжі» КМҚК.

Ғылыми жетекшісі – Ш.А.Касымжанова ,химия-биология пәнінің мұғалімі

Өзектілігі: Семей қаласының қатты қалдық қоймасын заманауи өңдеу жолдарын көрсету.

Мәселесі: Қазіргі заманауи уақытта қатты қалдықтарды өңдемеу салдарынан қоршаған ортаның және адамзаттың зардап шегуі.

Жұмыстың мақсаты: Семей қала манындағы қатты қалдықтардың түрлерін зерттеу және қатты қалдықтарды өңдеу жолдарын көрсету.

Мақсаты:

1. Қатты қалдықтардың түрлерін зерттеу.
2. Полигонның қала тұрғындарына алып келетін қатерлерін анықтау.
3. Қатты қалдықтарды өңдеу жолдарын көрсету.

Қатты тұрмыстық қалдықтар проблемасын шешу — бұл, ең алдымен, қала тұрғындарының денсаулығын қамтамасыз ету. Көптеген жылдар бойы шешімін таппай келе жатқан басты экологиялық проблемалардың бірі — қатты тұрмыстық қалдықтармен жұмыс мәселесі.

Қазақстан Республикасының электрондық үкімет порталының мәліметінше, республикада 100 миллион тоннадан астам қатты тұрмыстық тауарлар жинақталған және бұл көлем жыл сайын 5-6 миллион тоннаға артып келеді. Оның үстіне сарапшылардың болжамы бойынша, 2025 жылдың өзінде-ақ тұрмыстық қалдықтардың жылдық көлемі 8 миллион тоннаға жетеді. Бұл ретте жинақталған қалдықтардың 3%-дан аспайтын бөлігі ТҚҚ өңдеумен жабылады. Қалғандары жеке сектордың кварталдарындағы, саяжайлардағы, қалалар мен ауылдардың шетіндегі полигондарда немесе өздігінен қоқыс тастайтын жерлерде шіріп кетеді немесе өртенеді.

Қоқыстар жанған кезде атмосфераға өте көп улы заттар бөлініп, тыныс жүйесі аурулары мен репродуктивті және иммундық жүйелердің ауытқуларына әкеліп соғуы мүмкін. Семей қаласы бойынша 2017 жылдың 1 қазаны мәліметі бойынша халық саны – 343 556 адам. Семей қаласы бойынша машина жасау кешені «Семей машина жасау зауыты» және «Семей инжиниринг» серіктестігі, құрылыс материалдарын шығаратын «Семей цемент зауыты», «Силикат», «Семей асбестцемент бұйымдары зауыты», ағаш бұйымдары өндірісі «Жаңа Семей шпал зауыты»; қағаз өнімі өндірісі «Казполиграф» , жеңіл өнеркәсіптер «Семей былғары-тері комбинаты», «Роза», «Семспецснаб» , «Семей аяқ-киім фабрикасы» өнім өндіреді. Қала тұрғындары мен кәсіпорынның қалдықтары жыл сайын ШҚО облысының өзінде 350 мың тонна тұрмыстық қалдықтар жинақталады. Олардың ішінде облыс бойынша қызмет көрсететін 5 полигонға одан әрі көму арқылы 200 мың тонна көлемінде тұрмыстық қалдықтар орналастырылады. Қалған 150 мың тонна қалдық апаттық қоқыс орындарына шығарылады.

Шығыс Қазақстан облысы әкімдігінің мәліметінше, Семей қаласында қатты тұрмыстық қалдықтарды 1998 жылы салынған, 69,11 гектар аумақты алып жатқан қатты тұрмыстық қалдықтарды көметін аймақта қоқыс жинақталады. Полигон қала аэропортына жақын орналасқан. Полигонда қалдықтың барлығын көруге болады: батареялар, люминесцентті лампалар, медициналық қалдықтар, электроника. Бұл қалдықтар тотыққан, шайылған

және уақыт өте жер асты және жер үсті суларына түсетін улы қосылыстарды тудырады.

Зерттеу бөлімі

I. Семей қала маңындағы полигонының жағдайын зерттеу .

II. Қатты қалдықты өңдеу жолдары

I. Семей қала маңындағы полигондағы қатты қалдық түрлерін зерттеу .

Қазір Семей полигонына жылына 65 мың тоннаға жуық қатты тұрмыстық қалдықтар түседі. Өңдеу деңгейінің өте төмен болуына байланысты қоршаған ортаға 32 мың тоннаға жуық көмірқышқыл газы шығарылады. Полигонның қала тұрғындарына қатері:

1. Полигонда үнемі заттар жанып, қала түтіннің астында қалады.

2. Полигонның тағы бір кемшілігі қала әуежайына жақын орналасқан.

3. Полигон дұрыс қоршалмағандықтан қатты жел тұрғанда қалдықтар соның ішінде целлофон қайта қала жаққа ұшып, жол бойы шашылып жатуда.

4. Полигондағы құрғақ ұшқыш заттар жел кезінде ауаны ластауда.

5. Қала тұрғындары қатты қалдықтарды тегіне қарай сұрыптамайтындықтан, сұрыптау көп қиындық тудырады. Полигонда тау болып үйілген құрылыс материалдары, пластмасса ыдыстар, тамақ қалдықтары, медициналық қалдықтар, техникалық аспаптар, сүйектер, жануарлардың органикалық қалдықтары жиналған. Тау болып, үйінді, ретсіз шашылған жатыр.

II. Қатты қалдықты өңдеу жолдары

Міне полигонның жағдайын зерттеу барысында, мынандай қатты қалдықтарды өңдеу кешенінің жұмысын жасауды ұсынамыз.

1. Полигонның жанына қоқыс сұрыптайтын цехтар мен кешендер салу .

2. Қалдықтарды басқару жүйелеу: бөлек жинау, тасымалдау, сұрыптау және заласыздандыру немесе қайта өңдеу.

3. Қайта өңдеу цехтары, заводтары бір-бірімен үйлесімді жұмыс жасауы қажет. Заманауи жаңа техникалық құралдар, газ жинағыш құрылғылар қажет, яғни модернизациялау керек.

1) Арнайы қоқыс тиейтін жүк көлігі қайта өңдеуге келетін қатты қалдықты зауыт ішіне әкеліп жұмыс жасайтын машинаның қасына әкеліп төгеді. Ал өңдеуге жарамсыз қоқыстарды сол машинаның басқа жолдарына жіберіледі. Осы цехта көптеген ленталар (Жолдар) бар. Осы жолдар арқылы қоқыстар тоқтаусыз жүріп жатады және ретке келіп отырады.

2) Барлық өңдеуге жарамды қоқыстар бірінші сұрыптаудан өтеді. Бірінші сұрыптауда ірі-габаритті қалдықтар : үлкен картон қағаздар ары қарай шынылар барлығы осында қалып сұрапталады. Осында қалып қалған қалдықтар барабанға барады. Бұл барабанда ұяшықтары мен тесіктері болады. Одан құм тастар шығады-яғни органикалық қалдықтар. Олар осы тесіктер арқылы түсіп кетіп отырады. Ал қалған ірі қалдықтар-екінші сұрыптауға барады..

3) Барабаннан өткен барлық қалдықтан екінші сұрыптаудан өтеді. Екінші сұрыптаудан өткен барлық қалдықтар толықтай дайын шикізатқа айналады.

Полиэтилен, пластиканың түр түрі, макулатура, картон, жеке жеке контейнерлерге бөлініп жиналып тұрады.

Қорытынды: Еуропалық елдерде қоқыстардың 80 пайызы қайталама шикізат ретінде пайдаланылып, табыс көзіне айналғандығын атап өту керек. Қала сыртындағы жаңа полигонда қалдықтарды бөлек жинау және өңдеу жүйесі қарастырылуы керек. Бұл арада полигон тұрғындарға ғана қауіп төндірмейді. Біздің ойымызша, осындай сұрыптау және қайта өңдеу сатыларын құру және ұйымдастыру жағдайында қалдықтарды басқарудың барлық тізбегі жұмыс істей бастайды.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. <https://astanatv.kz/ru/news/66734/>
2. Амерханова Ш.К. «Аналитикалық химия» Астана «Фолиант», 2015ж
3. Е. Очкур, Ж. Құрманғалиева, М. Нұртаева. Биология. Оқулық. 11 сынып, 2 бөлім 2019, Мектеп
4. Багрянцев Г. И. Термическое обезвреживание и переработка промышленных отходов и бытового мусора
5. Кофман Д. И. Экологические проблемы переработки отходов. Москва 2017

ИЗУЧЕНИЕ ВЛИЯНИЯ ПОВЫШЕННОЙ КОНЦЕНТРАЦИИ УГЛЕКИСЛОГО ГАЗА НА ЗДОРОВЬЕ СТУДЕНТОВ

Утегенов Асанали, Пичугина Виктория,

КГКП «Геологоразведочный колледж»

Руководитель Бекмухамбетова Меруерт Берикхановна,
преподаватель химии и экологии

Без воздуха человек может прожить - не более 5 минут. Без углекислого газа, как и без кислорода, жизнь человека невозможна. Углекислота стимулирует защитные системы нашего организма, помогая справляться с физическими и интеллектуальными нагрузками. Но только в определенных дозах.

Свежий воздух содержит около 0,03-0,04% углекислого газа и это тот уровень, который необходим для нашего дыхания. Одновременно большинству из нас знакомо ощущение духоты в помещении и симптомы, связанные с этим, т.е. усталость, сонливость, раздражительность.

Известно, что существует связь между концентрацией CO_2 и ощущением духоты. Человек начинает ощущать симптомы «нехватки свежего воздуха» (а на самом деле повышенной концентрации углекислого газа) уже при его уровне 0,08%. Признаки ухудшения самочувствия у человека появляются только при продолжительном вдыхании воздуха, содержащего 1,0–1,5% углекислого газа, выраженные функциональные изменения – при концентрации 2,0–2,5% и резко выраженные симптомы (головная боль, общая слабость, одышка, сердцебиение, понижение работоспособности) – при 3–4%.

На сегодняшний день одной из важных актуальных проблем в учебных заведениях является проблема сохранения здоровья учащихся. И хотя образовательная функция учебного заведения по-прежнему остается ведущим аспектом его деятельности, немаловажным фактором в оценке степени и качества обученности становится состояние здоровья студента.

По итогам диспансеризации 2020 года в докладе о состоянии здоровья детей, было отмечено, что в структуре заболеваемости детей доминируют болезни органов дыхания. В 2014 году была высказана гипотеза о том, что основной причиной увеличения заболеваний является негативное воздействие загрязненного воздуха и повышенного уровня углекислого газа во внутренних помещениях.

Замечено, что учащиеся часто в конце учебного дня жалуются на головную боль, наблюдается усталость, вялость в поведении. Одной из причин плохого самочувствия может быть повышение концентрации CO_2 в классном помещении, где занимаются эти учащиеся.

Мы решили выяснить, как обстоят дела в этом плане в нашем колледже.

Поэтому цель нашей работы: рассмотреть влияние повышенной концентрации углекислого газа на здоровье студентов и преподавателей, выявить пути улучшения условий работы учащихся и учителя.

Задачи:

1. Сформировать представление о физических свойствах углекислого газа, ацидозе. Провести мониторинг изменения содержания CO_2 в классном помещении с разных условиях.
2. Проанализировать полученные количественные показатели содержания углекислого газа в течение учебного времени.
3. Выработать рекомендации по снижению CO_2 в классной помещении.

Для проведения исследования мы выбрали разные аудитории: просторные, тесные с разными форточками и разной температуры. Взяли показания содержания CO_2 до проветривания и после.

Были проанализированы следующие аудитории: 40, 78, 99, 89,

Проводили опыт с помощью газоопределителя АМ-5 и сорбционных трубок.

ПДК - 0,04 норма уличного воздуха

ПДК -0,1 рекомендованная в помещении

ПДК – 0,5 предельная концентрация в течение 8ч

ПДК – 1,5 смертельно опасная концентрация

Из таблицы видно, что разовые замеры уровня углекислого газа неэффективны, поскольку зависят от времени дня и загруженности помещений.

Рассмотренные в данной работе вопросы показали, что углекислый газ в повышенных концентрациях негативно влияет на организм человека, токсичен. Поэтому условия для человека будут наилучшими, если в помещении уровень углекислого газа максимально приближен к атмосферному. Студенты становятся менее внимательными, что отражается на качестве обучения.

Рекомендации по снижению концентрации CO_2 в учебных кабинетах:

- 1) регулярное проветривание во время перемен;
- 2) разведение комнатных растений;

- 3) регулярная влажная уборка;
- 4) по возможности применение увлажнителей воздуха;
- 5) в жаркий период использование кондиционеров или вентиляторов.

Литература

1. Об утверждении Санитарных правил "Санитарно-эпидемиологические требования к объектам образования" Приказ Министра здравоохранения Республики Казахстан от 5 августа 2021 года № ҚР ДСМ-76. Зарегистрирован в Министерстве юстиции Республики Казахстан 6 августа 2021 года № 23890.
2. <https://ru.wikipedia.org/wiki/>
3. <https://izmerkon.ru/>
4. <https://бризекс.рф/blog/vozdejstvie-co2-na-cheloveka>

ҚОҢЫР КӨМІРДЕН МҰНАЙ АЛУ

Абишева Алтыным, Айтбаева Баян-Сұлу, 1 курс, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекші: Кайпбаев Шамиль Мақсұтұлы, химия-биология мұғалімі

Өзектілігі: Әлемде мұнай қоры 50 жылға жететіндігінен, бүгінгі қоңыр көмірден мұнай алып оны мұнара арқылы өндеп бензин, керосин алу, ол ең өзекті мәселе болып есенбейміз. Жаңалық ретінде осынан 100 жыл бұрын Ресей инженері: Шухов крекинг арқылы мұнайдан бензин алған, ал неміс химигі: Э. Гейс қатты көмірден мұнай шығарған, осы технологияларды өндеп, жаңа түрінде көрсету, ол біздің міндет жаңалығымыз.

Мәселе: Лабораториялық және компьютерлік модельдеу зерттеу жұмыстар арқылы шикізат қоңыр көмірден мұнай шығарып, оны әрі қарай ректификациялық мұнарамен өндеп жоғары октанды сапасы мұнайлы отын алу: бензин, керосин, дизельді майлар. Осы жұмыстың негізгі мәселесі “Болашақтың жаңа технологиясы” – көгілдір отын шығару. Көмірге ультрадыбыстық және механика-физикалық әсерін көрсету.

Жұмыстың мақсаты: Қоңыр көмірден мұнай алу.

Міндеттері: Қоңыр көмірден мұнай алу әдісінің маңыздылығын көрсету;

Көмірді ұсатын сұйық фазаға айналдыру технологиясын көрсету;

Тәжірибе арқылы көмірден – бензин алу 2 фракциясын көрсету.

Табиғи шикізаттың көмірдің химиялық құрамына байланысты, одан синтетикалық мұнай алу ол химиялық заңға келеді. Себебі: көмірге t, P-қысым және концентрация өзгеруімен әсер етсек көмір тепе-теңдігі өзгеріп C-C көміртектің молекуласы бөлініп – ыдырап көмір сұйық фазаға айналады. Бұдан әрі қарай гидрогендеу процесіне өршіткі қосып Fe, Ni және глюкоза қалдығы біз 85% өнім аламыз. Нәтижесінде күйдірілген көмірден жоғарғы октанды бензиндердің, газойлдердің массасы октанды кезендері мен зерттеу әдістері.

Теориялық зерттеу әдісімен ғылыми оқулықтарға шолу;

Дайындық, тақырыпты таңдау, зерттеу құралдары;

Сауалнама әдісімен қоңыр көмірдің түрлері туралы мәлімет алу;

Бақылау, тәжірибебелік сынақ әдісі.

Мұнай экспортты жөнінен әлем бойынша жетекші елдердің бірі атанып отырған еліміз аз халқын сапалы жанармаймен қамтамасыз ету үшін біз (жаңа технология) мұнай өндеуіндегі жаңа технология комплексті ұсынамыз. Француз химигі “Ле-Шательенің 3 принципі бойынша “Тепе-теңдіктің аусуы”. Бұл егер бір системаға (тепе-теңдікте тұрған) өзара температура, концентрация, қысым. Оның тепе-теңдігі аусады төмен қысым температура және концентрация әсерінен аусады және реакция белсенділігі азаяды. Сондықтан өнеркәсіпте қолданады қолайлы t мен P қысым және керек катализатор үдерістің тездетуіне байланысты көмір мен мұнай органикалық заттар болғандықтан олардың генетикалық аусуы бір-біріне ол химиялық заңға сәйкес келеді. Сондықтан АТФ-тің құрамындағы аденин, рибоза және фосфор қышқылының қалдығы (глюкоза және темір) ерекше ферменттердің әсерінен гидролизге ұшырап су молекуласын қосып алып ыдырайды.

Көмірсулар аз радиусы бар және еселік байланыстардың пайда болуына қабілетті.... С-С-Н-Н. көмірсутектерге көмір, мұнай газдар жатады. Қазіргі уақытта көмірсутегі шикізаты мұнай, газ, көмір адамзат тұтынатын барлық энергияның 80% - ын береді. Көмірсутегінің агрегаттық жағдайы осындай. Бірінші, төртінші қатар көмірсутектер, газдар - метан, этан, пропан, бутан барлық келесі көмірсутектер “C₁₆H₃₄ – қаныққан көмірсутектер – алмаз, графит, көміртек қатты заттары. Сұйық көмірсутектер парафин – 750 пентан, гексан. C₁₈ - C₃₅. Қоңыр көмірді толық сынау технологиясы одан әрі синтетикалық мұнай өндеу арқылы. Сулы – көмір суспензиясын алуды қамтиды.

Синтетикалық мұнай өндірісі 3 кезеңде жүргізіледі:

1. Жоғары Ph суды тазалау, дайындау және синтез
2. Электр разрядты диспергаторда су-көмір суспензиясын алу- экстракция
3. Магнитті-ультрадыбыстық плазмалық реакторларда күн алу- гидрогенизация
4. Перолиз-көмірді қыздыру.

Қоңыр көмірді ұнтақтау үшін электр зарядтау диспергаторлаудың жаңа технологиясы қолданылады. Су-көмір суспензиясы электр разрядты торап минутына 180 электр разрядты жиілігі бар массаланған электр-гидрооқуғаларды ұнтақтаудың өткізгіші ғана емес, оны көмір бөлшектерінің жарықшақтарына жеткізіп бере отырып, сонымен эффектпен толық сәйкес қатты денені беріктігін төмендетеді, оның бұзылуын жеңілдетеді.

Механикалық және электрразрядты диспергирлеу әдістеу арасындағы айырмашылық: алынатын өнімдердің қасиеттері ажыратылады, өйткені механикалық тәсіл кезінде ұсақтау созылатын механикалық кернеу есебіне жүзеге асырылады-өнім тығыздалады, яғни еріткіштің көмірдің бөлшектеріне кіруін арттыратын қосымша булар пайда болады. Көмірді импульсті электр разрядтарымен ұсақтау кезінде кавитациялық жанама құбылыстар: соққы толқындары, плазма және белсенді бөлшектер пайда болады. Суда жоғары кернеудегі импульс әсерлері су молекулаларының диссоциациясы болады-радикалдардың белсенді бөлшектерінің пайда болуы. Бұл белсенді бөлшектер көмір затымен өзара әрекеттеседі. Алынған су-көмір суспензиясы аралық

ыдысқа беріледі. Оны толтырғаннан кейін, олардың роторлы сорғысы қосылады, ол эмульгирует және рестор синтетикалық мұнай алу блогының бірінші сатысына түседі.

Зерттеу нәтижесі: Біздің технология мұнай өнімдерін да арзандатуға алып келеді. Энергетикалық және экологиялық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы жоғары сапалы талаптарына жауап беретін, Д1, Д2, Д3 маркалы қоңыр көмірден мұнайды тиімді алудың баламалы технологиясы.

Біз осы құбылыстың қазіргі үрдістерінің теориясын қалыптастырдық. Компьютерлік модельдеу және визуализация көмегімен биология химия пәнінің мұғалімі Кайпбаев Шамиль Максutowич біз және зерттеуші-оқушылар тобы Абишева Алтыным, Айтбаева Баян-Сұлу сияқты жұмыстар жүргізді. Біз инновациялық жаңалығымызды сенсация мен болашақ энергиясын анықтауға болады деген қорытындыға келдік.

Біз жоғары t кезінде вакуумдық-толқындық гидроконверсияны, Fe биохимиялық катализаторларын және 2 глюкоза молекулаларын қолдана отырып, энергияның АДФ-дан АТФ-ға ауысуымен, яғни қатты көмірсутектердің конверсиондық түрленуі $C_{16}H_{25}$ -тен сұйық $C_{16}H_{25}$ -тен.

Бұдан әрі фракциялық тазартудан кейін алынған сұйық көмірсутекті 12% су қосып, 70% $^{\circ}C$ дейін қыздырамыз. Магнит электр өрісінің әсері арқылы төмен температуралы гидроконверсия процесі өтеді. Бұл процесс жоғары октанды бензиндерді, ұшақтарға арналған отындар мен мотор отындарының қоспаларын гидроконверсиялық қайта өңдеу және тұндыру деп аталады.

Қорытынды: Біздің технология мұнай өнімдерін де арзандатуға әкеліп, экспортқа жол ашады. Энергетикалық және экологиялық қауіпсіздіктің қазіргі заманғы жоғары сапалы талаптарына жауап беретін Д-1, Д-2, Д-3 маркалы қоңыр көмірден мұнайды тиімді алудың баламалы технологиясы. Біз осы құбылыстың қазіргі үрдістерінің теориясын қалыптастырудың компьютерлік модельдеу және визуализация көмегімен химия-биология пәнінің мұғалімі Кайпбаев Ш.М. және зерттеуші Абишева Алтыным және Айтбаева Баян-Сұлу зерттеу жұмыстарын жүргіздік. Бұл химия ғылымындағы үлкен инновациялық жаңалығымыз. Болашақ энергиясын анықтауға болады деген қорытындыға келдік. Біз жоғары t кезінде вакуумдық-толқындық гидроконверсия арқылы биохимиялық катализаторларды қосып, 2 молекула глюкоза және темір қосып, энергияны АДФ-тен АТФ –қа ауысуымен, яғни қатты көмірсутектердің конверсиондық түрленуі $C_{16}H_{25}$ -тен сұйық фазасына айналдырдық. Бұдан әрі фракциялық тазартудан кейін алынған сұйық көмірсутекті 12% су қосып, 70% дейін қыздырамыз. Бұл процесс жоғары октанды бензиндерді ұшақтарға арналған отындар мен мотор отындарының қоспаларын гидроконверсиялық қайта өңдеу және тұндыру деп аталады.

Әдебиет

1. Поурочные разработки по химии М.Ю.Горковенко-9кл Москва ВАКО -2010, 62 страница
2. Поурочные разработки по химии М.Ю.Горковенко-10кл Москва ВАКО -2008, 35 страница
3. Химия оқулығы-10 с. Алматы «Мектеп»-2014, 82 бет

4. Химия оқулығы-9с. Алматы «Мектеп»-2010, 64 бет
5. [http://www.postzam.ru/iudex.php?page=262.](http://www.postzam.ru/iudex.php?page=262)
6. <http://dxdy.ru/topic15849.html>

БИОЛОГИЧЕСКИЙ ВОЗРАСТ КАК ФАКТОР ЛИЧНОСТНОГО РАЗВИТИЯ

Касенгалиева Даяна, 3 курс, КГКП «Костанайский педагогический колледж» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Брахметова Анар Аскарбековна, преподаватель биологии

Актуальность: Каждый человек воспринимает свой возраст по-разному. Один человек ощущает себя на свои годы, другой выглядит и чувствует себя моложе своих лет. Этому способствует образ его жизни.

Проблема: Старение организма, увеличение биологического возраста

Цель работы: узнать и изучить различия биологического и хронологического возраста у обучающихся, описать влияние здорового образа жизни на биологический возраст, предоставить рекомендации по приближению биологического возраста к хронологическому.

Задачи:

1. Изучить литературные источники по проблеме исследования;
2. Определить биологический возраст респондентов с помощью методики Войтенко Владимира Платоновича;
3. Провести статистическую обработку полученных данных;
4. Выработать практические рекомендации лицам с выявленными признаками преждевременного старения.

Старение человека – это многогранный, сложный и генетически обусловленный процесс. Предотвратить его нельзя, а вот затормозить – полностью реально. Но в нынешнем обществе регулировка старения усложнилась. Большинство людей будучи молодыми выглядят старо, и наоборот. Такие возрастные биологические периоды различия, обозначаются двумя понятиями: биологический и хронологический возраст.

Биологический возраст – это показатель, который отражает, какой возрастной категории на данный момент соответствуют различные обменные процессы в организме и состояние органов человека. Проще говоря, это возраст вашего организма.

Хронологический возраст – возраст отдельного человека, начиная с момента зачатия и до конца жизни. Иными словами, это – паспортный (календарный) возраст.

степени выраженности изменений в органах и системах. В настоящий момент врачи бьют тревогу относительно молодого поколения. Они стареют быстрее, чем их родители. Это происходит за счет увеличения болезней старения в молодом возрасте. У детей и подростков отмечается увеличение таких заболеваний, как: ожирение, юношеская гипертония, заболевания глаз, а также изменение привычных изгибов позвоночника из-за наклона головы

вперед к телефонам и другим гаджетам. Раннее нарушение осанки связывают с нарушением мозгового кровообращения и когнитивных функций. Страдают память, скорость принятия решения и многие другие функции. Что бы восстановиться, человеку в первую очередь нужен хороший сон. Хороший сон снижает биологический возраст, утомительная и беспокойная работа поднимет его за считанные часы.

Было проведено исследование в 5 этапах, по определению биологического возраста у студентов 1 и 4 курса учащихся по специальности «хореография».

Исследование проводилось с использованием методики Войтенко Владимира Платоновича.

Первый этап: включает в себя определение клинико–физиологических показателей. Это:

1. АДС (артериальное давление систолическое). Измерялось с помощью аппарата для измерения артериального давления (АД) на правой руке, сидя.

2. СБ (статическая балансировка). Определялась при стоянии испытуемого на левой ноге, без обуви, глаза закрыты, руки опущены вдоль туловища. Этот показатель надо измерять без предварительной тренировки. Продолжительность СБ измерялась трижды с помощью секундомера с интервалом 5 минут. Учитывался наилучший результат. СБ измеряется в секундах.

3. АДП (артериальное давление пульсовое). Так называется разница между АДС (артериальным давлением систолическим) и АДД (артериальным давлением диастолическим).

4. МТ (масса тела). Определялась с помощью весов. Взвешивание проводилось в лёгкой одежде, без обуви. Измеряется в килограммах.

5. ЗДВ (задержка дыхания после глубокого вдоха). Измеряется трижды в секундах, с интервалом в 5 минут с помощью секундомера. Учитывается наибольшая величина. [4]

Второй этап: субъективная оценка здоровья студентов методом анкетирования. **СОЗ (субъективная оценка здоровья)** проводилась с помощью облачного приложения «Google Форма», включающей 29 вопросов. На вопросы даются краткие ответы (да или нет).

Третий этап: Вычисление биологического возраста у студентов с помощью расчётной формулы. Поскольку, все испытуемые – девушки, то была использована только формула для женщин. Расчёт производился вручную.

Четвёртый этап: с использованием компьютерной программы Microsoft Excel мы создали статистическую и графическую обработки результатов.

Пятый этап: обсуждение итоговых результатов исследования, формулировка выводов и разработка сайта.

Результаты исследования.

В результате проведенного исследования выявилось что у студентов первого курса пониженное давление и плохое равновесие. Что очень влияет на

состояние организма. А именно это сопровождается: головными болями, ознобом, сонливостью, боли в суставах и т.д. Из-за этого возраст их организма значительно отличается от их паспортного возраста.

А у студентов четвертого курса при исследовании показало что есть студенты с пониженным давлением, но их значительно меньше. А также у них намного лучше статическая балансировка. Из-за этого их биологический возраст ближе к их паспортному.

Результаты исследования одного из первокурсников:

Первый этап: измерялось артериальное давление пульсовое, статическая балансировка, масса тела.

Второй этап: студент прошел тестирование.

Третий этап: вставляя полученные результаты в формулу вычислялся биологический возраст.

Четвертый этап: После вычисления результатов всех респондентов, были созданы статистические и графические обработки.

Результаты исследования одного из четверокурсников:

Первый этап: измерялось артериальное давление пульсовое, статическая балансировка, масса тела.

Второй этап: студент прошел тестирование.

Третий этап: вставляя полученные результаты в формулу вычислялся биологический возраст.

Результат исследования показал что паспортный возраст у четвертых курсов старше, а биологический возраст младше чем у студентов первого курса, мы можем предположить что четвертый курс ведет более правильный образ жизни.

Вывод: Несмотря на кажущееся благополучие со здоровьем, у большинства студентов органы и системы работают несоответственно календарному возрасту, что требует усиленного контроля за здоровьем и проведения мероприятий по профилактике преждевременного старения.

Литература

1. Александра Эмм. «Что такое биологический возраст и как он влияет на организм?». – сайт «Спорт Экспресс», 2021г.

<https://www.sport-express.ru/zozh/reviews/biologicheskij-vozrast-cheloveka-cto-eto-kak-ego-opredelit-i-uznat-kakie-factory-vliyayut-na-skorost-stareniya-mnenie-specialista-1788935/>

2. Ирина Столяр. «Биологический возраст (расчет)». – сайт «kuharka.ru». 2009 г. –1 с <https://www.kuharka.ru/talk/beauty/med/6071.html>

3. Позднякова Н.М., Прощаев К.И., Ильницкий А.Н., Павлов Т.В., Башук В.В.. «Современные взгляды на возможности оценки биологического возраста в клинической практике». – Научный журнал «Фундаментальные исследования». 2011 г. 17-22 с [5] <https://fundamentalresearch.ru/ru/article/view?>

4. Светлана Безумова. «Формула молодости». – Общественно-политическая газета Ненецкого автономного округа. Издательство: «Нарьяна вындер», 2013 г. – 6с. [1]

<http://nvinder.ru/article/vypusk-no-127-20039-ot-14-noyabrya-2013-g/1819-formula-molodosti>

5. Herbalife Nutrition. «Биологический возраст». – сайт «Herbalife Nutrition». 2020 г. – <https://herbalife.ru/blog/krasota/biologicheskiy-voznast/>

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ЖАНУАРЛАР МЕН ӨСІМДІКТЕР АТАУЫНАН ПАЙДА БОЛҒАН ТОПОНИМДЕР

Кенесханқызы Назерке, Шаймерденова Диана,
1 курс студенттері, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекшісі: Демесинова Жанна Болатовна,
география пәні оқытушысы, магистр

Кез-келген елді мекеннің өз тарихы мен шежіресі бар. Елді мекен атаулары да әр түрлі факторлар әсерімен қойылған. Әрбір жер атауы бұл аймақтың тарихи және табиғи ерекшеліктеріне байланысты қойылған. Сапарға шыққанда барған жерімізге байланысты көне аңыз-әңгімелерді естиміз, дегенмен бәрін есте сақтай алмаймыз. Бұл орайда елді мекен атауларын жүйелесек, жас ұрпаққа зор көмек болар еді. Себебі, бұл біздің шағын Отанымыздың тарихы.

Туған өлкенің тарихын білу не үшін қажет? Әрқайсымыздың ғасырлар бойы тереңде жатқан тамырымыз бар. Мыңдаған жылдар өтті, сансыз ұрпақ өзгерді. Ұмытылған есімдер. Алыстағы ата-бабаларымыздың есімі сақталмады, бірақ оларды қайта жаңғыртуға болады. Олардың істері, ойлары, ұмтылыстары мен үміттері ұмытылмас үшін олардың қалай өмір сүргенін, не істегенін білуіміз керек. Туған өлкеміздегі жерлер неліктен осылай аталған, бұл атаулар нені білдіретінін зерттегіміз келеді. Бұған топонимика ғылымы көмектеседі.

Топонимика – географиялық атауларды зерттейтін ғылым (грек тілінен «topos» – жер, аймақ, «онома» – атау). Топонимика халықтың материалдық және рухани мәдениеті тарихының маңызды кезеңдерін көрсетеді, сонымен бірге онда тілдік заңдылықтар да көрініс береді. Сондықтан ол тарихи-географиялық материал ретінде де, тілдік дереккөз ретінде де қызығушылық тудырады.

Таңдалған тақырыптың **өзектілігі** Қостанай облысындағы жануарлар мен өсімдіктер атауынан пайда болған топонимдерді зерделеу қажеттілігі мен өз қатарлас құрдастарын өзіміздің шағын Отанымыздағы жер-су аттарын зерттеуге тартудың маңыздылығынан көрінеді.

Осыған байланысты **мәселе** туындайды: қазіргі жасөспірімдердің көпшілігі туған жердің географиялық атауларының мағынасын, шығу тегін білмейді. Демек, Қостанай облысында зерттелуі қажет топонимдер саны жеткілікті.

Жұмыстың **мақсаты**: Қостанай облысындағы жануарлар мен өсімдіктер атауынан пайда болған топонимдерді зерттеу.

Міндеттері:

- колледж студенттері бойында Отанға, туған жерге, оның табиғатына деген сүйіспеншілікті ояту, айналадағы тарихты көре білуге үйрету;
- туған өлке табиғатының әсемдігі мен ерекшелігін сезіне білуге үйрету;
- анықтамалық және өлкетану әдебиетімен жұмыс істеу дағдыларын дамыту;
- аталған ғылыми жұмысты жазу барысында шығармашылық және интеллектуалдық қабілеттерін, сөйлеу мәдениетін дамыту.

Қазіргі әлемді географиялық атауларсыз елестету мүмкін емес, өйткені адам өмірі арнайы топоним сөздер немесе географиялық атаулар арқылы белгіленетін әртүрлі елді мекендермен тығыз байланысты. Сондықтан топонимика-географиялық атаулар, олардың пайда болуы, білім беру заңдылықтары, семантикалық мазмұны, грамматикалық дизайны туралы ілім. Адамзат мәдениетінің географиялық атаулары-ұрпақтан ұрпаққа өтіп, жана ұрпаққа халықтың өткенін, оның қасиетті мұрасын жеткізетін баға жетпес мәдени ескерткіштер. Бұл туралы академик, ғалым В. В. Бартольд былай дейді: "туысқан түркі халықтарының арасында қасиетті жерлердің топонимдері өздерінің тапқырлығымен, дәлдігімен, қарапайымдылығымен және тарихи дерективтерімен таң қалдырады".

Топонимдер құрамында жиі кездесетін жануар және өсімдік атауларын зерттеудің тарихи географиядағы маңыздылығы зор.

Ертеден мал шаруашылығымен шұғылданған қазақтардың өзіне тән ерекшелігі - мал жағдайына байланысты көшіп жүретіндігі. Жас шөп қылтиып көрінісімен қазақтар ерте көкте шөптің қандай түлікке жұғымдылығын ежелден-ақ аңғарған, яғни өсімдік атаулары геоэкологиялық мәлімет боп табылады.

Қостанай облысының табиғаты өте бай, сондықтан біздің өлкемізде жануарлар мен өсімдік атауларына байланысты қойылған жер-су атаулары кеңінен таралған деп айтуға толық негіз бар.

Төменде кейбіріне мысал келтіре кетсек: Аққайың, Аманқарағай, Ақағаш, Ақтұтай, Қаратал, Қызылқоға, Сарыбидай, Сарайғыр, Алабұға, Балықты, Жыланшық, Қайыңды, Шөпті, Биесойған.

Қостанай облысында орыс ұлты көбірек қоныстанған, сондықтан орыс тілінде де атаулар кездеседі: Волковка, Ершовка, Суриковка, Журавлевка, Воробьевское, Сокол, Вишневое, Маковка, Сосновка.

Кейбір топонимикалық атауларға толығырақ тоқталсақ:

Өгізбалық – Қостанай облысы Ұзынкөл ауданындағы шағын көл. Бүгінге дейін бұл көлді жергілікті халық - балығы өгіздей, сондықтан Өгізбалық деп аталады деп жүр. Біздің ойымызша, бұл топонимнің шығу тегін тереңнен, тарих қойнауынан іздеу керек. Белгілі ғалым Э.М.Мурзаев балық сөзін – қорған, қала деп түсіндіреді де, оғиз сөзі көптеген түркі халықтарында өзен деген мағынаны білдіреді деп тұжырымдайды. Оғызбалық қаласы сол заманда, яғни тоғызыншы-оныншы ғасырларда осы маңға келген оғыздар салған қала, болмаса бекінісі болып табылады. Сондықтан да оны «Балығы өгіздей көл» емес, оғыз халқынан қалған тарихи жәдігер деген пікірлер де кездеседі.

Шортанды – Қостанай облысындағы Жетіқара ауданындағы өзен мен Көкшетау облысындағы көл атаулары. Сондай-ақ, Ақмола облысындағы осы аттас аудан, оның орталығы және темір жол станциясы бар.

Көл болсын, өзен болсын өз атауларын соны мекендеген балықтың бір түрі – шортанмен байланысты алғандығы даусыз. Бұл сулардағы шортанның көптігі – ды жұрнағы арқылы көрстіліп тұр.

Зерттеу нәтижелері: Қостанай облысында жанауарлар мен өсімдіктер атауларымен байланысты топонимдер кеңінен кездеседі. Олардың саны 30- дан астам деп айта аламыз. Осыған байланысты біз зерттеу нәтижесі ретінде Қостанай облысындағы жануарлар мен өсімдіктер атауынан пайда болған топонимдерді жүйелеп, шағын жинақ жасадық. Бұл жинақ колледж кітапханасына тапсырылды. Кез-келген студент немесе қызыққан адам алып, жинақ мазмұнымен таныса алады.

Қорытындылай келе, Қостанай облысында жануарлар мен өсімдіктер атауынан пайда болған топонимдердің жеткілікті екеніне көз жеткіздік. Оларды зерттеу мен жүйелеу жұмыстарын жалғастырып жатырмыз.

Әдебиет

1. Әбдірахманов А. Қазақстанның жер-су аттары.- Алматы, 1959ж.
2. Бірмағамбетов Ә., Мамырова К. Географиялық сөздік. –Алматы, 1992 ж.
3. А. С. Битанова. Из наблюдении над казахской топонимикой кустанаиской области. Электронды мұрағат. <https://elar.urfu.ru/>

ИССЛЕДОВАНИЕ СОРБЦИОННЫХ СВОЙСТВ КАРБОКСИМЕТИЛИРОВАННОГО РАСТИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ, ПОЛУЧЕННОГО В РАЗЛИЧНЫХ УСЛОВИЯХ

Мухортова Лилия, студентка 1 курса, Ветеринария, КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж».

Научный руководитель: Веерцага О.С., преподаватель общеобразовательных дисциплин.

Актуальность темы. Одним из актуальных направлений химической переработки растительного сырья, которое с каждым годом вызывает все больший интерес у исследователей всего мира, - является химическое модифицирование древесины и непищевой части биомассы однолетних растений без предварительного разделения на отдельные компоненты в полимерные композиции [1].

Цель работы – извлечь сорбент на основе карбоксиметилированной древесины березы по отношению нефтепродуктам и обследовать его свойства[2].

Для достижения поставленной цели были поставлены и решались следующие задачи:

1.Провести видоизменение древесины березы с использованием формальдегида и так же карбоксиметилировать полученное сырье суспензионным способом;

2. Исследовать нефтеемкость карбоксиметилированной древесины березы и продуктов ее термического разложения.

Научная новизна. Впервые проведено карбоксиметилирование древесины березы произрастающей на территории Костанайской области.

Объект: процесс карбоксиметилирования древесины и ее сорбционные свойства.

Предмет: сорбент на основании карбоксиметилированной древесины березы.

Гипотеза, если из древесины березы мы сможем получить карбоксиметилированные вещества, то их можно будет употреблять в качестве сорбентов для нефти и нефтепродуктов.

Практическая значимость: Предлагаемые подходы помогут в совершенствовании и создании новых экологически более чистых и менее энергозатратных технологий, позволяющих перерабатывать растительное сырье и его отходы в экологически чистые полезные продукты с высокой добавленной стоимостью.

Методология исследования.

Для карбоксиметилирования суспензионным методом использовалась навеска опилок березы (фракция 0,31 – 0,63 мм), к ним добавлялся гидроксид натрия. В качестве растворителя использовалась дистиллированная вода. После термостатирования добавляли натриевую соль монохлорукусной кислоты и термостатировали ещё раз[3].

Результаты исследования.

При карбоксиметилировании растительного сырья лимитирующей является стадия диффузии реагента к реакционным центрам. Поэтому очень важной для получения продуктов с максимальным содержанием карбоксиметильных групп, при сохранении высокой СП карбоксиметилцеллюлозы в составе карбоксиметилированной древесины, является стадия предварительной обработки. На этой стадии происходит не только увеличение доступности реакционноспособных групп, но и значительная деструкция, как межкомпонентных связей, так и самих компонентов. В результате получают продукты, которые образуют низковязкие растворы, что снижает область их использования[4].

Карбоксиметилирования растительного сырья является растворимость и свойства её растворов. В зависимости от степени замещения и степени полимеризации растворяется в воде, водных растворах щелочей и практически не растворяется в органических растворителях[5].

Модификация опилок березы (фракция 0,31 – 0,63 мм) формальдегидом проходила термостатированием при 60°C. Затем модифицированное сырье карбоксиметилировалось суспензионным способом при той же температуре[6].

Применение карбонизации карбоксиметилированного растительного сырья способствует уменьшению нефтеемкости образцов.

Исследована способность модифицированных продуктов древесины березы сорбировать нефть с поверхности воды. Образцы КМД и продукт карбоксиметилирования из древесины березы, предварительно обработанной

формальдегидом, брались с различным содержанием КМГ. КМД не тонет и практически полностью сорбирует нефть с поверхности воды[7].

На основании полученных данных пришли к следующим **выводам**:

1. В ходе проведения научно-исследовательского проекта, цель нашей работы была достигнута, благодаря решению поставленных задач.

2. Результаты проведенных исследований вносят существенный вклад в теорию химического модифицирования древесины без предварительного разделения ее на отдельные компоненты.

3. Таким образом, наша гипотеза подтвердилась, продукты, полученные из древесины березы показывают, что их можно использовать в качестве сорбентов для нефти и нефтепродуктов. Тема нашей исследовательской работы продолжается[6,7].

Список используемой литературы:

1. Рязанова, Т.В. Химия древесины [Текст] / Т.В. Рязанова, Н.А. Чупрова, Е.В. Исаева. – Красноярск: КГТА, 1996. -358 с.

2. Азаров, В. И. Химия древесины и синтетических полимеров. [Текст] / В. И. Азаров, А. В. Буров, А. В. Оболенская – Санкт-Петербург, СПбЛТА, 1999. 627 с.

3. Гемиллюлозы : сб. обзоров [Текст] / М. С. Дудкин [и др.] ; под ред. В.С. Громова, М.С. Дудкина. – Рига : Зинатне, 1991. – 488 с.

4. Методы химии углеводов: Пер. с англ. [Текст] / Под ред. Н.К. Кочеткова. М.: Мир, 1967. – 512 с.

5. Методы исследования углеводов [Текст] / Под ред. А. Я. Хорлина. М.: Мир, 1975. - 446 с.

6. Леонович, А.А. Химия древесины и полимеров. [Текст] / А.А. Леонович, А.В. Оболенская М: Лесная пр-ть, 1988

7. Советников, В. П. Повышение ферментативной гидролизуемости пшеничной соломы путем ее обработки мощными импульсами тока в присутствии щелочи и пероксида водорода. [Текст] / В. П. Советников, Е. И. Юлевич Химия древесины, 1987, № 6, –С. 94–97.

ИССЛЕДОВАНИЕ БИОХИМИЧЕСКОГО СОСТАВА КРОВИ ОТРЯДА ПАРНОКОПЫТНЫХ ЖИВОТНЫХ НА СОДЕРЖАНИЕ КАРОТИНА И ВИТАМИН С.

Купеева Анаргуль, студентка 1 курса, Ветеринария, КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»»

Научный руководитель: Верещага О.С., преподаватель
общеобразовательных дисциплин, магистр естественных наук.

В Республике Казахстан имеются все условия, необходимые для развития сельского хозяйства. Площадь сельхозугодий в РК составляет 215 миллионов гектаров, что составляет более 4% мировых ресурсов. Наряду с Австралией и Канадой, Казахстан занимает ведущее место в мире по наличию пахотных земель в расчете на одного жителя. Разведение относительно неприхотливых к данным природно-климатическим условиям животных-овец является важным,

чтобы решить многие народнохозяйственные проблемы республики. Влияние природных факторов среды на организм животных, в частности овец, имеет огромное значение, особенно на состояние обмена веществ и пищеварения, а также на их продуктивность[1].

В ходе исследования мы выдвинули гипотезу, что содержание каротиноидов и витамина С в биохимическом составе крови влияет на их физическое здоровье и развитие.

Целью нашей работы стал анализ содержания каротина и витамина С в крови овец Костанайского района и поиск альтернативных способов замены традиционных дополнительных кормов.

Для реализации поставленной цели мы решали следующие задачи:

1. Изучить и систематизировать научную литературу.
2. Анализ литературных источников и изучения кормов, которые применяют для кормления животных.
3. Проведение химических экспериментов в условиях лаборатории колледжа.
4. Провести химический эксперимент на содержание каротина и витамина С в крови овец на фотоэлектрическом концентрационном колориметре (КФК-2)
5. Мониторинг данной темы в последующие года.

Научная новизна. Анализ содержания каротина и витамина С в крови овец студентами колледжа проводится впервые. Эксперимент проводился в условиях лаборатории колледжа.

Объект исследования – кровь овец.

Предмет исследования – каротин (провитамин А) и витамин С.

Практическая значимость. Практической значимостью данного исследования является то, что на основе полученных данных можно правильно организовать питание овец[2]. Методики исследования можно так же применять на уроках животноводства, курса основ ветеринарии. Они включены в методическое указание «Методы исследования, применяемые в ветеринарии, в условиях лаборатории колледжа»[3].

Были проведены органолептические и физико-химические исследования. Каждую пробу исследовали по показателям: витамин С и каротин.

Методика исследования: количественного определения витамина С в сыворотки крови основан на его способности восстанавливать 2,6-дихлорфенолиндофенол, который в щелочной среде имеет синюю окраску, а в кислой красную.

Метод по Бессею в модификации В.И. Левченко основан на щелочном гидролизе и экстракции каротина из сыворотки крови мало летучими растворителями и в последующем спектрофотометрическом измерении поглощения света раствором до и после разрушения витамина А ультрафиолетовыми лучами[4,5].

Результаты.

Анализ содержания каротина и витамина С в крови овец проводился в декабре. Пробы крови для исследования на каротин и витамин С были предоставлены ветеринарной клиникой Костанайского района. Было взято 7 проб крови.

По результатам биохимических исследований сыворотки крови, проведённых в декабре Костанайского района, выявлено, что содержание каротина и витамин С в крови домашнего скота соответствует физиологической нормы [6,7].

Вывод: Содержание каротина и витамин С в пределах физиологической нормы обеспечивает нормальный рост и развитие животных, их здоровье, продуктивность и размножение. При недостатке каротина и витамин С у животных ухудшается аппетит, наступает общее расстройство организма, нарушается обмен веществ. В некоторых случаях это может привести к гибели животного.

Список используемой литературы:

1. Алексеев А.В. Основы животноводства. М.: Высшая школа, 2012 - 74с.
2. Андросова В.Г. Внеклассная работа по химии в сельской школе. М.: Просвещение, 2003 - 9, 12с.
3. Бломквист М.С. Основы животноводства. М.: Государственное издательство Сельскохозяйственной литературы, 2007 – 101с.
4. Большая советская энциклопедия. Том 8, 186 – 189с
5. Николаев Л.А. Химия жизни. М.: Просвещение, 2007, 139с.
6. Поздняков А.И. Опытная работа учащихся в животноводстве. М.: Просвещение, 2006 - 109, 113с.
7. Сабатвари Ф. История аналитической химии. М.: Мир, 2004 – 171с.

РАДИАЦИОННЫЙ ФОН КОСТАНАЯ

Вальтер Антон, Карпунина Любовь

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Молдахаликова Алия Вакановна, преподаватель физики

Актуальность. Это тему мы выбрали не случайно, в последнее время в нашем обществе растёт число онкозаболеваний и зачастую это связывают с радиацией. Работая над данной проблемой, хотелось бы узнать, что это такое, в чем опасность радиации, от чего она зависит и как от неё можно уберечься. Общеизвестный факт, что увеличение уровня радиации пагубно влияет на организмы, но мало кто знает допустимый уровень. Каков же он? Самое дорогое, что есть у человека - жизнь, и хотелось бы узнать, как её сохранить с точки зрения данной проблемы.

Цель: выяснить, что представляет собой радиация, какими свойствами она обладает, измерить и проанализировать радиационный фон, окружающий нас в жизни, как обстоят дела с этой проблемой у нас в городе Костанайе и нашей Костанайской области.

Задачи исследования:

1. Определить уровень развития обследования радиационного фона Костаная и области на данный момент времени;
2. Выяснить, каково влияние радиоактивного излучения на организм человека;
3. Проанализировать состояния радиационного фона на территории города и колледжа.
4. Популяризировать информацию, полученную в результате исследовательской работы с помощью оформленного буклета.

Современное человечество купается в океане радиации. Невидимые глазу радиоактивные частицы обнаруживают в почве и воздухе, воде и пище, детских игрушках, нательных украшениях, строительных материалах, антикварных вещах. Самый безобидный на первый взгляд предмет может оказаться опасным для здоровья. Радиацию вовсе не зря считают опаснейшим врагом жизни, радиоактивное излучение это поток частиц способный проникать сквозь любые ткани и вызывать массовую гибель живых клеток этот губительный процесс как раз и называется радиацией.

Работая над данной проблемой, хотелось узнать, что это такое, в чем опасность радиации, от чего она зависит и как от неё можно уберечься. Общеизвестный факт, что увеличение уровня радиации пагубно влияет на организмы, но мало кто знает допустимый уровень. Каков же он? Самое дорогое, что есть у человека - жизнь, и хотелось бы узнать, как её сохранить с точки зрения данной проблемы.

Радиационный фон – это излучение радиоактивного происхождения, которое присутствует на Земле от техногенных и естественных источников. Следует отметить, что на человека оно влияет постоянно. Невозможно полностью избежать радиоактивного излучения. На Земле жизнь возникла и развивается при постоянном облучении.

Радиационный фон состоит из таких компонентов как излучение от техногенных радионуклидов, то есть от искусственных, излучение от радионуклидов, которые находятся в воздухе, земной коре и прочих объектах внешней среды, космическое. Радиационный фон на местности измеряется в мощности экспозиционной дозы.

1. Когда мощность ЭЭД составляет 0,04...0,23 мкЗв/ч, это считается безопасной величиной;

2. 0,24...0,6 мкЗв/ч - допустимая величина радиационного фона. Повышенный уровень может быть вызван естественными причинами (излучение от гранитов и других минералов, влияние космического излучения и т.д.). Здоровье человека, постоянно живущего при такой мощности дозы, не подвергается опасности;

3. 0,61...1,2 мкЗв/ч - тревожный (подозрительный) уровень: обнаружив подобный участок местности, необходимо сообщить о нем в ближайшую санитарно-эпидемиологическую станцию для тщательной проверки. Кратковременное пребывание на такой местности не отражается на состоянии здоровья;

4. Выше 1,2 мкЗв/ч - опасный уровень: не рекомендуется даже кратковременное пребывание - необходимо по возможности быстрее покинуть это место.

Важно помнить, что опасна не мощность дозы, а сама накопленная организмом доза, которая зависит от времени пребывания в загрязненной зоне. Даже при очень большой мощности дозы вы не подвергнетесь серьезной опасности, если быстро удалитесь из опасного места.

Для получения достоверной информации мы обратились к заведующему лабораторией Национального центра экспертизы КККБТУ министерства здравоохранения РК Паламарчук В.В. В ходе беседы он рассказал, что наблюдения за уровнем гамма-излучения на местности осуществлялись ежедневно на 6-ти метеорологических станциях (Жетыкара, Караменды, Карасу, Карабалык, Костанай, Сарыколь) и на 4-х автоматических постах наблюдений за загрязнением атмосферного воздуха (№2,4 – г. Костанай; №5,6 – г. Рудный)

За радиационным фоном ввозимых извне продуктов, стройматериалов и т.д. отвечает Департамент по контролю качества и безопасности товаров и услуг.

Непосредственно ответственность за радиационную безопасность несёт Департамент по ЧС. Безопасный уровень радиации принятый в Костанайской области 0,04-0,24 мкЗв/час

Средние значения радиационного гамма-фона приземного слоя атмосферы по населенным пунктам территории находились в пределах 0,09-0,14 мкЗв /ч и не превышали естественного фона.

С помощью дозиметра ДКГ-07Д мы провели измерения радиационного фона некоторых кабинетов колледжа, дома, и мест, которые представляют собой повышенную опасность, а так же некоторых продуктов питания в магазине

Итак, проанализировав полученные данные можно сделать вывод о том, что радиационный фон во всех местах города Костанай, где проводились измерения находится в пределах безопасной нормы.

Радиоактивное излучение в природе является нормальным явлением. Естественное облучение проходит в минимальных дозах, и человек переживает его на протяжении всей жизни. Ведь оно исходит от таких природных носителей, как солнце и воздух. Но там, где человек переходит предельную черту, загрязняя окружающую среду разными видами производства, радиация становится очень опасной для здоровья и жизни. Ее влияние при превышении допустимых доз способно наносить вред не только организму того, кто оказался под ее воздействием, но и потомкам такого человека.

Список литературы.

1. Алексеев С.В.- Практикум по экологии: Учебное пособие./ ЮНИТИ 2000
2. Василенко И.Я. Василенко О. И. Радиационный риск при облучении в малых дозах ничтожно мал. / - М.: Атомиздат, 1987.
3. Кэбин.Э.С. Радиация. Опасности реальные и ложные. Попытка популярного изложения актуальных проблем радиационной экологии./ АО МДС, 1996.
4. Лещинский Н.И. Опасно ли применение радиоактивных веществ? / - М.: Атомиздат, 1985.
5. Сауков А.А. Радиоактивные элементы Земли. / Сауков А.А. 1981.

6. Таиров Т.Н. Атомная энергетика: за или против? Сравнительный анализ радиоактивного загрязнения, создаваемого АЭС и ТЭС, работающими на угле.
7. <http://www.eprussia.ru/>

ВТОРАЯ ЖИЗНЬ АВТОМОБИЛЬНЫМ ШИНАМ

Смирнова Ульяна Алексеевна студентка 2 курса Костанайского
политехнического высшего колледжа

Научный руководитель: Сейткалиева Асель Кенжетаевна преподаватель спец.
дисциплин

Актуальность. В мире процессы утилизации в последнее время получают все большее распространение с целью экономии материальных и энергетических ресурсов

Проблема. Отходы являются частью жизнедеятельности человека, промышленных предприятий и различных организаций, без них обойтись невозможно и остаётся только лишь решать дальнейшую их судьбу. Кроме того, как добросовестно поместить всё в мусорный бак, можно дать вторую жизнь неиспользуемым вещам.

Цель: решение экологических проблем региона путем внедрения производства по переработки изношенных автомобильных шин в востребованную для потребителей продукцию.

Для достижения цели были поставлены следующие задачи:

Выявить негативное влияние автомобильных шин на окружающую среду;

Изучить методы переработки автомобильных шин;

Провести и проанализировать опрос населения г. Костанай;

Разработать план для утилизации изношенных шин в Костанайской области.

Исследование предусматривает организацию сбора и переработки автомобильных шин в востребованное сегодня вторичное сырьё – резиновую крошку, созданную на предприятиях по переработки изношенных автомобильных шин. Это снизит экологическую нагрузку на регион и принесет часть доходов от реализации этого сырья в виде налогов в местный бюджет. Исследование является одновременно и коммерческим, и социально значимым. Работа предусматривает охват территории Костанайской области.

Ежегодно в Казахстане образуется более 90 тысяч тонн изношенных автомобильных шин, перерабатывается лишь 10 процентов от общего объема данного вида промышленных отходов. Из отработанных шин в Казахстане изготавливают покрытия для спортивных площадок, беговых дорожек, резинотехнические изделия и другое.

Современному миру и нашей области нужны новые способы утилизации шин.

Резину используют при производстве самых разнообразных предметов. Однако в контексте утилизации резины имеет смысл поговорить об автомобильных шинах. С каждым годом владельцев автомобилей в нашей стране становится все больше, при этом срок службы автошин ограниченный,

возникает вопрос, что делать со старыми шинами. Ответ прост: сдать их в пункт приема резины на переработку.

Переработка использованных шин и иных резиновых технических изделий с каждым годом становится все более актуальной проблемой в Костанайской области и во всем мире, так как это связано с бурным развитием мирового автомобилестроения.

Вместе с тем изношенные автошины являются источником ценного вторичного сырья: резины (каучука), сажи (практически чистого углерода), металла и синтетического корда. 90% всех резиносодержащих отходов находятся в шинах и представляют огромный резерв сырья. При наметившейся в промышленности невосполнимости материальных ресурсов большое значение приобретает эффективное использование вторичного сырья.

Шины представляют собой ценное полимерное сырье: в 1 т. шин содержится около 700 кг резины, которая может быть повторно использована для производства топлива, резинотехнических изделий и материалов строительного назначения. В то же время, если сжечь 1 тонну изношенных шин, в атмосферу выделяется 270 кг сажи и 450 кг токсичных газов.

Результат исследования.

Многие Костанайцы знают о вреде автомобильных шин на экологию и на человека, но мало кто из костанайцев знает, что старые изношенные шины можно перерабатывать, получая новый продукт. Подтверждением этому служит опрос (рисунок 1) который мы провели среди населения города Костанай. Анкета состояла из четырех вопросов. В опросе приняло участие 151 человек.

На первый вопрос «Как часто вы меняете автомобильные шины на новые?» – 45% опрошенных ответили «Один раз в три года», 29% опрошенных ответили «Один раз в два года», 13% опрошенных ответили «Один раз в год», 8% ответили «Один раз в пять лет» и 5% ответили «Один раз в четыре года».

В итоге выходит, что в среднем за один год 96232 владельца автомобилей меняют старые шины на новые, а в результате на выброс уходит 384 930 шин, за десять лет их количество составит 3 849 300 шт.

На второй вопрос: «Знаете ли вы о вреде автомобильных шин на экологию и на человека?» – 64% опрошенных ответили «Да», 36% опрошенных ответили «Нет».

На третий вопрос: «Каким способом вы утилизируете изношенные автомобильные шины?» – 46% опрошенных ответили «Выкидываю на свалку», 25% опрошенных ответили «Использую на даче», 14% опрошенных ответили «Оставляю на шиномонтаж», 9% опрошенных ответили «Продаю», 6% опрошенных «Сжигаю».

На четвертый вопрос: «Если у вас будет возможность безвозмездно утилизировать автомобильные шины на предприятие вторичной переработки, воспользовались бы вы этой возможностью?» – 89% опрошенных ответили «Да», 11% опрошенных ответили «Нет».

Вывод. Как показал опрос, костанайцы готовы утилизировать автомобильные шины на предприятия вторичной переработки (89% положительных ответов). Это значит, что для запуска этой программы в регионе жителям нужно предоставить соответствующую инфраструктуру. При этом следует усилить экологическое просвещение по вопросам обращения с автомобильными шинами в небольших городах и селах.

Список использованных источников:

1. Информационная поддержка бизнес прост. Как открыть бизнес по переработки шин. [Электронный ресурс]. - <https://biznes-prost.ru> .
2. Онлайн-журнал. Отходы вторая жизнь. [Электронный ресурс] - <https://readymag.com> .
3. ООО Альфа-СПК. Бизнес план переработки шин в крошку. [Электронный ресурс] - <http://alfaspk.ru> .

**ТАЛДЫҚОРҒАН АЙМАҒЫНДАҒЫ РИЗОСФЕРА
МИКРООРГАНИЗМДЕРІНІҢ ТІРШІЛІК ОРТАСЫН ЗЕРТТЕУ**

IS-2116 топ студенті Алдаберген Аружан

Талдықорған жоғары политехникалық колледжі

Ғылыми жетекшісі: химия пәнінің оқытушысы Саңқайбаева Гулжан

Жолдасбекқызы

Болжамы: Ризосфера топырақ экологиясына тигізетін пайдалы микроорганизмдер популяциясын анықтасақ, онда олардың ұшан теңіз пайдасы туралы насихаттауға үлес қосуға болар еді.

Ізденіс жұмысының мақсаты: Талдықорған аймағындағы ризосфера микроорганизмдерінің тіршілік ортасын зерттеу.

Зерттеудің кезеңдері:

1. Тақырыпқа байланысты қажетті ғылыми әдебиеттер, зерттеулер мен мақалалар ізделіп, олар жүйеленді.
2. Зертханалық жағдайда, топырақ микроорганизмдерінің түрлерін анықтау және қорытынды жасау.

Практикалық маңыздылығы: Бұл жұмысты география, экология, биология сабақтарында қосымша деректер ретінде қолдануға болады.

Жұмыстың жаңашылдығы: Алғаш рет Талдықорған қаласы аймағындағы ризосфера микроорганизмдеріне зерттеулер жүргізілді.

Жұмыстың өзектілігі: Ризосфера микроорганизмдері тамыр айналасындағы органикалық заттарды ыдыратып, өсімдіктердің тіршілігіне қажетті заттарға айналдырады. Тамыр сіңіретін қоректік заттар түгелімен дерлік микробтар тіршілігінің әрекеті нәтижесінде түзіледі. Сөйтіп тамыр мен микроорганизмдер арасында белгілі бір қарым-қатынас пайда болады. Мұның ауыл шаруашылығында зор маңызы бар.

Топырақта негізінен бактериялар, актиномицеттер, ашытқы саңырауқұлақтар, микроскоптық саңырауқұлақтар, балдырлар, қарапайым организмдер, түрлі насекомдар кездеседі. Сонымен қатар топырақта түрлі ультрамикроскоптық тіршілік иелері — фагтар, бактериофагтар және

актинофагтар кездеседі. Сонымен XIX ғ микроорганизмдердің адам өміріндегі және биосферадағы атқаратын функциялары, олардың қоректену әдістерінің әр түрлі болатындығы анықталды. Бактериялардың физиологиялық алуан түрлілігін байқап, олар өсімдіктер мен жануарлар жүргізе алмайтын химиялық реакцияларды жүргізе алатындығын көрсетті. Егер мұндай жерлердің топырағы тың болса, целлюлоза микробтарының тіршілігі баяулайды. Өңделген топырақта бұл микроорганизмдер қарқынды тіршілік етеді. Е.Н.Мишустиннің көрсетуі бойынша, бұл негізінен климат жағдайларына байланысты.

Топырақтағы микроорганизмдердің саны жыл маусымына байланысты өзгеріп отырады. Қыста азайып кетсе, жазда қайтадан көбейеді. Көптеген ғалымдар қыс кезінде топырақта тіршілік тежеледі, тіпті тоқтап қалады деген пікір айтып жүр. Ал Н. А. Красильниковтың байқауынша, қалың қар астындағы топырақ тоңға айналмай, ондағы микробиологиялық процестер үздіксіз жүріп жататынын көрсеткен.

Табиғаттағы барлық органикалық заттарды ыдыратуда топырақтағы микроорганизмдердің маңызы өте зор.

Топырақ микроорганизмдердің бірқатары әр түрлі биологиялық активті заттар бөліп шығарады. Бұларда түрлі витаминдер, ауксиндер, амин қышқылдары және т.б кездеседі. Микроб-активаторлар тұқымның шығымдылығын арттырады, өскіндердің дамуын тездетеді. Кейде олар өсімдіктердегі биохимиялық процестердің бағытын өзгертеді. Мәселен, арзидия тамырының айналасында бактериялар жиналмаса немес оның ұлпасына енбесе, ол өсімдік өспейді. Өссе де гүлдемейді, демек, жеміс бермейді. Ал тамырына бактериялар енсе, ол жақсы өсіп, дамиды да гүлдейді. Көптеген зерттеулерге қарағанда, еліміздің, оңтүстік бөлігінде (Түркмения, Тәжікстан, Өзбекстан, Қазақстан) микроорганизмдердің, солтүстік бөлігіндегі түрлеріне қарағанда өте активті екендігін дәлелдеді [1].

ЭКСПЕРИМЕНТТІК ЗЕРТТЕУ НӘТИЖЕЛЕРІ

Зерттеудің мақсаты. Талдықорған аймағындағы ризосфера микроорганизмдерінің тіршілік ортасын зерттеу.

Қойылған мақсатты жүзеге асыру үшін келесі тапсырма орындалуы шарт:
-Ризосфера микроорганизмдерінің түрлерін зерттеу.

Өскен колонияларды санау. Әдетте бактериялар колониясын 3, саңырауқұлақтар мен ашытқы саңырауқұлақтар колониясын 5-7, актиноцисттер колониясын 7-11 тәуліктен кейін санайды. Термостат температурасы мезофил жағдайға сай жасалады (30-35С). Өсіп шыққан колонияларды санау үшін Петри таяқшасына ең жақсы, санауға ыңғайлы, жеңіл, колониялары анық көрінетін сұйылтуларын алады. Колониялар көп болғанда, Петридің дөңгелек таяқшасының, микробтар колониялары анық көрінетін сырт жағынан сегіз, сегмент жасап, сиямен сызады да, әрбір сегменттегі колониялар санын сегізге көбейтіп 1 мм сұйықтықта қанша колония барлығын анықтайды. Санауды мына формуламен жүргізеді.

$M = a \cdot 10^n / \gamma$ мұнда М – 1мл-дегі клеткалар саны (әрбір колония бір клеткадан өскен деп санайды), а – себілген сұйылтудағы өскен колониялар

саны, 10 – сұйылту коэффициенті, n - сұйылтып себуге жасалған қатар саны, Y – себуге алынған суспензия мөлшері (мл).

Себу 4 – сұйылтудан алынды. Ондағы өсіп шыққан колониялар саны 5. Себуге алынған суспензия мөлшері 1 мл.

Сонда: $M=5 \cdot 10^{-4} / 1 \text{ мл} = 5 \cdot 10000 = 50000$

Клетка ,яғни 1 мл тексеруге алынған сұйықта елу мың клетка бар екен.

Топырақтан бөліп алынған микроорганизмдердің түрлерін анықтау кезінде мына төмендегі микроорганизмдердің бар екенін көрдік. *Bac.proteus*, *Bac.mycoides*, *Bac.megetherium*, *Bac. subtilis*, *Bac. mesetericum*, Зең саңырауқұлақтар,Актиномицеттер.Шіріту бактериялары,Түйнек бактериялары.

Қышқылдық қажетті шамадан азайғанда (минималды рН) немесе артқанда (максималды рН) микроорганизмдер қалыпты тіршілік ете алмайды. Жоғарыда көрсетілген микроорганизмдердің ішінде орта қышқылдығына ең төзімдісі – зең саңырауқұлақтар

Қорытынды: Ризосфера микроорганизмдері тамыр айналасындағы органикалық заттарды ыдыратып, өсімдіктердің тіршілігіне қажетті заттарға айналдырады. Тамыр сіңіретін қоректік заттар түгелімен дерлік микробтар тіршілігінің әрекеті нәтижесінде түзіледі. Сөйтіп тамыр мен микроорганизмдер арасында белгілі бір қарым-қатынас пайда болады. Мұның ауыл шаруашылығында зор маңызы бар.

Топырақта негізінен бактериялар, актиномицеттер, ашытқы саңырауқұлақтар, микроскоптық саңырауқұлақтар, балдырлар, қарапайым организмдер, түрлі насекомдар кездеседі. Сонымен қатар топырақта түрлі ультрамикроскоптық тіршілік иелері — фагтар, бактериофагтар және актинофагтар кездеседі. Сонымен XIX ғ микроорганизмдердің адам өміріндегі және биосферадағы атқаратын функциялары, олардың қоректену әдістерінің әр түрлі болатындығы анықталды. Бактериялардың физиологиялық алуан түрлілігін байқап, олар өсімдіктер мен жануарлар жүргізе алмайтын химиялық реакцияларды жүргізе алатындығын көрсетті. Егер мұндай жерлердің топырағы тың болса, целлюлоза микробтарының тіршілігі баяулайды. Өңделген топырақта бұл микроорганизмдер қарқынды тіршілік етеді. Е.Н.Мишустиннің көрсетуі бойынша, бұл негізінен климат жағдайларына байланысты.

1.Ғылыми әдістемелі әдебиеттерді шолу мақсатында ризосфера микроорганизмдері сарапталынды.

2.Талдықорған аймағындағы ризосфера аймағында ең көп тараған микроорганизмдерінің ішінде бактериялар, актиномицеттер және саңырауқұлақтар екендігі анықталды.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

1.Құлдыбаев М. Ауыл шаруашылығы микробиологиясы. Алматы. «Білім», 1994

2.Шоқанов Н.Қ. Микробиология. Алматы, « Санат», 1997.

3.Микробиология, учебник для студентов биологических специальностей вузов. Изд. ИЦ Академия 2007

З.Шигаева М.Х.,Канаев А.Б.Микробиология. Алматы, Санат, 2008.Гусев М.В.,Минеева Л.А.

ҚОЛЖЕТІМДІ БИОГАЗ

Мукашев Бекнұр Маратұлы, 1 курс, «Электротехника колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекшісі: Шынарбек Шыңғыс Әбілұлы, арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі энергия тапшылығы байқалған уақытта, бұрыннан пайдаланып келе жатқан көмір, мұнай, табиғи газ сияқты энергия көздерінің сарқылуды немесе қорының азаюы, қоршаған ортаға тигізетін зиянды әсерінің күн санап артуы ешкімді бей-жай қалдырмайды. Бұл жобаның негізгі өзектілігі қоршаған ортаны ластамайтын альтернативті энергия көздерінің, соның ішінде биогаз энергиясының артықшылықтарын көрсету және оны қолданысқа енгізу.

Мәселе энергия тапшылығы байқалатын, мал шаруашылығымен айналысатын ауылдарға (қыстауларға, жайлауларға) биогаз қондырғыларын орнату.

Жұмыс мақсаты ірі қара малдың шымынан «Қолжетімді биогаз» өнімін алу.

Міндеттері

- Жобаны құрастыру, техникалық жобаны сәйкестендіру;
- Қажетті құрал-жабдықтармен қамтамасыз ету;
- Ардуино UNO платформасы мен программасын қолдану, экран бетіне шығару (датчик MQ4, датчик DHT11, LCD дисплей);
- сынақтан өткізу.

Биогаз қондырғысы немесе биореактор биогаз өндіреді.

Биогаз – қатты және сұйық күйдегі органикалық қалдықтардың метандық ашуы кезінде түзілетін жанғыш газ. Биогаздың негізгі шикізат көзі: ірі қара, жылқы, қой-ешкінің көні және құс саңлақтары болып табылады. Биогаз ағаш өңдеу, тамақ өнеркәсіптерінің қалдықтары ашығанда, ақаба суларда түзіледі. Ол отын есебінде қолданылады. Органикалық қалдықтардың ашып, ыдырау процесі кезінде түзілетін көмірқышқыл газы атмосфераға сіңіп, оның молаюына әсерін тигізеді.

Шикізаттың бұл көзі тегін және таусылмайтын болып табылады. Бір текше метр биогаз 0,4 л керосинге, 1,6 кг көмірге, 5,31 литр газға балама бола алады.

Дәстүрлі мал шаруашылығымен айналысатын ауылдарға қажетті биореактордың көлемі, сонымен қатар ауылға қажетті биогаз анықталынады.

Уй жануарларының (малдың) санына қарай шикізаттың (көннің) тәуліктік дозасы (мөлшері) анықталады.

Яғни, Семей қаласының ауылдарында мал санына байланысты құрастырылған биореактордың орташа көлемі $207,2 \text{ м}^3$ шамасындағы биогаз реакторын орнатуға болады.

Ауылдағы әр үйдің көлемі шамамен 60 м^2 -ді құрайды деп есептейік. Бір үйді бір тәулік бойы жарықпен және жылумен қамтамасыз етуге 15 м^3 биогаз қажет.

Сонда, бір айда осы электр қондырғыларының барлығын қолданды деп есептесек 7500 теңге электр энергиясына жұмсайды, бірақ кейбір үйлерде тек жарық, газ, теледидар және тоңазытқыш ғана пайдаланылады, оларда мөлшермен 3000-4000 теңге көлемінде шығады. Жалпы ауыл тұрғындарының орташа төлейтін ақысы 5000-5500 теңгедей болады.

Ауданы 60 м² болатын бір үйді жарықпен, жылумен және басқа да қажеттіліктермен қамтамасыз етуге 15 м³ биогаз жеткілікті.

Отын ретінде биогаз: электрқуат, жылу немесе бу өндірісінде, немесе көлік жанармайы ретінде қолданылады. Биогаз қондырғыларын тазалағыш құралы ретінде фермаларда, құс фабрикаларында, спирт зауыттарында, қант зауыттарында, ет комбинаттарында орналастырылуға болады. Биогаз өндірісі мен қолданысына қатысты көрсеткіштер бойынша өндіріс жағынан дамыған мемлекеттердің арасында жетекші орынды Дания алып отыр.

Зерттеу барысы

«Қолжетімді биогаз» жобасы ARDUINO UNO платасының көмегімен ауа температурасын, ылғалдылығын және газының деңгейін бақылау үшін арнайы құрылды. Мәліметтер компьютер экранына немесе LCD дисплей арқылы шығарылды. Осы жобаны жүзеге асыру барысында қажетті құрал-жабдықтарды алып, оларды бір-біріне байланыстырдық.

Жұмыстың барысы төмендегідей:

- Қажетті құрал-жабдықтарды жинадық (биомасса жинау орны, арнайы ыдыс, түтікшелер, кран, резервуар (резина));

- Шаруа қожалықтарының бірінен ірі қара малдың шымын және зәрін жинап алдық, арнайы ыдысқа салдық. Ыдыс бекітулі күйде химия зертханасына алынды;

- Компьютерде ARDUINO UNO программасымен қажетті датчиктер арқылы LCD дисплей экранына газдың деңгейлік мөлшері мен температурасы және ылғалдылық туралы мәлімет көрсетілді.

Қорытынды

«Қолжетімді биогаз» өнімі алынды. Дайын биомассадан метан (табиғи газ) газ алынды. Алынған газ арнайы резервуарға жиналды. Газдан бөлінетін сұйықтық концентранты арнайы ыдысқа жинақталады. Қолданысқа берілетін газды кран арқылы пайдаланушы қолдана алады.

Процесті қадағалау мақсатында биомасса жинақтайтын орынға ауа температурасын, ылғалдылығын және резервуарда метан газдың деңгейін анықтайтын орнатылған датчиктер арқылы мәліметті компьютер экранына немесе Led дисплейге шығарылады. Егер резервуарда жинақталған газдың деңгейі мөлшерден тым асып кеткен жағдайда светодиодты шам арқылы бізге белгі беріледі.

Әдебиет

1 М.В.Голицын, А.М.Голицын, Н.В.Пронина. «Альтернативные энергоносители» Изд. Наука, Москва, 2004 г.

2 Л.М. Четощникова. «Нетрадиционные возобновляемые источники энергии» Издательский центр ЮУрГУ, учебное пособие, 2010 г.

ВРЕД ЭЛЕКТРОННЫХ СИГАРЕТ ДЛЯ ПОДРОСТКОВ

Кооп Евгений, студент 1 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области

Научный руководитель: Куринная Виктория Владимировна, преподаватель химии и биологии

Курение – одна из проблем современного общества. Молодежь и подростки своим поведением и привычками отражают все его проблемы и пороки. Давно известно, что дети копируют поведение взрослых. Еще каких-то 10-12 лет назад человека с сигаретой можно было часто встретить и на улице и в общественном месте. Сейчас ситуация с курением табачных изделий изменилась в лучшую сторону. Повысилась стоимость сигарет, появились различного рода ограничения для курящих людей. Молодых людей, подростков, курящих табачные изделия стало гораздо меньше. Но стало ли меньше вредных привычек среди молодежи и подростков? Что стало альтернативой курению?

А на смену обычной сигарете пришли электронные сигареты и вейпы. Любого цвета, любого дизайна - вейпы в виде гитары, пистолета или банки для кока-колы. Вредно или нет - все равно популярно.

В ходе исследования у меня возникли следующие вопросы:

1. Насколько популярны вейпы и электронные сигареты среди молодёжи?
2. Какое влияние оказывают вейпы на здоровье человека, который его использует, и на здоровье окружающих?
3. С какого возраста можно употреблять вейпы?
4. Существуют ли ограничения со стороны законодательства по отношению к вейпам?

Исследований по вопросам пользы или вреда использования вейпов особенно среди подростков очень мало, поэтому моя работа в настоящее время **актуальна**.

Проблема: В Youtube каждый день появляются ролики, в которых разбираются новые девайсы для курения. Поэтому если ты продвинутый вейпер, то тебе нужно сменить несколько моделей (а потом обязательно соорудить собственный девайс, который будет не похож ни на один другой). Не стоит также забывать об аксессуарах: сумки, портсигары, кейсы, наклейки, вейп-бенды и чехлы для электронных сигарет. Особенно большой выбор для девочек. И очень мало информации, о том насколько вейп вреден для организма человека. Поэтому необходимо, просвещать подростков в школах и колледжах о негативном влиянии вейпа на растущий организм.

Цель работы: изучить отношение обучающихся Сарыкольского колледжа агробизнеса и права к проблеме употребления вейпов и электронных сигарет подростками, привлечь внимание к данной проблеме.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие **задачи**:

1. Изучить информацию по теме исследования в СМИ, сети Интернет
2. Провести анкетирование среди 1-ых курсов нашего колледжа, проанализировать полученные результаты

3. Обобщить и проанализировать полученные данные

Объект исследования: студенты 1-го курса нашего колледжа.

Предмет исследования: отношение данной категории учащихся к использованию электронных сигарет и вейпов.

Методы исследования: анализ научной литературы, информации в СМИ, сети интернет; анкетирование, сравнение, обработка полученных данных с использованием статистических методов.

Практическая значимость работы: данный материал можно использовать при проведении классных часов и внеклассных мероприятий по профилактике вредных привычек среди детей и подростков.

На основании проведенных исследований можно сделать **вывод:** жидкость для вейпа содержат такие токсичные вещества как формальдегид, который поражает нервную систему, дыхательные пути, печень, почки, органы зрения, действует как сильный раздражитель на слизистые оболочки дыхательных путей и глаз, а также выступает сильным аллергеном; акролеин, в результате воздействия которого возникает жжение в глазах, слезотечение, конъюнктивит, отек век, ощущение жжения в горле, кашель, удушье; пропиленгликоль, который может оказывать влияние на весь организм человека, пары химического составляющего действуют раздражающе на органы зрения и дыхательные органы. Не стоит забывать и про никотин. Вред от него при курении электронных сигарет не меньше, чем от обычных. Никотин также всасывается в кровь, идет по сосудам и воздействует на рецепторы, зажимая сосуды в спазмы, то есть оказывает системный вред организму. В любом случае точно говорить о влиянии электронного курения на здоровье можно будет только через 10–20 лет.

Литература

1. Колесов Д.В., Маш Р. М., Беляев И. Н., Биология. Человек 8 класс, Дрофа, 2006
2. https://ru.wikipedia.org/wiki/Электронная_сигарета
3. Тарасова И. В., Жизнь без курения, М. : Мед. проект, 2010. - 80 с.
4. <https://medside.ru/elektronnyie-sigaretyi-vrednyie-ili-net>

ТҰРМЫСТЫҚ ХИМИЯНЫҢ АДАМ АҒЗАСЫНА ӘСЕРІ

Студент Нұрсағат Нәзік 1 курс Жаркент жоғары гуманитарлық – техникалық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Шешенханова Алия Мамановна химия, биология пәнінің оқытушысы

Өзектілігі: Бүгінде жаһандану заманында бізге әлемдік стандартқа сәйкес білім беру мәселесі республикамызда ғылыми-педагогикалық тұрғыда ізденіспен әлемдік жинақталған тәжірибеге, отандық қол жеткен табыстарды саралай отырып, ұлттық ерекшеліктерді ескере, оқыту мен тәрбелеуді жаңаша ұйымдастыру көкейкесті мәселе болып отыр. Осыған орай ғылыми техникалық прогрессия дамыған уақытта тұрмыстық химияның адам ағзасына әсері туралы кішігірім зерттеу жұмысын жүргізбекшімін. Келешектің кез келген маманы

тұрмыстық химияның адам ағзасына әсеріне байланысты зерттеулер жүргізуді өз жұмысында тиімді пайдаланғысы келсе, онда ол өз саласы бойынша алға қойылатын проблемаларды тұжырымдай алуы тиіс.

Бұл зерттеу жұмысымда мен тұрмыстық химияның адам ағзасына әсеріне байланысты зерттеулер жүргізуге тоқталдым. Мен зерттеу жұмысын жаза отырып өзімнің тұрмыстық химияның адам ағзасына әсеріне аса қызығушылықпен қарайтынымды, тұрмыстық химияны адам ағзасына әсері жүйесін алудың әдістерін жинақтап, оларға толықтай сипаттама бердім. Бұл берілген жұмысты химия пәнінен қосымша сабақтарда құрдастарымның пәнге деген қызығушылықтарын арттыра отырып, логикалық ойлау қабілеттерін кеңінен дамытуға қолдануға болады деген ұсыныс жасаймын.

Мәселе: Тұрмыстық химияның адам ағзасына әсеріне байланысты зерттеулерді тиімді пайдалану, қол жетімді болу шараларын жасау. Осы тақырыпты зерттей отырып тұрмыстық химияның адам ағзасына әсерін көрсету.

Жұмыс мақсаты: Тұрмыстық химияның адам ағзасына әсерімен танысу, оларды өмірде пайдалану тәсілдерінің педагогика-психологиялық теориялық негіздемесін жасап, практикады жүзеге асыруға дағдылану.

Зерттеу жұмысының міндеттері:

➤ Тұрмыстық химияның адам ағзасына әсерінің өмірдегі алатын орнын анықтау, тұрмыстық химияның адам ағзасына әсерінің өзге де түрлерімен танысу.

➤ Тақырыпқа сәйкес ақпараттарды іріктеу және оларды қолдану әдістерін қарастыру, қосымша мағлұмат қарастыру.

Мәтін:

Күнделікті тұрмыста қолданылып жүрген ыдыс және кір жуатын тауарлардың құрамында 55 мыңнан астам біздің ағзамызға қауіпті химиялық қоспалар бар екен. Олар көзге, тыныс алу жолдарына әсер етіп, жүйке жүйесі ауруларына шалдықтырады екен. Тіпті халық арасында «жаман ауру» деп аталып келе жатқан қатерлі ісік ауруына бірден-бір себепкер. Соңғы жылдары тұрмыста қолданылатын химиялық заттар түрі өте көбейіп кетті. Түрлі хош иісті сабын, сусабын, гель, кір жуатын ұнтақ сияқты жуытуда, кір жуу процесінде қолданылатын заттардың құрамында әр-алуан химиялық қоспалардың бар екені шындық. Міне, осы заттардың адам ағзасына тигізетін әсерінің жоқ емес екенін де ешкім жасыра алмайды.

Тұрмыстық химиялық өнімдер өміріміздің бір бөлшегіне айналды десек, артық айтпаймыз. Алайда, бұл өнімдер ағзамызды улап, су, топырақ, ауаны, бір сөзбен айтқанда, табиғи ортаны кірлетіп отырғаны жайлы ойландық па? Тері, ауыз, асқазан аурулары мен жүйке жүйесінің бұзылуына себепкер екенін білеміз бе? Еуропа, Америка елдерінде жүргізілген зерттеу жұмыстары нәтижесінде химиялық қоспасы бар өнімдердің адам ағзасы үшін қауіпті екені дәлелденді.

Үлкен перзентханада қысқа уақыттың ішінде оншақты жаңа туған сәби түсініксіз жағдайда қайтыс болған. Тексеріп қарағанда оларды ораған жаялықтарда кір жуу ұнтағының құрамындағы фосфаттың мөлшері 60

пайыздан артып кеткен. Дәрігер мамандар осы химиялық қоспа балалар өліміне себепші болған деген тұжырым жасады. Егер кішкентайлар ұйықтар алдында белгісіз бір себептерге байланысты жыбырлай берсе, онда оған төсеніштерді жуатын ұнтақ себепші екенін ұмытпаңыз.

Сонымен қатар, ыдыс-аяқ жуатын химиялық қоспаларға да назар аударған жөн. Ыдыстарда шайылмай қалған химиялық заттар тамақпен бірге ілесіп, адам ағзасына залалын тигізеді. Бүгін Европа құрамында табиғи түрдегі заттары бар ыдыс-аяқ жуатын құралдарды әлдеқашан мойындап, оларды шығаруды өндірістік жолға қойды. Яғни, химиялық қышқылдарды жойып, соның негізінде адам ағзасына тамақпен түсетін химиялық қоспаларды залалсыздандыруға көмектеседі.

Мысалы, қарапайым май кетіретін сұйықтықтардан кейін жуған ыдысымызды сірке қышқылы қосылған сумен бір-екі рет шайқап алғанымыз жөн. Себебі, құрамында ағзаға қауіпті канцероген қоспасы бар. Айғайлап жарнамалап жататын жуғыш өнімдерінің құрамында фосфат пен хлор мөлшерден тыс екен. Кір жуу ұнтағында фосфаттың мөлшері 5 пайыздан аспау керек. Ал хлор болса, канализация жүйесіндегі органика қоспалармен араласқан кезде «трихалометан» деген өте қауіпті химиялық затты ортаға шығарады. Сонымен қатар бұл өнімдердің құрамында иістендіруші, түс беруші мұнай қоспалары бар. Тұрмыста табиғи сабынды және жуғыш өнімдерін жасауға бола ма?

Ол үшін сода, карбонат, ұшпа өсімдік майлары, сірке қышқылы мен бура (натрий бор қышқылы) қажет. Бура — суда тез еритін, сырт келбеті нафталинге ұқсас бор қосындысы. Ол жалпы тазартушы ретінде қолданылады. Түрлі иісі бар, дақ шығару, бактериялардың көбеюіне қарсы тұру ерекшеліктері бар. Сода май дақтарын шығарады, суды жұмсартады.

Табиғи ыдыс жуу ұнтағын қалай жасауға болады? Бұл ұнтақты жасау үшін бір стакан натрий бор қышқылы, бір стакан ас содасы және стаканның төртте бір мөлшерінде ас тұзы мен лимон тұзы қажет. Егер де ыдыстарыңыздың хош иісті болғанын қаласаңыз, апельсин, лимон, мандарин майларын қосуыңызға болады. Жасалу тәсіліне келсек, пластмасса ыдысқа ең алдымен ас тұзына 30 тамшы өсімдік майын қосып, жақсылап араластырылады. Содан кейін жоғарыда көрсетілген заттар қосылады. Дайын болған қоспа қараңғы жерге қойылады.

Зерттеудің нәтижелері: Әрбір зерттеу жасау кезінде қандай да бір нәтижеге шығу керек. Зерттеу барысында нәтижеге жету үшін:

- *Біріншіден*, тұрмыстық химияның шығу тарихын зерттей келе, оның қажеттілігін үйрену қажет;
- *Екіншіден*, тұрмыстық химияны өңдеу жүйесінің қолдану жолдарының әдістерін үйрену қажет. Ол үшін біздің логикалық ойлау қабілетіміз жоғары болуы шарт.

Қорытынды: білім алушыларға тұрмыстық жуғыш заттардың шығу тегі, қасиеттері және қолданылуы туралы біздің хабарламамыз өте пайдалы және қызықты болады.

✓ Жобаны орындау барысында мен барлық қойылған міндеттерді орындадым:

✓ әдебиетпен және интернет-көздермен жұмыс істеуді, қажетті ақпаратты іздеуді үйрендім;

✓ тұрмыстық жуғыш заттардың пайда болу тарихымен, оның құрамымен танысты;

✓ бірқатар тәжірибе жүргізіп, бор қасиеттерін зерттедім;

✓ тұрмыстық жуғыш заттарды қажетті мөлшерде пайдалану жолдарын, адам денсаулығына қалай әсер ететінін анықтадым;

✓ тұрмыстық жуғыш заттарды көп мөлшерде пайдалану бойынша ұсыныстарды жасадым, тұрмыстық жуғыш заттарды тұрмыста қолдану бойынша кеңестерді дайындадым.

Сонымен мен келесі қорытынды жасадым: тұрмыстық жуғыш заттарды қолдану саласы өте кең,

✓ бұл: адамның күнделікті өмірі;

✓ медицина;

✓ өнеркәсіп;

✓ ауыл шаруашылығы;

✓ мектеп сабақтарында әлі де маңызды.

Жұмысты орындау барысында мен көптеген жаңа және қызықты нәрселерді білдім. Енді мен балалардың тұрмыстық жуғыш заттардың адам өміріндегі рөлімен танысқанын қалаймын. Сонымен қатар, олар өздері де онымен тәжірибе жасауға тырысты.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. «Тұрмыста пайдаланылатын химиялық товарлар» С. Жайлауов Алматы, 1988
2. Интернет материалдары: www.bnews.kz веб-сайтынан, www.kazembassy.ru www.azattyq.org сайтынан алынды.
3. «Химия тұрмыста» Қ.Күзембаев Алматы, 1987 ж
4. «Химия мектепте» журналы 2007 жылы №3

ПОЧВЕННО-КАРТОГРАФИЧЕСКОЕ РАЙОНИРОВАНИЕ

Гапич Маргарита, 2 курс КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж»

Научный руководитель: Иманбаева Сымбат Маратовна

Цель проведения данной работы «изучение почвы Костанайской области, для создания почвенной картограммы» была выполнена. Изучены теоретические и практические знания по данной теме. Получены необходимые знания о строении и составе почвы, и изучены все стадии составления почвенного монолита.

Актуальностью данной темы связана с проблемой устаревшей почвенной карты Костанайской области, именно по этой причине я решил обновить и изменить ее для дальнейших эксплуатаций земель Костанайской области, знать

о всех их достоинствах, и недостатках, использовать земли эффективно и рационально.

Объектом исследования, как и предполагалось, стало распространение почв Костанайской области, результаты которых в дальнейшем стали основой для создания почвенной картограммы.

Основная поставленная задача была выполнена, все знания, полученные в теории, были применены на проводимых мной исследованиях.

Гипотеза исследований подтвердилась, почвенная карта Костанайской области была не только обновлена, но и модифицирована.

Исходя из общего положения написанной дипломной работы, я пришел к выводу, что все запланированные цели в введение были достигнуты. Основная задача, применение всех полученных теоретических знаний на практике была выполнена.

Провела исследования по обследованию почв и выбор места для почвенного разреза. И использованные оборудование и материалы: почвенный бур, компас, визирная линейка, рулетки 10-20 м, почвенный нож, лопата, топографическая основа, почвенный бур, рулетки 10-20 м, почвенный нож, лопата, кирка, листы полиэтилена.

Изучила и описала рельеф местности (участка с различными элементами рельефа). Определил на глаз, какие формы рельефа имеются на территории (какая расчленённость, наличие оврагов, заболоченных площадей, пойм, плавней, дельты рек, закустаренности, холмов, террас, котловин, впадин, курганов, рытвин). Все эти элементы рельефа перенес на топографическую основу.

Изучил и описал растительность исследуемого участка. На неосвоенных под пашню территориях изучил и описал естественную растительность. При описании растительности закустаренных луговых территорий указал виды растений. При описании травянистой растительности определите на глаз относительное распространение выделенных видов по шкале Друде: растения встречаются очень обильно – сор³, обильно – сор², довольно обильно – сор¹, рассеяно, в небольшом количестве – Sp, единично – Sol, в одном экземпляре – ип. После изучения растительности характеризовал растительную ассоциацию (например, злаково-бобово-разнотравный луг и т. п.). На пахотных почвах указал возделываемые культуры и состояние посевов.

Изучил и написал общую характеристику почвенного покрова по внешним признакам и сельскохозяйственное использование почв. Описал внешний вид сельскохозяйственных угодий: цвет поверхности почвы, выравненность пашни, наличие трещин, валунов, глыб и крупных комков, корки, промоин, гребней и других особенностей. Отметил в среднем размеры камней. Указал, какое влияние оказывает деятельность человека на природные свойства почв; их изменения в процессе осушения, орошения и окультуривания. Отметил состояние посевов. На луговых и выгонно-пастбищных угодьях укажите густоту и высоту травостоя, выбитость, изрытость буграми, пнистость и др.

Изучила глазомерно и описал поражённые эрозией участки. Указал характер эрозии: водная, ветровая, водная плоскостная или линейная. Как осуществляется борьба с эрозией?

Изучила почвообразующие породы по обнажению в оврагах, по берегам рек, в карьерах.

Выбрал место для почвенного разреза. Определил густоту расположения основных почвенных разрезов, полуям и прикопок, учитывая, что масштаб топографической основы 1 : 10 000.

Заложил почвенный разрез, полуямы и прикопки. В отмеченном вами месте вначале сделали основной почвенный разрез: длина – 150 – 200 см, ширина – 60 – 80 см, глубина – 150 – 200 см. При закладке почвенного разреза одна из узких его стенок должна быть отвесной и обращена к солнечной стороне; на противоположной стороне сделайте ступеньки через 40 – 50 см. При выкапывании ямы землю выбрасывали на длинные стороны: пахотный или дерновый – на одну сторону, а всю нижележащую – на другую. Если разрез готов, слегка освежил лицевую сторону.

Освежил переднюю стенку ямы. Для этого к гладкой поверхности передней стенки приставьте под прямым углом лопату и слегка (на глубину 2 – 3 см) вдавливая её в почву, затем отнимая её, отдёргивая на себя. Отвалив при этом от стенки тонкий слой почвы, обнажая таким образом свежую поверхность её с естественным сложением. Этим способом освежите всю стенку сверху донизу.

Измерила глубину залегания почвенных горизонтов. Для этого прикрепил на левой стороне освежённой стенки клеёнчатый метр, измерил глубину залегания горизонтов. Нулевая отметка метра должна совпадать с поверхностью почвы. Разделил почвенный профиль на собственно почву и подпочву. Затем выделил горизонты: Ап – пахотный; Ао – лесная подстилка, дернина; А¹ – гумусово-аккумулятивный; А² – элювиальный; В – иллювиальный, переходный; G – глеевый; С – материнская порода; D – подстилающая порода. Границы горизонтов (верхнюю и нижнюю) укажите в полевом почвенном журнале и отметьте на стенке разреза (например, Ап – 0 – 20 см; А¹ – 20 – 25 см, т. д.) Обратите внимание и запишите характер границ между горизонтами: ровный, извилистый, резкий, чёткий или постепенный. При ровной границе переход от горизонта к горизонту прямой или слабоволнистый; для извилистых границ характерен заход одних горизонтов в другие в виде «языков», «затёков», «карманов» (в этом случае определяют среднюю границу горизонта); , резкий переход, когда окраска сменяется на протяжении не более 2 см, чёткий – 2 - 2,5 см, постепенный – больше – 5 см.

Определил окраску почвы и почвенных горизонтов. Указал, каков на участке цвет почвы и цвет отдельных почвенных горизонтов. Обоснуйте причины, влияющие на ту окраску почвы, которую она приобрела в данном случае. Для правильного определения окраски почв использовал шкалу цветов.

Определил механический состав почвы простейшими методами. При выполнении этого задания использовал таблицу «Показатели для определения механического состава почв и подпочв».

Определил структуру почвы: бесструктурная или структурная, размер структурных агрегатов (больше 10 мм – глыбистая структура; 10 – 0,25 мм – макроструктура; 0,25 – 0,01 мм – грубая микроструктура; меньше 0,01 мм – тонкая микроструктура).

Определил сложение почвы, т. е. её плотность и пористость. Отметил особенности плотности почвы.

Очень плотную почву копать почти невозможно (применяют лом); плотную – можно копать с приложением значительных усилий; рыхлая почва копается легко, при копке рассыпается легко на мелкие отдельности; рассыпчатые почвы представляют собой в сухом состоянии сыпучую массу. Описал характер пористости почвы: тонкопористая (диаметр пор менее 1 мм); пористая (1 – 3 мм); губчатая (3 – 5 мм); дырчатая (5 – 10 мм); ячеистая (больше 10 мм), трубчатая (пустоты в виде каналов).

Проверил почву на новообразования и включения и описал их характер. Новообразования могут быть в виде скоплений легкорастворимых солей, гипса, углекислой извести, окислов и гидратов окислов железа, марганца, закисных форм железа, кремнезёма, органических веществ. К включениям относят корни и другие части растений, раковины и кости животных, валуны и другие обломки горных пород, куски кирпича, угля, стекла и т. п.

Описал почвенный разрез. Описание морфологических признаков почвы сделал последовательно по всем генетическим горизонтам разреза. Сделал зарисовку почвенного профиля цветными карандашами.

Почвенный покров в верховье и на склонах долины реки Тобол не имеет сплошного распространения. Он представлен суглинистыми каштановыми малогумусовыми неразвитыми почвами с примесью щебня, мощность его 0,2–0,3 м. Земельные угодья используются ограниченно, как пастбища. На водосбросе среднего субширотного течения реки почвенный покров сплошной. Почвы бурые черноземные супесчаные среднегумусовые мощностью 0,3–0,4 м. Они большей частью распаханы для выращивания зерновых культур и кормовых трав.

Глинистый состав грунтов и почв плохо водопроницаем и слабо задерживает снеготалую влагу, поступающую в реку. Большие ее потери на водосбросе вызваны наличием многочисленных понижений в рельефе, накапливающих талую и дождевую воду.

Высокая степень освоения земель и недр существенно нарушила естественный режим формирования поверхностного стока на большей части водосбросного бассейна реки.

Почти сплошная распашка земель и снегозадержание, потери воды на влагонасыщение почв и грунтов и испарение, а также ускоренное таяние снега на пашне и большие скопления талых вод в замкнутых понижениях, выемках и прудах, сокращают поступление значительной части паводковых вод в реку. Транспортные магистрали, проложенные вдоль долины реки, а также многочисленные карьерные выработки, горные отвалы и другие технологические объекты горной добычи также перехватывают существенную часть поверхностного стока. Осушительные системы карьеров и отвалов

отводят воду в удаленные от реки накопители-испарители, где она безвозвратно теряется.

Все эти данные обозначены на почвенной карте

Литература

1. В. Дейнека «Река Тобол в Казахстане»
2. Абрамов Н. Река Тобол с ее притоками
3. Кауричев «Почвоведение»
4. В. Дейнека «Характеристика некоторых техногенных процессов»
5. Добровольский В. В. «География микроэлементов»
6. Атлас Кустанайской области. М: Изд-во Главн. упр. Геодезии и картографии Гос. геол. комитета СССР, 1963. - 79 с

ҚОСТАНАЙ ОБЛЫСЫНДАҒЫ ОРГАНИКАЛЫҚ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНЫҢ ӘЛЕУЕТІ

Тыныштық Бекарыс, 3 курс, Қостанай ауыл шаруашылығы колледжі
Серикова Жанбота Сериковна, арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Қазақстанда органикалық өндірістің дамуы белсенді қалыптасу сатысында. Қазіргі уақытта халықаралық стандарттар бойынша сертификатталған 30-ға жуық өндіруші бар, оларға органикалық өнім өндіру үшін игерілетін 300 мың гектардан астам жер тиесілі. Қазіргі уақытта-бұл өндіріс ең алдымен экспортқа бағдарланған, бірақ қажетті жағдайлар жасалған кезде Қазақстан өз ішкі нарығы үшін де өнім шығара алады. Қазіргі уақытта органикалық өндіріске әлемдік ауыл шаруашылық жерлерінің шамамен 1% қатысады. Органикалық өндірістің даму тенденциялары әлемнің 170-тен астам елінде өзекті және бұл көрсеткіш жыл сайын артып келеді, өйткені органикалық өнімдер әр түрлі және объективті себептерге байланысты халықтың көптеген топтары арасында сұранысқа ие болады

Мәселе: Органикалық өнім нарығын және оның әлеуетін толықталдай отырып, экологиялық өнімді өсіру үшін экономикалық негіздеме қалыптастыруға болады, сонымен бірге топырақ құнарлылығын сақтап қана қоймай, арттырады. Өнімді өсірудің шетелдік технологиясын сақтай отырып, бірақ еңбекке аз шығынмен Қостанай облысының фермерлері тек Қазақстанда ғана емес, сонымен қатар өзіндік құнының төмендігін ескере отырып, одан тыс жерлерде де бәсекелесе алады.

Жұмыс мақсаты: Қостанай облысындағы органикалық ауыл шаруашылығының жай-күйі мен даму әлеуетін зерттеу

Міндеттері:

- Органикалық өнім өндірісіне агроэкологиялық талдау жүргізу;
- Органикалық өнім өндірісіне экономикалық талдау жүргізу;
- Тұрақтылы ауыл шаруашылығы және ауылдық аумақтарды дамыту факторы ретінде органикалық егіншілік бойынша қорытынды беру.

Зерттеу жұмысы респонденттерге сауалнама жүргізу арқылы социологиялық талдау жүргізу әдістемесі бойынша жүргізілді. Қостанай облысы әкімдігінің ауыл шаруашылығы басқармасының, ауыл шаруашылығы министрлігінің және

IFOAM халықаралық ұйымының жылдық есептерін зерделеу. Қостанай АШТС-да органикалық егіншіліктің демонстрациялық учаскесін салуға қатысу.

КАZFOAM - Қазақстан Органикалық ауыл шаруашылығы қозғалысы Федерациясы, ұйымы 2010 жылдан бері Органикалық ауыл шаруашылығы саласында жұмыс істеп келе жатқан алғашқы ұйым болып табылады. КАZFOAM төрағасы Евгений Климов 2010 жылдың қыркүйегінде Украинаның Органикалық Федерациясындағы әріптестерімен бірге Қазақстанда органикалық егіншілік бойынша конференция ұйымдастырды. Қазіргі уақытта КАZFOAM 30 серіктес компаниямен ынтымақтасады. Қазір қауымдастық мүшелігі тегін. Бұл шығындарды жабу үшін жақын арада өзгертілуі керек. Алайда, қауымдастық коммерциялық емес болып қала береді. Қазіргі уақытта қауымдастық Алматы облысында жеміс-жидектер мен көкөністерді өндіруге баса назар аудара отырып, демонстрациялық органикалық фермалар құруды жоспарлап отыр.

Қостанай облысы аумағында органикалық ауылшаруашылығы саласында жұмыс атқарып жатқан ғылыми және білім беру мекемелері:

-Қостанай АШТС;

-Қарабалық АШТС;

Бұл ғылыми зерттеу мекемелерінде демонстрациялық аландар құрастырылып, органикалық егіншілігіне бейімделген жеміс алмастыру ауыспалы егістер зерттелуде. Ал Қарабалық АШТС болса ауылдық туризмді дамыту саласында да өз үлесін қосуда.

3 - кестеде Қазақстан Республикасының өңірлері бойынша органикалық өнім түрлерін өндіріс бойынша перспективалы салалары берілген.

3 кесте – Органикалық өнімдері бойынша түрлі шаруашылықтарының мамандандану перспективасы.

Қорытындылар:

Қостанай облысының топырақтық климаттық шарттарын зерделей келе аумақтың тиімді ауылшаруашылық өндірісін, соның ішінде органикалық егіншілікті жүргізу үшін орасаң әлеуеті мен мүмкіншіліктері бар деген тұжырымдама жасауға болады. Вегетациялық кезеңнің ұзақтығы мен жауын-шашын және температуралық жағдайлары облыста дәстүрлі және дәстүрлі емес дақылдарын өсіріп аграрлық саласын әртараптандыруға мүмкіншілік береді.

Ынталандырылған ауылшаруашылық өндірісін органикалыққа көшіру үшін 2 – 3 жылдық көшпелі кезеңнің өтуі мәжбүр болады. Бірақ Қостанай облысында ауылшаруашылықтың тыс қалған жер алқаптары бар. Бұл жерлерді тасталған жерлер, тыңайтылған жерлер немесе қордағы жерлер деп атайды. Осы алқаптарды бір вегетациялық кезең ішінде органикалық өндіріске қысқа уақыт ішінде өткізуге мүмкіншіліктер бар.

Облыста тарихи көшпенділік мал шаруашылығы дамыған аймақтарының жайылымдықтары бар. Осы жайылымдықтарды қолға алып, жақсартып, органикалық сертификаттау арқылы экологиялық таза мал азығы проблемасын шеше отырып органикалық мал шаруашылығы өнімдерін өндіруге болады. Осылайша жалғыз органикалық өсімдік өнімдерін өндірушілер фермаларында жабық өндіріс циклін орналастырып экологияға, тұрақтылы даму мақсаттарына сай

келетін түрге ауысады. Органикалық өнім өндіруді іске алу арқылы ауылды жерлерде агротуризмді дамытып ауыл тұрғындарының табысын көтеріп ауылды жерлерді дамыту процесстеріне де оң әсер тигізу мүмкін болады.

Органикалық өсімдік шаруашылығында егіншіліктің негізі болып – жеміс алмаспалы ауыспалы егістері саналады. Осы алқаптарда ауыспалы егіске 50 % мөлшерінде бұршақ тұқымдас, мал азықтық, жоғары ақуыз мөлшерлі және басқа да құнды дақылдарын енгізіп өңірдегі ауылшаруашылық өндірісін әртараптандыру мәселесін де шешу мүмкін болады. Нәтижеде қайта өңдеу өндірісітік саласын да көтеруге мүмкіншілік туады.

Органикалық өнім нарығы дүние жүзінде оты тез дамып және өсіп келе жатқан бір сала, қазіргі уақытта оның көлемі – 125 млрд еуроны құрайды. Қазақстан Республикасы не ғұрлым тезірек осы органикалық өнімдерін өндіре бастаса сол ғұрлым өзіне тиесілі үлеске ие бола алады. Мемлекеттің ішкі нарығында да осы сала бос болып тұрғаны мәлім.

Органикалық егіншілікке көшу топырақ құнарлылығының қалпына келтіру саласында дегумификация, топырақтың азу және көміртегінен айырылу құбылыстарына оң әсер ету арқылы өз үлесін қоса алады. Жаһандық жылу және климаттың күрт өзгеру шарттарында органикалық егіншілікке көшу аймақтың экологиялық жағдайына, көміртекті ауылшаруашылық өндірісін қалыптасуына оң әсер ете алады.

Қостанай АШТС және Қарабалық АШТС жағдайларында органикалық егіншілік саласында жүргізілген алғашқы зерделеу жұмыстарының нәтижелері астықты-шөпті ауыспалы егістерінде фитосанитариялық жағдайдың, жаздық бидай өнімінің структурасы мен сапасының жақсарғанын көрсетеді. Жүргізілген экономикалық есептер де органикалық қосымша бағамның органикалық өндірістегі өнім түсуі мен агротехникалық шараларға жұмсалған шығындарды өтеуге жеткілікті болғанын да көрсетеді.

Органикалық азық түлік өнімдерін ен алдымен ішкі нарыққа шығару керек. Оларды керекті түрде салауатты өмір сүру қағидалары шеңберінде насихаттап, жарнамалау керек. Бала бақшаларынды, емханалар мен сауықтыру кешендерінде органикалық азық түлік пен жергілікті өнімдерді қолдану керек. Бұл мәселені шешу үшін мемлекеттік сатып алу жүйесіне органикалық өнімдерді де еңгізу қажет. Органикалық ауыл шаруашылығымен айналысатын фермерлерді демеу мақсатында ең алғашқы кезеңде сертификаттау үшін субсидия қарастыру қажет.

Әдебиет

1. «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2012 жылғы 14 желтоқсан.
2. Сындалы қоғамдық диалог – Қазақстанның тұрақтылығы мен өркендеуінің негізі. Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2019 жылғы 02 қыркүйек.
3. Willer, H., Travníček, J., Meier, C., & Schlatter, B. (2022). The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2022. Frick and Bonn.: FiBL and IFOAM.

4. Григоруk B.B., Аюлов А. М. Қазақстан Республикасындағы органикалық өнім өндірісінің экономикалық тиімділігін зерттеу нәтижелері туралы. ҚарМУ Хабаршысы, 2016. Қарағанды.
5. «Қазақстан-2050» Стратегиясы: қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты». Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасының Жолдауы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы, Астана, 2012 жылғы 14 желтоқсан.
6. Орлова В.Н. Экологиялық қауіпсіз өнімді сатып алушылардың профилін зерттеу / В.Н. Орлов // Халықаралық Нобель экономикалық форумының хабаршысы. – 2012. – № 1 (5). Т.2. – С. 280-286.;

СЕКЦИЯ ПЕДАГОГИКА ЖӘНЕ ПСИХОЛОГИЯ / ПЕДАГОГИКА И ПСИХОЛОГИЯ

ПРИЕМЫ РАБОТЫ НАД РЕЧЕВЫМИ ОШИБКАМИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Ковтун Алина, студентка 4 курса Восточно-Казахстанского гуманитарного колледжа им. Абая

Научный руководитель: Мироненко Инна Павловна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность исследования: эффективность использования инновационных методов и приемов для успешного овладения обучающимися комплексом орфографических, пунктуационных, лексических и других видов норм.

Исследовательская гипотеза: использование исследовательско-поискового метода в работе над речевыми ошибками – эффективное средство их устранения.

Цель курсового исследования – обоснование эффективности интеллектуально-поискового метода работы над речевыми ошибками на уроках русского языка в 5-9 классах общеобразовательной средней школы.

Задачи:

- 1) анализ классификаций речевых ошибок в актуальных научно-методических источниках, соотнесение речевых ошибок с типами норм;
- 2) описание сути интеллектуально-поискового метода как инновационного, выявление возможностей его эффективного применения на уроках русского языка;
- 3) обоснование целесообразности использования интеллектуально-поискового метода в работе над устранением речевых ошибок, допускаемых обучающимися среднего звена;
- 4) экспериментальное подтверждение действенности интеллектуально-поискового метода в организации работы над речевыми ошибками.

Одним из компонентов базового содержания дисциплины «Русский язык» (5-9 классы) является раздел «Соблюдение речевых норм», включающий такие

подразделы, как: «1) соблюдение орфографических норм; 2) соблюдение лексических норм; 3) соблюдение грамматических норм; 4) соблюдение пунктуационных норм» [1, с.3].

Литературные нормы классифицируются по уровням языка, к которым они относятся (орфографические, лексические, нормы употребления фразеологических единиц, грамматические (словообразовательные, морфологические и синтаксические), пунктуационные, орфоэпические, стилистические и другие).

Нарушение литературной нормы порождает ошибку.

Речевая ошибка – регулярное явление, наблюдаемое в разговорном использовании языка, в текстах средств массовой информации, выступлениях политиков, поэтому литературная норма – важный объект школьного изучения в современной школе.

В качестве объективных причин ошибок в речевом поведении пользователя языка рассматриваются следующие:

- наличие вариантов (литературный / нелитературный);
- воздействие внешних факторов (территориальные и социальные диалекты, просторечие и под.).

К субъективным причинам появления речевых ошибок относятся:

- невладение нормативным аспектом языка;
- невнимательность к собственному речевому поведению;
- небрежность в пользовании языковыми ресурсами.

Работа над речевыми ошибками должна осуществляться по особому алгоритму и включать следующие составляющие:

- 1) обнаружение ошибки;
- 2) определение характера ошибки;
- 3) установление причины возникновения ошибки;
- 4) исправление ошибки;
- 5) составление плана работы над ошибкой.

Задачи обновления содержания среднего образования решаются посредством использования эффективных методов обучения, которые позволяют достичь поставленных целей оптимальными средствами за короткое время, способствуют формированию навыков академической деятельности, вызывают интерес к предмету.

Исследовательско-поисковый метод – один из методов активного обучения, задача этого метода – придать учебной деятельности творческий исследовательский характер посредством передачи инициативы в организации познавательной деятельности самому обучающемуся. В основе разработки проблем теории данного метода лежат работы П. Я. Гальперина, Д. Б. Эльконина, А. Н. Леонтьева в области учебной деятельности, Л. С. Выготского в области проблематики развития мышления, теория развивающего обучения В. В. Давыдова, личностно ориентированный подход (И. С. Якиманская) [2, с.7].

Использование метода соответствует установке реформы образования, задачами которой являются развитие креативных способностей обучающихся, формирование комплексных умений, позволяющих человеку грамотно

подходить к решению повседневных вопросов, связанных с получением, интерпретацией получаемого знания. Именно эти компоненты составляют понятие функциональной грамотности [3, с.4].

Исследовательско-поисковый метод как фактор эффективной работы над устранением речевых ошибок обучающихся был апробирован в первом полугодии 2022-2023 учебного года в 9 «А» (экспериментальном) и 9 «Б» (контрольном) классах, обучающимся по программам обновлённого содержания образования.

Началом экспериментального этапа исследования являлось проведение входной диагностики уровня владения нормами русского языка (входной срез знаний). Обучающимся было предложено задание на владение литературными нормами разных видов - творческий диктант.

Входной срез знаний показал примерно равный уровень владения нормами обучающихся экспериментального и контрольного классов, обучающиеся допустили примерно одинаковое количество ошибок в предлагаемых заданиях.

В течение одной учебной четверти в экспериментальном 9 «А» классе была организована работа над речевыми ошибками посредством использования исследовательско-поискового метода. Обучающимся давались задания на разработку алгоритмов устранения речевых ошибок разных видов: орфографических, лексических, стилистических, грамматических, пунктуационных.

Работа над устранением речевых ошибок с использованием исследовательско-поискового метода проводилась в экспериментальном 9 «А» классе, в контрольном классе в работе над ошибками данный метод не использовался.

По итогам экспериментальной работы был организован контрольный срез знаний, позволяющий выявить количество речевых ошибок, допущенных обучающимися (проверялся уровень владения орфографическими, пунктуационными правилами, изучение которых предусмотрено действующей программой).

Контрольный срез знаний показал, что экспериментального класса более высокий уровень владения литературными нормами, предусмотренными действующей программой.

Результаты педагогической диагностики убеждают в эффективности использования исследовательско-поискового метода в организации работы над речевыми ошибками.

Вывод: данный метод рекомендуется к использованию в средне-старшем звене, поскольку предполагает наличие у обучающихся первоначальных навыков аналитической работы, творческого подхода к решению поставленных задач.

Литература

1. Типовая учебная программа по учебному предмету «Русский язык» для 5-9 классов уровня основного среднего образования по обновленному содержанию (с русским языком обучения). - Астана, 2017. – 50 с.

2. Воробьева Т. В. Использование исследовательских методов в лексической работе на уроках русского языка в основной школе / Т. В. Васильева: автореф. дисс. канд. пед. н. - Пермь, 2007. – 23 с.

3. Функциональная грамотность и образование: инновационные направления и методы педагогической практики. Материалы международной научно-практической конференции / под науч. ред. А. А. Жайтаповой, Б. К. Альмурзаевой, О. А. Шункеевой, Е. В. Белошниченко; Центр Профессионального Роста и Развития (г.Алматы); Актюбинский региональный государственный университет им.К. Жубанова, 2017. – 424 с.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА

Хайрутдинова Алина, студентка 4 курса Восточно-Казахстанского гуманитарного колледжа им. Абая

Научный руководитель: Мироненко Инна Павловна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность исследования позволяет представить игру как средство формирования отдельных типов компетенций (учебно-познавательных, коммуникативных, общекультурных, компетенций личностного самосовершенствования и др.)

Исследовательская гипотеза: системное использование игровых технологий на уроке русского языка будет способствовать формированию предметных компетенций обучающихся.

Цель исследования: обоснование эффективности игровых технологий в формировании предметной компетенции на уроках русского языка в средней школе.

Задачи:

- 1) анализ природы игровых технологий и их психолого-педагогических основ;
- 2) классификация типов игровых технологий, используемых в практике обучения русскому языку;
- 3) выявление возможностей игровых технологий в формировании предметной компетенции обучающихся на уроках русского языка в условиях обновленного содержания образования;
- 4) подтверждение эффективности использования игровых технологий на уроке русского языка методом педагогического эксперимента.

Введение игровых технологий в уроки русского языка способствует устранению некоторых сложностей, таких, как запоминание нового материала, помогает организовать освоение материала с включением механизмов эмоционального сознания. В процессе игры происходит становление творческой личности: формируются качества инициативности, настойчивости, целеустремленности, способность находить решение в нестандартной ситуации.

Специфика игровых технологий привлекает педагогов тем, что игра позволяет добиться результата без трудозатрат со стороны обучающегося, по

словам А. С. Макаренко, «игра – вид непродуктивной деятельности, где мотив лежит не в результате ее, а в самом процессе» [1, с.376].

Игра «приоткрывает ребенку незнакомые грани изучаемой науки, помогает по-новому взглянуть на привычный урок, способствует возникновению у школьников интереса к учебному предмету, значит, процесс обучения становится более эффективным» [2, с.3]. Целью обращения к игровым технологиям на уроке русского языка является «приобретение конкретных практических навыков, закрепление их на уровне методики, перевод знаний в опыт» [2, с.3].

В структуре урока русского языка игровая деятельность может применяться на любом этапе (в процессе проверки домашнего задания, знакомства с новым правилом, при выполнении контрольных работ, обобщения изученного).

Игровые технологии способствуют достижению комплекса дидактических, воспитывающих, развивающих целей, а также цели социализации.

Введение в урок игровой технологии способствует решению следующих частных задач:

- 1) формирование интереса к изучаемому предметному материалу;
- 2) расширение кругозора с использованием дополнительной информации;
- 3) развитие навыков познавательной активности, творческих способностей.

В действующих учебниках русского языка используются задания, построенные в соответствии с принципами игровых технологий. Задания тематически соответствуют изучаемому экстралингвистическому материалу, формулируются с учетом возрастных особенностей обучающихся.

Предлагаемые задания направлены на формирование ряда образовательных компетенций (предметных – лингвистической, языковой, межпредметных – коммуникативной, социокультурной).

Учителя-практики (например, [3]) рекомендуют следующие виды лингвистических игр, которые могут быть использованы для развития языковой компетенции:

- 1) фонетические игры: направлены на отработку навыков фонемного различения слов-омонимов и паронимов;
- 2) лексико-фразеологические игры: позволяют расширить словарный запас, обогатить активный лексикон, в том числе за счет образных фразеологических единиц;
- 3) игры по морфемике и словообразованию: игры, развивающие умение делить слово на морфемы, устанавливать словообразовательные отношения между словами;
- 4) морфологические игры: способствуют закреплению знаний в области морфологии – разрядов частей речи, морфологических признаков слов;
- 5) синтаксические игры: способствуют освоению синтаксической системы языка, формированию навыков пунктуации;
- б) игры по орфографии: позволяют закрепить правила правописания.

Действенность игровых технологий как средства формирования комплекса компетенций (предметной, коммуникативной, исследовательской и др.) продемонстрирована в процессе педагогического эксперимента в 9-х классах в текущем учебном году. Для участия в эксперименте были выбраны два класса, обучающиеся по обновленной программе. 9 «А» - экспериментальный класс, 9 «Б» - контрольный класс.

Эксперимент организован в три этапа: 1 этап – констатирующий, 2 этап – собственно экспериментальный, 3 этап – контрольный.

На 1 этапе обучающимся двух классов предлагалось выполнение задания в рамках школьной программы по русскому языку на определение уровня владения предметным материалом.

Констатирующий этап эксперимента показал, что обучающиеся неплохо справляются с заданиями по фонетике, лексикологии, синтаксису. Наибольшие затруднения вызвали задания по морфемике и словообразованию (отчасти это связано с недостатком внимания к изучению данных грамматических разделов языкознания). Высокий результат показали примерно одинаковое количество обучающихся экспериментального и контрольного классов.

Экспериментальный этап длился одну учебную четверть. В процессе эксперимента 9 «А» класс обучался по действующей программе с использованием игровых технологий, 9 «Б» класс – по той же программе, но без использования игровых заданий и приемов.

В качестве игровых технологий в экспериментальном классе использовались: лексические и грамматические игры, игровая работа с цитатами, метод инсценировки (интервью с писателем), пунктуационные игры, а также приемы коллаборативного игрового обучения (работа в микрогруппах, инсценирование коммуникативных ситуаций). Все задания были направлены на формирование предметной и коммуникативной компетенций.

В контрольном классе обучение велось исключительно с использованием методов, предлагаемых авторами учебника.

На заключительном этапе педагогического эксперимента был организован контрольный срез знаний по предмету, который включал вопросы, предполагающие знание предметного материала, и творческое задание.

Заключительная контрольная работа показала, что экспериментальный класс в целом демонстрирует преимущество в освоении предметного материала, более высокое качество знаний.

Проведенный на базе 9-х классов педагогический эксперимент доказал, что системное использование игровых технологий на уроках русского языка способствует формированию предметных компетенций обучающихся и повышению интереса к содержанию дисциплины.

Вывод: игровые технологии могут успешно применяться в развитии предметных компетенций обучающихся.

Литература

1. Макаренко, А. С. Игра / А. С. Макаренко // Педагогические сочинения: в 8-ми тт. - Т. IV. – М.: Педагогика, 1984. – 400 с.

2. Смирнова, М. Ю. Игровые технологии образовательного процесса на уроках русского языка и литературы : Методическое пособие / М. Ю. Смирнова. - Бежецк: Муниципальное общеобразовательное учреждение «Дороховская средняя общеобразовательная школа» города Бежецк-5 Тверской области, 2019. – 35 с.

3. Зайцева, Ю. Практика использования познавательных (дидактических) игр на уроках русского языка в 5–7 классах / Ю. Зайцева [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://znanio.ru/media/>

ОҚУ – ТӘРБИЕ ҮРДІСІ БАРЫСЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ІС – ӘРЕКЕТІН ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Қаби Мөлдір, 4 курс студенті

Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекші: Ақылбекова Луиза Бекетқызы

Өзектілігі: Барлық нәрсенің өлшемі – адам, оның жан – жақты тәрбиесі қайта құру процесінің бұлжымас заңына айналып отырған қазіргі кезеңде тәрбие әдісі теориясын және практикасын одан әрі жетілдіру актуалды мәселе екені айқын.

Қазіргі кездегі тәрбие әдісінің негізгі мәні – жеке адамды жан – жақты қалыптастырудағы әлеуметтік міндетті жүзеге асырудың басты құралы болып табылатын тәрбиенің әдістерін жетілдіру. Бала тәрбиесі – аса жауапты іс. Ұстаз - оқушыларға білім беруші ғана емес, олардың бойына отансүйгіштік, елжандылық, ұлтжандылық, адамгершілік, қайырымдылық сияқты асыл қасиеттерді қалыптастырушы басты тұлға.

Баланың болашақта қандай азамат болатындығы, өсетіндігі мұғалімнің балалармен жүргізетін тәрбие жұмысының мазмұны мен әдісіне де тығыз байланысты.

Ел ертеңінің сәулесі, Қазақстанның тәуелсіздік тұғырында нық орнауы да оның болашағын сомдайтын бүгінгі жас өркен-ертеңгі біртуар тұлғаны тәрбиелеу негізгінің мықты болуында.

Сондықтан мектепте тәрбие жұмысын жүргізудің негізгі мәселелерін қамтитын мектеп мұғалімдеріне, тәрбиешілерге арналған көмекші құрал-тәрбие жұмысының әдістемесін жазу қажеттілігі туындайды. Бұл курстық жұмыс ауыл, қала мектептерінде тәрбие жұмысы бойынша жүргізген зерттеулерінің нәтижесінде жазылды. [2,8-10]

Мәселе: оқушылар мен мұғалімдердің іс-әрекеттері. Қазіргі замандағы ұстаздар қауымының алдындағы үлкен мақсат: өмірдің барлық саласындағы белсенді, шығармашылық іс — әрекетіне қабілетті, еркін және жан — жақты жетілген тұлға тәрбиелеу. Өмірдегі сан алуан қиындықты шеше білу тек шығармашыл адамның қолынан келеді. Шығармашыл адамның бойында батылдық, еркіндік, ұшқырлық, сезімталдық сияқты қасиеттер мен қатар ерекше ой қызметі, қайшылықтарды түсіну, заңдылықтарды анықтау, шығармашылыққа деген құштарлық болу керек.

Жұмыс мақсаты: оқу тәрбие үрдісі барысында оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту жолдарын жасау.

Зерттеу міндеттері:

1. Оқушының жеке дамуын бақылау, оның еркін дамып, қабілеттерінің ашылуына тиімді жағдай жасау.

2. Оқушының ынтасын, қабілетін зерттеу, бағдар беру.

3. Мұғалімнің өз іскерлігі мен жауапкершілігін дәлелдей отырып, балалармен жылы қарым-қатынас орната білу.

Зерттеу нәтижелері: егер оқу-тәрбие үрдісі барысында оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін дамыту жолдары әлі де толық деңгейде зерттелсе, онда оқушылардың білім деңгейлері мен оқу-тәрбие үрдісіне деген қызығушылықтары артар еді.

«Адамға ең бірінші білім емес, тәрбие беру керек. Тәрбиесіз берілген білім адамзаттың қас жауы, ол келешекте оның өміріне апат әкеледі» - деп ұлы шығыс ғалымы, ғұлама - философ әбу Насыр әл – Фараби бекерден айтпаған болса керек. [3,6-8]

Тәрбие - күрделі әрі ұзақ процесс. Оған белгілі бір дәрежеде білім, тәжірибе, шеберлік қажет. Ондай болмаған жағдайда тәрбие саласында белгілі бір нәтижеге қол жеткізу қиындыққа түседі. Сондықтан да біз тәрбиені шығармашылық жұмыстарының жемісі деп білеміз. Адам баласының жарқын болашағы толығымен жас ұрпақты тәрбиелеу ісіне тәуелді. Мектепте тәрбиенің басты міндеттері- теориялық білімді еңбекпен, өмірімен байланыстыра жүргізу, оқушыларды еңбек тәрбиесіне баулу, оларды политехникалық, экономикалық, экологиялық біліммен қаруландыру, кәсіптік бағдар беруге тәрбиелеу. Олай болса, әрбір азамат тәрбиеге тікелей қатысы бар адамдар, ұйымдар мен мекемелер тәрбиенің мәніне, міндеттері мен мақсатын жете түсінуі қажет.

Егер тәрбие мақсатының қалай өзгеріп отырғанына көз жіберсек, тәрбие мақсатын белгілеудің қаншалықты маңызды екенін айқын байқауға болады. Тәрбие қоғамдық құбылыс, онсыз ешбір қоғамның өмірі ілгері дамуы мүмкін емес.

«Шығармашылық» сөзінің төркіні, этимологиясы «шығару», «ойлап табу» дегенге келіп саяды. Демек жаңа нәрсе ойлап табу, сол арқылы жетістікке қол жеткізу деп түсіну керек. Көрнекті психолог Л.С.Выготский «шығармашылық» деп жаңалық ашатын әрекетті атаған. Ал осы мәселені терең зерттеген психологтардың бірі Я.А.Пономарев оны «даму» ұғымымен қатар қояды. Өйткені әрбір жаңалық, әсіресе интеллектуалдық тұрғыда болса, ол баланың психикасын жаңа сапалық деңгейде көтереді деп есептейді. Бұл пікір бүгінгі күнгі педагогиканың талаптарына сәйкес келуімен көңілге қонымды. [1,61-63]

Зерттеле келе шығармашылыққа берілген анықтамалар да өзгере бастады. Соңғы жылдары «шығармашылық» сөзімен «жаңалықпен» қатар «бастамалылық, белсенділік» ұғымдары астарлас қолданылып жүр. Шығармашылық қабілеттер шығармашылық елес, шығармашылық ойлау арқылы қалыптасады.

Бүгінгі оқыту жүйесінде әртүрлі жаңа технологиялар пайдалану тәжірибеге еніп, нәтижелер беруде. Әсіресе бастауыш сынып мұғалімдері мектептердегі жаңару процестерін қызу қолдап жаңалықтарды жылдам қабылдап, оларды практикада қолдануда үлкен белсенділік танытуда. Жаңа мазмұнды ескі әдістермен болмайтындығы белгілі. Оқулық қанша жақсы болғанымен онымен жұмыс жасайтын мұғалімдер оқытудың жаңа тәсілдерін меңгермеген болса, оқулықтардың негізі идеясы, дамытушылық мәні іске аспауы мүмкін. Сол себепті бүгінгі күні мектеп мұғалімдерінен жұмыстың жаңа тәсілдерін қолдану талап етіліп отыр. Оқушыларды еңбектік іс-әрекеттің түрлеріне қатынастырып, ол әрекеттің қоғамдық түпкі мүддесі үшін, материалдық және рухани игіліктерді байыту үшін күресетін құрамды бөлігі екенін қабылдайтындай жағдайға келтіруіміз керек. Осыған сәйкес, білім беру үдерісінде қазіргі таңда қолданысқа енгізілген негізгі педагогикалық технологияларды: ойын арқылы оқыту, ұжымдық оқыту, жобалау және зерттеу, тірек сигналдары негізінде оқыту, ұжымдық шығармашылықты тәрбиелеу, модульдік оқыту, сын тұрғысынан ойлауды дамыту, ақпараттық-коммуникациялық оқыту, проблемалық оқыту, дамыта оқыту технологияларын шағын жинақты мектеп мұғалімі өз тәжірибесінде шығармашылықпен қолдана білсе, қазіргі оқыту жүйесіндегі жаңаша әдіс – тәсілдерді қолдана білсе, сапалы білімге қол жеткізері анық. [4,6-12]

«Оқу-тәрбие үрдісі барысында оқушылардың шығармашылық іс-әрекетін ұйымдастыру жолдары» жұмысымды қорытындылайтын болсам шығармашылық-жеке тұлғаны дамытудың негізі дер едім. Сонымен қатар әсіресе сыныптан тыс тәрбие жұмысы барысында оқушылардың шығармашылығын дамытуға болады. Тәрбие тәсілі тәрбие әдісіне тәуелді бола тұрып, оның әрекетін, тәрбиелік мәнін анықтайды. Тәрбие ықпалдың нәтижелі болуы тәрбие құралдарын дұрыс қолдану, таңдай білуге де байланысты. Оқушының шығармашылық қабілетін дамыту үшін бірнеше шарт орындалу тиіс. Олар:

Шығармашылық қабілетін дамытуды ерте бастан қолға алу;

Жүйелі түрде шығармашылық әрекет жағдайында болуы;

Ойлау мүмкіндігінің ең жоғарғы деңгейіне жету;

Оқушының шығармашылық іс — әрекетіне жағдай туғызу дегеніміз — оқушыны ойлай білуге үйрету екені сөзсіз. Мектеп табалдырығын жаңа аттаған бүлдіршіннен шығармашылық қабілетті талап етпес бұрын, оны соған үйреткен жөн. Оқушының зейінін, есін қиялын, интеллектісін дамыта отырып, ойлау қабілетін, шығармашылық іс — әрекетін жоғары деңгейде көтеруге болады.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. Асқарбаева К. Оқушы ізденісі-шығармашылық бастауы Мұғалім тәжірибесінен - География және табиғат -2006-№3-61-63 б.

2. Әлімқұлова С. Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудағы логикалық тапсырмалардың маңызы Тарих және қоғамдық пәндер оқыту әдістемесі -Қазақстан тарихы-2006-№ 5, 8-10 б.

3. Какенова Д. Оқушылардың шығармашылық қабілетін дамыту: Бала тәрбиесі -2005-№1, 6-8 б.

4. Керейқұлова Б., Оқушылар мен оқытушылардың шығармашылық қабілетін дамытудың тиімді жолдары: Педагогикалық кеңес-2006-№1, 6-12 б.

5. Қадірова Б., Оқушылардың шығармашылық әрекетіне бағытталған өзіндік жұмысты ұйымдастырудың дидактикалық шарттары этнопедагогика-Атырау, 2006-30 б.

ВЛИЯНИЕ АРТТЕРАПИИ НА АДАПТАЦИЮ ПЕРВОКУРСНИКОВ ПРИ ПОСТУПЛЕНИИ В КОЛЛЕДЖ

Темир Еркежан Бахытжановна, студентка 1 курса, ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»

Научный руководитель: Галиева Жансая Маратовна, педагог-психолог

Актуальность исследования особенностей адаптации при поступлении в колледж обусловлена сложной социальной ситуацией взросления казахстанского ребенка. Радикальные социально-экономические изменения в РК, смена приоритетов прошлого, настоящего и будущего в значительной мере обострили противоречия формирования личности.

Проблема адаптации в колледже достаточно актуальна в данное время. Большое количество исследований в современной науке, как в педагогической, психологической и медицинской, свидетельствуют о необходимом решении этой проблемы.

Цель работы: изучить влияние арттерапии на адаптацию первокурсников при поступлении в колледж.

Задачи:

1. Изучить понятие «адаптации» в современной науке.
2. Описать особенности адаптации обучающихся на первом курсе.
3. Рассмотреть арттерапию как метод профилактики и коррекции психических состояний.
4. Сформулировать выводы, написать заключение.

Переход обучающихся из школы в колледж, справедливо считается кризисным периодом. Многолетние наблюдения педагогов и психологов свидетельствуют о том, что этот переход неизбежно связан со снижением успеваемости, хотя бы временным. Обучающимся, привыкшим к определенным порядкам школы, необходимо время, чтобы приспособиться к новому темпу и стилю жизни. Часто внешние изменения совпадают по времени с переходным возрастом в организме. Все это в первую очередь отражается на качестве успеваемости.

В колледже студенты оказываются предоставленными сами себе. Естественно, что и родители не могут быть в курсе всего происходящего в колледже. Получается, что обучающиеся, которые еще вчера были под постоянным контролем со стороны учителя и родителей, теперь должны совмещать учебные и организационные стороны студенческой жизни.

Период адаптации к новым правилам и требованиям может занимать у обучающегося от одного месяца до целого года. [1] Критерием успешности адаптации выступает, прежде всего, степень сохранности психологического и

физического здоровья обучающихся. Психологические и психофизические исследования свидетельствуют, что в начале обучения в колледже студенты переживают период адаптации к новым условиям обучения, во многом сходный с тем, который был характерен для начала обучения в средних классах. Это проявляется в возрастании тревожности, снижении работоспособности, повышенной робости или, напротив, «развязности», неорганизованности, забывчивости. [2]

Именно поэтому остро стоит вопрос о способах и средствах, эффективно влияющих на процесс адаптации студентов при поступлении в колледж. Одним из таких средств мы считаем арттерапию. Это и обусловило выбор темы нашей работы «Влияние арттерапии на адаптацию первокурсников при поступлении в колледж».

Существуют объективные и субъективные критерии социально-психологической адаптированности личности. Объективные критерии адаптированности: учебная адаптированность; служебно-дисциплинарная адаптированность; микросоциальная адаптированность. [3] Субъективные критерии: удовлетворенность своим учебно-профессиональным статусом; позитивно-конструктивное отношение к взаимоотношениям в коллективе; наличие адекватной, достаточно высокой самооценки.

При полной адаптированности достигается адекватность психической деятельности человека заданным условиям среды и его деятельности в тех или иных обстоятельствах. [4] Социально-психологическая адаптация выступает и как средство защиты личности, с помощью которого ослабляются и устраняются внутреннее психическое напряжение, беспокойство, дестабилизационные состояния, возникающие у человека при взаимодействии с другими людьми, обществом в целом. [5]

Нынешняя прикладная психология и клиника располагают широким арсеналом средств воздействия на психическое состояние человека. Кроме медикаментозных, существует арсенал методов психотерапевтического воздействия. [6] Проблему влияния творчества на человека не обходил стороной ни один из выдающихся философов, Пифагор, Платон и Аристотель указывали на профилактическую и лечебную силу арттерапии. [7] Следует подчеркнуть, что указанные достижения в сфере применения арттерапевтических средств, вполне соответствуют медицинским данным о психосоматической природе большого числа заболеваний человека. Достаточно напомнить, что к числу психических компонентов патогенеза многих заболеваний относится и стресс-реакция человека, открытая и описанная Г. Селье. [8]

В данной работе, посвященной влиянию арттерапии на адаптацию первокурсников при поступлении в колледж, были рассмотрены основные подходы к исследованию старшего подросткового возраста, изучены особенности адаптации подростков к новой среде.

Проведенный в данной работе теоретический и эмпирический анализ влияния арттерапии на адаптацию первокурсников при поступлении в колледж позволяет сформулировать вывод, что после проведения с экспериментальной

группой коррекционной программы арттерапии, направленной на успешную адаптацию первокурсников к колледжу мы получили положительные результаты.

Сделанные выводы позволяют утверждать, что выдвинутая нами гипотеза подтвердилась. Арттерапия оказывает большое влияние на процесс адаптации, так как оно имеет глубокое воздействие на сферу жизнедеятельности человека. Для достижения психотерапевтического эффекта особое внимание уделялось тому, чтобы в творческих заданиях получали художественное выражение только положительные эмоции обучающихся. Некоторые виды арттерапии вызывают именно адаптационную реакцию у человека, поддержание которой с помощью регулярных занятий приводит не только к стресс лимитирующим эффектам, но и оказывает позитивное действие на процессы регенерации и повышение общей резистентности организма.

Результаты проведенного эмпирического исследования, основой которого явилось сравнение уровня адаптации до и после коррекционной программы арттерапии, позволяют сделать вывод о высокой степени влияния арттерапии на успешную адаптацию первокурсников.

Литература

- 1 Березин Ф.Б./Психическая и психофизиологическая адаптация человека. – Л.: ЛГУ, 1988. – 256 с.
- 2 Мардахаев Л.В. Социальная педагогика. - М.: Гардарики, 2005.-С.64-66.
- 3 Портал психологических изданий PsyJournals.ru [К вопросу о понятии «адаптация» - Проблемы социальной психологии личности].
http://psyjournals.ru/sgu_socialpsy/issue/30306_full.shtml
- 4 Давыдов В.В. Проблемы развивающего обучения: Опыт теоретического и экспериментального психологического исследования. М., 1986.5. Крысько В.Г. /Словарь-справочник по социальной психологии. – М.:СПб:Питер,2003. – 416 с.
- 5 Мороденко Е.В., Ст. «Социально-психологическая адаптация и дезадаптация в процессе социализации личности»/Вестник ТГПУ, 2009, Выпуск 8(86), с.108-Н.В. Тюрина/Ст. «Понятие адаптации в современной психологии/ISSN\1812-9498. Вестник АГТУ, 2007. №5(40) стр-152.
- 6 Осипова А. А. Общая психокоррекция. М. : ТЦ Сфера, 2005. 512 с.
- 7 Выготский Л.С. Психология искусства. - М., 1968. Стр 145
- 8 Копытин А.И. Основы Арттерапии. - СПб., 1999. Стр 85

ОТРАЖЕНИЕ СЕМЕЙНЫХ ОТНОШЕНИЙ В ПОСЛОВИЦАХ И ПОГОВОРКАХ КАЗАХСКОГО И РУССКОГО НАРОДА

Салимжанова Арайлым, студент 1 курса

ЧУ «Колледжа предпринимательства КИиЭУ»

Научный руководитель: Мамитанова Лаззат Калижновна,

преподаватель общеобразовательных дисциплин

Актуальность темы очевидна, так как в современном мире имеет большое значение роль семьи в обществе. Очень важно говорить о

взаимоотношениях между близкими родственниками, о гармонии и семейном счастье. Эти вопросы волнуют как отдельного человека, так и государство в целом.

Цель нашей работы – исследовать, какими представлены отношения в семье в пословицах казахского и русского народа; на каких лексических принципах строятся пословицы.

Задача: изучить литературу по данной теме, собрать и систематизировать пословицы о взаимоотношениях в семье, проанализировать языковой материал, провести социологический опрос среди студентов.

Пословицы и поговорки, являясь неотъемлемым атрибутом народного фольклора, и в свою очередь, атрибутом культуры данного народа, являются отражением жизни той нации, к которой они принадлежат, это образ мыслей и характер народа. Правильное и уместное использование пословиц и поговорок придает речи неповторимое своеобразие и особую выразительность.

Фонетические средства. Пословицы чаще всего воспринимаются на слух. И роль фонетических особенностей велика. Особую роль играет рифма. Установлено, что слова выделенные ритмом и рифмой лучше запоминаются
-Выбирай жену не в хороводе, а в огороде
Полна хата детей, так и счастья в ней.

Синтаксические средства Пословицы и поговорки могут передавать как общие суждения, так и частные. Например: Другой матери не будет- имеет общее суждение, т.е. применимо для большего количества людей и ситуации. Обобщающему характеру пословиц и поговорок способствует в определенной степени тип их синтаксического построения. Многие из них выражены обобщенно-личными предложениями. А глагольные сказуемые в составе пословиц и поговорок чаще всего употребляются в форме настоящего времени.

К лексическим вариантам относятся те словесные видоизменения, которые в рамках одной той же синтаксической конструкции претерпели изменения с приходом нового времени. Выбирай жену не в хороводе, а в огороде - Ищи жену не на дискотеке, а в библиотеке.

Проанализировав некоторые особенности пословиц и поговорок о семье, пришли к выводу, что пословицы и поговорки действительно обладают богатым составом языковых средств: от фонетических до синтаксических.

В традициях культур двух народов семья занимает первое место. В ней скреплялись и вырастали поколения казахского и русского народа. Казахский народ, как и любая другая нация, обладает самобытностью. Славится своей хлебосольностью, дружелюбием, открытостью для всего нового. Казахи уважают старших, помнят и чтят своих предков и бережно относятся к традициям В характере казахов заложено и гостеприимство. Чтобы уходя, гость вспоминал о вас добрым словом. *Сыйлы қонағың келсе, итіне сүйек таста . Если пришел уважаемый гость, и собаке его кинь кость.* Читая мудрые пословицы и поговорки о семье, людях, народе можно убедиться, что согласие и гармония в отношениях важнее любого богатства. *В дружной семье и в холод тепло. Жаман ағайыннан жақсы жекжат артық .*

Дети родителям не судьи. Родители являются одними из первых воспитателей детей и в большой степени влияют на становление личности своего ребенка. Это находит отражение как в русских, так и в казахских пословицах и поговорках, в которых выражена мысль о том, что дети повторяют поведения родителей, наследуют их черты характера и привычки. В русском языке: *в матку и детки; какова матка, таковы и детки; какова мать, такова и дочь* На казахском языке: *анаға баланың алалығы жоқ; Ананың сүті — бал, баланың тілі — бал; Баласыз ана — гүлсіз алма.* Родительский авторитет был мощным фактором в воспитании. Например: *Тату үйдің бақыты тасыр, Ұрыс-керіс үйдің ырысы қашар. Дружный дом – счастья полон, дружбу потерял – счастье расплескал*

Мы видим, что в казахских и русских пословицах подчеркивается важность не только наличия детей в семье, но и правильность их воспитания. Также прослеживается проявление заботы и любви к своим детям. Мать и отец – родные люди, безгранично любящие свое дитя, несущие ответственность за его воспитание независимо от его поступков, мнения окружающих, состояния его здоровья. По пословицам можно проследить все стадии развития семьи: от ее создания (вступление в брак) до рождения детей и внуков, их воспитание, отношение детей к родителям, родителей к детям, мужа к жене, старшему поколению и т.д. Жениться в русской и казахской культурах советуют достаточно рано: *Не откладывай работу на субботу, а женитьбу на старость. Он үш жаста - отау иесі /В тринадцать лет - хозяин своего очага/. Семья является важным шагом в жизни человека и в большинстве своем определяется выбором партнера. Для того чтобы брак сложился удачно, в народе составили целый ряд фольклорных предупреждений и рекомендаций об избрании второй половины. В некоторых пословицах содержатся советы, как выбирать жену, как строить отношения с ней: *Шей шубу теплее, а жену выбирай добрее. Анасына қарап, қыз тон пішер. Посмотрев на мать, дочь скроит дубленку.**

Выводы: Семья играла и играет важную роль в жизни каждого человека, важно беречь семью, считаться с мнением других членов семьи, любить своих близких. Так думали наши предки, так думаем и мы современное поколение. Данная работа, я считаю, интересна и актуальна. Ведь человек живет в семье, общается с родственниками и в будущем планирует создать семью. Мы многое узнали в ходе исследований о семейных ценностях. Знание корней семейных отношений расширяют кругозор современного молодого человека. Пословицы, являясь частью культуры народа, всегда оставались и останутся актуальными, несмотря на развитие экономики и техники, на прогресс и т.д. В любое время пословицы будут характерной чертой данного народа, объектом внимания и исследования.

Литература

1. Турекулов, Н. Современный казахский фольклор / Н. Турекулов. — Алма-Ата : Мектеп, 1982.
2. Казахские пословицы и поговорки на казахском и русском языках. — М. ; Алматы Аккозин, 2004.
3. Даль В.И. Толковый словарь живого великорусского языка. —М., 2012.

4. <https://sbornik-mudrosti.ru/poslovicey-i-pogovorki-chem/>

5. <https://eco.tatarstan.ru/poslovitsi-i-pogovorki.htm>

6. Жуков В.П. Словарь русских пословиц и поговорок. – М., 2000. – 544 с

7. Әлімбаев Ә. Әлем халықтарының мақал- мәтелдері. Алматы 2012.- 385б.

ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕ ҰЛТ ОЙЫНШЫҚТАРЫНАН БАСТАЛАДЫ

Бортасова Аяжан, Файзулла Ерболат, 1 курс студенттері,
«ҚИНЭУ кәсіпкерлік колледжі» ЖМ

Ғылыми жетекші: Бектасова Алтынай Арғынгельдиновна,
қазақ тілі мен әдебиет пәні оқытушысы

Әйгілі жазушымыз Мұхтар Әуезовтің «Ел болам десең – бесігінді түзе» деген сөзінде сан-алуан астар бар. Кемеңгеріміздің бұл жерде «бесігінді түзе» деген сөзді «Ұрпағыңды түзе» деген сөздің баламасы ретінде қолданып отырғанын біреуіміз білсек, екіншіміз аңғара бермейміз. Ал сол ұрпақты түзу жолға салуға шарттардың бірі – ойыншық. Ойыншық деген атаудың өзі үлкендерді ойыншыққа «ойыншық қой» деп немқұрайды қарауға итермелеп тұратындықтан ба, баланың немен ойнауы керектігіне жете мән бермей келеміз. Сонымен бірге, ойыншықты көбінесе баланы алдау, көңілін жұбату үшін ғана пайдаланатынымыз да жасырын емес. Ол аздай, баланы алдарқату үшін әперген ойыншығымыз баламен қоса өзімізді де алдап жатқанын әдетте кеш байқаймыз немесе мүлдем аңғармаймыз. Жалпы, ойыншық сөзінің соңғы қ әрпін алып тастаса ойыншы болып шыға келеді. Яғни, бала ойыншықпен ойнамайды, керісінше ойыншық баланы ойнатады, баланы басқарушы-ойыншы, тәрбиешісі деген түсінік тасада қалып келе жатқандай. Сондықтан да ойыншық – ойыншы баланың мінез-құлқын, ойлау деңгейін бірден-бір дамытушы құрал екеніне еш талас жоқ. Міне, осы баланың ойлау жүйесін дамытушы құралымыз ұрпақ санасына қаншалықты, қалай әсер етуде?

Зерттеудің тақырыбын өзектілігі - ұлттық нақышы айқын ойыншықтардың өте аз мөлшерде шығып жатуы.

Зерттеу мақсаты- ұрпақтың ұлттық санасын қалыптастыруда ұлттық ойыншықтардың орнын ешбір бөгде ойыншық ауыстыра алмайтынына көз жеткізу

Қойылған мақсатына сәйкес зерттеу міндеттері:

- ойыншықтардың тәрбиелік мәні
- ұлттық нақыштағы отандық ойыншықтар өндірісін зерттеу
- жергілікті сауда орнындағы ұлттық ойыншықтардың үлесін анықтау
- жерлестеріміздің арасында сауалнама жүргізу

«Ұлттық тәрбие ұлттық ойыншықтарынан басталады» тақырыбын зерттей келе мынадай қорытындыларға келдік:

-Қазақстанға ойыншықтар 30 жуық елдерден әкелінеді. Соның ішіндегі бірінші орында Қытай ойыншықтары;

-Статистикалық мәліметтерге сәйкес, елде қазақстандық ойыншықтардың үлесі 1% - дан аспайды;

-елде тек 16 ойыншық шығаратын фирма бар, сегізі Алматыда, екеуі Астанада жұмыс істейді, тек алтауы басқа қалаларға тиесілі;

-ең танымал компаниялар – Шымкент пен Қарағандыда. Біріншісі пластмассадан әртүрлі машиналарды шығарумен айналысады, екіншісі - тапсырыс бойынша жұмсақ ойыншықтар жасайды. Әзірге отандық өнімдердің елеулі бәсекелестігін импорттық өнімдер құрайды.

-Қазақстанда ұлттық ойыншықтар шығаратын кәсіпкерлер бар, бірақ олар аз:

-Қыдырәлі Болманов «Бал-бала» балалар ойыншықтарын шығаратын алғашқы қазақстандық компанияның авторы және басшысы ретінде белгілі.

-«Жеті ойыншық» жобасының авторы Сәкен Болысов, жобасы «Бөбек — домбыра», «Әсем үй», «Керемет үй», «Саз аспаптары», «Ойландырар оюлар», «Әуенді бесік», «Астана-Бәйтерек» деп аталатын жеті ойыншықтардан тұрады;

-балаларға арналған қазақ тілінде ертегі оқып, «Электронды киіз үйде» ән айтатын электронды ойыншықтар шығаратын кәсіпкер Ғалымбек Қызырбекұлы -Қанатхан Әбілғалиұлы мен Жанар Сайлаубекқызы бірлесіп өндіріп жатқан «Ақылды қоянда», «Ақылды қаламда» балалар қазынасы қамтылғаны көңілге қуаныш ұялатады.

-Қостанай қаласында 76 ойыншық сататын сауда орны бар екен. Сайттарын қарап шыққанымызда қазақтың ұлттық ойыншықтарын таба алмадық. Көзбен көріп шығайық деп қаланың бірнеше сауда орындарына барып араладық. Ойыншықтардың түр-түрі бар, бірақ дүкен сөрелеріндегі ойыншықтардың басым бөлігі – шетелдік тауарлар. Аралап шыққан дүкендерден қазақы ойыншықтарын таба алмадық, тек базарда ғана домбра ойыншығын таптық. Үлкен сауда үйлерінде арнайы қазақтың ұлттық киімдері мен бұйымдарын сататын бутиктеріне де бардық. Онда іздеген қуыршақтарымызды таптық, бірақ бағасын көріп шошып кеттік. Қарапайым қазағымыздың қалтасы мұндай ойыншықты сатып алуға қалтасы көтермейді. Сондықтан көзбен ғана ләззат алып, қазақы ойыншықтары бар екеніне мәз болдық.

-Колледж студенттерінің арасында сауалнама жүргіздік, мүмкін біз таба алмаған ойыншықтарды олар көрген шығар. Сауалнаманың қорытындысы бойынша ұлттық қазақы ойыншықтары қажет екені түсіндік, болса сатып алар еді, бірақ сатылмайды, яғни олар да ұлттық ойыншықтар мұқтаж екеніне көз жеткіздік.

Кез келген бала сәби күнінен ұлттық құндылықтарды көзбен көріп, қолмен ұстап өсуге тиіс. Бұл орайда, ұлттық идеологиямызды насихаттап, балаларымыздың бойына ұлттық болмысты сіңіру қажет. Алайда қазақтың ертегілері мен батырлар жырының кейіпкерлерін бейнелейтін отандық ойыншықтар шығару өндірісін қолға алуға асығар емеспіз. Дүкендерде еліміздің ертені болар бөбектеріміздің таңдауын көргенде, көңілің қалады. Барлығы бірдей шетелдік мультфильмдердің кейіпкерлеріне құмар. Ал шетелдік ойыншықтар балаларды мәдениетке, өнегелі дүниеге үйретері күмәнді. Сондықтан, қазақы ойыншықтың қаншалықты қажет екенін айтпай-ақ түсінуге болар.

Қазақ бүлдіршіндері аңызға айналған қазақ ертегілеріндегі қазақы мінезді кейіпкерлерді танымайтын да тәрізді. Себебі олардың санасын шетелдік

мультфильм кейіпкерлері жаулап алған. Оның үстіне, қазақ мультфильмдері мен ойыншықтар арасында өзара сабақтастық жоқ. Осының салдарынан ұлттық тәрбиенің иісін де сезбеген бүлдіршіндер өсіп келеді. Содан кейін Батыстың ойыншығымен ойнап, мультфильмімен өскен баладан қазақылықты талап етуге құқымыз бар ма екен?! Ұлттық ойыншықтар арқылы жас буын алдындағы тіл мен діл мәселесін де жеңілдетуге, жеделдетуге әбден болады. Балалар ұлттық ойыншықтармен ойнай отырып ойлайды, ойыншық бөлшектерінің атауын білу арқылы қазақы танымы толыса түседі. Қазіргі жастарымыз көз ашқаннан өзгенің ойыншығымен ойнап, өзге атауларды жаттап өскендіктен, кейін өз тіліне шорқақ болмағанда қайтсін?

Ұлттық ойыншықтарға бизнес ретінде емес, ұлттық идеология ретінде қарау қажет. Ұлттық болмысқа тұнып тұрған қазақы ойыншықтарды дамыту, жетілдіру арқылы балалардың бойына қазақылық болмыстың дәнін егер едік.

Әдебиет тізімі:

1. <https://egemen.kz/article/11204-urpaqtynh-ulttyq-dunietanyu-otandyq-oyynshyqtarsyz-dami-ala-ma>

2. Мектепке дейінгі педагогика кітабы. Авторы: Аңдабекова

2. <http://bilim-all.kz/article/2852-Oiynshyqtar-turaly-derekter>

3. <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%4> 4. <http://alashainasy.kz/darynokuortalygy/oyynshyiktar-kalay-payda-boldyi-60337/>

4. <https://kz.kursiv.media/2019-12-17/v-kazakhstane-proizvoditsya-lish-1-prodavaemykh-v-strane-igrushek/>

НЕОЛОГИЗМЫ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Шаер Алина, Арбузова Вероника студенты 1 курса, ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»

Научный руководитель: Гарбузова Вера Сергеевна,
преподаватель иностранного языка

Актуальность исследования обусловлена непрерывным пополнением английской лексики в связи с меняющимся окружением, а также все большим распространением английского языка в мире и необходимостью дальнейшей теоретической и практической разработки проблемы.

Цель исследования: исследование путей пополнения современной английской лексики новыми лексическими единицами в связи с новыми международными связями, открытиями, событиями, достижениями человечества.

Задачи: изучить теоретические и практические источники по теме исследования, дать понятие неологизма, определить основные пути пополнения английской лексики, исследовать классификацию неологизмов, изучить способы образования неологизмов, провести практическое исследование использования неологизмов в английском языке.

Изменение способов коммуникации в последние десятилетия привело к взрывному появлению неологизмов во всех языках, включая и английский.

Язык похож на живое существо, которое развивается с течением времени, и лексика играет важную роль в этом изменении, потому что в то время как слова перестают использоваться, появляются другие новые слова. Неологизмы – это новые слова, которые говорящие создают в языке. Они служат для актуализации языка, поскольку они обычно возникают из-за новых явлений, которые необходимо описывать и на которые необходимо ссылаться, таких как новые технологии, новые политические процессы и новые события. Говорящие создают неологизмы и используют их повсюду, например, в новостях, социальных сетях и рекламе.

На данный момент многие языки столкнулись с невероятным неологическим «бумом». Возникает вопрос, что такое неологизм.

Лексема «неологизм» имеет греческие корни и состоит из двух элементов - *neo* (греч. новое) и *logos* (греч. слово). В Большом энциклопедическом словаре дается следующее определение: «Неологизмы - слова, значения слов или сочетания слов, появившиеся в определенный период времени в каком-либо языке или использованные один раз («оказиональные» слова) в каком-либо тексте или акте речи» [16].

Область неологии привлекает внимание лингвистов уже не один десяток лет. Изменение способов коммуникации в последние годы привело к взрывному появлению неологизмов во всех языках, включая и английский.

Изучению и анализу неологизмов посвящено большое количество научных работ. Обзор литературы показал, что большинство исследований неологизмов относятся к области языкознания. Некоторые из них – узконаправленные, анализирующие образование неологизмов в определенной сфере [12], либо определенный тип неологизмов [10], в некоторых – изучаются неологизмы в виде псевдозаимствований [9], [11]. Очень часто к появлению неологизмов приводят знаковые события в обществе, например, выход Великобритании из Европейского Союза [16] или победа Д.Трампа на президентских выборах 2016 года [6]. Несомненно, что особо значимый вклад в появление новых слов внесла коронавирусная пандемия. [1], [2], [5]

В.В.Виноградов утверждает, что «образование новых слов практически непрерывный процесс, но все так называемые новообразования первоначально представляют собой факты речи и становятся фактами языка лишь в результате многократного воспроизведения в готовом виде». [3]

Образование неологизма проходит несколько этапов: создатель нового слова предьявляет его обществу; далее происходит фиксация слова в периодической печати; следует период социализации, т.е. признания слова широкими массами носителей языка, а затем лексикализации, т.е. закрепление новых слов в языковой системе. Далее слово принимается посредниками, задача которых - распространить его среди масс. Следующий этап - приобретение навыков уместного использования этой новой лексической единицы. Неологизмом слово считается до тех пор, пока оно ощущается людьми как новое.

Итак, появлению новообразований в языке мы в значительной степени обязаны процессам глобализации, компьютеризации, научно-технического

прогресса, а также достижениям в сфере культуры и возникновению новых социально-экономических реалий.

Неологизмы трудно поддаются учету. Многие из них существуют недолгое время и так и не попадают на страницы словарей, оставаясь только на слуху. другие появляются там спустя значительный промежуток времени. И если момент возникновения неологизма иногда можно зафиксировать, то проблематично установить конец существования неологизма и переход его в общеупотребительную лексику. Скорее всего, это происходит в момент, когда оно перестает восприниматься как нечто новое, будь то предмет или явление.

Создание английских неологизмов в значительной степени отражает правила английской грамматики и процессы английской морфологии. В данном исследовании неологизмы делятся по степени их «новизны»:

- создание слова «с нуля», т.е. новое слово с новым значением;
- изменение существующего слова из-за внесения каких-либо изменений или использование частей существующих слов для построения нового слова;
- изменение грамматической категории слова или расширение семантики;
- заимствования из других языков.

Появление неологизмов путем изменения существующего слова или слов может происходить различными способами.

Существуют различные виды сокращений.

Усечение может происходить, если отбросить начало, конец или даже и то, и другое. Таких «обрезков» слов много в сленге, при этом некоторые из них приобретают значение, которое отсутствовало до усечения. Например, ‘newb’ (от ‘newbie’) в отличие от исходного значения «начинающий пользователь», используется для обозначения нового человека, присоединившегося к интернет-дискуссии или игре. Как правило, усеченная версия слова остается фонетически неизменной, хотя встречаются исключения, в которых одна из фонем изменяется, как в случае ‘amp’ от ‘amphetamine’, в котором [f] заменяется на конечный [p] или ‘manc’ от ‘Manchester’, в котором [tʃ] заменено на [k] [18, с. 5-6].

Аббревиатуры — это создание новых слов на основе сокращения слова или фразы. В словарь Merriam-Webster (2021 г.) была включена новая аббревиатура ‘ASMR’. ASMR расшифровывается как ‘autonomous sensory meridian response’ и используется для передачи ощущения удовольствия и спокойствия при обнаружении определенных звуков или движений.

Другим видом сокращения выступают акронимы - сокращенные версии цепочки слов, в которой начальная буква каждого слова используется для образования слова. В отличие от аббревиатур, акронимы произносятся как слова в соответствии с фонологическими правилами языка, например, *FANG* (*Facebook, Amazon, Netflix, Google*) - инвестиционная корзина, объединяющая акции указанных четырех компаний, или *MOOC* (*massive open online course*) – массовые открытые он-лайн курсы, примета последних лет.

Одна из новых аббревиатур, включенная в 2021 г. в словарь Merriam-Webster, - *BIPOC*, что означает *Black, Indigenous, (and) People of Colour*.

Словообразование также происходит несколькими способами.

Более одной трети всех новообразований в современном английском языке - сложные слова. Это один из наиболее древних, универсальных и распространенных способов словообразования в английском языке, не утративший своей активности и в настоящее время. Процесс словосложения представляет собой комбинацию двух или более основ, например, *toughnecks*, *getatable*, *outlex*. Зная лексическое значение каждого из компонентов, входящих в состав сложного слова, легко выяснить значение всего комплекса. В первом слове можно выделить два компонента *tough* “упрямый, несговорчивый” и *neck* “шея”. Пользуясь приемом генерализации и, заменив слово “шея” на “человек”, в результате получаем “упрямый человек, упрямец”. Нельзя сказать, что такой подход всегда срабатывает, но он применим в большинстве случаев.

Примерами современных сложных слов, включенных в словари в 2021г. являются *crowdfunding* и *sadwear*.

Особого внимания заслуживает орфографический критерий, суть которого заключается в рассмотрении всякого комплекса, написанного слитно или через дефис, как сложного слова, а комплекса, чьи компоненты пишутся раздельно, как словосочетания. Тем не менее, необходимо отметить, что во многих случаях наблюдается непоследовательность в написании даже одного и того же комплекса. Например, в случае *man-made* - “искусственный, созданный человеком”, 6% - раздельное написание, 82% - через дефис, 12% - слитное написание.

Блендинг – способ создания новых слов сродни сложным словам, но путем соединения либо усеченного корня одного слова с целым словом, либо соединение двух усеченных корней:

gloatgram (*gloat* + *instagram post*) – «хвастограм»;

screenager (*screen* + *teen-ager*) - подросток, который все свое время проводит у экрана телефона, планшета или любого электронного устройства.

Бленды часто остаются эмоционально заряженными окказионализмами, примером чего являются многочисленные бленды, включающие в себя фамилию Д.Трампа, появившиеся до и после его победы на президентских выборах (*Trumpletariat*, *Trumpaganda*, *Trumpocalyses*) [7].

Аффиксация/деривация целиком идет в русле английских словообразовательных традиций и преобладает при создании неологизмов.

По некоторым данным, аффиксальные единицы, хотя и уступают сложным словам, могут составлять до 15% всех новообразований. Всего за последние 25 лет в образовании новых слов было использовано 103 аффикса и аффиксоида [4]. В последние годы для создания новых слов увеличилась частотность использования различных аффиксоидов: *-athon*, *-gate*, *-gram*, *-intensive*, *-friendly*, *-manship*, *-oriented*, *-pedia/paedia*, *-speak*, *-watcher*, *-wide*. При этом некоторые из них еще десяток лет тому назад воспринимались как «осколки» блендов (*-a/oholic*, *-nomics*, *-flation*), то сейчас исследователи все чаще относят их к аффиксоидам (*mediaholic*, *Trumpnomics*, *shrinkflation*).

Некоторые ученые [14] считают конверсию актом словообразования, при котором образующиеся слова омонимичны своим производящим базам, но отличаются от них парадигмами. Так, например, сейчас в сети Интернет можно

часто видеть *E-mail me/us to...* зная значение слова *E-mail* (электронная почта) переводим: Высылайте сообщения электронной почтой по адресу...

Одной из основных моделей продолжает оставаться $N > V$, по которой образуется большое количество новых терминов: *to back-stroke, to lesion, to polygraph* и т.д.

Одним из источников неологизмов остаются заимствования, связанные с культурой, общественно-политической жизнью, пища, одежда (*cause célèbre, glitch, Realpolitik, Ostpolitik*) [16]. Интересно, что такие слова могут быть семантически переосмыслены. Так, старое заимствование из французского языка *douche* – спринцевать(ся) сейчас используется в отношении человека ограниченного, напыщенного, воображающего себя всезнайкой и вызывающего раздражение у окружающих. А заимствованное слово *junta* в последние годы чаще произносится с начальным звуком [h], вместо начального звука [dʒ], когда слово начало закрепляться в английском языке в 70х годах прошлого века.

Результаты исследования В результате подсчета также выяснилось, что больше всего неологизмов - 30% - появилось в социальной сфере, а не в сфере компьютерных технологий, как можно было бы предположить. Медицина и экономика, на долю которых пришлось по 15% новообразований, также являлись источником большого количества новых лексических единиц английского языка, добавленных в словарь.

Выводы: В мировом языкознании проблема изучения инновационных процессов, появления новых слов и конструкций никогда не теряла актуальности. На современное языковое развитие интенсивно влияют процессы глобализации, интеграции, преобразования общественной жизни. В результате постоянно происходит обогащение словарного состава языка. Различного рода факторы, как стихийных, так и закономерных действий, влияют на появление в системе языка новых элементов. Причём социальное оправдание получают не все неологизмы в системе языка и речи, а только те, которые принимаются в обществе и активно используются. Таким образом, наблюдается такого рода картина, когда одни неологизмы переходят в активный словарный состав и становятся общеупотребительными, а другие становятся метеорами и не задерживаются, уходя из повседневного употребления.

Литература :

1. Александрова, О.И. Неологизмы и окказионализмы [Текст] / О.И. Александрова // Вопросы современного русского словообразования лексики и стилистики: науч. труд. – Самара: Самарский гос. пед. ин-т. -2004. – С. 56-63.
2. Алимов, В.В. Теория перевода. Перевод в сфере профессиональной коммуникации [Текст] : учеб.пособие / В.В. Алимов. – 3-е изд.,стер. – М.:Едиториал УРСС, 2011. – 160 с.
3. Арнольд, И.В. Стилистика. Современный английский язык [Текст] /И.В. Арнольд. – М.: Наука, 2006. – 384 с.
4. Бархударов, Л.С. Язык и перевод [Текст] / Л.С. Бархударов. – М.: «Междунар. отношения», 2009. – 240 с.
5. Бахтин, М.М. Человек в мире слов [Текст] / М.М. Бахтин. – М.: Высшая школа, 2015. – 139 с.

6. Бурлакова, В.В. Синтаксические структуры современного английского языка [Текст] / В.В. Бурлакова. – М.: Просвещение, 2013. – 66 с.
7. Виноградов, В.В. О языке художественной прозы [Текст] / В.В. Виноградов. – М.: Наука, 2000. – 238 с.
8. Гальперин, И.Р. Текст как объект лингвистического исследования [Текст] / И.Р. Гальперин. – М.: Высшая школа, 2001. – 145 с.
9. Гарифуллина, Э.И. Особенности использования неологизмов в современном английском языке [Текст] / Э.И. Гарифуллина, О.А. Кознова // Филологические науки. Вопросы теории и практики. -Тамбов: Изд-во «Грамота», 2013. - № 8 (26) - С. 46–49.

ЖАСӨСПІРІМНІҢ АГРЕССИЯЛЫҒЫ...

Серікқызы Данагүл, 1 курс, «Жақсылық Үшкөмпіров атындағы Талдықорған қаласындағы олимпиадалық резервтің облыстық мамандандырылған мектеп-интернат-колледжі» КММ-сі, ауыр атлетика бөлімі
Омарбекова Жазира Токеновна, педагог-психолог

Жұмыстың мақсаты: Жасөспірімдердің агрессиялығының себептерін ғылыми түрде жүйелеп, жүргізілетін жұмыстардың ерекшеліктерін көрсету, әрбір жасөспірімнің өзін-өзі тәрбиелеуін қамтамасыз ететін әдістемелерді пайдаланып, жағымды жағдай туғызу арқылы жағымды мінез-құлықты тәрбиелеудің нәтижелілігін арттыру.

Зерттеу болжамы: Жасөспірім салауатты өмір салтын қалыптастыра алуы үшін оған эмоциясын игере алуға үйренуді, қажеттісіне жеңе алуға үйрету, өзін-өзі қорғауды, басқа адамдар тарапынан шыққан қысымға қарсылықты агрессиясыз қабылдау әдіс-тәсілдеріне баулуды, зиянды әдеттерге қарсы тұруға үйретуді, салауатты өмір сүруге және пайда болған мәселелерді әлеуметтік-жағымды құралдарымен шешеуге мүмкіндік беретін құндылықтармен қатар қалыптастыру қажет. Балалар мен жасөспірімдер тұлғасы мен мінез-құлқындағы ауытқушылықтың алдын-алу жұмыстары тек мыналардың негізінде жүзеге асса ғана тиімді болады: - оқу іс-әрекеті жемісті болғанда; -жасөспірімдерді қанағаттандыратын эмоционалдық жағымды өзара қарым-қатынас жүйелері және психологиялық қорғалуы болғанда.

Зерттеу әдістері: Эксперимент екі кезеңнен тұрады. Психологпен бірлесе отырып, бірінші кезеңде кураторлармен, жаттықтырушылармен сауалнама жүргізу, екінші кезеңде жасөспірімдердің бойындағы агрессияның түрін анықтауға арналған, мазасызданудың орын алуын анықтайтын әр түрлі әдістемелерді пайдалана отырып, зерттеулер жүргізу. Бақылау, сауалнамалар, білімгерлермен жүргізілетін әңгімелер, диагностикалық әдістер.

Ғылыми жаңалығы: Жеткіншектердің жас ерекшелігін, жүргізілген жұмыстар нәтижесіне сүйене отырып балалардың ерекше мінез-құлық көрсетуінің негізгі себебі – білімгерлердің өздері өмір сүретін ортасымен қарым-қатынас мәдениетінің қалыптаспағандығы, үлкендерге алаңдаушылық өзіне деген сенімінен басым келетіндігімен байланысты деген қорытынды

жасадық. Зерттеу жұмысын кураторлар, психологтар бала тәрбиесінде көмекші құрал ретінде пайдалана алады.

Агрессия тақырыбы үнемі психологтар назарынан тыс қалған емес. Балалардың агрессиялық мәселесі бүгінгі таңда өзекті болып отыр. Мектеп мұғалімдері агрессивті балалардың жылдан-жылға артып, олармен жұмыс жасаудың мүмкін болмай бара жатқанын айтып дабыл қағуда. Агрессия - (лат. тіл. «agressio» - шабуыл жасау, тиісу) - бұл адамның қоғамда тіршілік ету қалпы мен ережесіне қарсы, мотивтелген, деструктивті (бұзушы) агрессиялық әрекеті. Бағытталған объектісіне (жанды және жансыз) физикалық зиян келтіреді. Жанды тіршілік иесіне моральды шығын келтіреді (жағымсыз уайым-қайғы, қорқыныш, жәбірленушілік және т.б. ХХІ ғасырда тұлға күрделі өгеріске ұшырауда.

Нарықтық заманда тұлғаның қалыптасуына, бұрын тек сыртқы, формальды факторлар (заң, құқық, қоғамдық пікір, салт-дәстүр және т.б.) әсер еткен болса, енді оның тұтастығы, ортаға жеке қатынасы, түсінігі, бейімделуі, сыйластық, адалдық және т.б кіретін болды.

Қазіргі таңда тұлға мәселесінің өзара қарым-қатынасында агрессиялық күшке итермелейтін себептерін анықтау, түсіну зерттеу емес, сонымен қатар жетілген психокоррекциялық және психотерапевтік міндеттерді жүзеге асыру өзектілігі туындауда.

Р. Бэрон, Д. Ричардсонның зерттеулері бойынша бала өзін ұстай білуді үш негізден алады:

Алғашқысы – бұл отбасы. Отбасы мүшелері агрессиялы мінез-құлық таныта отырып, оның агрессиялықтың бекітілуін қамтамасыз етеді.

Екіншіден, бала агрессияны ойын барысында аталмыш агрессиялықтың пайдасын «мен мықтымын, сондықтан ойыма келгенді жасаймын» бірте-бірте көре отырып, құрбы-құрдасынан үйренеді. Балабақшаға баратын бала, үйде отырған бүлдіршінге қарағанда, анағұрлым агрессиялы келетіні белгілі.

Үшіншіден, бала агрессиялы агрессиялықты тек шынайы өмірде ғана емес, символдық мысалдан меңгереді. Қазіргі таңда, теледидардан зорлық-зомбылықтың көрсетілуі бала бойындағы агрессия деңгейінің көтерілуіне ықпал ететіні даусыз.

А. Реанның зерттеуінде агрессияны «сапалы» және «қатерлі» - деп екі түрге бөлді. Алғашқысын сапалы агрессияны адам қауіпті жағдайда танытады және ол қорғанушы сипатта болады. Қауіпті жағдайдан шыққан сәтте, адам бойындағы бұл агрессия түрі де, жоғалады.

«Қатерлі» агрессия деструктивті (бұзушы), қатыгез сипатта көрініс береді, кенеттен пайда болады. Агрессияның бұл түрі тұлға болмысымен байланысты келеді. .

Статистикаға сүйенсек, әртүрлі әлеуметтік және демографиялық топтардың агрессиялық мінез – құлқы өсуде. Бұл процесс, баланың балалық шақтан ересектікке өту шекарасы-жасөспірім шақта неғұрлым қатты көрінеді.

Әсіресе осы шақ жасөспірімдер үшін ауыр тиді. Негізінен қоғамды алаңдатып отырған жасөспірімдердің агрессивтілігі, педагогтардың, ата-аналардың, сонымен қатар, зерттеушілердің күшті ғылыми-

практикалық қызығушылығын тудырып отыр. Толғандыратын жағдай ассоциалды әрекеттерден (алкоголизм, норкомания, қоғамдық тәртіптің бұзылуы, бандализм) көрінетін кәмелетке толмағандардың мінез – құлықтарының белгілері. Үлкендерге қарасты шамданған және қарсылық көрсету әрекеттері күшеюде. Қатыгездік және агрессиялықтың шекті түрлері көріне бастады. Жастар арасында қылмыскерлік тез өсті.

Әсіресе баланың агрессивті мінез көрсетуіне мазасыздану, астеникалық жағдай, стресс негіз болады. Сондықтан жеткіншектердің агрессивті мінез көрсеткіштерін Л.Д. Малкованың «Астеникалық жағдайды бағалау шкаласы» әдістемесі, «Агрессияны бағалау» тесті, агрессияның түрін анықтауға арналған Басса-Дарки тесті, «А.Ассингер тесті бойынша агрессияны анықтау» әдісі, мазасызданудың орын алуын И. Спилбергердің «Ситуативті мазасыздану шкаласы» әдістерімен зерттедік.

Агрессияны зерттеуге қолданылатын әдістемелердің бірі –Басса-Дарки сауалнамасы. Жеткіншектерді зерттеу нәтижесінде спортшы білімгерлер арасында вербальдық агрессия өте жоғары дамыған болып табылады. Ол әсіресе ұл балаларға тән, дегенмен агрессияның бұл түрі қыздар арасында да сирек емес екен. Екінші орында өкпелегіштік пен негативизм көрсеткіштері орын алды.

Келесі кезеңде «Агрессияны бағалау тесті» көмегімен зерттеу жүргіздік.

Талдау жалпы жинаған баллдарымен анықталды. Зерттелінгендердің ішінде 4 бала 36-44 арасындағы балл жинады, олардың агрессиясы бір қалыпты. 8 зерттелушінің баллдары 45 және одан жоғары болды, талдау ережесі бойынша олардың агрессивтілігі нормадан артық. Көбінесе ұстамсыздық пен өзгелерге, ешқандай себепсіз, ерекше қаталдық көрсетеді. Көрсеткіштер 35 және одан төмен болғандар саны тоғыз болды. Олар өз күші мен мүмкіндіктеріне сенімі төмен болғандықтан қоршағандармен тіл табысуға тырысады.

Екінші кезеңдегі талдау келесі көрсеткіштер бойынша бағаланады.

Л.Д.Малкова ұсынған «Астеникалық жағдайды бағалау шкаласы» әдістемесі зерттеу нәтижесі бойынша 4 балада астенияның белгісі жоқ (30-50 балл),9 балада әлсіз астения кейде көрініс береді (51-75 балл) ал 8 баланың астениялық жағдайда жүргені анық байқалды (76-100 балл).

И. Спилбергердің «Ситуативті мазасыздану шкаласы» бойынша мазасыздану деңгейін бағалауға болады. Зерттелінушілердің ситуативті мазасыздануы барлық көрсеткіштері бойынша жоғары болғандар 33 пайыз, жекелік мазасыздану көрсеткіші бойынша 51 пайыз болғанын көрсетті. Сонда кейбір білімгерлерде ситуативті және жекелік мазасыздану қатар көрініс беретіндігі анықталды.

Зерттеудің келесі кезеңінде жеткіншектердің жас ерекшелігін, жүргізілген психодиагностикалық жұмыстар нәтижесіне сүйене отырып, балалардың ерекше мінез-құлық көрсетуінің негізгі себебі – жасөспірімдердің өздері өмір сүретін ортасымен қарым-қатынас мәдениетінің қалыптаспағандығы, үлкендерге аландаушылық өзіне деген сенімінен басым келетіндігімен байланысты деген қорытынды жасадық.

Қолданылған әдебиеттер тізімі:

- Ахметжанова Н. «Қиын балалар қиғылығының қыры», Ұлағат, №2, 2000.
- А.В.Хомич. Психология девиантного поведения /Учебное пособие
- Бейсебаева С.Б. « Жастардың девианттық мінез – құлқының дамуына әсер ететін факторлар ». Весник КазНУ Серия юридическая. № 3 2003.
- Күнсләмова Т.К. Жеткіншектердегі өзіндік бағалау, өзіндік реттелу және агрессиялығының өзара байланысын зерттеу. Алматы, 2002.

ҰЛЫ ДАЛА ҰСТАЗЫ ЫБЫРАЙ АЛТЫНСАРИННИҢ ЕҢБЕКТЕРІНДЕГІ БАЛАЛАРДЫҢ ЗЕРТТЕУ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМУЫДАҒЫ ІЗГІЛІК, ДАНАЛЫҚ ЖОЛДАРЫ

Сыдықбекова Айзере, 2курс,

Жаркент жоғары гуманитарлық-техникалық колледжі

Ғылыми жетекші: Ақылшаев Ерқанат Бекежанұлы

Информатика пәні оқытушысы

Өзектілігі: Халық педагогикасы арқылы жас ұрпақты әсемдікті игеруге, сұлулықты сезініп, оны қастерлей білуге, өз бойына дарытуға, яғни бір сөзбен айтқанда оған эстетикалық тәрбие беруге бағытталған. Халық ауыз әдебиетінің үлгілері қашаннан-ақ эстетикалық сипатта болып отырған, онда әсемдік ойдан жырақ, сұлулықтан тыс дүние жоқ. Бұлар халықтық ой-сананың туындысы ретінде үнемі эстетикалық оймен терең астасып жатады. Өмірдегі құбылыстар, ел қорғаған батыр, бас бостандығы үшін күрескен ұл мен қыз, ақылгөй дана қарт әсемдік заңдарына сәйкес жырланады. Қай өнер туындысының да барынша әсем, көркем болып келуін көздеген халық жырдағы әуезділік пен үнділікті, музыкадағы нәзіктік пен ойлылықты, қолөнердегі жарастылық пен көріктілікті негізгі сипат деп таныды.

Мәселе: Ыбырайдың шығармаларын оқи отырып, ол өз заманының беталысын анық аңғарғанын, халық өмірін жаңа арнаға салуда білім мен тәрбие мәселесі қатар жүру керектігіне назар аударғанын көруге болады. Ыбырай әңгімелерінің негізгі қайнары халық тұрмысынан алынған.

Жұмыс мақсаты: Ыбырай шығармаларының басты тақырыбы – еңбек. Ол еңбек адамның өмірі үшін ерекше маңызды рөл атқарады, еңбексіз өнер де, білім де қолға келмейді деп еңбекті бірінші орынға қойып, тәрбие негізі адал еңбекте деп тұжырым жасайды. Оның бұл тақырыпта жазған көптеген әңгімелері бар. Мысалы, «Өрмекші, құмырсқа, қарлығаш», «Бай баласы мен жарлы баласы», «Қыпшақ Сейтқұл», т.б. жазушының бір топ әңгімелері адамгершілік тәрбие мәселесіне жазылған. Адамзат баласы шыр етіп жерге түскеннен бастап ата-ананың аялы алақаны мен ыстық ықыласына бөленіп өсетіні белгілі. Ата-ана баласына небір асыл қасиеттерді үйретіп, жақсы азамат болуын тілейді және үміттенеді. Бұл тақырыпта да жазған Ыбырай шығармалары бар. Мысалы Асыл шөп, Бақша ағаштары, Таза бұлақ т.б. Әр әңгімесінде тәрбиенің ізі жатыр. Оны түсініп оқыған адам ғана ұлы ұстаздың шебер тәрбиеші екеніне көзі жетеді. Әңгіме – оқиғаны баяндауға негізделген қара сөзбен жазылған көркем шығарма. Әңгімеде бас-аяғы жинақы, тиянақты

бір оқиға айтылады. Ыбырай шығармалары қысқа мазмұнды, балалардың түсінуіне жеңіл. Аз сөзге көп мағына сыйғызу, мақал-мәтел мен афоризмдерді орынды қолдану, әр әңгіменің тағылымдық мәніне ерекше көңіл аудару Ыбырай шығармаларының өзіндік ерекшеліктері.

Міндеттері: Қазақ хрестоматиясына енген Ыбырайдың көркем шығармалары өзінің ағартушылық идеясына бағындырылған. Ол әдебиетті бала санасына әсер ететін, сөйтіп, оны жақсы, өнегелі істерге үйрететін мықты құрал деп атап көрсетті. Ыбырайдың шығармаларын оқи отырып, ол өз заманының беталысын анық аңғарғанын, халық өмірін жаңа арнаға салуда білім мен тәрбие мәселесі қатар жүру керектігіне назар аударғанын көруге болады. Ыбырай әңгімелерінің негізгі қайнары халық тұрмысынан алынған. Өмірді, адам әрекеттерін ешқашан дағдыдан тыс әсірелеп суреттеп, шындықтан алшақтамаған. Кейіпкерлерді шынайы өмірге тән әрекеттері арқылы бейнелеуді мақсат тұтты. Оның әңгімелерін тақырып жағынан еңбек пен өнерге баулитын және адамгершілікке тәрбиелейтін шығармалар деп екі топқа бөліп қарастыруға болады. Ыбырай шығармаларының басты тақырыбы – еңбек. Ол еңбек адамның өмірі үшін ерекше маңызды рөл атқарады, еңбексіз өнер де, білім де қолға келмейді деп еңбекті бірінші орынға қойып, тәрбие негізі адал еңбекте деп тұжырым жасайды. Шығармалары мазмұны жағынан да, түрі жағынан да балалар әдебиетіне қойылатын талаптарға сай келеді. Сондықтан да Ыбырай Алтынсаринді балалар әдебиетінің негізін салушы дейміз. Бүгінгі сабағымыздың нысанасы әңгімедегі тәрбие мәселесі. Тәрбие мәселесі бүгінгі өмірде де өз маңызын жойған жоқ, тіпті күн тәртібіндегі өзекті мәселе екенін де білеміз. Ана мейіріне қанып, әке өсиетін тыңдап өскен бала ғана түбінде жылы жүректі азамат болары сөзсіз, олай болса, Ыбырай әңгімелерінде жасынан отбасы тәрбиесін көрген бала үлкен азамат болғанда, өз мәнінде өмір сүруге бейім болады деген нақты тұжырымдар беріледі.

Зерттеулері: Ыбырай Алтынсарин әңгімелерін заманауи дәріптеудің технологиясы Қазіргі заманда Ыбырай Алтынсаринді заманауи оқыту мен тоқытудың түрлі технологиялары бар. Ыбырай әңгімелерін балаларға мен былай жеткізе білдім.

1-тәжірибе. Қанағат Әзірет Әлиден бір жұт келіп сұрады дейді: - Толық байлық қайтсең табылады? Әли айтты: - Қанағат ете білсең. Қанша мал көп те болса қанағаты жоқ кісі байлыққа жеттім деп тоймайды; қанша мал аз да болса барына қанағат ете білсе, бұл адамның көңілі жайлы, тынышырақ болады; - соның үшін Әзірет Әлі,- байлық - қанағатта,- деді.

2-тәжірибе. Франклин деген даңқты білім иесі, он сегіз жасында бір қарияға қонақ болып, шығар кезде қарт дауыстапты: - Еңкей, еңкей - деп. Айтқанша болмай, есік аласа екен, маңдайшасына Франклин маңдайын тарс соғыпты. Сонда қарт күліп айтты дейді: - Бұл кішкентай реніш сізге екіншіде ақыл болар; ұмытпағайсың, сен жассың, өмірің алдында, басыңды тым жоғары ұстамай, төмен жүрсең, мұнанда артық неше соққылардан құтыларсың. Бұл сөзді Франклин сексен жасқа келгенше ұмытпай әрдайым айтушы еді.

3-тәжірибе. Түлкі мен ешкі. Бір түлкі жүгіріп келе жатып абайсызда бір терең апанға түсіп кетіпті. Шығайын десе шыға алмай тұрғанда, ешкі су іздеп жүріп,

әлгі апанға келіп, түлкіні көріп: - Әй түлкі батыр, неғып тұрсың? - депті. Түлкі айтты: - Ой батыр, жаным рахат тауып тұрмын: қырда әрі сусап, әрі ыстықтап өліп едім, апанның іші әрі салқын, әрі түбінде түп-тұнық суы бар екен,- деді. Мұны естіп ешкі мен де салқын су ішейін деп, секіріп апанға түскенде, түлкі екен секіріп ешкінің үстіне мініп, онан мүйізіне шығып, мүйізінен секіріп қырға шығып, жөніне кетті дейді.

4-тәжірибе. Жаман жолдас. Екі дос кісі келе жатып, бір аюға ұшырапты. Бұл екі кісінің біреуі әлсіз, ауру екен, екіншісі мықты, жас жігіт, аюды көрген соң бұл жігіт, ауру жолдасын тастап, өзі бір үлкен ағаштың басына шығып кетті дейді. Ауру байғұс ағашқа шығуға дәрмені жоқ, жерге құлады да созылып, өлген кісі болды да жатты: есітуі бар еді, аю өлген кісіге тимейді деп. Аю бұл жатқан кісінің қасына келіп иіскелеп тұрды да, дыбысы білінбеген соң тастап жөніне кетті. Мұнан соң манағы жолдасы ағаштан түсіп, аурудан сұрапты: - Достым, аю құлағыңа не сыбырлап кетті? Ауру айтты дейді: - Аю құлағыма ақыл сыбырлады, екінші рет тар жерде жолдасын тастап қашатын достармен жолдас болма деді,- дейді.

Қорытынды: Ыбырай Алтынсарин әңгімелеріндегі құндылықтар Ыбырай Алтынсарин есімі қазақ балалары үшін мектеп ашқан ұлы ағартушы, орыс әдебиеті классиктерінің балаларға арнап жазған шығармаларын қазақ тіліне аударған аудармашы ретінде ғана емес, қазақ жазба әдебиеті тарихында тұңғыш прозаик ретінде де белгілі. Олай дейтін себебіміз, Ыбырайға дейін шын мәнінде көркем проза қазақ жазба әдебиетінде қалыптаспаған еді. Мазмұны жағынан Ыбырай әңгімелері өз заманының келелі мәселелерін қамтиды. Оның шығармалары жас ұрпақты мейірімділікке, адалдыққа, ізеттілікке, ақылдылық пен білімділікке, т.б. ізгі қасиеттерді үйретуге шақырады. Ыбырай Алтынсарин «Қазақ хрестоматиясына» Қара батыр, Байұлы, Жиренше шешен, Тазша бала туралы ертегі, Бай баласы мен жарлы баласы, Таза бұлақ, Әке мен бала т.б. тәлімдік мәні зор әңгімелерін енгізді.

Ұлттық сана - ұлт руханиятының негізі. Ұлттық сананы ұлт руханиятының өзегі дейтін себебіміз, тарихта қазақты ұлт ретінде сақтап қалған дүние - ұлттық сана, ұлттық сананың рухы. Қазақ ұлтының ұлттық санасының тарих өрісіндегі құбылысы елдік, бірлік, ар-намыс, батырлық, ержүректілік, тектілік, кісілік, имандылық, адалдық, тазалық, намысшылдық, қамқорлық және ұлттық қасиетке терең болу.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақтың педагог - ағартушысы Ы.Алтынсарин өмірі мен қызметі туралы материалдардың библиографиялық көрсеткіші. - Каз. ССР хабаршысы. - Алматы. 1950. - №5 - 55-57 б.б.
2. Ыбырай Алтынсарин. Шығармалар жинағы. - Алматы:1955. - 413 б.
3. Сейфуллин С. Алтынсарин Ыбырай. Өлеңдер жинағы. - Алматы . ҚҚӘБ, 1965. - 54 б.
4. Рысбекова Г.Е. XIX ғасырдың II жартысы мен XX ғасырдың алғашқы ширегінде Қазақстанда Ы.Алтынсариннің педагогикалық идеялары мен ағартушылық қызметінің дамуы. - Алматы. 2001.
5. ҚР ОММ. 25 - қор, 1-тізбе, 2557 - іс, 20-25 пп.

6. Исенов Ө.И. Исенова С.И. Ыбырай Алтынсариннің қоғамдық-саяси қызметі // Қостанай облысы әкімдігі Қостанай облысы мәдени басқармасы Қостанай облыстық мемориалдық Ы.Алтынсариннің мұражайы. «Ыбырай Алтынсарин мұрасының әлеуметтік, педагогикалық, өнегелі әлеуеті және қазіргі заман».
7. Республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдар жинағы. - Қостанай, 2011. - 227 б. - (131-138 бб.).

ВЛИЯНИЕ ИНТЕРНЕТ - РЕСУРСОВ НА РАЗВИТИЕ РЕЧИ ПОДРОСТКОВ

Казанцев Никита Вячеславович, обучающийся 2 курса,
КГБПОУ «Барнаульский лицей железнодорожного транспорта»
Косохова Н.В, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность: определяется тем, что в настоящее время социальные сети играют огромную роль в жизни современного общества. Ежедневно в них общаются, решают какие-либо вопросы, назначают встречи, ищут интересующую информацию множество людей, а наиболее активными пользователями, безусловно, выступает молодежь.

Проблема: в наше время скоростных технологий и развитых коммуникаций влияние интернет – общения на речь подростков не вызывает сомнения. К сожалению, наблюдается снижение качества речи подрастающего поколения. Речь служит показателем развития человека. Ещё в свое время Лев Николаевич Толстой предупреждал: "Язык - это орудие мышления. Обращаться с языком кое-как – значит, и мыслить кое-как: неточно, приблизительно, неверно».

Цель работы: изучение влияния использования интернет-ресурсов на письменную речь и устную речь подростков

Задачи:

1. Рассмотреть процесс и особенности интернет-коммуникации молодежи
2. Определить наиболее популярные ресурсы для общения подростков
3. Проанализировать язык, используемый для письменного общения.
4. Выявить отношение подростков к вопросу влияния особенностей интернет-общения на их практическую грамотность.
5. Описать и систематизировать полученные данные

Современные подростки могут часами просиживать в социальных сетях. Интернет-общение является важной частью жизни любого современного человека. Особое значение оно играет в жизни подростков, являясь средством коммуникации и интернет-социализации в цифровом сообществе. В последнее десятилетие появился и распространился новый стиль, особенно популярный среди молодежи. Основная особенность этого стиля заключается в намеренном нарушении норм орфографии русского языка (ориентированных на этимологию) при сохранении графических принципов чтения и, в общем, той же фонетической последовательности. Язык письменной интернет-коммуникации подростков имеет особенности. Кроме привычных сокращений,

существует особый стиль искажения слов, Также подростки широко используют графические выражения (эмотиконы, стикеры).

Среди пользователей-подростков существуют устойчивые выражения, которые можно назвать жаргонизмами, например, *винт полетел* (вышел из строя винчестер, жесткий диск), *комп* (компьютер), *Инет* (Интернет), *клава* (клавиатура) и др. А теперь появился и новый стиль, который еще называют «падонкаффским». Смысл этого стиля в намеренном искажении русского языка. Стали приобретать популярность такие слова как «превед», «медвед», «афftar», «ржунимагу» и прочие обороты нового «сетеза». Стиль общения в Интернете подразумевает, что виртуальный человек должен уметь говорить быстро и при этом еще быть оригинальным. Сленг становится своеобразным паролем, благодаря которому сразу становится понятно, кто «свой», «кто чужой».

Язык виртуального общения находится под прямым влиянием американского варианта английского языка, диктующего свои правила общения в сети. Одним из наиболее очевидных заимствований является использование общепринятых эмотиконов ("смайликов"). Основная цель использования такой знаковой системы - экономия времени, отведенного на общение. Нехватка времени - это примета современного общества в целом: темп жизни ускоряется с каждым днем, и язык, соответственно, приспособливается к новым условиям функционирования. Такой тип общения требует быстроты написания сообщений, поэтому письма отличаются краткостью и лаконичностью. Объем одного сообщения не превышает 5-6 слов. В связи с этим постепенно стал выработываться союз письменной и устной речи или, как его еще по-другому называют, Интернет-сленг.

В проведении опрос - анкетирования обучающихся лица приняли участие 45 человек. Согласно результатам опроса 89% респондентов пользуются интернет - ресурсами каждый день. Нет ни одного человека, участвовавшего в опросе, который вообще не использует интернет. Самым популярным ресурсом для письменного общения подростков, оказалась соцсеть ВКонтакте (49%). Следующим по популярности является мессенджер WhatsApp (33%). Оказалось, что 82 % опрошенных используют сленговые слова и выражения, различные сокращения. Указывая причины подобных языковых изменений, подростки считают, что с помощью сокращений они экономят время, сленговые слова кажутся им более приятными по форме и звучанию, а искажение слов они считают забавным явлением. 53% подростков считают, что использование подобного стиля общения в письменной речи никаким образом не влияет на их практическую грамотность.

Подросткам нравится использовать Интернет-сленг. Это их раскрепощает, они могут свободно общаться на любые темы, ребята перестают ощущать одиночество и не остаются со своими проблемами один на один. В наше время это очень важно. Сленг позволяет общаться быстро, что весьма удобно в наше время. Обычно в чатах и в VK переписка ведется сразу с несколькими людьми, и поэтому здесь скорость написания тоже важна. Однако Интернет-общение способствует развитию безграмотности у молодого поколения. Подростки во

время переписки в Интернете из-за бездумного написания или спешки, подчинения модным тенденциям, а также в целях экономии времени допускает серьёзные ошибки в правописании. Отсутствует самоконтроль при наборе текстов в сети, нежелание оформлять текст грамотно, избегать сокращений в условиях быстрых переписок в социальных сетях, Это ведёт к тотальной безграмотности населения.

Литература

1. Копыл В.И. "Общение в Интернете". Изд-во: АСТ. 2005.
2. Крысин Л. П. Молодежный жаргон // Крысин Л.П. Русское слово, свое и чужое.- М., 2004.

СОВРЕМЕННЫЙ ПРЕПОДАВАТЕЛЬ ГЛАЗАМИ СТУДЕНТОВ

Жауынбаев Асхат, Чейдуков Родион студенты 3 курса, ОТЖТ - структурное подразделение ОрИПС филиала СамГУПС

Научный руководитель: Долгушина Татьяна Юрьевна, преподаватель

Актуальность: в современном обществе преподаватели играют все более важную роль и уже не являются просто передатчиками знаний и информации. Преподаватели должны быть психологами, исследователями и новаторами. С первой встречи обучающиеся формируют образ преподавателя, который состоит из ряда элементов, таких как стиль общения, уважение к обучающимся и доверие к тому, что говорит преподаватель. Восприятие обучающихся к преподавателю играет важную роль в определении их отношения к предмету.

Проблема: Сложность преподавательского труда в том, что нужно найти подход к каждому студенту. Создать условия для развития способностей, заложенных в каждом. Самое главное – преподаватель должен помочь студенту осознать себя личностью, пробудить потребность в познании себя, жизни, мира, воспитать в нём чувство человеческого достоинства, составляющая которого – осознание ответственности за свои поступки перед собой, товарищами, обществом.

Цель работы: изучить образ, модели поведения преподавателя, манеру передачи информации, и ответить на вопрос «каким его видят нынешние студенты?».

Задачи:

- Изучение различной литературы;
- Исследование методики невербального общения
- Проведение опроса среди студентов
- Обработка и анализ данных, полученных в ходе опроса.

Современный преподаватель - это человек, который в первую очередь должен быть заинтересован в учащих, должен не только диктовать инструкцию, но и вдохновлять, модернизировать. Талантливый и бесталаный ученик - зависит от педагога.

Невербальное общение - это передача информации посредством любых каналов коммуникации, отличных от словесных.

Знать виды невербального общения и понимать невербальные сигналы важно по нескольким причинам. Во-первых, они выполняют функции точного выражения чувств, ведь очень часто мы испытываем чувства настолько сложные, что просто не в состоянии подобрать для их описания нужные слова, но это можно сделать, используя невербальные средства и методы. Во-вторых, они выполняют функции более глубокого взаимопонимания.

Важной характеристикой профессионально-педагогического общения является стиль. Стиль – это индивидуально-типологические особенности взаимодействия педагога и обучающегося. Стиль общения – индивидуальная стабильная форма коммуникативного поведения человека, проявляющаяся в любых условиях взаимодействия, в деловых и личных отношениях, руководстве, обучении и воспитании, способах принятия и осуществления решений, в избираемых приемах психологического влияния на людей, в методах разрешения межличностных и деловых конфликтов.

Методы обучения – это способы организации учебного материала и взаимосвязанной деятельности преподавателя и обучающихся в процессе обучения. Как говорил известный педагог М.Н. Скаткин, метод – это путь, которым учитель ведет ученика от незнания к знанию, от неумения к умению, путь развития его умственных сил. Любой метод обучения предполагает цель и систему действий, средства обучения по ее достижению, намеченный результат.

В данной работе проведено микроисследование методом анкетирования студентов на тему: «Каким должен быть современный преподаватель глазами студентов?».

В опросе, проведенном на различных курсах нашего учебного заведения, приняли участие 856 студентов.

На основании анализа анкетирования мы можем увидеть портрет современного преподавателя. Это человек, который, прежде всего умеет доступно объяснить материал и поставить себя на место обучающегося. Это может быть опытный преподаватель или более молодой коллега. Студентам нужен преподаватель, который хорошо владеет материалом, умеет находить общий язык с обучающимися и объективно оценивать их личные достижения.

Выводы: Подводя итоги проделанной работы, в первую очередь хотелось бы отметить то, насколько важна профессия преподавателя в современном мире. Ведь все мы, по завершению обучения, несем с собой во взрослую жизнь не только ценные знания, но и бесценный жизненный опыт, который передают нам именно преподаватели.

В работе мы рассмотрели невербальное общение преподавателя, как способ передачи информации, посредством изучения таких вопросов, как основы невербального взаимодействия; виды невербального общения и их влияние на обучающихся. Также было проведено исследование факторов эффективности деятельности преподавателя посредством анкетирования среди опрашиваемых студентов.

Благодаря проведенному анкетированию, анализу исследуемых вопросов и задач, мы смогли ответить на самый главный вопрос - «Каким должен быть современный преподаватель глазами студентов?».

Путем подведения итогов анкетирования, удалось понять принцип мышления студентов и получить ответы на вопросы: «На что обращают внимание студенты при первой встрече с преподавателем?»; «Какой стиль педагогического общения приемлем?»; что важно «Умение объяснять учебный материал, знание предмета, человечность и такт?»; «Какой стиль речи должен использовать современный преподаватель?»; «Должен ли современный преподаватель владеть знаниями в области информационных технологий?» и сформировать портрет современного педагога

Что же касается рекомендаций по применению данного исследования, то это, в первую очередь, можно рассматривать как один из эффективных инструментов при проектировании и внедрении системы менеджмента качества, который позволяет своевременно выявлять положительные и негативные моменты в организации учебного процесса и вовремя принимать необходимые решения для улучшения образовательной деятельности.

Литература

1. «Педагогическая психология. Учебное пособие. Стандарт третьего поколения» / Регуш Людмила Александровна, Орлова А. В.
2. «Практикум по педагогической психологии» / Молодцова Наталья Геннадьевна.
3. Исаев, Е. И. Педагогическая психология : учебник для вузов / Е. И. Исаев. - Москва : Издательство Юрайт, 2023. - 347 с.
4. «Педагогическая психология» / Лев Семёнович Выготский.
5. «Педагогическая психология» / Наталья Молодцова.
6. «Педагогическая психология: схемы и тесты» / Бронюс Айсмонтас.

ТӘУЕЛСІЗ ЕЛДІҢ ЖАС ҰРПАҒЫН - ПАТРИОТТЫҚҚА ТӘРБИЕЛЕУ

Баяхметова Дариға, 3курс, Н.Құлжанова атындағы Торғай
гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Насрединова Ақжаркын Есетовна
педагогика ғылымдарының магистрі

Еліміз егемендік алғаннан бері жас ұрпақ тәрбиесінің темірқазығы – қазақстандық патриотизм болып есептелген. «Қазақстандық патриотизм» ұғымы біздің тәуелсіздігімізбен қоса туған жаңа сөз болып, еліміздегі саяси-әлеуметтік ахуалдың ерекшелігін көрсетеді. Елімізде жүзден аса ұлттар мен ұлыстардың өкілі өмір сүруде. Қазақстан олардың көпшілігінің туған Отаны және бұдан былай да мәңгі тұрақтап қалар мекені болмақ. Сондықтан олардың әрқайсысы Қазақстанды ата-жұртым деп танып, оның тәуелсіздігін қорғауға және материалдық байлығын арттыруға еңбек етуі тиіс. Сол себепті қазақстандық патриотизм ұғымы күнделікті өмірде жиі қолданылып, кеңінен қалыптасып келеді. Бұл ұғымның педагогикалық жүгіне келер болсақ, ол

болашақ Қазақстан азаматтарын тәрбиелеумен тығыз байланысты. Қазақстандық патриотизм – Отан – анаға деген сүйіспеншілік пен азаматтық ерлік, өнеге көрсетушілік, бойдағы білім мен білікті, ақыл-парасатты ел игілігіне жұмсау, атамекен мүддесіне арнау болмақ. Өз елінің өткенін, тілін, әдет-ғұрпын, салт-дәстүрін құрметтей білу де осы қазақстандық патриотизм құрамына кіреді.

Жас ұрпақтың бойына елжандылық, Отан сүйгіштік сияқты асыл сезімдердің бой көтеруіне және балалардың батыл, ер жүрек, қайсар да, қайратты болуына жол аша отырып, оларды ұлттық дәстүрді түсінетін әсем тұлға етіп тәрбиелеу

Патриоттық құндылықтары қалыптасқан тұлға. Бала тәрбиесі – өте күрделі процесс. Оның күрделілігі бесіктен бастау алып, үнемі уақытпен, бала көңіл-күйімен, жеке қабілетімен, икемділігімен, тізгінді үнемі қадағалау қажеттігімен ұғындырылады. «Тәртіптің ең тамаша мектебі – отбасы», «Ұяда не көрсең, ұшқанда соны ілерсің»- дейді халқымыз. Балаларды Отанды, туған жерді, өзінің халқын сүйуге тәрбиелеу – мұғалімнің аса маңызды, аса жауапты да қадірменді парызы» - деп көрсеткен. Әр дәуірдің тарихи кезеңдерінде Отансүйгіштікке тәрбиелеудің өзіндік мүдделері болады. Ол ең алдымен, «ұлтжандылық», «отансүйгіштік», «патриотизм», ұғымдары сол заманның ақиқаты – наным-сенімінен туындайды.

Жалпыазаматтық және ұлттық құндылықтарды меңгерген Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздеріне, халықаралық мәдениетіне, тарихына, дәстүріне, тіліне, дініне құрметпен қарау. Халықтар арасында достықты нығайту Ұлттық және әлемдік нәрінен сусындаған, ғылыми - техникалық прогресс көшіне ілесе алатын Қазақстан Республикасының экономикалық байлығын дамытатын 21 таңда сапалы білім берумен қатар, болашақ жастарды патриоттыққа тәрбиелеудің де зор қажеттігі туындап отыр. Әлеуметтік жағдайлардың өзгеріске ұшырауы білім беру мекемелеріндегі тәрбие жұмыстарын тоқырауға әкелді. Қазіргі кезеңде тәрбиеге және тәрбие жұмыстарына деген жаңаша көзқарас қалыптасуда, олардың ізгілік мәні тереңірек ашылуда. Тәрбие жұмыстары әр баланы қайталанбас тұлға ретінде қарап, оның өзгеше қасиеттерін дамытуы қажет.

Әрбір бала – тұлға, өзінше бір әлем, ал, әр педагогтың міндеті әр тұлғаны көре білу, жүректеріне жол табу. Бүгінгі күнде барлық педагогтардың алдындағы мақсат өмірдің барлық саласында белсенді, шығармашылық іс-әрекетке қабілетті, еркін тұлға тәрбиелеу болып табылады.

Бала бойына ізгілік нұрын төгіп, білім нәрімен сусындатар ұстаз әрқашан ізденіс үстінде болуы шарт деп білімін жетілдіріп отыруы міндетті. Балабақшаның негізгі жүрегі, басты бөлшегі – тәрбиеші. Көрнекті тұлға Ахмет Байтұрсынұлы: «Балам дейтін ел болмаса, елім дейтін бала қайдан болсын», деген екен. Ұстаздардың әр күні ізденіспен, ертеңгі азаматты қалыптастыру жауапкершілігімен ұштасып жатады. Тәуелсіз елдің жас ұрпағын лайықты түрде тәрбиелеу – бізге артылған аса жоғары міндет.

Оның маңыздысы бүлдіршіндердің көкірегін рухани қазынаға толтыру. Ойын арқылы тілін дамыту дағдыға айналған. Өйткені, ұстаздың міндеті жас

ұрпаққа қазыналы да бай қазақ тілін сіңіру. Қиындығы мен қызығы, ауыртпалығы мен жауапкершілігі қатар жүретін осы еңбектің жолындағы педагогикалық ұстанымым – үнемі жаңалыққа ұмтылып, алдыңғы қатардан көріну және әр тәрбиеленушілердің бойынан жылт еткен жақсылықты, талантты тауып, бұлақтың көзін ашу, биікке жетелеу, сондай ізденістер арқылы биік мақсаттарды орындау.

Заман талабына сай азамат тәрбиелеу үшін тәрбиеші де үнемі оқу мен ұмтылыста болуы қажет. Бүгінгі мектепке дейінгі білім беру жүйесіне, оның сапалы мазмұнын жаңғырту мәселелеріне айрықша көңіл бөлінуде.

Сондай-ақ, бізге бейбіт өмір, тәулсіздік пен еркіндік сыйлаған батыр бабаларымыздың ерлігін шүбәсіз мойындай отырып, оларды қастерлеуге баулу. Сонымен қатар мектепке дейінгі жастағы балаларды халқымызды сүюге, ел рәміздерін құрметтеп, Ел басына деген сый- құрметке, салт- дәстүрді жете меңгеруге жол ашу жан-жақты қарастырылды. Мектепке

дейінгі жастағы балалардың бойынан тілге, халқымыздың тарихи, ата-бабаларымыздың салт-дәстүріне деген ізгі құрметті, сүйіспеншілігі, адам сезімімен нық сенім жарқын болашаққа деген нұрлы ұмтылыста бөлу

Бүгінгі егемен елімізде мәдени ортаға деген зор байланыс нығайды. Елжандылықтың осы бір ерекшеліктерінен аса маңызды педагогикалық міндет мектепке дейінгі жастағы балалардың бойында өз мемлекетіне, оның саяси және мемлекеттік мекемелеріне, заңдарына сүйіспеншілік пен құрмет көрсету сезімі де басты назарда болу керек.

Балаларды Отанды, туған жерді, өзінің халқын сүюге тәрбиелеу – мұғалімнің аса маңызды, аса жауапты да қадірменді парызы.

Әр дәуірдің тарихи кезеңдерінде Отансүйгіштікке тәрбиелеудің өзіндік мүдделері болады. Ол ең алдымен, «ұлтжандылық», «отансүйгіштік», «патриотизм», ұғымдары сол заманның ақиқаты – наным-сенімінен туындайды.

Халықтың болашағы – ұрпағы, ұрпақтың тәрбиесі – педагогтарда, педагогтардың мұраты – жетілген, толыққанды азамат тәрбиелеу. Ал, толыққанды азамат қалыптасу үшін – ақыл-ой тәрбиесі, имандылық, еңбек, эстетикалық, тілдік қатынас, дене тәрбиесі, сонымен қатар, экологиялық, экономикалық, патриоттық тәрбие берілуі тиіс. Тәрбиенің қалыптасуы – педагог, бала, ата-ана еңбегімен байланысты екендігі айқын. Демек, бұлар береке-бірлікпен жұмыс істеп, бұзылмайтын, айнымайтын темір тәртіпке бас игенде ғана іс оң нәтиже таппақ. Бұл ұлдың еркіндігіне, қыздың шіркіндігіне қойылатын жоғары талап. Сондықтан да, осы үш негіз бірлесе отырып жұмыс жасаса өкінбейтініміз анық. Тәрбие мәселесін тек балабақша мен педагогтар қауымының мойнына арта салумен іс бітпейді. Оның нәтижелі болуы ата-аналар мен қоғамдық ортаның тәрбие ісінен шет қалмай белсене араласуына, адам тәрбиелеудегі жауапкершілікті бірлесе көтеріп, жұмыла істеуге тікелей байланысты. Ол жөнінде Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заң жобасында: «Ата-аналар балалардың өмірі мен оқуы үшін олардың денсаулықтарын, рухани әрі дене қуатының қауіпсіз дамуын, адамгершілігі жағынан дұрыс қамтамасыз етуге міндетті», - делінген. Балалар өз тәрбиешілерінің жүріс-тұрысына, мінез-құлқына, іс-әрекетіне, дүниетану

көзқарасына еліктемей тұра алмайды. Орыстың ұлы педагогы К.Ушинский: «Тәрбиенің қайнар көзі тек адамның жеке басының өнегесіне негізделген. Ешқандай жарғы да, бағдарлама да, ешқандай орынның жасанды әрекеті де оның орнын баса алмайды», - деп текке айтпаған.

Жалпы қай қоғам болмасын сол қоғамға лайықты ұрпақ тәрбиелеуге тырысқан. Біз қозғап отырған ұлтжанды, ел жанды, отаншыл, отансүйгіштік, елтжандылық тәрбие қай кезде болмасын ұрпақ тәрбиесінде өзекті мәселе болған. Балабақшада балаларды патриоттыққа тәрбиелеуде халық ауыз әдебиеті ұлттық ойындар, салт-дәстүрдің маңызы зор. Балаларды мақсатты түрдегі саяхаттар арқылы, патриоттық кинофильмдер, ерлік ертегілері балаларды елін сүйуге, ерлікке, Отанын қорғауға тәрбиелейді

Әр балабақшада оқу-тәрбие мекемелерінде өсіп келе жатқан жас буындарды патриотизмге, отан сүйгіштікке тәрбиелеудің теориясы мен болмысқа толы фильмдер көрсетілсе, онда балалардың одан үлгі, тәрбие, тәлім алып, мақтанышпен айтып жүреді. Ұлтын, тарихын мақтан тұту- елжандылық тәрбиеліліктің бір көрінісі. Баспасөз беттерінде де осы сынды әңгіме, мақалаларды жиі-жиі жариялау арқылы елжандылық тәрбиені дұрыс бағытта жүргізе аламыз!

Пайдалынған әдебиеттер

1. Учительская плюс №48(343) 07.2018
2. Қоянбаев Ж.Қ. Педагогика.- Алматы. 2000
3. Педагогика оқу құралы – Алматы ҚазМҰУ, 2006.
4. Ахметова Г.К., Исаева З.А., Әлқожаева Н.С. Педагогика: Оқулық – Алматы, 2006.
5. Әлқожаева Н.С. Педагогика (оқу әдістемелік кешен) – Алматы, 2006.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА ТАНЫМ ҚУАТТАРЫН ДАМУ

Сарсекова Тұмарым Бекболатқызы, 2 курс, Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Рахимова Асфира Сейтбековна, психология және арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Танымдық белсенділік баланың психологиялық - денелік дамуының алғы шарты мен нәтижесі болып табылады. Осыған байланысты балалардың жоғары психикалық үрдісін қабылдау, зейін, ойлау, түйсік, ес, қиял ерекшеліктеріне тоқталып, оларға анықтама бере аламыз.

Мәселе: Барлық танымдық процестер үрдістердің қасиеттері мен қатар бір-бірімен сипатын анықтай отырып, олармен бірге және тығыз байланыста болуын бірізділікте жүргізу. Демек ойын үрдісінде ынталандыру- бұл ең алдымен балалардың танымдық бесленділікті арттыру болып табылады.

Мақсаты: Мектеп жасына дейінгі балалардың психикалық танымдық үрдістерін және мектепке оқуға дайындық мотивациясын қалыптастыру.

Міндеттері:

-мектеп жасына дейінгі балаларға психологиялық қолдау жасау;
-іс-әрекет және оның әдіснамалық негізі қарастыру.

Жас баланың өмірді тануы, еңбекке қатынасы, психологиялық ерекшеліктері осы ойын үстінде қалыптасады. Л.С. Выготский пікірінше, ойын мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының дамуына ықпал ететін жетекші, басты құбылыстың бірі деуге болады. Бала ойын арқылы өзінің күш-жігерін жаттықтырып, қоршаған орта мен құбылыстардың ақиқат сырын ұғынып үйрене бастайды. Ойын кезіндегі баланың психологиялық ерекшелігі мынада: олар ойнайды, эмоциялық әсері ұшқындайды, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері мен таным үрдістері дамиды, мұның бәрі баланың шығарымпаздық қабілеті мен дарынын ұштайды.

Танымдық белсенділікті психологиялық -педагогикалық құбылыс ретінде анықтау, бұл мектеп жасына дейінгі балалардың тұлғалық сапасының ерекшелігіне талдау жасауға, тәрбиелеу мен оқыту үрдісін қалыптастыру жағдайлары мен құралдарын қарастыруға мүмкіндік береді.

Танымдық белсенділік баланың психологиялық- денелік дамуының алғы шарты мен нәтижесі болып табылады. Осыған байланысты балалардың жоғары психикалық үрдісін қабылдау, зейін, ойлау ерекшеліктері анықтайды.

Барлық психикалық танымдық үрдістердің ішінен ойлау жетекші үрдіс болып табылады. Барлық танымдық процестер үрдістердің қасиеттері мен қатар бір-бірімен сипатын анықтай отырып, олармен бірге және тығыз байланыста болуып бірізділікте жүреді. Демек ойын үрдісінде ынталандыру- бұл ең алдымен бала ойлауын дамыту болып табылады. Ойлау адам өмірінде аса қымбат орын алады. Баланың ақыл –ойының дамуы тек белгілі бір білім көлеміне емес, танымдық іс -әрекет амалдары мен тәсілдерін игерумен бірге еске сақтау, ойлау, елестету, танымдық шығармашылық қабілеттерінің дамуын тұтас қамтиды. Бала дамуы үшін есте сақтауы мен ойлау қабілетінің мәні өте зор. Бұлардың бәрі қоршаған ортамен, білік дағдысының қалыптасуы, есте сақтау және ойлау қабілетімен тығыз байланысты. Баланың ойлау әрекетін ойдағыдай дамыту үшін, тиімді тәсілдер қолданып, арнайы жұмыстар жүргізу қажет. Ойлау аса күрделі психологиялық процесс. Мектепке дейінгі балалардың таным үрдісін арттыру аса маңызды мәселе, ол үшін жалпы және негізгі жағдайларды жақсарту басты міндет болып табылады. Біріншіден, тәрбие беруге арналған дамытушы ортаны жабдықтау қажет десек, ол мектепке дейінгі кезеңнің өзіндік ерекшелігі мен құндылықтарын сақтайтын, баланың балалығына бағытталуы шарт.

Екіншіден, тәрбие мекемесінің басшысы мен тәрбиеші педагогтар қауымы кәсіби шеберліктерін үнемі шыңдап, білімін жетілдіруге жүйелі көңіл бөліп, ұжымның шығармашылық бағыт-бағдарын айқындап, оны жүзеге асыруға белсенділікпен ат салысуға және жағымды психологиялық ахуалдың тұрақтануына ықпал ету қажет. Сондай-ақ, отбасының сұранысы мен талап-тілектерін қанағаттандыру тәрбиенің балаға берілген таным үрдісі жайында ата-анамен үнемі бірлескен ынтымақты негізде жұмыс істеу де өте маңызды.

Үшіншіден, балабақшада тәрбиелеу берудің технологияларын сауатты меңгеріп, жаңа педагогикалық әдіс-тәсілдер жүйесін кәсіби шеберлікпен игеріп,

оны тәжірибеде пайдалануға шығармашылықпен үлес қосып отырса. Баланы тәрбиелеу, дамыту мәселелерінде отбасы мен балабақша ұжымының бірлескен өзара тығыз байланыста болуы.

Баланы өмірге дайындау үшін дамытудың маңызы ерекше. Даму барысы:

1. Зердесін дамыту
2. Эмоциясы мен сезімдерін дамыту
3. Күрт қиыншылықтарға төтеп бере алуын дамыту
4. Өзіне-өзінің сенімділігін, өзін-өзі қабылдау, жақсы көруді дамыту .
5. Танымдық үрдісін дамыту
6. Өзін-өзі алып жүре алуын, дербестігін дамыту
7. Өзін-өзі көрсете алуына, өзін-өзі жетілдіруге ынтасын дамыту.

Баланы тәрбиелеу, таным үрдісін дамыту мәселелерінде отбасы мен балабақша ұжымының бірлескен өзара тығыз байланыста болуы керек.

Мектеп жасына дейінгі балалар өздерін қызықтырған мәселелерді түсіну үшін өзіндік эксперименттер жасауға кіріседі, құбылыстарды бақылайды, оларды талқыға салып, қорытындылар жасайды. Мектепке дейінгі балалық шақтың соңында кейбір механикалық физикалық және басқа байланыстар мен қатынастарды түсінуді, осы байланыстар мен қатынастар туралы білуде жаңа жағдайларда қолдана білуді талап етеді.

Зерттеу нәтижелері :Зерттеу жұмыстары ойын үдірісінде танымдық біліктерінің дамуына негіз болады. Әсіресе ,бұл жұмыстарда әр баланың жеке мүмкіндіктері мен қасиеттері айқындалды. Зерттеу жұмысы №18 «Еркетай» балабақша-бөбекжайында жүргізілді. Ересектер тобынан 15 бала қатысты. Зерттеу барысында балалардың танымдық дербестігін ұйымдастырудың негізгі құралы өзіндік жұмыс және ол баланың дербес танымдық іс-әрекетін жандандыруда ерекше жұмысты жүргізудің, ұйымдастырудың формасы ойын әдісі ғана емес, ол балаларды дербес танымдық іс-әрекетке тарту, қызықтыру құралы деп есептеуге болады. Олай болса, балалардың дербес танымдық іс-әрекеті олардың танымдық белсенділігін арттырудың ең тиімді жолы.

Қорытындылар: Балалардың танымдық іс-әрекетін дамыту, олардың жоспарлау және ұйымдастыру біліктерін қалыптастыруда оқу-зерттеу жұмыстарының маңызы өте зор. Танымдық іс-әрекеттің шығармашылыққа ұмтылу арқылы сипатталады. Өз бетімен білуге ұмтылу танымдық ізденімпаздықты қажет етеді. Ендігі жерде мектеп жасына дейінгі баланың бүкіл өмірін ұйымдастыру, оның денсаулығын нығайту, ақыл-ой, адамгершілік тәрбиесін жетілдіріп, түптеп келгенде мектепке даярлау, тікелей ата-ананың үлесіне тиеді.

Әдебиет

1. Балалар психологиясы: оқулық / Ж.Қ. Дүйсенова, Қ.Н. Нығметова / — 2012.
2. Детская психология: учебное пособие / Д.Б. Эльконин; ред. сост. Б.Д. Эльконин .-6-е изд., стер.- / — 2011
3. Возрастная психология: учебник для бакалавров / Л.Ф. Обухова / — 2014
4. Психология детей младшего школьного возраста: учебник и практикум для бакалавров / [Айгумова З.И., Васильева Н.Н., Вачков И.В. и др.]; под общ. ред. А.С.Обухова / — 2014
5. 1. Мухина В.С Балалар психологиясы Алматы, 1986

ЖАҢАРТЫЛҒАН БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫНДА ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Тоқасова Дильназ Тоқасқызы, II курс,
«Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі» КМКК
Ғылыми жетекшісі: Даутова Мадина Токтаровна
Педагогика және арнайы пәндер оқытушысы, педагог-зерттеуші

Зерттеудің өзектілігі: Елбасы Н. Ә. Назарбаев: «Біз осы заманғы білім беру жүйесіз, әрі алысты барлап, кең ауқымды ойлай білетін осы заманғы мұғалімдерсіз инновациялық экономика құра алмаймыз»- деп атап көрсеткендей, осы заманғы ұстаз – болашаққа заман ағысымен ілгерілеген озық тұлға. Мұғалімге осындай көзқараспен қарау, оның алдына қойылар талапты да айқындайды.

Қоғамның өзгеруімен байланысты білім беру әдістері де білім көлемі де үнемі өзгеріп отырады. Ол білім беру заңдылықтарына байланысты өзгеріп дамып отырады. Біз ұстаздар қауымы қандай болмасын жаңалыққа құлақ түре жүретініміз айқын. Жаңа технологияларды тәрбие үрдісінде қолданудың тиімділігін қашан да жолға қоярымыз анық.

Зерттеу мақсаты: Жаңартылған білім беру мазмұнына байланысты тәрбие жұмысының мәселелерін ғылыми –теориялық тұрғыдан негіздеу.

Зерттеу міндеттері:

- Жаңартылған білім беру мазмұнына байланысты педагогикалық – психологиялық әдебиеттерге шолу жасау;
- Тәрбие жұмысының мазмұны мен міндетін зерттеу;
- Жаңартылған білім беру мазмұнына байланысты тәрбие жұмысының мәселелерінің ерекшеліктерін анықтау;

Зерттеу пәні: мектептегі тәрбие жұмыс

Зерттеу әдістері: Ғылыми жұмысты орындау барысында мынадай әдістер іске асырылды: ғылыми-зерттеу, педагогикалық әдебиеттерге шолу, баяндау, саралау, ақпаратты талдау, жүйелеу.

Жаңартылған білім беру бағдарламасының ең негізгі мақсаты - білім алушылардың оқу нәтижелерін жетілдіру болып табылады. Орта білім мазмұнын жаңартудың көптеген компоненттері, соның ішінде мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы осы мақсатқа бағытталған. Жаңа бағдарлама бойынша жаңаша көзқарас қалыптасып, білім деңгейі биікке көтеріліп келеді. Қазіргі білім беру жүйесінде жаңа технологияларды енгізу күннен-күнге басты талапқа айналып, осы әдістерді жетілдіре түсу қажеттігі күшейіп келеді. Мұғалімнің шеберлігі қандай жоғары болса да, мұғалім оқушының өз белсенділігін туғыза алмаса, берген білім күткен нәтиже бермейді. Оқушының тұлға ретінде қалыптасуы белсенділік арқылы жүзеге асады. Заманауи қоғамның зиялы азаматына білім беру - сана әлеуеті жоғары дамыған, сын тұрғысынан және жаңашыл ойлай білетін, рухы мықты, өз білімін қоғамның алға басуына жұмсай алатын адамды тәрбиелеу. Білім беру бағдарламасында тәрбие мен оқыту ажырамас байланыста болады. Заманауи мектептердің мақсаты - жоғары білімді, шығармашыл адамның үйлесімді тұлғаланып, дамуы

үшін қолайлы білім беру кеңістігін жасау. Өз білімінің нәтижесінде оқушы бойында сын тұрғысынан ойлау, білімін шығармашылықпен пайдалана білу, зерттеушілік дағдылары, АКТ дағдылары, топта және жеке жұмыс істей білуі, тілдік дағдылары, қойылған міндеттер мен күрделі мәселелерді шеше білу дағдылары қалыптасады. Ал, бұл мәселе тек сабақ үрдісінде емес, сыныптан тыс, мектептен тыс уақытта да жүзеге асады. . Жаңартылған бағдарламаларда барлық білім беру деңгейлері «Мәңгілік Ел» идеясына негізделген. Мектептегі білім беру мазмұны академиялық пәндер, зерттеу және сыныптан тыс әрекет, қосымша білім беру негізінде жүргізіледі. Идеяның мазмұны – оқушыларды рухани- адамгершілік тұрғыдан, қазақстандық патриотизмге тәрбиелеу, толеранттылық пен ұлтаралық жағдайда қарым-қатынас жасай алуға үйрету болып табылады.

Тәрбие жұмысы– ол анағұрлым толық өзіндік дамуы мен өзін-өзі табысты көрсету мақсатында ересектер мен балалардың бірлескен тіршілік әрекеттерін ұйымдастыру жөнінде мақсатты бағытталған қызмет. Тәрбие – жеке адамды мақсатты бағытта, жүйелі түрде қалыптастыру. Аға ұрпақтардың тәжірибесін беру және игеру, сананы қалыптастыру, тәрбиеленушілердің сезімін дамыту және мінез-құлық дағдыларын қалыпқа түсіру, оларды өмір мен еңбекке даярлау тәрбие процесінде жүзеге асырылады. Зерттеу барысында жаңартылған білім беру мазмұнына байланысты тәрбие жұмысында қолданылатын әдіс – тәсілдер топтамасын жинақтадық. Тәрбие технологиясы – тәрбие мақсаттарына қол жеткізуге мүмкіндік беретін оқыту формаларының, әдістерінің, жолдарының, тәсілдерінің және тәрбие құралдарының жиынтығы. Бұл дамыту, оқыту және тәрбие процестеріне ықпал ететін тәсілдердің бірі.

Диалогтық технологиялар (пікірсайыс, пікірталас, дебат). Дебат – зияткерлік жарыс, өз көзқарасын және пікірін белсенді түрде қорғауды дамыту біліктілігі. Пікірталас – қандай да бір даулы мәселе мен проблемалардың шешімін табу мақсатында оларды талқылау. Пікірсайыс (ғылыми айтыс) – ақиқатқа көз жеткізу мақсатында қандай да бір проблема бойынша екі көзқарасты зерделеу үшін қолданылатын ынтымақтастықтың формасы. «Коллаж» технологиясы Табылған иллюстрациялар, цитаталар және қолда бар құралдардан плакаттар жасау арқылы тақырыпты немесе проблеманы зерделеуді болжайды. Топтарда жүзеге асырылады.

Презентация (тұсаукесер) ескерілген. Ұжымдық шығармашылық жұмыс технологиясы. Ұжымдық шығармашылық тәрбие технологиясын (басқаша атаулары: жалпы қамқорлық педагогикасы, коммунарлық педагогика, ұжымдық шығармашылық жұмыстар әдісі) И.П.Иванов және оның серіктері әзірледі және енгізді. Шығармашылық тәрбиені ұйымдастыру – бұл ұжымның барлық практикалық жұмыстар, қарым-қатынас, қатынас және барлық бастамаларды өздігімен ұйымдастыру тәсілдерін қамтитын белгілі бір өмір сүру әрекетін ұйымдастыруы. Шоу-технологиялар. Ойын шаралары қатысушыларды үш топқа бөлумен өткізіледі: «Сахна», «Зал», «Жүргізуші».

Үш ерекшелігі: қатысушыларды өнер көрсетушілер және көрермендер деп бөледі; сахна төрінде сайысады; ұйымдастырушылар дайындаған сценарий.

Зерттеу нәтижесі: Жаңартылған білім беру мазмұнына байланысты тәрбие жұмысының мәселелері ғылыми –теориялық тұрғыдан негізделді. Тәрбие жұмысында жаңартылған білім беру мазмұнына қолданылатын әдіс -тәсілдер жинақталды.

Ел болашағы жас ұрпаққа білім мен тәрбие беру мәселесінен өткір мәселе жоқ екені баршаға аян.

Баяғыда Жапониядағы бір ұстаздан шәкірттері білім алудағы басты мақсат не екенін сұрапты. «Ертең бәріміз тауға серуенге шығайық. Сонда түсіндіремін. Жолға тамақ алындар, бірақ су қажет емес, барған жағымыздан табылар» дейді. Ертеңіне серуенде жүріп, ауқаттанып алғаннан кейін балалар шөлдегендерін айтқаннан соң ұстаз су көзін таба алмай қалғанын мәлімдеп, өздеріне су іздеуге кеңес береді. Түсте кеткен шәкірттері қас қарайғанда оралды. Шөлдерін қандырып, мәре-сәре болып келген шәкірттеріне қарап «Бүгін шаршап-шалдыққандарыңызға қарамастан, өз беттеріңмен ізденіп жүріп, су таптындар. Біздің міндетіміз – сендердің өз беттеріңше еңбектенулеріңе жағдай жасау. Ішіңіздегі бір-екі бала маған арнайы су алып келіп, адамгершіліктерін танытты. Ал басты мақсатымыз – жас ұрпақты адамгершілікке тәрбиелеу», деген екен.

Жаңа бағдарлама құрмет, ынтымақтастық, ашықтық, қазақстандық патриотизм және азаматтық жауапкершілік, еңбек және шығармашылық, өмір бойы білім алу тәрізді құндылықтарға негізделген..

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

- 1.Мұғалімге арналған нұсқаулық Үшінші (негізгі) деңгей. 2012ж
- 2.«Тәжірибедегі рефлексия» жалпы білім беретін мектептердегі педагогика кадрларының кәсіби даму бағдарламасы Тренерге арналған нұсқаулық. 2016ж
- 3.Молдағалиев Б., Махимова А., Сатқанова Г. Интерактивті оқыту әдістері // Қазақстан мектебі. – 2006. – № 9;
- 4.Шатеков Ж., Исаев С. Келешекте жоғарғы білім беру саласының кейбір мәселелері // Ізденіс. – 1999. – № 2;

БАЛАНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУЫНА ОЙЫННЫҢ ЫҚПАЛЫ

Габдулланова Дана, 2 курс, Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Рахимова Асфира Сейтбековна, психология және арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Ойын бала тілінің дамуына ықпалын тигізіп, таным белсенділігінің дамуына жол ашады. Қай бала болмасын ойынмен өседі, өйткені бала табиғатының өзі тек ойынмен байланысты. Ойын үстінде бала еш нәрсеге тәуелсіз. Ол өзін еркін ұстайды. Ал еркіндік дегеніміз барлық дамудың баспалдағы, бәрін білуге деген талпынысы мен құлшынысы. Баланың білуге деген құштарлығы, сөйлеуі ойын үстінде қалыптасады.

Мәселе: Ойын баланың жан дүниесінің, рухани жай-күйінің үйлесімді дамуына ықпал етеді. Баланың сезім әрекетін, әсерленушілік деңгейін анықтау үшін қолданылады.

Мақсаты: Баланың психологиялық дамуына ойынның ықпалын теориялық және практикалық тұрғыдан түсіндіру.

Міндеттері:

1. Ойын балалар іс әрекетінің негізгі түрі екендігін түсіндіру;
2. Ойын арқылы балаларды тәрбиелеу жолдарына тоқталу;
3. Ойын арқылы балалардың тілін дамыту.

Балалар ойындарының тәрбиелік маңызын жоғары бағалай келіп,

А. С. Макаренко былай деп жазды: «Бала өмірінде; ойынның маңызы зор, ересек адам үшін еңбектің, жұмыстың, қызметтің қандай маңызы болса, нақ сондай маңызы бар. Бала ойында қандай болса, өскесін жұмыста да көп жағынан сондай болады. Сондықтан келешек жас ұрпақты тәрбиелеу алдымен ойында басталады». Ойын мен ойын әрекеті мазмұнының әлеуметтік сипаты баланы қоғамда өмір сүретіндігімен байланысты, Ол алғашқы айлардан бастап ақ маңайындағылармен қарым-қатынас жасауға ұмтылады, қарым-қатынас жасау мен қоғамдық тәжірибені игерудің қуатты құралы — тілді бірте-бірте меңгереді. Бала ересектер өміріне белсенді қатысқысы келеді, бірақ бұл ықылас әлі оның мүмкіндіктеріне сәйкес келмейді. Ойында үлкендердің қызметіне еліктеп, өзінің шамасы келетіндей дәрежеде олардың қуанышы мен ренішін түйсіне отырып, ол осындай өзіндік жолмен қоршаған өмірге етене араласады. Түрлі халықтардың дамуының әр түрлі тарихи кезеңдерінде балалар ойындарын ұзақ қадағалау, олардың мазмұнын зерттеу ойынның негізгі қайнар көзі - адамдардың әлеуметтік өмірі, баланың, оның отбасының тіршілік жағдайы деп қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Ойынның негізгі құрылымдық элементтері мыналар: ойынның түпкі ниеті, сюжеті немесе мазмұны; ойын әрекеттері, рольдер; ойынның өзінен туатын және балалар жасайтын немесе ересектер ұсынатын ойын ережесі. Бұл элементтер өзара тығыз байланысты және ойынды балалардың өзінше бір іс-әрекеті ретінде көрсетеді. Ойынның сюжеті, мазмұны - бұл оның жанды тұлғасын құрайтын, ойын әрекеттерінің, балалардың өзара қарым-қатынастарының дамуын, көп жақтылығын және өзара байланысын анықтайтын нәрсе. Ойынның мазмұны оны қызықты етеді, ойнауға деген ықылас пен ынтаны қоздырады. Ойын - бұл ерікті, іштей мотивтендірілген іс-әрекет. Бала ойын процесінен қанағаттанушылықты, ризалықты сезінеді. Оның нәтижесі маңызды да емес. Ойында баланың физиологиялық, сана-сезімдік, эмоционалды сапалары творчестволық процеске қосылады және оған әлеуметтік әрекеттері қажет болуы мүмкін. Осылайша, бала ойнаған кезде оған толығымен қатысады деп айтуға болады. Ойын әсерлері бала мен мұғалім арасындағы қарым-қатынастың динамикалық жүйесі ретінде анықталады. Үлкендердің көпшілігі өз сезімдерін, реніштерін, алаңдаушылықтарын және жеке мәселелерін білдіре алады. Үлкендер үшін сөз қандай рөл атқарса, ал бала үшін ойын да сондай рөлде болады. Бұл сезімді білдіру мен қарым-қатынас құралы болып табылады. Оларға осындай

мүмкіндік берілген кезде балалар өз сезімдерін және қажеттіліктерін үлкендер сияқты жеткізе алады. Балалардың кейбір қарым-қатынас жасау және айту динамикасы үлкендердікімен бірдей, ал біраз сезімдері бөлектеу (мысалы, қорқыныш, қанағаттану, бақыт).Сезімдерін жеткізуде немесе бастап кеткендерін айтуда балаларда қиындықтар тууы мүмкін. Бірақ, нәзік сезінетін эмпатикасы қалыптасқан ересек адам алдында олар не сезінетіндіктерін ойыншықтар және ойын материалдарын тандап, олармен белгілі түрде әрекет ету арқылы көрсете алады. Балалар айта алмайтындарын айту үшін, өздері жасауға ыңғайсыз санайтын әдеттерді жасау үшін ойыншықтарды пайдалануы мүмкін. Ойын – өз ойын айту үшін символикалық тіл. Және ойын бала қандай күй кешкенін, оған қалай қарайтынын, қандай арман-тілектері бар, қандай қажеттіліктер туатынын ашып бере алады.Баланың барлық психологиялық ерекшеліктері осы ойын әсерінде қалыптасады. Ойын — бала әрекетінің негізгі бір түрі. Ойын әсері арқылы адам баласының белгілі бір буыны қоғамдық тәжірибені меңгереді, өзінің психикалық ерекшеліктерін қалыптастырады. Бала ойынында да қоғамдық, ұжымдық сипат болады. Мәселен, кез-келген бала еш уақытта жалғыз ойнамайды, қатар құрбыларымен бірлесіп ойнайды. Ойын жұп арқылы бір-бірімен өзара қарым-қатынастар жасайды. Ал мұның өзі оның дамуы үшін ерекше маңызы бар фактор екендігі түсінікті. Ойын баланың түрлі қасиеттерін дамытады да баланың қабілеті, белсенділігі артады.

Ойын баланың өз тәжірибесін, өз жеке әлемін ұйымдастыруға талпынысын көрсетеді. Ойын үдерісіне бала жағдайды бақылау сезімін бастан кешіреді, типті шын мәніндегі жағдайлар бұған қарсы келсе де. Баланың бұл талпынысын Фрэнко былай түсіндіреді: «Ойында бала өзін осы шаққа бұра отырып, өз өткеніне көңіл аударады. Ол өткендегі қиындықтарын жаңа қабылдауға және қатынастарда араластыра отырып ойнайды».Осылайша, бала өзінің «Мен» образын, өз мүмкіншіліктерін және міндеттемелерін үзіліссіз қайта қарап ашады.Аналогия түріндегі ойында бала ойын материалдарымен манипуляция жасай отырып, өз мәселелері мен шиеленістерін шешуге тырысады.Ойындағы бала әрекеті деген ұғым психологқа баланың ішкі дүниесіне үнілуге мүмкіндік беретін нұсқауды береді. Психологтар мен педагогтардың көрсетуінше, ойында баланың танымдық үрдістері дамиды.Ойын баланың ақыл-ойы дамуы үшін ғана маңызды емес, ол оның тұтасымен тұлғасының дамуында маңызды.

Ойын балалардың басқа адамдармен өзара әрекетінің дамуына да айтарлықтай ықпал етеді. Бұдан басқа бала ойында үлкендердің өзара әрекеттері мен өзара қатынастарын жаңғырта отырып, осы өзара әрекеттердің ережелерін, тәсілдерін меңгереді, құрбы-құрдастарымен біріккен ойындарда ол өзара түсіну тәжірибесін жинақтайды, басқа балалармен келісімге келуге, өз әрекеттері мен ниетін түсінуге үйренеді.

Зерттеу нәтижелері: Мектеп жасына дейінгі балалардың ойынның ықпалын анықтау үшін зерттеу жұмысы №18 «Еркетай» балабақша-бөбекжайында жүргізілді. Орта топта 20 бала қатысты. Ойын баланың көңілін өсіріп, ойын сергітіп қана қоймай, сонымен қатар оның таным түсінігін арттырады.Балалар ойын арқылы бір бірімен тез тіл табысып, жақсы ұғысады, бір бірінен ептілікті, тапқырлықты үйренеді.

Қорытындылар: Қорыта келе, ойын адамның өмір танымında шешуші мәнге ие болады. Баланың таным–түсінігі, іс–әрекеті ойыннан басталып, оның негізі болашақ өмірінде оқу, еңбек іс–әрекетімен жалғастырылады. Ойын – бала үшін оқу да, еңбек те. Ойын – айналадағы дүниені танудың тәсілі. Ойын балаларға өмірде кездескен қиыншылықтарды жеңу жолын үйретіп қана қоймай, ұйымдастырушылық қабілетін қалыптастырады.

Әдебиет

1. Балалар психологиясы: оқулық / Ж.Қ.Дүйсенова, Қ.Н.Нығметова / — 2012.
2. Детская психология: учебное пособие /Д.Б.Эльконин; ред.сост. Б.Д.Эльконин .-6-е изд., стер..- / — 2011
3. Возрастная психология: учебник для бакалавров / Л.Ф. Обухова / — 2014
4. Психология детей младшего школьного возраста: учебник и практикум для бакалавров / [Айгумова З.И., Васильева Н.Н., Вачков И.В. и др.]; под общ. ред. А.С.Обухова / — 2014
5. 1.Мухина В.С Балалар психологиясы Алматы,1986

МАТЕМАТИКАЛЫҚ МАЗМҰНДАҒЫ ДАМЫТУШЫ ОЙЫНДАРДЫҢ БАЛАЛАРДЫҢ ЗИЯТКЕРЛІК ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУДАҒЫ ҚҰНДЫЛЫҒЫ

Калибекова Назлы Ерболатқызы, 2 курс білім алушысы
Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі
Ғылыми жетекшісі: Кудайбергенова Гульмира Кабылқалықовна,
арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Баланың математикалық түсініктерді дұрыс меңгеруі, баланың дамуы, жас ерекшеліктеріне байланысты болып табылады. Күнделікті өмірде және ұйымдастырылған іс-әрекеттерде дамытушы ойындар ұтымды қолданылады. Дамытушы ойындардың құндылығы негізінен оқыту барысында жан-жақты, бағыт-бағдар беріп отырады. Математикалық мазмұндағы дамытушы ойындардың оқу іс-әрекетінен тыс уақытта ұйымдастыру, баланың математикалық түсінігін кеңейтеді, тереңдетеді, ойын бекітеді. Дұрыс талаптарға сай ұйымдастырылған дамытушы ойындар балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы оқытудың жаңа материалдарымен жұмыс жасау, қайталау, бекітуді қолдану, баланың белсенділігін арттырады.

Мәселе: Педагог математика негіздері ұйымдастырылған іс-әрекеттері мен еркін уақыттарында балалардың математикалық білімін белсендіруде дамытушы ойындар, жаттығуларды жүйелі пайдалану, әртүрлі қызықты материалдарды қолдану педагогикалық үрдістің тиімділігін арттырады, сондай-ақ, олар баланың ақыл-ойының дамуына үлкен ықпал ете отырып, балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытуға себеп болады.

Жұмыс мақсаты: Мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл-ойы мен логикалық ой-өрісін, зияткерлік қабілеттерін дамытудағы дамытушы ойындардың тиімділігін анықтау.

Міндеттері:

-Балалардың математикалық әрекетін әртүрлі дамытушы ойындар, жаттығулар арқылы дамытудың ерекшеліктерін теориялық тұрғыдан қарастыру;

-Балалардың зияткерлік қабілетін логикалық ойлауды дамытатын ойындар мен басқатырғыштарды қолданып балалардың ой-өрісін дамытудың әдіс-тәсілдерін анықтап, оны психологиялық-педагогикалық тұрғыда негіздеу.

Бүгінде Республикамыздың Оқу ағарту министрлігінің бағдарламасына сәйкес мектепке дейінгі білім беруді жаңа деңгейде ұйымдастыру өзекті мәселеге айналып, қолға алынып отыр. Осы өзекті мәселе - ол мектепке дейінгі ұйымдардан бастап, орта және жоғары мектептерде үздіксіз ұжымда тәрбиелей отырып, балалардың жеке тұлғасын қалыптастыру болып табылады.

Ойын адамның өмір танымының алғашқы қадамы. Ойын өмірде өте ерте жастан басталып, адамның кәсіпті толық меңергенінше жалғасады. Ал оқыту процесінде жаңа технологияның маңызды бөлігі болып табылады. Адамның ойын әрекеттерінің формалары мен әдістері және мазмұны қарапайым сылдырмақтар мен қозғалыстар жасаудан, бірте-бірте фантастикалық шындық деңгейіндегі видеокомпьютерлік ойынға дейін ауысады.

Математикалық ойын дегеніміз - тынысы кең, алысқа меңзейтін, ойдан-ойға жетелейтін, адамға қиял мен қанат бітіретін ғажайып нәрсе, ақыл-ой жетекшісі.

Педагогика саласында пайдаланатын ойындарды – дидактикалық, дамытушы ойындар баланың ынтасын сабаққа аударуға, көңіл қойғызуға, қабылдауын жеңілдетуге, білімді толық игеруге көмектеседі, сабаққа эмоциялық бояу береді. Баланың ақыл - ойының дамуы тек белгілі бір білім көлеміне емес, танымдық іс -әрекет амалдары мен тәсілдерін игерумен бірге еске сақтау, ойлау, елестету, танымдық шығармашылық қабілеттерінің дамуын тұтас қамтиды. Бала дамуы үшін есте сақтауы мен ойлау қабілетінің мәні өте зор. Жас баланың өмірді тануы, еңбекке қатынасы, психологиялық ерекшеліктері осы ойын үстінде қалыптасады. Л.С. Выготский пікірінше, ойын мектеп жасына дейінгі баланың жеке басының дамуына ықпал ететін жетекші, басты құбылыстың бірі деуге болады. Бала ойын арқылы өзінің күш-жігерін жаттықтырып, қоршаған орта мен құбылыстардың ақиқат сырын ұғынып үйрене бастайды. Ойын кезіндегі баланың психологиялық ерекшелігі мынада: олар ойнайды, эмоциялық әсері үшқындайды, белсенділігі артады, ерік қасиеті, қиял елестері мен таным үрдістері дамиды, мұның бәрі баланың шығарымпаздық қабілеті мен дарынын ұштайды.

Ойын үрдісі оқу-тәрбие үрдісінің құрамдас бөлігі ретінде жалпы мақсаттан бастау алып, ортақ белгілі бір талаптарға жүгінеді. Сондықтан да, балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы Үлгілік оқу бағдарламаның мақсатын орындау: мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен білім беру үшін қолайлы және қауіпсіз білім беру жағдайларын жасау, балалардың жас және жеке мүмкіндіктеріне сәйкес білім, білік және дағдыларды, рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру, "Рухани жаңғыру" бағдарламасын іске асыру аясында ұлттық салт-дәстүрлерге және жалпы адамзаттық құндылықтарға негізделген патриотизм мен толеранттылыққа тәрбиелеу,

сондай-ақ балалардың мектепте оқуға әлеуметтік-психологиялық, тұлғалық, ерік, физикалық және зияткерлік дайындығын қалыптастыру болып табылады.

Мектеп жасына дейінгі балаға білім беруде педагогикалық-психологиялық ерекшелікті көрнекі-бейнелі оқытуды негізге алу қажет. Олай болса дидактикалық ойындар мен дамытушы ойындардың қарапайым математика ілімдерін үйретуде алатын орны зор. Жыл сайын материалдық техникалық базасы, әдістемелік құралдар молая түсуде.

Зерттеу нәтижелері: «Математикалық мазмұндағы дамытушы ойындардың балалардың зияткерлік қабілеттерін дамытудағы құндылығы» тақырыбы аясында жүргізілген зерттеу жұмысының эксперимент бөлімі Өскемен қаласының мектепке дейінгі мекеме «Азамат-AS» балабақша-бөбекжайының «Құлпынай» тобында жүргізілді. Математика ойындарға арналған құралдар мен көрнекіліктер тізімдемесін анықтап, оларды негізгі тақырыптарға сәйкес сұрыптау және безендіру жұмысы жүргізілді. Балалардың жас ерекшеліктерін ескеру арқылы дамытушы ойындар мен жаттығуларды талаптарға сәйкес және әдістемелік жағынан дұрыс ұйымдастырылуы қарастырылды.

Дамытушы ойындар мен жаттығуларды қолдану арқылы жүргізілген іс-әрекеттерде қойған міндеттеріміз:

- балалардың математикалық түсініктерін дамытуға ықпал ету;
- ойындар, тапсырмалар арқылы білім, білік, дағдыларын қалыптастыру;
- балалардың математикалық әрекеттерінің: санау, есептеу, салыстыру, жинақтау, реттеу, жетілуіне қарқынды ықпал ету;
- балалардың математикалық тілде сөйлеу қабілеттерін жетілдіру.

Сонымен, мектепке дейінгі білім беру технологиялары В.Воскобовичтің «Ғажайып орман», «Коврограф ларчик» дамытушы ойындары, Мария Монтессоридің аспалы модульдері мен дидактикалық құралдары, Фребельдің сандықшасы (комод), Кьюзенердің, Денъештің дамытушы ойындарымен, «Саналы ұрпақ» аймақтық компонент негізінде жасалған ойын кешені эксперимент барысында жүргізілді. Яғни, мектепке дейінгі ұйымда жүргізілген барлық ойындар балалардың математикалық әрекетін дамытуда дамытушы ойындардың маңызы мен мәнін анықтау болып табылды. Ересектер тобында жүргізілген эксперимент жұмысының нәтижесінде қарапайым математикалық түсініктер беріліп, нақтыланды, балалардың ақыл - ой белсенділігі дамыту жұмысы жүргізілді және математика сабағына деген қызығушылықтары артты. Қорытындылар: Қазіргі таңда, дамытушы ойындар балалардың логикалық ойлау және зияткерлік қабілеттерін дамытудағы құндылығы дәлелденеді. Бала зияткерлік ойын іс-әрекеті үстінде қандай да білімді игеріп жатқанын, ал оқу үрдісінің өзінде қалай ойынға ұласып кеткенін аңғармай қалуы тиіс. Сонда ғана ойын және іс-әрекеттері табиғи бірлікте болып, пәндік білім, білік және дағдыны игеруге толық ықпал жасайды.

Сонымен тәрбиеші мектепке дейінгі ұйымдарында математикалық білім беруде балалардың математикалық білімін белсендіруге дамытушылық ойындар, жаттығуларды пайдалану іс-әрекетін жүйелі ұйымдастырса, әртүрлі қызықты ресурстарды интерактивті құралдарда қолдану педагогикалық үрдістің тиімділігін арттырады, сондай-ақ олар баланың ақыл-ойының дамуына үлкен

ықпал ете отырып, балалардың ойлауына, есте сақтауына, зияткерлік қабілетін дамытуға себеп болады.

Әдебиет

1. Мұхаметжанова С.Т., Жартынова Ж.Ә. Интерактивті жабдықтармен жұмыс жасаудың әдіс-тәсілдері. Алматы, 2008 ж.
2. Сарбасова Қ. Инновациялық педагогикалық технологиялар. Алматы, 2006 ж.
3. Мүшелбаева А.А. Баланың ақыл-ойын дамыту жолдары //Отбасы және балабақша. - 2011. - №2.—5-6.
4. Б.П.Никитин «Ступеньки творчества или развивающие игры» Москва «Просвещение» 1988 г.
5. Б.Берібаев, Е.Балапанов «Жаңа ақпараттық технологиялар».— Алматы, 2001 ж.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫ ЖАН-ЖАҚТЫ ТӘРБИЕЛЕУДЕ ОТБАСЫМЕН БАЙЛАНЫСЫ

Қалибекова Аяна Ерболатқызы, 2 курс, Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Тюлекпаева Самал Ергалиевна, педагогика және арнайы пәндер оқытушысы

Жұмыстың өзектілігі: «Ұрпақ қамы ертеңгі ел қамы» делінген. ХХІ ғасырда өмір сүріп еңбек ететін жастарды тәрбиелеуде қазақ халқының ғасырлар бойы жинақтап уақыт талабынан өткен бай қазынасын отбасы тәрбиесінде қолдану – кезек күттірмейтін мәселе екені даусыз.

Мәселе: Ежелден балажан қазақ халқы баланы «жүректің миуасы» болашағым деп қарайды, «көңілдің гүлі, көздің нұры»-деп түсінеді, отбасының басты қазығы, алтын тіреу дінгегі, адамгершіліктің айғағы -, деп санайды. Сондықтан да балаға зор үміт артып, арманын ұрпағына аманат қып тапсырған. Бала отбасында қарапайым білім, іскерлік, дағдыларды меңгеріп, ата-анасынан тәртіп, мінез-құлық ережелерін үйренеді деп көрсетті. Сонымен бірге, қазақ халқында отбасы тәрбиесіне, ұрпағының жан-жақты болып өсуіне айрықша мән берілген. Баланы қайратты, қайырымды, ақылды, өнерлі, әділ адам етіп тәрбиелеу - әр уақытта қазақ отбасындағы басты мәселенің бірі болып табылған.

Жұмыстың мақсаты: Мектеп жасына дейінгі балалардың жан –жақты дамуында отбасы тәрбиесінің маңыздылығын анықтау, дәлелдеу.

Жұмыстың міндеті: Отбасы туралы жалпы түсініктерін қалыптастыру;

Отбасының бала тәрбиесіндегі рөлін анықтау;

Отбасындағы баланың қарым - қатынас мәселесін қарастыру;

Отбасында бала тәрбиесін ұйымдастыру жолдарын қарау;

Мектепке дейінгі мекеменің отбасымен жұмысының формалары мен мазмұнын қарау.

Тәрбие бұл – адамгершілік нормаларды меңгерту және тәртіп пен мінез-құлық тәжірибесін, өзіндік көзқарасын қалыптастыруда екі жақты әсер ететін үрдіс.

Тәрбиенің негізгі мақсаты- дені сау, ұлттық сана сезімі оянған, рухани ойлау дәрежесі биік, мәдениетті, парасатты, ар-ождан мол, еңбекқор, іскер, бойында басқадағи қасиеттер қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу.

Отбасы бүкіл ғасырлар бойы адам баласы тәрбиесінің құралы болып келеді. Сондықтан ол адам үшін ең үлкен мәнге ие орта. Отбасы белгілі дәстүрлердің, жағымды өнегелердің, мұралардың сақтаушысы. Онда бала алғашқы рет өмір жолымен танысады, моральдық нормаларды игереді. Сондықтан отбасылық өмір жеке адамның азамат болып өсуінің негізі.

Отбасы тәрбиесі-бұл қоғамдық тәрбиенің бір бөлігі, мемлекет алдындағы ата-аналардың борышы. Оған дәлел: балалар мекемелері жөнінде халықтың қажеттілігін толық қанағаттандыру, балалардың еңбек, спорт лагерлерінің, ғылыми-техникалық және көркемдік шығармашылық үйірмелерінің жүйесін кеңейту; ананы, балалық шақты қорғауға ерекше көңіл бөлу;

Отбасында басты мәселелердің бірі – баланың тіршілік әрекетін ұйымдастыру. Бұған баланың күн ырғағы, міндеттері, қойылатын талаптар, оның үй еңбегіне қатысуы, оқу – әрекеті бос уақытын ұйымдастыру жатады. Отбасы, барлық уақытта да, өсіп келе жатқан ұрпақтың тәрбиесі мәселелерін шешуде үлкен мүмкіндіктерге ие болған. Қазіргі заманғы отбасының өсіп келе жатқан ұрпақтың тәрбиесі мәселелерін шешудегі ерекшелігі – ата-ананың білім және жалпы мәдени деңгейінің жоғары болуы. Балалардың отбасындағы тәрбиесі оның белгілі бір тұрақты әлеуметтік институт ретінде анықталады. Ол отбасы мүшелері арасындағы өзара қатынастардың қалыптасуы мен дамуына септігін тигізетін адамдардың жақындығы, туыстық қатынастар, тұрмыстық өмір. Отбасы тәрбиесінің артықшылығы да осы қатынастарда, оны тәрбиенің ешқандай да түрі алмастыра алмайды.

Бала үшін отбасы – ең алғашқы, аса белсенді тұлғалық қалыптасу көзі. Ұлы педагог А.С Макаренко отбасындағы тәрбие сапалы түрде ұйымдастырылып, дұрыс әдіспен және жас нәресте дүниеге келген күннен бастап, оның өміріне қамқорлық жасап, болашағын жоспарлайды және саналы азамат болып өсуі үшін қажетті жағдай жасайды. Бала дамуының қандай қырын алмайық, қай кезең болмасын, оның тиімді болуында отбасының рөлі ерекше. Отбасының әлеуметтік-мәдени жағдайы ата-аналарының білімділік деңгейімен сипатталады.

Ата-ана осы мақсаттарға жету үшін мынадай міндеттерді шешеді: баланың гигиеналық жағдайына, денсаулығына ықпал жасау, дұрыс өсіп-жетілуін қалыптастыру, жасы үлкендерді сыйлау, кішіге қамқор болу, адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіру, тұрмыста, үй шаруасында еңбекке араластыру, өзіне-өзі қызмет етуге тәрбиелеу. Халқымыздың «Баланды бес жасқа дейін патшадай сыйла, бес жастан он бес жасқа дейін құлындай жұмса, одан әрі ақылшы дос сана» деген даналық қағидасының философиялық мәні тереңде жатыр. Яғни, «Тәртіп болса бала өседі, қатаң ұста бос жүрмесін сандалып», - деп Жүсіп Баласағұн айтқандай, баланың тілі шыға бастасымен оны шектен тыс еркелетпей, байсалды, ұғымтал, тілалғыш етіп баулыған дұрыс деп санаймын. Баланың өзі бастаған істі міндетті түрде оның өзіне аяқтату

керек. Бұдан ол қиыншылыққа төзімді, шыдамды болып өседі. Жалпы, тәрбие - бұл терең мағыналы ұғым. Оның басты мақсаты - адамның санасын және ойлау жүйесін тәртіпке келтір деген сөз.

Енді осы тәрбиеге уақыт бөліне ме? Тәрбие өзіне белгілі бір уақыт бөліп, сол мезетте ғана онымен айналысуды қажетсінбейді. Ол ата-анасының күні бойғы жүріс-тұрысының, мейірім-шапағатының қалай көрсетіліп жатқанының бәрі тәрбие. Ата-ана арасындағы сыйластық, ақ ниеттілік балаға жақсы әсер ететіні сияқты, отбасындағы дау-жанжал, жалған көріністер, дөрекі, ұят сөздер бала сезіміне дақ салмай кетпейді. Осындай көрініс бала психикасына кері әсер етеді. Ондай балалар өсе келе тез ашуланшақ, ұмытшақ, ызақор болып өседі. Баланың қабылдағыш қасиетін елемейді. Мысалы, телефон шырылдаса, баласын жұмсап, «Мені үйде жоқ дей сал», - деп балаға өтірік айтқызады. Осылай өтірік айтқан бала бірте-бірте өзі де өзгелерді алдауға үйренеді. Осы айтылғандардың бәрі бала тәрбиесі үшін үлкен маңызы бар. Демек, бала тәрбиесі жас шыбық тәрізді, қалай исең солай қарай иіледі. Бала - нәзік, ал бала тәрбиесі - одан да нәзік екенін ұмытпайық.

Зерттеу нәтижелері: Зерттеу жұмыстары отбасымен ынтымақтаса отырып бала тәрбиесінде оң нәтижелерге жету жолында бағыт-бағдар беру, ата-аналарды олардың құзіреттіліктерінің қалыптасуы мен жүзеге асырылуы, оны баланың жас ерекшелігіне қарай қолдану, баламен қалай қарым-қатынас жасау жөнінде арнайы мамандандырылған кеңестермен қамтамасыз ету. Зерттеу жұмысы №1 «Балапан» балабақша-бөбекжайында жүргізілді. Ересектер тобынан 25 баланың ата-аналары қатысты. Зерттеу барысында

- әр баланың отбасымен серіктестік қарым-қатынас орнату;
- баланы дамыту мен тәрбиелеу барысында күш біріктіру;
- ортақ қызығушылықтар мен туындаған қиыншылықтарда бірлесіп шешім қабылдау, бір-бірін қолдау;
- ата-аналардың тәрбиешілік шеберлігін, білімдерін ынталандыру мен байыту, өзіндік педагогикалық мүмкіндіктеріне сенімін арттыру;
- балаларды жақындарына сыйластық сезімімен қарауға тәрбиелеу.
- ата-аналардың бала тәрбиесіндегі оң көзқарастары мен дұрыс бағдарын және баланың ата-анасына, жақындарына мейірімі мен сыйластығын қалыптастыру.

Олай болса, мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты тәрбиелеуде балабақша мен отбасы арасындағы сабақтастықтың маңыздылығын нығайту.

Қорытындылар: Мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты тәрбиелеу жүйесін жетілдіруге сәйкес төмендегідей ұсыныстар әзірленді:

- мектепке дейінгі мекемелерде жағымды психологиялық ахуал туындатуға жағдайлар жасау;
- мектепке дейінгі мекемелерде әртүрлі іс-шараларды және ата-аналармен жұмысты ұйымдастыруға арналған әдістемелік еңбектер дайындау;
- Мектеп жасына дейінгі балаларды жан-жақты тәрбиелеуде отбасымен байланысына бағытталған инновациялық технологияларды қолдануға баса назар аудару.

1. Ф.Н.Жұмабекова.«Мектепке дейінгі педагогика».Астана «Фолиант». 2008 ж.
- 2.С.Қалиев, Ж.Молдабеков, Б.Иманбекова. «Этнопедагогика». Фолиант. 2007ж.
- 3.Ұзақбаева С.А. «Тамыры тереңтәрбие». Алматы. Білім. 1995ж.
- 4.Ұзақбаева С.А. «Балаларға эстетикалық тәрбие берудегі халық дәстүрі». Алматы. 1990.
- 5.Жарықбаев Қ. «Қазақтәлім -тәрбиесі». Алматы. Санат.1994.
- 6.Мухина В.С. «Алты жастағылар мектепте». Апматы. Мектеп. 1989.
- 7.Мухина В.С. «Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы». Алматы. Мектеп.1986.
- 8.Әбиев Ж, Құдиярова А. «Педагогика». Алматы. Дарын. 2004.
- 9.Савенков А.И. «Методика проведения учебных исследований в детском саду». Самара. 2004г

КӨРКЕМ ӨНЕР АРҚЫЛЫ СТУДЕНТТЕРДІҢ АРАСЫНДА АДАМГЕРШІЛІК ҚҰНДЫЛЫҚТАРДЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Әділбекова Жасмин Бақытбекқызы - «Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту»
мамандығының 1 курс студенті

Кусаинова Асем Мейрамхановна-Педагогика ғылымдарының магистрі, арнайы
пәндер оқытушысы

Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі, Өскемен қаласы,
Қазақстан

Зерттеу жұмысының өзектілігі: Бүгінгі таңда ХХІ ғасыр табалдырығын еркін аттаған азат ұрпаққа тәлім-тәрбие мен адамгершілік құндылықтарға тәрбиелеуде білім берудің айқын жолдарын жетілдірудегі басым бағыттарын айқындауда, ұлттық санамен адамгершілік құндылықтарын қалыптастыру көкейтесті мәселелердің бірі болып отыр.

Сондықтан келешек ұрпақты ұлттық, халықтық тұрғыдан тәрбиелеу қажет. Жас ұрпаққа ұлттық тәрбие берудің негізгі бағдарлы идеялары еліміздің тұңғыш президенті Ел басымыз Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ" атты Жолдауында: “Толық өркениетті ел болу үшін алдымен өз мәдениетімізді, өз тарихымызды бойымызға сіңіріп, содан кейін өзге дүниені игеруге ұмтылғанымыз жөн”, — деген талапты білдіреді. Олай болса, басты мақсат — жас ұрпақты ұлттық игіліктер мен адамзаттық құндылықтар, рухани-мәдени мұралар сабақтастығын сақтай отырып, тәрбиелеу керектігі күн өткен сайын маңызды болып отыр.

Қазақ халқының ғасырлар тұңғығынан бері біте қайнасып келе жатқан ұрпақ тәрбиелеудегі тәжірибелері бізге сол рухани мәдениет, этикалық, эстетикалық құндылықтарын кұрайтын ұлттық әдет-ғұрып, салт-дәстүрлер, әдеби, музыкалық, кәсіби, тұрмыстық фольклорлар мазмұны арқылы жетіп отыр. Сонымен бірге ұрпақ тәрбиесіне, жалпы халықтың рухани дамуына байланысты тәлім-тәрбиелік ой-пікірлерді: Қорқыт Ата, әл-Фараби, Қожа Ахмет Яссауи, Мұхамед Хайдар Дулати, Жүсіп Баласағұн, Махмұд Қашқари, Асанқайғы, Шәкәрім және т.б., қазақ ақын-жырауларының мұраларынан, билер мен шешендердің тәлімдік сөздерінен көреміз.

Бүгінгі күні білім беру мақсаттарының жиынтығы негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруды көздейді, оның негіздеріне көпмәдениетті қоғамда өмір сүруге қабілеттілік, білімді іс-тәжірибенің қажеттіліктерімен байланыстыру икемділігі, өмірлік жағдаятты бағалай алу, проблеманың шешу жолдарын табу және т.б. Бұл мақсатты білім беруді ұйымдастыруға құзыреттілік тұрғыдан келу арқылы жүзеге асыруға болады.

Сондықтан қатардағы пендені нағыз толық қанды білікті, білімді маман иесіне айналдыру үшін ұлттық құндылықтар арқылы тәрбие берудің маңызы зор болатынын қарастырдым. Осы аталған мәселенің шешімін іздестіруге, зерттеуге, айқындауға байланысты тақырыпты: «Көркем өнер арқылы студенттердің арасында адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру» деп таңдауыма себеп болды.

Осыдан **зерттеу мәселесі** туындайды: студенттерді халық өнері арқылы рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттаудың педагогикалық шарттары қандай?

Зерттеудің мақсаты: студенттерді халық өнері құралдарымен рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттаудың педагогикалық шарттарын анықтау, жүйелеу, теориялық және эксперименталды негіздеу.

Ұсынылған мәселені тексеру бірқатар өзара байланысты **міндеттерді** шешуді талап етті:

1. студенттердің рухани-адамгершілік құндылықтарының аса маңызды сипаттамаларын теориялық негіздеу және жүйелеу;

2. студенттердің рухани-адамгершілік құндылықтарын дамытудағы халықтық өнердің тәрбиелік әлеуетін анықтау;

3. оқыту мен тәрбиелеудің дәстүрлі және эксперименттік жағдайларында студенттердің рухани-адамгершілік құндылықтарының маңыздылығына рейтингін орнату;

4. тиімділікті жүйелеу және эксперименталды тексеру анықталған педагогикалық жағдайлар кешенінің белсенді студенттерді рухани-адамгершілік құндылықтарға бағыттау процесін жүзеге асыруда халық өнерінің құралдарын пайдалану.

Бүгінгі таңда білім алушыларға әлемдік деңгейде өркениетті негізде білім мен тәрбие беру, ұлттық құндылықтарды олардың бойына сіңіру – оқытушы алдындағы үлкен міндет. Адамзат тарихында құндылықтар қалыптасуының негізі ерте заманнан-ақ ойшылдар мен ғұламалардың назарында болды. Олардың тәрбиелік негіздері атадан балаға ұрпақтан-ұрпаққа ізгі қасиеттер мен сезім ниеттерден тұрады. Ұлттық құндылық белгілі бір бағытты, мақсатты, жүйелі ұлттық көзқарасты, мінез-құлықтағы адамдық тәртіп пен рухани дағдыны қалыптастыратын жүйе. Халықта «Балаңды өз тәрбиенмен тәрбиелеме, өз ұлтыңның тәрбиесімен тәрбиеле» деген мақал бар. Жас ұрпаққа тәрбие мен білім беру саласында халықтық педагогиканы енгізе отырып, қазақ халқының салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын, мінез-құлық мәдениетін меңгеруде оқушылардың бойына ұлттық имандылық, адамгершілік, сыпайылық қасиеттерін қалыптастыру.

Балабақшадан бастап, орта және жоғары мектептерде үздіксіз ұжымда тәрбиелей отырып, балалардың жеке басын және ақыл-ой белсенділігін қалыптастыра алатын болашақ ұстаздарды даярлау өзекті мәселелердің бірі.

Халқымыздың ұрпақтан-ұрпаққа сақталып жетіп отырған даналықтары арқылы, ата-бабаларымыздың, даналарымыздың, ақын-жырауларымыздың ақыл-өсиеттері, ауыз әдебиеті үлгілерінде сақталған және халықтың ежелден келе жатқан салт-санасындағы, әдет-ғұрпындағы дәстүрлік тарих тағылымдарын өмірге үйлесімді пайдалану – ұл мен қызға берілетін тәлімді жетілдірудің тиімді жолы болуымен қатар, олардың бойына жоғарыда аталған инабаттылықты, мейірімділікті, бір-бірін сыйлау, құрметтеу, адамдық қасиеттерді дарытуға игі ықпал ететін және оның өмірге тез сіңіп, болашақ отбасының тұрақтанып, бала тәрбиесінің жақсарып, адамдар арасындағы қарым-қатынас жарасымын көркейтіп, жауапкершілікті өркендетуге ықпал етеді. Мұның нәтижесі түрлі кінәраттарға тосқауыл жасап, дерекіліктер мен қатыгездіктен тиылуға және әдептіліктің бойға даруына ынталандыратын тиімді тәсіл болмақ.

Ата-бабаларымыздың көптеген салт-дәстүрлері қазіргі заманғы балаларды рухты, яғни халықтың табиғи интеллектісін сақтау үшін тәрбиелеуі тиіс. Көптеген дәстүрлердің жүрегінде табиғатпен үйлесім және әлеуметтік қауымдастық шеңберінде адамдармен бір-бірімен ажырағысыз қарым-қатынас идеясы бар.

Зерттеу нәтижелері студенттердің психологиялық-педагогикалық дайындығы бойынша бірқатар ұсыныстарды ұсынуға мүмкіндік береді:

- Біз әзірлеген психологиялық-педагогикалық дайындықтың құрылымдық-мазмұндық моделі негізінде «Мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту» мамандығының болашақ тәрбиешілерін даярлауды жүзеге асыру;

- «Мектепке дейінгі тәрбиелеу және оқыту» мамандығы бойынша оқитын студенттердің дайындық тиімділігін бағалау мақсатында болашақ тәрбиешілердің рухани-адамгершілік дамуына психологиялық-педагогикалық дайындығын өлшеу әдістемесін практикада қолдану.

Қорытындылай келе, студенттерінің рухани-адамгершілік дамуына психологиялық-педагогикалық дайындығын жетілдіру мүмкіндігі жүзеге асырылады, егер болашақ мамандардың кәсіби даярлау үдерісіне құрылымдық-мазмұнды модель және кешенді бағдарлама енгізілетін болса, онда болашақ педагогтардың рухани-адамгершілік дамуына психологиялық-педагогикалық дайындығы тұлғаның интегративті қасиеті ретінде тиімді қалыптасатын болады, өйткені оқытудың практикалық-бағдарлы сипаты, оқу іс-әрекетінің белсенді нысандары мен әдістері іске асырылады. Осыған байланысты, егер даярлаудың көп компонентті процесін кезең-кезеңмен жүзеге асырса, болашақ мұғалімдердің рухани-адамгершілік дамуына психологиялық-педагогикалық дайындық үдерісі тиімді болатынын атап өту керек. Ұсынылған мәселені дәлелдеу үшін біз философиялық, социологиялық, психологиялық, педагогикалық теориялардағы мәселенің жағдайын зерттедік, соның негізінде зерттеудің ғылыми-терминологиялық аппараты анықталған.

Пайдаланған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасында этномәдени білім беру концепциясы, 1996ж.
2. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы .
3. «ҚР 2011-2022 жылдарға арналған білім бағдарламасы»
4. Ж.О.Артыкбаев. «Этнология және этнография». Астана,2001ж.
5. С.Қасиманов. Қазақ халқының қолөнері. Алматы. "Қазақстан", 1995.
6. Профессиональная педагогика /под ред. С.Я. Батышева. – М.: Профессиональное образование, 1999. – 904 с.
7. Басенов Т.К. Прикладное искусство Казахстана.-Алма – ата,1951.-269 с.

ПРОБЛЕМЫ "ОТЦОВ И ДЕТЕЙ" В СОВРЕМЕННОМ ОБЩЕСТВЕ

Гусева Анастасия, студентка 1 курса, КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права»

Научный руководитель: Воробкало Ирина Александровна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность темы заключается в том, что проблема «отцов и детей» не теряет своей важности, злободневности и в 21 веке. Общение между старшим поколением и поколением детей необходимо и неизбежно.

Проблема «отцов и детей» - это извечная проблема, возникающая между людьми разных поколений. Она возникает практически во всех формах организации человеческой жизни: в семье, в коллективе, в обществе.

Целью данной работы является определение причин, которые приводят к возникновению проблем между старшим поколением и подростком в современном обществе.

Задачи:

- изучить литературу по данной теме и выяснить основные причины недопонимания между родителями и детьми;
- исследовать взаимоотношения между родителями и детьми на основе литературных произведений и социологического опроса;
- сформулировать рекомендации для преодоления проблем между родителями и детьми.

Все мы живем на одной планете и, как мы часто говорим, составляем одну большую дружную семью. Все мы — дети разных эпох. Каждый человек имеет свой взгляд на вещи. У людей одного времени взгляды в чем-то схожи, чего обычно нельзя сказать о взглядах представителей разных поколений. Поэтому неизбежно столкновение различных точек зрения.

Тема проблемы «отцов и детей» актуальна и по сей день. Во многих семьях всего мира встречается данная проблема. Однако в разные периоды развития человеческой истории она проявлялась с различной степенью остроты. Например, во время существования традиционного и индустриального типов общества, молодые люди, как правило, не могли беспрепятственно выражать свои мысли и поступать в какой-либо ситуации, как считают нужным. При переходе в постиндустриальное общество меняются и внутрисемейные отношения. В настоящее время конфликты между двумя поколениями случаются намного чаще.

Такая проблема возникает, потому что все поколения живут в свое время и у каждого есть своя система принципов и ценностей, очень важная для него, и эту систему каждое поколение готово отстаивать. Взгляды на жизнь старшего поколения когда-то считались основой человеческого бытия. Достаточно часто дети, перенимая жизненный опыт своей семьи, в то же время стремятся освободиться от давления взрослых, отринуть все, что было до них, думая, что свою жизнь они устроят по-другому.

Мелкие и крупные конфликты, ссоры подростков с взрослыми – постоянные источники напряжения, стресса – и для тех, и для других. В семье накапливается напряжение, оно усиливается, раскручивается, Выход становится найти все труднее и труднее. А это значит, что и родители, и подростки постоянно напряжены, делают много ошибок, постоянно срываются. Возникает стресс детско-родительских отношений и как следствие его – болезни, нарушения. Перечислим главные пусковые механизмы этого стресса. Во-первых, борьба, в процессе которой должно выясниться, кто же все-таки из нас главный и с чьими мнениями и вкусами все же надо считаться в первую очередь. Другими словами, – борьба самолюбий, борьба за самоутверждение, власть. Во-вторых, вечный вопрос о том, кто должен кому навстречу идти и кто с кем считаться – дети с родителями или с родителями с детьми. И наконец, в-третьих – взаимные обвинения и упреки.

Во второй половине 18 века в европейской литературе появляется особый интерес к жанру воспитательного романа. В 19 веке, как и в Европе, так и в России интерес этот не ослабел, а наоборот, проблема семьи, взаимоотношений взрослых и детей, становится излюбленной темой многих писателей, она как бы рвется из круга повседневности и становится центральной в произведениях Гете, Диккенса, Гюго, Пушкина, Бальзака.

Все авторы подходят по-разному к проблеме «отцов и детей». Данная проблема существует практически во всех произведениях: в одних она представлена более ярко, в других появляется лишь намеками для более полного раскрытия образа героя. Трудно сказать, кто первый поднял проблему отцов и детей. Она настолько жизненна, что, кажется, существовала всегда на страницах литературных произведений.

Эта тема нашла свое отражение во многих произведениях русской классической литературы: в комедиях «Недоросль» Фонвизина и «Горе от ума» Грибоедова, в повести «Станционный смотритель» и маленькой трагедии Пушкина «Скупой рыцарь», в романе «Отцы и дети» Тургенева.

Во все времена люди пытались решить проблему сложных взаимоотношений между родителями и детьми, но это оказалось непросто. Каждое поколение имеет свои взгляды на жизнь и очень часто эти взгляды не совпадают. Именно это и является основной причиной отсутствия понимания между старшими и младшими.

Результаты исследования показали, что литературу продолжает волновать вопрос о взаимоотношениях «отцов и детей». Сравнивая данные опроса и анализируя то, что раскрыли перед нами писатели в классической и современной литературе, можно увидеть, что в классике проблемы были более

нравственными, мысли более глубокими. Но, безусловно, результаты схожи в том, что дети не хотят понимать родителей, а родители не хотят понимать детей.

По выявлению этих проблем можно родителям и их детям дать рекомендации, чтобы в их семье был всегда благоприятный климат.

Рекомендации подросткам:

- серьезно относись к тем правилам, которые устанавливают родители. Они самые главные люди в твоей жизни;
- если какие-то действия родителей (или других взрослых) тебя задевают или обижают, то говори об этом. Но важно делать это не доказывая, что они не правы, а рассказывая, что ты чувствуешь, когда они так поступают;
- своим словами и делами показывай, что относишься к старшим с уважением;
- допустите, что действия родителей имеют изначально на самом деле позитивные намерения;
- проявляйте себя как взрослый, ответственный человек;
- попытайтесь понять близких людей, проявляй заботу и тепло;
- умей уступать;
- признавай собственные ошибки;
- в конфликтной ситуации попробуй мысленно поменяться с родителями местами, и тогда, возможно, точка зрения родителей станет тебе понятнее.

Рекомендации родителям:

- не навязывайте подростку свою точку зрения;
- поддерживайте все его начинания;
- не обращайтесь с подростком, как с маленьким;
- никогда не оскорбляйте подростка, всегда прислушивайтесь к его мнению;
- забудьте о физических наказаниях как о мере воздействия на трудного подростка;
- не следует видеть в самостоятельности ребёнка угрозу его лишиться, помните, что ребёнку нужна не столько самостоятельность, сколько право на неё;
- чтобы ребёнок выполнил то, что вам нужно, постарайтесь сделать так, чтобы он сам этого захотел;
- не злоупотребляйте опекой и контролем, не перегружайте его;
- одни дети учатся лучше, другие – хуже, не отказывайтесь от своего ребенка, любите его таким, каким он есть;
- попробуйте понять своего ребенка, подростки часто уверены в том, что их понимают и на эмоциях принимают поспешные решения, поставьте себя на место своего ребенка, и у вас на многое откроются глаза.

Проблема отцов и детей многолика и многогранна. Она обусловлена самой жизнью. Здесь нельзя однозначно утверждать кто прав, а кто виноват. Ах, если б молодость знала, если б старость могла...

Таким образом, из всего вышесказанного можно сделать вывод о том, что проблема «отцов и детей» всегда рождала не только массу споров и противоречий, но и множество способов ее решения. Тема внутрисемейных отношений была, остается и будет актуальной во все времена.

Литература:

1. Аверин В.А. Психология детей и подростков: уч. пособие – 2-е издание, перераб. –Спб: изд-во Михайлова в.А., 1998. – 379с.
2. Лисовский, В. Т. «Отцы» и «дети»: за диалог в отношениях (размышление социолога о преемственности поколений). // Социологические исследования. — 2002. — № 7.
3. Психология подростка. Полное руководство. Под ред. А.А.Реана – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 432 с.
4. Тарасенко, Д.Н., Лекаца, А.Н. Проблема «отцов» и «детей» в современном обществе // Международный журнал экспериментального образования. – 2015. – № 11-6. – С. 962-963.
5. Учителям и родителям о психологии подростка./ Сост. Г.Г Аракелов и др. М., Высш. шк., 1990. - 304
6. Фельдштейн Д. И. «Психологические аспекты изучения современного подростка». Вопросы психологии, 1985, № 1. – с. 34-43

БАСТАУЫШ МЕКТЕПТЕ БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПӘНАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫС

Мұқанова Жанерке Тоқтарбекқызы, 3 курс студенті Абай атындағы Шығыс
Қазақстан гуманитарлық колледжі.

Ғылыми жетекшісі: Омарова Назым Жумабековна, педагогика және психология
ғылымдарының магистрі, арнайы пәндер оқытушысы

Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті - ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» - деп білім беру жүйесін одан әрі дамыту міндеттері көзделген. Аталған міндеттерді шешу барысында жүйелі білім беру мен мықты тәрбиенің іргетасын бастауыш мектеп қабырғасында жақсылап қалауымыз шарт. Әрине, бұл мұғалімнің біліктілігі мен шеберлігіне тікелей қатысты.

Қазіргі таңда білім беру жүйесі барлық пәндерді өзара байланыстыра, кіріктіре, сабақтастыра отырып оқыту арқылы білім беріп, оқушыларды шығармашылық іс-әрекетке үйрету, жеке бас дербестігін дамыту, бойларына жауапкершілік, орнықтылық қалыптастыру мәселелерін шешу мақсатын көздеп отыр. Пәнаралық байланыс педагогика ғылымының басты мәселесі болуымен бірге қазіргі заманғы ғылымдардың интеграциялану тенденциясы жағдайында мектептер жүйесінің білім мазмұнын айқындаудың басты шарты болып саналады. А. Бейсенбаева «Пәнаралық іскерліктің ұғымын былай тұжырымдайды: «Пәнаралық іскерлік оқушылардың бір пәннен меңгерген білім, іскерлік, ептілік, дағдыларын, екінші пәндерді меңгеруде пайдалана, қолдана білу қабілетін анықтайды. Бұл пәнаралық іскерлік бастауыш сынып оқушыларында орта, ал жоғарғы сынып оқушыларымен салыстырғанда өзінше қалыптасып дамиды [1].

Пәнаралық байланыста экологиялық білім беруді ұйымдастыру, жеке пәндер мазмұнының, мәтіннің бір-бірімен өзара жымдасуын қамтамасыз ететіндей белгілі бір жүйелілікті керек етеді және алды практика жүзінде іске асуда. Білім беру коллаборациясы арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығымен қатар мазмұндық, іс-әрекеттік, ұйымдастырушылық – әдістемелік, практикалық өндірістік т.б. қызметтерде жан – жақты белсенділік көрсетуі күшейеді. Пәнаралық байланыс ең алдымен оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырудың себебіне айналады. Оқушылардың іс - әрекетке танымдық, кәсіптік дербестігін пәнаралық байланыстар негізінде дамыту жеке тұлғаның дүниетанымдық, құндылық бағдарын қалыптастырумен өзара тығыз байланыста өтеді. Пәнаралық байланыстың алдына қоятын мақсаты сан алуан. Бірі пәнаралық байланыс бойынша білімнің теориялық негізін күшейтуді көздесе, екіншісі, пәнаралық байланыс арқылы оқушылардың дүниетанымын қалыптастыруды, үшіншісі осы мәселе негізінде оқушылардың практикалық дағдылары мен шеберліктерін дамытуды тағы басқа сол сияқты түрлі-түрлі мақсаттарды көздейді [2].

Математика сабақтарында өлеңдерді пайдалану сабақты жандандырады, оны қызықты қылады және балалар өлеңдерді тыңдай отырып білінбей, оқу процесіне қосылып жаңа білімдер алады.

Мысалы:

1. Түйе, бота мен басқан,
Төрт аяғын таң басқан.
Шұнақ құлақ бес ешкі,
Төрт козылы екі кой,
Бәрін бірге ойлап кой.

(Он жеті)

Бастауыш сынып оқушыларымен өтілетін математика сабақтарында өлеңдерді үнемі пайдалана отырып, оларды ауызша есепке жаттығуына, логикалық ой жүйелерін жетілдіре түсінуіне толық мүмкіншіліктер бар. Олардың қатарына халықтың байырғы ауызша есептерін, халық ойындарын жатқызуға болады.

Пәнаралық байланыстарды іске асырудың бірден-бір жолы есептерді оқушылардың өмірімен практикалық қызметтерімен байланыстыру. Мұнда пәнаралық мазмұнды есептерді шығару жатады. Бұл табиғаттану мен өлкетанудағы кейбір мағлұматтарды пайдалану арқылы жүзеге асырылады. Балалар Жер өзінің осын және Күнді айналатыны жөнінде, тәулік және жыл ұғымдары мен танысқанда біледі. Жер осын бір айналғанда бір жыл өтетіні жөнінде айтылады. Оған байланысты оқушылар мынандай есептерді шығарады:

Жер күнді айналғанда секундына 30 километр өтеді, тәулігіне жер қанша қашықтық өтеді? Айына ше? Жылына ше?

Найзағайдан он секундтан кейін күн күркірегені естіледі. Егер дыбыстың ауадағы жылдамдығы 30 км/с тең болса, онда бақылаушыдан қандай қашықтықта найзағай болады?

Айтып өткендей, экология мәселесін қарастырып көрейік. Экология қашанда өзекті мәселе болғандықтан, ерте бастауыш мектеп қабырғасынан

бастап оқушыларға жан-жақты оның маңызын түсіндіргеніміз жөн. Бүгінгі күнге дейін бұл экология тақырыбы тек жаратылыстану мен дүниетану пәндері бойынша ғана өтіліп келген болса, бүгінгі таңда гуманитарлы, яғни, тіл сабақтарында да, математика сабақтарында да қарастырылуда. Мысалы, жаратылыстану пәні бағдарламасында жалпы ауа мен су тарауы бойынша «Ауа қалай қозғалады?», «Желдің пайдасы мен зияны», «Ауаның маңызы, ауаның ластануы», «Табиғаттағы су айналымы», «Судың ластануы» тәрізді тақырыптар жоспарланса, дүниетану пәні бағдарламасында қоршаған орта тарауында адам өміріне климаттың әсері, сондай-ақ қоршаған ортаға қамқорлық көрсету тақырыбы қарастырылған. Экология тақырыбы жаратылыстану және дүниетану пәндеріне жақын болғандықтан, бұл жағдайда тақырып мазмұнын түсіну қиынға соқпайды [3].

Математика пәні бойынша талдау жасасақ, жоғарыда айтылған пәндер жоспары бойынша экология тақырыбын тереңнен қарастыра қоймайды. Тек берілген есептерді ауа массасы, ауа көлемі, су айналымының көлемі, газ мөлшері т.б. экологияға қатысты ойлардың статистикасына сүйеніп және сандық ақпараттар бере отырып шығарады. Мысалы: 1 га орман ағаштары жылына 28 тонна оттегі бөліп шығарады. Ал, бір жылда 12 млн.га орман ағаштары кесілсе, қанша оттегі жоғалады.

Ал, тіл сабақтарына келетін болсақ, әрине экология жағдайының адам өміріне пайдасы мен зияны туралы ақпараттар публицистикалық стиль бағытында, әңгімелеу тұрғысынан түсіндіріледі. Сонымен қатар, әдебиет сабақтарында табиғат, қоршаған орта туралы және оның зардаптарына қатысты, жай-күйі жайлы өлеңдер мен әдеби шығармалар мазмұны қарастырылған. Мысал келтіріп өтсем, Қазақстанның халық жазушысы Әбдіжамал Нұрпейісовтың «Парыз» атты дилогиясында көне Арал аймағының экологиялық зардаптары, оның осыған келу жолын тамыршыдай тап басып, көркем прозада кең ауқымды көрсетілген. Сонымен қатар, басқа да әдеби жазушылардың экология тұрғысында жазылған шығармалары жетерлік. Міне, осы айтылған, келтірілген мысалдар, ортақ тақырыптар білім беру коллаборациясын құрайды [4].

Білім беру коллаборациясы арқылы оқушылардың танымдық қызығушылығымен қатар мазмұндық, іс-әрекеттік, ұйымдастырушылық – әдістемелік, практикалық өндірістік т.б. қызметтерде жан – жақты белсенділік көрсетуі күшейеді. Сонымен қатар, пәнаралық байланыс арқылы оқушылардың оқу-танымдық қызметі мен оқытушының оқыту қызметінің өзара байланысын күшейту мәселесі де қарастырылуы мүмкін.

Қорытындылай келгенде, пәнаралық байланыс алған білімге сын көзбен қарау, іздену, оның ақиқатын дәлелдеу, яғни, білімді саналы түрде алу. Пәнаралық байланыстың тиімділігі – оқушының құзыреттілігін арттыру болып табылады. Сонымен қатар:

1. Жеке тұлғаның жетілуіне, дамуына бағытталуға;
2. Мұғалім мен оқушылар арасында ізгілікті қарым-қатынас орнауына;
3. Оқушының өздігінен жан-жақты білім алуына жағдай жасауға;
4. Білімді сапалы түрде алу;

5. Оқушыны ойын ашық айта алуға, пікір айтуға, алмасуға үйренуге;
6. Бірін –бірі сыйлауға;
7. Мәселенің ең негізгі түйінін табуға дағдылануға;
8. Оқушының шығармашылық белсенділігінің артуына өз септігін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Б.М. Бим-Бад. Психологическая атмосфера урока.
2. Артамонова Е. Компетентностный подход к формированию педагога в условиях модернизации образования // Воспитание школьника. - 2008. - №1.
3. Байхонова С. 3. Управление качеством образования на основе компетентностного подхода // Менеджмент в образовании. - 2010. - №4.
4. Деятельность методической службы в системе повышения квалификации педагогических кадров. (Алматы, 2009 - РИПКСО)

АУТИЗМІ БАР БАЛАЛАРДЫ ОҚЫТУДА КЕШЕНДІ ӘДІСТЕРДІ ҚОЛДАНУ

Нұрланов Тілек Нұрланұлы, «Дене тәрбиесі және спорт» мамандығы, 3 курс студенті Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі. Өскемен қ.
Омарова Назым Жумабековна, педагогика және психология ғылымдарының магистрі, арнайы пәндер оқытушысы

Әр бала қоршаған ортаның қамқорлығын қажет етеді. Бірақ кейбір балалар қоршаған ортадан алыстап, өз әлемінде өмір сүреді. Олар әр жаңа нәрсеге қызықпайды, оны танып-білуге қызығушылығы болмайды. Осындай балалар қарым-қатынас жасауда, әлеуметтік ортаға бейімделуде, ата-анасымен сөйлесуде қиындықтарға кездеседі. Осындай белгілер арқылы балада аутизмнің немесе оның кейбір белгілерін анықтауға болады [1].

Ең алғаш аутизм туралы Э.Блейлер, Лео Каннер, О.С.Никольская, Г.Аспергер, А. Ретта, К.С. Лебединская сынды ғалымдар қарастырған. Қазіргі кезеңде аутизмді зерттеу өрісі кеңейіп отыр. Аутизм $\frac{3}{4}$ бала дамуындағы ауытқушылықтың ауыр түрі, ол әлеуметтік ортамен қарым-қатынастың жоқтығын білдіреді. Симптом ретінде аутизм көптеген психикалық ауруларда кездеседі, бірақ кейбір жағдайларда ерте жастан байқалып, бала дамуына кері әсерін тигізеді. Бұл жағдайды ерте балалық аутизм (ЕБА) синдромы дейді. Ол болса психикалық даму зақымдалуының бір нұсқасы ретінде қарастырылады. Сонымен қатар бала бойында аутизмнің кейбір клиникалық көріністері байқалса, оны аутистикалық тұлғалық қасиеттер деп атайды. Нақты симптом ретінде 2-3 жасқа қарай қалыптасуы мүмкін [2].

Тұқымқуалаушылық фактордың әсері мол екенін көптеген зерттеушілер мойындайды. Сонымен бірге мидың органикалық зақымдалуы да аутист балаларда жиі кездеседі. Тұқым қуалаушылық хромосомалық өзгерістер, зат алмасу өзгерістері, анасы жүкті және туу кезінде алған жарақаттар, нейроинфекциялар, тағы басқа жағдайлар барлығы да жағымсыз әсер ету мүмкіндігі бар [3].

Аутизмнің алғашқы белгілеріне тоқталатын болсақ, белгілер баланың үш жасына дейін анық байқалады. Әдетте, ер балаларда жиі кездеседі. Ата-анасы

баланың кұрдастарымен салыстырғанда кеш дамып, әлі сөйлемегенін байқайды. Алғашында бала естімейтін сияқты болып көрінеді, бірақ тексеру барысында нәтижесі олай еместігін көрсетеді. Мұндайда баланың жалпы дамуы тежеледі. Мінезі тұйықтала түседі. Атын атап шақырса, елең етпеуі де мүмкін.

Өзге балалармен де ойнамайды. Танып-білуге ұмтылмайды. Тіпті жаңа ойыншық та оны қызықтыра алмайды. Яғни, мұндай балада қалау, сағыну, аяныш, өкініш, қамқорлық сияқты сезімдердің ешқайсысы болмайды. Оған бәрібір. Өз әлемінде, өзімен өзі өмір сүреді. Тәулік бойы ұйықтамай жүре беруі мүмкін. Ештеңені қажет етпейді [4].

Кейде бала сөйлеуді бастайды, бірақ біраз уақыт өтісімен, сөйлеу қабілетін қайта жоғалтады, күнделікті қылықтары қайталанатын күнде бір ойыншықпен және жалғыз ойнайды. Тіпті ойыншықтың тек бір бөлігімен ғана (мәселен, тек қолымен немесе басымен) ойнауы мүмкін. Күнделікті қайталанатын тәртіптің өзгеруін бала өте қиын қабылдайды. Ата-аналарының айтуынша, бала көзге тіке қарамайды. Көбісінің зияткерлік қабілеттері де төмен [3].

Аутист-балаларды оқытуда кешенді түзете-оқытуда жаңа технологияларды қолданудың артықшылығы оқу материалын визуалды түрде елестете алу қабілеті болып табылады. Қоғамның және білім беру жүйесінің қазіргі кездегі дамуы түрлі іс-әрекеттердің интенсификациялық үрдісінің өсуіне байланысты болып келеді. Осыған орай, болашақ білім беру жүйесі мүмкіндігі шектеулі балаларға арналған білім берудің көп бөлігі жаңа технологияларға негізделетінін, қозғалмалы ойын және ақпараттық технологиялардан тұрады.

Түзете-оқыту үрдісінде кешенді түзете-оқыту әдістерін қолдану бала ағзасының компенсаторлы мүмкіндіктерін белсендіріп, ауытқушылықтарды женуге, алдын алуға мүмкіндік туғызады. Осы толықтырудың негізінде мүмкіндігі шектеулі балалардың қабылдаудың сақталған түрін жүзеге асыру және баланың психикалық функцияларын дамыту қолайлы жүзеге асады. Бірнеше әдіс түрлерін атап өтсек:

1. Ойын технологиясын қолдану.

Аутизмі бар баламен қарым-қатынас орнату мақсатында «Айналма» ойыны.

Ойын барысы: нұсқаушы балалар арасынан барлық баламен амандасып, әр баламен қол алысып амандасатын баланы таңдайды. Сол бала айналма ортасында болатын баланы таңдайды. Барлық балалар қолдарынан ұстап, шеңбер құрады. Ортадағы баламен амандасады. Ортаға балалар кезекпен тұрады. Сәлемдескен кезде мына сөздер айтылады:

Балақайлар, тұрайық;

Шеңбер құра қалайық;

Сен де менің досым;

Мен де сенің досың;

Барлығымыз доспыз.

Зейінді дамыту мақсатында «Артығын тап» жаттығуы.

Ойын барысы: нұсқаушы берілген суреттердің ішінен артығын табуды тапсырады. Мысалы, қияр, асқабақ, сәбіз, алма. Артығы: алма.

Қозғалыстық ойындарын дамыту мақсатында «Достармызға үй саламыз» ойыны.

Ойын барысы: нұсқаушы балаларды екі топқа бөліп, олардың Ақтөс және Шарик атты екі достарының барын айтады. Олар өте жақсы достар. Тек олардың тұратын үйі жоқ. Қане, оларға үй салып көмектесейікші. Осылайша, бір топ Ақтөске, екінші топ Шарикке үй салады. Ол үшін балаларға кубиктер мен тапсырмалар беріледі. Кім үйді бірінші салып бітіреді.

2. Глобалды оқыту әдістемесін қолдану.

Ерте жастағы аутист-балаларды оқытуда глобалды оқыту әдістемесін қолдану барынша тиімді болып табылады. Глобалды оқыту – баланың бүкіл сөзді толығымен қабылдауы (жазылуына қарап).

Келесі жаттығуда біз сөздерді бөліктерді бойынша глобалды оқытамыз. Сөздің бөліктері, буындар, жеке әріптер. Мысалы: ма-ма, па-па, а-ға, ал-ма, ал-м-ұрт. Аталмыш әдіс арқылы бірте- бірте қалыпты оқуға өтуге болады деп санаймыз.

3. Сенсорлық интеграция әдістемесін қолдану.

Көп адамдар денесін сезініп, сезімдерін сәйкестендіріп, қоршаған ортаны сол арқылы тануға тырысады. Ал аутизм диагнозы бар балаларға ол қиынға соғады.

Сенсорлық интеграция терапиясы баланың қоршаған орта тітіркендіргіштеріне тым қозып отырғанын немесе қоршаған ортаның аса әсер етпегенін болжап, анықтауға көмектеседі. Осылайша, сенсорлық интеграцияның мақсаты – мидың сенсорлық ақпаратты өңдеуін жүзеге асыру. Сол арқылы бала күнделікті өмірде сол ақпаратты қолдана алады.

Сенсорлық интеграцияның мысалдары: гамакта тербелу (кеңістікте бағдарлану); музыкаға билеу (есту жүйесі); бұршақ толтырылған қораптармен ойын (тактильді сезімдерін дамыту); туннельде жорғалау (кеңістікте бағдарлану және жанасу); қозғалып тұрған шариктерге жанасу (көру сезімі мен тактильді бағдарлану); орындықта айналу (тепе-теңдік және көру қабілетіне әсер); бөренеде тепе-теңдік ұстап тұру (тепе-теңдік сақтау) [2].

Түйіндей келе, біз мынандай қорытындыға келдік. Аутизмі бар балаларға түзету-педагогикалық көмек көрсету, оларды қоғамдық ортаға бейімдеу, өзінің қатарлас құрбыларымен қарым-қатынасқа жиі түсуін бақылау, отбасымен, арнайы мамандармен қарым-қатынасын, әлеуметтік педагог, психолог, логопед тарапынан қолдау табуы қажет. Балаларға түзету-педагогикалық көмек көрсету шараларын жүргізуде кешенді түзете-оқытудың, заманауи әдістердің маңызы зор. Аутизм диагнозы бар балалардың қоғамда өздерін ұстай алуын, достарымен қарым-қатынасқа түсуге әзірлігін арттырудың маңызды тәсілі арнайы таңдап алынған түзету-педагогикалық көмек көрсетуді қолдану болып табылады.

Қорыта айтқанда, аутизмі бар балалармен жүргізілген жұмыс нәтижесі бойынша зерттеу болжамдарының дұрыс екені дәлелденіп, аутизм диагнозы бар балаларды оқытуда кешенді түзете-оқытудың, заманауи әдістерді пайдаланудың тиімділігі көрсетілді. Яғни, аутизмі бар балалармен жұмыс жүргізу барысында кешенді түрде әдістерді қолдану баланың сауығуына

барынша мүмкіндік береді. Ең алдымен, баламен қарым-қатынас орнату оңайға түседі, қызығушылығы оянады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Щипицина Л.М. Детский аутизм. Хрестоматия: учеб. пособие для студ. высш. и средн. пед. психолог. и мед. учеб. С. 368.- СПб.: Дидактика Плюс, 2001.

2. Мамайчук И.И. Помощь психолога детям с аутизмом. С. 168.— М.: Центр лечебной педагогики, 2001.

3. Аршатская О.С. Психологическая помощь ребенку раннего возраста при формирующемся детском аутизме // 56.- С. 46- № 2. - 2005. - Дефектология. С. 192.- СПб.

GALLUP – КАК ИНСТРУМЕНТ ПОСТРОЕНИЯ ОТНОШЕНИЙ С УЧЕНИКАМИ

Даулетханова Наргуль Талгаткызы, студент 4 курса Учреждения
«Колледж «Семей»

Научный руководитель: Ратушнова Наталья Анатольевна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность: Тест Gallup пользуется популярностью в странах Америки. С помощью результата людям будет легче ориентироваться в выборе сфере деятельности, что является распространенной трудностью среди подростков. Кроме этого, добавив этот тест в систему школы – можно улучшить не только образовательную атмосферу, но и межличностные отношения (учителей с учащимися)

Проблема: Недопонимания среди людей. Незнание своих сильных и слабых сторон. Трудность профорientации.

Цель работы: Познакомить как больше людей с психометрическим тестом. С помощью него же дать возможность раскрыть потенциал учеников и развивать их сильные стороны

Задачи: Пройти тест самой и окружающим, в том числе подросткам. Исследовать каждый талант и их комбинации. Провести разбор результатов.

Результаты исследования: Так как педагогика взаимосвязана с психологией, я решила в качестве инструмента использовать психометрический тест CliftonStrengths от института Gallup. Главным преимуществом этого теста является исследование выраженность 34 черт, названных автором талантами, и определяет 10 доминирующих черт. Все 34 таланта разделены на 4 блока. Блок исполнения «Executing» это таланты отвечающие за то, как вы воплощаете планы, идеи и мечты в жизнь? Как вы их реализуете? Таланты в этом блоке: Достижение - трудолюбие, высокая выносливость; Аранжировщик - соответствующее управление для достижения максимальной производительности, гибкости; Принцип (Убеждение) - верность целям и ценностям; Последовательность – равное отношение к другим людям, последовательность в поведении, соблюдение четких правил; Совещательный - осторожность, ожидание потенциальных препятствий; Дисциплина - порядок и

распорядок; Фокус – сначала планирование, потом действие; верность определенному образу действий; Ответственность – верность, честность, верность своему слову; Восстановительный – эффективное выявление проблем и их решение.

Блок влияния «Influencing»— Как вы влияете на других людей? Таланты: Катализатор (Активатор) – конкретные действия вместо разговоров; Командование – контроль над ситуацией, принятие решений, отметка своего присутствия; Коммуникация – способность выражать собственные мысли, говорить и представлять; Конкуренция – сравнение и конкуренция с другими; Максимайзер – видеть преимущества других людей и использовать их потенциал; Уверенность в себе – вера в правоту собственного выбора и способность управлять своей жизнью; Значимость – производить впечатление на других; Обояние (By) – растопить лед, познакомиться с новыми людьми и убедить их в себе.

Блок построения отношений «Relationship building» – Как вы строите и поддерживаете отношения? Таланты: Гибкость (адаптивность) – жизнь моментом, спонтанность;

Взаимозависимость (Связанность) – вера в неслучайность событий и принадлежность к какому-то большему порядку; Развитие (Разработчик) — раскрытие потенциала других людей и поддержка их в развитии; Эмпатия – способность ставить себя на место других людей и сопереживать им.; Гармония – избегание конфликтов, поиск компромиссов; Интегратор (Включающий) – принятие для других людей и возможность включения их в группу; Индивидуализация – способность видеть характеристики людей и создавать продуктивные команды; Оптимист (Позитив) – заражает энтузиазмом других; Отношение (Relator) – построение близких отношений, достижение общих целей с друзьями;

Блок стратегического мышления «Strategic thinking» — как вы принимаете и анализируете информацию? Таланты: Аналитик (Аналитик) – причинно-следственное мышление; Контекст – понимание настоящего через анализ прошлого; Будущее (Futuristic) – создание видения будущего; Изобретательность (Ideation) – увлечение идеями, поиск связи между, казалось бы, не связанными между собой явлениями.; Коллекционирование (Input) — сбор идей, информации и даже отношений; Интеллект – ведение интеллектуальных дискуссий, самоанализ; Обучение (Learner) – увлеченность процессом обучения и изучения новых вещей.; Стратегический – поиск альтернативных решений, методичные действия.

Кроме выбора профессии и познания себя, человек, который разобрался как работают таланты, уже интуитивно понимает действия других людей. Наличие результатов теста отлично помогает в построении отношений с окружающими. В нашем случае главный пример — учитель со своими учениками. Зная их сильные и слабые стороны, он знает на каком языке разговаривать с ними: кому какое слово “заходит”, а кому наоборот. Возможно у кого-то развита чувство соперничества, и ему интересно учиться соревнуясь с друзьями. Возможно кто-то хорошо разбирается в цифрах и формулах, но гуманитарные предметы

для него как ужасный сон. Определяя такие способности учащихся с ранних лет, уже к подростковому возрасту можно построить сильную личность. В будущем такими темпами молодежи-бездельников намного уменьшилось бы и увеличилось бы количество граждан полезных обществу и развитию страны.

Выводы: Часто говорим «дети – цветы нашей жизни» или же «дети – наше будущее». С обоими утверждениями я полностью солидарна. Если дети наше будущее, то сейчас «наше будущее – в наших руках». Ведь воспитывая новое поколение мы получим плоды своих же деяний. То есть, если сделаем все возможности для развития ребенка – ждет нас светлое будущее. В обратном случае, от ребят, которые учатся «как жить» у старших, точнее у нас, ожидать супер развитие – это как ждать что с яблони будешь получать грушу. Поэтому, я бы хотела, чтобы в каждой школе обратили большое внимание на сильные стороны ученика и коммуницировать с ними на их же уровне. Как я говорю с самого начала, в этом поможет психометрический тест Gallup.

Литература

1. Ученые записки университета им. П. Ф. Лесгафта. Опрос среди школьников
2. Книга «StrengthsFinder 2.0» от института Gallup

НЕЙРОГИМНАСТИКАЛЫҚ ЖАТТЫҒУЛАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ АҚЫЛ – ОЙЫН ДАМЫТУ

Ғабитқызы Салтанат, 2 – курс, І.Жансүгіров атындағы Жетісу университетінің Zhansugurov College – і.

Ғылыми жетекшісі: Исмаилова Асель Тлеухановна, арнайы пәндер оқытушысы, педагогикалық ғылымдар магистрі

Зерттеудің өзектілігі. Мектепке дейінгі кезең – бала тұлғасының қалыптасуындағы, оның барлық психикалық және танымдық үрдістерінің дамуындағы басты кезең болып табылады.

Тәрбиеші алдына келген бүлдіршіндерге бар мейірімі мен махаббатын сыйлай отырып, тәрбиелеп, оларды қарапайым білім негіздерімен, әлеуметтік дағдылармен қаруландырып, ақыл - ойын дамытып, тұлға ретінде қалыптастыра білу керек.

Қоғамның күнделікті қарыштап дамып отырған уақытында мектепке дейінгі оқыту мен тәрбиелеу жүйесінде де оқытудың түрлі жаңа әдістері мен технологияларын кездестіріп жатамыз. Қазіргі таңда мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық үрдістерінің: түйсік, зейін, қабылдау, есте сақтау, ойлауы мен сөйлеуінің қалыпты деңгейде дамыту мәселесі аса өзекті болып табылатындықтан және оны дамытуда жаңаша тәсіл нейрогимнастикалық жаттығуларды қолдануды барлық тәрбиешілер біле білмейтіндіктен **зерттеу жұмысымыздың тақырыбын:** «Нейрогимнастикалық жаттығулар арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл – ойын дамыту» деп таңдадық.

Зерттеудің мақсаты: Нейрогимнастикалық жаттығулар арқылы мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл – ойын дамытуды ғылыми – теориялық тұрғыдан негіздеу және әдістемесін ұсыну

Зерттеудің міндеттері:

- «Нейрогимнастика», «нейрогимнастикалық жаттығулар» ұғымдарына анықтама беру;
- Мектеп жасына дейінгі балалардың ақыл - ойын дамытудағы нейрогимнастикалық жаттығулардың маңыздылығын анықтау;
- Ақыл – ойды дамытуда қолданылатын нейрогимнастикалық жаттығуларды ұсыну.

Нейрогимнастика – қимыл – қозғалыстық нейропсихологиялық түзету әдісі. Оның негізін 1970 жылы Пол Дениссон қалады.

Нейрогимнастика дегеніміз – бұл мидың жан-жақты және екі жарты шарларының жаттығуына арналған көп бағытты жаттығулар жиынтығы. Бас миы бұл өте күрделі әрі қиын құрылым және оны дамытудың көптеген түрлері де бар. Бас ми да бұлшықет, ал денеміздегі бұлшықеттерді физикалық жаттығулар арқылы қалай дамытатын болсақ, бас миындағы бұлшықетті де дамыту қажет. Бас миы екі жарты шарға бөлінеді оң жақ және сол жақ. Сол жақ жарты шар логикалық ойлауға және ойлаудың шапшаңдығына, сөйлеу тіліне жауап береді. Сол жақ жарты шарды дамыту үшін күнделікті математикалық жаттығуларды, логикалық құрастырғыштарды, сөзжұмбақ, ребустар сияқты істермен айналысу қажет. Ал, оң жақ жарты шар кеңістікті қабылдауға, шығармашылық қабілетіне жауап береді. Оң жақ жарты шарды дамыту үшін әртүрлі кино фильмдер, саяхаттау, денешынықтырумен айналысу қажет. Ал нейрогимнастика болса, екі жарты шарды бірдей дамытуға арналған жаттығулар жиынтығы болып табылады. Мұнда бала ең бірінші ол жаттығулардың жасалып жатқандығын көреді және оны жасау үшін ойлануы керек, есте сақтау қажет және оны қимыл түрінде көрсете алуы керек. Бұл жерде тек мидың бір жарты шары ғана емес екі жарты шары да және қимылдардың үйлесімділігі де дамиды.

Нейрогимнастиканың мақсаты - түрлі анализаторлардан келетін ақпараттар арасындағы өзара байланысты орнатуға бағытталған мидың қабілеттерін дамытады. Нейрогимнастика жаттығулары балаға көп жүктеме салмай – ақ дамытуға бағытталған.

Нейрогимнастиканың негізгі қағидасы – қарапайым әрекеттерді өзгертіп, күрделендіріп, миға қарапайым үйреншікті тапсырмаларды үйреншікті емес үлгіде шешуге мүмкіндік береді.

Нейрогимнастикалық жаттығулардың мақсаты:

- Жартышарлардың дамуын синхрондау;
- Ұсақ моториканы дамыту;
- Координацияны, икемділікті дамыту;
- Тілді және ойлауды дамыту.

Нейрогимнастикалық жаттығуларды орындаудың негізгі ережелері:

- Екі сезім мүшесінен кем емес сезім мүшелері қатысуы керек;
- Зейінді алдында еленбеген объектілерге шоғырландыру қажет;
- Қимылдарды орындаудың үйреншікті желісін өзгерту керек;
- Жаттығуларды жүйелі түрде орындау қажет.

Нейрогимнастиканың түрлері де және оның қолдану тәсілдері де өте көп және ол барлық қажетті жүйелерді біріктіреді.

Миды дамытудың бірнеше әдістері бар. Американдық зерттеушілер Гейл мен Пойл Деннисон өз әріптестерінен ілгері басып, интеллектуалды дамытудың бағдарламасын, яғни миды дамытуға арналған жаттығуларды – нейрогимнастикалық жаттығулардың топтамасын ойлап шығарды.

Біз өзіміздің зерттеу жұмысымыздың барысында 5 жастағы балаларға қолданған нейрогимнастикалық жаттығулардың топтамасын ұсынамыз.

«Жұдырық, алақан, қабырға» жаттығуы.

«Жұдырық, алақан, қабырға» жаттығуы есте сақтауды, саусақ ұштарының синхронды жұмысын, назар аударуды дамытуға бағытталған. Жаттығудың бұл түрі келесідей жүргізілді:

- тәрбиеші балаларға үш түрлі қимыл – қозғалысты көрсетеді. Бұл қимыл – қозғалыстар алдын – ала жоспарланған кезектестікпен орындалады:

1. Балалардың қолдарының алақан ашық тұрады;
2. Алақандарын жұдырыққа жұмады;
3. Алақанды қабырға тәрізді үстел бетіне қояды.

Алғашқы 10 рет қайталауды бала ата – анасымен бірге жасайды, содан кейін өзі жасайды. Келесі кезекте жаттығуды екі қолмен де жасауға болады. Қимыл – қозғалыстар синхронды болуы керек. Мұндай жаттығулар сондай - ақ зейінді де дамытады.

«Піл» жаттығуы. Балаларды тік тұрғызып, оң қолдарын алдыға созып, бастарын оң қолдарына қарай қойғызып, төменнен жоғары қарай пілдің құлағын сегіз саны тәрізді сыздырттық. Және сол жақ қолымен де дәл солай қайталатқыздық. Бұл жаттығу баланың есте сақтау қабілетін жақсартып, мұқият тыңдау қабілетін жақсартады.

«Шамдар» жаттығуы. Балалардың алақандарына алдыларына қойдырып, саусақтарын создырып, араларын ашқызамыз. Сасақтарын жұдырыққа түйгізіп, қатты қыстырамыз. Жаттығуды: «Шамдарды жағамыз, шамдарды сөндіреміз» деген тіркестермен бірнеше рет қайталатқызамыз.

«Доппен орындалатын жаттығулар». Кішкене доппен үстел бетінде дөңгелек жасап айналдыртқыздық және допты алақанға қойып, оңға және солға, алдыға және артқа жылжытқыздық. Және қолдарының әрбір саусақтарымен допты алдыға – артқа, оңға және солға жылжытып жаттығулар жасаттық. Бұл мектеп жасына дейінгі балалардың қолының ұсақ моторикасын дамытуға үлкен әсер етеді.

«Үй, кірпі, құлпы» жаттығуы. Қол саусақтарын үшбұрышты үйдің төбесі тәрізді біріктіргізіп, бір қолдың саусақтарын екіншісіне кіріктіріп, айқастырдық. Алақанды бір – біріне қысып, саусақтарды жұмқыздық. Балалар жаттығуды 5 – 6 рет қайталайды. Бұл жаттығуларда баланың қолының ұсақ моторикасын, ойлау қабілеттері мен зейіннің дамытуда елеулі орын алады.

Зерттеу нәтижелері: 5 жастағы мектепалды даярлық тобы балаларына қолданылған нейрогимнастикалық жаттығулар балалардың бойында елеулі өзгерістерді көрсетті. Балалардың сабақтағы зейіндерінің шоғырлануы тұрақталып, қабылдаулары тез жүзеге асатын болды. Ақыл – ойларында да

елеулі өзгерістер болып, балалар салыстыру, талдау, жалпылап операцияларын нәтижелі орындайтын болды.

Қорытындылар: Зерттеу жұмысымызда қолданылған нейрогимнастикалық жаттығулар ми жұмысын жақсартып, шығармашылық қабілетті дамытуға, ақпаратты қабылдауға, қорытуға, түйсіктің дамуына көмектесті.

Әдебиет

1. Аралбаева Р.Қ. Мектепке дейінгі педагогика. - Алматы, 2012
2. Алдамұратов Ә.Ж. Қызықты психология. – ҚазМУ, Алматы, 1991.
3. Колганова В.С., Пивоварова Е.В. Нейропсихологические занятия с детьми. - М.: Айрис-пресс, 2015.
4. Телепнева Н.А., Чехлыстова Т. Ю., Галуцкая М. Ю. Нейрогимнастика в коррекционно-развивающей деятельности с детьми дошкольного возраста с тяжёлыми нарушениями речи // Актуальные исследования. 2021.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ ЖОЛДАРЫ

Сағатбек Айым Салауатқызы, 3 курс, І.Жансүгіров атындағы Жетісу
университеті «Zhansugurov College»

Ғылыми жетекшісі: Нурсейтова Нұрбақыт Нурсейтқызы

Шетел тілі пәнінің оқытушысы

Бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы әлемдік бірлестікке кірген заманда білімнің рөлі мен маңызы артты. Осыған орай білімнің алғышарттарын анықтайтын Қазақстан Республикасының білім жүйесінің даму концепциясы атты құжатының мәні ерекше. Мәдениеті жоғары ХХІ ғасыр адамын қалыптастыру міндеті мен білім беру ісін ірілендіру жақсарту қажеттігі мектеп пен қоғам алдында жаңа маңызды мәселелерді қойып отыр. Ағылшын тілі –ХХІ ғасырдың тілі. Бұл тіл қазақты дүниеге танытатын, әлемдік деңгейге шығаратын тіл. Оған біз алдағы өтіп кеткен ЕҚҰБ (ОБСЕ) Саммитіне төрағалық еткен кезіміз осының бір дәлелі бола алады. Еліміздің шет елдермен қарым-қатынасымыз күшейіп отырған қазіргі кезде оқушылардың шет тіліне қызығуын, білімге құштарлығын ояту, танымдық белсенділігін арттыру әрбір шетел тілі мұғалімінің міндеті. Демек, балалардың шет тілін білуі – уақыт талабы. Шетел тілі қазіргі кезде заман талабына сай көптеген мектептерде 2 сыныптан бастап жүргізілуде. Бұл оқушы бойында ерте кезеңнен бастап ұлтаралық, мәдениетаралық бірлестікке дайындықтың қалыптасуына тікелей ықпал етеді. Шетел тілін бастауыш мектептен бастап оқытудың артықшылығы әрбір баланың психологиялық ойлауына, шет тілі сөзіне көңіл аударуына, түсінуіне оң әсер ететіндігі, содан соң негізгі мектепте білімін берік нығайтуын, білім сапасын арттыруға мүмкіндік беретіндігінде. Білім сапасын арттыру, бүгінгі күннің өзекті мәселелерінің бірі болып отыр. Осы мәселені шешу – білім беру мазмұнын жаңашаландыру, оқу үрдісін ұйымдастыру технологиясы мен әдістерін жетілдіру. Сондай-ақ, білім беру мақсаты мен нәтижесіне ерекше мән берумен тығыз байланысты. Оқушының ой-өрісін кеңейтіп, қабілеттерін

ерекшелеуде, білімдерін нығайтуда сабақтағы ойындардың және әдіс-тәсілдердің атқарар рөлі өте зор. Бұл ойындар, әдіс-тәсілдер қазіргі теледидарда беріліп жүрген ойындармен сәйкестендіріліп жасалынған. Оқушылардың шетел тілін оқып үйренуге деген қызығушылығы мен танымдық белсенділігін арттыруда, алған білімдерін шығармашылықпен қолдана білуде, қабілеттерін дамытуда ойын мен әдіс тәсілдің маңызы, мәні зор [1]. Шет тілі сабағындағы ойын дегеніміз – тынысы кең алысқа меңзейтін, ойдан-ойға жетелейтін, адамға қиял мен қанат бітіретін осындай ғажайып нәрсе, ақыл-ой жетекшісі. Сабақта ойын элементтерін пайдалану оқушылардың ой-өрісін, танымдық белсенділігін арттырады. Теорияны практикамен ұштастыруға жол ашады. Алайда, ойынды үнемі оқу процесіне пайдалануға, ұзақ уақыт созуға болмайды. Ойын белгілі бір уақытта жүзеге асырылып, сабаққа нұқсан келтірмейтіндей жымдасып жатуы тиіс. Ойын адамның айналадағы жағдайды тануының қарапайым да оңай әдісі бола отырып, осы және басқа да білімді, өнерді иемденудің табиғи да мүмкін жолы болуы қажет. Бұл зерттеудің мақсаты бастауыш сынып оқушыларының шет тіліне қызығушылықтарын арттыру. Заманауи педагогикалық технологияларды қолдану. Осы мақсатқа жету үшін педагогикалық технологияларды қолдануымыз керек. Ағылшын тілін оқытудағы оқушылардың ерекшеліктері, олардың қабілеттері және қызығушылықтарын атап айтқанда: ойын технологиясы, жобалық оқыту технологиясы, проблемалық оқыту технологиясы, акт - технологияларын қолдана отырып шет тіліне деген көзқарастарын өзгерте алады.

Жаңа тілге үйретуде оқытудың жаңа тәсілі төмендегідей талаптарға сәйкес келуі көзделеді:

- оқушыға қолайлы оқу ортасын қалыптастыру;
- оқушының оқуға деген қызығушылығын арттыру, ой-тілектерін ояту
- оқушының эмоциялық сезіміне әсер етіп жеке тұлға ретінде қалыптастыру;
- оқытуды түрлендіру үшін түрлі әдісті қолдану;
- ойын түрінде оқыту арқылы оқушының белсенділігін арттыру;
- шет тілін оқушының жеке қызығушылығымен байланыстыру;
- оқушы – субъект, оқытушы - кеңесшісі болу;
- сатылап өз бетімен жұмыс істеуге үйрету.

Мектептегі тәжірибемді 3-4-сынып оқушыларымен өткіздім. Іс-тәжірибеден өту барысында қолданылған әдіс-тәсілдерім:

1. «Миға шабуыл» (әдіс)
2. «Шаттық шеңбері» (сергіту сәті)
3. «Гүлмен тілек» (сергіту және топқа біріктіру)
4. «INSERT» әдісі
5. «Кластер» әдісі
6. «Галереяны шарлау» әдісі
7. «Қар кесегі»
8. «Заряд алу» (сергіту сәті)

9. «Бес қадам» әдісі т.б әдіс тәсілдерді қолдандым. Бұл әдіс-тәсілдерден бөлек қазір тик-токта қолданып жатқан әдіс тәсілдерді қолданып көрдім.

Осы әдістерден бөлек жаңадан енгізілген әдістерді қолдандым.

1. «Бес қадам» әдісі
2. «Картошка фри» әдісі
3. «Бургер» әдісі
4. «Reading camera» әдісі
5. Нейрожаттығуы
6. «Попкорн» әдісі
7. Tik Tok, WatsApp, Instagram әдістері
8. Бағалау карточкалары
9. «Бинго» әдістерін пайдаландым.

Шетел тілін бастауыш мектептен бастап оқытудың артықшылығы әрбір баланың психологиялық ойлауына, шет тілі сөзіне көңіл аударуына, түсінуіне оң әсер ететіндігі, сонан соң негізгі мектепте білімін берік нығайтып, білім сапасын арттырып, шетел тілінде қарым-қатынасқа түсіп ерте мәдениетаралық коммуникацияға мүмкіндік береді. Айтылып өткен әдіс-тәсілдер арқылы баланың шет тіліне деген көзқарасы өзгереді. Баланың қызығушылығы арттып, тапсырмаларын орындауға талпынады.

Осымен әдіс-тәсілдер туралы қорыта келгенде, жаңа өмір талабы кез келген адамды алаңдатады. Шетел тілі қазіргі заман талабына сай көптеген мектептерде 2-сыныптан бастап жүргізілуде. Осы айтылған әдістердің көп көмегі тиеді. Сабақ барысында оқушылардың назары тек ғана мұғалімде болады. Оқушылар бір-бірімен жарысып немесе сөз таласытыру арқылы сөздерді жаттап, есте сақтап үйренеді. Әр әдістің өзіндік бір адам қызықтыратындай ерекшеліктері бар. Тура әдіс, грамматикалық әдістер ескі әдістер болғандықтан көбәсі қолдана бермейді, бірақ бұл әдістерді қазіргі қолданып жүргізілген әдіс-тәсілдермен бірге кіріктіліп өткізіледі. Ойын арқылы болсын басқада әдіс-тәсілдер болсын, бала грамматиканы және сабақты түсіне білу керек. Шетел тілін бастауыш мектептен бастап оқытудың артықшылығы әрбір баланың психологиялық ойлауына, шет тілі сөзіне көңіл аударуына, түсінуіне оң әсер ететіндігі, сонан соң негізгі мектепте білімін берік нығайтып, білім сапасын арттырып, шетел тілінде қарым-қатынасқа түсіп ерте мәдениетаралық коммуникацияға мүмкіндік береді. Айтылып өткен әдіс-тәсілдер арқылы баланың шет тіліне деген көзқарасы өзгереді. Баланың қызығушылығы арттып, тапсырмаларын орындауға талпынады.

Әдебиет

1. «Білім жолы нұрлы жол» Республикалық журнал
2. Ахметов С. Бастауыш кластарда білім берудің тиімділігін арттыру жолдары.- Алматы: Рауан,
3. Жұмабаев М. Педагогика.-Алматы
4. Әлкен.С Жаңа технологиялар арқылы шығармашылыққа баулу
5. Основные направления в методике преподавания иностранных языков в XIX - XX вв/ под ред. И.В.Рахманова. М.:Педагогика, 1972

6. <https://kk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B5%D0%B9%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D0%BA%D0%B0>

7. Базарбекова Р.Ж. Бастауыш сынып оқушыларын жазбаша байланыстырып сөйлеуге үйрету әдістемесі: Пед.ғыл.канд автореф. –Алматы

8. Рахметова С. Бастауыш мектеп оқушыларының тілін дамытудың ғылыми әдістемелік негіздері (ауызша және жазбаша тіл дамыту)

ОҚУ-ТӘРБИЕ ҮРДІСІНДЕ ЗЕЙІННІҢ ДАМУЫ

Асхатова Айдана Асхатқызы, «Бастауыш білім беру» мамандығы, 3 курс студенті Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі. Өскемен қ. Ғылыми жетекшісі: Омарова Назым Жумабековна, педагогика және психология ғылымдарының магистрі, арнайы пәндер оқытушысы

Зейін - бұл объектіге бағытталған іс-әрекет ретінде әрекет ететін сананың барлық танымдық процестерінің жағы. Басқа танымдық процестерден (қабылдау, есте сақтау, ойлау және т.б.) айырмашылығы, оның ерекше мазмұны жоқ; ол осы процестердің ішінде көрінеді және олардан бөлінбейді. Көңіл психикалық процестердің динамикасын сипаттайды [1].

Зейін-бұл адамның сенсорлық, интеллектуалдық немесе моторикалық белсенділігі деңгейінің жоғарылауын білдіретін сананың бағыты мен шоғырлануы. Зейіннің критерийлері:

1) Сыртқы реакциялар:

моторлы (бұрылыстар бас, фиксациялау көз, мимика, дене тұрысы сосредоточенности);

вегетативтік (тыныс алуды ұстау, бағдарлы реакцияның вегетативтік компоненттері);

2) белгілі бір қызметті орындауға және бақылауға шоғырлану;

3) қызметтің өнімділігін арттыру (мұқият әрекет ету, "ұқыпсыздықпен" салыстырғанда тиімді»);

4) ақпараттың селективтілігі (селективтілігі);

5) сана өрісіндегі сана мазмұнының айқындылығы мен айқындылығы.

Балалардың зейінінің қалыптасуында ойын әрекеті ерекше орын алады. Ойын арқылы бала түрлі объектілерді көреді, естиді, байқай алады, фактілер мен құбылыстарды бір-бірінен ажыратып, оларға назар аудара бастайды. Балаларда зейіннің түрлі қасиеттері (көлемі, бөлінуі, тұрақтылығы т.б.) жақсы байқалады. Бұлардың бәрі үлкендердің басшылығымен жетіледі [2].

Балалардың зейінін кейіуін дұрыс қалыптастыруға мұғалімнің жеке басының үлгі-өнегесінің де маңызы зор. егер мұғалімнің өз зейіні дұрыс ұйымдаспаған болса, яғни, ол біресе оқытып тұрған сабағына, біресе кластағы балаларға алаңдап, нені бастап, нені қойғанын есінен шығарса, ондай мұғалім балалардың зейінін дұрыс тәрбиелей алмайды.

Жас ерекшелігіне байланысты зейіннің даму сипаттамасы мынадай:

1) Балалардың жеке дамуымен, олардың қажеттіліктері және қызығушылықтары дүниетанымдарының өрісі кеңейіп, түсінетін ақиқат

заттар мен құбылыстарға зейіндерін аударады. Қоршаған шындықтарға зейіннің артуына байланысты, бала зейінінің пәні, ойлары және сезімдері болады. Зейіннің сыртқа бағыттылығымен бірге, ішкі шоғырлануының дамуына байланысты, ол өзінің ішкі дүниесін және қоршаған ортадағы адамдармен қатынасын түсінгісі келеді. Өзіне деген зейінінің негізінде өзін байқауының дамуы, өзін-өзі тәрбиелеуге психологиялық көмек болады.

2) Зейінінің жас ерекшелігіне байланысты дамуы, оның барлық қасиеттерінің дамуына және көрінуіне ықпал етеді. Көлемі және бөлінуі өрістерінің ұлғаюына қарай-іс-әрекеттің бір бөлімінде бірнеше зат пен құбылыстарды қабылдап, ойлануы да кең өріске артады. Жоғары тұрақтылығы және ауысуы, объектілерді барлық жағынан, тіркеуді дамытады. Мұндай қасиеттерінің дамуы тұрақсыздықты жеңуге көмектеседі.

3) Жастарының дамуына қарай ырықсыз зейіннен гөрі, ырықты зейін көріне бастайды. Мектеп жасында бұл зейіннің барлық түрлері дамиды бірақ, біртіндеп ерікті зейін жетекші орын ала бастайды, әсіресе балалардың өзіндік іс-әрекетінде.

4) Зейіннің дамуы шоғырлану мотивтерінің өзгеруіне әсері бар. Алғашында баланың зейіні эмоциялы қызығушылығымен көрінсе, балалардың даму үрдісінде жас ерекшелігіндегі негізгі жетекші іс-әрекеттің объектілері арқылы зейіндері дами бастайды. Өз зейіндерін ұйымдастыру қабілеті оқу жұмысының мөлшеріне, сапасына бағытталады.

5) Әр жас сатысында жекелік айырмашылықтары, даму үрдісінде жан-жақты және айрықша көрінеді.

Ойын - маңызды іс. Егер біз ойынды тек көңіл көтеру үшін немесе дем алу ретінде пайдалансақ, одан ешқандай пайда болмайды. Қандай ойын болса да, ол негізгі мақсатқа жұмысалуы керек, өйткені ойын баланы дамытады. Танымдық қызығушылықтар - бұл баланың жаңа нәрселерді білуге, заттардың қасиеттері, қасиеттері, шындық құбылыстары туралы түсініксіз нәрсені білуге және олардың мәнін түсінуге, олардың арасындағы байланыстар мен қатынастарды табуға деген ұмтылысы [3].

Мәселен, «Жер, су, от, ауа» тапсырмасы

Нұсқау: жеткіншек қолындағы допты кез-келген қатысушыға лақтырып, «СУ, ЖЕР, АУА, ОТ» стихияларының бірін айтады. Допты қағып алған қатысушы аталған стихияда тіршілік ететін жануарды атап, допты келесі қатысушыға басқа стихияны атап лақтырады.

Ә) Жаттығулар арқылы

«Шыбын» жаттығуы. Барысы: «Шыбын» жаттығуы топ бойынша орындалады. 3x3 мөлшерлі 9 торды ойша сызу керек. Шыбын ортаңғы торда орналасқан, Ойынға қатысушылар кезек - кезек шыбынға «Жоғары!» «Төмен!» «Оңға!» Солға!» деп бұйрық беріп, көрші торға қозғалтады, Ойынға қатысушылар «шыбынның ойын алаңнан шығып кетпеуін бақылап отыруы керек. Егер біреу «шыбынның» ойын алаңынан шығып кеткенін білсе, «Тоқта» деп. бұйрық беріп шыбынды ортаңғы торға әкеліп, ойынды қайтадан бастайды. Ойын алаңына басқа конфигурация беріп, ойынды күрделендірсе болады. Тіпті екі шыбынды алма кезек қозғалуға болады.

Зейінді зерттеудің психофизиологиялық әдістеріне арнайы жабдықты, атап айтқанда тахистоскопиялық қондырғыларды, Мнемотест, Ритм тест аппараттарын және т. б. қолданатын әдістер жатады. Осы құрылғылардың көмегімен қысқа мерзімді, белгілі бір экспозициямен, визуалды (сандар, фигуралар, сөздер және т.б. түрінде) қолдануға болады. Осылайша, зейіннің жеке қасиеттерін – оның тұрақтылығын, көлемін тексеру үшін жағдайлар жасалады. Ауыстыру қабілеті; сонымен қатар, бұл қондырғылар жағдайды және басқа психикалық функцияларды – қабылдау, есте сақтауды диагностикалауға мүмкіндік береді [4].

Әдістемені бағалауда қателерді бөлу құрылымы маңызды мәнге ие – олар барлық формада біркелкі кездеседі ме немесе негізінен соңында байқалады ма (назардың сарқылуының дәлелі). Қателіктердің сипаты да маңызды-жеке әріптерді немесе жолдарды өткізіп жіберу; жақын немесе сыртқы жағынан ұқсас басқа әріптерді сызып тастау және т. б.

Әдістемені жүргізуге арналған бланкілер нақты басылуы, белгілерді жазуда қандай да бір анық емес және түзетулер болмауы тиіс, өйткені бұл тапсырманы қабылдауды қиындатады және орындау нәтижелерін нашарлатады. Түзету сынамасын жүргізу кезіндегідей, тексеруші әрбір 30 секунд сайын бланкінің қазіргі уақытта сыналудың қарындаш орналасқан жерінде өз белгісін жасайды.

Әдістеменің нәтижелерін бағалау кезінде қосу саны, жіберілген қателер саны, тапсырманың жалпы уақыты ескеріледі. Орындалу нәтижелері графикалық түрде ұсынылуы мүмкін.

Әдістеме барысында алынған мәліметтер тапсырманың біркелкілігі мен қарқыны туралы түсінік бере алады, сарқылудың, іске қосылудың және назардың бұзылуының болуын анықтай алады.

Кәсіби есептік операцияларды орындаумен байланысты пәндер жалған оң нәтижелерді көрсете алатындығын ескеру қажет, сондықтан олар үшін бұл әдісті қолдануға болмайды.

Тапсырманы орындау кезінде тақырып сандарды рет-ретімен іздейді, оларды көрсетеді және дауыстап атайды. Пәннің әр кестеге жұмсаған уақыты секундомермен белгіленеді. Қажет болса, әр 30 секунд сайын тақырып бойынша болатын сандар санын да жазуға болады [5].

Нәтижелерді бағалау кезінде әр кестеге жұмсалған уақыт ескеріледі және салыстырылады. Нәтижелер графикалық түрде ұсынылуы мүмкін. Зейінді Шульте-Горбовтың екі тондық (қара-қызыл) кестесінде зерттеледі.

Қорытындылай келе, адам өміріндегі назардың маңыздылығы өте жоғары екендігі белгілі. Баланың ақыл-ойы мен есте сақтау қабілеті назар аудару арқылы қалыптасады. Балада зейіннің дамуы мен қалыптасуын ерте жастан бақылау керек. Біздің болашақ ұрпағымыз ақылды және білімді болуы үшін біз ақыл-ойды тәрбиелеуіміз керек. Ушинскийдің өте ұтымды тұжырымдамасын атап өткім келеді, онда: «назар аудару-бұл адам санасында жалпыланған және ондағы әртүрлі ойларды бейнелейтін адам жанының жалғыз есігі».

Әдебиеттер тізімі:

1. Ануфриев А.Ф., Костромина С.Н. Как преодолеть трудности в обучении детей. Психодиагностические таблицы. Психодиагностические методики. Коррекционные упражнения. – М.: Издательство «Ось-89», 2003.
2. Артемов В.А. Курс лекций по психологии. - М., 1991.
3. Битянова М.Р. Организация психологической работы в школе. – М.: Генезис, 2000.
4. Волина В. Учимся играя. - М.: Новая школа, 1994.

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ШАҚТА ОЙЫН БАЛАНЫҢ БАСТЫ ІС-ӘРЕКЕТІ

Дүйсекова Аружан, 2 курс, Н.Құлжанова атындағы Торғай
гуманитарлық колледжі

Аубакирова Толқын Утешовна, Арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Мектепке дейінгі кезеңдегі ойын зерттеу - әрекеті

Дидактикалық ойын балаға білім берудегі әсер етудегі ең негізгі бір түрі, өйткені ойын балалардың негізгі іс әрекеті. Балалардың қарапайым математикалық ұғымдарын қалыптастыруда дидактикалық ойындардың алатын орны ерекше. Пішіндерді өткен кезде шар, куб, «не домалайды, не домаламайды?» ойыны арқылы осы екі пішіннің ерекшелігі, қасиеті туралы түсіндіру өте тиімді. Білім берудегі дидактикалық ойындарды нәтижелі қолданудағы негізгі шарты: ол ойын таңдаудағы бірізділікті сақтау, келесі дидактикалық принциптер міндетті түрде ескеруі керек; түсініктілік, қайталанылуы, тапсырмаларды біртіндеп орындау. Баламен іс әрекет түрінде өткізілсе, тапсырмалар оңай орындалып, алға қойған межеге жету оңай болады. Ертегі кейіпкерлеріне, ойыншық кейіпкерге көмектесу баланың қызығушылығын оятып, бәсекелестігін арттырады. Сондай-ақ, ойлау, тапқырлық қабілетін дамытып, адамгершілік, мейірімділік қасиеттерін оятады. Іс-әрекетке Дымбілместі қатыстыру баланың алған білімін еске түсіріп, сол Дымбілмеске үйрету арқылы қабілетін арттырады. Дымбілмеске қарай отырып өз жұмыстарын бақылай білуге, қате жіберіп алмауға деген қырағылықтарын арттырады. Дидактикалық ойындардың мазмұны мыналарды қамтуы тиіс. Олар:

-дидактикалық ойындар нақты, қысқа, қызықты, тартымды болуы міндетті;

-дидактикалық ойындарға тапсырмалардың біртіндеп күрделенуі және ол ақыл-ой іс-әрекетінің тәсілдерін меңгеруге ықпал етуі қажет;

-ойындардағы тапсырмалардың әр түрлі тәсілдермен орындалуын қадағалау және оқытудың тәрбиелік ықпалын күшейтуге ықпал етуі керек:

-дидактикалық ойын тәрбиеленушінің жас ерекшелігіне сай, бағдарламадағы материалдарға, оның ішінде нақты сабақтың мазмұнына сай болып, тапсырманың мәнін ашу керек;

-дидактикалық ойындарда қолданылатын материалдар мен көрнекіліктер қарапайым болып, олардың жасалуы мен дайындалуы тез әрі жеңіл болуы шарт.

Тәжірибеден байқағанымыздай, дидактикалық ойындарда балалардың сөйлеу, ойлау, есте сақтау қабілеті дамиды. Бұл ойындар алған білімді бекітуге ықпал жасайды.

Мәселе: Ойын арқылы балаларды геометриялық пішіндердің ортақ белгілері (дөңгелектенген, бұрышты) бойынша біріктіру туралы алғашқы түсініктерін қалыптастырамыз. Уақытты бағдарлауға үйрету үшін тәулік бөліктері, апта күндері, жыл мезгілдері және айлары туралы санамақтар, жаңылтпаштар, жұмбақтарды кеңінен пайдаланамыз. Бұл арқылы баланың ойлау, есте сақтау қабілеттері мен тілін дамытуды көздейміз.

Жұмыс мақсаты: Балалардың мектепке дейінгі жаста әлем туралы жана мәліметтерді білуге ұмтылысы, қоршаған ортаны танып білуге деген талпынысы, бақылау жасауға, өздігінен ізденуге әрекет етуі ол-табиғи қалыпты жағдай. Әрбір дені сау бала туылғаннан – әр нәрсені «зерттеп» білуге, ізденушілік белсенділігі басым болады. Баланың ішкі сезімі әлемді түсінуді, қоршаған ортаны танып білуді қалайды. Осындай ішкі ынта-ықылас зерттеу жасауға түрткі болып, баланың психикалық және өзіндік дербес дамуына жағдай жасайды. Балалардың өздігінен зерттеу жасай отырып алған білімдері репродуктивті тұрғыда алған білімдеріне қарағанда берік болады. Бірақ ол өте қарапайым және күтпеген жерден орындалатын болғандықтан оны білім беруде қолдануға болмайды, тек баланың өзінің дамуындағы жетістіктер үшін пайдаланылады.

20- шы ғасырдың 70- ші жылдары белгілі ғалымдар М.Н.Скаткин және И.Я. Лернер оқу әдістерін екі топқа бөлуді ұсынған: репродуктивті және продуктивті (өнімді). Аталған топтарға сәйкес оқытудың негізгі бес әдіс тәсілдері белгілеген. Олар: түсіндірмелі-көрнекі; репродуктивті; проблемалы баяндау; жекелей іздену; зерттеу жасау (байқап көру, бақылау жасау); Автор бұл әдістердің алғашқы екі түрін- репродуктивті, ал соңғы екі түрін- продуктивті (өнімді) әдістер қатарына жатқызды. Ал, проблемалық баяндауды аралық топ деп есептеді.

Бұл әдістердің бірінші тобында, балалар алған дайын білімдерін пайдаланады немесе өздеріне таныс іс - әрекет барысында жүзеге асырады.

Әдістердің екінші тобында, балалар ойын-зерттеу жұмыстары барысында шығармашылықпен өздігінен дербес әрекет етіп, жаңа білімдер алады.

Міндеттері: Ойын балалардың негізгі іс-әрекеті ретінде психологиялық, анатомиялық-физиологиялық, педагогикалық маңызы зор қызметтер атқарады. Ойын баланың даму құралы, таным көзі, тәрбиелік дамытушылық мәнге ие бола отырып, адамның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді.

Ойын үрдісінде балалардың білімі тереңдей түседі, осыған дейінгі білімдері мен түсініктері баянды болып жаңа білім игеріледі. Ойын - адамның өміртанымының алғашқы қадамы деп білеміз. Оның басты ерекшелігі баланың ойлау қабілетін жетілдіру болып табылады.

Ойында балалар әр нәрсеге жақсы зейін қояды және көбірек есіне сақтайды. Ойын үстінде ол алға қойылған мақсатты шұғыл және оңай жүзеге асырады. Ойын шарттарының өзі баладан заттарға, айналатын көріністер мен сюжетке зейін тоқтатуды талап етеді. Егер бала ойын талабына зейін қойғысы

келмесе, ойын шарттарын есте ұстамаса, онда оны құрдастары ойыннан шеттетугі ықтимал.

Ойын - балалардың негізгі іс - әрекетінің бір түрі. Ойын барысында баланың жеке басының қасиеттері қалыптасады. Кіші мектеп жасындағы балаларды көргендерін, байқағандарын, айналасынан естігендерін ойын кезінде қолданалытанын байқау қиын емес. Ойын айналадағы болмысты бейнелейді. Ойын барысында балалар дүниені тани бастайды, өзінің күш-жігерін жұмсап, сезініп білдіруге мүмкіндік алады, адамдармен араласуға үйренеді.

Зерттеу нәтижелері: Баланың ақыл ойын дамыту, ойлау қабілетін жетілдіру, өзіндік іскерлік қасиеттерін қалыптастыру, заман талабына сай ойын жүйрік етіп тәрбиелеу.

Сондықтан да баланың танымын алғашқы күннен бастап дамытудың, бойында оқыту мен тәрбиелеудің негізін қалыптастырудың құралы – ойын әрекеті, яғни, ойын – баланың жетекші әрекеті. Бірақ, ойын тек қана балаларды қызықтырып, уақыт өткізудің құралы блмай, балаға берілетін білім мен тәрбиенің құнды негізі болуы керек. Яғни, оқыту-тәрбиелеу жұмысын бағдарлама талаптарына сәйкес ойын түрінде ұйымдастыра отырып, баланың логикалық ойлау қабілетін арттыруға жағдай жасау негізгі міндет. Бала ойын барысында айнала құбылыс сырын танып сезінеді, себеп-салдарлық байланысты және тәуелділікті анықтауға тырысады. Айналадағы өмір құбылыстарын, ерекшеліктерін байқай отырып, білуге қызығушылығы туындайды, осы сезім оны талпыныстарға жетелейді. Ойын негізінде ойлай отырып, тапсырмалары өзінше зерттеп, орындау, өзінше шешім жасау өз ойындағысын айту жағдайларына мүмкіндік туғызылса ғана бала еркін ойлы, өзіне сенімді, ерік-жігерлі, дүние танымы кеңейген, сөйлеу тілі жақсы қалыптасқан, болашаққа қызығушылығы оянған дара тұлға ретінде жан-жақты дами алады. Баланың ақыл-ойының дамуы тек белгілі бір білім көлемін ғана емес, жалпы тәлім-тәрбиелік іс-әрекеттерді игерумен бірге, ойлау, қиялдау, есте сақтау, елестету және т.б. қабілеттерінің; танымдық, іскерлік, шығармашылық қасиеттерінің дамуын қамтиды. «Ойы саяздың, тілі саяз» деген ұлғатты сөз бекер айтылмаған. Ойлау негізі баланың сөйлеу тілін қалыптастырады.

Қорытынды: Баланы қоғамның пайдалы іс-әрекетіне даярлап жан-жақты етіп дамыту үшін оқытудың маңызы зор. Баланың барлық психикалық дамуы үйрету, алдыңғы ұрпақтардан жинақталған тәжірибені беру арқылы жүзеге асады. Сонда да білім мен дағдының көбін бала үлкендермен тікелей қарым-қатынас жасау арқылы меңгереді. Әр жас кезеңіндегі оқыту баланың психикалық даму ерекшелігіне қарай белігілі бір бағдарлама, шағын материал негізіне сүйеніп жүргізіледі. Нәрестелік кезеңде бала күнделікті қоршаған ортадағы тіршілік жағдайымен, яғни тұрмыстық заттар мен ойыншық арқылы дүниемен танысады.

Мектепке дейінгі кезде одан да күрделене түседі, заттар мен құбылысқа деген ықылас пайда болады. Соның негізінде баланың білімі, іскерлікті игеруге сөздік қоры, творчестволық қиялы, сезімі, теориялық ойлауы дамиды, тіпті тұрмыстағы заттармен, құрал-жабдықтармен әрекет ете білуді меңгереді және еңбек балаларды қоғамның саналы мүшесі ретінде болашақ өмірге даярлайды.

Әңгімені тыңдау, суретті қарау, үлкендер еңбегін, өз құрбысынан еңбек нәтижесін қарау негізінде түсінік алады.

Әдебиет

1. Аймауытов Ж. Психология.- Алматы, 1995.
2. Алдамұратов Ә. Қызықты психология.- Алматы, “Қазақ университеті”, 1992.
3. Алдамұратов Ә. Жалпы психология.- Алматы, “Білім” 1996.
4. Әбдірахманов А., Жарықбаев Қ. Психологиялық орысша- қазақша сөздік.- Алматы, “Мектеп”, 1976.
5. Елеусізова С. Қарым- қатынас психологиясы.- Алматы, 1995.

БАЛАЛАРДЫ АДАМГЕРШІЛІККЕ ТӘРБИЕЛЕУДІҢ НЕГІЗДЕРІ

Мырзағалиева Жаңагүл Қанатқызы, Курс 3, Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Насрединова Акжаркын Есеметовна, арнайы пәндер оқытушысы, педагогика ғылымдарының магистрі

Өзектілігі: Бүгінгі таңда жас ұрпаққа ғылыми білім берумен шектелу жеткіліксіз, оларды адамгершілікке тәрбиелеп, бала бойына ізгілікті, жалпы адамзаттық құндылықтарды қалыптастыру керек. Мәдениеті жоғары адам айналасындағылармен қарапайым қарым-қатынаста болады. Адамгершілік тәрбиесі жас бүлдіршіндерге адамгершілік ұғымы, принциптері, мінез-құлық нормалары жайындағы біліммен кемелдендіреді.

Жұмыс

мақсаты: Балалардың адамгершілік тәрбиесін беру ерекшеліктерінің теориялық-әдістемелік тұрғыда негіздеу. Балаларды адамгершілік сезімін оятып, жан-жақты саналы азамат ретінде қалыптастыру. *Міндеттері:*

Балаларды балабақшадан бастап адамгершілік сезімін оятып, жан-жақты саналы азамат тәрбиелеу ретінде қалыптастыру. Балаларды адамгершілікке тәрбиелеудің ерекшеліктерін ашу, теориялық негіздерін айқындау; Мектепке дейінгі жастағы балаларды тәрбиелеудің әдіс-тәсілдері мен бағыттарын ерекшелеп алу. Адамгершілік тәрбиесінің түрлеріне тоқталу

Мәселе: Адамгершілік тәрбиесі жастардың қоғамға, отбасына, еңбекке, білімге, Отанға, жер бетіндегі бейбітшілікке қатынасын қалыптастырады. Осы заманғы адамгершілік тәрбиесі жекелеген бағыттарға ғана емес, адамгершілік құндылықтарға негізделеді. Адам ең әуелі адамгершілігімен, парасатының биіктігімен көрікті.

Адамгершілік

тәрбиесі мектеп жасына дейінгі балалардың моральдық сенімдерін, жағымды мінез-құлық дағдылары мен әдеттерін қалыптастырады. Адамгершілік тәрбиесінің теориялық мәселесі Әл-Фараби, Ыбырай, Абай, т.б. еңбектерінде кеңінен қолданыс тапқан. Мәдениеті жоғары адам айналасындағылармен қарапайым қарым-қатынаста болады

Қазақ халқы -

мәдени бай мұрасы, өзіне біткен табиғи ерекшелігі бар, сергек ой, сезімтал жүрек, дәстүрлі тәрбие, әдіс-тәсілдері бар халық. Қазақ топырағында туып, білім алған, кейінгі ұрпаққа өшпес мұра қалдырған ұлы тұлғалар: Әбу-Насыр Әл-Фараби, Жүсіп Баласағұн, Махмұт Қашқари, Ш. Уәлиханов, Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, А.Байтұрсынов, С.Торайғыров, М.Сералин, М.Әуезов,

С.Мұқанов, С.Көбеев, Б.Момышұлы, М.Ғабдулин, т.б. ойшыл ғалымдар мен ақындар ғылымының әр саласы мен әдебиеттің, мәдениеттің дамуына игі ықпал жасады.

Мектепке дейінгі адамгершілік тәрбие - балалардың адамгершілік сана-сезімін, мінез-құлқын қалыптастыруды қамтиды. Дәлірек айтқанда, адалдық пен шыншылдық, адамгершілік, кішіпейілдік, қоғамдағы және өмірдегі қарапайымдылық пен сыпайылық, үлкенді сыйлау мен ибалық адамгершілік тәрбиесінің жүйелі сатылып қамтитын мәселелері. Адамгершілік тәрбиесінің әрқайсысының ерекшеліктерін жетік білетін ұстаз халық педагогикасын ғасырлар бойы қалыптасқан салт-дәстүрлерді, әдет - ғұрыпын жан-жақты терең білумен қатар, өркениетті өмірмен байланыстыра отырып, білім берудің барлық кезеңдерінде пайдаланғаны дұрыс.

Ата-ананың болашақ тәрбиесі үшін жауапкершілігі ұрпақтан ұрпаққа жалғасуда."Балапан ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі" дегендей, ата-ананың күн сайын атқарып жүрген жұмысы-балаға үлкен сабақ. Жас балалардың үлкендер айтса, соны айтатынын, не істесе соны істегісі келетінін бәріміз де білеміз. Баланың үйден көргені, етене жақындарынан естігені - ол үшін адамгершілік тәрбиесінің ең, демек жақсылыққа ұмтылып, жағымды істермен айналысатын адамның айналасындағыларға көрсетер мен берер тәлімі мол болмақ.

Зерттеу нәтижелері: Егер, ғұламалар мен ағартушылар, қоғам қайраткерлері, бүгінгі заман ғалымдарының еңбектеріндегі рухани-адамгершілік құндылықтары жүйеге келтіріп, тағылымдылық мүмкіндіктеріне қарай жіктеліп, мектепке дейінгі жастағы балаларды үрдісіне енгізіліп, рухани-адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру мақсатына пайдаланса, онда рухани-адамгершілік құндылықтарды бағалай білетін, ұлттық сана-сезімі жоғары, инабатты, адамгершілігі мол, рухани жан-дүниесі бай, рухы биік жеке тұлға қалыптастыруға мүмкіндік туындайды. Себебі жас бүлдіршіндерге, тәрбиелік іс-шаралар, оқу іс-қызметі мазмұны рухани-адамгершілік негізінде құрылады және сол арқылы бүкіл мектепке дейінгі ұйымдарында тыныс-тіршілігіне оң ықпал жасай алады.

Қорытындылар: Қорыта айтқанда, жас өспірім тәлім-тәрбиені, адамгершілік қасиеттерді үлкендерден, тәрбиешілерден насихат жолымен емес, тек шынайы көру, сезім қатынасында ғана алады. Жеке тұлғаның бойындағы жалпы адамзаттық құндылықтардың қалыптасуы осы бағытта жүзеге асады, сөйтіп оның өзі-өзі тануына, өзіндік бағдарын анықтауына мүмкіндік туғызатындай тәлім-тәрбие берілуі керек. Жақсы адамгершілік қасиеттердің түп негізі отбасында қалыптасатыны белгілі. Адамгершілік қасиеттер ізгілікпен ұштастырады. Әсіресе еңбекке деген тұрақты ықыласы бар және еңбектене білуде өзін көрсететін балаларды еңбек сүйгіштікке тәрбиелеу басты міндет болып табылады. Өз халқының мәдениетін, тарихын, өнерін сүю арқылы басқа халықтардың да тілі мен мәдениетіне, салт-дәстүріне құрметпен қарайтын нағыз мәдениетті азамат қалыптасады. Қазақ халқының әлеуметтік өмірінде үлкенді сыйлау ұлттық дәстүрге айналған. Отбасында, балабақшада, қоғамдық орындарда үлкенді сыйлау дәстүрін бұзбау және оны қастерлеу әрбір адамнан талап етіледі.

Халықта "Ағаш түзу өсу үшін оған көшет кезінде көмектесуге болады, ал

үлкен ағаш болғанда оны түзете алмайсың" - деп бекер айтылмаған. Сондықтан баланың бойына жастайынан ізгілік, мейірімділік, қайырымдылық, яғни адамгершілік құнды қасиеттерді сіңіріп, өз-өзіне сенімділікті тәрбиелеуде, өзіндік таңдау жасауына ықпал етуде отбасы мен педагогтар шешуші роль атқарады.

Адамгершілік

тәрбиесі - адамның қоғамдық өмірінің негізі. Адамгершілік білімі-қоғамдық білімдердің басты және бастапқы бөлігі, оның базасы болып табылады. Қоғамдық білімдерге жататын саяси, құқықтық, эстетикалық, философиялық, діни білімдердің барлығы да адамгершілік білімдерге, яғни кез келген саясат, эстетикалық идеал, құқықтық нормалар, діни наным-сенімдер адамдарда және қоғамда қалыптасқан адамгершілік идеяларға, мақсаттарға тәуелді және онымен тығыз байланысты болып келеді. Өйткені адамгершілік білімі адамдардың дүниетанымын, олардың қызметін және мінез-құлқын, істері мен әрекеттерін анықтайды. Сондықтан да көрнекті педагогтар адамгершілік білімін "білім берудің алтын қазығы" деп бекер айтпаған.

Болашақ ұрпаққа адамгершілік қасиеттерді мектепке дейінгі жастағы балаларға бойына сіңіре білу, ұстаздардың негізгі міндеттерінің бірі деп есептеймін. Егер біз жоғарыда айтылған әдіс-тәсілдерді, міндеттерді балалардың бойына сіңіре алсақ, болашақта адамгершілігі мол азамат шығатынына сенемін.

Әдебиет

1. С.Қалиев, Қ.Жарықбаев. Қазақ тәлім тәрбиесі.-Алматы:Сана 1995
2. Т. Сабыров. Жастарды тәрбиелеудегі ұжымның ықпалы.-Алматы 1983
- 3.Ф.Дүкенбаева. Мектеп жасына дейінгі балаларды ойын арқылы адамгершілікке тәрбиелеу.-Алматы: Рауан 1992
4. О.С.Блгданова Бастауыш сыныптардағы тәрбие жұмысының методикасы.Алматы 1980
5. Қ.Әлішерұлы.Ахлық тәрбие негізі.-Алматы, 2006
- 6.Ж.Б.Қоянбаев, Р.М.Қоянбаев. Педагогика.-Алматы,2004
7. Ш.Құрамналина, Б.Мұқанова, Ә.Ғалымова,Р.Илясова. Педагогика.-Астана 2007

ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ШЕТ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУДА ПАЙДАЛАНУ

Қасымхан Динара, 2курс, Жаркент жоғары
гуманитарлық-техникалық колледжі

Ғылыми жетекші: Жақыбаева Меруерт Мырзаханқызы
тарих және қоғамтану пәндері оқытушысы

Өзектілігі : «Педагогикалық технология» және «Ақылды білім» ұғымдарына анықтама берілген қазіргі әлемнің қиындықтары мен мүмкіндіктеріне жауап беретін оқудың жоғары деңгейін қамтамасыз ету. Аналитикалық ізденіспен оқу материалдарының бірыңғай жалпы пайдалана отырып, кітап мазмұнынан белсенді мазмұнға көшуді қамтамасыз ету жүйесі «die deutsche Welle» сайтымен жұмыс істеу. Шетел тілдерін оқытуда заманауи педагогикалық

технологияларды қолдану мәселесі күннен-күнге көтерілуде. Оқытудың жаңа әдістері мен формалары пайда болуда, олар өз кезегінде білім беру процесінде жүзеге асырылатын ақпарат алмасу және беру құралдарының әртүрлі технологияларын ғана емес, сонымен қатар коммуникативті білімді дамытуға бағытталған оқыту әдістерінің бір үлкен жүйесін білдіреді және білім алушылардың сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

Мәселе: Шет тілдерін үйренуге мотивацияны арттырудың жаңа әдістері мен әдістерін табу мәселесі қарастырылады. Осы формалардың бірі – жаңа педагогикалық технологиялар, оны енгізу тілді тиімді меңгеруге ықпал ету.

Жұмыс мақсаты: Шет тілінің негізгі мақсаты – шет тілін практикалық меңгеруге үйрету, базалық білімді, яғни ана тілінде сөйлейтіндермен шетел және халықаралық қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру. Қазіргі уақытта «SMART» тұжырымдамасы білім беру жүйесін дамытудың негізгі мақсаты болып табылады. Білімнің негізгі көзі – электронды, білім беретін интернет-контент, технологиялық операциялар мұғалімдер мен білім алушылардың кері байланысын қамтамасыз ету, олардың арасында білім алмасу болып табылады. Smart білім беру – бұл барлық білім беру процестерін, сондай-ақ осы процестерде қолданылатын әдістер мен технологияларды кешенді жаңғыртуды көздейтін ұғым. [2:20-б]

Міндеттері: Шет тілінің негізгі міндеті – шет тілін практикалық меңгеруге үйрету, базалық білімді, яғни ана тілінде сөйлейтіндермен шетел және халықаралық қатынасты жүзеге асыру қабілетін қалыптастыру. Шет тілдерін оқыту үдерісінде заманауи педагогикалық технологияларды пайдалану оқу жағдаяттарын жаңғыртуға мүмкіндік береді, дәстүрлі оқыту әдістерін толықтыруға көмектеседі, өз ойын жеткізу мүмкіндігін жүзеге асырудан шет тілдік қарым-қатынастың іргелі дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді де басқа тілде қарым-қатынас мәселелерін өз бетінше шешуге, білім алушылардың оқуға деген құштарлығын, қызығушылығын арттырады, оларды – оқытылатын пәндерге жаңаша көзқараспен қарауға итермелейді, осылайша олардың шығармашылық және интеллектуалдық мүмкіндіктерін, дарындылығын ашады.

Жаңа педагогикалық технологияларды іздеу білім алушылардың шет тілін үйренуге деген ынтасының болмауымен байланысты. Көбінесе оң мотивация болмайды, өйткені білім алушылар шет тілін үйрену кезінде кейбір қиындықтарға тап болып, психологиялық ерекшеліктеріне байланысты материалды меңгермейді. Жұмыс тәжірибесі әр түрлі, заманауи, жаңа көздер мен құралдарды пайдалану білім алушылардың қызығушылығын оятатынын, олардың оқуға деген ынтасын арттыратынын көрсетеді. Педагогикалық технология – педагогикалық іс-әрекеттің терең процестерінің сипаттамаларын, олардың өзара әрекеттесу ерекшеліктерін көрсететін, басқару оқу-тәрбие процесінің қажетті тиімділігін қамтамасыз ететін әдістемелердің жиынтығы, педагогикалық білім саласы. [1:17-б]

Зерттеулері: SMART білім беру қазіргі әлемнің қиындықтары мен мүмкіндіктеріне жауап беретін оқытудың жоғары деңгейін қамтамасыз етуге қабілетті, жастардың тез өзгертін, тұрақсыз ортада бейімделуіне мүмкіндік береді және бір жалпы ақпаратты пайдалана отырып, кітап мазмұнынан

белсенді мазмұнға көшуді қамтамасыз етеді. Оқу материалдардың сапасын әртүрлі материалдарды енгізу арқылы және оқу үдерісін басқару жүйелерімен бірлесе отырып үнемі қадағалап отыру қажет. Инновациялық технологияларды ескере отырып, шет тілін оқытуда интернет ресурстарын пайдалануға тоқталған жөн. Интернет-ресурстарды пайдалану арқылы веб-ресурстардың көмегімен келесі тапсырмаларды орындауға болады:

- сабақ мазмұнына желілік материалдарды енгізу;
- жоба бойынша жұмыс шеңберінде студенттердің
- ақпаратты өз бетінше іздеуін жүзеге асыру;
- кез келген күрделілік дәрежесіндегі желілік
- материалдарды пайдалана отырып, оқу дағдыларын ұйымдастыру және дамыту;
- онлайн ресурстар желісінің аудиомәтіндері негізінде
- тыңдау дағдыларын жетілдіру;
- сөздік қорын лексикамен, қазіргі шет тілінің
- аббревиатурасымен толықтыру және белгілі бір тілдің мәдениетін зерттеу [3:50-6].

Сайт күрделілік деңгейі әртүрлі аудио мәтіндердің, бейнелердің үлкен таңдауын ұсынады. Бұл материалды өз сабақтарында ағылшын тілі мұғалімдеріне пайдалануға болады. Сайттың артықшылығы оның қарапайым және пайдаланудың қарапайымдылығында, сондықтан ол тіл үйренуге арналған ең жақсы платформалардың бірі болып табылады. Тыңдаушыны қызықтыру үшін ол атақты ток-шоуларды, музыкалық бейнелерді, жаңалықтарды, қызықты диалогтарды және т.б. ұсынады. Осы сайтта бар жаттығулардың көмегімен сіз ағылшын тілі грамматикасы бойынша біліміңізді тексере аласыз және сіздің әлсіз жақтарыңызды анықтау үшін сөздік жұмыстары да бар. Біріншіден, жұмыс жеке негізде жүргізіледі. Әркім өзінше тыңдайды. Тәжірибе көрсеткендей, ұжымдық тыңдауда әртүрлі қиындықтар туындайды. Осыдан кейін автор әңгімеге кіріседі. Тыңдау барысында білім алушылар жазбаша түрде жазып алады. Жазып алу үшін 2-3 рет тыңдауға рұқсат етіледі. Алғаш рет тыңдаған кезде сөйлеушінің сөйлеу жылдамдығына, оның интонациясына назар аударып, мәтіннің жалпы мағынасын түсінуге тырысу керек. Екінші тыңдауда олар: «Кім? Қайда? Қашан? Сен не істедің?». Егер мәтін қиын болып шықса немесе сөйлеушінің сөзі өте жылдам болса, онда үш рет тыңдау ұсынылады. Осыдан кейін оқытушы білім алушылардың мәтінді қаншалықты түсінгенін білу үшін «Wha do you understand ?» сияқты сұрақтар қояды. Әрі қарай жұппен жұмыс. Білім алушылар мәтінді әңгімелесушіге қайталап айтып, мазмұны бойынша сұрақтар қойып, жауап беруі керек. Осылайша жұппен жұмыс істеу қабілеттерін қалыптастырады, бұл диалогтік сөйлеудің дамуына ықпал етеді. Бірақ бұл сайтта сонымен қатар 11-ден 19 минутқа дейінгі ұзақ аудио жазбалар бар, оларды сыныптан тыс жерде, мысалы, үйде асықпай жақсылап тыңдау керек. Сабақтан тыс жұмыс өз бетімен жұмыс істеу дағдысын қалыптастырады. Мысалы, «Reading for pleasure» тақырыбы бойынша мәтін 9 минутқа созылады және бұл аудиомәтіндегі спикердің сөзі өте жылдам. Бірақ бұл тақырып білім

алушылар үшін өте пайдалы және практикалық құндылыққа ие, өйткені диктор оқу бойынша: «Frankenstein осы мәтінді не үшін айтып отыр?», «Франкенштейннің оның жаратылуына реакциясы қандай болды?», «Франкенштейн жаратылыстың серігімен не істеді?» Білім алушылар бұл жұмысты әдетте үйде орындайтындықтан, олар мәтіндерді түсініп, қажетті ақпаратты алғанша бірнеше рет тыңдай алады. Әдетте әркім тыңдағаннан кейін түсінуді тексеру үшін жеке тапсырма алады. Тапсырмалар жеке сұрақтарды дайындау, дұрыс және бұрыс мәлімдемелер, қателері бар мәтінді немесе бос мәтінді басып шығару сияқты болуы мүмкін, сондықтан білім алушылар аудио мәтінді мұқият тыңдап, маңызды нәрселерді жіберіп алмау үшін әрбір сөзді жазып алуы керек.

Қорытынды: Сонымен, қазіргі уақытта оқу-тәрбие процесін инновациялық педагогикалық технологияларды қолданбай елестету мүмкін емес. Мұндай технологиялар қазіргі білім беру жүйесінде берік орныққан. Бүгінгі таңда шетел тілі оқытушысының мүмкіндіктері өте көп, бұл өз сабақтарын қызықты, мазмұнды өткізуге көмектеседі. Дәстүрлі оқыту әдісімен салыстырғанда оқытудағы жаңа енгізулер оқытушының рөлін сөзсіз өзгертеді. Оның міндеті – білім алушылар өзіндік жұмысын арттыру, жеке тұлғаның дамуына қолдау көрсету. Мұндай оқыту тіл үйренушінің оқуға деген ынтасын арттыруға мүмкіндік береді, оқуға деген қызығушылықты айтарлықтай арттырады, сонымен қатар дәстүрлі әдіспен салыстырғанда коммуникативті дағдыларды қалыптастыруда жақсы нәтиже береді.

Пайдаланылған еңбектер:

1. Назарова Н. Б., Мохова О. Л. Новые информационные технологии в обучении иностранным языкам // Современные проблемы науки и образования. 2019. № 3.
2. Применение SMART-технологий в образовательном процессе «Образование без границ». МБОУ «СОШ №1». 2019. 20с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://infourok.ru/primenenie-smarttehnologii-v-obrazovatelnom-processe-mobu-soshobrazovanie-bez-granic-540134.html>.
3. Саркисян А. В. Использование Интернет-ресурсов на уроке иностранного языка [Электронный ресурс].
4. Кизлякова Е. С. Внедрение новейших информационных технологий в обучении иностранным языкам.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МЕДИАҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МӘСЕЛЕ

Сейтқали Ұлпан Жаңғазықызы, 4 курс студенті, Жаркент жоғары гуманитарлық-техникалық колледжі

Ғылыми жетекші: Бекбаул Ләззат Женисбекқызы, п.ғ.магистрі, педагогика және психология пәнінің оқытушысы

Зерттеудің өзектілігі. ХХІ ғасыр адамзаттың индустриалдық қоғамнан ақпараттық қоғамға өтуімен ерекшеленеді. Осыған байланысты ақпаратты ала білу, оны өңдеу және күнделікті пайдалану өркениетті дамудың қажетті шарты

болып табылады. Қоғамда Интернетсіз экономиканың бірде-бір саласы жұмысын жалғастырып, дамыта алмайды. Бұл ретте, елімізде қабылданған «Цифрлық Қазақстан» мемлекеттік бағдарламасында цифрландыруға күш салу адами капиталды белсенді түрде дамыту, инновациялық экономиканы құру, 2050 жылға қарай 30 дамыған елдің қатарына кіру құралы ретінде қарастырылса, 2021 жылғы 1 қыркүйекте мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаевтың «Халық бірлігі және жүйелі реформалар—ел өркендеуінің берік негізі» атты Қазақстан халқына Жолдауында білім саласын цифрландырудың маңызына тоқталып, оны сапалы білім берумен тікелей байланыстырып, «Цифрлы ұстаз» білім беру жобасын жүзеге асыруды негізге алуды тапсырған еді. Бұл өз кезегінде білім саласында ақпараттық кеңістіктің кеңею үрдісін көрсетіп, ақпараттық қауіпсіздік мәселесінің туындауына себеп болып отыр. Бүгінде бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ) жан-жақты дамыған тұлға қалыптастырудың басты құралдарының бірі. Заманауи бұқаралық ақпарат құралдары көмегі арқылы адамның өзін-өзі танытуына, оның қоғамдық өмірге қатысуына, барлық мүмкін әлеуметтік рөлдерді игеруіне және т.б. ықпал етеді. Ақпараттық технологиялардың қазіргі кездегі өнімдері әртүрлі әлеуметтік топтардың ақыл-ойына, эмоцияларына, өз бетімен шығармашылық және сыни ойлануына, құндылық бағдарлары мен нанымдарына әсер етеді. Дегенмен ақпараттардың жағымды және жағымсыз типтері болатындығын ескерсек, соңғысынан қорғана алуға қабілетті тұлға қалыптастыру міндеті туындайды. 2018 жылы қабылданған «Балаларды денсаулығы мен дамуына зардабын тигізетін ақпараттан қорғау туралы ҚР Заңы» балалардың өз жасына сәйкес келетін ақпаратты алу және тарату құқықтарын іске асыруға байланысты туындайтын қоғамдық қатынастарды реттейді. Бұл заң нормаларын білу және орындау балалардың білімі мен тәрбиесімен айналысатын болашақ педагогтер үшін де аса маңызды.

Білім беру жүйесі ақпарат әлеміне аяқ басқан кезден жоғарыда байқағанымыздай түрлі заң жобалары қабылданды. Дегенмен, бұл мәселеде білім беру саласы айтарлықтай оңай оқыту мен тәрбиелеу жүйесін оңай жолға қойған жоқ. Мәселелер күн өткен сайын күрделеніп, ауқымы да дамып келеді. Осы саладағы зерттеулер де күн өткен сайын дамып келеді. Алайда, зерттеу мәселесі бойынша жазылған философиялық, әлеуметтанушылық, психологиялық және ғылыми-педагогикалық еңбектерді талдау: - қоғамның барлық саласының ақпараттануына орай медиабілімге деген сұраныстың артуы мен білім беру жүйесін реттейтін құжаттарда, білім беру стандарттары мен оқу бағдарламаларында мәселенің қажетті деңгейде көрініс таппауы арасында қарама-қайшылықтардың бар екендігін көрсетеді. Аталған қарама-қайшылықтар оқушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыруды нәтижелі ететін психологиялық-педагогикалық шарттарды анықтап және ғылыми тұрғыда негіздеу мәселесін туындатты. Осыған сәйкес зерттеу тақырыбы «Оқушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру психологиялық-педагогикалық мәселе ретінде»-деп таңдалды.

Зерттеудің мақсаты: Оқушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыру мәселесін теориялық тұрғыда негіздеу, психологиялық-педагогикалық шарттар тәжірибе жүзінде айқындау.

Зерттеудің міндеттері:

1 «Ақпарат», «Медиа» ұғымының мәні, қалыптасуы мен даму тарихына шолу жасау;

2. Тұлға қалыптастыруда медиабілім, медиақұзыреттіліктің маңызы талдау жүргізу;

3. Оқушыларға медиабілім берудің шетелдік тәжірибесін салыстыру;

4. Студенттердің медиақұзыреттілігін қалыптастыруына зерттеу жүргізу.

Зерттеу нәтижелері:

- біріншіден, философиялық, психологиялық, педагогикалық еңбектерге талдау жасай отырып, «оқушылардың медиақұзыреттілігі» ұғымының мәні мен оның қазіргі кезеңдегі орнын айқындап, қалыптастырудың мүмкіндіктері анықталды; зерттеу алдына қойған міндеттерге сәйкес тұлғаның ізделініп отырған сапасын қалыптастырудың теориялық, әдіснамалық астарлары талданып, ақпараттық қоғам жағдайында медиақұзыреттілікті дамытудың негізі болып табылатын медиабілімнің шетелдерде және Қазақстанда даму тарихы, олардың сипаттамалық белгілері, мақсаттары, міндеттері теориялық тұғырлары мен ұстанымдары айқындалды;

- екіншіден, зерттеу жұмысының тірек ұғымдары болып табылатын «медиа», «медиабілім», «медиақұзыреттілік» ұғымдарының мәнін зерттей отырып оларға берілген анықтамалар мен тұжырымдарды жүйеге келтіріліп, жан жақты сипаттама берілді, олардың бірбірімен өзара байланысы көрсетіліп және аталған түсініктер зерттеу пәніне сәйкес нақтыланды. Сондай-ақ, бұл ұғымдардың өзара қатынасы мен қазіргі қоғамдағы, жеке тұлға дамуындағы, мемлекет дамуындағы, ішкі және сыртқы қарым-қатынас мәселесіндегі маңызы айқындалды;

- үшіншіден, мектеп оқушыларының ақпарат саласында белсенділігі, қолдану аясын, жиі қолданатын медиақұралдарын анықтай отырып, оқушылар арасында медиа саласына қатысты туындаған мәселелер айқындалды. Жүргізілген жұмыстар мен алынған нәтижелер төмендегідей **қорытынды** жасауға негіз болды:

1. Оқушылардың медиақұзыреттілігін дамыту мәселесін мектеп педагогикасындағы өзекті мәселе ретінде танып, міндетті пәндердің мазмұнына арнайы тақырыптар енгізудің мүмкіндіктерін қарастыру.

2. Оқушыларға медиа саласында білімді толық қалыптастыру үшін мектеп мұғалімдерін медиа саласындағы біліммен толық қаруландыру қажеттілігі бар;

3. Мектеп жағдайында оқушылардың медиақұзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған психологиялық жұмыстар, аудиториядан тыс шаралар жүзеге асыруды жоспарлау, тұрақты және жүйелі ұйымдастыру қажеттілігі жоғары.

4. Студенттердің бұл сапаларын қалыптастыру үшін «Медиабілім негіздері» пәнін жоғары сыныптан бастап оқытуды жолға қойылу қажеттілігі бар.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Электрондық дерек көзі: Ақпараттың тарихы, анықтамалары. Уикипедия — ашық энциклопедиясы. <https://kk.wikipedia.org/wiki>

2. Таженова Г.С., Тәжен Қ.П. Заманауи ақпараттық қоғамдағы медиаорта феномені. Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference "The goals of the World Science 2017" (January 31, 2017, Dubai, UAE) №2(18)ol.4, February 2017. - 52-56 бб

3. Тұрғынбаева Б.А., Таженова Г.С. Бүгінгі таңда жастарды медиаақпараттардың жағымсыз әсерінен сақтандыру – заман талабы //«Білім әлемінде» Алматы, 2018. -№3 (6) – Б.9-12

4. Мастерман Л. Обучение языку средств массовой информации//Специалист. - 1993. - № 5. - С.31-32.

5. Библер В.С. Диалог культур и школа XXI века /В.С.Библер. //Школа диалога культур: идеи, опыт, проблемы / Под ред. В.С.Библера. - Кемерово: АЛЕФ, 1993. - С. 9-106.

6. Федоров А.В. Медиаобразование, медиаграмотность, медиакритика и медиакультура // Высшее образование в России. 2005. № 6. С.134-138.

7. Таженова Г.С., Макулова Л.Т., Есенбаева Г. «Медиабілім» ұғымы және оның қалыптасуы мен дамуы. Абай атындағы ҚазҰПУ-нің Хабаршысы «Педагогика ғылымдары» сериясы. –Алматы, - 2019. №3(63), Б.169-176

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ КАЧЕСТВА МОЛОДЫХ СПЕЦИАЛИСТОВ – ОСНОВА ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ

Кумушғалиева Дана Избасаровна, 3 курс Мангистауский высший педагогический колледж имени Мурын жырау Сенгирбекулы

Научный руководитель: Жанабаева Айжан Бектурбаевна,
преподаватель педагогики

Актуальность: процесс модернизации современной системы образования делает на сегодняшний день актуальной проблему профессионализма молодых педагогов и уровня их педагогической компетентности. Большинство молодых педагогов испытывают ряд трудностей в первые годы профессиональной деятельности, что соответственно затрудняет процесс роста и расцвета компетентности в педагогической деятельности.

Проблема: необходимо создать условия для развития профессиональной компетентности и педагогических способностей молодого специалиста, что обеспечит безболезненную адаптацию к профессиональной деятельности и успех в развитии творческого потенциала педагога.

Цель: определить условия формирования педагогических качеств молодого специалиста, обуславливающие повышение профессионального уровня молодого специалиста.

Задачи: раскрыть основные пути грамотного построения самообразовательного процесса - профессиональные знания, владение методологическими основами преподаваемой дисциплины, педагогические способности, личностные качества эмоционально-психологическая устойчивость.

Введение

«Профессиональное развитие педагога есть активное, качественное преобразование учителем своего внутреннего мира, внутренняя детерминация активности учителя, приводящая к принципиально новому способу профессиональной жизнедеятельности» (Л.М.Митина).

Динамические изменения, которые происходят в современном мире, непременно имеют влияние на воспитательный процесс. Бесконечный поток информации и проживание в мировой сети порождает "информационную" личность. В наше время средства массовой информации оказывают большое влияние на количество и качество знаний молодёжи и, зачастую формирует их социальное мнение. Для подрастающего поколения социальная сеть стала тем, что является инструментом самовыражения. Так как современных воспитанников не удивить классическими формами обучения, молодым специалистам приходится подходить к процессу обучения творчески и помогать воспитанникам стать креативной личностью. В настоящее время известны различные способы и формы организации учебного процесса: обучение путем подражания, обучение в игре, обучение в процессе осуществления продуктивных видов деятельности — рисования, лепки, конструирования, обучение в ходе выполнения элементарных трудовых задач по самообслуживанию, наконец, систематическое школьное обучение.

Основная часть

Для того чтобы был творческий подход к процессу организации образовательной деятельности, молодому педагогу необходимо иметь определённую базу знаний, практических умений в рамках своей профессиональной деятельности. Невозможно обучить учащихся, если уровень знаний преподавателя не соответствует минимальным нормам. Профессионализм, то есть глубокое освоение и понимание своего предмета открывает новые возможности в достижении поставленных профессиональных задач.

Так же, учитель должен иметь эмпатию по отношению к своим ученикам, чтобы обеспечить индивидуальный подход. Педагогическая эмпатия - это эмоциональное отношение педагога к воспитаннику, которое состоит в способности педагога воспринимать, распознавать и оценивать эмоциональные переживания и состояния воспитанника, сопереживать и оказывать действенную помощь ему в преодолении возникающих трудностей и негативных переживаний.

Педагог должен следить не только за развитием своих учащихся, но и систематически повышать свой уровень профессионального мастерства. Важно прослеживать все моменты, чтобы проработать все допущенные ошибки, ведь на ошибках оттачивается профессиональное мастерство. Ниже показанная таблица является "формативным оцениванием" деятельности самого педагога.

То есть педагог сам оценивает каждый этап своего урока для того, чтобы своевременно диагностировать достоинство и недостатки в своей профессиональной работе, и не допускать пробелы.

Примечание: в каждой ячейке по результатам анализа педагог сам отслеживает уровень сформированности обозначенного в соответствующей строке критерия, оценивая свою деятельность.

Важно, чтобы молодой специалист систематически мониторировал все аспекты, обуславливающие педагогическое мастерство, чтобы на основе диагностики и самоанализа своей педагогической деятельности, откорректировать все допущенные ошибки, ведь на ошибках оттачивается профессиональное мастерство. В своей работе предлагаю для молодого педагога систему критериев формативного оценивания своей педагогической деятельности. То есть сам педагог, используя данные критерии сможет систематически отслеживать и оценивать каждый этап своего урока, вносить рациональные изменения с целью улучшения и повышения уровня профессиональной квалификации.

1.Знание предмета. Умение обращаться с предметом, уверенно понимать и использовать его для достижения определенных целей является важным фактором при творческом подходе.

2.Коммуникация с учащимися. Умение преподавателя общаться и понимать учащихся является эффективным путем для того, чтобы работа была продуктивной, а также быстро и лаконично приходиться к хорошим результатам.

3.Последовательность и грамотность изложения. Логичность, а также отсутствие противоречий в действиях или высказываниях помогает учащимся лучше понять и "пропустить через себя" предоставленный материал.

4.Умение применять методы и приемы. Методы и приемы являются основой любого урока. Умение применять разнообразные виды методов и приёмов является важной составляющей учебного процесса.

5.Организаторские способности. Педагог должен уметь не только правильно и грамотно преподнести материал урока, но и взаимодействовать со всеми участниками учебного процесса. Так же важно контролировать весь процесс обучения, без дисциплины невозможно достичь целей урока.

6.Стрессоустойчивость. В педагогической деятельности часто возникают стрессовые ситуации. Некоторые учителя не умеют сдерживать свои эмоции, что оказывает отрицательное влияние, как на учащихся, так и на самого учителя. Поэтому устойчивость к стрессу должна быть неотъемлемым качеством любого преподавателя.

7.Оригинальность. Как уже выше упоминалось, нынешних детей сложно удивить банальными уроками. Каждый учитель должен постараться, чтобы его урок был интересным, необычным и интригующим. Так учащиеся будут обращать больше внимания и с энтузиазмом будут подходить к вашему уроку.

8.Связь теории с практикой. Творчество невозможно осуществить, когда отсутствует теория или практика. Учителям необходимо приучить себя проверять и применять на практике свои знания. Используйте окружающую

действительность и как источник знаний, и как область их практического применения.

Вывод

Таким образом, работа позволяет сделать вывод, что система предлагаемых критериев для формативного оценивания, должна стать неотъемлемой, составной частью педагогической деятельности преподавателя, так как помогут учителю отслеживать именно свое профессиональное развитие и не отставать от современных реалий, для того чтобы стать квалифицированным педагогом, мастером своего дела.

Литература

1. Подласый И.П. Педагогика / Учебник для вузов.
2. Белых Д.В. Психологические условия развития педагогической эмпатии у студентов педколледжа. – Тамбов – 2004 г.
3. Лаушкина В.С. Педагогическое мастерство преподавателя в обеспечении качества образования / Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. – 2016 г. - № 11-4.
4. Морева Н.А. Педагогика среднего профессионального образования. – М. «Академия», 2001
5. Реан А. А. и др. Психология и педагогика: Учеб. для вузов. – Санкт-Петербург: Питер, 2001. – 432 с.
6. Рудневская Н. Научно-исследовательская деятельность учащихся колледжа. – Астана :Фолиант, 2010.
7. Стефановская Т. А. Педагогика: наука и искусство. Курс лекций. Учеб. пособие для студ. препод., аспирантов. - М.: Изд-во "Совершенство", 2008. - 368 с.
8. Самоукина Н.В. Первые шаги школьного психолога. - Дубна: ООО «Феникс», 2000.

ОҚУШЫЛАРДЫҢ КОММУНИКАТИВТІК ҚҰЗІРЕТТІЛІГІН РӨЛДІК ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ДАМУ

Қазизова Айзада Русланқызы

М.О. Әуезов атындағы педагогикалық колледжінің 2 курс студенті

Ғылыми жетекшісі: Алибекова Айгерим Абзалқызы

жаратылыстану пәндер оқытушысы

Өзектілігі

Қазіргі кезеңде шет тілін оқыту келесі мақсаттарға қол жеткізуге бағытталған:

- шет тілінің коммуникативтік құзыреттілігін оның құрамдас бөліктері – сөйлеу, тілдік, әлеуметтік-мәдени, компенсаторлық, тәрбиелік және танымдық жиынтығында дамыту;
- қазіргі заманда шет тілін үйренудің маңыздылығын және оны қарым-қатынас, таным, өзін-өзі жүзеге асыру және әлеуметтік бейімделу құралы ретінде пайдалану қажеттілігін түсінуді дамыту және тәрбиелеу; азамат, патриоттық қасиеттерді тәрбиелеу; ұлттық бірегейлікті дамыту, әртүрлі

қауымдастықтардың адамдары арасындағы өзара түсіністікке ұмтылу, басқа мәдениеттің көріністеріне төзімділікпен қарау.

Мәселе: Егер рөлдік ойындарды шет тілі сабақтарында қолдануды басшылыққа алсақ, онда оқушылардың бойында коммуникативтік дағдылары дамиды, өйткені рөлдік ойындар сөйлеу әрекетін белсендіреді, ағылшын тілінде айту, сұрау, білу, дәлелдеу, әңгімелесушімен бірнәрсені бөлісуге үйренеді.

Жұмыс мақсаты: теориялық ережелер негізінде шет тілі сабақтарында оқушылардың коммуникативтік құзыреттілігін қалыптастыруға бағытталған ағылшын тілінде рөлдік ойындардың түрлерін айқындау.

Міндеттері:

- әдістемелік әзірлеменің студенттердің коммуникативтік құзыреттілігін дамыту үшін ағылшын тілі сабақтарында рөлдік ойындарды қолдану мүмкіндіктерін көрсету;
- шет тілі сабағында қолданылатын рөлдік ойындарды қарастыру;
- шет тілі сабағында рөлдік ойындарды қолдану әдістерін зерттеу.

Тіл мейлі ана тілі болсын, мейлі шетел болсын, адамдардың бір-бірімен қарым-қатынас жасауына, қоғамдық өмірдің табиғи жағдайында бір-біріне әсер етуіне мүмкіндік беретін қарым-қатынас құралы қызметін атқарады. Сондықтан шет тілін оқытуда коммуникативті тәсілдің маңызы зор. Оның мағынасы сөйлеу әрекетін оқытудың шарттары нақты жағдайларға сәйкес болуы керек, яғни адамды шет тілінде қарым-қатынас жасауға үйретеміз десек, онда бұл қарым-қатынас тұрғысынан оқытылуы керек. Бұл оқытуды қарым-қатынас процесіне ұқсас етіп ұйымдастыру керек дегенді білдіреді. Алайда, көп жағдайда студенттер әрбір шет тілі сабағында шынайы тілдік атмосфераға еніп кете алмайды. Мұндай жасанды жағдайларда мұғалімнің оқытылатын пәнге деген қызығушылығын сақтау және бүкіл сабақ бойы ынтасын сақтау қиын. Мұндай мәселелерді шешу үшін мұғалім шет тілі сабағында оқытудың тиімді әдістері мен формаларын таңдауы қажет.

Рөлдік ойындарды қолдану оқу-тәрбие процесін жетілдіруге мол мүмкіндіктер береді. Рөлдік ойын – шет тілінің практикалық білімін оқытудың белсенді әдістері тобына жататын әдіс. Рөлдік ойын – адамдардың нақты практикалық іс-әрекетін оның қатысушыларының шартты түрде жаңғыртуы, шынайы қарым-қатынасқа жағдай туғызады. Мұндағы оқытудың тиімділігі ең алдымен мотивацияның өсуімен және соның нәтижесінде пәнге деген қызығушылықтың артуымен байланысты. Рөлдік ойын сөйлеу әрекетін белсендіреді, өйткені тыңдаушылар бірдеңе айту, сұрау, білу, дәлелдеу, әңгімелесушімен бір нәрсені бөлісу қажеттілігі өзектіленетін жағдайға тап болады. Қазіргі уақытта шынайы қарым-қатынас жағдайын имитациялау үшін шет тілі сабағында рөлдік ойындарды пайдалану үлкен қызығушылық тудырады.

Шет тілдерін оқыту әдісі көптен бері рөлдік ойынға бет бұрды. «Рөлдерді оқу, диалогты сахналау» сияқты жаттығулар әдістемелік техника арсеналында берік орын алады және осыған ұқсас нұсқауларды барлық шет тілі оқулықтарынан табуға болады.

Зерттеу нәтижелері: рөлдік ойын барысында оқушылардың логикалық ойлауы, сұраққа жауап таба білу, сөйлеу, сөйлеу әдептілігі, бір-бірімен тіл табыса білу дағдылары қалыптасады. Сондықтан шет тілі сабағында рөлдік ойынды қолдану оқу-тәрбие процесінің тиімділігін арттырады, оқушылардың оқытылатын тілге деген қызығушылығын сақтауға көмектеседі.

Қорытынды: Жүргізілген жұмыстардың нәтижесінде рөлдік ойындарды шет тілі сабақтарында қолдануды басшылыққа алсақ, онда оқушылардың бойында коммуникативтік дағдылары дамиды, өйткені рөлдік ойындар сөйлеу әрекетін белсендіреді, ағылшын тілінде айту, сұрау, білу, дәлелдеу, әңгімелесушімен бірнәрсені бөлісуге үйренеді, деген зерттеуіміздің болжамы расталды.

Әдебиет

1. Амандыкова Г.Н., Мұхтарова Ш.Е., Бисенғалиева А.Н. Шет тілін оқытудың әдістемесі. Оқу құралы. – Астана: Фолиант, 2018.
2. Макапова Г.К. «Роль ролевых игр в обучении иностранному языку» // Қазақстан мектептеріндегі шет тілі 6/2006.-
3. Коцуба, М.М. Шет тілін оқытудағы рөлдік ойын / М.М. Коцуба // Заграниця фильмі RB -де. – 2011
4. Коньшева А.В. «Бастапқы кезеңде шет тілін оқытуда рөлдік ойындарды қолдану». Шетел тілін оқытудағы ойын әдісі // №5/2008.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ НОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРЕПОДАВАНИИ РУССКОГО ЯЗЫКА

Абрамова Анастасия, 3 курс, Восточно-Казахстанский гуманитарный колледж
имени Абая

Научный руководитель: Мироненко Инна Павловна, преподаватель русского
языка и литературы

Актуальность: сегодня основная цель обучения – это подготовка школьника как самостоятельного субъекта образовательной деятельности. Именно такой цели – воспитанию творческой, активной личности, умеющей учиться и совершенствоваться самостоятельно, и подчиняются основные задачи современного образования. Для решения поставленных государством перед школой задач приходят на помощь современные образовательные технологии.

Проблема: обоснование эффективности применения инновационных технологий на уроках русского языка в средней школе.

Цель работы: рассмотреть возможности новых технологий на уроках русского языка для определения их эффективности и преимуществ использования.

Задачи:

- 1) рассмотреть понятие «педагогические технологии»;
- 2) представить классификацию новых педагогических технологий;
- 3) раскрыть принципы новых педагогических технологий;
- 4) определить роль новых педагогических технологий в образовательном процессе в целом и на уроках русского языка в частности;
- 5) провести экспериментальное исследование, сделать выводы.

Гипотеза: мотивация к изучению предмета и качество усвоения материала повысится, если на уроках русского языка использовать новые технологии.

Педагогическая технология означает системную совокупность и порядок функционирования всех личностных, инструментальных и методологических средств. Педагогические технологии следует рассматривать как систематическое и последовательное воплощение на практике заранее спроектированного процесса обучения, как систему способов и средств достижения целей управления этим процессом.

М.И. Махмутов раскрывает смысл понятия педагогической технологии, говоря, что технологию можно представить, как процесс взаимодействия преподавателя и учащихся, гарантирующий достижение поставленной цели.

Возникновение и внедрение педагогических технологий связывают с технологическим подходом к обучению в американской, а затем и в европейской школе в середине 50-х годов XX века.

В педагогической литературе представлены несколько классификаций педагогических технологий - В. Г. Гульчевской, В. Т. Фоменко, Т. И. Шамовой и Т.М. Давыденко. В наиболее обобщенном виде все известные в педагогической науке и практике технологии систематизировал Г. К. Селевко.

Технология разноуровневого обучения предусматривает введение базового уровня знаний: одним детям дают меньший объем материала, а другим - больший, а за счет того, что, предлагая учащимся одинаковый его объем, учитель ориентирует их на различные уровни требований к его усвоению.

Технология обучения в сотрудничестве предусматривает создание условий для активной совместной учебной деятельности учащихся в разных учебных ситуациях. Совместными усилиями сильные учащиеся объясняют слабым какие-либо непонятные им вопросы, ликвидируются пробелы.

Модульное обучение включает в себя законченный блок информации, целевую программу действий и советы учителя по успешной ее реализации. Учебный материал разделен на тематические блоки, каждый тематический блок укладывается в жесткие временные рамки двухчасового занятия. Каждый этап начинается с целевой установки и указания системы действий; заканчивается каждый этап урока контролем, позволяющим установить успешность обучения.

Технология проблемного обучения - форма организации учебно-воспитательного процесса с помощью проблемных задач и проблемных ситуаций, которые придают обучению поисковый, исследовательский и интерактивный характер. Развитие критического мышления через чтение и письмо - технология, позволяющая ориентироваться на внутреннюю мотивацию обучающихся, более устойчивую, нежели внешнюю.

Суть технологии проектного обучения на уроках русского языка состоит в том, что детям предлагается создать презентацию на определенную тему. Школьники, опираясь на помощь учителя, намечают план работы, осуществляют подбор материалов, создают презентацию и представляют ее на уроке.

Использование игры на уроках помогает в той или иной степени снять ряд трудностей, вести изучение и закрепление материала на уровне эмоционального осознания, что способствует в дальнейшем появлению познавательного интереса к русскому языку как учебному предмету.

Здоровьесберегающая технология предусматривает чередование видов работ, проведение физкультминуток, игровых пауз.

Компьютерные технологии предусматривают использование интернет-ресурсов, которые представляют обширные материалы, целесообразные для изучения языка. Экспериментальное исследование: для проверки выдвинутой гипотезы и решения одной из задач исследования нами был проведен констатирующий эксперимент.

Констатирующий эксперимент проводился на базе КГУ КГУ «Средняя многопрофильная школа № 37» отдела образования по г. Усть-Каменогорску УО ВКО в 7 «А» (экспериментальный класс) и 7 «Б» (контрольный класс).

Задачи констатирующего эксперимента:

1) выявить уровни учебной мотивации школьников к изучению предмета «Русский язык»;

2) провести статистическую обработку результатов эксперимента и на её основе сделать выводы.

Прежде чем работать с учащимися, мы решили провести анкетирование педагогов и выяснить, какие новые педагогические технологии используют учителя в работе. По итогам анкетирования, можно сказать, что педагоги используют новые педагогические технологии, но в незначительной степени.

Далее мы исследовали уровни учебной мотивации школьников к изучению предмета «Русский язык». Для этого была использована методика диагностики направленности учебной мотивации (по Дубовицкой Т. Д.). Цель методики - выявление направленности и уровня развития внутренней мотивации учебной деятельности обучающихся. Методика состоит из 20 суждений и предложенных вариантов ответа. Обработка производится в соответствии с ключом.

По итогам проведения методики мы увидели, что и в экспериментальном, и в контрольном классах уровни учебной мотивации школьников к изучению предмета «Русский язык» преимущественно средний и низкий. С целью определения правильности гипотезы нами было проведено экспериментальное обучение. Экспериментальное обучение проводилось на базе КГУ «Средняя многопрофильная школа № 37» отдела образования по г. Усть-Каменогорску УО ВКО в 7 «А» классе. Внедряя систему, на уроках русского языка мы применяли следующие новые педагогические технологии обучения: технологию развития критического мышления, технологию дифференцированного обучения, технологию проблемного обучения, информационно-коммуникационные технологии, здоровьесберегающие технологии, обучение в сотрудничестве.

Для того, чтобы проверить гипотезу и оценить эффективность внедрения системы уроков, нами был проведён итоговый срез. Сравнительный анализ результатов показал, что в экспериментальном классе произошли изменения –

высокий уровень вырос на 20%, а низкий уменьшился на 26%. В контрольном классе практически не произошло изменений. Такие результаты говорят об эффективности внедренной системы обучения, повышают мотивацию обучающихся в решении обсуждаемых проблем, что дает эмоциональный толчок к последующей поисковой активности, побуждают их к конкретным действиям. Таким образом, гипотеза исследования нашла практическое подтверждение, задачи решены, цель достигнута.

Выводы: современный урок русского языка должен быть организован так, чтобы его содержание способствовало решению задачи научить школьников не только предмету, но и сформировать учебную деятельность учащегося, вызвать мотивированный интерес к продолжению обучения, к добыванию знаний вообще.

Литература

1. Горлова Л.А. Нетрадиционный урок – урок творчества: из опыта работы школы-гимназии № 12 г. Талдыкоргана. Предлагаются схемы, выводы по итогам / Л.А. Горлова // Открытая школа (РК). – 2005. – № 3. – С. 18-19.
2. Кларин, М.В. Технологии обучения: идеал и реальность – Рига : 1999.
3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений/Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; – 3-е изд., испр. и доп. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. С. 3 - 144.

АҢСАҒАН ТӘУЕЛСІЗДІК: МЕМЛЕКЕТТІК ЖАСТАР САЯСАТТЫ

Сабит Диас, 4 курс студенті КМҚК «Қостанай құрылыс колледжі»

Ғылыми жетекшісі: Кушегалина Айгүл Манапқызы,
қазақ тілі мен әдебиет пән оқытушысы

Өзектілігі: Жастар саясаты туралы заңның басым бағыттары айқындалған. Ол бағыттағы жұмыстар жүйелі жүріп жатыр. Дей тұрғанмен әзір толық шешімін таппаған мәселелер бар. Оның барлығы министрлік өкілдері қатысқан мәжіліс депутаттарының жиынында айтылды.

Оның сөзінше, жастардың тұрмыс жағдайын, әлеуметтік мәселелерін шешуге бағытталған кешенді жоспарлар қабылданған. Атап айтқанда, «Жастар жылы» аясында жол картасы іске асты. «Қазақстан – 2020: Болашаққа бағдар» мемлекеттік жастар саясатының тұжырымдамасын іске асыру аяқталды. 2020 жылдың қорытындысы бойынша, мемлекеттік қолдау шаралары бір миллионнан астам жасты қамтыды.

Мәселе: Жас тәуелсіз мемлекет үшін жастар саясатын қалыптастыру маңызды мәселелердің бірі еді. Жас мамандарды даярлау, оларды оқытатын ұлттық мектептер мен ЖОО ашу, жастарға әлеуметтік жағынан көмек көрсету, олардың рухани – мәдени құндылықтарын байыту мемлекеттің маңызды мәселесіне айналды.

Жұмыс мақсаты: Қазақстанда жастар саясатын басқару саласында әр түрлі тәсілдер қолданылды. 1991 жылы жастар істері, дене шынықтыру және спорт жөніндегі комитет құрылды. Кейіннен соң комитет Қазақстан

Республикасының жастар істері жөніндегі мемлекеттік комитетті болып қайта құрылды. Жергілікті жерлерде, барлық облыстарда, көптеген қалаларда, көптеген қалалар мен аудандарда жастар істері жөніндегі комитеттер құрылды. Бірқатар жерлерде олар басқа мемлекет ел халқының жалпы санының 45,2%-ін құрайды. Жастар – ел құрылымдарымен біріктірілді немесе әкімшіліктердің құрамына кірді.

Міндеттері: 1991 жылдың маусымында алғашқылардың бірі болып «Қазақ ССР-індегі мемлекеттік жастар саясатты». «Мәдениет порталы» Қазақстанда мемлекеттік жастар саясаты туралы бастаманың қалай жүзеге асып жатқанына, өткен жылы жастардың қандай бағдарлама бойынша мүмкіндікті пайдаланғанына шолу жасалды.

Жастар саясаты бағдарламасының мақсаты мен міндеті қандай? Ол қандай қағидаттарға сүйеніп іске асады? 2015 жылы қабылданған заңда жастардың толыққанды рухани, мәдени дамуы мемлекеттік жастар саясатының негізгі мақсаты болып табылатыны айтылған. Сонымен қатар олардың білім алуы мен кәсіби біліктілігінің артуы, шешім қабылдау процесіне атсалысуы, физикалық тұрғыдан дамуына да басымдық берілген. Ал жастар саясатының басты міндетіне жас азаматтардың құқығының қорғалуы, заңды мүддесінің жоғары тұруы жатады. Сондай-ақ, жастардың Қазақстандағы әлеуметтік-экономикалық, қоғамдық-саяси жағдайларға атсалысу, жастарды азаматтық сезімге тәрбиелеп, отанға, елге деген патриотизм сезімін нығайтуға бағытталған.

2022 жылдың 20 қазанында Алматыда Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетінің басқарма төрағасы, ректор Жансейіт Түймебаев шараға келген қонақтар мен студенттерді қарсы алып, форумның ашылуын жариялады. «Қазақстандағы жастар саясаты: өзекті проблемалар мен даму болашағы» тақырыбында конференция өтті. Жиынға мәжіліс депутаттары мен ақпарат және қоғамдық даму министрлігі, білім және ғылым министрлігі, спорт және мәдениет, ішкі істер министрлігі, еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрлігінің өкілдері қатысты. Жиында ақпарат және қоғамдық даму министрі Қыдырәлі Дархан Қуандықұлы 2021-2025 жылдарға арналған жастар саясатына қатысты министрлік жоспарының басым бағыттарын таныстырды.

Биыл аңсаған Тәуелсіздігіміз 32 жылға толып отыр. Осы уақыт ішінде Қазақ елін дүние жүзі танып білді. 32 жылда еліміз өзінің шекарасы, мемлекеттік рәміздері мен ұлттық құндылықтары, діні мен тілі, мәдениеті мен салт-дәстүрі бар тәуелсіз зайырлы мемлекетке айналды. Көптеген халықаралық ұйымдардың бас қосу саммиті мен форумдары, көрмелері, спорттық жарыстары Қазақстанда ойдағыдай өтіп, еліміздің әлем алдындағы беделін асқақтата түсті.

32 жылға шегініс жасасақ, 1991 жылдың 16 желтоқсанда әлем картасында жаңалған, жас Қазақстан Республикасы пайда болды. Бұл қаншама ғасырлардан бері өз тәуелсіздігін армандап келе жатқан ата-бабаларымыз асыға күткен арманы, аналарымыздың көз жасы еді. Қазақстанның тәуелсіздігін алғаш мойындаған да түбі бір туысымыз Түркия елі болды. Тек бір ел емес, бізді көптеген әлем елдері мойындап, қолдау көрсетті. Сол уақыттан бастап, Тәуелсіздікке қол жеткізген жас мемлекеттің алдында атқарылатын көптеген

жұмыстар тұрды. Өзінің ішкі және сыртқы саясатын қалыптастыру, экономика мен өңірлерді дамыту, мемлекеттік құрылымдарды қалыптастыру, т.б. дегендей. Бұл қатарға жастар мәселесін қоссақ та болады.

Ел болашағы қашан да жастарға тікелей байланысты. Ресми деректерге сәйкес, Қазақстанда жастар дамуының, болашағының стратегиялық ресурсы, бүгінгі мен ертеңінің қозғаушы күші. Сондықтан жастарға бүгін және қазір мемлекет тарапынан қолдау көрсетілсе, құба-құп. Елімізде бірнеше жылдан бері жастарды қолдау, оларға кәсіби білім беру, жұмыспен қамту секілді мәселелерді шешуге бағытталған бағдарламалар қабылданып жатыр.

2015 жылдың 9 ақпанында Қазақстанда «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» заң қабылданды. Құжатқа сәйкес, жастар санатына елдің 14-29 жастағы азаматтары кіреді. Ал 2023 жылы жастар санатына жататындардың қатары кеңеюі мүмкін. Мұны ақпарат және қоғамдық даму министрлігі мәлімдеген еді. Сондай-ақ, жастарға жағдай жасауға арналған бірнеше бағдарламаларға өзгерістер енгізіледі.

Зерттеу нәтижелері: Жастар саясаты мәдени, адамгершілік және рухани құндылықтар, азамат бойындағы еңбексүйгіштік, жауапкершілік, азаматтық қасиеттер секілді қағидаттарға сүйенеді. Сондай-ақ, жастар саясатының басым қағидаттарына конфессияаралық келісім және этносаралық толеранттылық, ұрпақ сабақтастығы, отбасыдағы тәрбие кіреді.

Мемлекеттік жастар саясатының негізгі бағыттары:

- Сапалы білім беру;
- Денсаулық сақтау;
- Жұмыспен қамту;
- Кәсіпкерлікті дамыту;
- Тұрақты баспанамен қамту;
- Сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәрбиелеу;
- Экологиялық мәдениет;
- Талантты жастарға көмек;
- Мәдени демалысқа баулу.

Қорытынды: Қазақстанда жастар саясатын басқару саласында әр түрлі тәсілдер қолданылды. 1991 жылы Жастар істері, дене шынықтыру және спорт жөніндегі комитет құрылды. Мемлекеттік жастар саясаты: көтеру деңгейі дұрыс жолға қойылған. Осыған дәлел менің топтасым, бір топта оқитын досым Баймаганов Риза. Осы жастар саясатын күшейтудің арқасында Риза Халықаралық, Республикалық жарыстарға қатысып, өзінің өнерін көрсетуде. Бірнеше халықаралық және республикалық сайыстарға қатысып, жүлделі орындарға ие болды. 2022 жылдың ақпан айында Қостанай қаласында Республикалық чемпионат өтті. Қостанай облысынан қатысып, облысымыздың намысын қорғады, жүлделі 1-орынға ие болды. 2023 жылы Қостанай жастар арасындағы облыс чемпионы, Алматы қаласында өткен чемпионатта қысқы спорт түрі шаңғы жарысынан 4 орын жүлдегері және осы жылы спорт шебері атағын алды. Күні кеше ғана тағыда менің жолдасым, топтасым Батыс Қазақстан облысына шаңғыдан жарысқа кетті. Біз Ризаға шын жүректен жеңіс тілейміз және де биіктен көрініп еліміздің туын биікке көтере беруіне

тілектеспіз. Осының бәрі қазіргі жасалып жатқан жастар саясатының арқасы деп білемін. Еліміздің біз аңсаған тәуелсіздігіміз мәңгі жасай берсін. Мен өзім осындай досым және топтасым барына шын жүректен қуаныштымын. Ризаның алар белестері әлі алда, оған толық сенімдіміз. Әлі талай Қостанайдың намысын қорғап, даңқын шығара береді. Бұл да осы жастарға, бізге деген мемлекеттік жастар саясатының қамқоры деп білеміз және сенеміз.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әбдірайымова Г.С. Жастар социологиясы: Оқу құралы. – Алматы, 2008.-256 б.
2. Мәдениеттану: жоғарғы оқу орнындары мен колледж студенттеріне арналған оқулық. Алматы: Раритет, 2010.- 102 б.
3. «Мемлекеттік жастар саясаты туралы» ҚР Заңы 2015 жылғы 9 ақпандағы № 285 –V ҚРЗ// adilet.zan.kz
4. Оспанова Қ. Жастар Саясатының маңыздысы.// Ақиқат 2020 ж.- № 4.- 21-23 б.
5. Мақатаева М. Аманат: Жыр жинағы.-Алматы: Атамұра, 2002. -304 бет.
6. Төребаев А. Қазақтар мемлекетіндегі жастардың ұйымдары қолдау// Ақиқат. – 2021 ж. - № 2.-16-18 б.

ФОЛЬКЛОР КАК ИСТОЧНИК РАЗВИТИЯ СЕМЕЙНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Коцарь О. В., 1 курс, Попович В.М., 1 курс, ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»

Научный руководитель: Данченко Т. В., преподаватель общеобразовательных дисциплин

Цель исследования заключалась в изучении фольклора как источника развития семейных ценностей.

В качестве гипотезы выступает предположение, что использование фольклора в воспитательно-образовательном процессе колледжа, будет способствовать развитию семейных ценностей обучающихся.

В основу создания работы были возложены принципы теоретического обоснования художественной и педагогической литературы, а также практического и статистического материала.

В качестве методов исследования применялись: анализ психолого-педагогической, художественной литературы, а также метод анкетирования, метод интервью, метод эксперимента, математический и статистические приёмы. Работа выполнена по принципу отбора, исследования, научного обоснования и фактов, подтверждающих гипотезу. В исследовательской работе изучена многоаспектность интерпретации понятий «семья» и «семейные ценности» в научно-педагогической парадигме. Рассмотрены психолого-педагогические характеристики типологии семьи и стилей семейного воспитания, изучены фольклорные жанры о семье и семейных ценностях, составлен авторский сборник фольклора «Семья и семейные ценности», снят флешбук на тему «Семья и семейные ценности», изучена сформированность семейных ценностей у студентов при помощи анкетирования и интервью.

Новизна работы поможет глубже раскрыть роль целесообразности использования фольклора в формировании и развитии семейных ценностей.

Экспериментально проверен комплекс диагностических методик, позволяющих выявить сформированность семейных ценностей у студентов.

Практическая значимость состоит в выработке рекомендаций по формированию семейных ценностей, созданию видеоролика, презентации семейных ценностей, а также созданию авторского сборника «Фольклор на страже семьи», съёмка флешбука, создание презентации, сборника семейного фольклора студентов нашей группы. Мы провели несколько занятий на тему семейного фольклора. Это помогло нам лучше узнать членов нашей группы. Мы предложили участникам рассказать историю, которую они несколько раз слышали от своих родителей, бабушек и дедушек, на семейных праздниках. Попросили участников вспомнить семейное приключение, которое были у них с родителями. Предложили группе поделиться воспоминаниями о своих бабушках и дедушках, родителях, братьях и сестрах и других членах семьи. Примеры: Кто был самым старшим членом семьи, которого вы помните в детстве? Каким он/она был? Расскажите историю о том, как познакомились ваши родители. Расскажите историю о том, как подшутили над братом или сестрой. Все эти истории легли в основу сборника. У всех народов мира, с древнейших времен и до современности, на развитие личности подрастающего поколения значительное и наиболее влияние оказывает семья [1, 96].

Изучение семейных ценностей в условиях глобализации важно с точки зрения государственных интересов и с чисто человеческой точки зрения. Изменения в общества влияют на значение и приоритет семейных ценностей. Семейные ценности и традиции являются основой пути крепкой и счастливой семьи с будущим. Проблемы семьи и воспитания подрастающего поколения всегда были важны. Родители в семье дают ребенку родное слово, родные обычаи и традиции, формируют национальную идентичность, национальное самосознание, национальную гордость, воспитывают национальную честь и достоинство. Семья - это основное место, где ребенок учится быть человеком. Кроме того, семья - это и основное средство воздействия на развитие личности ребенка. Таким образом, семья обладает исключительным значением в развитии здоровой, гуманной, нравственной личности и передаче культурных ценностей [2, 24].

Семья – один из важнейших элементов фундамента культуры личности. В этом плане семейно-родственные отношения являются первичными и абсолютными. Они служат основой для формирования личности и характера человека [3,37]. Во все времена внутрисемейные отношения и отношения социума к семье и семьи к социуму, подвергались и подвергаются постоянным изменениям под воздействием экономических, политических и общественных отношений, сформированности системы ценностей в обществе [4, 76].

Через сформированные традиции, обычаи в семьях семейные ценности передаются от поколения к поколению как система поведенческих навыков семьи и общества [5,46]. Родители имеют возможность научить детей гораздо большему благодаря своим семейным ценностям. Семейные ценности индивидуальны для каждой семьи, но также имеют общие черты. В художественной литературе есть множество произведений, которые

затрагивают прямо или косвенно тему семьи и семейных ценностей. Так в литературных произведениях разного времени и разных авторов можно обнаружить множество примеров или даже видов семей, со своим мировоззрением и системой ценностей.

Мы изучили литературу по данной тематике и приступили к проведению эксперимента. Экспериментальная работа проводилась в естественных условиях, ЧУ «Колледж предпринимательства КИИЭУ». Исследование нацелено на изучение: многоаспектности интерпретации понятий «семья» и «семейные ценности», история и развитие фольклорных жанров о семейных ценностях, психолого-педагогической характеристики типологии семьи и стилей семейного воспитания.

В процессе исследования была выявлена прямая связь между семейными ценностями и формированием личности человека. Также было выявлено, что семья – это не только дом, в котором нам спокойно и уютно, место, где мы чувствуем себя в безопасности, но и «Школа жизни»: здесь мы получаем воспитание, строим представление о жизни, учимся жить, формируем свой характер и свою личность [6, 56]. Соответственно, на всё вышеперечисленное влияют семейные ценности, сформированные в семье.

Результат исследования. Мы создали авторский сборник «Фольклор на страже семьи». В этот сборник вошли пословицы, поговорки, мифы, легенды, народные сказки великих мировых устных традиций направленных на развитие семейных ценностей. Цель создания сборника погрузить детей и их родителей в неподвластные времени истории и помочь им открыть в себе любовь к близким и родным людям, а так же развивать любовь к чтению. Эти очень увлекательные истории представляют собой целый ряд разнообразных сюжетных традиций. Мы собрали народные сказки Казахстана, России, Китая, Африки, Латинской Америки, Индии, Европы, Также мы создали сборник семейного фольклора студентов нашей группы. Обучающиеся поделились примерами семейных традиций и обычаев.

Выводы. Семью всегда считали центром нравственности, первой общественной ступенью, направляющей сознанием, волей и чувствами человека [7,32]. Художественная, педагогическая, психологическая, социологическая, культурологическая литература, изученная нами в ходе исследования и изложенная в теоретической части исследовательской работы, служит практическим руководством в работе со студентами по формированию у них семейных ценностей. Писатель Алекс Хейли однажды сказал: «Семья во всех мыслимых отношениях является связующим звеном с нашим прошлым, мостом к нашему будущему». Словесное искусство семейной жизни также оказывает раннее и продолжительное воздействие на семьи. Традиции именованья, истории ухаживания, песни, поговорки и внутренние шутки идентифицируют отдельных членов семьи и объясняют, как возникла семья. Устные традиции связывают семью с предками или с другими значительными группами, такими этническими группами.

Литература

1. Колбасина Л.В. Формирование семейных ценностей в информационном пространстве материалы Международного научного культурно-образовательного форума ЕВРАЗИЯ-2022: социально-гуманитарное пространство в эпоху глобализации и цифровизации. Т. IV. Актуальные проблемы современной гуманитарной науки.
2. Колбасина Л.В. Роль семьи в воспитании ценностей у детей в условиях поликультурной среды/ Л.В.Колбасина // Педагогическая наука и практика. - 2020. № 3 (29). С. 134-137. - URL: <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=44623887> (дата обращения: 08.08. 2022).
3. Голод С.И. Стабильность семьи: социологический и демографический аспекты. – СПб., 2010.
4. Голод С.И., Клецин А.А. Состояние и перспективы развития семьи. – СПб, 2010.
5. Дементьева И.Ф. Трансформация ценностных ориентаций в современной российской семье [Текст]. Вестник РУДН Сер. Социология 2004. – С. 6-7.
6. Ожегов С.И. и Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка [Текст]: 80000 слов и фразеологических выражений / Российская АН.; Российский фонд культуры; - 3-е изд., стереотипное – М.: АЗЪ, 1996. – 844 с.
7. Педагогика Большая современная энциклопедия [Текст]. Сост. Рапацевич Е.С. М, 2005. – 522 с.

ОТЛИЧИЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ НЕМЕЦКИХ ТРАДИЦИЙ В ГЕРМАНИИ И КАЗАХСТАНЕ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА ВОСПИТАНИЕ И ОБРАЗОВАНИЕ ПОДРАСТАЮЩЕГО ПОКОЛЕНИЯ

Казачук Карина, студентка 3 курса специальности «Организация перевозок и управление движением на транспорте»

КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»

Абедчанова Ляйля Темиртасовна, преподаватель иностранного языка

Актуальность работы состоит в том, что современный мир стремительно входит в эпоху глобализации, развиваются все сферы нашей жизни, народы становятся все ближе и ближе друг к другу. Активные контакты с носителями других языков и культур и в профессиональной, и в обыденной жизни заставляют нас по-другому взглянуть на изучение иностранного языка. Сейчас ни у кого не вызывает сомнений тот факт, что даже блестящее знание языка без понимания культуры его носителей не приведет к взаимопониманию. Поэтому для успеха в межкультурном общении важно умение понять поведение партнера не в рамках своей собственной, а в рамках его культуры.

Проблемы воспитания подростков и молодежи нуждаются в безотлагательном решении. Многие из положительных моментов можно взять у предыдущих поколений. Накопленный богатейший опыт народных традиций вполне возможно перенести на современную почву. Без изменения духовно-нравственного состояния общества невозможно продуктивное осуществление социально-экономических реформ.

Проблема исследовательской работы обусловлена тем, что на рубеже 20-21 вв. в традиционной культуре казахстанских немцев наблюдаются явления, требующие глубокого научного осмысления. Резкое сокращение численности немцев в Казахстане, связанное с эмиграцией, увеличение количества культурных контактов с Германией, старение носителей этнической культуры, утрата языка, самобытности и традиций, трансформация культуры, – всё это определяет необходимость настоящего исследования.

В данной работе будет рассматриваться проблема воспитания детей с учетом ментальных особенностей нации, в частности на примере немецких традиций воспитания. Всем известно, что на современном этапе развития нашего общества все больше обостряются вопросы, связанные с воспитанием личности. При этом весомую роль играет этническая культура, отражающая традиции, обряды, образ жизни носителей того или иного языка. Национальная культура является одним из приоритетных направлений современного воспитания.

Цель работы заключается в определении основных различий национальных немецких традиций в Германии и Казахстане, выявлении того, насколько они сохранились в современном мире, в частности в Казахстане на примере представителей немецкого общества «Возрождение», и то, как влияют знание и соблюдение национальных традиций на воспитание и образование подрастающего поколения.

Цель работы предполагает решение следующих **задач**:

1. Ознакомиться и проанализировать национальные немецкие традиции;
2. Провести опрос представителей немецкой общины «Возрождение» и Клуба немецкой молодежи;
3. Продемонстрировать различия национальных немецких традиций в Германии и Казахстане, а также их влияние на воспитание подрастающего поколения.

Народная культура – это многовековой опыт народа, который прослеживается в предметах искусства, труда и быта: это традиции, обряды, обычаи, верования. Немецкие национальные праздники и обряды – одна из наиболее ярких самобытных составных частей традиционной художественной культуры и в то же время одно из наиболее сложных и многогранных явлений самого раннего её типа – фольклора. Однако в силу многих причин большая часть духовного наследия и предметов материальной народной культуры оказались утрачены. Процесс безвозвратной потери этого народного достояния продолжается и в наши дни. Система обычаев традиций любого народа – это результат его воспитательных усилий в течение многих веков. Можно выделить наиболее известные немецкие традиции и праздники: Рождество (Weihnachten), Пасха (Ostern), Сильвестр (Sylvester) и др.

Численность немцев в республиках бывшего СССР, в том числе в Казахстане, продолжает падать. Это вызывает серьезные экономические проблемы и политическое разочарование. В 1989 г. в Костанае было создано Всесоюзное общество советских немцев «Возрождение» («Wiedergeburt») — общественно-политическое и культурно-просветительское объединение,

основными целями и задачами которого является обеспечение этнического самосохранения немцев, реабилитация и полное восстановление их равноправия с другими народами страны, сохранение и развитие национальной культуры, родного языка.

Для более детального исследования я посетила лекцию кандидата исторических наук, казахстанского политика и депутата Мажилиса Парламента Республики Казахстан 5-го созыва Киколенко Ольги Андреевны про историю немецкого населения. После чего мною были заданы вопросы касательно соблюдения национальных немецких традиций. Главной причиной утраты значимости соблюдения традиций Ольга Андреевна выделила сокращение численности старшего поколения, а также запрет религии и языка в годы СССР. Но, тем не менее, по ее словам, наличие внутреннего интереса помогает сохранять и прививать следующим поколениям значимость соблюдения национальных традиций. Помимо этого, было проведено анкетирование среди представителей клубов немецкой молодежи городов Казахстана, в котором приняло участие 33 человека. По результатам анкетирования видно, что современная молодежь чтит и интересуется соблюдением национальных немецких традиций. А наиболее главным фактором, препятствующим соблюдению традиций, выделяют недостаточную осведомленность. В ходе проведенных бесед с клубом немецкой молодежи «Zwiebel», целью которого является поддержка в самореализации в различных сферах, развитии личных качеств, изучение традиции, истории, языка и культуры своего народа, было выяснено что его участники, нацелены на изучение и соблюдение немецких традиций. Для полноты изучения вопроса отличий национальных немецких традиций была проведена беседа с языковым ассистентом (sprachassistent) из Германии, где были подробно освещены сходства и различия в соблюдении немецких традиций в Германии и Казахстане от лица представителя коренного населения Германии.

Духовное формирование личности ребенка происходит путем присвоения им общественно исторического опыта человечества в процессе предметно практической деятельности. Народные традиции выступают как образцы, в которых сосредоточены лучшие черты, качества личности, нравственные эталоны. В традициях фиксируются исторически сложившиеся нормы и принципы, отношения, взаимоотношения, идеалы.

В Казахстане немецкий язык имеет давние традиции изучения. Несмотря на то, что с введением трехязычия его преподавание в школах и вузах республики практически прекратилось, в настоящее время он постепенно возвращает свои позиции. К сожалению, нехватка адаптированных современных учебно-методических пособий и выделенного времени в учебных программах, дефицит квалифицированных кадров и ресурсов для развития профессиональной компетенции учителей немецкого языка влияют на снижение его популярности. Это обстоятельство диктует необходимость консолидации всех организаций, которые занимаются популяризацией и развитием немецкого языка, важность разработки единой концепции, актуализации и последующей реализации поставленных задач.

В заключении следует отметить, что, главное, что сразу бросается в глаза – это то, что практически все этнические немцы региона знают, где находится общество немцев, центр встреч и знают, чем они занимаются. В Германии не раз удивлялись тому, что немцам, чьей родиной стал Казахстан, многое удалось сохранить в традициях и обычаях. Большое внимание уделяется тому, чтобы немецкая часть населения области чувствовала себя комфортно в политической, экономической и социальной областях жизни. Культура и национальная самобытность не просто возрождаются. Продолжается процесс формирования особого этноса - немцев, считающих своей родиной Казахстан.

Список литературы

1. Шишкина-Фишер Е.М. «Немецкие народные календарные обряды, обычаи, танцы и песни». Москва, «Готика», 1997 г.
2. http://wiedergeburt-kasachstan.de/wp-content/uploads/woocommerce_uploads/2018/01/istoriya-nemtsy-Kazahstana.pdf
3. http://www.rusnauka.com/17_AND_2011/Philologia/3_89273.doc.htm
<http://old.wiedergeburt.kz/index.php/germansofkazakhstan/history/>
5. <http://old.wiedergeburt.kz/index.php/de/de/deutschesinkaz/geschichte/531-geschichte>
6. http://old.wiedergeburt.kz/images/book/Podoprigora_Kasachstandeutsche.pdf
7. <http://wiedergeburt-kasachstan.de/wp-content/uploads/2020/03/Programma-razvitiya.pdf>

ВЛИЯНИЕ ВИДЕО ИГР НА ПСИХИЧЕСКОЕ СОСТОЯНИЕ ПОДРОСТКА

Лошаев Александр, студент 2 курса, КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»

Научный руководитель: Кожевина Шамиля Шамилевна, педагог-психолог
Сейлханова Аида Ерикбаевна, педагог-организатор

На сегодняшний день существует множество игр, благодаря которым можно отвлечься, скоротать время и погрузиться в фантазию. Практически у каждого человека имеется дома компьютер или сотовый телефон, по средствам которого можно скрыться от реальной жизни, общаясь виртуально с друзьями, а также с ними играть.

Во время дистанционного обучения можно было совмещать учебу и игру, тем самым никто из взрослых не подозревал активного участия в видеоигре. Для нас подростков, считается модным увлечением играть и делиться своими достижениями в видеоигре со сверстниками. На сегодняшний день рынок видеоигр развивается очень быстрыми темпами, постоянно радуя новинками. Постоянно возникает желание играть в новую игру с виртуальными друзьями.

Мне самому нравится играть в компьютерные видеоигры. Они меня увлекают, и я могу подолгу сидеть за компьютером. Мы со своими друзьями постоянно обмениваемся информацией о том, в какие игры играем, играем по сети. Иной раз это занимает достаточно много времени. В последнее время я часто слышу о том, что нельзя часто сидеть за компьютером, что из-за

компьютерных игр падает зрение, портится осанка, они влияют на психику, ухудшается успеваемость и т.д. Поэтому я решил провести исследование и выяснить, так ли уж вредны компьютерные игры или в чем-то они полезны.

Цель: исследовать влияние видеоигр на психическое состояние подростка.

Предмет исследования: компьютерные игры и влияние их на подростков.

Объект исследования: психическое состояние подростка после видеоигр.

Гипотеза: если часто, на постоянной основе играть в видеоигры, то могут происходить нарушения психического состояния подростка.

Для достижения поставленной цели необходимо решить следующие **задачи:**

- проанализировать психолого-педагогическую литературу по проблеме исследования;
- установить влияние видео игр на психическое состояние подростка
- провести эмпирическое исследование с подростками;
- разработать рекомендации, создать видеоролик.

Научная новизна исследования: проанализировав проблему влияние видео игр на психическое состояние подростка, были выявлены отрицательные воздействия на психику подростка, а также разработаны буклеты-рекомендации для родителей и самих подростков.

Практическая значимость исследования: результаты теоретического и экспериментального исследования могут быть использованы в деятельности педагога-психолога колледжа, а также в качестве психологического сопровождения в направлении сохранения психического здоровья подростков.

Видеоигра – это специальная компьютерная программа или электронное устройство, реализующее игровой процесс. Первая компьютерная игра, так называемая видеоигра, появилась в 1962 году в Массачусетском технологическом институте (США).

Экспериментальное исследование проводилось с октября 2022 по декабрь 2022 года. Для того, чтобы проверить гипотезу, нами была составлена анкета, в которой приняло участие 323 студента, в возрасте 16–19 лет.

В итоге, мы узнали, что чаще всего используют компьютер для нахождения информации и для посиделок в компьютерных играх, третье место занимает прослушивание музыки.

Нами, было выявлено, что 68,1 % респондентов, начали играть со с юного возраста, то есть родители познакомили детей с компьютером в детском и школьном возрасте.

Далее, мы узнали, что из всех 323 студентов 80 % любят поиграть в игры.

Было выявлено, что любимыми играми респондентов являются Шутеры-50,6% (напоминаю, шутер — это игры, где человек смотрит на ожесточенные бои, то есть игры, где проливается кровь, одним словом, стрелялки), на втором месте игры на выживание – 38,9%, третье место занимают игры стратегии - 34,7%. Стоит отметить, что 22% (71 человек) всех опрошенных предпочитают

игру Хорроры. Данная игра способна развить страх у любого человека, т.к. содержит сцены насилия. На видеоигры тратят меньше часа – 43,3 % (140 человек), от часа до 3 часов – 41,2% (133 человека) и более трех часов – 15,5% (50 человек)

Видеоигры, для отвечавших в основном являются развлечением 74,9%, отдыхом – 52,3%, В видеоиграх привлекает способ посетить виртуальный мир, отдохнуть – 63,2%, сам сюжет игры – 58,2%, достижения, звания, получаемые в видеоигре – 39,9%. По результатам нашей анкеты, мы узнали, что 71,5% отвечавших никто не контролирует проведенное время за компьютером. 28,8% считают, из-за компьютерных игр ухудшается здоровье.

В момент видеоигры чувствуют удовольствие – 45,8% ответов, испытывают раздражение и используют нецензурную речь, когда проигрывают – 16% ответов, раздражаются, когда проигрывают, нервничают – 14,6% ответов.

Во время учебного процесса периодически переключаются на игру в ущерб занятиям – 59,4%.

23,5% респондентов в видеоиграх сталкиваются с агрессией. При запрете видеоигры -17,6% будут испытывать сильные эмоциональные потрясения, истерики, конфликты. 29,7% (96) студентов ответят грубо на телефонный звонок, если он был совершен во время игры Готовы ввести свои личные данные 52 студента ККАТ (16%)

Радуют, что свободное время потратят на живое общение с друзьями – 62,5% студента, предпочтут поспать – 41,2%, 38,4% уделяют спорту и 31,6% выберут видеоигру.

Также нашим респондентам был задан вопрос о том, считают ли они, что игры, связанные с убийствами, влияют на детскую психику? У каждого была возможность написать свой ответ, в результате получилось, что многие студенты ККАТ написали, что влияют негативно, «может привести к психологической травме, поэтому там стоят возрастные ограничения». «Ребенок становится более агрессивным и неуправляемым.» «Ребенок видит и начинает воспринимать это в серьез.» «Я считаю, что жестокость в играх в той или иной мере влияют на психику ребенка». «Да, так как дети могут не воспринимать реальный мир и сотворить что-то ужасное, что скажется на дальнейших проблемах. Так же и взрослые могут быть подвержены к игровому миру.» «Да, рушат устои нормального человека меняя сознание и изменяя ход мыслей.» и т.п., но было порядка 50% ответов, что не влияют. Получается, что сам респондент, играя в видеоигры, каждый день более 3 часов, испытывает проблемы со здоровьем, сам не замечает изменений, происходящих с ним.

Вывод:

Стоит отметить, что отвечавшие стали играть очень рано. Из видеоигр предпочитают игры со сценами насилия, провокационными действиями, а также сцены ужасов, от которых даже взрослый может напугаться.

Большинство ребят понимают вред компьютерных игр и даже пишут меры предосторожности. Были и ребята, которые отрицали вред видеоигр, сталкивая все на то, что сами играют и с ними ничего не случилось (с

психикой). Я считаю, что это неверно, когда ты думаешь о себе, не думая о других. Треть студентов посвятит свободное время видеоигре. Также ребята отмечали эмоциональные перепады настроения во время игр, когда их отвлекали, либо запрещали играть. Отмечались конфликты и угрюмое настроение в момент лишения видеоигр. Таким образом, подводя итог исследования, необходимо отметить негативное влияние видеоигр на психику подростков.

Литература:

1. Андриенко В.К., Гербею.В., Невский И.А. Вопросы психического здоровья детей и подростков, 2003. №1. - С.10-16.
2. Войскунский, А.Е. Феномен зависимости от Интернета [Текст] / А.Е. Войскунский // Гуманитарные исследования в Интернете / Под ред. А.Е. Войскунского. М, 2015. С 100-131.
3. Королева М.В. Влияние компьютерных игр на физическое и психическое здоровье детей // Международный студенческий научный вестник. – 2015. – № 5- С. 3.
4. Лекомцев Д.Г., Лекомцева С.А. «Человек и компьютер», «Читаем, учимся, играем», журнал – сборник сценариев для библиотек и школ № 12, М.: Либерия - Библиопринт, 2008 г.
5. Минакова А.В. Психологические особенности лиц, склонных к Интернет – зависимости. <http://nedug.ru>

ҚЫЗ ТӘРБИЕСІ – ҚОҒАМ ТӘРБИЕСІ

«Қостанай автомобиль көлігі колледжі» КМҚК

4 курс студенті Биркенов Әділ

Ғылыми жетекшісі: қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы

Еділбаева Гүлнар Қуандыққызы

Зерттеудің проблемасы: Қыз – бүкіл ұлттың айнасы. Сондықтан да, қыз тәрбиесі арқылы, оның қалай сөйлеп, өзін қалай ұстауы арқылы бүкіл ел болмысы көрінеді. Яғни, қыз тәрбиесіде барша халық тәрбиесі көрініс табады. Қазақ отбасындағы қыз тәрбиесін зерттей отыра, қазіргі кездегі тәрбиеге көңіл бөліп, қыз тәрбиесіндегі басты белгілер мен қағидаларды анықтау өзекті мәселе болып отыр.

Ғылыми жоба жазу барысында көздеген мәселелердің бірі ұлттық тәрбиенің маңызы мен көркем шығарма арқылы қыздарды тәрбиелеудің рөлі.

Зерттеудің мақсаты: қазіргі қыз балаларға ұлттық құндылықтарды бойларына сіңіре отырып, сапалы білім беру; көркем шығармаларды оқыту арқылы қыздарды тәрбиелеу.

Зерттеудің міндеттері:

- қыз бала бойында болу керек қасиеттерді саралап көрсету;
- қыз баланы салт-дәстүрлер аясында тәрбиелей отырып, ұлттық тәрбие беру;
- өткен замандағы қыз тәрбиесі мен қазіргі

Отбасы – адам баласының алтын діңгегі. Өйткені адам ең алғаш шыр етіп дүниеге келген сәтінен бастап, осында ер жетіп, отбасының тәрбиесін алады.

Қазақ отбасының маңызды қызметтерінің бірі – тәрбие. Ата-ананың міндеті – жас ұрпаққа аға ұрпақтың әдет-ғұрпын, адамшылық, адамгершілік, инабаттылық, сыйлау қасиеттерін сіңіру. Әсіресе қазақ отбасында қыз бала тәрбиесі ерекше орын алады. Осындай қыз балаға тән қасиеттерді қызының бойына сіңіретін ең бірінші – ол анасы. «Қызға - қырық үйден тию» - деген мақал – ауыл болып, ағайын болып қызға ақыл айту, өсиет айту, өнеге көрсету деген сөз. Олай болса қыз тәрбиесі тек әке мен шешенің ғана емес, ағайын – туыстың, бүкіл ауылдық қоғамның мәселесі болуы тиіс.

Қазақ қыздарының менталитетіне қарапайымдылық, сыпайылық, инабаттылық, үлкенді сыйлау, кішіге ізет көрсету, ақылдылық, имандылық сияқты қасиеттер кіреді. Қазіргі қазақ қыздарының жүріс-тұрысы, өз бойын күтуі, киім киісі, үлкен-кішіге ұшырамы мүлдем өзгеше. Біздің халқымызда Ол адамды өзінің тілінде, ана тілінде сөйлетеді. Сондықтан ертеңгі ана, бүгінгі қыздарымызды тәрбиелеу ананың және барша қауымның міндеті. Қазақ отбасында қыз барлық ұлттық салт-жоралғыраға сай тәрбиеленіп, барлық жақсылықты бойына сіңіріп өседі. Халқымыз қыз баласын көркіне ақылы сай етіп тәрбиелеуге аса назар аударады. Әрбір қыз бала өзінен кейінгілерге үлгі болуы керек. Үлкенді сыйлайтын, кішіні сипайтын жақсы қыз - өнегелі, тәрбиелі қыз. Бүгінгі таңдағы білім берудің өзекті мәселесі жас ұрпаққа ұлттық тәрбие беру, салт дәстүрге тәрбиелеу. Тәрбиенің негізгі мақсаты-дені сау, ұлттық сана-сезімі оянған, рухани дәрежесі биік, мәдениетті, еңбекқор, іскер бойында игі қасиеттер қалыптасқан адамды тәрбиелеу. Қазақ отбасында ұлттық тәрбиенің негізі – халықтық педагогика болғандықтан, баланы ұлттық салт-дәстүрлер аясында тәрбиелегенін кәрі тарих та дәлелдеп береді. Яғни, құрсақ тойы, шілдехана, сүйінші, қырқынан шығару, бесік тойы, тұсау кесер, сүндетке отырғызу тағы басқа салт-жоралғылар қатаң ұсталып, басшылыққа алынып отырған. Қазақ отбасындағы қыз бала тәрбиесі оң жолға қойылуы керек. Келешекте ұлттық салт – дәстүрлермен тәрбиеленген қыздар ел қорғайтын ұлтжанды жас ұрпақты тәрбиелей алатынына сенімдімін. Ұрпақ жалғастығын бәрінен жоғары қою, өле-өлгенше баласына қам Атам заманнан келе жатқан салт-дәстүрдің қуанышы мол, қызықтысы – ұлын ұяға қондыру, қызын қияға ұшыру, бір сөзбен айтқанда қыз ұзатып, келін түсіру болған. «Алып анадан туады» дегенді түптей түсінген қазақ елінде Ананы ардақтау, Ананы сыйлау, оның ішінде жаңа түскен жас келінді құрметтеу бұзылмас салт-дәстүрге айналған. Ұлттық салт-дәстүрімізді білу, оның астарын түсініп, атадан балаға мирас ету қазіргі таңда әсіресе қазақ қыздары үшін ауадай қажет. «Қыз тәрбиелей отырып- ұлтты тәрбиелейміз» деген қанатты сөздің өзі қыз бала тәрбиесінің қаншалықты маңызды екенін білдіреді. Ұлттық тәлім-тәрбие алған қыз өскенде жақсы келін, аяулы ана болатыны сөзсіз. Қорлық көрсету әлемнің бірқатар елдерінде сақтала бермейтін дәстүр. Барлық дәуір әдебиетің алып қарайтын болсақ, сан түрлі тақырыптарға жазылған өлең-жырларды, романдарды, повестерді, поэмаларды кездестіреміз. Олардың тақырыптары терең әрі шексіз сияқты. Көптеген қазақ жазушыларының туындылары белгілі бір тарихи мәселеге жазылғандықтан, көркем шығарма қыздардың ата тарихына көз жүгіртіп, ата тарихын есте сақтауға әкеледі.

Ұсынылған шығармалар заманауи әйелге қатысты қарым-қатынас, әлеуметтік жетістік, өзін-өзі дамыту, өзін және ер азаматты түсіну, бақытқа жету, бала тәрбиесі, стиль, этикет мәселелерін қамтиды.

Қазақ қызы дегенде ең алғаш тарих беттері көз алдымызда ашылады екен. Тұмар патшайымнан бастап, Бопай ханшайымға дейінгі батыр аналарымыз елдің ертеңі үшін күресті. Ал екінші дүниежүзілік соғыстың оты тұтанған сәтте Мәншүк пен Әлия сынды жүздеген жауынгер қыздар майданға аттанды. Осындай батыр аналарымыздың ізін қазақтан шыққан тұңғыш әйел-генерал Сәуле Айтпаева жалғастырды. Қазақ халқының қыздарымен мақтанар тұстары көп-ақ. Сонау тарихтан сыр шертер болсақ, көптеген шаң басқан мәліметтерді қазіргі уақыт талабы деп түсінетін қыздардың құлағына алтын сырға болары анық. Қоса кететін жайт, ата-бабаларымыз бен әже-апаларымыздың берген тәлімі мен тәрбиесі, өнегесі мен қалдырған өнері өзгермес мұра болып қалды және қалары даусыз. Қорыта келгенде, қазақ қызымыз! Шежіреңіз шырайлы, тәрбиеңіз тәлімді. Әке тәрбиесін алып, ана мейірімділігін көрген халықпыз, уақыт қанша өзгерсе де, қалыптасқан қанымызда бар ибалылық өзгермес! Тарихымыз терең, дініміз берік, салтымыз сақталған заманда қазақилығымызды жоғалтпауымыз керек.

Оқушылар арасында сауалнама жүргізілген болатын.

Бірнеше мұғалімдерден да сауалнама жүргізілетін болды.

Әжеден алынған сұхбат кезінде әже өз заманындағы қыз балалар жайлы айтып, қазіргі қыз тәрбиесіне көптеген ұсыныстар берді.

Сонында мейірбикелерден сұхбат алынды. Нәтижесінде қыз балаға ашық-шашық киім кию, арақ ішіп, темекі шегудің зияны түсінікті болды. Медиктер осы мәселелер жайында көптеген деректер берді.

Зерттеудің нәтижесі: біз халықтың төл ерекшеліктерін терең меңгеріп, оларды жас ұрпақ тәрбиесінде алатын рөлін айқындап алуымыз керек. Ертеңгі болашағымыз - өскелең ұрпаққа сол тұрғыда білім мен тәрбие беруіміз қажет-ақ. Ұлттық тәрбиенің қыз тәрбиесіндегі әсерін анықтау. Көркем шығармалардың қыз тәрбиесіне әсер етуін анықтап көрсету. Қыз бала тәрбиесіне аса назар аудартуымыз керек.

Қорытынды: шежіреміз шырайлы, тәрбиеміз тәлімді. Әке тәрбиесін алып, ана мейірімділігін көрген халықпыз, уақыт қанша өзгерсе де, қалыптасқан қанымызда бар ибалылық өзгермес! Тарихымыз терең, дініміз берік, салтымыз сақталған заманда қазақилығымызды жоғалтпауымыз керек. Ақыл да анадан дариды, дана да әйелден туады. Қыз бала тәрбиесін ұрпақ тәрбиесі деп қарау қажет. Бүгінгі қазақ бойжеткендері ертеңгі еріне адал жар, балаларының анасы. Олардың бойында имани тәрбие болғанын қалаймын. Бүгін ол қыздар өнегелі тәрбие алса, ертең ұрпақ тәрбиелейтін қазақтың дана аналарына айналары сөзсіз. «Әйел – бесік иесі. Демек, әйелдің жайы түзелмей, бесігіміз түзелмейді, бесігіміз түзелмей – еліміз толық түзелмейді».

Әдебиет:

1. Ана тілі, газет-2004, 29 шілде.
2. Әдебиет айдыны, газет-2006, 21 қыркүйек.
3. Байжанова Ж. Қызым саған айтам. - Алматы, 1990. – 568б

4. Бурбаев Т. Ұлт менталитеті А., 2001. 168 б.
5. Егемен Қазақстан, газет-2004, 13 сәуір.
6. Егемен Қазақстан, газет-2004, 2 қараша.
7. Жас Алаш, газет-2000, 1 тамыз.
8. Исаева Г. Шаңырақ шаттығы. - Алматы, 1992. – 352б.
9. Қазақ қызы: өткені, бүгіні, ертеңі. Халықаралық ғылыми-практикалық конференцияның материалдары. – Алматы: Қазақ мемлекеттік қыздар педагогикалық институты, 2003. I том, 344 бет
10. Қазақ әдебиеті, газет-2004, 19 наурыз.
11. Оразбекова К.А Иман және инабат. - Алматы, 1993. – 152б.
12. Таң-шолпан, журнал-2002, №3
13. Түркістан, газет-2002, 7 наурыз

СТРЕССОУСТОЙЧИВОСТЬ КАК НЕОБХОДИМОЕ КАЧЕСТВО ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЛИЧНОСТИ СТУДЕНТА

Харченко Дарья, студентка 2 курса, КГКП «Костанайский колледж
автомобильного транспорта»

Научный руководитель: Кожевина Шамиля Шамилевна, педагог-психолог
Сейлханова Аида Ерикбаевна, педагог-организатор

В нашу эпоху небывало повышенной общественной активности чрезвычайно насущным для каждого является вопрос о том, на сколько человек благодаря личным качествам может достигнуть известного успеха в общественной жизни. Это зависит от различных свойств человека. Одним из таких свойств личности является конкурентоспособность, ядром которой выступает позитивная оценка индивидом собственных навыков и способностей как достаточных для достижения значимых для него целей и удовлетворения его потребностей, высокая стрессоустойчивость.

Актуальность исследования обусловлена тем, что конкурентоспособность выступает важнейшим качеством личности, которая позволяет быть человеку успешным и востребованным в своей области знаний, как следствие обеспечивать себе максимально высокий уровень жизни. При этом уровень стресса в современном мире ежедневно возрастает в связи с ростом потока информации, требований, необходимости постоянного совершенствования собственных знаний и умений, а также темпом жизни современного общества. Ввиду этого остро стоит необходимость постоянно поддержания уровня стрессоустойчивости в столь сложном в социальных отношениях мире.

Проблема исследования состоит в том, что на сегодняшний день, современные требования общества требуют от специалиста проявление энергичности, предприимчивости, конкурентности и эмоциональной стабильности. Но учитывая нестабильные условия наших дней, не всегда человеку удается соответствовать вышеперечисленным требованиям. Одним из главных заболеваний является стресс, поэтому пребывание организма в

постоянном психическом напряжении может оказать сильное негативное влияние на формирование его личности, вплоть до появления физиологических нарушений и нерегулярности жизнедеятельности субъекта.

Цель исследования – изучить особенности, а также обобщить факторы и методы влияния стрессоустойчивости на процесс формирования конкурентоспособности личности в современных условиях развития общества.

Достижение поставленной цели предполагает решение ряда **задач**:

1. Представить характеристику понятий «стресса» и «стрессоустойчивости» в психолого-педагогической литературе;
2. Рассмотреть стрессоустойчивость как важное качество успешной конкурентоспособной личности;
3. Проанализировать факторы и методы повышения стрессоустойчивости личности;
4. Разработать программу и рекомендации повышения уровня стрессоустойчивости в современных условиях.

Экспериментальное исследование проводилось с сентября 2022 по декабрь 2022 года. Исследовательской базой явился КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта». Выборку составили 66 студентов из числа актива студентов колледжа.

В исследовании были использованы две психодиагностические методики:

1. Методика выявления степени подверженности стрессорным воздействиям (Е.А. Тарасов)
2. Методика В.И. Андреевой «Оценка уровня конкурентоспособности»

Первая методика выявления степени подверженности стрессорным воздействиям (Е.А. Тарасов). Показала, экспериментальной группе преобладают студенты со средним уровнем подверженности к стрессу, а это значит возможно в их жизни и деятельности может проявляться напряжение, усталость, стресс, но применяя приемы психологической защиты, особого урона на организм не происходит. У 31,9% отвечавших наблюдается низкий уровень подверженности к стрессу, а это значит, что данные испытуемые живут спокойно и размерено, разумно и прагматично, успевая справляться с проблемами, которые возникают. И у 12,1% - высокий уровень подверженности к стрессу, что говорит нам о том, что данные испытуемые находятся в постоянном напряжении, образ жизни «на износ», они не задумываются о своем нервно-психическом состоянии.

Далее, для исследования конкурентоспособности наших испытуемых, было решено провести методику В.И. Андреевой «Оценка уровня конкурентоспособности». По результатам ответов, видно, что со средним уровнем конкурентоспособности - 8 человек (12,1%), чуть выше среднего – 14 человек (21,3%), выше среднего – 27 человек (40,9%) и высокий уровень конкурентоспособности у 17 человек (25,6%).

По результатам проведенных диагностик можно сделать вывод, что у наших респондентов уровень стрессоустойчивости достаточно на хорошем

уровне, что позволяет нашим испытуемым быть конкурентоспособными среди других людей.

Для респондентов с низким уровнем стрессоустойчивости прилагается программа и рекомендации по повышению уровня стрессоустойчивости.

Программа для повышения уровня стрессоустойчивости для формирования конкурентоспособности личности у студентов полагает выработку профессиональных знаний и умений необходимых для студентов в преодолении с возникающими психофизиологическими трудностями.

За основу разработки программы были взяты уже разработанные программы по повышению уровня стрессоустойчивости для формирования конкурентоспособности личности у студентов.

Цель тренинга: повысить стрессоустойчивость студентов

Задачи:

- развить устойчивость к стрессовым ситуациям;
- увеличить выносливость и работоспособность;
- раскрыть скрытые возможности, самостоятельно справиться со стрессом благодаря различным восстановительным техникам;
- контролировать свое физическое и эмоциональное состояние;
- улучшить свое эмоциональное состояние.

Ожидаемыми результатами являются: овладение умениями и навыками психофизиологической устойчивости организма к восприятию негативной информации; умение преодолевать психоэмоциональные нагрузки; умение повысить уровень стрессоустойчивости для формирования навыков личности студентов быть конкурентной на рынке труда.

Тренинг рассчитан на 12 занятий по одному часу.

Результатами психологической программы по повышению уровня стрессоустойчивости в современных условиях предполагается осознанное проявление сохранения и укрепления психологического здоровья, формирование эмоциональной устойчивости, осознание своих представлений о стрессе, определении своего отношения к данному феномену, регулирование своего эмоционального состояния, принятие взвешенного решения воспринимать мир с радостью и оптимизмом.

Список используемой литературы

1. Абабков, В.А. Адаптация к стрессу. Основы теории, диагностики, терапии [Текст] / В.А. Абабков, М. Перре. – СПб.: Речь, 2004. – 166 с.
2. Андреева, А.А. Стрессоустойчивость как фактор развития позитивного отношения к учебной деятельности у студентов: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А.А. Андреева. - Тамбов, 2009. - 219 с.
3. Китаев-Смык Л.А. О психологии стресса//Вопросы психологии экстремальных ситуаций. 2008. №3. С.62-63.
4. Лаврентьев С.Ю. Формирование конкурентоспособности будущего специалиста в процессе профессиональной подготовки в вузе / С. Ю. Лаврентьев, Д. А. Крылов // Современ. проблемы науки и образования. – 2015. – № 1. –С. 38-42.

5. Либина А.В. Стили реагирования на стресс: психологическая защита или совладание со сложными ситуациями / А.В. Либина, А.В. Либин // Стилль человека: психологический анализ / под ред. А.В. Либина. – М.: Смысл, 2018. – С. 190–204.

6. Мильман, В.Э. Стресс и личностные факторы регуляции деятельности / В.Э. Мильман. // Стресс и тревога в спорте. - М.: ФИС, 2013. - 24-46.

7. Селье, Г. Стресс без дистресса / Г. Селье. - М.: Прогресс, 2017 - 125 с.

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДА ОЙЛАУДЫҢ ДАМУЫ

Ы. Алтынсарин атындағы Рудный әлеуметтік-гуманитарлық колледжінің
4 курс студенті Байменова Улжанай.

Ғылыми жетекші: Жұмақанова Ұлпан Қалабайқызы, арнайы пәндер
оқытушысы.

Өзектілігі: қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйымдарда баланың ойлау қабілетін, жеке басын дамыту, ойын жүйрік етіп тәрбиелеу – басты міндет болып табылады. Яғни заман талабына сай жетілдіру. Себебі мектепке дейінгі шақта қалыптасқан баланың бойындағы барлық танымдық процесстері, жеке қасиеттері, психикалық ерекшеліктері, болашақтағы өмірінің негізі болып табылады. Баланың жан-жақты дамуында отбасынан бөлек, балабақша мамандарының да тәрбиесі, білімі маңызды болғандықтан, осы кездегі баланың ойлау процесін дамытуда жаңа түрдегі тиімді әдіс-тәсілдер іздестіріп, өз тәжірибемізде пайдалану қажет. Сонымен қатар бала өз деңгейіне қарай ақыл-ойды қажет ететін шешімдерді қабылдап, сұрақтар ойластыра алуы қажет. Себебі көптеген бала үлгермеушілер қатарында. Оның алдын алып, тиімді дамыту жұмыстарын жүргізбегендіктен, ойлау процесінің дамуында кедергілер туындауы – өзекті мәселенің бірі.

Мақсаты: оқу үрдісінде мектепке дейінгі жас балаларының ойлау процесінің даму деңгейін зерттеу, дамыту жолдарын анықтау.

Міндеті:

- мектепке дейінгі жас кезеңіндегі ойлау қабілетінің ерекшелігіне шолу жасау;
- мектеп жасына дейінгі баланың ойлау процесінің даму деңгейін анықтау;
- зерттеу нәтижелерін жинақтау және қорытындылау.

Зерттеу жұмысымда мектепке дейінгі жастағы балалардың ойлау процесінің дамуына тоқталдым. Яғни бұл жерде қарастырылған тақырыптар – ойлау процесі дамуының теориялық зерттеулері, ерекшеліктері, ғалымдардың зерттеуге қосқан үлестері. Ойлау термині бәріне таныс. Ойлаудың арқасында адам жаңа, нақты ортада бұрын алынған жалпылауларды қолдана отырып, өзін қоршаған әлемде дұрыс бағдарлайды.

Сонымен қатар өзімнің жүргізген зерттеу жұмыстарыма тоқталғым келеді. Бұл бөлімде мектепке дейінгі жастағы балалардың ойлау деңгейін дамыту жолдары қарастырылып, зерттеу жұмысы жүргізілді. Зерттеу жұмысы

Рудный қаласы «Жас-бөбек 2019» балабақшасы «Ақбөпе» ересек тобында өткізілді. Топта 25 бала. 15- қыз бала, 10-ұл бала.

Зерттеу процесінде 3 түрлі тапсырма өткізілді: «Артығын тап», «Топқа бөлу», «Сурет бойынша әңгіме құрастыр». Әдістемелерде балаларға әртүрлі заттар бейнеленген суреттер сериясы ұсынылады.

Бірінші тапсырманы талдайтын болсақ, балалардың сөздік қоры топта әр балада әртүрлі деңгейде кездесті. Тапсырма барысында 4 сурет берілді. Бала сол суреттерді өзі біріктіріп, бір оқиғаны баяндап беруі қажет. Зерттеу процесінде 19 баланың ішінен 5 бала ғана тапсырманы толықтай дұрыс орындап, өз ойларын жеткізе білді. Ал орта деңгейдегі балалар болса, оқиғаны баяндап бере білді, бірақ баяндау барысында сөздеріндегі жұрнақ, жалғауларды дұрыс қоя білмеді. Төмен деңгейдегі балалар суретті баяндаудан қысылып, ұялды (ішкі кедергілер). Екінші тапсырмада 5 бала тапсырманы өте жоғары деңгейде орындады. Біз балаларды бұл тапсырманы орындауда, ойлау қабілеттерін ерекше қырынан көрдік. Себебі тапсырманы орындау барысында балалар түрлі сұрақтар қойды. Және ойлау тәсілдері өте жоғары деңгейдегі балалар тапсырманы толық, өз беттерімен орындаған. Үшінші тапсырмада тек екі бала ғана тапсырманы толықтай орындаған.

Зерттеу жұмысындағы тапсырмалардың *жағымды* жақтары: логикалық ойлау, сөйлеу, жалпылау қабілеті сияқты дамуын зерттеуге мүмкіндік береді. Балалар сурет салғанды жақсы көреді, топта жұмыс істеуге мүмкіндік береді. Зерттеу жұмысындағы тапсырмалардың *кемшіліктері*: үлестірмелі материалды қажет етеді, көп уақыт алады. жұмыс жеке орындалады.

Қазір осы топта ойлау процесін дамытатын тапсырмалар, ойындар жүргізіліп жатыр. Дамытушы ойындар кітапша ретінде құрастырылған және бір ай уақыт шамасында балалармен жүргізіледі. Дамыту ойындарына қысқаша тоқталатын болсам: Дарамен саяхат, Маша мен аю, Пиратпен саяхат, дидактикалық ойын «Барабан», «Пішіндер», «Сипап-сезу», «Пазл», «Не сәйкес» т.б. Ойындардың мақсаты: балалардың ойларын анық айтып, пішіндер мен түстерді айыра білуге, шапшаң қозғалып, тез шешім қабылдауға, сипап-сезу мүшелері арқылы пішіндерді ұстай отырып, оны айыра білуге, қиялын оята отырып, сөздерді анық, нақты айтуға үйрету. Дамыта отырып, логикасын, ұшқырлығын дамыту,

Дамыту әдіс-тәсілдерін жүргізіп болғаннан кейін, қайта зерттеу тапсырмаларын жүргіземіз. Зерттеу тапсырмаларының бастапқы және қорытынды нәтижелерін салыстырып, ұсыныстар беріледі.

Қорытынды

Қорыта келе бұл зерттеу жұмысында балалардың ойлау тәсілдерін зерттедім. «Сурет бойынша әңгіме құрастыр» әдістемесі бойынша 37 % бала өз бетінше суреттер тізбегін тауып, логикалық әңгіме құрастырды. Қате табылған сызбалар тізбегімен субъект оқиғаның логикалық нұсқасын құрайды. 37 % бала ретін дұрыс тапты, бірақ әңгіме құрастыра алмады. Экспериментатордың жетекші сұрақтары арқылы әңгіме құрастыру. 26 %-ы ала суреттердің ретін таба алмай, оқиғаны айтудан бас тартты; өзі тапқан суреттер тізбегіне сүйене отырып, қисынсыз әңгіме құрастырды; бала құрастырған реттілік әңгімеге

сәйкес келмеуі; әр сурет бөлек, өздігінен айтылады, басқалармен байланыспайды – нәтижесінде оқиға алынбайды; әрбір сурет жеке элементтерді жай ғана тізімдейді.

«Топқа бөл» әдістемесі бойынша 16 %-ы 2 минуттан аз уақыт ішінде фигуралардың барлық топтарын анықтады. Бұл фигуралар топтары келесідей: үшбұрыштар, шеңберлер, шаршылар, ромбтар, қызыл фигуралар (суретте олар қара), көк фигуралар (сызғышта көлеңкеленген), сары фигуралар (қорапта), үлкен фигуралар, кішкентай фигуралар. 26 %-ы 2,0-2,5 минут ішінде фигураның барлық топтарын бөліп алды. 21 % бала фигураның барлық топтарын 2,5-3,0 минут ішінде анықтады. 37 %-ы 3 минут ішінде бала тек 2-ден 3-ке дейінгі фигуралар тобын анықтай алды.

Зерттеу барысында жалпы қорытынды бойынша «Ақбөпе» тобының балаларының ойлау деңгейі 11%-ы төмен, 63%-ы орта деңгей, ал 15%-ы жоғары, қалған 11%-ы өте жоғары деңгейді көрсетіп тұр. 11%-ы ғана өте жоғары деңгейде тапсырманы алып шықты. Бұл балалар өз ойларының ұшқырлығы, сұрақ қоя білу қабілетімен ерекшеленді.

Баланың логикасы туа берілмейді, жеке дамуда қалыптасады. Бұл қалыптасу баланың қоршаған ортамен өзара әрекет процесінде жүзеге асады. Егер бала өз іс-әрекетінің жемісті болуына әсер еткен жағдайларды, үлкендер көрсеткен тәжірибелерді және өз ой үлесін ажырата білмейінше, үлкеннің түсіндіруін де ұқпайды, өз тәжірибесінен де ешбір сабақ ала алмайды.

Әдебиеттер тізімі

1. Т.Н. Овчинникова, Личность и мышление ребенка: диагностика и коррекция. Академический проект, - М.: 2000 г.
2. Қ.Н. Нығметова, Балалар психологиясы: Оқулық. – Алматы: Альманахъ, 2021 г.
3. К. Жұмасова, Психология. Оқулық. – Астана: Фолиант, 2010 г.
4. Дениел Сигель, Тина Пейн Брайсон, Ақылды бала: Балалардың ақыл-ойын дамытудың озық стратегиясы. Алматы, 2021 г.
5. Ф.Жұмабековна, Н.Нұрданева, С.Жамадиева, Психология: мектепке дейінгі кезең.
6. Л.С.Выготский, Психология: адамзат ақыл-ойының қазынасы. (1-том). 9965-9782-0-4.
7. Г.С.Абрамова, Практическая психология, - М.: 2001 г.
8. А.В.Крутецкий, Жас және педагогикалық психология. – Алматы, 1979 г.
9. А. Қыдыршаев, Балалардың жас ерекшеліктерін ескеру: «Ұлағат», 2000 г.
10. В.С.Мухина, Детская психология, - М.: 1990 г.
11. А.А.Бодалева, Психологические методы. Ленинград, 1997 г.
12. Л.С.Выготский, Психология. – М.: 2000 г.
13. А.Е. Қаженбаева, Отбасы және балабақша / Бала танымын ойынмен дамыту. 2002 г.

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ В РЕЖИМЕ ДИСТАНЦИОННЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Теньшакова К.О., студентка 3 курса, КГКП «Костанайский педагогический колледж», Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель – Алимбаева Г.Б., преподаватель кафедры педагогики и психологии

Актуальность: Современный мир – это мир технологий и инноваций, мир глобальных потоковых сетей, который прогрессивными темпами развивается и приносит изменения во все сферы жизни, включая образование. [1] Дистанционное образование положило своё начало задолго до наших дней, впервые обучение на дистанции предложил Калев Филипс в 1728 году, через бостонскую газету. Он предложил обучение посредством обмена письмами, что послужило началу прогрессии в основе образования. Постепенно прогресс начал вносить свои изменения и расти, внося за собой развитие радио-обучения, появление обучения с помощью газет, а затем и компьютерного обучения. Но, как и любая система, дистанционное образование, имеет свои плюсы и минусы. [2]

Проблема: Особую роль в этой системе занимает студент. Студент – это человек, а человек - это система, и очень важно, чтобы эта система находилась в гармонии и равновесии. Но иногда случаются моменты, когда жизнь ставит перед нами весьма сложные задачи. Например, как стать успешным? Как наладить отношения с окружающими? Как адаптироваться в новых условиях? Как справиться со своими переживаниями? Исходя из этого, важнейшей проблемой этого года является отслеживание психологического состояния учащихся в режиме дистанционного образования.

Цель работы: создание платформы для создания психологическое сопровождение в режиме дистанционных образовательных технологий.

Задачи: изучить теоретическую основу психологического сопровождения; выявить основные факторы, влияющие на тревожность во время дистанционного обучения; организовать и провести опытно-исследовательскую деятельность; разработать платформу для платформы для создания психологическое сопровождение в режиме дистанционных образовательных технологий.

Результаты исследования: В ходе сбора информации и при анализе данных по анкетированию, было выявлено, что многие студенты нуждаются в поддержке психологического и физического здоровья. В анкетирование участвовали около 100 студентов. По вопросу адаптации в режиме ДОТ – 80 студентов выбрали средний уровень адаптации, 16 – хороший, 4 – низкий. По второму вопросу, эмоциональное состояние в режиме ДОТ 45 студентов выбрали обычное состояние, намного лучше – 1, намного хуже -54. И на последний вопрос о возможности консультации с психологом студенты ответили, да есть возможность – 14, возможно, не пользовался – 62, нет возможности -24. На все это повлияло увеличение объема работы, отсутствие живого общения со сверстниками и преподавателями, появление стрессового состояния и т.д. Подводя итоги работы к обобщению решения, была выдвинута

идея о создании сайта «Психологической самопомощи», который послужит отличным началом для первой ступени в решении данной проблемы.

Окунемся в главную задумку этого сайта. Все мы с вами знаем о существовании такого врача как, психолога и о его направленности в области медицины. Но вот проблема не каждый пойдёт на прием к психологу, когда почувствует какое-то нарушение в своей жизни. Порой для нас кажется, что говорить о своей проблеме чужому человеку это не правильно и проявление слабости, не смотря на то, что этот человек квалифицированный специалист. Таков менталитет нашей страны. Если так поступают взрослые, что говорить о молодом поколении. Хотя на западе и идёт тенденция саморазбора личности и самопомощи, к нам это ещё только начинает идти. Сейчас сложилась идеальная возможность, когда можно внедрить данную технологию в работу, и она действительно будет полезна.

Выводы: Основная цель сайта – это помоги себе сам. Когда вы себя чувствуете плохо, или не знаете, как решить ту или иную проблему, вы можете обратиться к онлайн помощнику, т.е. на сайт. Это своего рода сборник полезных вещей. Первая страница – домашняя, она рассказывает о роли студента в обществе, о том кто такой психолог и как важна его помощь в решении проблем. А также знакомит вас с основателями этого сайта. После чего вы можете выбрать разделы, которые вам больше нравятся. Предлагаем начать с прохождения тестов на психическое, эмоциональное и депрессивное состояние, после чего вам выдается результат с рекомендацией. Если ваш результат в пределах нормы вы можете перейти в раздел музыки для релакса, и просто послушать расслабляющую музыку. Если ваш результат в средних баллах, вам рекомендуют пройти в раздел рекомендации, где прописаны различные приемы по арт-терапии, йоге, медитации, мотивационным фильмам. Это все поможет вам проанализировать происходящую ситуацию со стороны и найти решение. Если же ваш результат отстает от нормы, помимо данных разделов вам предоставляется раздел, где вы можете найти себе психолога, к которому обратитесь или на горячую линию поддержки.

В дальнейшем планируется, чтобы данный сайт был в использовании у многих студентов. Ведь это отличная возможность к стабилизации себя, возможном поиске своего пути. Потому, что студенты всегда подвержены стрессу, в любое время и в любом формате обучения, меняется только степень стрессового состояния. Исходя из этого, сайт будет популярен на протяжении многих лет.

Подробнее с сайтом «Психологической самопомощи» можно ознакомиться, пройдя по ссылке: <https://angelinamanoveeva.wixsite.com/my-site-2>

Литература:

1. Петькова Ю.Р. История развития дистанционного образования. положительные и отрицательные стороны моос // Успехи современного естествознания. – 2015. – № 3. – С. 199-204;

2. Айсмонтас Б. Б. (2016): специфические психолого-педагогические особенности создания и применения компьютерных учебных программ в вузе. Психологическая наука и образование.

3. Moore, M. G.; Macintosh, W.; Black, L. et al. (2015): информационно-коммуникационные технологии в дистанционном образовании: специализированный учебный курс. (Перев. с англ.) Москва: обучение-сервис.

СИЛА ОДНОГО ИЗРЕЧЕНИЯ

Жусупов Дамир, студент 2 курса

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Байышова Акбаян Нуртаевна,
преподаватель английского языка

Актуальность в общечеловеческом опыте, главная и основная функция учебного заведения заключается в образовании, но так ли это...

На уроках нас учат быть образованными, но недостаточно говорится о том, каким должен быть образованно-воспитанным. Если подумать, педагоги и так делают все что могут, но они ведь не могут же дать воспитание вместо родителей.

Проблема моей работы заключается в том, что второй учитель мира, всемирно известный ученый, философ, врач, музыкант - Аль-Фараби предстает в новом свете, доказано что ученый прославился как просветитель. Кроме того, ученый изучал используемые в настоящее время образовательные направления в свое время, и уже тогда понял, что основной проблемой в совершенствовании будущего поколения является образование и воспитание. [456 с.].

Цель работы: доказать силу и актуальность одного изречения Аль-Фараби, которое могло бы стать гимном во всех начинаниях в жизни молодежи.

Задача: передать послание от молодого поколения к старшим и от старшего к молодым.

К сожалению, в учебное заведение, где я учусь, приходят большинство студентов, у которых воспитание или образование недостаточное. В обществе много негативного отношения к таким людям. Это не означает, что статус и качество образования моего учебного заведения, наших педагогов, моих одноклассников низкие. Говоря об «образованности» учителей, многие могут подумать что у наших учителей недостаточно знаний, чтобы удовлетворить наши потребности. Я с этим не соглашусь, у нас самые компетентные и образованные преподаватели и мастера. Студенты вынуждены учиться, чтобы соответствовать требованиям жизни, поэтому они часто оказываются на пороге нашего колледжа. Конечно, это не та ситуация, которая преувеличивает статус нашего учебного заведения. Однако, Костанайский сельскохозяйственный колледж имеет долгую 80-летнюю историю, здесь много выпускников, которые трудятся на территории всего Казахстана и за рубежом. В этом учебном году нашему колледжу было присуждено звание лучшего колледжа в Костанайской области, и я горжусь тем что учусь именно там.

Однако, социальные слои накладывают определенный отпечаток на мнение общества о нашем колледже, которое привело меня к написанию этой работы.

Возможно, ответ лежит в одном из замечательных изречений нашего предка Аль-Фараби: «В первую очередь человеку нужно образование, а не воспитание. «Образование без воспитания — злейший враг человечества, оно поставит под угрозу его жизнь в будущем и здесь хотелось бы добавить и всего человечества» Известно, что истинность этого изречения неоднократно доказана жизненным опытом. Наши предки очень хорошо знали, что образование имеет другое место. Потому что возможность дать образцовое образование и воспитание следующему поколению является основой общества и страны. Среди них неизмеримым сокровищем является умение дать ребенку нравственную дисциплину и правовое воспитание. В таком случае, кого мы можем винить: родителя, который отправил ребенка в самостоятельное плавание очень рано, не воспитав его должным образом, или того же педагога, который, считая копейки, и, тратя свои нервы, пытается сделать полноценного гражданина? Сейчас те студенты являются их результатом.

Общеизвестный ученый А. Дербисали, на исследование которого опираясь мы замечаем, что были около двадцати известных людей по имени Фараби из города Отырар-Фараб. Ученый-востоковед в своем историко-филологическом исследовании «Звезды казахской степи» приводит сведения о следующих аль-Фараби: Абу Ибрагим Исхак аль-Фараби, Исмаил аль-Джаухари аль-Фараби, Бурхан ад-Дин Ахмад аль-Фараби, Абу -л-Касим аль-Фараби, Махмуд аль-Фараби, Кавам ад-Дин аль-Фараби, Мавла Мухаммад аль-Фараби, Бадр ад-Дин аль-Фараби, Исмаил аль-Хусайни аль-Фараби и другие. Но Абу Насир аль-Фараби, наш второй по уникальности учитель после Аристотеля, первый учитель в основном мире, объясняется в книге, из какой местности известно его имя и он один стоил всех этих имён. [3,237].

Конечно, мы всегда говорим, что главная обязанность педагога — совершенствовать всестороннее правовое образование детей. Но то, что мы не обращаем внимания на семьи, в которых воспитываются эти дети, никого не смущает. В результате количество людей с низким общественным самосознанием не уменьшилось. В связи с этим хотелось бы задать вам вопрос-описание. Например, этот человек рос в полной семье, под большой любовью матери, хорошо учился, потерял во время войны глаз, поднял голову из-за духа своей страны, выздоровел и вернулся в свою страну и получил множество медалей. Плохой он человек или хороший человек, который повел свою страну в другую войну и покончил жизнь самоубийством, потому что не выдержал того факта, что не смог пережить поражение? Уважаемые участники конференции, пожалуйста, ответьте на этот вопрос. На самом деле это описание было об Адольфе Гитлере, человеке, который стал самым жестоким диктатором в истории. Я думаю, что это доказательство изречения нашего деда, которое было сказано в 950-х годах. В какой момент жизни Гитлер превратился в жестокого человека? Это из за того что он опирался на мать и чуть не уничтожил некий известный нам с вами народ из-за отцовских наказаний, или сам в школе котором он учился? По моему личному мнению, все проблемы начинаются с семьи.

Я полагаю, что вы заметили из моих слов изъяны, которые были допущены в воспитании ребенка в семье А.Гитлера.

По мнению ученого Пахареса, отношение и действия учителя по принятию решений определяются его позицией.

Формирование позиции человека – очень длительный процесс (у некоторых людей позиция может вообще не сформироваться).

А теперь, если все определяется позицией, что, если учитель усвоил 77 или 777 приемов обучения, но его духовно-нравственный уровень не соответствует общечеловеческим нормам?

Принято считать что учитель, умело проводящий урок, может получить подарок или угощение от ученика. Кроме того, средств, ежегодно выделяемых государством на ремонт школы, колледжа, , хватает только на ремонт коридора и административных помещений. Классные комнаты должны быть отремонтированы классным руководителем или заведующим кабинетом. Хотя категорически запрещено собирать деньги с родителей, учителю приходится полагаться на родителей из-за недостаточной зарплаты. Какое образование может быть на месте нелегального денежного оборота? Вчерашние споры о грантах показали, что понятие «способность» в нашем обществе стало пробелом.

Результаты исследования. Что я могу еще сказать?! Есть много проблем и вопросов, которые я не могу решить самостоятельно... Разве разъедающая наше общество коррупция не является «плодом» этого образования или же все таки дело в семье?

Здесь я хочу упомянуть и других лиц:

Бенито Муссолини – диктатор, терроризировавший целые страны из-за жестокости и жестокости своего отца и собственных неправильных политических взглядов матери.

Широ Исии — японский микробиолог, военный преступник. Он воспитывался и обучался в соответствии с традиционным японским воспитанием в своей семье. В результате они изобрели своего рода биологическое оружие и убили множество людей. Это понимают те, кто знаком с традиционным японским образованием и воспитанием.

Иван IV - или Иван Грозный. Как царь России, он испортил жизнь многим людям, убил собственных детей и превратил жизнь других в ад. В результате взросления с верой в то, что он один является творцом этого мира или людей, он стал самым злым человеком в истории.

Выводы. Если написать, то количество таких людей в истории человечества можно сравнить со звездами. Кто гарантирует, что такие люди больше не появятся, семья, учитель, общество? Поэтому, чтобы избежать таких людей в будущем, мой личный вывод - лучше начинать воспитание с семьи, и все ресурсы нужно тратить в этом направлении в первую очередь. Не должно быть только учитель, который отвечает за все.

За народной мудростью «Воспитание — с колыбели ивы» можно четко уяснить только одну проблему, то есть воспитание ребенка — очень сложный процесс. Несомненно, что проблема необходимости образования создавалась

вместе с человеческим обществом. Ведь молодое поколение постепенно впитывает систематизированное образование и традиции предков на протяжении веков и превращает это в привычку. Мы ваше отражение в зеркале. [12 стр.].

Список использованной литературы:

1. Салкынбаев. М. Монография «Исследование литературного наследия Аль-Фараби»;
2. Конрад Н. Я. Запад и Восток. — Москва: Наука, 1972г.;
3. А. Дербисалиев. Звезды казахского поля, Алматы, 1995г.;
4. М. Хайруллаева "Мировоззрение Фараби" монография;
5. М. Бурабаев. Бессмертные звезды. Из жизни великих ученых (III-XIII вв.), Алматы, 1989г.;
6. Аль-Фараби. Философские трактаты, Алматы, 1972г.;
7. Аль-Фараби. Трактат о музыке и поэзии, Алматы, 1993г.;
8. А. Кобесов. Абу Насир аль-Фараби, Алматы, 2004 г.;
9. Всемирная энциклопедия по истории человечества, Москва, 1996г..

ВЛИЯНИЕ ТИПА ТЕМПЕРАМЕНТА НА УСПЕШНОСТЬ В ОБУЧЕНИИ

Жук Игорь, студент второго курса, группы Пр-21

КГКП «Рудненский горно-технологический колледж»

Научный руководитель: Карпенко Евгения Викторовна, мастер
производственного обучения.

Актуальность. Численность населения земного шара составляет около 6 млрд. человек. И все мы очень разные не только внешне, но и внутренне. Такое многообразие обусловлено многими факторами, в том числе и типом темперамента людей.

Проблема. Влияет ли темперамент на успешность в обучении? Выявление личностных качеств студента, его темперамента.

Цель работы.

Выяснить влияет ли темперамент на успешность в учебной деятельности у студентов моей группы.

Задачи.

- Провести анкетирование в группе с целью определения типов темперамента у одноклассников.
- Обработать анкеты, определить типы темпераментов у студентов моей группы.
- Изучить и проанализировать информацию о влиянии типа темперамента студентов моей группы, на успешность в обучении.

Гипотеза: Я предполагаю, что тип темперамента может каким-то образом влиять на успешность в обучении.

Объект исследования: Группа Пр-21(Проходчики), 25 студентов.

Методы исследования:

1. Работа с литературными и Интернет – источниками.
2. Анкетирование.

3. Наблюдение.

4. Анализ, обобщение.

Тема моей работы в научно – практической конференции, по секции 5 Педагогика и психология – *«Влияние типа темперамента на успешность в обучении»* тесна связана со мной, так как я являюсь студентом колледжа, являюсь хорошистом, старостой группы.

Тема моей работы выбрана неслучайно, она относится к таким понятиям как общество и психология. При этом затрагивая сферы жизнедеятельности человека, учитывая факторы, влияющие на формирование личности. В наше время человек развивается во всех направлениях, и в каждом из них мы изучаем процессы относительно самих себя и пользы для человечества. Именно личность, это инициатор проявления приобретённых в течение всей жизни качеств, что делает её негласно значимой частью всех процессов, связанных с людьми. Чтобы начать изучение такого сложного явления, мы начинаем с понятий, теории, исторических фактов.

От выбора профессии зависит многое в жизни. Удовлетворенность работой, уровень дохода, здоровье, самореализация. Человек, который занимается нелюбимым делом, рано или поздно начинает жаловаться, что *«работа не приносит интереса»* или хотят получить еще одно образование, чтобы наконец, найти работу - по душе. Чтобы не попасть в такую ситуацию, стоит выбрать специальность интересную, которая будет приносить удовлетворение и хорошее настроение. Успех или неудача в выборе специальности, после школы, влияет на самостоятельность и уверенность в себе и конечно же на успешность в обучении в целом.

Именно поэтому я считаю, что тема моей исследовательской работы является актуальной для всех тех студентов, которые задумываются о том, что тип темперамента влияет на успех в обучении.

Метод исследования: Данная методика дает возможность узнать о некоторых особенностях вашей нервной системы – ее силе, подвижности, уравновешенности. Из каждой серии предложенных вариантов поведения следует выбрать только один, который больше всего напоминает свой собственный образ поведения и записать его рядом с номером ситуации.

Целью моей работы было определить влияние типа темперамента студентов на успех и успеваемость в учебном процессе, ознакомить студентов моей группы, с типами темперамента, при помощи анкетирования.

Было очень интересно изучить и проанализировать информацию о влиянии типа темперамента студентов на успешность в обучении.

Я думаю, что моя работа станет примером для других обучающихся колледжа и возможно откроет перед ними новые понятия о себе – как о личности и окружающих. Я с интересом провел социологическое исследование, на определение того, как в наше время студенты моей группы, осведомлены о понятии темперамент, и его типах, влияющих на успешность в обучении.

Этот метод позволяет выявить ведущий тип темперамента, который позволил определить преобладающий тип темперамента в нашей группе из 25 человек.

Таким образом, тестирование учащихся показало, что: из 25 студентов группы.

1. 48% являются сангвиниками
2. 20% являются холериками
3. 20% являются флегматиками
4. 12% остальные относятся к меланхолическому типу

Таким образом, в группе большинство студентов составляют сангвиники, совсем мало меланхоликов.

После проведения опроса из 48% сангвиников большая часть являются хорошистами группы, исходя из этого - значит, что тип темперамента влияет на успешность в обучении.

Однако, из числа студентов меланхоликов есть студенты которые активно принимают участие в различных мероприятиях колледжа, читают стихи, танцуют, активно принимают участие в спортивных соревнованиях и тд.

Результаты исследования. Моя работа станет примером для других обучающихся колледжа и возможно откроет перед ними новые понятия о себе – как о личности и окружающих.

Выводы. Психологические особенности личности, в том числе темперамент человека, в большей степени, влияют на успешность в учебе. Мы не можем изменить характер человека, поскольку это врожденная особенность, но можем способствовать формированию профессионально важных качеств личности, склонностей и интересов, успешности в обучении и дальнейшей карьере. Иначе говоря, в одинаковых условиях люди с разными типами темперамента могут по-разному добиваться одинаково успешных результатов.

Литература

1. Аграшенков В. А. Психология на каждый день. Советы, рекомендации, тесты. – М.: Вече, АСТ 2013.
2. Рогов Е.И. Психология человека. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 1999.
3. Преображенская Н.А. Потенциал вашей личности. – Екатеринбург: У-Фактория, 2016.
4. Реан А.А., Гатанов Ю.Б., Баранов А.А. Психология 8-11 класс. Учебник. – СПб: Издательство «Литер», 2000.
5. *Ресурсы Сети Интернет.*
6. Темперамент как типологическое свойство индивида <http://www.vashpsixolog.ru/>

ЖИЗНЬ, ПРОЖИТАЯ НЕ ЗРЯ: ВЛАДИМИР АНДРЕЕВИЧ ЗИНКИН

Маратова Ажар студентка 1 курса

КГКП « Рудненский горно-технологический колледж»

Научный руководитель: Сафина Сымбат Ердосовна преподаватель
общеобразовательных дисциплин

Актуальность: Директор — это высшая должность на любом предприятии, наделённая полномочиями выбора стратегии развития коллектива, работы с кадрами, отладкой финансовых потоков предприятия. Работа директора это сложная работа, которая требует больших затрат: сил, терпения и энергии.

Совсем небезразлично, какой директор, каков уровень его управленческой и коммуникативной компетентности, какой стиль руководства он реализует, какие создает условия для поддержания и преобразования своей педагогической системы, какие ценности он защищает.

Практическая значимость исследовательской работы определяется тем, что её результаты могут быть использована на уроках истории, посвящённых изучению вопросов города, внеклассных занятиях. Данная исследовательская работа пополнит материал об истории колледжа.

Проблема: личностные качества руководителя и их влияние на эффективность управления педагогическим коллективом. Исследуя биографический материал директора колледжа, доказать, что он внес большой вклад в развитие колледжа.

Цель работы: Актуализировать прошлое учебного заведения, заслуженно вспомнить Зинкина Владимира Андреевича, который более 50 лет своей трудовой деятельности посвятил подготовке квалифицированных специалистов и воспитанию подрастающего поколения, из них 32 года проработал директором одного учебного заведения

Задачи:

- показать результативность работы Зинкина В. А. в качестве директора учебного заведения;
- собрать информацию об истории колледжа;
- сохранить собранную информацию в архиве;
- продолжить сбор информации и изучение истории колледжа.

Для написания работы я проанализировала документы, фотографии из архива, воспоминания коллег. Ценным источником для написания работы послужили воспоминания коллег, которые начали свою педагогическую деятельность в то время, когда директором колледжа был Зинкин Владимир Андреевич.

Практическая значимость исследовательской работы определяется тем, что её результаты могут быть использована на уроках истории, посвящённых изучению вопросов города, внеклассных занятиях. Данная исследовательская работа пополнит материал об истории колледжа.

Рудненский горно-технологический колледж начинает свою историю с далёкого 1 февраля 1966 года. На основании приказа №10 от 1 февраля 1966 года Государственного Совета Министров Казахской ССР вновь организованному Городскому профессионально-техническому училищу был присвоен порядковый номер 149 (ГПТУ-149). Училище было создано с целью подготовки квалифицированных кадров для ССГОКа (в настоящее время АО ССПО). Пройдя в разное время ряд преобразований: ГПТУ-149, ПТШ-11, СПТШ-11, ПШ-11, Рудненский профессионально-технический лицей, Рудненский горно-технологический колледж, учебное заведение продолжает выполнять свои основные цели и задачи, поставленные перед инженерно — педагогическим коллективом еще вначале работы ГПТУ— 149. Основное направление остается прежним: готовить гармонично развитых, профессионально подготовленных, востребованных, современных молодых

рабочих. Первым директором был назначен Кабанов Сергей Ефимович, а с июля 1971 по июнь 2003 года возглавлял работу учебного заведения Владимир Андреевич Зинкин, на протяжении 32 лет, отдававший всю теплоту и самоотверженность обучению и воспитанию студентов. За годы его руководства училище трижды принимало участие в выставках ВДНХ СССР, обучающиеся неоднократно становились призёрами областных и республиканских олимпиад. В.А.Зинкин — Заслуженный работник профтехобразования РК, Отличник профтехобразования СССР, его имя занесено в энциклопедию Костанайской области, памятную книгу города Рудного.

Зинкин Владимир Андреевич - родился в 1936 году в г.Кустанай. В 1959г.

Окончил Кустанайский государственный педагогический институт по специальности преподаватель физики и математики. В 1969г. Окончил Рудненский индустриальный институт по специальности инженер электрик.

С 1959 по 1971 годы работал заведующим отделением Рудненского индустриального техникума. С 1971 по 2006гг в среднем профессионально-техническом училище, первые 32 года директором училища.

Работа была успешной, училище трижды было на ВДНХ в Москве. Награды серебряная и бронзовые медали ВДНХ и подарочный цветной телевизор. Учащиеся училища постоянные призеры областных и республиканских предметных олимпиад, однажды становились серебряными призерами Всесоюзной олимпиады в городе Казани, а также победителями конкурсов по специальностям. Награжден медалями, занесен в энциклопедию Костанайской области, памятную книгу города Рудного.

В ходе написания исследовательской работы на тему: «Жизнь, прожитая не зря», проанализирован материал, имеющийся в колледже. Это такие документы как история колледжа, также была восстановлена хронологическая цепочка руководства колледжем. Удалось организовать встречи педагогами-ветеранами, которые работали не один десяток лет под руководством Зинкина В. А.

Результаты исследования: Достигнута цель, решены задачи исследования. Результаты исследования привели к выводу, что главное наследие В.А. Зинкина - это Свет Доброй Памяти, который он оставил о себе как учитель и руководитель, как коллега. Владимир Андреевич не имел больших наград, но Его личный пример жив в сердцах и умах тех, через чьи судьбы прошла его судьба.

Выводы: В ходе написания исследовательской работы на тему: «Жизнь, прожитая не зря», проанализирован материал, имеющийся в колледже. Это такие документы как история колледжа. Также была восстановлена хронологическая цепочка руководства колледжем. Удалось организовать встречи педагогами-ветеранами, которые работали не один десяток лет под руководством Зинкина В. А.

Я считаю, что историческая память – это великая сила, нравственная, культурная. Мы, нынешнее поколение, должны воспринять и продолжить замечательную традицию уважения к истории колледжа, к её прошлому,

хранить благодарную память о тех, кто работал и создавал условия, несмотря ни на что.

Определенное время выдвигает своих героев. Это не обязательно герои военных действий. В мирное время героями можно назвать людей, которые оставляют после себя, а может и при жизни, что-то важное, то, благодаря чему их будут помнить потомки.

Литература

1. Архив колледжа – фотографии.
2. Личный архив семьи Зинкина В. А.
3. Воспоминания коллег.
4. Интервью с сыном Зинкина В. А. <https://disk.yandex.ru/i/NhZDkgF1yjRmJA>

ВЛИЯНИЕ АМЕРИКАНСКОЙ КУЛЬТУРЫ НА КАЗАХСТАНСКИХ ПОДРОСТКОВ

Ильдисов Ислам, студент 1 курса ЧУ «Колледж ЗЕРЕК»

Научный руководитель: Шалапина Оксана Борисовна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность работы продиктована нашей действительностью. В мире, где каждая страна стремится сохранить свой культурный код, молодежь подвергается влиянию иностранной культуры через киноиндустрию, музыку, компьютерные игры. Мы решили проанализировать насколько сильно влияет американская культура на современных подростков и какое влияние она оказывает: положительное или отрицательное.

Таким образом мы поставили перед собой цель – изучить как американская культура влияет на казахстанских подростков.

Перед нами стоял ряд задач:

1. Определить понятие культура
2. Проанализировать источники культурного влияния на подростка
3. Проанализировать характер влияния (отрицательное или положительное)

Во время работы мы использовали метод анализа и синтеза информации, анкетирование, опрос.

Объект исследования – подростки.

Предмет исследования – особенности влияния американской культуры на подростков.

Практическая значимость проекта заключается в ознакомлении населения о проблеме влияния американской культуры на нашу молодежь.

Гипотеза состоит в том, что культура США оказывает положительное влияние на подростков, несмотря на наполнение фильма отрицательными примерами.

В ходе работы мы провели несколько анкетирований среди учащихся колледжа. Первое анкетирование было направлено на выявление того, какая культура в большей степени влияет на современного подростка. В нем приняло участие 104 подростка в возрасте от 15 до 17 лет. Оно выявило, что учащиеся увлекаются японской и американской культурой. При этом большую часть культурных ценностей они выносят из сериалов, кино, компьютерных игр

производства этих стран, а также через литературные произведения. 69 человек (это 66% респондентов) отметили, что предпочитают американские фильмы и сериалы. 17 человек отметили японские аниме и литературу японских авторов как наиболее предпочтительную. И 18 человек отметили другие культуры: корейская, китайская, российская.

Как видим из анкетирования основное влияние на современных подростков оказывает американская культура.

Следующим этапом работы был анализ истоков популярности этой культуры. Большинство респондентов отметили, что американские фильмы имеют более качественное наполнение спецэффектами, закрученность сюжета, интересную подачу. Также американские фильмы, сериалы и даже игры имеют качественные трейлеры. Иногда трейлер не соответствует содержанию фильма, но, тем не менее, имеет хорошие просмотры.

Далее был проведен анализ самых популярных среди подростков сериалов и игр.

Сериал «Бесстыжие» представляет собой кинопостановку из 11 сезонов. Сериал показывает жизнь в неблагополучной семье, в которой роль взрослого выполняет старшая сестра, она заботится о своих младших братьях и сестре. В сериале рассказывается о жизненных трудностях, как в личной жизни, так и в семейной, что несмотря на любые сложности близкие помогут и морально, и физически. К примеру: отец-наркоман, алкаш, с детства не занимался воспитанием детей, в скоре когда ему пригодилась медицинская помощь, его дети были рядом и не забыли о нем, потому что они любили его, или же средний брат Филипп стал сильно зависеть от алкоголя и посещать коуб анонимных алкоголиков его сестры и братья не отвернулись от него, а помогли решить проблему. Также заботу получил младши брат Йен, который страдал биполярным расстройством и нуждался в поддержке и медицинской помощи, его семья не отвернулась от него, наоборот, пыталась помочь младшему. Как итог данный сериал обучает современного подростка сострадать, любить и уважать близких, а также помогать им при любых условиях.

Рассмотрим игру "Call of Dute", на первый взгляд может показаться что данным игра учит молодежь жестокому обращению друг к другу, насилию, вандализму и т.п. Но эта игра, по мнению большинства, обучает сплоченности, умению играть и действовать в команде, коммуникабельности и даже заботе о своих напарниках и друзьях по несчастью.

Таким образом, можно сделать вывод, что не смотря на все сцены антисоциального и даже жестокого поведения главных героев популярных игр, фильмов, сериалов и книг, большинство подростков видят в них положительные моменты. Только некоторые подростки отметили, что стремятся копировать поведение героев фильмов, основная же масса респондентов отметила, что никогда не позволит себе подобного поведения, но очень ценит внутренние качества главных героев.

Список литературы:

1. Акимова М.К. Психология. Учебное пособие. – Москва: «Педагогика», 2000г. – 489с.

2. Кедров Б.М. Психология. Учебное пособие. – Москва: «Наука», 2001г. – 113с.
3. Козлова В.Т. Психология и культура. Учебное пособие. – Москва: «Наука», 2001г. – 612с.

ТРУДНОСТИ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ

Янгильдина Алина, студентка 2 курса ЧУ «Колледж ЗЕРЕК»

Научный руководитель: Шалапина Оксана Борисовна, преподаватель русского языка и литературы

В современном мире, где каждый день появляется огромное количество новой информации, каждый год появляются новые технологии, знание английского языка является необходимостью. Парадоксально то, что при явных казалась бы преимуществах знания иностранного языка, при возможности бесплатного изучения языка в школе и в интернете, современная молодежь по-прежнему не владеет иностранным языком. Именно поэтому мы решили изучить причины незнания иностранного языка среди подростков.

Цель работы: выяснить какие трудности возникают и разобрать какой вид мотивации лучше всего действует при изучении английского языка.

Гипотеза: при изучении данной темы я выдвигаю такое предположение:

при использовании правильной мотивации, повышается уровень владения английским языком.

Объектом исследования является английский язык, как школьный предмет.

Предметом исследования является мотивация, позволяющая увеличить уровень владения иностранным языком.

Методы исследования: Опрос, беседа, анкетирование, анализ.

Задачи:

1. показать значение английского языка в современном мире;
2. рассмотреть методы изучения английского языка
3. Изучить виды мотивации
4. Определить уровень владения иностранным языком среди подростков
5. Выявить причины незнания языка
6. Проанализировать полученные результаты

Для начала я изучила значение английского языка в современном мире, затем рассмотрела методы изучения английского языка в школе, а также ознакомилась с видами мотивации и выделила из них те, которые, на мой взгляд, способны в большей степени повлиять на степень владения языком среди учащихся.

Анализ учебно-методического комплекса английского языка показал, что в школе действительно изучаются базовые знания английского языка, которые могли бы обеспечить выпускников не только хорошей теоретической базой, но и сформировать навык говорения на иностранном языке. Однако, согласно анализу анкетирования учащихся на знание английского языка, большинство обучающихся не может даже самостоятельно прочитать текст на иностранном языке.

Проанализировав причины отсутствия навыков говорения основной проблемой можно считать отсутствие мотивации к изучению иностранного языка. 72% респондентов считают, что знание иностранного языка никак не поможет им в будущем.

Если же анализировать причины незнания языка, то 64 % респондентов ответили, что в школе не обязательно говорить на английском языке, достаточно правильно написать СОРы и СОЧи, 84% считают, что учителю не интересны твои знания, так как учителя постоянно меняются.

Мы предложили учащимся поучаствовать в эксперименте по изучению английского языка. Целью эксперимента было не просто привлечь учащихся к изучению языка, а создать правильную мотивацию, чтобы после завершения эксперимента, учащиеся продолжили изучать английский язык.

В эксперименте приняли участие 18 человек. В течение 3 месяцев мы не только изучали английский язык, но и создавали ситуации успеха у обучающихся, сравнивали переводы мультфильмов с оригиналом, читали книги в оригинале, создали сообщество в интернете, в которое привлекли носителей языка.

Итогом эксперимента стал анализ уровня владения языком участниками группы и сравнение их уровня с уровнем владения языком их одноклассников. Результат эксперимента удивил даже нас. Учащиеся освоили основные грамматические формы, помогающие участвовать в диалоге, активно продолжают изучение языка даже после завершения эксперимента, так как продолжают общение в интернет-сообществе.

Таким образом можно сделать вывод, что действительно правильная мотивация помогает улучшить уровень владения языком среди обучающихся.

Список литературы:

- 1.Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). - М., 2009.
- 2.Гез Н.И., Ляховицкий М.В. Методика обучения иностранным языкам. Высшая школа, 1982.
- 3.Като Ломб. Как я изучаю языки. Аргамак, 1993.
- 4.filolingvia.com

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ДАМЫТУ

Досбергенова Гульфия, 4 курс студенті
«Қостанай гуманитарлық колледжі» мекемесі
Ғылыми жетекшісі: Мешелова Р.Ж, оқытушы

Тақырыптың өзектілігі: Әрбір қоғамның әлеуметтік-экономикалық даму деңгейі, сол қоғамдағы жеке адамның шығармашылық потенциалына байланысты. Олай болса, егеменді еліміз Қазақстанда дарынды баланы дамыту мен анықтаудың қажеттігі туындап отыр. Қазіргі кезде қоғамдағы қарқынды өзгерістер жыл сайын жаңа өмір салтын құруда. Осыған орай, қоғамның жаңа талап-тілектері мен әлеуметтік сұранысын қамтамасыз ету мақсатында шығармашылық тұрғыда ойлаушы, тәуелсіз жеке адамды дербес шешім қабылдауға бейім ұрпақты тәрбиелеу – бүгінгі күнде аса маңызды мәселе болып

отыр. Қазіргі таңда мектепке дейінгі ұйымдардың дамуында жағымды өзгерістер және оқыту мен тәрбиелеу ісінің ұтымды жақтары ашылып жатқанымен, балалардың жеке басының қабілеттілік жақтарына терең үңіле бермейміз. Бүгінгі күннің негізгі талабы – білімді адамды әлемнің бүтіндей бейнесін қабылдай алатын, шығармашылық таныммен тікелей қатынас жасай алатын жаңаша ойлай алатын шығармашылық адамға айналдыру. Балаларда әлемнің көп бейнелі жақтарын шығармашылық таным негізінде қабылдай алу қабілетін дамыту қажет. Осының негізінде интеллектуалды, креативті (шығармашылық қабілетті), дарынды ұрпақты тәрбиелеп оқыту, психология-педагогикалық маңызды мәселелерінің бірі деп білеміз.

Зерттеу болжамдары: Балалар бойындағы дарындылық қабілетін жетілдіру жолдары қарастыру, жасау, жүзеге асыру негізінде балабақшадағы дарынды баланың интеллектуалдық ой- өрісінің артуына ықпалы зор болады. Егер балабақшадан бастап дарынды қабілетті бүлдіршіндермен жекеленген шығармашылық жұмыстар жасау негізінде Республика көлеміндегі қабілетті балалардың жан- жақты ашылуына септігін тигізеді деген ойдамыз.

Зерттеудің мақсаты: Шығармашылық қабілетті дамыту жолдарын, заңдылықтарын және барысын зерттеу. Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілетінің даму барысын бақылап, тәжірибе барысымен байланыстыра отырып зерттеу.

Зерттеу міндеттері:

1. Балалар бойындағы шығармашылық қабілетін жетілдіру жолдарын қарастыру, теориялық талдау жасау.

2. Балалар бойындағы дарындылық қабілетін анықтау әрекетінің маңызын ашып, жолдарын белгілеп, құралдарын таңдау.

Зерттеу жұмысының ғылыми жаңалығы: Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылық қабілетін дамытуда оқыту мен тәрбиелеудің әр түрлі әдіс- тәсілдерін (бумеранг, стрело, ныталандыру және әсерлендіру, оқытудағы белсенділік және интенсивтік әдіс) қолдануды ұсындым. Выготский, М.Потаншиктің ұсынған ой- пікірлерін негізге ала отырып, жұмыстар жүргізуді көздедім.

Қазақстан Республикасында қазіргі мектепке дейінгі мекемеде жаңа өзгерістер мен әлемдік білім беру тәжірибелерін пайдалана отырып, баланың жеке дара күшінің дамуын қамтамасыз ететін жаңа бағыттағы жобаны іздестіру және қолдануға арналған Республиканың «Білім туралы» Заңында «Әр баланың қабілетіне қарай интеллектуалдық дамуы, жеке адамның дарындылығын дамыту» сияқты мәселелер мемлекеттің білім саясатының басты ұстанымында атап көрсетілген. Әр елдің болашағы сол халықтың білім, ғылым деңгейімен анықталатындықтан, оқу жүйесін неғұрлым тиімді құра білу қажеттілігі қай кезде де өзекті мәселе болмақ. Танымдық қызығушылық оқу-тәрбие үрдісінің барлық саласында көрініс табады. Қазіргі тәрбиелеп оқытудың ең көкейкесті проблемалары танымдық қызығушылық мәселелерін қарастырады. Бала өмірінде қызығушылықтың әр түрі (эстетикалық, көркемдік, музыкалық, т.б.) көрініс табады. Өскелең ұрпақ үшін танымдық қызығушылықтың маңызы өте жоғары. Танымдық қызығушылықты арттыру, дамыту туралы, бұдан басқа

оның қоршаған ортамен тәрбиеге тәуелділігін Гельвеций атап көрсеткен болатын. Сондай-ақ дамыта оқытудың әдістемесіндегі ең басты нәрсе мектепке дейінгі балалардың танымдық қызығушылық әрекетін арттыру. Мұның өзі эвристикалық және зерттеу әдістеріне ерекше мән берілетінін көрсетеді. Бұл әдістер тәрбиешінің «дәстүрлі емес тапсырма түрлерін ізденудің объектісі» ретінде қоюы, «жекеліктен жалпыны тауып шығару» тағы басқа сияқты мектепке дейінгі балалардың шығармашылық ізденісіне, танымдық қызығушылығына жетелейтін, іс-әрекетке қосатын, баланы «іс-әрекет біліктері мен дағдыларының шебері», «белсенді ізденгіш» ететін әдістемелік тәсілдер арқылы жүзеге асады.

Психологтардың зерттеуі әрбір жаста шығармашылыққа баулуға өзек болардай өзіндік қабілет, бейімділік болады дегенді айтады. Сондықтан баланы сәби кезінен бастап мектеп бітіргенге дейін үзбей, жүйелі түрде шығармашылыққа баулып, ақыл – ойын, икемділігін дамыту қажет. Орта буынды шығармашылық мүмкіндігі зор, шығармашылықпен тұрақты, белсенді айналысуға икемді жас деуге болады. Оқушыларды шығармашылыққа баулу үшін тағы бір қажеттілік – баланы психологиялық дайындықтан өткізу. Психологиялық дайындық, яғни педагогтің психологиялық әсері шығармашылық кезеңде баланың шабытын оятып, құлшындырып, еліктіріп отырады. Шығармашылық шеберлік үшін балаға тәрбиешінің берер психологиялық әсері мынадай болмақ: «сенің қолыңнан бәрі келеді», «сен қабілеттісің», «жаз», «үйрен» деп баланың еркін билеп, сенім білдіру; баланың кішкентай жетістігі болса да, жоғары бағалап, мадақтап, көтермелеу; шығармашылық сәтте оқушыға құптаушылық көзқарас білдіру, сезім күйін бақылау, қамқорлық таныту; оқушының қойған сұрақтарына пейілмен дұрыс жауап беру, олардың психологиялық еркіндігін

Бағдарлама межесіне сай мөлшер мен деңгейде білім, білік және дағдыларды игеру. Ойындардың мазмұны арқылы танымдық және коммуникативтік іс-әрекет пен өздігінен білім алуға және еңбекке бейімделу, сондай-ақ ата-дәстүр, әдет-ғұрып, салт-сана, халықтық және ұлттық болмысты дүниежүзілік мәдени мұралармен үндестіру арқылы баланы тұлға ретінде қалыптастыру. Мектеп жасына дейінгі баланың ақыл-ойының интеллектуалдық және барлық психологиялық үрдістерге қатысты сапаларын дамыта түсу. Мектепке оқуға меңгерген білімдерін өмірде қолдануға жан-жақты дайындауды жүзеге асыру.

Балалар дарындылығын зерттеумен және ерекше балаларды оқыту және тәрбиелеудің психологиялық- педагогикалық сұрақтарын қарастырумен Қазақстанда ұзақ уақыт бойы өте аз айналысты, тіпті айналыспады десекте болады. Қазіргі күнде ерекше қабілетті балаларды іріктеп, олардың әрі қарайғы дамуы үшін жағдайлар жасауы керек екендігі анық. Себебі баланың қабілеттері мен таланттарын толық ашу өзіне ғана емес, мемлекетке де қажет болып табылады. Жаңа технологияларды практикаға енгізу және игертудегі сапалы қадамның сандарынан қоғамның стандартты емес ойлау қабілетіне ие, өндірістік және әлеуметтік өмірге, жаңа мазмұн енгізетін, болашаққа қатысты

жаңа міндеттерді қойып, оларды шеше алатын мамандарға деген қажеттілік өсті.

Қазақстан ғасырлар тоғысында тәуелсіз елге айналып, саяси, әлеуметтік және экономикалық жүйесі әлемдік өркениет үлгісінде қайта құрылуы білім беру саласындағы- қазақтың ұлттық мектебін жасау, оқушының шығармашылық қабілеттілігін арттыру мен келешекте басқа мемлекеттер арасында жетекші орынға иелену негізінде жан- жақты, ақыл- ой өрісін кемелденген оқушы тәрбиелеу мәселесін шешу қажеттігін қойып отыр.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. Астана. 2013ж.
2. Мектеп жасына дейінгі балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Балбөбек» бағдарламасы, Астана, 2016
3. Ерте жастағы балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Алғашқы қадам» бағдарламасы. Астана, 2010ж.
4. Мектепке дейінгі кіші жастағы балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Зерек бала» бағдарламасы. Астана, 2010ж.
5. Мектепке дейінгі ересек жастағы балаларды тәрбиелеу мен оқытуға арналған «Біз мектепке барамыз» бағдарламасы. Астана.2010
6. С.Д.Андабекова « Мектепке дейінгі педагогика» Алматы, «Адам және қоғам», 2012
7. Меңжанова А.К «Мектепке дейінгі педагогика», Алматы, 2012ж.
8. Ф.Н.Жұмабекова «Мектепке дейінгі педагогика». Астана «Фоллиант» баспасы,2012ж.
9. Ядэшко В.И.,Сохина Ф.А. «Мектепке дейінгі педагогика» А.Мектеп,2011ж.
10. Қоянбаев Ж. «Педагогика». Астана.2013ж.

ВЫБОР ПРОФЕССИИ: ОШИБКА МОЛОДОСТИ ИЛИ ОСОЗНАННЫЙ ШАГ?

Середина Екатерина, студентка 3 курса, КГКП «Костанайский педагогический колледж»

Научный руководитель: Алимбаева Гульшат Бисембаевна, преподаватель кафедры педагогики и психологии

Актуальность: «...Не обязательно достигать какого-то звездного успеха, но быть честным перед самим собой в выбранной профессии — обязательно» Роберта Де Ниро. А ведь и правда, выбирая профессию, мы не должны основываться на финансовых аспектах и спросах общества. Ведь выбор профессии — одно из самых главных решений в нашей жизни. Именно он определяет то, кем мы будем в будущем и достаточно ли нам будет комфортно. Насколько ответственно молодежь подходит к выбору профессии? – именно этот вопрос сподвигнул нас к исследованию осознанности выбора профессии

Проблема: Жизнь человека — состоит из многочисленных выборов. Серьёзных, от которых зависит будущее, и повседневных, бытовых. Выбор

профессии можно отнести, к самым сложным. Ведь это и выбор того, какое место займёт профессия в жизни человека, что он сможет получить от своей будущей работы, как особенности специальности будут соотноситься с другими жизненными ценностями и планами, не станет ли профессия им мешать. [1]

Выбор профессии, с одной стороны, взгляд в будущее, при выборе у человека возникают вопросы: чем я хочу заниматься, какие сложности могут встретиться на пути в профессию? А с другой стороны — это взгляд внутрь себя: насколько я готов преодолевать препятствия для достижения цели? Чтобы принять правильное решение, важно учесть основные факторы, влияющие на выбор профессии.

Цель работы: изучение отношение к выбранной профессии

Задачи: изучить теоретическую основу психологии выбора профессии; выявить основные факторы, влияющие на отношение к выбранной профессии; организовать и провести опытно-исследовательскую деятельность по влиянию факторов на выбор профессии у людей старше 20 лет, студентов 1 и 4 курсов.

Основными факторами выбора профессии принято считать следующие: темперамент, интересы, мнение родителей и друзей, способности, уровень подготовки, материальное стимулирование и престиж профессии, а также состояние здоровья. [2]

Когда молодой человек выбирает себе профессию, его интересует, чтобы его профессия пользовалась популярностью у работодателей не только сегодня, но и через 10-20 лет. Это называется стабильностью спроса на профессию.

Человек более успешен в той деятельности, которая ему по душе. Поэтому, выбирая профессию, нужно обратить внимание на то, чем интересно заниматься, что доставляет удовольствие.

Существует прямая зависимость между тем, насколько люди удовлетворены своей профессией, и тем, на сколько счастливой они воспринимают свою жизнь. Часто можно услышать, что люди не понимают цели своей деятельности на работе, идя на нее без желания. Но есть и те, которые удовлетворены своей профессиональной деятельностью. Мне, будущему выпускнику, хотелось бы узнать и сравнить, чем руководствовались в выборе своей профессии первая и вторая категория людей. [3]

Результаты исследования: Для исследования динамики отношение к выбранной профессии, мы провели опрос среди студентов Костанайского педагогического колледжа. В данном исследовании приняли 138 человек: 50% - 1 курсов и 50% - 4 курсов. Во время опроса были заданы следующие вопросы:

Анализируя некоторые ответы студентов можно увидеть, как меняется отношение к выбранной профессии с приближением выпуска. Отношение к выбранной профессии, к сожалению, меняется в худшую с переходом в старшие курсы. Мы предполагаем, что это зависит от того что абитуриенты, поступая в педагогический колледж не совсем понимают особенности профессии учителя и не могут противостоять возникающим трудностям обучения и профессионального подготовки. От этого исходит низкая мотивация к самой учебе и негативное отношение к выбранной профессии. Этот факт

можно подтвердить, анализируя ответ на вопрос «Изменилось ли Ваше отношение к профессии после прохождения практики в школе?» - 30% студентов 4 курса ответили положительно.

Рассматривая результаты опроса студентов можно усомниться в том, что основная масса выпускников станут учителями и их выбор профессии был осознанным шагом.

Видя такую картину результатов опроса, мы решили исследовать насколько часто человек ошибочно совершает выбор профессии. Для этого мы провели опрос среди людей разных профессий старше 20 лет. Приняли участие 31 человек. Исходя из ответов уже взрослых людей, можно сделать вывод что ошибка совершенная в молодости по выбору профессии, конечно же, исправима, но однако в дальнейшем может повлиять на дальнейшую судьбу человека. Всего 20 человек из 31 опрошенных работают по своей профессии, конечно, причин на это много, но один из них можно назвать как ошибочный выбор профессии в молодости.

Выводы: Как мы говорили ранее, на выбор профессии влияют не мало факторов и не маловажную роль играют родители. Ведь мы видели по результатам исследования студенты, понимая, что сделали ошибочный выбор продолжают обучаться. Мы считаем, что родители в подобных ситуациях должны поддерживать своих детей и давать им возможность принимать решение самостоятельно. Ведь чтобы человек стал профессионалом, добивающийся результатов на работе совершая карьерный рост для этого нужно выбирать ту профессию, которая будет приносить чувства удовлетворения.

Литература:

1. С. Н. Чистякова, П. С. Лернер, Н. Ф. Родичев, Е. В. Титов “Педагогическая поддержка профессионального самоопределения старшеклассников”; М., “Новая школа”, 2004 г.

2. Урутина, Т. М. Типичные трудности и ошибки при выборе профессии у старшеклассников / Т. М. Урутина, Л. Г. Агеева. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 15 (95). — С. 555-558.

АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІ ҚОЛДАНУ

Айтжан Әмір, 4 курс студенті Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай педагогикалық колледжі КМҚК

Ғылыми жетекші: Шопанова Асель Булатовна, арнайы пәндер оқытушысы

Бұл мәселеге қызығушылық мектепте шет тілдерін оқытудың заманауи әдістемесінің негізгі шарты шет тілінде қарым-қатынас дағдыларын дамытуға және сөйлеу құралдарын пайдалануға қолайлы жағдайлардың жоғары деңгейіне жету болып табылатындығына байланысты. Шет тілін оқыту ең басынан бастап шынайы қарым-қатынас жағдайында жүруі немесе осы шарттарға барынша дәл еліктеу керек.

Оқу орындарында тілді үйренуде мақал-мәтелдердің алатын орны зор. Олар студенттерге шет тілінің фразеологизмдерінен алған білімдерін

менгеруге және оны сөйлеуде қолдана білуге, тікелей сөйлеуде өз ойын жеткізе білуге, сонымен қатар алға қойған мақсаттарына сәтті жетуге мүмкіндік береді. Мұның бәрі тақырыптың өзектілігін анықтайды. Көбінесе шет тілі сабағында оқушылар сөздік қорының аздығынан өз ойын толық жеткізе алмайды. Осылайша, келесі мәселе анықталды: Оқушылардың ақпаратты есту арқылы дұрыс қабылдамауы, шетел тілінде мақал-мәтелдердің білмеуінен өз ойын мүмкіндігінше дәл жеткізе алмауы.

Бұл жұмыстың мақсаты – ағылшын тілі сабағында мақал-мәтелдермен жұмыс тәжірибесін талдау және қорытындылау.

Келесі міндеттер қойылды:

1. «Мақал», «мәтел» ұғымдарына анықтама беру;
2. Ағылшын тілі сабағында мақал-мәтелдерді қолдану қажеттілігін негіздеу;
3. Ағылшын тілі сабағында мақал-мәтелдермен жұмыс істеудің негізгі әдістерін қарастыру;
4. Білім беру ұйымында ағылшын тілін оқыту үдерісінде мақал-мәтелдерді қолдану.

Шет тілін үйрену тек грамматикалық белгілерді, жазуды, еркін сөйлеуді және оқуды меңгеру ғана емес, сонымен қатар сол тілдің тарихын, дәстүрі мен мәдениетін білуде маңызды рөл атқарады. Мазмұны бірлігінің арқасында мақал-мәтелдерді есте сақтау оңай, ал олардың сәтті қолданылуы сөйлеуді дамытады. Өртүрлі тілдердегі көптеген мақал-мәтелдердің мағынасы жағынан да, бірдей естілуі де кездейсоқ емес. Бұл нағыз даналықтың жаң-жақты екендігіне тағы бір дәлел береді. Мақал-мәтелдерді қолдану оқушының қарым-қатынасқа қатысуына, грамматика, синтаксис туралы алғашқы мәліметтер алуға мүмкіндік береді. Мақал-мәтелдерді білу студенттерге есту арқылы қабылданатын сөйлеу хабарларын дұрыс түсіндіруге, әңгімелесушіге түсінікті етіп өз ойлары мен сезімдерін білдіруге мүмкіндік береді.

Мақал-мәтелдердің мүмкіндіктерін дұрыс пайдалана отырып, мұғалім бірнеше тілдегі мақал-мәтелдерді салыстыру және түсіндіруге байланысты тапсырмаларды пайдалана отырып, жалпыадамзаттық құндылықтардың бірлігін көрсете отырып, оқушылардың ойлау әрекетін дамыта алады. Олардың көмегімен сыни тұрғыдан ойлауды қалыптастыруға болады.

Шетел тілі сабағында мақал-мәтелдер өртүрлі тапсырмаларды орындау үшін қолданылады: оқушылардың сөздік қорын, грамматикасын қалыптастыру, оқудың өртүрлі түрлерін дамыту және бақылау, монологтық және диалогтік сөйлеу және жазу дағдыларын дамыту.

Мақал-мәтелдер лексикалық дағдыны қалыптастыруға құнарлы материал болып табылады. Мысалы, «An apple a day keeps the doctor away» деген мақалдағы түйінді сөздер «apple» және «doctor» болса, басқа сөздердің бәрі ырғақтық қасиетіне байланысты автоматты түрде есте сақталады.

Бірнеше мақал-мәтелдердің мәтіндерін қатар қолдану, оның мәнін, сөйлеуде қолданылу ерекшеліктерін түсіндіру ең тиімді жаттығу болуы мүмкін. Тапсырманың мақсаты – мақал мәтінін сол немесе басқа негізде мәтін түрлерімен байланыстыру. Тапсырманың күрделілігі таңдалған мақал-

мәтелдердің мазмұны мен мағынасы жағынан қаншалықты жақын екендігіне байланысты болады.

Зерттеу нәтижесі – зерттеу нәтижесінде студенттердің өз сөзінде мақал-мәтелдерді қолдану арқылы ауызекі сөйлеу сапасының артқаны анықталды.

Мақал-мәтелдер сөздік қорымызды дамытады. Сондықтан студенттерді өз мәлімдемелерінде қолдануға ынталандыру өте маңызды. Қ.Д. Ушинский баланың лингвистикалық инстинктін дамыту қажеттілігі туралы айтты, бұл оған бейнелі сөйлеу үшін тілдік құралдарды таңдауға көмектеседі. Мақал-мәтелдер халық даналығының дәндерін тілде сақтайды. Олар халықтың тарихы мен дүниетанымын, салт-дәстүрін, әдет-ғұрпын көрсетеді. Д.Аддисон жазғандай, «Жақсы мақал – автордың адам баласына өсиет еткен сыйы».

Әдебиет

1. Seidl, Jennifer & McMordie, W. English Idioms and How to Use Them. – М.: Жоғары мектеп, 1983. – 7 б.
 2. Померанцева Т.А. Ағылшын тілі сабағында мақал-мәтелдерді қолдану. Мектептегі шет тілдері. 2001. № 2 - 44 б.
 3. Жигулёв А.М. Ағылшын тілі сабағында мақал-мәтелдермен жұмыс. – М., 2005. – 142 с.
 4. Соловова Е.Н. Шетел тілін оқыту әдістемесі: педагогикалық жоғары оқу орындарының студенттері мен оқытушыларына арналған оқу құралы. – М., 2008. – 153–154б.
 5. Соловова Е. Н. Шет тілдерін оқыту әдістемесі тереңдетілген курс. — М.: АСТ: Астрель, 2010. - 272 б.
- Homolová E. Proverbs and Sayings in the Lesson [Электрондық ресурс].
URL:<https://www.google.ru/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0>

БАСТАУЫШ СЫНЫПТА МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҚТАРЫН АРТТЫРУ

Амирханова Гульнара, 4 курс, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекші : Елеусизова Диана Аллабергеновна, оқытушы

Қазақстан өз жеке мемлекет болып танылған уақыттан бастап елімізде түрлі өзгерістер орын алуда. Өзгерістер білім саласында да қарқын орын алуда. Оның бірден бір белгісі білім жас маманға қойылатын қазіргі заман талабы - парасатты, жоғары білімді, білікті мамандар талап етуінде. Сондықтан Қазақстан Республикасының Білім туралы заңында білім беру жүйесінің міндеті жалпы адамзаттық құндылықтар мен ғылым мен тәжірибе жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыру, дамыту және кәсіби шыңдауға және толық білім алу үшін қажетті жағдай жасалу керектігі айтылған.

Жалпы жеке тұлғаны қалыптасыру бастауыш сыныпта қаланатыны баршамызға анық. Бастауыш мектептің негізгі міндеті - жеке тұлғаны дамытып, оның алғашқы қалыптасуын қамтамасыз ету, білімге деген сенімін нығайту, іскерлігі мен дүниетанымын қалыптастырып, оқуға деген қызығушылығын

оятып, ынтасын арттыру болып табылады. Ал дәл осы міндетті іске асыру үшін мұғалім баланы жан-жақты дамытып, оқыту, тәрбие, білім, білік, дағдыларын ұштастыра білу керек. Негізгі бастауыш сыныпта баланың біліктері қалыптасады сол себепті бұл қатарда бастауыш сынып мұғалімінің рөлі өте жоғары.

Бастауыш сыныпта оқушылардың білім деңгейін арттыру маңызды істердің бірі болып табылады. Бұны жылдар бойы ғалымдар зерттеуде. Математика оқыту сан алуан жетілдіруі болғандығына қарамастан, оқушы үшін әр дайым қиын жұмыс болып қала береді-деген атақты ғылым Д.И.Писарев. Көптеген орыс ғалымдары Г.В. Дорофеев, Ю.М.Колягин, Н.Б. Истомина, Л.Г. Петерсон В.А. Гусев және т.б., оқу іс-әрекетінде кіші сынып оқушыларының математикалық жағынан дамуының қажеттілігін атап көрсетеді. Олардың пікірінше математиканың бастапқы курсы оқушының жалпы дамуында ілгерілеуіне, баланың жеке басының адамгершілік ұстанымдарының қалыптасуына ықпал етеді. Бұл пәннің қиын болғанымен оқушыларға оңай жеткізу, оқушылардың сабаққа деген қызығушылық, ынтасын сақтап қалу мұғалімнің басты міндетін.

Осыған орай бастауыш сыныпта математика сабақтарында оқушылардың білім деңгейін арттырудағы мұғалімнің іс-әрекетін арттыру негізінде оқытудың сапасын жақсарту жолдарын анықтауды мақсат етеді. Осы мақсаттың шешімін табу үшін қазіргі заман талабына сай бастауыш мұғалімінің бастауыш сынып балаларының білім деңгейін арттыру мақсатында жүргізілетін әдіс тәлімдерді зерттеу мақсатында алынған зерттеу жобасы.

Зерттеу жұмысының өзектілігі:

Танымдық қызығушылық - бұл жеке тұлғаның белгілі бір пәндік білім саласында көрініс тапқан танымға және сайлау сипатына ерекше сайлау бағыты. Оқу жағдайында танымдық қызығушылық оқушының оқып, жаттығуға орналасуымен көрінеді; бір немесе бірқатар оқу пәндері саласындағы қызметті педагогикалық тану қызметінде көрінеді. Танымдық қызығушылықты қалыптастыру проблемасы - қазіргі заманғы мектептің маңызды міндеттерінің бірі. Белгілі болғандай, тұрақты танымдық қызығушылық оқушыларда оқудағы эмоционалдық және ұтымды мүдделерді ұштастыра отырып қалыптасады.

Сондай-ақ, К.Д.Ушинский балалар үшін сабақты қызықты ету қаншалықты маңызды екенін атап көрсеткен. Осы мақсатта мұғалімдер өз қызметін оқушының тікелей қызығушылығын оятатын тәсілдермен, сюжеттік-рөлдік ойындарды, шағын-викториналарды, кроссвордтарды, қызықты жағдайларды, жобалар мен портфолиоларды пайдалана отырып, толықтырады. Қазіргі уақытта педагогикалық ғылымның үлкен резервтері бар, оларды практикалық қызметте пайдалану оқушыларды оқыту мен тәрбиелеу мақсаттарын табысты шешуге көмектеседі. Алайда, ғылыми әдебиеттердің көптігі мұғалімнің алдына келесі сұрақтарды қояды: неден бастау керек? іріктеу және бағалау барысында қандай өлшемдерді басшылыққа алу керек? педагогикалық ақпараттың орасан ағымында қалай бағдарлану керек? практикалық қызметте қандай ғылыми идеяларды пайдалану керек?

Зерттеуді мақсаты: Бастауыш сынып оқушыларына математика сабақтарында оқушылардың оқу танымдық белсенділіктерін арттырудағы мұғалімнің іс-әректін зерттеу.

Зерттеу міндеттері:

1. Оқу-тәрбие үрдісінде жеке тұлғаға бағытталған тиімді педагогикалық іс-әрекеттерге түсініктеме беру.

1. Бастауыш сыныпта математика сабақтарында оқушылардың оқу танымдық белсенділіктерін арттырудағы мұғалімнің іс-әректін анықтау.

2. Бастауыш сыныпта математика сабақтарында оқушылардың білімін арттыруда өздік жұмысты ұйымдастырудың ерекшелігін айқындау.

Зерттеу нәтижелері: Бастауыш сыныпта математика сабағында оқушылардың білім деңгейі арттыртып, сабаққа деген қызығушылығының пайда болуы.

Математика пәні бастауыш сынып оқушыларының танымдық іс-әректін анықтайтын құрал болып табылады. Ол білім, іскерлік дағдыны меңгеру және практикалық қолдану барысында жүзеге асады. Ол үшін мынадай міндеттер шешілуі керек:

-оқыту үрдісінің ойлау деңгейі оның құрылымын анықтап алу, құрылымына оқыту үрдісінің қатарлары, танымдық іс-әрекеттің кезеңдері кіреді;

-таным міндеттерін жете білу;

-жаңа тақырыпты қабылдау, ұғыну;

- жаңа оқу тақырыптарын түсініп, жинақтау;

-білімді, іскерлікті және дағдыны бекіту және жетілдіру;

-білімді, іскерлікті, дағдыны тәжірибеде қолдана білу;

-оқушылардың жетістіктерін талдау, білімін, іскерлігін, дағдысын тексеру және бағалау.

Математика сабақтарындағы танымдық іс-әрекетті қалыптастыруға ықпал ететін жағдайларды үш топқа бөлуге болады. Бірінші топ оқу материалының мазмұнымен тығыз байланысты. Оған мазмұнның жаңалығы, меңгерілген білімдерді жаңарту, хабарланатын материалға деген тарихи тәсіл жатады. Екінші топ – оқыту үдерісін ұйымдастыру. Мұнда өзіндік жұмыстың түрлі нысандарын, проблемалық оқытуды, зерделенетін материалға ізденушілік тәсіл, шығармашылық жұмыстарды жатқызуға болады. Үшінші топ оқушылар мен мұғалімдер арасында қалыптасатын қарым-қатынастармен анықталады, мұнда оқушылардың қабілеттері, мұғалімнің өз пәніне деген қызығушылығы, оның оқушыларға үнемі көмекке дайын тұруы, олардың күші мен мүмкіндіктеріне деген сенімін жатқызады.

Қорытынды: Қорыта келгенде, қоғамдағы өзгерістерге сәйкес оқушыларға бүгінгі таңда тиянақты білім беру үшін олардың танымдық қабілетін дамыту басты мақсат болып отырғаны белгілі. Оқушылардың танымдық белсенділігін арттыру жолында олардың әр пенге қызығушылығын өздігінен даму дағдыларын қалыптастыру, ізденімпаздыққа, шығармашылыққа торбиелеу әр мектептің міндеті. Сол себепті білім мазмұнын оқыту әдістерін,

түрлері мен құралдарын, әдістемелік жүйені жаңа сапалық негізде қайта құру қажеттілігін естен шығармағанымыз жөн. Білім мазмұны ақпарат көзі ғана болып қоймай, оқушылардың өздігінен білім алу құралына айналдыру керек.

Әдебиеттер

1. «Қазақстан - 2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» /Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә.Назарбаевтың 2012 жылғы 14 желтоқсандағы Қазақстан халқына Жолдауы.

2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы /Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы №1118 Жарлығы.

БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ АҚПАРАТТЫҚ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА ТЫҢДАУ ДАҒДЫСЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Ерденбаева Айдана, 4 курс студенті Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекші: Шопанова Асель Булатовна, арнайы пәндер оқытушысы

Ағылшын тілі - дүние жүзіндегі көптеген мектептерде оқытылады, өйткені ол бүгінде халықаралық қарым – қатынастың негізгі тілі болып саналады. "Бастауыш сынып оқушыларының ақпараттық құзыреттілігін қалыптастыру құралы ретінде ағылшын тілі сабақтарында тыңдау дағдысын қалыптастыру" тақырыбы ағылшын тілін оқытудың заманауи әдістемесіндегі ең өзекті тақырыптардың бірі болып табылады, өйткені тыңдаусыз сөйлеу байланысы мүмкін емес. Тыңдау - бұл есту арқылы қабылданатын сөйлеуді түсіну. Яғни, дыбыс қатарын акустикалық қабылдауды білдіреді, соңымен қатар ол дыбыстық сөйлеуді қабылдау және түсіну процесін қамтиды.

Тыңдау – қиын процесс. Тыңдау-бұл тіл мен материалдың мазмұнына тең қиын әрекет. Мысалы, ағылшын тілінде сөйлеп жатқан адамды тыңдау кезінде бізге көп нәрсе қиынға соғуы мүмкін: сөйлеу мазмұны, сөйлеуші қолданатын тілдік құралдар, сөйлеу қарқыны, сөйлеушінің сөйлеу ерекшеліктері және т.б. Тыңдауға үйренудің негізгі 2 қиыншылығы бар. Олар:

1) Тілдік формасына байланысты қиындықтар;

Балаға әңгіме тыңдату кезінде, бала кейбір сөздерді түсінбеуі мүмкін. Соңдықтан да оларға сол әңгіме жазылған парақ беріп, түсініксіз сөздермен жұмыс жасалу керек.

2) Ақпаратты беру көзіне байланысты қиындықтар.

Бала тыңдау арқылы әңгімені түсіну үшін, мұғалім бейнефильмдерді, немесе көрнекілікті қолданатын болса, баланың естіп жатқан материалды қабылдауы жақсы болады.

Осы қиыншылықтарды шешу арқылы біз балалардың сабаққа деген қызығушылығын қалыптастырып, тыңдау дағдысын да дамыта аламыз.

Сонымен қатар, тыңдау бізде барлық тілдік дағдылармен байланысты болып келеді.

Сөйлеу және тыңдау-ауызша сөйлеудің өзара байланысты екі жағы. Бұл зерттелетін тілдің дыбыстық жағын, оның фонемалық құрамы мен интонациясын: ритімін, екпінді, әуенді игеруге мүмкіндік береді. Бастапқы кезеңде тыңдау арқылы тілдің лексикалық жағы мен оның грамматикалық құрылымы игеріледі.

Тыңдау оқумен де байланысты болып келеді. Мысалы, дауыстап немесе іштей оқу барысында, адам оқып жатқан мәтінді есту арқылы қабылдайды. Сол арқылы баланың тыңдау дағдысы дамиды.

Тыңдау жазумен де тығыз байланысты болады. Жазу процесінде адам не жазып жатқанын іштей немесе дауыстап айтады және сол арқылы естиді.

Мұғалім тыңдауды дамыту арқылы, балалардың басқа да тілдік дағдыларын дамыта алады.

Қазіргі дамыған заманда біз баланың қызығушылығын арттыру үшін және дағдыларын дамыту үшін ақпараттық коммуникациялық технологияларды қолданамыз. Сонымен қатар тыңдауды да біз осы АКТ-ні қолдану арқылы дамытамыз. Мысалы: *Ағылшын тілінде АКТ-ні пайдалана отырып тыңдауды дамытатын әдістер:*

- Анықтамалықтардың барлық түрлерімен жұмыс істеу (жаңа оқулықтар грамматикалық анықтамалықтармен; лексикалық сөздікпен;) осы қосымшаларды қолдана отырып, оқушылар жазбаша тілден ақпарат алуды және оны әртүрлі коммуникативті тапсырмаларды талқылау немесе орындау үшін пайдалануды үйренеді
- Аудио жазбаларды тыңдау, онсыз шет тілін меңгеру мүмкін емес. Жұмыстың бұл түрінің құндылығы – балалар аудио жазбаларды тыңдайды, осылайша олардың лексикалық қоры кеңейтіледі, фонетикалық дағдыларын жетілдіреді.
- Сабакта бейне қолдану оқушының мотивациясын арттыратыны сөзсіз. Бейнефильмдерді көру-бұл балалардың назарын жандандырып қана қоймай, олардың тыңдау және сөйлеу дағдыларын жетілдіруге ықпал ететін оқу іс-әрекетінің тиімді түрі. Оқушылар ауызекі сөйлеу үшін қажетті лексикалық қорын байытады.

Осы әдістерді қолдану арқылы балалардың тыңдау дағдысын дамытуға болады.

Жұмыс мақсаты-оқытуда ақпараттық коммуникациялық технологияны (АКТ) пайдалана отырып, оқушылардың тыңдау дағдыларын қалыптастыру. Жұмыс міндеттері:

1) тыңдауды үйрену процесінде туындайтын қиындықтарды және оларды жеңу жолдарын ашу;

2) Тыңдаудың түрлері мен басқа тілдік дағдылармен байланысын сипаттау.

3) Бастауыш сыныптарда тыңдау дағдыларын дамытуға арналған әдістерді ұсыну.

Зерттеу қорытындысы

Зерттеу қорытындысы бойынша ақпараттық коммуникациялық технологиялар ағылшын тілінде тыңдау дағдыларын қалыптастыру және дамыту процесін шынымен жақсартатыны дәлелденді. Ақпараттық

коммуникациялық технологияларды қолдану арқылы балалардың сабаққа деген қызығушылығы артады, ол арқылы бала сабаққа белсене араласып, сабақты жақсы түсінеді.

Қолданылған әдебиет

1. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Жалпы білім беретін мекемелердің бастапқы кезеңінде ағылшын тілін оқыту әдістемесі. / Рогова Г.В., Верещагина И.Н. – М.: Просвещение, 2000. – 232 б.
2. Филатов В.М. Бастауыш және жалпы білім беретін мекемелерге арналған ағылшын тілін оқыту әдістемесі. / Филатов В.М. – Ростов н/Д: «Феникс», 2004. – 416б
3. Малыгина Е. В. Тыңдауды үйренуге арналған жаттығулар жиынтығы / Малыгина Е. В. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2010.
4. Тыңдау сөйлеу әрекетінің бір түрі ретінде (интернет-ресурс) - <http://www.briefeducation.ru/brieds-510-1.html>
5. Н. А. Жукова., Шет тілін оқыту әдістемесінің практикалық курсы / Жукова, Н. А. - Барнаул : АлтГПУ, 2020 – 108 б.
6. Гез Н.И., Гальскова Н.Д., Шет тілдерін оқытудың заманауи әдістемесі, мұғалімдерге арналған құралдар. / Гез Н.И, Гальскова Н.Д. – М.: «Академия »баспа орталығы, 2009. – 336б

ҚАЗІРГІ ӘЛЕУМЕТТІК ЖЕЛІДЕГІ СӨЗ МӘДЕНИЕТИ

Әбдрахман Алпыс, Қостанай ауылшаруашылық колледжінің 1 В-6 тобының студенті

Ғылыми жетекшісі: Хасенова Әлфия Атығайқызы,
қазақ тілі мен әдебиеті, шет тілі оқытушысы, филология магистрі

Жаңа заман жастарын әлеуметтік желісіз елестету қиын-ақ. Бүгінгі таңда Интернет біздің өміріміздің ажырамас бөлігі болып табылады. Ол тек ақпараттық және білім беру функциясын ғана емес, сонымен қатар коммуникативті функцияны да орындайды. Интернет байланысының қазіргі заманғы жастардың сөйлеуіне әсер ету проблемасы өзекті болып табылады, өйткені болашақта тілдің қалыптасуы мен сақталуы жастарға байланысты.

Қазіргі әлемде Интернет үлкен ақпарат көзі болып табылады. Жылдамдық пен қол жетімділік - бұл оның айрықша ерекшеліктері. Жас ұрпақ Интернет-қауымдастықтардың негізгі қолданушыларына айналды. Қазір балалар мен жасөспірімдер өздерінің нақты достарын, ойын-сауықтарын, тіпті ата-аналарын алмастыратын сүйікті компьютерлерінде уақытты көбейтіп жатыр.

Желінің қарқынды дамуына байланысты туындаған виртуалды байланыс арнайы тіл - виртуалды байланыс тілі немесе Интернет жаргонының пайда болуына себеп болды. Күн сайын ол біздің күнделікті өмірімізге көбірек енеді. Қазіргі кезде жастар «желіні» көбірек қолданып, жеңілдетілген тілде сөйлесуге, өз әлемін құруға тырысады.

Әлеуметтік желілердің оларды қолданушылардың тіліне әсер етуінің негізгі аспектілері:

1. Интернет желісінде қолданылатын сөздердің қате қысқартулары

2. Интернет қолданушыларының тіліндегі орфографиялық, пунктуациялық және басқа да нормалардың бұзулуы

3. Эмодзилерді пайдалану

4. Интернет-жаргондарды, сленгтерді қолдану

Мәселенің өзектілігі: әлеуметтік желілерде қарым-қатынастың арнайы түрлерін қолдану жасөспірімдердің сөйлеуіне кері әсер етеді.

Зерттеу нысаны: 18-19 жасар студенттердің сөйлеу мәдениеті.

Зерттеу пәні: әлеуметтік желілер кеңістігіндегі байланыс.

Мақсаты: әлеуметтік желілердегі коммуникацияның жасөспірімдердің сөйлеуіне әсер ету факторларын анықтау.

Тапсырмалар:

- жасөспірімдер арасында ең танымал желілерді анықтау;

- әртүрлі интернет сайттарға кіру;

- студенттердің сөйлеуіне әлеуметтік желілер әсерінің жағымсыз факторларын ашу;

- қойылған мәселе бойынша студенттердің ойларын зерттеу және 18-19 жастағы жасөспірімдер арасында сауалнама жүргізу

Жобаны зерттеу барысындағы ғылыми болжам:

-Әлеуметтік желіде сауатсыздық орын алып, үйреншікті дағдыға айналып бара жатқандығы;

-Ересектерге түгелей отбасы мүшелеріне сауатты жазуды насихаттау қажеттілігі;

-Жастардың қатесіз бұралқы сөздерсіз сауатты жазуға қызығушылықтарын ояту;

-Арнайы коммуникациялық және қауіпсіздік органдардан тексеруден өткізіп отыру қажеттілігі;

Зерттеу әдістері:

- әдебиеттер мен Интернет көздеріне теориялық талдау жасау;

- сұхбат алу, сауалнама жүргізу;

- әлеуметтік желілердегі ақпараттарды практикалық талдау.

-әлеуметтік желідегі тіл білімі саласындағы тілші ғалымдардың ғылыми жұмыстарымен танысу;

Күтілетін нәтиже:

1. Студенттер мен ұстаздардан сұхбат алып, сауалнама жүргізу арқылы мәселенің қаншалықты тереңде екенін анықтау;

2. Әлеуметтік желідегі сауатсыздықты зерттей отырып, ғалымдарымыздың ғылыми зерттеу, мақалаларын негізге ала отырып, қоғам назарын аудару;

3. Зерттеу қортындысы бойынша БАҚ бетіне мақала жариялап, жас ұрпақты сауаттылыққа баулу;

4. Тілдің қолданылуы, оның маңызы жөнінде әлеуметтік желілерде талқыланып, тіл тазалығы, сауатты жазуға үндеген жарнамалар, жастардың патриоттық сезімдерін арттыратын ақпараттар мен суреттер жиі берілсе;

5. Адамдар бір-біріне қарап түзеледі, сондықтан жастарға үлгі болатын қоғам белсенділері жарнамадан бөлек, сөз мәдениетіне қатысты игі істерді

атқаруға атсалысса, сөз қателеріне қатысты түрлі танымдық мақалалар жарияланса;

6. Ақпараттық мәдениет жайында қажетті мәліметтер, жұмыстар жүргізіліп, кеңінен насихатталуы керек;

7. Кез келген әлеуметтік желіні пайдаланушы тұлға тіл мәселесіне бей-жай қарамай, сауатты жазуға талпынса, ықылас танытса виртуалды әлемдегі сөз мәдениеті түзелері анық.

Зерттеу жұмысы барысында гипотеза расталды: әлеуметтік желілер жасөспірімдердің сөйлеу мәдениетіне кері әсер етеді.

Интернеттегі шамадан тыс қатысу психологиялық тәуелділікке әкеледі деп санаймын. Нақты қарым-қатынас пен шынайы эмоцияларды ештеңе алмастыра алмайды. Мен мұны өз құрдастарыма жеткізуге тырысамын, олардың ең болмағанда біреуі менің сөзімнен кейін әлемде көптеген қызықты нәрселер бар екенін түсініп, әлеуметтік желілердегі пайдасыз ойын-сауыққа уақыт жоғалтпауға тырысады деген ойдамын.

Осы зерттеу жұмысының нәтижесі ВКонтакте желісінде «Таза сөйле!» тобын құру болды. Онда қазақ тілінің ережелері мен нормалары туралы жазбалар жарияланады.

Зерттеу мәселесі бойынша әдебиеттерді зерттеу және сауалнаманы талдау бізді әлеуметтік желілердің қолданушылар тіліне әсер ету проблемасы өте өзекті екендігіне, оқытушыларды, ата-аналарды, журналистерді және барлық қамқор адамдарды алаңдатады. Осы мәселеге арналған мақалалар жасөспірімдердің Интернетке тәуелді болу қаупін, өмірмен байланысын жоғалтуын, әдеби тілдің нормаларын ескере отырып, өз ойларын дұрыс, дәл, қисынды, мәнерлі жеткізе білу қабілетінің жоқтығын көрсетеді. .

Зерттеу міндеттері шешілді. Бұл жұмысты қазақ тілі мен әдебиеті сабағында, сынып жетекшісінің жұмысында қолдануға болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Егемен Қазақстан»2018ж. 14 ақпан 6 бет. «Тілді сақтау-ұлтты сақтаудың кепілі» мақала авторы: Орынкүл Асанқызы
- 2.«Егемен Қазақстан»2018ж. 26 ақпан 8 бет.Мақала: «Тілді түлетудің тұғырнамасы», авторы: Ербол Шаяхметов –Тілдерді дамытудың республикалық үйлестіру-әдістемелік орталығының директоры
- 3.«Егемен Қазақстан»2018ж. 13 ақпан 7 бет.Мақала: «Қалтафондағы қауіпті қосымша»Мақала авторы: Дархан Өмірбек
4. Жайық пресс. Медиахолдингі Тегтер: Надежда Есқалиқызы Әлеуметтік желі тілінді бұзбасын 23.11.2015
- 5.<https://www.facebook.com/azattyq>
- 6.<https://massaget.kz/layfstayl/madeniet/dep/43713/Нұрбек Бекбай>
- 7.kerekinfo.kz
8. BAQ.KZ Н.Нұрдәулетұлы
9. OQU-ZAMAN.KZ. Ұстаздар мен оқушыларға арналған қосымша сайт.20.11.2017. Мақала тақырыбы: «Тіл мәдениеті және оның проблемасы»
10. anatili.kazgazeta.kz. «Әлеуметтік желідегі сауатсыздық». Мақала авторы: А.Жұмашев

11. <http://social-networking.ru/>

12. <http://facebook.com/>

ВЛИЯНИЕ ДЕТСКОЙ ПСИХИЧЕСКОЙ ТРАВМЫ НА ВЗРОСЛУЮ ЖИЗНЬ

Тасбаева Балканат Еркебулановна 1 курса Костанайский политехнический
высший колледж

Научный руководитель: Сабанова Айгуль Жаныбаевна педагог-психолог

Актуальность. В наша время эта тема стала очень актуальной, т.к психологические травмы ребенка, полученные в ходе развития, занимают особое место среди отрицательных эмоциональных состояний, которые влекут за собой формирование всевозможных психических нарушений и болезней. Выявлено, что расстройство психики в детстве влияют на задержку социального формирования человека.

Проблема. «Психологические травмы» — жизненное событие, затрагивающее значимые стороны существования человека и приводящее к глубоким психологическим переживаниям. Полученные в результате стресс-реакции, ребенок дошкольного возраста не в состоянии преодолеть это самостоятельно, потому как в большинстве случаев это приводит к тяжелым психологическим разрушениям. Психологический потрясение, представляет угрозу для жизни и фундаментально откладывается в человеческом сознании..

Цель работы:

на основе психологич влияние последствий психотравмирующей ситуации на жизненную перспективу индивида.

Задачи:

- Определить каким образом у человека появляются «детские травмы».
- Определить способы избавления психологических травм.
- Исследовать психологические травмы у взрослых

Результат исследования:

В опросе участвовало 178 человек возрасте от 23 до 50 лет, из них 51 парней и 127 девушек. Исследования, которые были проведены показали, что у 152 (85%) опрошенных были случаи применения отрицательных установок. К 55% (98) опрошенным было применено физическое насилие до 10 лет. Дефицит и нехватка внимания была выявлена у 48% (87) опрошенных. Конфликты в школе происходили у 56% (101) опрошенных. Постоянные разглашения (ссоры) в семье или с одним родителем были выявлены у 36% (65) испытуемых. Исследование показывает, что большинство людей живут с детскими психологическими травмами, что составляет 87% из участников исследования.

Выводы:

таким образом, профилактика по устранению психологической травмы, полученной в детстве, является обязательным условием для формирования нормального мировоззрения и психического здоровья во взрослой жизни. Конечно многие люди научились с этим жить и брать с этого опыта

положительно, от горького опыта любой человек может стать намного сильнее и в дальнейшем изымать с этого урок.

Литература

1. Менделевич, В. Д. Клиническая (медицинская) психология: Учебник. — М.: Медицина, 1995.
2. Linda, F. Palmer. Секреты поведения homo sapiens 1998.
3. Томас Эльберт (Thomas Elbert) Psychopharmakologie,
4. Джексон, Д. Н. Осколки детских травм.2018
5. Кристал Дж. Интеграция и самоисцеление. Аффект-Травма-Алекситимия. — М, 2006
6. Зигмунд Фрейд, Эрик Эриксон. Сценарий жизни. Комплекс детских травм.2018
7. <https://peopletalk.ru/article/zahochu-udaryu-sharish-kak-russkij-rep-stal-propagandoj-abyuza-i-seksizma/>
8. <https://ncrdo.ru/center/blog/psikhologicheskie-travmy-detstva/>

ЭСКАПИЗМ

Сарекин Адлет Танатканович, 3 курс, Костанайский политехнический высший колледж

Научный руководитель: Сабанова Айгуль Жаныбаевна, психолог

Актуальность. В наша время эта тема стала очень актуальной, т.к оно направлена на аутдеструктивное поведение. Эскапизм стал основной частью жизни для подростков. Влюбляясь или сталкиваясь с проблемой, они создают свой мир фантазии, в котором все хорошо.

Проблема. Эскапизм не является болезнью и не занесён ни в какие медицинские справочники, хотя, будучи доведён до крайности сторонними причинами, может стать навязчивым стремлением. В психиатрии существует понятие аутизма — когда личность уходит в мир фантазий и теряет возможность различать реальность и фантазии. Эта крайняя форма ухода от реальности — симптом психического расстройства.

Цель работы: помочь подросткам осознать реальность и показать, что эскапизм как метод решения проблем с помощью фантазии, не всегда полезен.

Задачи:

- Определить понятие «эскапизм»
- Изучить способы решения проблем с помощью эскапизма
- Узнать все плюсы и минусы феномена эскапизм
- Исследовать эскапизм в нашем обществе

Результаты исследования.

В исследовании приняли участие подростки Костанайского политехнического высшего колледжа, в возрасте от 15 до 19 лет. Я провел опрос на тему эскапизм с помощью гугол формы, а также дополнительно, устно опрашивал студентов: - «Знают ли вы что такое эскапизм?» 42% ответели «нет», но на вопрос «подражатели вы в мир фантазии когда у вас проблемы или когда читаете книги, смотрите фильмы и т.п?» 89% ответили «да», . В

результате исследования я выяснил, что из 114 студентов: 59% что часто погружаются и используют эскапизм в своей жизни, а остальные 41% утверждают, что не используют это в своей жизни.

Выводы

Сам эскапизм не так уж и плох, даже наоборот, представляет собой нечто вроде лазейки в волшебную страну сбывающихся надежд и неограниченных возможностей. Опасность таиться лишь в злоупотреблении этой чудесной отдушиной. Стоит принять надлежащие меры безопасности, и можете с чистой совестью отправляться в сказочный мир, где вы и главный герой, и сценарист, и декоратор.

Литература

1. <https://varandej.livejournal.com/151667.html>
2. Психологический журнал, 2017, том 38, № 6, с. 52–64 (<https://lib.ipran.ru/upload/papers/30455112.pdf>)
3. https://pikabu.ru/story/begstvo_ot_realnosti_problema_sovremennogo_mira_kotora_ya_poka_chto_ne_schitaetsya_psikhologicheskoy_probleмой_5553750
4. Башарова Е.А. Эскапизм: новые подходы к исследованию // Вестник Ивановского государственного университета. Серия “Гуманитарные науки”. 2014. № 2 (14). С. 71–76.
5. <https://hemofenix.ru/kommunikaciya/uhod-ot-realnosti-termin.html>
6. <https://psiholoog.ru/ponyatiya/ehskapizm>
7. <https://fb.ru/article/143614/eskapizm---chto-eto-priznaki-prichinyi-lechenie>

ДЕРЕАЛИЗАЦИЯ И ДЕПЕРСОНАЛИЗАЦИЯ

Егорычева Дарья, студент 1 курса, Костанайский политехнический
высший колледж

Научный руководитель: Сабанова Айгуль Жаныбаевна, психолог

Актуальность. Данная тема все чаще затрагивается среди людей и психологов. На сегодняшний день около 50% от численности населения хотя бы раз ощущали мир «сквозь пленку» и смотрели на свою жизнь от третьего лица.

Проблема. Дерееализация и деперсонализация сами по себе не являются психотическими расстройствами, так как человек полностью сохраняет контроль над собой, адекватность и вменяемость, но утрачивается восприятие времени, звуков, цвета, сопровождается потерей эмоций. Таким образом, организм защищает себя от стресса, а человек по мере продолжительности уходит в себя, закрываясь от внешнего мира.

Цель работы. Рассказать кругу читателей о данной проблеме, выявить особенности и методы решения.

Задачи.

- Сформулировать понятие «дерееализация» и «деперсонализация»
- Определить причины появления синдрома дерееализации-деперсонализации
- Анализировать динамику проявления симптомов дерееализации и деперсонализации

- Найти способы решения проблемы

Результаты исследования. В ходе исследования было выяснено, что деперсонализация — это состояние личности, утратившей способность к персонализации, отказавшейся от борьбы за свою идентичность, вплоть до самоунижения. Исследование проводилось тестированием 54 человека, которые отвечали на 10 наводящих вопросов. Из всего этого на вопрос «Ощущали ли вы когда-нибудь, что мир вокруг вас не настоящий?» 55,6% составили ответ «Нет» и 44,4% «Да». На вопрос «Знаете ли вы, что такое дереализация и деперсонализация?» 33,3% человек ответили «Да», 42,6% «нет» и 24,1% «частично». Исследование показывает, что подростки в возрасте от 15-18 лет ощущали на себе эффект дереализации, но не знают об этом. 9,3% также ответили, что испытывают такое довольно часто, 20,4% выбрали «иногда» и 70,4% «редко». Это означает, что 24 человека из 54 испытывали дереализацию, а, в частности, 5 человек ощущают это часто, что может говорить о каких-либо психических расстройствах и сильном стрессе. Стоит сказать о том, что проводимая анкета была абсолютно анонимной, что, безусловно, очень повышает правдивость статистики.

Выводы. Дерееализация является частью человеческой психики и в критических моментах оно играет большую роль, как и внезапные страхи, панические атаки, тем самым, спасая нас от серьезных последствий. Эпизодические ощущения лёгкой деперсонализации или дереализации, не мешающие человеку нормально жить, являются вариантом нормы и не требуют внимания специалиста. В тех случаях, когда такие ощущения являются частыми, тяжёлыми и мучительными для человека, мешающие его повседневной жизни, следует обратиться за помощью к психотерапевту.

Литература

1. https://ru.wikipedia.org/wiki/Синдром_деперсонализации_—_дереализации
2. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Дереализация>
3. <https://www.dissercat.com/content/tsennostno-smyslovaya-determinatsiya-fenomena-derealizatsii>
4. <https://www.psychiatry.ru/cond/0/diss/1999/65>
5. <https://www.dissercat.com/content/depersonalizatsiya-i-stigmatizatsiya-lichnosti-v-podrostkovoi-srede>
6. <http://nperov.ru/zdorove/kak-izbavitsya-ot-derealizatsii-i-depersonalizatsii/>
7. <https://knife.media/derealization/>
8. <https://www.msmanuals.com/ru/профессиональный/нарушения-психики/диссоциативные-расстройства/расстройство-деперсонализации-дереализации>
9. <https://srsly.ru/article/show/19969/>

БУЛИНГ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Кусеубаева Карина, студентка 1 курса «Костанайского политехнического высшего колледжа»

Научный руководитель: Сабанова Айгуль Жаныбаевна

Педагог-психолог

Актуальность: буллинг со стороны сверстников сегодня одна из наиболее распространенных проблем образовательных организаций, которая существенно увеличивает риск суицида среди подростков, приводит к эскалации агрессии и насилия в коллективе, снижению успеваемости, эмоциональным и невротическим проблемам.

Проблема: Подростки которые были подвержены травле получают глубокую психологическую травму, которая отлаживается в психике. Буллинг сказывается не только на жертвах, но и на агрессорах.

Цель работы: изучение причин возникновения буллинга и эффективных способов борьбы с ним.

Задачи:

1. Раскрыть значение понятия «буллинг», описать виды буллинга.
2. Изучить формы и причины возникновения буллинга.
3. Исследовать наличие буллинга в учебной среде
4. Выявить эффективные способы борьбы с буллингом.

Объект исследования: обучающиеся 7 – 11 классов, студенты колледжа.

Предмет исследования: наличие буллинга и способы борьбы с буллингом.

Результат исследования: в анкетировании участвовали 432 респондента. Результаты нас более или менее обрадовали. Из 407 анкетированных 25 учащихся ответили, что они ни разу не были в ситуации буллинг, но все из опрошенных знают, что это такое. Один из вопросов, который меня интересовал, это кому бы ты мог рассказать, если бы сам оказался в ситуации буллинга. 80% скажут другу, и только 10% человек ответили, что родителям и преподавателям.

Вывод: на основании проведенной мной проектной работы можно сделать следующий вывод: проблема буллинга является актуальной у подростков в учебных заведениях.

Исходя из анкетирования, я пришла к выводу, большинство учащихся утверждают о наличии буллинга в их окружении и многие не знают о защите от подобного явления. Для предотвращения буллинга я выявила основные способы решения этой проблемы, один из основных способов повышать знания защиты подростков с юридической стороны.

В данной исследовательской работе было выяснено, что травля – это всегда агрессивные, продолжительные и системные действия. Наказание за буллинг зависит от ситуации и обстоятельств происходящего, оно может быть дисциплинарным (в виде замечания и предупреждения), административным за незначительные проступки (штраф родителям или отчисление из школы) и вплоть до реального уголовного срока. Очень важно, чтобы травля в учебных заведениях не становилась типичным явлением, а агрессия не рассматривалась как норма поведения. Я создала памятку с рекомендациями для детей и подростков, подвергающихся буллингу со стороны окружающих, с целью защиты своих юридических прав.

Таким образом, цель достигнута, задачи выполнены

Литература:

1. <https://school-science.ru/9/8/44532>
2. <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-podhody-k-opredeleniyu-i-klassifikatsii-shkolnogo-nasiliya>
3. <https://nsportal.ru/ap/library/drugoe/2022/11/06/proekt-bulling-v-sovremennom-obshchestve-puti-resheniya-problemy>
4. <https://www.b17.ru/article/85575/>

ОСОБЕННОСТИ ДЕВИАНТНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ

Воробьёв Даниил, студент 3 курса КГКП «Рудненского социально-гуманитарного колледжа имени Ы.Алтынсарина»

Научный руководитель: Сулекина Назым Мырзашевна, преподаватель спец.дисциплин

Актуальность данной тематики обусловлена тем, что девиантное поведение, понимаемое как нарушение социальных норм, приобрело в последние годы массовый характер и поставило эту проблему в центр внимания педагогов, социологов, психологов, медицинских работников, работников правоохранительных органов.

С каждым годом отмечается рост детской преступности, прослеживается тенденция к увеличению числа детей с девиантным поведением. Причины отклонений в поведении ребенка возникают как результат политической, социально-экономической и экологической нестабильности общества, усиления влияния псевдокультуры, изменений в содержании ценностных ориентаций молодежи, неблагоприятных семейно-бытовых отношений, отсутствие контроля за поведением, чрезмерной занятости родителей, эпидемий разводов. Все это подрывает ребенка в себе, его способность к саморегуляции, самоутверждению в жизненно важных ситуациях появляется чувство одиночества и незащищенности.

Проблема изучения взаимосвязи склонности к девиантному поведению и особенностей подростков является весьма актуальной и практически значимой для психологической науки.

Известно, что подростковый возраст является кризисным и достаточно сложным периодом становления личности. Фундаментальные изменения, которые происходят в сфере самосознания подростков, являются определяющим признаком этого периода. Самосознание активно формируется, вырабатывается собственная система норм самоотношения и самооценивания, развивается личностная рефлексия, происходит осознание своей особенности и уникальности. Постепенно у подростков формируется собственная «Я-концепция», являющаяся регулятором их поведения и деятельности.

Стоит констатировать тот факт, что до сих пор отсутствует определённость и единый подход относительно профилактики девиантного поведения несмотря на то, что данное понятие активно изучается исследователями.

Цель работы: является рассмотрение подростка в аспекте социально-негативных проявлений, определение сущности негативного поведения и принципов по психопрофилактической работе по предупреждению негативного поведения подростков.

Задачи:

1. Проанализировать психолого-педагогические труды по вопросам девиантного поведения и выявить причины, приводящие к нему.
2. Рассмотреть факторы, условия и причины возникновения девиантного поведения подростков.
3. Рассмотреть причины девиантного поведения подростков.
4. Изучить диагностические методики, комплекс психопрофилактических и коррекционных мероприятий по профилактике девиантного поведения подростков.

Объект исследования: девиантное поведение подростков

Предмет исследования: деятельность психолога, направленная на профилактику девиантного поведения подростков.

Гипотеза: Если выявить склонности к девиантному поведению и провести диагностику, комплекс психопрофилактических и коррекционных мероприятий, то можно избежать формирования отклоняющегося поведения.

Результаты исследования: Анализ результатов экспериментальных и теоретических исследований в области профилактики девиантного поведения, позволяет представить обобщенную модель технологий профилактики девиантного поведения подростков. В нее входят следующие направления:

- Организация социальной среды.
- Развитие компетентности педагогического сотрудничества, направленного на профилактику девиантного поведения учащихся школ.
- Психологическая диагностика факторов риска девиантного поведения.
- Информирование
- Организация деятельности, альтернативной девиантному поведению
- Активизация личностных ресурсов.
- Минимизация негативных последствий девиантного поведения.
- Активное социальное обучение социально важным навыкам.

Выводы: В результате проведенного исследования определено, что основной целью деятельности педагогов выступает формирование социально-психологической компетентности личности учащихся, мотивирование их на анализ влияния собственных индивидуальных черт личности на характер взаимодействия с миром и окружающей действительностью.

Литература

1. Архипова А. Ю. Я – концепция в юношеском возрасте [Текст] / А. Ю. Архипова // Психология в России и за рубежом: материалы междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, октябрь 2011 г.). — СПб.: Реноме, 2011. — С. 16-18.

2. Байбородова Л.В., Смирнова К.Ю. Социально-педагогическое сопровождение учащихся группы риска в условиях специального учреждения [Текст] / Л.В. Байбородова // Ярославский педагогический вестник. - 2010. - № 3 – С. 25-27.
3. Беличева С.А. Социально-педагогическая поддержка учащихся и семей группы риска. Межведомственный подход [Текст] / С.А. Беличева - М.: Издательство: Социальное здоровье России, 2012.- 264 с.
4. Бернс Р. Что такое Я-концепция // Психология самосознания: хрестоматия. Самара: Издательский Дом «БАХРАХ – М», 2000. — С. 333—405.
5. Вишняков А.И., Карымова О.С. К вопросу о ценности семьи(на примере студентов) // Фундаментальные исследования. – 2014. – №3-4. – С.846-850.
6. Вишняков А.И., Киреева Н.В. Психологические особенности сиблинговых отношений в этнокультурном и возрастном аспекте// Фундаментальные исследования. – 2013. – №6-1. – С.174-178.
7. Ганнушкин, П.Б. Клиника психопатий. Их динамика, статистика, систематика. – М.: Медицинская книга, 2011. – 124 с.
8. Дивицина Н. Ф. Социальная работа с неблагополучными детьми и подростками. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. – 287 с.

ОТКЛАДЫВАЕШЬ ДЕЛА НА ПОТОМ? КАК ПРЕВРАТИТЬ НЕВЫНОСИМОЕ В НЕЗАМЕНИМОЕ

Елчиева Аида, студентка 3 курса Костанайского педагогического колледжа
Научный руководитель: Байнакатова Зияда Мендыгалиевна, преподаватель

Актуальность. Каждый из нас сталкивался с ситуацией, когда накопилось множество дел, крайние сроки уже поджимают, а ты не успел выполнить и половины всей работы. Причинами этому могут быть сильная занятость или чаще всего человеческая лень. Откладывание дел на потом становится привычкой, от которой уже сложно избавиться. Такое явление называют прокрастинацией. Поддаться этому недугу – все равно, что подставить самого себя.

Некоторые исследователи классифицируют таких людей на два типа: пассивные — те, кто не хочет откладывать дела, но все равно это делает; активные — те, кто намерено откладывает дела, так как ему удобнее работать, когда горят все сроки. В свою очередь, среди пассивных прокрастинаторов выделяют нерешительных — тех, кто боится оплошать, и избегающих — тех, кто боится услышать оценку от других людей[2]. Как это работает? Мы даже не замечаем за собой, как ежедневно на автомате проявляем одни и те же привычки. Перед работой захотел подкрепиться едой, потом решил посмотреть, что нового в социальных сетях, и вот прошло уже часа три. Ну, все, наконец-то включил ноутбук и якобы настроился на работу, но и тут не до дела, начинается любимый сериал или фильм. Наступила ночь и все, дела отложены на завтра, послезавтра, или когда-нибудь сделаю.

Проблема. Я себя не отношу к прокрастинаторам, и мне захотелось узнать много ли таких людей среди наших студентов, педагогов. Главными

вопросами моего исследования будут: Что такое прокрастинация? Какие люди чаще подвергаются прокрастинации? Каковы причины такого поведения? Как с ней бороться? Но прежде чем ответить на эти вопросы мы изучили статистику, кто подвержен прокрастинации: взрослые или школьники и студенты, мужчины или женщины. Статистика такова, 20 процентов прокрастинацией страдают взрослые, и 70 процентов школьники и студенты. Можно выделить два возрастных пика: от 17 до 23 лет и от 35 до 45 лет. У вчерашних школьников и сегодняшних студентов учеба и занятия не всегда стоят на первом месте, взрослые же достигнув определенного потолка в карьере не знают, куда двигаться дальше.

Цель: выявить психологические особенности проявления прокрастинации личности.

Задачи работы:

1. анализ научно-методической литературы;
2. провести опытно-экспериментальное исследование;
3. определить способы борьбы с прокрастинацией.

В 1992 году Н. Милграм, американский педагог и психолог, отметил, что прокрастинация – это, по сути, современная болезнь, что ее возникновение актуально только в странах, где развита технология и важно соблюдение графика. В этих словах есть доля правды. Действительно, чем более индустриализировано общество, тем более заметной становится конструкция прокрастинации. Но подобные слова существовали на протяжении всей истории, хотя и с разными, обычно менее негативными, значениями.

Для организации опытно-экспериментальной работы нами были использованы методика САН и опросник.

По результатам опроса мы получили следующие данные:

на вопрос «Часто вы откладываете дела?» 59% опрошенных часто откладывают, 33% нет, 5% иногда откладывают дела;

на вопрос «Почему вы откладываете дела?» 35% респондентов отмечают нехватку времени, 33% устают, 21% не хотят что-то делать;

на вопрос «Какие дела вы откладываете?» 48% респондентов откладывают не срочные и не важные дела, 36% важные, но не срочные и 15% срочные, но не важные;

на вопрос «Пытались вы бороться с откладыванием дел?», 50% отметили, что были попытки борьбы с прокрастинацией, 26% не пытались, и 26% опрошенных не знают как это делать.

После проведения методики САН мы видим, что у 1% показывает не благоприятное состояние(самочувствие, активность и настроение ниже среднего показателя). У 9% при хорошем самочувствии активность не высокая. И 17% респондентов не имеет настроения. 73% респондентов превышают 4 балла, это говорит о благоприятном состоянии. При анализе функционального состояния важны не только значения отдельных его показателей, но и их соотношение. У отдохнувшего человека оценки активности, настроения и самочувствия примерно равны. По мере нарастания усталости соотношение

между ними изменяется за счет относительного снижения самочувствия и активности по сравнению с настроением.

Нам удалось выяснить, что искоренить прокрастинацию невозможно, но зная о такой своей психологической особенности можно научиться координировать свою жизнь планируя и контролируя ее.

Литература

1. Петр Людвиг. Победы прокрастинацию. Россия: Альпина Паблишер, 2018г.
2. Нейл Фьоре. Легкий способ перестать откладывать дела на потом. М: МИФ, 2013г.
3. Нао Милграма «Прокрастинация болезнь современности». М.:МИФ,2008г.

АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ АНГЛИЙСКИХ НАДПИСЕЙ НА ОДЕЖДЕ ПОДРОСТКОВ

Горных Никита, студент 2 курса группы 2П-3

Костанайского сельскохозяйственного колледжа

Научный руководитель: Хасенова Альфия Атыгаевна, преподаватель казахского языка и литературы, иностранного языка, магистр филологии

Актуальность выбранной темы в том, что вещи с надписями стали неотъемлемой частью гардероба современного человека. Одежда, в определенном смысле, стала площадкой, где у человека есть возможность рассказать всему миру об особенностях своего характера. Действительно достойное и интересное письмо встречается редко. Слепое следование моде заставляет людей разных возрастов, профессий и социальных групп носить одежду, «украшенную» непонятными надписями. Эта работа будет полезной и интересной, позволяя подросткам сосредоточиться на переводе надписей и правильно использовать информацию, которая должна отражать реальные интересы ее владельца.

Новизна данной работы определяется изучением и выявлением содержания английских надписей на одежде.

Предметом исследования являются надписи на английском языке на одежде студентов колледжа.

Предметом исследования является информация, которую дают надписи на одежде.

Цель работы - определить зависимость смысловой нагрузки надписей на одежде от уровня владения английским языком, проанализировать особенности англоязычных надписей на одежде.

Гипотеза - изучив английские надписи на одежде, подростки будут серьезнее относиться к выбору одежды с текстом. Если сегодняшняя молодежь начнет осознанно выбирать вещи не из соображений моды, а из соображений полезности, брендовая одежда зарубежных производителей уступит место отечественным производителям и потеряет популярность. Также люди перестанут переплачивать за одежду с рисунком.

Используемые методы:

- поиск материалов;
- анкетирование;
- консультации (с преподавателем английского языка);
- перевод;
- анализ и сравнение;
- обобщение

Наша работа разделена на две части: теоретическую и практическую. В первой части рассматриваются такие элементы, как история появления надписей на одежде, необходимость ношения людьми одежды с надписями. Во второй части работы представлены результаты обработки анкет и лингвистической экспертизы надписей.

Практическая ценность исследования заключается в непосредственном использовании материалов исследования в процессе обучения английскому языку. Мы не реагируем на их содержание с точки зрения людей, интересующихся английским языком. Встречающиеся закономерности часто удивляют полной бессмысленностью, граничащей с глупостью, непристойностью, приводящей к неудобным ситуациям, а иногда и граничащей с забавной нелепостью. Действительно достойная и интересная надпись встречается редко.

Ценность работы в том, что результаты данной работы можно использовать на классных часах и родительских собраниях, а также на уроках английского языка по теме «Одежда».

Выводы.

В ходе исследования нам удалось определить значение надписей на одежде студентов и выделить, насколько содержание надписей соответствует их носителям. Для этого мы изучили историю надписей на одежде, собрали и систематизировали надписи на одежде студентов, сделали их дословный перевод.

Из этого исследования мы сделали определенные выводы. Теперь я точно знаю, что не куплю вещи, пока не узнаю, что на них написано. Даже если для этого мне нужно будет пойти в магазин со словарем. Но я буду на 100% уверен, что на моей одежде нет непристойных и неуместных надписей. И, конечно же, никаких опечаток.

Мы считаем, что научная и практическая значимость результатов нашей работы бесспорна. Во-первых, все выводы научно обоснованы с помощью лингвистических методов. Во-вторых, наше исследование поднимает актуальную проблему «экологии слова» в социальном контексте. В дальнейшем хотелось бы продолжить уточнение значения надписей на одежде и больше узнать о лингвокультурологических аспектах значения иностранных слов.

Использованная литература:

1. Головушкина М. В., Воячек О. С. Англоязычные надписи на одежде как элемент молодежной субкультуры // Язык. Право. Общество: сб. ст. III Междунар. науч.-практ. конф. (г. Пенза, 13–14 мая 2015 г.). Пенза, 2015. С. 266–268.

2. Пешохина В. С. Говорящие футболки // Юный ученый. 2016. № 4 (07). С. 18–19.
3. Халиков М. М. Текстиль и тексты: семиотика надписей на футболках // Научная электронная библиотека «КиберЛенинка» [Электронный ресурс] = CyberLeninka. Электрон. дан. М., 2015.
4. Penney J. KEVIN07: Cool Politics, Consumer Citizenship, and the Specter of ‘Americanization’ in Australia // ResearchGate [Электронный ресурс]: Discover scientific knowledge, and make your research visible. Электрон. дан. Берлин, 2011.

ИССЛЕДОВАНИЕ ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ В МОЛОДЕЖНОЙ СРЕДЕ

Мацилевич Алёна, студентка 1 курса, КГКП «Костанайский индустриально-педагогический колледж»

Научный руководитель: Исаева Екатерина Игоревна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность темы формирование толерантных отношений в молодежной среде не вызывает сомнений в силу того, что системные кризисы, которые испытала наша цивилизация на рубеже XXI века, требуют оперативного решения проблем во всех направлениях, в частности и во взаимоотношениях между людьми различных наций, культур, вероисповедания и социальных групп.

Проблема: В последние годы в Казахстане получило широкое распространение понятие «толерантность». В современном обществе данная категория имеет особое значение: она выступает и как ценностная установка процесса патриотического воспитания, и как норма социального действия, и как политическая необходимость. Толерантность проявляется в различных сферах жизни общества (нравственной, правовой, политической, религиозной, экономической и т.д.), выступая необходимым условием взаимодействия культур. Особую значимость формирование установок толерантной культуры приобретает сегодня в Республике Казахстан, в силу его полиэтничности, многоязычия, поликультурности и полиментальности населения.

Существует выражение «толерантность – это искусство жить в мире с непохожими на тебя людьми».

В философской мысли Востока и Азии проблему согласия, взаимопонимания и терпимости поднимали в своих трудах Абай, Ч.Валиханов и др.

На основе изучения современных подходов к решению данной проблемы построено исследование особенностей воспитания толерантности студентов специальности «социальная работа», средствами социально – культурной деятельности в колледже и за его пределами.

Цель исследования:

Создание необходимых условий для формирования толерантного поведения у студентов специальности «социальная работа» при взаимодействии различных социальных групп людей.

Задачи:

1. Развитие социальных навыков в процессе групповых взаимодействий.

2. Формирование опыта коллективной деятельности.
 3. Выработка правил толерантного поведения в социуме.
- Работа проходила в три этапа.

1. На этапе подготовки была определена тема, цели и задачи исследования.
2. На этапе планирования изучалась литература по проблеме исследования, определялись источники информации.
3. На исследовательском (информационном) этапе проводилось просвещение студентов специальности «социальная работа» по вопросам толерантного поведения в обществе. Также проведено тестирование, на выявление уровня толерантности.

Далее был составлен план мероприятий, способствующих развитию толерантности. Проводились тренинговые упражнения по формированию толерантных установок поведения в обществе.

После проведенных мероприятий было проведено повторное тестирование студентов. На аналитическом (рефлексивно-оценочном) этапе были выявлены изменения уровня развития толерантности, обработаны результаты и подведены итоги.

В результате проведенных мероприятий можно сделать вывод о том, что тренинговые упражнения по повышению уровня толерантности обучающихся оказались эффективными. Улучшились взаимоотношения между собой, сплотился коллектив. Об этом нам говорят результаты тестирования, которые были сделаны до и после применения тренинговых упражнений.

Коллектив становится настоящей семьей, когда из россыпи характеров возникает содружество.

Исходя из всего вышесказанного, я считаю своей целью создание комплекса тренинговых упражнений, направленных на формирование толерантных установок у студентов специальности «социальная работа».

Литература

1. Кленова Н.В. Что нужно знать о толерантности // Образование в современной школе. – 2003. – № 7. – С. 68. Стр.8
2. Толерантность: путь к развитию: учебное пособие / Авт.-сост. Е.И. Казакова. – СПб.: «Ютас», 2007. – С. 53.Стр.33
3. Олпорт Г.Н. Век толерантности. – М.: Владос, 2003. – С. 40. 4. Опыт разработки концепции воспитания/ Под ред.В.И.Цивилевой.-СПб.:Элит-М,2001.-С.196. Стр.31
4. Опыт разработки концепции воспитания / Под ред.В.И. Цивилевой. – СПб.: Элит-М, 2001. – С. 196.Стр 101.
5. Самохвал В.Г. Особенности деструктивного поведения в молодежной среде // Территория науки. 2015. № 3. С. 42-44.
6. Ахмедов А.Э., Ахмедова О.И., Шаталов М.А. Формирование механизма толерантности у студентов СПО как фактор устранения их девиантного поведения // Государственные образовательные стандарты: проблемы преемственности и внедрения. сборник материалов всероссийской научно-практической конференции. 2015. С. 170-175.

7. Бондарева Ю.М., Кадацких И.Ю. Особенности конфликтного поведения современной студенческой молодежи // Территория науки. 2015. № 3. С. 26-29.
8. Мычка С.Ю., Шаталов М.А. Социальное взаимодействие в студенческом коллективе // Социальные отношения. 2015. № 4 (15). С. 91-96.
9. Зайцев И.С. Алгоритм социального развития ребенка с нарушениями речи // Синергия. 2016. № 1. С. 14-19.
10. Толерантность в современном обществе: опыт междисциплинарных исследований : сборник научных статей / под научн. Ред. М.В. Новикова, Н.В. Нижегородцевой. – Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2011. — 357 с. Стр.335
11. Безюлева Г. В., Бондырева С. К., Шеламова Г. М. Толерантность в пространстве образования: Учебное пособие. — М., 2005.

МӘТІНДІК ЕСЕПТЕРДІ ШЕШУДІ ОҚЫТУ ӘДІСТЕМЕСІ

Сандыбекова Жансая, 4 курс, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының
«Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекші: Елеусизова Диана Аллабергеновна, оқытушы

Зерттеу жұмысының өзектілігі: Математика ғылым ретінде есептен пайда болған және есеп арқылы дамиды. Есеп шығару мұқтаждығынан мүмкіншіліктер теориясы, ойындар теориясы, информатика теориясы т.б. дамыды. Бастауыш сыныптардағы математика сабағында уақыттың едәуір бөлігі мәтіндік есептерді шығаруға арналғандықтан, оларды дұрыс шығару жолдары арқылы оқушылардың қызығушылығын арттыруға болады.

Зерттеудің мақсаты: мәтіндік есептерді тиімді шешу жолдарын іздестіріп, оның оқыту әдістемесіне үлгі жасау.

Зерттеудің міндеттері:

- Мәтіндік есептерді шешу процесінде үлес қосқан ғалымдардың еңбегімен танысу. Берілген тақырып бойынша педагогикалық және психологиялық әдебиеттерге шолу жасау;
- Мәтінді шешуге үйретудің теориясы мен тәжірибесіне талдау жүргізу. Бастауыш сыныптарында мәтіндік есеп арқылы ойлау деңгейлерін арттыру.
- Кіші жастағы оқушылардың мәтіндік есептерді шығару дағдыларының даму деңгейлерін диагностикалауға арқылы оқыту әдістемесін әзірлеу;

Мектеп оқушылары математиканы оқыту процесінде бастауыш мектеп жасынан бастап әртүрлі өмірлік міндеттерді шешуге дайындала бастайды. Мәтіндік тапсырма оқушылардың тапсырмамен жұмыс істеудің тәрбиелік мақсатын білуі және қабылдауының негізгі құрамдас бөлігіне айналды. Психологияда Л.В.Берзфайдың «Салыстырмалы түрде қалыптасқан оқу әрекетінің» ең ерекшелігі: белгілі бір нақты практикалық тапсырманы тәрбиелік міндетке айналдыра білу; Белгілі бір практикалық тапсырманы оқуға айналдыру арқылы тапсырмада нені сұрап тұрғаның біле аламыз. Мәтіндік есеп берілгеннің өзінде оның шартына мұқият қарау қажет. Сол кезде ғана оқушы мақсатқа жету мүмкіндігін көре алады. Ол бірнеше кезеңдерден тұрады.

Мектеп оқушылары математиканы оқыту процесінде бастауыш мектеп жасынан бастап әртүрлі өмірлік міндеттерді шешуге дайындала бастайды. Мәтіндік тапсырма оқушылардың тапсырмамен жұмыс істеудің тәрбиелік мақсатын білуі және қабылдауының негізгі құрамдас бөлігіне айналды. Психологияда Л.В.Берзфайдың «Салыстырмалы түрде қалыптасқан оқу әрекетінің» ең ерекшелігі: белгілі бір нақты практикалық тапсырманы тәрбиелік міндетке айналдыра білу; Белгілі бір практикалық тапсырманы оқуға айналдыру арқылы тапсырмада нені сұрап тұрғаның біле аламыз. Мәтіндік есеп берілгеннің өзінде оның шартына мұқият қарау қажет. Сол кезде ғана оқушы мақсатқа жету мүмкіндігін көре алады. Ол бірнеше кезеңдерден тұрады.

Мәселені шешудегі ең маңызды бірінші кезең – мәселені қабылдау (мәтінді талдау). Кезеңнің негізгі мақсаты – тапсырманы түсіну, яғни, барлық жиынтықтар мен қатынастарды, олардың арасындағы шамалар мен тәуелдіктерді, сандық деректерді, сөздердің лексикалық мағынасын бөліп көрсету.

Екінші кезең - шешім жоспарын іздеу. Көптеген жылдар бойы әдіскерлер бұл кезеңді негізгі деп атады, бірақ бұл дәлелденбеді. Кезеңнің мақсаты сұрақты шартпен байланыстыру. Сонымен қатар, мәселені пайымдауға дағдыланады. Бірақ олар ауызша жүргізілгендіктен көптеген балалар, мәселені шешудің жоспарын іздеу қабілетін игермейді. Мұндай пайымдауды графикалық бекіту әдістері қажет. Графикалық диаграмма және пайымдаулар кестесі сияқты әдістер әлде қайта тиімдірек.

Кезеңді орындау әдістері:

- пайымдау (шарттан сұраққа; сұрақтан шартқа; үлгі бойынша; қарым-қатынастардың сөздік тағайындалуы бойынша);
- теңдеу құру;
- есептерді шешудің ерекше тәсілі, типтің атауы, есеп түрін анықтау;

Есепті шешудің ең маңызды үшінші кезеңі – арифметикалық есепті шешу кезінде жоспарды орындау. Кезеңнің мақсаты – сәйкес математикалық саладағы (арифметика, алгебра, геометрия, логика, т.б.) амалдарды ауызша немесе жазбаша орындау.

Кезеңді орындау әдістері:

- өрнекпен, іс-әрекетпен (түсіндірместен, түсіндірумен, сұрақтармен) ресімделетін арифметикалық амалдар;
- өлшеу, үлгі бойынша санау;
- теңдеулерді шешу;
- логикалық операциялар;

Мектеп тәжірибесін талдау математика сабақтарында сөздік есептерді шығаруда екінші және әсіресе үшінші кезеңдерге басымдық берілетінін көрсетеді. Егер оқушылар есепте не берілгенін және нені табу керектігін айта алса, бірінші кезең өтті деп есептеледі.

Төртінші кезең - аяқталған шешімді тексеру. Кезеңнің мақсаты – таңдалған жоспардың және орындалған іс-әрекеттердің растығын тексеру, содан кейін мәселенің жауабын тұжырымдау.

Кезеңді орындау әдістері:

Шешім алдында:

- жауапты бағалау немесе математикасыз жалпы мағына тұрғысынан шекараларды белгілеу;

Шешім қабылдау кезінде:

- алынған өрнектердің мағынасына қарай;
- мәселелер бойынша шешімдер қабылдау барысын түсіну;

Мәселені шешкеннен кейін:

- басқа жолмен шешу;
- басқа әдіспен шешу;
- нәтижені шартқа ауыстыру;
- үлгімен салыстыру;
- кері есепті құрастыру және шешу.

Мәселені шешудің барлық төрт кезеңі бірдей маңызды. Барлық кезеңдердің аяқталуы ғана шешімді толық деп санауға мүмкіндік береді.

Зерттеу нәтижелері: бастауыш сыныпта математика сабағында оқушылардың білім деңгейі арттырып, сабаққа деген қызығушылығының пайда болады.

Қорытынды: осы кезеңдердің көмегімен мәтіндік есептерді дұрыс шығаруды үйренеді. Мәтіндік есептерді шеше білу бастауыш сынып оқушыларының математикалық даму деңгейінің негізгі көрсеткіші болып табылады. Математикалық есеп оқушыға дұрыс математикалық ұғымдарды жасауға, оның өміріндегі жалпы байланысын танып білуге көмектеседі. Мәтіндік есептерді шешу арқылы оқушылардың бойында танымдық және тәрбиелік маңызды фактілермен танысады. Жалпы математиканы көбіне есепті шығара алатындар жақсы көреді. Бұл дегеніміз есепті дұрыс шешу дағдыларын меңгертіп қана қоймай, біз олардың пәнге, ойлау және сөйлеуді дамытуға, қызығушылығына елеулі әсер етеміз. Себебі, белгілі бір әдістемеді тапсырмаларды шешу процесінің өзі талдау және синтездеу, нақтылау және абстракциялау, салыстыру және қорыту секілді ақыл ой операцияларын орындауды талап етеді.

Әдебиеттер

1. Мәтіндік есеп және онымен жұмыс істеу әдіс-тәсілдері / Р.И.Кенжебекова, Д.Рахымбек, Л.А.Разаева жб.// Вестник Академии Педагогических Наук Казахстана.-2019.-№2.-Б.19-22.
2. Демидова Т.Е., Тонких А.П., Мәтіндік есептерді шешудің теориясы мен тәжірибесі.- М.: «Академия» баспа орталығы, 2002.
3. Айғабылова Н. Бастауыш класс оқушыларының ақыл-ой белсенділігін арттыру. – Алматы, 1970.
4. Ақпаева А.Б., Лебедева Л.А. және басқалар. Математикадан 12 жылдық білім беретін мектептің 1-4 сыныптарына арналған оқуәдістемелік топтама. – Алматы: Алматы кітап, 2003-2006.
5. Математиканы оқыту әдістемесі, 1-сынып. Мұғалімдерге арналған. /Оспанов Т.Қ., Өтеева Қ.Ә., Қайыңбаев Ж.Т., Ерешева Қ.Ә. – Алматы: Атамұра, 1997.

6. Математиканы оқыту әдістемесі, 2-сынып. Мұғалімдерге арналған. /Оспанов Т.Қ., Маркина М.В., Керімқұлова Г.Т., Свидченко И.И. – Алматы: Атамұра, 2009.
7. Математиканы оқыту әдістемесі, 3-сынып. Мұғалімдерге арналған. /Оспанов Т.Қ., Қайыңбаев Ж.Т., Қосанов Б.М., т.б. –А.: Атамұра, 2003.
8. Математиканы оқыту әдістемесі, 4-сынып. Мұғалімдерге арналған. /Оспанов Т.Қ., Қайыңбаев Ж.Т., Қосанов Б.М., т.б. –А.: Атамұра, 2000.
9. Гусев В. А. Математиканы оқытудың психологиялық-педагогикалық негіздері. – М. 2003.

ЭФФЕКТИВНЫЕ СПОСОБЫ ПОВЫШЕНИЯ УРОВНЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ ВО ВНЕКЛАССНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Утельбаева Мария, 3 курс, КГКП «Костанайский педагогический колледж»
Научный руководитель: Ахметов Жумат Мангазович, преподаватель
гуманитарных дисциплин

Актуальность: на современном этапе развития общества остро стоит проблема экологического кризиса по всему миру. Основная причина кризиса – потребительское отношение человека к природе, связанное с кризисом морали, нравственности, и неграмотностью в сфере экологии. Главным фактором, способствующим решению этих проблем, является - формирование и развитие экологического сознания, особенно у подрастающего поколения. Актуальность темы доклада обусловлена тем, что на расширенном заседании правительства 10 июля 2020 года Президент РК Касым-Жомарт Токаев предложил ввести в школах предмет «Экологическое образование» для детей. Согласно Концепции развития образования РК до 2025 года, с целью формирования активной гражданской позиции в школах расширяется охват обучающихся в общественно-значимых движениях, таких как «Зеленая экономика», «Охрана окружающей среды», «Моя Родина». Эффективные способы повышения уровня экологического воспитания во внеклассной деятельности в начальной школе способствуют становлению ответственного отношения детей к природе, формированию экологического мировоззрения и осознанию необходимости собственного участия в экологической деятельности в юношеском и взрослом периодах жизни.

Проблема: какие способы повышения уровня экологического воспитания младших школьников будут эффективны во внеклассной деятельности

Цель работы: теоретически обосновать применение эффективных способов повышения уровня экологического воспитания младших школьников во внеклассной деятельности

Задачи:

1. Изучить и проанализировать теоретическую литературу по повышению уровня экологического воспитания младших школьников
2. Исследовать особенности организации экологического воспитания во внеклассной деятельности в начальной школе

3. Выявить эффективные способы повышения уровня экологического воспитания младших школьников

Результаты исследования

В ходе исследования на основе теоретического анализа были изучены институты формирования экологической культуры, к которым относятся: семья, школа, СМИ и др. Были собраны и структурированы теоретические знания из литературы об эффективных способах повышения экологической культуры младших школьников, и практический опыт детских экологических клубов из Казахстана и других стран. Для закрепления изученной темы и проверки соответствия отобранных способов экологического воспитания принципам педагогики, были изучены взгляды, идеи и принципы воспитания отечественных педагогов, таких как: Василий Александрович Сухомлинский и Константин Дмитриевич Ушинский. А также убеждения педагога-просветителя Ибрая Алтынсарина и великого поэта, просветителя Абая Кунанбаева.

В результате обобщения разных взглядов можно сделать вывод, что в прошлом, в настоящем, и в будущем – будет актуальна идея экологического воспитания подрастающего поколения.

Педагог-новатор, детский писатель В.А. Сухомлинский выделял влияние воспитания природой, его воздействие на формирование ответственного отношения к природе, становление духовной культуры, когда источником мысли становилась красота и неисчерпаемая сложность природных явлений.

Выдающийся педагог и писатель К.Д.Ушинский отзывался о природе как об источнике знаний, впечатлений и рассуждений для ребенка. Он отводил время изучению природы, называл ее одним из «великих наставников человечества», прекрасным воспитателем молодого поколения.

Педагог-просветитель И.Алтынсарин писал поучительные рассказы для детей, стремился писать об интересных природных темах, которые бы разожгли в умах детей любопытство и стремление к изучению природы. Абай Кунанбаев острым пером и тонким восприятием окружающего мира писал о красоте своего родного края. Чтение его стихов младшими школьниками поспособствует формированию нравственности и ответственному отношению к природе.

Выводы: изучив и проанализировав теоретическую литературу были обозначены основные способы повышения уровня экологического воспитания младших школьников, а исследовав особенности организации внеклассной работы через опыт детских организаций – выявлены самые эффективные способы в применении, тем самым, цель доклада была достигнута. Изучив результаты работы детских экологических клубов было выявлено, что если во внеклассной деятельности применять эффективные способы повышения уровня экологического воспитания младших школьников, то учащиеся сформируют ответственное отношение к природе, усвоят теоретические знания об окружающей среде, сформируют целостную картину положения экологии на сегодняшний день, актуальных проблем и путей их решения. Тем самым гипотеза доклада подтвердилась.

Одной из главных перспектив доклада является создание экологического проекта «Школа маленького волонтера» в период прохождения летней практики на базе одной из школ города Костаная. Цель проекта: обучить детей основам волонтерской деятельности в разных направлениях: экологическое, зоо, социальное волонтерство. В рамках 2-х недельной смены у учащихся 1-4 классов планируется сформировать системные представления и базовые понятия о животном и растительном мире, экологическое мышление, привить детям любовь и бережное отношение к окружающей среде, развить высоконравственные качества. Выполненный доклад станет полезным методическим сопровождением для реализации воспитательных и образовательных задач проекта.

Литература:

1. Абай, «Весна»/ А. Кунанбаев; пер. М. Султанбеков; – Алма-Ата: Балауса, 1992.
2. Вестник «Зеленое спасение», выпуск № 6. «Экология Культуры». – Алматы, 1996. Изд-во: Экологическое общество «Зеленое спасение»
3. Вестник «Зеленое спасение», выпуск №15. «Детский экологический клуб». – Алматы, 2002. Изд-во: Экологическое общество «Зеленое спасение»
4. Вестник «Зеленое спасение», выпуск № 18. «Экологизация сознания». – Алматы, 2008. Изд-во: Экологическое общество «Зеленое спасение»
5. И.Алтынсарин, Избранные произведения, Б.С.Сулейменов, Изд-во: АНК КазССР, Алматы, 1957
6. «Рекомендации организаторам экологических игр». Приложение к журналу «Внешкольник. Воспитание и дополнительное образование детей и молодежи». Выпуск №4. – М., ГОУДОД ФЦРСДОД, 2005.
7. Сухомлинский В.А. Как воспитать настоящего человека: (Этика коммунистического воспитания). Педагогическое наследие / Сост. О.В. Сухомлинская - М.: Педагогика 1990г
8. Сухомлинский В.А. «О воспитании» - М: Политическая литература, 1982
9. Сухомлинский В.А «Сердце детям отдаю» - М: Концептуал, 2018
10. Ушинский К.Д. Собр.соч. в 11 т. М.-Л., 1948-1952 гг. Т.2
11. Утельбаева М.В, Доклад «Этическая составляющая произведений Ибрая Алтынсарина для учеников начальных школ», 2020
12. <https://strategy2050.kz/ru/news/eko-obrazovanie-v-rk-ekologicheskij-predmet-v-shkolakh-i-koordinatsionnyy-sovet/>

СЕКЦИЯ START-UP. БОЛАШАҚ ТИНЕЙДЖЕРЛЕР КӨЗІМЕН / START-UP. БУДУЩЕЕ ГЛАЗАМИ ТИНЕЙДЖЕРОВ

СОЛОМОБЕТОН ИЛИ АРБОЛИТ ИЗ СОЛОМЫ И ЦЕМЕНТА: ПРОИЗВОДСТВО СВОИМИ РУКАМИ И ПРИМЕНЕНИЕ

Кимлач Алина студентка 2 курса ЧУ «Колледж предпринимательства
КИнЭУ»

Научный руководитель: Солонская Богдана Валерьевна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность темы

В настоящее время набирает обороты популярность строительства домов из экологически чистых материалов.

Однако при этом солома не заслуженно уходит на второй план по частоте использования после древесины.

Одним из способов применения соломы является изготовление соломобетона (арболит) – легкого и теплого строительного материала, пригодного для возведения малоэтажных зданий.

Арболитовые блоки – это популярный строительный материал, который применяют при строительстве домов, внутренних ограждений, гаражей и прочих построек. Такая востребованность арболитовых блоков связана с тем, что он имеет массу преимуществ, среди которых относительная долговечность, простота укладки и отличные технические свойства.

Решение задачи

При изготовлении арболитовых блоков применяют натуральные и химические компоненты. При их грамотном соединении с соблюдением пропорции можно получить изделие необходимой марочной прочности, которое в последующем можно будет использовать для возведения одноэтажных или двухэтажных построек

По своим характеристикам и применению этот материал близок к деревобетонам и саману, однако заметно превосходит их по прочности на излом.

Цель работы

Разработка ресурсосберегающей технологии по организации производства арболитовых блоков, и получение прибыли от их изготовления и реализации.

Для достижения поставленной цели поставлены и решены следующие основные задачи:

- изучение рынка продаж арболитовых блоков;
- экономическое обоснование целесообразности изготовления и реализации арболитовых блоков.

Объект исследования

Прошлогоднее сено.

Предмет исследования

Процесс изготовления арболитовых блоков.

Следовательно, используя результаты выполненных исследований можно сделать вывод, что использование прошлогодней соломы в арболитовых блоках является экономически выгодной и экологичной.

Исходя из всего вышеперечисленного при переработке прошлогоднего сена, нашим конечным продуктом будут являться арболитовые блоки.

Основная ценность бизнес-плана определяется тем, что он:

- дает возможность определить жизнеспособность фирмы в условиях конкуренции;
- содержит ориентир, как должна развиваться фирма;
- служит важным инструментом обоснования для получения финансовой поддержки от внешних инвесторов.

1. Прогнозируемый объем продаж составит:

в месяц: 16 500 штук

в год: 115 500 штук

2. Прогнозируемая выручка составляет:

в первый год: 22 680 000 тенге

во второй год: 23 856 000 тенге

3. Переменные затраты на производство:

в первый месяц: 13 106 000 тенге

во второй месяц: 7 666 000 тенге

4. Инвестиционные затраты составляют: 5 340 000 тенге

5. Чистая прибыль составила:

в первый месяц: 3 394 000 тенге

во второй месяц: 8 734 000 тенге

6. Соответственно срок окупаемости проекта составит 2 месяца.

Заключение

1. Проведенный анализ состояния вопроса производства арболитовых блоков показал, что проблема переработки прошлогоднего сена и соломы не анализировалась на рынке Казахстана. Был проанализирован рынок сбыта и производства блоков. Определена последовательность производства арболитовых блоков.

2. Экономический расчет показывает, что чистая прибыль от реализации технологического процесса производства арболитовых блоков применительно к условиям Костанайской области составляет в среднем 6 064 000 тенге.

Соломобетон – это современный строительный материал, подходящий для возведения хозяйственных построек и малоэтажных зданий. По своим параметрам он сопоставим с другими видами арболита (деревобетона), поэтому имеет как преимущества по сравнению с тяжелыми бетонами или изделиями из них, так и недостатки.

Кроме того, это хороший способ утилизации избытков соломы, ведь она эффективно заменяет такие компоненты стеновых блоков, как керамзит или полистирольные шарики.

Список используемых источников:

1. <https://resforbuild.ru/beton/bloki/stenovye/arbolitovye-sostav-smesi-proporcii.html>

2. <https://beliekopani.ru/raznovidnosti/arbolit-iz-solomy.html>
3. <https://arbolit-panel.ru/proizvodstvo-arbolitovyh-panelej>
4. <https://rcycle.net/drevesina/arbolit-tehnologiya-otzyvy>
5. https://arbokomplekt.ru/por_arbolit_teh
6. <https://zhazhda.biz/plan/proizvodstvo-arbolitovyh-blokov>
7. <https://okbsfera.ru/articles/biznes-plan-arbolit>
8. <https://provseothody.ru/drevesina/biznes-plan-dlya-proizvodstva-arbolitovyh-blokov>
9. <https://abcbiznes.ru/biznes-idei/73-proizvodstvo-arbolita.html>
10. <https://технология-бизнеса.рф/biznes-plany-rukovodstva/proizvodstvo/proizvodstvo-arbolitnykh-blokov/>
11. <https://businessxxl.ru/proizvodstvo-arbolita/>
12. <https://mainbiznes.ru/proizvodstvo/arbolit/>
13. <https://oroalbero.ru/biznes-plan-po-proizvodstvu-arbolitovyh-plit/>
14. <https://biznesprost.com/otkryt-biznes/proizvodstvo-arbolitovyh-blokov.html>
15. <https://toolprokat43.ru/raznovidnosti/proizvodstvo-arbolita-biznes-plan.html>
16. <https://nordtool.ru/beton-drugoe/sebestoimost-arbolitovogo-bloka-2.html>
17. <https://fabricators.ru/article/ceh-po-izgotovleniyu-arbolita>
18. <https://blogomir.ru/dokumentaciya/sebestoimost-arbolitovogo-bloka.html>
19. <https://ruarbolit.ru/tehnologija/proizvodstvo-arbolitovyh-panelej>
20. https://www.megaresearch.ru/work_examples/biznes-plany/252
21. <https://newsaler.ru/construction-materials/arbolitovye-stroitelnye-blokiopisanie-vidy-foto-video-plusy-i-minusy-sostav.html>
22. <https://moneymakerfactory.ru/biznes-idei/proizvodstvo-arbolita/>
23. <https://www.forumhouse.ru/journal/articles/7073-arbolitovye-boloki-samostoyatelnoe-proizvodstvo-chast-1-materialy-i-proporcii>

БИЗНЕС ПЛАН ПО ВЫРАЩИВАНИЮ МИКРОЗЕЛЕНИ

Жургенова Тогжан Канатовна, Доспулов Даур Булатович, Каженов Айкын, студенты 2 курса специальности «Учет и аудит» Учреждение

«Костанайский высший колледж Казпотребсоюза»

Научный руководитель: Кукунова Бакыткуль Кабылдиновна,
преподаватель

Уровень здоровья общества постоянно снижается. Виной тому плохая экология, избыток «химии» в пищевых продуктах, постоянные стрессы и сидячий образ жизни. При таких условиях развивается ожирение, сердечно-сосудистые заболевания и диабет второго типа. А так же, не стоит забывать о всемирной пандемии «Covid-19», которая не прошла без последствий. Чтобы укрепить организм, люди стремятся употреблять в пищу больше овощей и зелени.

Актуальность. Наш проект актуален, так как здоровая еда может быть благодаря микрозелени – натуральному и экологически чистому источнику

ценных витаминов и микроэлементов круглый год, дающая мощный заряд организму человека. Как отметил президент РК Касым-Жомарт Токаев в своем послании народу: «Здоровье нации превыше всего».

Микрозелень можно выращивать круглый год в любых удобных закрытых помещениях. Запустить бизнес, связанный с микрозеленью не требует большого стартового капитала и тем самым является очень выгодной идеей для бизнеса. Качественный продукт и расширение каналов сбыта позволят выйти на хорошую окупаемость за короткий срок.

Проблема. Если взять микрозелень как идею для бизнеса, сможет ли она быть прибыльной? Учитывая, что рынок не сформировался, есть риски с нехваткой клиентов.

Цель проекта. При разработке нашего проекта мы придерживались одной цели - обосновать прибыльность бизнес идеи по выращиванию микрозелени.

Задачи. Для достижения цели необходимо выполнить следующие задачи, которые мы составили перед изучением бизнес плана:

- 1) изучение продукта «Микрозелень»;
- 2) проведение маркетинговых исследований и анализ рынка в Костанае;
- 3) изучение методов выращивания микрозелени;
- 4) составление финансового плана о доходах и расходах;
- 5) обоснование рентабельности данного продукта благодаря реализации.

Микрозелень – это суперфуд, ростки на которых появилось как минимум два листка. Такого состояния растения достигают на 10-20 день после высаживания в почву или применения метода гидропоники.

Мы сделали маркетинговый план и анализ рынка. Были выявлены такие сегменты потребителей, как: вегетарианцы, приверженцы ЗОЖ, любители зелени, крестьянское, фермерское хозяйство и кейтеринг. Благодаря маркетинговым исследованиям, в Костанае ведут деятельность: 111 супермаркетов, 42 ресторана и 174 кафе. Такие исследования необходимы, так как каналами сбыта являются кафе и рестораны, продуктовые магазины и прямые покупатели (потребители).

Очень важно изучить процесс выращивания и учитывать алгоритм технологий. Теории недостаточно, поэтому мы и на практике выращивали микрозелень. Это была пшеница, также мы изучили о новом продукте «Витграсс». Витграсс – это сок, изготовленный из молодых побегов пшеницы. В него входит много ценных и питательных элементов, которые делают его полезным для здоровья.

Одной из главных частей нашего исследования является финансовый план. В нем наблюдаются все расходы. К расходам относятся: затраты на оборудования, материалы, а также расходы на аренду, налоги, маркетинг и доставка (курьерская служба).

Если говорить о доходах нашего проекта, то мы получаем потоки доходов, благодаря реализации продукции, предоплате заказов, продаже излишков и чистой прибыли.

Результаты исследования.

Реализацию бизнес-плана рекомендуется начинать с регистрации в налоговых органах и оформления всех соответствующих документов. Оптимальным вариантом является оформление в качестве ИП (индивидуального предпринимателя).

Следующим шагом является изготовление печати для индивидуального предпринимателя. Также необходимо проконсультироваться в налоговой службе сроки и правила подачи необходимой отчетной документации.

Для реализации продажи микрозелени необходимо получить справку из санитарной службы, подтверждающую качество изделия. Чтобы получить данную справку, необходимо отнести в санитарную службу одну кассету рассады на экспертизу.

Для нашего бизнеса будут использованы следующие материалы:

- 1) Семена микрозелени – 35862 тенге
- 2) Кокосовый субстрат (55 л) – 8640 тенге
- 3) Торф (280 л) – 16700 тенге
- 4) Упаковочная пленка (250 м) – 3100 тенге
- 5) Тарные изделия (250 мл) – 18 тенге
- 6) Садовые перчатки (2 п) – $250 \cdot 2 = 500$ тенге

Для работы с микрозеленью необходимо приобрести следующее оборудование:

- 1) Базовая система гидропоники (1 шт) – 350000 тенге
- 2) Светодиоды (3 шт) – $30500 \cdot 3 = 91500$ тенге
- 3) Кассета для рассады (45 шт) – $500 \cdot 45 = 22500$ тенге
- 4) Набор садовника (1 шт) – 4000 тенге

В целях эффективного использования денежных средств, мы закупаемся семенами по оптовой цене в научно-производственном предприятии «АгроПак Инвент-плюс».

Для открытия нашего бизнеса необходимо инвестиционные вложения – 672 000 тенге.

Расходы на аренду помещения (32 м^2) – 360 000 тенге за год. Плата работникам (2 чел) – 480 000 тенге, коммунальные услуги и интернет – 364 560 тенге. Итого расходы за год – 1 807 240 тенге.

Прогнозируемая выручка от реализации - 3 127 948 тенге.

Чистая прибыль за первый год составляет - 1 754 980 тенге.

Срок окупаемости – 1 год.

Урожайность – высокая. Среднее время роста от момента посева составляет 14 дней. Это 24 полноценных производственных цикла в течение года.

Вывод. По всей проделанной работе можно сделать следующий вывод, что в нашем регионе не совсем развит рынок на данный вид продукции, который является доступным и не таким тяжелым в реализации. Нужно это исправлять и мы считаем вполне разумным, закрепиться в этой сфере в числе первых.

Литература

1. Наталья Доронина «Микрозелень: от выгонки лука до микрозелени»

2. Статья «Микрозелень: какие культуры выращивать, их польза и вред»
<https://semena.cc/blog/microgreen/mikrozelen-kakie-kultury-vyrashhivat-ih-polza-i-vred/>
3. Статья о сити-фарминге, <https://www.the-village-kz.com/village/business/businessmen/20141-kak-otkryt-biznes-po-vyraschivaniyu-mikrozeleni-i-sotrudnichat-s-restoranami>
4. Статья «Микрозелень: еда, возрождающая жизнь»,
<https://shansonline.ru/index.php/istorii/item/8391-mikrozelen-eda-vozrozhdayushchaya-zhizn>

ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ ПЛАТФОРМА ASAR

Кусаинов Султан, студент 3 курса, Байбулова Амина, студентка 2 курса
КГКП «Костанайский педагогический колледж»

Научный руководитель: Султанова Галия Еркеновна, преподаватель
общеобразовательных дисциплин, педагог исследователь

Актуальность:

События, связанные с эпидемией «Covid-19» коснулись всех сфер деятельности человечества, и образование не стало исключением. В своей работе мы рассматриваем проблемы среднего образования периода пост-ковида. Прогнозы о негативном влиянии дистанционного обучения на образовательные результаты, сформулированные весной-летом 2020 года разными экспертами, в том числе Всемирным банком, сегодня уже отчасти подтверждаются. Самые большие потери происходят у детей из социально неблагополучных и малообеспеченных семей. Усилилось расслоение между школьниками, родители которых могут нанять репетиторов или самостоятельно оказать академическую поддержку в ликвидации пробелов в знаниях, и их сверстниками, не имеющих таких возможностей.

Проблемы:

- 1) Переход на дистанционный формат обучения в период пандемии, плохо отразился на качестве обучения и у многих обучающихся образовались пробелы в знаниях по школьному курсу, которые самостоятельно восполнить не удается.
- 2) Пропуски занятий по причине болезни могут также стать неразрешимой проблемой в общем процессе обучения для многих студентов.
- 3) Чтобы «подтянуть» знания некоторые обучающиеся прибегают к помощи частных репетиторов. Однако такие дополнительные траты могут позволить далеко не все родители, особенно семьи с низким уровнем доходов.

Образовательная платформа «ASAR» создана для оказания помощи в ликвидации пробелов в знаниях студентов и школьников по общеобразовательным дисциплинам. Его основной принцип "Учимся вместе"-ребята, хорошо разбирающиеся в определённых темах по дисциплинам, помогают тем, у кого возникли сложности с пониманием материала, «пробелы»

в знаниях. Обучение происходит по принципу «равный - равному» на понятном и доступном языке с использованием современных технологий.

Цель работы:

- 1) Создание сообщества активных студентов Костанайского педагогического колледжа, которые будут готовы помогать друг другу в качественном освоении учебной программы общеобразовательных дисциплин.
- 2) Организация доступности дополнительного образования для студентов и школьников из малообеспеченных семей и повышение уровня их компетенций
- 3) На примере функционирования образовательной платформы ASAR показать пути решения вышеуказанных проблем

Задачи:

- 1) Вовлечь студентов в образовательную деятельность, повысить успеваемость, интерес к учёбе
- 2) Вовлечение в проект студентов и школьников региона
- 3) Организация online-платформы для оказания образовательной поддержки детям из сельской местности и отдаленных населенных пунктов
- 4) Освещение деятельности организации в СМИ, сайте проекта и Instagram

Проект был запущен в феврале 2022 года. За время существования проекта более 60 студентов и школьников получили разовые консультации у наших волонтеров и оставили отзывы, 8 из них остались обучаться на постоянной основе, это говорит об устойчивом спросе на услуги нашей компании. Об этом свидетельствуют и результаты онлайн опроса. (Ссылка: https://docs.google.com/spreadsheets/d/191jwVRKnt10o97_7AFz26_oP0y_3Dev1Eotm2f14VteI/edit?usp=sharing).

На платформе для занятий доступно 3 общеобразовательных предмета, работают 7 тьюторов, 10 волонтеров. Целевая аудитория проекта: молодежь 14-21 лет, школьники и студенты 7-18 лет. Конкурентные преимущества продукта: большой выбор волонтеров (тьюторов), доступ к консультациям на безвозмездной основе, экономия времени, развитие практических навыков по дисциплинам, принцип обучения: “сложное-просто и наглядно”, использование технологии “риверс-классрум” в обучении, удобный сайт для записи на занятия, наличие Instagram и TikTok аккаунтов с развлекательным и образовательным контентом, профориентационная работа для школьников, удобная система оплаты и подписки на аккредитованных тьюторов ASAR, использование онлайн образовательных сервисов quizlet, miro, world wall во время занятий.

На данном этапе проводятся индивидуальные занятия, с элементами дифференцированного и личностно-ориентированного обучения. В ликвидации пробелов в знаниях по английскому языку делается упор на развитие навыков слушания, как одного из необходимых навыков в изучении языков. Помимо занятий с волонтерами и тьюторами, мы открываем доступ для наших учащихся к онлайн кинотеатру Puzzle Movies в котором они, исходя из своего

уровня владения языком, могут просматривать фильмы и сериалы в оригинале, с субтитрами изучая английский язык естественным образом.

В рамках развития платформы планируется исследования для развития и применения на практике новых педагогических технологий. Например, в ликвидации пробелов в знаниях по английскому языку планируется внедрение и применение нейро-лингвистических методов как самых современных и наиболее эффективных.

Наш проект направлен на конкретный практический результат и связан с социальными ценностями обучающихся. Проект способствует развитию личностных качеств у волонтеров и тьюторов ASAR, закладыванию основ для их успешной самореализации в своей профессии. У обучающихся формируется новый образ мышления через активную работу в социальных сетях, организацию онлайн и офлайн встреч, которые помогут ученикам понять свою ответственность в образовательном процессе, развить дисциплину и самостоятельно организовывать процесс непрерывного самообразования, функциональную грамотность.

Мы верим в успех своего проекта, т.к. для этого есть все предпосылки: социальный проект, элементы волонтерского движения, гибкая ценовая политика, развитие функциональной грамотности учащихся, активный маркетинг в соц. сетях, отзывы клиентов в собственных соц. сетях, гарантия качества и возврата средств клиентам, выгодные условия для работы репетиторам и волонтерам.

Интернет ресурсы:

1. <https://kz.kursiv.media/2016-10-28/individualnyy-podkhod-skolko-stoyat-uslugi-repetitora-segodnya/>

МУЛЬТИМЕДИЙНАЯ ВЫСТАВКА

Околелова Анна, Черноусова Александра, студенты 3 курса ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»

Научный руководитель: Тшанов Жанат Маратович магистр экономики

Мультимедийная выставка - это инновационная технология в сфере маркетинга, направленная на действенное продвижение товара. Динамичные образы всегда более эффективно привлекают внимание посетителей, нежели статичные экспонаты.

Звуковое сопровождение экспозиции, экраны, на которых демонстрируются ролики о продукции, наверняка обратят на себя внимание.

Преимущества: Возможность продемонстрировать большой объем различной информации.

Эмоциональная привлекательность. Мультимедиа-презентации дают возможность представить информацию не только в удобной для восприятия последовательности, но и эффектно сочетать звуковые и визуальные образы, которые создадут позитивное отношение к представляемой информации.

Наглядность. Ключевой аргумент использования мультимедиа-презентаций. Отличительные особенности, свойства и преимущества

рекламируемого продукта можно предельно реалистично продемонстрировать с помощью современных графических и видео технологий мультимедиа-презентаций.

Компоненты мультимедиа продуктов

1) Аудиоряд может включать речь, музыку, спецэффекты (шум, гром, скрип и т.д.),

2) Видеоряд по сравнению с аудиорядом характеризуется большим числом элементов. Выделяют статический и динамический видеоряды.

Статический видеоряд включает растровую и векторную графику (рисунки, символы в графическом режиме, трехмерные модели) и фото (фотографии и сканированные изображения).

3) Динамический видеоряд представляет собой последовательность статических элементов (кадров).

Можно выделить три типовых группы: обычное «живое» видео последовательность фотографий (около 24 кадров в секунду); квазивидео разреженная последовательность фотографий (6-12 кадров в секунду); анимация – последовательность рисованных изображений.

4) Текст часто является организующим элементом мультимедиа продукта, начиная с броских названий и заканчивая разного рода комментариями и статьями, сопровождающими презентацию.

В первую очередь, хорошая выставка — это добавочная ценность к этим самым картинам. Конкретно в случае мультимедийных выставок, для посетителей — это новые ощущения, для музеев — это привлечение внимания большего числа людей к этому самому искусству.

А наша планета по большей части и есть искусство природы.

Наша цель – это привлечение людей, подарить им незабываемые эмоции. Они смогут посетить и ощутить себя в той части земли, в которой они не бывали и не только в части, но и во времени. Например, Юрский период.

Для Казахстана мультимедийная выставка это развитие нашей культуры. Возьмем пример «Как мне кажется, куда важнее привлечь внимание кучи людей к искусству, познакомить с ним через эффектный образ, чем оставить музеи в уголке тихо пылиться. Сегодня они селятся на фоне мультимедийной картины, завтра уже читают про художника, а послезавтра они для них — близкие друзья.»

Задача: Позволить людям прикоснуться к нашей истории и миру.

Раскрыть экспозицию и взглянуть на музеи по новому.

Список Литературы

1. Т. М. Трошина Интерактивный музей в современном медиaprостранстве / Т. М. Трошина // Медиакультура новой России: методология, технологии, практики / [Астафьева О. Н. и др.]. - Екатеринбург : Академический Проект, 2007.

2. Т. А. Смирнова Цифровые технологии в экспозиционном пространстве музея: современные тенденции и перспективы / Т. А. Смирнова. - (Информационные технологии) // Справочник руководителя учреждения культуры. - 2010 .

3. Шлыкова О.В. Социокультурная природа мультимедиа: Дис. д-ра культурологии: 24.00.01 / О.В.Шлыкова. - М., 2004.
4. Вельтман К. Электронная культура: достижения и перспективы. Информационное общество, 2002
5. Л.Я. Ноль .Информационные технологии в деятельности музея / Л.Я. Ноль ; Федер. агентство по образованию, Гос. образоват. учреждение высш. проф. образования Рос. гос. гуманитар. ун-т. - М. : Издательский центр Рос. гос. гуманитар. ун-та, 2007.
6. Лебедев А.В. Виртуальные музеи и виртуализация музея // Мир музея. - 2010.
7. Современные музейные технологии // Справочник руководителя учреждения культуры. – 2004.
8. Дженкс Ч. Зрелищный музей – между храмом и торговым центром. Осмысление противоречий // Пинакотека. – № 12. – М., 2001. – С. 5.
9. Лександр Змеул. Музеи будущего против рутины настоящего // «Нижегородские новости», 26 октября 2001 г.

ФАНДОМАТ ПО ПРИЁМУ ПЛАСТИКОВЫХ БУТЫЛОК

Шкода Анастасия, Салыкова Лейла, студенты 3 курса ЧУ «Колледж предпринимательства КИиЭУ»

Научный руководитель: Тшанов Жанат Маратович магистр экономики

Одним из перспективных направлений развития экономики замкнутого цикла является сбор бутылок для переработки и повторного использования материалов. За рубежом данная система в основном организована за счет обязательного включения залога (депозита) в цену напитка, бутылку от которого можно сдать и получить денежное вознаграждение.

Установка фандомата в Костаная — это способ продемонстрировать свою социальную и экологическую ответственность и повысить лояльность клиентов к своему бренду. В будущем при расширении сети фандоматов и увеличении объемов перерабатываемого вторсырья, вложения в фандоматы могут стать более выгодными, но в настоящее время высокая стоимость самого фандомата, его обслуживания и организации логистики по вывозу тары превосходят стоимость продаваемого на переработку вторсырья. Чтобы затраты на техобслуживание и вывоз вторсырья из одного небольшого фандомата за месяц (без учета инвестиций на покупку фандомата) окупались за счет продажи вторсырья, необходимо, чтобы фандомат наполнялся 25 раз за месяц.

Цель проекта: Уменьшение количества пластика.

Задачи:

1. Развивать экологическую осознанность.
2. Организовать контейнерную систему приема пластиковых бутылок.
3. Интегрировать и популяризировать фандоматы.

Проблема пластиковых отходов и мусора в целом касается всех жителей Костаная.

Целевой аудиторией проекта станут жители города, в основном это семьи с детьми, молодые семейные пары без детей, как активные потребители

продукции в пластиковых ёмкостях. Старшее поколение меньше использует пластиковую тару.

Нами было проведено исследование на тему раздельного сбора пластика от остального мусора обычными семьями, состоящими из 4-х человек. Опрос показал, что жители считают свалки второй по значимости экологической проблемой после загрязнения воздуха. При этом больше половины опрошенных считают, что вопросы, связанные с окружающей средой, должны решать власти. Только пятая часть семей подтвердила, что за сохранение природы ответственны и сами граждане. 65 % семей готовы отдельно сдавать пластик на переработку, особенно семьи с детьми и молодые семьи.

Как работает фандомат?

Каждый аппарат рассчитан примерно на 500 единиц тары, т.е. на 10-15 кг бутылок объемом в 0,5 литра. Крышечки и этикетки снимать перед этим не нужно, сминать бутылку тоже. Человек просто кладет банку или бутылку в гнездо, сканер считывает штрихкод и распознает, что за тара попала в аппарат. В большинстве случаев пользователь получает бонус, например, купон на скидку в магазине, в котором стоит фандомат. Так же при накоплении бонуса человек сможет оплатить проезд, поход в кинотеатр, эко-мерч и многое другое. По мимо этого, у фандомата будет функция «благотворительность», т.е при сдаче бутылок бонусы поступят на озеленение города.

Партнеры, которых мы хотим привлечь, это известные компании «Қазақстан темір жолы», «FlyArystan», «Сеть PlastNet».

Расходы на бизнес

Единовременные расходы

- Инвестиции на старте включают в себя следующее:
- Покупка фандоматов
- Аренда места для размещения
- Оплата государственной пошлины при регистрации бизнеса
- Видеокамера
- Бонусы

Ежемесячные расходы

- Список ежемесячных расходов включает в себя следующее:
- Оплата аренды места
- Вывоз пластика
- ЗП инженер
- Бонусы

В общем сумма выходит: от 10 000 000 тг

Список источников

- 1.<https://www.csr.ru/upload/iblock/0f5/60250icq8hly4iv2nnoq8h06lio0uumy.pdf>
- 2.<https://rcycle.net/pererabotka/biznes-na-fandomatah-chto-nuzhno-dlya-starta-i-kakovy-perspektivy-zarabotka>
- 3.<https://ecoplatform.ru/fandomats>
- 4.<https://ru.sputnik.kz/20220615/fandomaty-sbor-plastik-25541693.html>
- 5.<https://nauchkor.ru/uploads/documents/5f0d7035cd3d3e0001414351.pdf>

6. <https://green.reo.ru/howto/tpost/6mdlox5hc1-motivatsiya-ot-fandomata-kak-za-othodi-p>

7. <https://fandomats.ru/>

8. <https://golos-naroda.kz/2877-fandomaty-dlia-pokupki-plastikovyykh-butyllok-ustanoviat-po-kazakhstanu-1655309526/>

9. https://forbes.kz/process/ecobusiness/gde_v_almatyi_mojno_obmenyat_plastikovu_yu_butylku_na_bonusyi

10. <https://semnasem.org/posts/2021/04/19/fandomaty-chudo-mashiny-ili-marketingovyj-hod>

**ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ»:
ГЛОБАЛЬНЫЕ И РЕГИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ. БИЗНЕС-ПЛАН
«ПРОИЗВОДСТВО ЭКО-ТОВАРОВ В КОСТАНАЙСКОЙ ОБЛАСТИ»**

Данилова Екатерина Александровна, Мурзалин Даулет Талгатбекулы,
студенты 1 курса КГКП «Костанайский индустриально- педагогический
колледж»

Научный руководитель: Бермухамбетова Камилла Уразаловна,
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность Для исследовательской работы мы выбрали тему «Перспективы развития «зелёной экономики»: глобальные и региональные аспекты», так как этот материал представляет ценность для всех людей, которые задумываются об экологических проблемах Земли и возможности внести свой вклад в сохранение биоразнообразия планеты за счет внедрения товаров и продукции «зеленой экономики».

Проблема В эпоху «общества потребителей», когда рынок товаров и услуг просто изобилует ассортиментом, очень сложно войти в него с чем-то оригинальным и конкурентоспособным. И именно «зеленая экономика» дает такой шанс - производить новые товары, новое производство, новые продукты питания, которые требует современная ситуация в мире- уход от «коричневой экономики» к зеленой.

Цель работы на основе существующих теоретико-методических подходов выявить роль государства в осуществлении «зеленой» политики и выявить тенденции ее развития.

Задачи В соответствии с поставленной целью в настоящей работе решаются следующие задачи:

а) Определить теоретические основы политики развития «зеленой экономики»;

б) Выявить основные положения концепции «зеленой экономики»;

в) Проанализировать роль государства как субъекта политики развития «зеленой экономики»;

г) Показать направления развития «зеленой экономики» на опыте различных стран;

д) Выявить значение международного опыта политики развития «зеленой экономики» для Республики Казахстан.

е) Разработать бизнес-план по производству/продаже эко-товара в Костанайской области

«Тот, кто первым завоеует
рынки «зеленых» технологий,
будет иметь устойчивое преимущество
и создаст новые рабочие места»
А.Меркель

Именно эти слова бывшего канцлера ФРГ стали отправной точкой нашего проекта. Мы заинтересовались взаимозависимостью экономики и экологии, что еще и характерно – эти два термина имеют общий корень «эйкос» - среда, хозяйство. Однако, это только первое что объединяет эти две науки. В эпоху «общества потребителей», когда рынок товаров и услуг просто изобилует ассортиментом, очень сложно войти в него с чем-то оригинальным и конкурентоспособным. И именно «зеленая экономика» дает такой шанс - производить новые товары, новое производство, новые продукты питания, которые требует современная ситуация в мире- уход от «коричневой экономики» к зеленой.

Несмотря на значительные достижения, анализ литературных источников показал, что проблема формирования и реализации эффективной региональной экологической политики остается остро дискуссионной. Это и предопределило объект и предмет исследования, а также его и цель и задачи.

Предмет исследования – система социально-экономических отношений, возникающих в процессе перехода к «зеленой экономике».

Объект исследования – механизмы и методы регулирования развития «зеленой экономики» на примере зарубежного и отечественного опыта.

Гипотеза – если планомерно наша страна будет повышать долю «зеленых» товаров в общем ВВП, то это положительно повлияет не только на экологию, но и на экономику страны.

Методы исследования:

1. Изучение специальной литературы.
2. Обобщение и систематизация материала по данной теме.
3. Наблюдение и фиксация наблюдений.

Одним из убедительных свидетельств значимости фактора экологической безопасности и общего мирового тренда развития «зеленой» экономики является пример нашей страны Казахстана – страны-экспортера энергоресурсов, обладающей 3,2 % от разведанных мировых запасов нефти и 1,7 % мировых запасов газа. 1 июня 2013 г. Первый Президент Казахстана Н. Назарбаев подписал Указ о принятии концепции перехода Казахстана к «зеленой» экономике. По прогнозам, к 2050 г. преобразования в рамках «зеленой» экономики позволят дополнительно увеличить валовый внутренний продукт страны на 3 процента, создать более 500 000 новых рабочих мест, сформировать новые отрасли промышленности и сферы услуг и обеспечить более здоровые и равноправные условия жизни для населения. Для

осуществления преобразований необходимы совокупные государственные и частные инвестиции в размере, в среднем, порядка 1 % ВВП ежегодно. При этом предполагается, что хотя сырьевые ресурсы будут продолжать играть важную роль в экономическом развитии Казахстана, уже сейчас, пока страна получает стабильные доходы от нефтегазового сектора, будут приняты меры по диверсификации и повышению устойчивости экономики.

Масштабы мирового сектора «зеленой» экономики пока сравнительно невелики: общий объем стоимости производимой продукции оценивается в 2 трлн. долларов или 2,7 % мирового ВВП, а занятость в этом секторе составляет примерно 10 млн. человек. Однако вклад «зеленых» отраслей в развитие экономики конкретных государств, которые целенаправленно концентрируют усилия и инвестиции в этом направлении, намного выше. По оценке, проведенной ещё в 2007 году, вклад «зеленой экономики» в ВВП США составлял около 4 % [2]. В Великобритании стоимость выпуска «зеленой» продукции в 2009 г. оценивалась в 8,8 % от ВВП. В Евросоюзе в 2010 г. экологически чистое производство обеспечивало более 2,5 % совокупного ВВП и занятость около 3,5 млн. человек.

Результаты исследования В ходе выполнения финансового плана были составлены отчет о финансовых результатах и отчет о движении денежных средств. Ожидаемое получение денежных средств накопленным итогом к третьему году проекта равно 5 573 976 тг. После был произведен расчет интегральных показателей проекта, а именно чистого дисконтированного дохода, индекса доходности и простого срока окупаемости. При сравнении каждого показателя с нормативным значением был сделан вывод, что проект является эффективным и его следует принимать к реализации. Последним разделом разработки является анализ рисков проекта. Было выяснено, что проект лишь незначительно подвержен влиянию рисков. Так как точка безубыточности проекта достаточна низкая и составляет в натуральном выражении 61 чек в месяц или величина валовой выручки при безубыточности равна 272268 тг. в месяц. Запас финансовой прочности проекта составляет 66%, это значит, что организация может сократить свою среднюю месячную выручку на 66% до попадания в точку безубыточности.

Выводы Выгодно экологии — выгодно бизнесу.

Всего за несколько лет принципы безотходной экономики из тезисов научных статей превратились в предмет обсуждения топ-менеджеров крупнейших компаний. В 2018 году журнал Newsweek Vantage опросил 317 менеджеров крупных корпораций и выяснил, что все они знакомы с концепцией безотходной (круговой) экономики, 30% из них подтвердили, что у них есть «круговые» стратегии, а 75% сказали, что планируют внедрять методы безотходной экономики в бизнес-процессы компаний.

Исходя из вышесказанного, можно сделать предварительный вывод, что проект будет являться эффективным и привлекательным для инвестирования.

Список литературы

1. Казахстанская правда, «Пессимисты отстают» от 10 января 2018г, №6 (28635).

2. Салимбаева Р.А., Социальная экология и устойчивое развитие: учебное пособие – Алматы: КазЭУ им. Т.Рыскулова, 2014.-360с.
3. Интернет –источники и публикации.

ПРОИЗВОДСТВО ТРОТУАРНОЙ ПЛИТКИ ИЗ ПЛАСТИКОВЫХ БУТЫЛОК «ЭКОПЛИТКА»

Фельдман Александра, Кашапова Екатерина студенты 3 курса КГКП
«Костанайский политехнический высший колледж»
Научный руководитель: Контрбаева Жаннат Дусембиевна
преподаватель специальных дисциплин,
Алсеитов Кайрат Сапаржанович
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. За год один человек производит 0,5 т отходов, 92-95 % из которых складываются на свалках, выделяя токсичные вещества десятки, а то и сотни лет. От 60 до 80 % мусора составляет вторсырье, возможное для дальнейшей переработки.

По статистическим данным по состоянию на 2022 год вторичным сырьем для переработки пластика становится лишь 20 % отходов полиэтилена, полипропилена – 17 %, поливинилхлорида – 12 %, полистирола – 12%, термопластика – 12 %. Таким образом, ежегодно на свалки и в окружающую среду попадает не менее 2 млн тонн пластика. Значительная доля отходов, «выпадающих» из экономического цикла, приходится на одноразовую тару и упаковку. Страны Европы и Америки давно практикуют разделение мусора. Как результат – отличная экологическая обстановка, дешёвое вторсырьё, сохранение природных богатств.

Исходя из изложенного пластик в любом виде в сотни раз охуждает экологическую обстановку Костанайском регионе, и мы выступаем с собственными инициативами, по переработке пластика в прочную, надежную и главное бюджетную тротуарную плитку в Северном регионе Казахстана.

Проблема. Раздельный сбор, снижение или переработка бытовых отходов

Цель работы. Переработка в тротуарную плитку полиэтилена и пластиковых бутылок с целью уменьшения количества пластикового мусора и сохранения нашей планеты чистой и здоровой.

Задачи:

1. Определить влияние пластиковых отходов на экологическую обстановку;
2. Разработать технологию производства экоплитки;
3. Организация сбора пластиковых бутылок на базе политехнического колледжа;
4. Создание опытного образца, который будет соответствовать представленным характеристикам.

На базе Костанайского политехнического высшего колледжа действует клуб «Бизнес без границ», участники его систематически проводят семинары и классные часы по направлению «Экологическое воспитание».

На одном из семинаров-практикумов принято решение создание уникального проекта по производству тротуарной плитки из пластиковых отходов с целью снижения уровня загрязнения пластиком в Костанайском регионе.

Технология производства тротуарной плитки

Оборудование для производства полимерной плитки включает следующее оборудование:

- дробилку для измельчения пластикового сырья;
- экструзионный аппарат для плавки и перемешивания ингредиентов и выдавливания готовой смеси;
- формовочный пресс.

Весь технологический процесс относительно безопасен, но проводится в помещениях с хорошей вентиляцией с использованием респираторов и защитных перчаток.

Технология изготовления достаточно проста и состоит из следующих этапов:

- полимерный материал измельчается на мелкие кусочки;
- при попадании ингредиентов в экструзионную машину расплавленный вязкий пластик обволакивает песчинки, все многократно перемешивается, и получается тестообразная масса. На этом этапе добавляется краситель;
- экструдер выдавливает смесь, температура которой составляет 200 градусов, она отрезается в нужном количестве и укладывается в формы.
- под формовочным прессом изделию придается окончательный вид и происходит его одновременное охлаждение.

Результаты исследования. Сравнительный анализ свойств цементной и плитки из пластика в рамках нашего исследования мы решили проверить, как тротуарные плитки разного производства ведут себя под воздействием внешней среды. В анализе участвовали следующие плитки:

1. Цементная тротуарная плитка с габаритами (см) 172 x 115 x 60.
2. Экоплитка габаритами (см) 200 x 100 x 40.

Плитки подвергались следующим воздействиям:

1. Разбитие молотком. После второго удара цементная плитка раскололась на многие осколки. После 8 ударов молотком экоплитка плитка сломалась в месте удара, не разбившись на осколки.

2. Взвешивание. Экоплитка, имея габариты, близкие к цементному аналогу, весит 903 г., в то время как цементная весит 2 743 г.

3. Погружение плиток в воду на сутки. После погружения на 1 сутки плиток в воду, мы взвесили их снова. Экоплитка, стала весить 980 г., цементная плитка – 2 790 г. Т.е. масса полимерпесчаной плитки увеличилась на 1,08 %, цементной – на 1,71 %, что более чем в 0,6 больше, чем впитала пластиковая плитка.

4. Испытание на распил. Очевидно, что цементную плитку разрезать можно только болгаркой, прилагая значительное усилие, при этом выделяется много пыли и риск расколоть плитку велик. Экоплитка режется с

использованием вышеупомянутого устройства без пыли, немного осыпается песок.

Выводы. В результате проведенного исследования мы поняли, что экоплитка по 4 пунктам выигрывает по сравнению с цементной.

1. Поскольку она прочная, ее можно использовать на объектах с повышенной нагрузкой.

2. Из-за меньшего веса ее удобно перевозить большими партиями, что облегчает доставку и монтаж.

3. Благодаря прессованию, ее структура настолько плотная, что практически не набирает в себя воду. А значит, при использовании ее в погодных условиях, когда чередуется морозная и плюсовая температура, риск ее разрушения из-за набранной воды меньше.

4. Полимерпесчаная плитка легко пилится, а значит, удобна при укладке.

5. Не смотря на то, что класс огнестойкости у нее меньше, чем у цементной, она выступает прекрасным аналогом цементной плитки.

Литература

1. <https://mos-konteiner.ru/article-item/chto-takoe-razdelnyj-sbor-musora/>

2. <https://rcycle.net/musor/razdelnyj-sbor/zachem-sortirovat-othody>

3. Государственная корпорация «Фонд содействия реформированию ЖКХ» https://igrajeka.ru/lesson/teacher-help/?ELEMENT_ID=565304

4. Группа защитников природы «Ноль отходов», статья, размещенная на Яндекс.Дзен от 04.07.2018 г. «15 фактов о мусоре» https://zen.yandex.ru/media/zerowaste_ru/15-faktov-o-musore5b3cf9ac43cf0000a91695c

5. <https://recyclemap.ru/volgograd> 6. Исследование Greenpeace по состоянию на февраль 2020 г. <https://greenpeace.ru/wpcontent/uploads/2020/03/Greenpeace-plastic-pollution-report.pdf>

6. <https://www.nipost.ru/content/baying.html>

РАЗРАБОТКА БИЗНЕС-МОДЕЛИ ЛОГИСТИЧЕСКОГО ЦЕНТРА В КОСТАНАЙСКОМ РЕГИОНЕ

Казачук Карина, студентка 3 курса специальности «Организация перевозок и управление движением на транспорте»

КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»

Маликова Галина Анатольевна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность исследования состоит в том, что в современном мире, где экономика зависит от выгодных и своевременных поставок, крайне важно грамотно и эффективно планировать, организовывать и управлять перевозочным процессом. Мировой опыт показывает, что динамичный рост экономики приводит к значительному росту объемов товародвижения и, соответственно, грузовых потоков, как внутренних, так и международных, в том числе транзитных. Но в условиях недостаточной развитости транспортной и логистической инфраструктуры производительность и эффективность

транспортного комплекса страны снижается. Отсюда вытекает высокая актуальность решения задач, направленных на исследование возможности и необходимости формирования транспортно-логистических центров, как неотъемлемой и ключевой составляющей, обеспечивающей повышение эффективности функционирования транспортного комплекса РК. Необходимо не просто построить качественный складской комплекс, соответствующий потребностям регионального бизнеса, но и «внедрить» его в существующую инфраструктуру и бизнес-процессы региона.

Цель работы заключается в том, что необходимо экономически обосновать целесообразность открытия логистического центра в Костанайском регионе, разработав бизнес-модель, основываясь на данных анализа логистической инфраструктуры Костанайской области.

Цель работы предполагает решение следующих **задач**:

1. Проанализировать логистическую инфраструктуру региона, выявив возможности и проблемы.
2. Спроектировать план ЛЦ, сформулировав наиболее приемлемую концепцию объекта;
3. Рассчитать величину капиталовложения в строительство ЛЦ с сопутствующими расходами и доходами.

Сфера грузоперевозок как никогда актуальна в наше время. Предпринимателям, частным лицам, государственным организациям теперь не требуется лично куда-то ехать, чтобы заключить договор, осуществить доставку груза. Кроме того, не всегда они компетентны в вопросах организации перевозок (оформление документов, погрузка, размещение груза в кузове транспортного средства, крепление, совместная перевозка и т.п.). В такой ситуации существенную помощь могут оказывать транспортные компании с отложенной системой грузоперевозок - Логистические центры (ЛЦ), обеспечивающие: сбор груза, формирование партий, перегруз на другие виды транспорта, документальное оформление, предоставление площадок экспедиторским и транспортным компаниям и др.

В настоящее время рынок логистических услуг Республики Казахстан молод. Секторы транспортно-экспедиторских и складских услуг представлены большим количеством компаний, оказывающих «традиционные» услуги по перевозке и складской обработке грузопотоков, а сектор услуг по интеграции и управлению цепями поставок – поле деятельности 3PL-провайдеров – развит недостаточно.

Одним из основных факторов, препятствующих становлению логистических компаний в Республике Казахстан является острая нехватка современных складских терминалов. Специализированные компании могут разрабатывать идеальные схемы передвижения грузов, но без соответствующей логистической инфраструктуры – сети современных складских комплексов на обслуживаемой территории – выстроенная цепочка окажется ненадежной при одном слабом звене. Характер современного бизнеса требует быстрого оборота складских запасов и быстрого исполнения заказов. Для соблюдения этих требований логистическая система должна отличаться гибкостью.

Исходя из целей стратегии, анализа проблем, возможностей и угроз, стоящих перед сектором логистики и торговли в РК, определен ряд ключевых направлений развития логистики в Казахстане.

1. Развитие региональной транспортно-логистической инфраструктуры подразумевает создание ТЛЦ общего пользования как внутри страны, так и в приграничных крупных транспортных узлах.
2. Развитие логистической инфраструктуры торговли в регионах подразумевает создание и развитие оптово-логистических центров торговли потребительскими товарами и продукцией производственно-технического назначения.
3. Создание и развитие зарубежных торгово-логистических центров.
4. Создание и развитие системы логистических центров на базе таможенно-сервисной фирмы.
5. Реконструкция и расширение логистической инфраструктуры предприятий различных отраслей экономики, прежде всего, предприятий промышленности и АПК.

В Костанайской области на торговые предприятия (т. е. стационарные магазины) приходится 76% и 74% площади соответственно, а на площади базаров — 24% и 26%. Определенно столь широкое распространение торговых площадей рынков никак не свидетельствует о развитости торговой инфраструктуры. В то время как площадь коммунально-складских помещений в Костанайской области на 2020 год составляет 6670 тыс. га. Что свидетельствует о нехватке качественных складских помещений.

Таким образом, наличие спроса на складские помещения говорит о рациональности размещения ЛЦ вблизи г. Костанай. Реализуемый проект позволят значительно расширить предложение на рынке услуг ЛЦ.

Для координации и консолидации усилий по развитию транспортно-логистических центров необходима разработка комплексной программы. Проектирование логистического сооружения включает в себя множество сложных разработок, в которых нужно учитывать максимальную степень эксплуатации складских зданий, подсобных и офисных помещений. Перед составлением проекта необходимо определиться с выгодным месторасположением строящегося объекта для обеспечения комфортного подъезда к нему.

Для проведения финансово-экономических расчетов по реализации бизнес-модели логистического центра необходимо составить смету затрат. Для ее составления нужно учитывать следующие статьи затрат: сырье и материалы, оплата труда, налоги и страховые взносы, амортизационные отчисления, затраты на строительство и прочие расходы.

Краткие характеристики проекта и полученные результаты:

- сумма первоначальных инвестиций - 156112400 тг;
- срок окупаемости – 2, 4 года;
- прогноз ежемесячной прибыли – 5550000 тг.

По результатам проведенного в рамках проекта исследования можно сделать следующие выводы:

Аналитическое обоснование стратегических направлений развития логистической инфраструктуры товаропроводящей сети Казахстана требует создания крупных транспортно- и оптово-логистических центров, как внутри страны, так и за рубежом, а также на базе приграничных транспортных узлов и таможенно-сервисных фирм. Все это позволит Казахстану максимально использовать свой транзитный потенциал и стать крупнейшим деловым, логистическим и торговым центром Центрально-Азиатского региона.

Анализ показателей эффективности инвестиций настоящего проекта позволяет сделать вывод, что при прогнозируемых объемах реализации, капитальных вложениях, ценах на готовую продукцию и производственных издержках проект является надежным и рентабельным. Успешная реализация настоящего проекта создает благоприятные перспективы для упрочения позиций предприятия на рынке по основным показателям, получения и увеличения в дальнейшем объемов чистой прибыли.

Проведенные финансовые расчеты по проекту, анализ полученных значений показателей коммерческой эффективности инвестиций для проекта позволяют охарактеризовать проект как высокодоходный, с умеренным уровнем риска, высокой рентабельностью текущей деятельности и низким сроком окупаемости.

Таким образом, проект эффективен, рентабелен, окупается в достаточно короткий срок и может рассматриваться как выгодное размещение инвестиций. Проект является коммерчески привлекательным предприятием для всех его участников.

Список используемых источников:

- 1 <https://raydget.ru/4079-logisticheskij-tsentr/>
- 2 <https://cyberleninka.ru/article/n/analiz-sostoyaniya-razvitiya-logisticheskikh-raspredelitelnyh-sistem-tovarov-v-krupnyh-gorodah-i-regionah-kazahstana>
- 3 https://businessstat.ru/images/demo/motor_freight_transportation_kazakhstan_demo_businessstat.pdf
- 4 <http://www.ovikv.ru/>

DIABETES LIFE PRIORITY

Шеверняева Дарья, 2 курс, Костанайский Высший Медицинский Колледж
Научный руководитель: Мустафа Айгерим Мадениетовна, преподаватель.

Сахарный диабет входит в число самых распространенных в мире хронических заболеваний. В последнее время эта болезнь стала изучаться как социальная проблема, становящаяся все более актуальной. Это связано с тем, что происходит увеличение количества людей, страдающих сахарным диабетом, хроническим характером течения болезни, развитием разного рода осложнений, которые приводят к снижению качества жизни и сокращению ее продолжительности.

Актуальность данного проекта заключается в том, что проблема диабета сейчас одна из самых распространенных в мире, каждый человек сегодня

пользуется гаджетами, мы хотим, чтобы его использование было не только в целях развлечения, но и с пользой для здоровья.

Проблема - с появлением различных интернет и СМИ источников информации о данном заболевании слишком много, большая часть которой не структурирована и не проверена.

Цель работы улучшить качество жизни людей страдающих сахарным диабетом по средствам создания приложения.

Задачи

- 1) Выделить основную информацию из различных источников о данном заболевании и собрать ее воедино.
- 2) Составить полное и сбалансированное меню на каждый день.
- 3) Разработать удобный и нативный трекер для пользователей.

Неслучайно ученые со всего мира уделяют большое внимание сахарному диабету. В настоящее время понятно, что сахарный диабет - это болезнь века, так как среди других неинфекционных заболеваний он выделяется не только ростом заболеваемости и частоты, но и быстро увеличивающейся группой риска.

Согласно данным Международной Федерации диабета, в настоящее время в мире зарегистрировано 415 млн человек, которые болеют сахарным диабетом. К 2040 г. прогнозируется рост числа людей больных диабетом до 642 млн чел.

На сегодняшний день в Казахстане насчитывается 380 тысяч пациентов с диагнозом сахарный диабет. По прогнозам Всемирной организации здравоохранения, к 2030 году количество больных только в Казахстане может увеличиться до одного миллиона.

После проведения интервью у лиц, страдающих данным диагнозом, мы пришли к мнению, что многим хотелось бы иметь справочник со всей нужной информацией, для поддержания нормального здоровья. Так как сейчас практически все проводят время за телефонами, мы решили, что нужно создать мобильное приложение, в котором будет вся нужная информация для лиц, страдающих сахарным диабетом.

Результаты исследования - нам удалось собрать полезную информация, структурировать ее и создать макет приложения.

Выводы. Наше приложение может стать очень полезной находкой для большого количество людей, страдающих сахарным диабетом. Так как в нем будет собрано все самое необходимое, а именно: статьи и ответы на самые популярные вопросы по данной теме, трекер для отслеживания приема еды, воды, лекарств и т.д., сбалансированное меню и рецепты отдельно для самостоятельного приготовления полезной еды.

Литература

1. Сахарный диабет. Современная энциклопедия\ Карамышева Татьяна Евгеньевна. М.: Колос, 2005 г.
2. "Инсулиннезависимый сахарный диабет: Основы патогенеза и терапии" Аметов А.С., Грановская-Цветкова А.М., Казей Н.С.
3. Меню для диабетика. 500 лучших блюд для снижения уровня сахара.

4. Ростовцев В.Н., Мохорт Т.В., Залуцкая Е.А. «Способ первичного прогноза развития сахарного диабета второго типа»; патент, Пат. 62195.
6.gorzdrav.org>Статьи>Из-за чего возникает сахарный диабет.

МОЛОДЕЖЬ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВЕ

Иржанова Алма, студентка группы 371 СЭЗС-2с КГКП «Костанайский строительный колледж»

Научный руководитель: Назаркенова К.Ж., преподаватель специальных дисциплин

Актуальность: Проект предполагает открытие мини-пекарни по выпуску хлебобулочных изделий, отличающийся своими превосходными вкусовыми свойствами и лучшим соотношением качества и цены. Вся работа и организация мини пекарни рассчитана на малое количество производимых изделий из муки, но по необычным рецептам - например, диетическая выпечка, булочки по семейным домашним рецептам и др.

Проблема: Недостаток в высококачественном и вкусном хлебе.

Цель работы: создание мини-пекарни для выпуска высококачественной продукции и своевременной ее доставки непосредственно заказчику.

Задачи:

- анализ рынка хлебобулочных изделий в городе;
- изучение готовых исследований крупных агентств в открытом доступе;
- проведение социального опроса среди населения по потреблению хлебобулочных изделий;
- оценка экономической целесообразности создания мини-пекарни.

В Казахстане государство уделяет большое внимание развитию малого и среднего бизнеса.

«Предпринимательство - это инициативная деятельность граждан и юридических лиц, независимо от формы собственности, направленная на получение чистого дохода путем удовлетворения спроса на товары (работы, услуги), основанная на праве частной собственности (частное предпринимательство) либо на праве хозяйственного ведения или оперативного управления государственного предприятия (государственное предпринимательство). Предпринимательская деятельность осуществляется от имени, за риск и под имущественную ответственность предпринимателя. [ст.10 ГК.РК].

В своем послании народу Казахстана 1 сентября 2020 года, президент Республики Казахстан Касым-Жомарт Токаев, также затронул тему поддержки предпринимательства: «любое незаконное вмешательство государственных структур в предпринимательскую деятельность, воспрепятствование работе бизнесменов должны восприниматься как тягчайшее преступление против государства» [2].

Молодежь является наиболее значимым звеном в предпринимательской среде, т.к. именно молодежное предпринимательство будет определять облик Республики Казахстан через 5-10 лет.

Молодежное предпринимательство играет важную роль в решении социально-экономических проблем, таких как подготовка квалифицированных кадров, сокращение уровня безработицы, создание новых рабочих мест. «Согласно статистике примерно 300 миллионов молодых людей в возрасте от 18 до 30 лет во всем мире либо не имеют постоянного места работы, либо являются безработными. Около 20 процентов из них обладают отличными способностями для начала собственного бизнеса, но только 5 процентов решается открыть свое дело. И этому есть свое объяснение: для того, чтобы начать свое дело, нужно обладать такими качествами, как высокая инновационная активность, креативное мышление, предрасположенность к риску, потенциальная способность молодых людей выдерживать повышенные трудовые и нервные нагрузки, сопровождающие предпринимательскую деятельность, особенно на её стартовом этапе» [4]

Молодежь является самой активной частью общества, которая быстро реагирует на любые изменения в жизни общества и которая эффективно оценивает полезные их стороны. Молодежь обладает наибольшим потенциалом и способностью к предпринимательству, чем другие возрастные группы. Правильная поддержка государством обеспечит развитие молодежного бизнеса в республике, что, в конечном итоге, приведет к экономическому росту страны.

Создание благоприятных условий, стимулирующих молодых людей заниматься предпринимательством, рассматривается в различных программах общегосударственного уровня.

Государственные программы поддержки предпринимательства, в том числе молодежного:

1. Национальный проект по развитию предпринимательства на 2021 – 2025 годы
2. Концепция развития малого и среднего предпринимательства до 2030 года
3. С 1 января 2023 года вступили в силу Правила льготного кредитования молодежи

Международная практика показывает, что государственная поддержка развития молодежного предпринимательства дает шанс талантливым инициативным молодым людям, имеющим потенциал и перспективные бизнес-идеи, стать предпринимателями и позволит обеспечить развитие предпринимательства в стране, и это свою очередь, приведет к повышению занятости, к экономическому росту, инвестиционной привлекательности и социальной стабильности общества.

В пример я привожу свой разработанный бизнес-проект, который планируем осуществить после окончания учебы в 2024 году. Это новшество в Республике Казахстан не останется незамеченным и станет ступенью в развитии пищевой индустрии.

Производство хлеба и кондитерских изделий, востребованный и прибыльный бизнес. У малых пекарен перспектив больше, чем у крупных хлебозаводов. Они более мобильны и легко приспосабливаются к потребностям рынка. Они могут формировать любой уникальный ассортимент и менять технологии и рецептуры. Кроме того спрос на элитный и изысканный хлебный

продукт, который производят именно мини-пекарни, в последнее время только растет. В последнее время наметилась тенденция к снижению потребления хлеба, что означает, что хлеб в рационе постепенно замещается другими продуктами. В тоже время, потребители готовы переплачивать за хлебные изыски и есть действительно уникальный и качественный продукт. Для того чтобы найти своего потребителя, мы планируем предлагать именно ту продукцию, которая его заинтересует. Сейчас очень популярно заботиться о своём здоровье, поэтому особое внимание при разработке новых рецептов будет обращено на диетическую и диабетическую продукцию, с различными добавками. Но, мало производить вкусную, полезную и необычную продукцию, нужно об этом грамотно рассказать потенциальному потребителю, организовав рекламную компанию.

Концепция проекта предусматривает создание мини-пекарни по выпечке и реализация различных видов хлеба, хлебобулочных изделий; реализация видов теста; реализация социального хлеба; реализация кофе на вынос. В последующем в ассортимент производимой продукции могут быть добавлены хлебобулочные изделия с учетом потребностей целевой группы. Целевой группой планируемого мини пекарни будут сотрудники офисов, студенты КРУ, экономического колледжа, пенсионеры, жители микрорайона и города жители г.Костанай. Учитывая запланированные в настоящем бизнес-плане обороты предприятия, рекомендуется осуществлять деятельность в рамках индивидуального предпринимателя с использованием специального налогового режима на основе упрощенной декларации. Данный бизнес-план не является окончательным вариантом руководства к действию. При реализации настоящего проекта возможно изменение, как программы продаж, так и ассортимента выпускаемой продукции.

Результаты исследования: По результатам проведенного исследования я пришла к выводу, что создание мини-пекарни в г. Костанай будет выгодным бизнесом, при условии увеличения ассортимента хлебобулочных изделий

Вывод: Создание мини-пекарни будет экономически целесообразным, обеспечит меня и еще нескольких людей работой, население г. Костанай будет обеспечено высококачественной и уникальной продукцией.

Литература

- 1.Гражданский кодекс Республики Казахстан
2. Послание Главы государства Касым-Жомарта Токаева народу Казахстана. 01.09. 2020 г.
- 3.Асаул А.Н. Организация предпринимательской деятельности: учебник/ А.Н.АсаулСПб:АНО ИПЭВ, 2009
- 4.Электронный ресурс].-Режим доступа: <https://www.zakon.kz/4848069-osnovnye-pokazateli-razvitija.html>

АВТОСТУДИЯ «SHIK»

Савенок Николай, студент 2 курса КГКП «Костанайский колледж
автомобильного транспорта»

Научный руководитель: Бибик Виктория Викторовна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность. В настоящее время запросы и интересы молодежи варьируются в пределах удовлетворения личных потребностей, причем с максимизацией личного комфорта. Наблюдается некоторая трансформация ценностей. Молодежь сейчас имеет открытый доступ к образованию, технологиям, обладает широким кругозором, практически неограниченными возможностями передвижения. Молодежь видит проблемы, активно вовлекается в их решение. В результате формируется общество нового типа. Человеческие потребности теперь не ограничиваются стандартным набором, удовлетворяющим базовые инстинкты. Мы стали избирательны, разборчивы, придирчивы. Все больше решений мы принимаем исходя из их влияния на динамику комфорта и удобства нашей жизни.

На современном этапе социально-экономического развития сфера услуг является одним из важнейших секторов экономики, призванным удовлетворять индивидуальные запросы и потребности населения. Она тесным образом связана со всеми областями общественной жизни, является источником мобилизации потенциала национального роста, повышения качества и уровня жизни населения.

Современный автосервис, являясь составной частью сферы услуг и динамично развиваясь, постепенно занимает стабильное положение в экономике Казахстана, характеризуется разнообразием и сложностью состава услуг как адекватная реакция на запросы автовладельцев. Услуги автосервиса направлены на удовлетворение потребностей, связанных с поддержанием нормального технического состояния и эксплуатационных характеристик автотранспортного средства, а также с их восстановлением.

По данным ассоциации казахстанского бизнеса (АКАБ) в Республике Казахстан в 2022 году зарегистрировано 1 279 620 автомобилей, продано 134 177 автомобилей, произведено 113 923 автомобиля [1].

По данным специализированного центра обслуживания населения в Костанайской области зарегистрировано около 229 382 автомобилей.

Рынок автосервисов насыщается, однако **проблема** заключается в том, что, он пока далек от того, чтобы называться цивилизованным. В ближайшем будущем в выигрыше останется тот, кто лучше обслужит не только автомобиль, но и самого клиента.

Спрос на услуги автостудии растет высокими темпами пропорционально росту количества автомобилей у наших граждан. Количество сервисных центров, занимающихся обслуживанием автомобилей, неуклонно растёт. Естественно, что конкуренция при этом также стала достаточно серьёзной. В настоящее время услуги, оказываемые автостудиями существенно отличаются в ценах, качестве и доступности для населения. Многие автомобилисты предпочитают ремонтировать свои автомобили на автосервисах так как это экономит их время и силы. Поэтому - данный проект является социально значимым для жителей Костанайской области в целом [2].

Целью моей работы является то, что я хочу представить действующий на территории города Костаная новый сервис, с новыми услугами по восстановлению салона автомобилей. **Задачи:** изучить авторынок Казахстана и Костанайской области: раскрыть специфику функционирования автостудии «SHIK»; провести экономические расчеты; провести опрос; составить проект бизнеса автостудии «SHIK».

Анализируя рынок Костанайской области по количеству автостудий, можно сказать таких центров единицы. Автостудия «SHIK» является точкой услуг по уходу за авто, можно сказать, комплексом по уходу за интерьером и экстерьером машины, который основан на полировке, перешивке салона автомобиля и его сухой чистке. Внешний детейлинг касается кузова автомобиля. Внутренний детейлинг машины включает: экспресс-чистку, очищение панелей, чистку карт дверей или же их переклеивание на более новый материал, замене изношенной ткани сиденья на новую, а также обновлению поврежденных поверхностей внутри транспортного средства.

Целевая аудитория в возрасте от 20 до 60 лет. Люди, которые купили новое техническое средство с салона и хотят как можно дольше продлить срок службы в автомобиле. В основном это люди среднего уровня заработка, так же семьи, которые имеют детей, люди, покупающие или продающие автомобили.

Список услуг автостудии обширный: паровая стирка, перешивка сидений авто, удаление плесени, чистка сидений, изготовление EVA ковров, стирка ковров, химчистка. Все вышеперечисленные услуги может выполнять всего один мастер-универсал. Если вы сами являетесь мастером по детейлингу, то можете смело выполнять свою работу и значительно снизить затраты на зарплату для специалистов.

С чего начать? Прежде чем открыть собственную студию с нуля, в первую очередь необходимо пройти обучение по данному направлению. Во-вторых, необходимо найти помещение. Можно найти более дешевые помещения, например, в гаражных зонах или арендовать бокс в жилом районе. Да, вам понадобится выделить больше вложений на рекламу, но это будет в дальнейшем оправдано. Клиенты, ради качественной работы по хорошей цене, готовы проехать несколько лишних километров. В-третьих, для открытия автостудии понадобятся следующие инструменты и оборудование: полировальная машинка эксцентриковая; отпариватель; швейные машинки, для ткани и Eva ковров; прожектор на стойке; стеллажи; емкости для химических веществ; аппарат высокого давления; тепловентилятор. Также такие материалы, как: губки, диски, полотенца, пасты для полировки, средства для очищения поверхностей авто, кисточки, ведра, лаки и полироли, клеи, различные ткани. В-четвертых, поиск клиентов. Открытие любого бизнеса с нуля подвержено высокому риску и его успех зависит исключительно от регулярности заказов. Тут поможет качественная реклама, вот некоторые примеры, подходящие для этого дела: сайт в сочетании с контекстной рекламой; использование социальных сетей; собственный логотип; сотрудничество с авторемонтными мастерскими и специализированными магазинами; реклама в интернете, объявления, листовки. Не забываем, что всегда работает «сарафанное радио»,

Доходы будут приходиться от оказываемых услуг. Примерная стоимость услуг: химчистка отдельных частей салона: от 2500 тенге, очищение паром кожи и винила салона, полировка, изготовление EVA ковров, от 25 000 тенге, пошив контурных чехлов и перетяжка кресел и карт автомобиля. Операционные издержки минимальны. К статье расходов также можно отнести аренду помещения, оплату труда, коммунальные услуги, закупку расходных материалов для автостудии (средства автокосметики и автохимии), закупка материала. На рынке предлагаются относительно недорогие материалы китайского производства. Стартовые вложения необходимы в размере 3,5 млн. тенге. Ежемесячные затраты составляют более 2,0 млн. тенге. При объеме работ относительно трафика клиентов (20-40 клиентов в месяц) можно рассчитывать на чистую прибыль в размере порядка от 1,5 до 6,5 млн. тенге. Рентабельность бизнес-проекта колеблется в районе 50% от выручки. Период окупаемости согласно бизнес-плану составляет от 2 мес. - до полугода. К рискам можно отнести нестабильную экономическую ситуацию на автомобильном рынке в целом – цены на иномарки растут, платежеспособность населения уменьшается. Также не стоит забывать, что может расти стоимость оборудования и расходных материалов, особенно это касается экспортируемой продукции. Слабо сформированный имидж организации.

Результаты исследований: успех деятельности предприятия технического обслуживания зависит от всестороннего изучения потребностей и потребительской оценки качества выполняемых работ. Опрос потребителей показал, что современная стратегия развития предприятия предполагает комплексный подход, сочетающий материальные аспекты производства, а также другие менее осязаемые элементы, выходящие за рамки области рациональных мотивов. Речь идет и об оптимизации производственного процесса, и о хорошей рекламе, и о грамотном менеджменте, и о культуре отношений с потребителем.

Если рассматривать результаты опроса различных потребителей, можно сделать **вывод**, что только стремление к рациональному использованию всех имеющихся в наличии ресурсов, ориентирование на потребителя может привести к запланированным результатам деятельности, что в свою очередь обеспечивает финансовую устойчивость организации на рынке и ее платежеспособность.

Список использованных источников:

1. Анализ рынка автомобилей в 2021-2022 гг. <https://akab.kz/analiz-rynka-avtomobilej-za-2021-2022-gg/>
2. Бизнес-план. Открытие автосервиса, шиномонтажа и автомойки <https://atameken.kz/>

START-UP КАК СТРАТЕГИЯ РАЗВИТИЯ БИЗНЕСА

Арцыбасова Виолета, студентка 3 курса, Шайхымов Жасулан, студент 2 курса КГКП «Профессионально-технический колледж имени Камшат Доненбаевой»

Научные руководители: Ласкин Максим Сергеевич, мастер
производственного обучения, Мажула Жамал Каскарбековна, преподаватель
английского языка

*«Нет ничего плохого в том, чтобы оставаться небольшим проектом.
Маленькие команды могут создавать великие вещи».*

Джейсон Фрайд, основатель 37signals

Почему же развитие Start-up (стартап) индустрии является одним из интереснейших и актуальных вопросов? Ответ очевиден: каждый стартап-проект создается со своей целью: принести выгоду, создать бизнес, просто возможность улучшить чью-либо жизнь. Каждый успешно реализованный проект приносит свой вклад в развитие экономики государства, его национального богатства. Следовательно, знания по стартапу важны и необходимы для сегодняшней молодежи. Цель нашей работы заключалась в раскрытии значимости стартапа, как стратегии развития бизнеса, в анализе реальных знаний наших сверстников по данной теме, в изучении стартап-проектов Казахстана и нашего региона. Для реализации данной цели были поставлены следующие задачи: изучить материалы печатных источников и Интернета, связанных с темой, раскрыть значимость изучения стартапов для молодежи, вызвать интерес к изучению данной темы, провести опрос, анкетирование среди наших сверстников и начинающих предпринимателей, чтобы выяснить их отношение к данному направлению бизнеса, сделать анализ и составить план-памятку поэтапного открытия собственного стартапа. Несомненно, практическая значимость нашего исследования в том, что этот материал даст не только более углубленные знания по стартап-индустрии, но и может быть использован непосредственно для открытия собственного дела. Сначала давайте разберемся, что же такое Start-up. Старта́п (от англ. *startup company, startup*, букв. — «стартующий») — это тип бизнеса, направленный на получение дохода путем реализации принципиально новой идеи. Термин впервые использован в журнале *Forbes* в августе 1976 года и *Business Week* в сентябре 1977 года. Понятие закрепилось в языке в 1990-е годы. Один из вариантов определений сформулировал известный американский стартапер Стивен Бланк: *«Стартап – это временная структура, направленная на поиск и реализацию масштабированной бизнес-идеи»*. Хотелось бы отметить три главных качества стартапов: инновационность, сверхускоренный темп развития и высокий риск банкротства. Основными причинами возникновения стартапов являются медлительность и консервативность крупных организаций, которые используют имеющиеся у них ресурсы и не заинтересованы в создании и разработке новых товаров, условий труда, новейшего оборудования и т.д. Небольшим предприятиям легче ввести что-то новое в производство. Давайте рассмотрим в чем польза стартап-индустрии в развитии экономики нашей страны. Во-первых, это снижение уровня безработицы, появление новых рабочих мест, улучшение сферы услуг населения. Это также огромное хранилище кадров: в случае провала стартапа, его сотрудники уходят

работать в другую фирму, где, следовательно, их полученный ранее опыт будет востребован. Во-вторых, стартапы - это привлечение зарубежных инвестиций и увеличение конкуренции. В-третьих, на рынке появляется новый креативно-мыслящий молодой человек с нестандартными, порой гениальными задумками. Он разбирается в технологиях, умеет вести бизнес, знает иностранный язык и, главное, может продвинуть свою идею. Такая молодежь - это двигатель развития и процветания экономики нашего государства. Внимательно изучив данную тему, ознакомившись со стартаповскими бизнес-проектами, уже реализованными в Казахстане, мы пришли к выводу, что с каждым годом они набирают все большую популярность. Тем не менее, надо отметить и тот факт, что есть и проблемные моменты в стартаповском движении. Почему многие стартап-проекты уходят «в минус» и закрываются? Мы полагаем, что в большинстве случаев причина проста: даже оригинальные проекты, несущие инновационную, потенциально востребованную идею умирают из-за недостатка знаний. Причем знаний не только специализированных, связанных непосредственно с венчурным рынком, но и общих для любого бизнеса — о ведении финансового учета, официальном оформлении, продажах, маркетинге и рекламе, организации командной работы и так далее. Исследование данного вопроса в формате нашего региона показало, что идеи – есть, но как воплотить их в реальную жизнь – не знают. Также мы выяснили для себя, что большинство опрошенных не видят никакой разницы между стартапом и малым бизнесом. Любой вновь открывшийся бизнес, они относят к стартапам. К сожалению, в нашем регионе нет работающего бизнеса по стартап-идеям. Реальная картина такова: есть новые идеи - но нет их воплощения в жизнь, есть малый бизнес- но он уже не нов на нашем рынке. Значит есть проблемы в данном направлении и надо искать пути их решения, надо помочь молодежи реализовать свои инновационные бизнес-проекты. Следовательно, наша тема исследования оказалась проблемной и актуальной. Итак, стартап-проекты – это реалии сегодняшнего дня и как одно из перспективных бизнес-направлений они приносят огромную пользу нашему обществу. Стартапы не всегда успешны, не всегда провальны, но они способствуют движению вверх. И в заключении хотелось бы подчеркнуть, что знания по данной теме станут положительным ориентиром в экономическом воспитании нынешней молодежи.

Литература:

- 1.Поликарпов Кирилл. Типичные проблемы стартапов <https://admitad.pro/ru/blog/tipichnie-problemy-startapov>
2. Тележенкова М. Д., Е. О. Забкова Оценка факторов эффективности стартапов. Экономика и бизнес: теория и практика. 2018. №12-2. <https://cyberleninka.ru/article/n/otsenka-faktorov-effektivnosti-startapov>
3. Халитова Л.Ф. Актуальность развития стартап проектов и их влияние на экономику, 2020 г. www.scipro.ru Москва
4. Лучшие цитаты о стартапах <https://ru.citaty.net/tsitaty-o-startapakh/>

5. Материал из Википедии — свободной энциклопедии <https://ru.wikipedia.org/wiki/>

6. Сайт Казахского национального педагогического университета имени Абая. Стартап проекты <https://www.kaznpu.kz/ru/1690/page/>

7. Школа бизнеса, бизнес идеи, бизнес-планы. Что такое стартап? <https://temabiz.com/terminy/chto-takoe-startap.html>

8. Что такое стартап (startup): понятие, особенности и отличия от обычного бизнеса <https://lafounder.com/article/>

ИНТЕРАКТИВНЫЙ СТЕНД

Досжанова Амина, Мырзалиев Али Азаматович, Сапиев Нурболат Болатович,
4 курс, Костанайский политехнический высший колледж

Научные руководители: Журсиналина Гульсум Сайлаукановна преподаватель
специальных дисциплин, Кешешов Дулат Дуйсенбекович преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность темы заключается в том, что в настоящее время все больше внимания уделяется проектированию пространственных объектов дизайна и улучшению их эстетических и функциональных свойств. Одним из элементов средового дизайна являются визуальные информационные стенды, предоставляющие информацию и различные сведения потребителю. Количество информации оказывает существенное влияние на восприятие человека. Визуальные информационные системы охватывают широкий спектр проблем: способствуют ориентации, оценке эстетико-художественных и эмоциональных особенностей окружающего пространства.

Проблема заключена в том, что каждое государственное учебное заведение нашей страны постоянно берется за улучшение процесса обучения. На сегодняшний день использование ярких тематических интерактивных стендов повышает интерес детей к той или иной учебной дисциплине. Обычный стенд, висит на стене не привлекая особого внимание обучающихся. Поэтому перед нами стала задача разработать интерактивный стенд.

Цель данной исследовательской работы заключается в том, чтобы создать модель интерактивного стенда с голосовым сопровождением по теме «Сборка и разбор ПК».

В соответствии с целью поставлены следующие **задачи**:

– Рассмотреть теории и методы по созданию разработки интерактивного стенда по теме «Сборка и разбор ПК»;

– Провести анализ рынка интерактивного стенда с голосовым сопровождением;

– Провести практический анализ разработки голосового интерактивного стенда;

– Разработать модель интерактивного стенда с голосовым сопровождением.

Полученные в ходе исследования результаты позволили создать модель интерактивного стенда с голосовым сопровождением на основе Ардуино

Относительно нашей модели, такие стенды позволяют прослушивать нужную информацию нажав всего лишь на кнопку. Голосовой стенд даст информацию согласно выбранной картине. После прослушивания всей информации можно будет пройти тест. Это позволит обучающимся студентам с плохим зрением не читать маленькие шрифты, а всего лишь прослушать.

На сегодняшний день разрабатываются множество интерактивных стендов и оформляются они в соответствии с будущей его тематикой : образовательного, воспитательного, патриотического или развлекательного характера.

Каждый вид подобных изделий ориентирован на выполнение определенной задачи.

В разработке интерактивных стендов могут принять участие педагоги и квалифицированные специалисты любой отрасли.

Стенд разработан на основе Arduino. Для его разработки потребовалось немного ресурсов таких как: Arduino платформа, звуковая плата, усилитель сигнала SSD модуль и другие материалы.

Для практической разработки модели использовали Arduino, которая позволяет создавать электронику своими руками. К печатной плате присоединяли необходимые компоненты, например датчики, переключатели.

После подключения датчиков и других компонентов к Ардуино и его программирования реализовали дизайн проекта. В этой части проекта использовался графический редактор AdobePhotoshore.

Практическая значимость исследования состоит в том, что полученные в нем результаты позволяют оптимизировать отбор средств, методов и форм для разработки наиболее эффективного изучения разработки интерактивного стенда на основе Ардуино.

Результат исследования: в ходе исследования были приобретены следующие навыки:

- умение анализировать литературу;
- приобрели новые знания и навыки по использованию платформы Ардуино;
- улучшили знания и навыки по программированию DevC++;
- улучшили навыки по использованию графического редактора AdobePhotoshore.

Важным результатом исследование разработка модели интерактивного стенда с голосовым сопровождением

Вывод: В результате полученный стенд будет применим в учебном процессе. Он даст возможность наглядной и звуковой работы. Данная новейшая разработка позволяет привлечь внимание и создать интерес у учащихся к изучению и более глубокому усвоению учебного материала.

Литература

1. Ахмедова, Л. С. Особенности трансформации визуального информационно-коммуникативного поля города: автореферат дис.. канд. арх. / Л. С. Ахмедова. — Нижний Новгород, 2014. — 24 с.
- 2 Блум, Дж Изучаем Arduino. Инструменты и методы технического волшебства/ Дж. Блум. – СПб.:БХВ Петербург, 2015. -336с

ИЗГОТОВЛЕНИЕ КЕРАМИЧЕСКИХ ИЗДЕЛИЙ И ЦВЕТНОГО МЕЛА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГЛИНЫ ТОРГАЙСКОГО РЕГИОНА

Апарин Руслан, студент 1 курса

КГКП «Аркалыкский политехнический колледж»

Научный руководитель: Тургаев Болат Бапарович, преподаватель экономических дисциплин, магистр экономических наук

Актуальность: в настоящее время вопросы занятости населения, развитие частного предпринимательства, охраны окружающей среды, рациональное использование отходов связанных с добычей сырья металлургического производства, экологическая безопасность и чистота города, открытие нового производства, открытие новых рабочих мест, увеличение *налоговых поступлений* и прочих обязательных платежей в бюджет являются актуальными вопросами, решение которых безусловно повысит благосостояние населения.

Мое предложение – открыть производство керамических изделий, цветного мела, тем самым решить вопрос охраны окружающей среды, рационального использования отходов связанных с добычей сырья металлургического производства, экологической безопасности и чистоты города, открытие нового производства, создание новых рабочих мест, увеличение *налоговых поступлений* и прочих обязательных платежей в бюджет, привлечение к проекту субъектов предпринимательской деятельности, решить вопрос занятости населения, улучшить экологическое состояние города.

Проблема: закрытие Торгайского бокситового рудоуправления градообразующего предприятия города Аркалыка, загрязнение окружающей среды отходами добычи боксита сырья для производства алюминия, малое количество производственных предприятий, отсутствие постоянной работы у трудоспособного населения, малое количество субъектов предпринимательской деятельности в отрасли производства.

Цель исследования: решение вопросов занятости населения, развитие промышленного предпринимательства, охраны окружающей среды, рациональное использование отходов металлургической промышленности, благоустройство и чистота города ,открытие нового производства и новых рабочих мест, увеличение поступления налогов и других обязательных платежей в бюджет .

Задачи:

- 1.Теоретическое изучение специальной литературы производства керамических изделий и цветного мела
- 2.Разработка технологии производства керамических изделий и цветного мела
- 3.Изготовление керамических изделийи цветного мела сиспользованиемглины Торгайскогорегиона.

3. Анализ экономического положения в данной сфере

4. Составление бизнес-плана.

Результаты исследования: изготовлены пробные образцы керамических изделий и цветного мела, разработана пошаговая технология производства продукции, выполнены точные расчеты производства, рассчитана себестоимость продукции, был проведен поиск необходимого оборудования, проведен анализ рентабельности производства и составлен бизнес-план по производству керамических изделий и цветного мела.

Выводы: в процессе работы мной изучена необходимая литература, разработана технология производства изделий, изучены технические характеристики оборудования и цены на них, произведены расчеты себестоимости продукции, рентабельности производства и составлен бизнес-план по производству керамических изделий и цветного мела, учтены возможные форс-мажорные особенности производства. Я с уверенностью могу сказать то, что производство керамических изделий и цветного мела является практически возможным, экономически выгодным, экологически безопасным, технологически приемлемым. Положительные стороны - это открытие производственных предприятий, улучшение экологической безопасности, открытие новых рабочих мест, налоговое и другое обязательное финансовое поступление в бюджет, привлечение инвестиций.

Список литературы

1. Рос, Долорс Керамика. Техника. Приемы. Изделия / Долорс Рос. - М.: АСТ-Пресс Книга, 2010. - 144 с.
 2. Акунова, Л.Ф. Технология производства и декорирование художественных керамических изделий [Текст]/Л.Ф. Акунова, В.А. Крапивина. - М., 1983.
 3. Андреева О.С. Комодные игрушки для любования [Текст]/ О.С. Андреева И. К. Бежина. - М., 2000.
 4. Барадулин В.А., Подсобные художественные промыслы России. [Текст]/ В. А. Барадулин, В. Т. Сидоренко - М., 1982.
- Интернет - ресурс
1. http://hromax.ru/tehnologiya_proizvodstva_keramicheskix_izdelij.html
 2. Интернет - ресурс <https://ceramics.gallery/articles/how-to-start-pottery/>
 3. Интернет - ресурс <https://goncharnoedelo.ru/stati/istoriya-keramiki>
 4. НПП РК «Атамекен» официальный сайт
 5. Аксельрод Л.М. Развитие производства огнеупоров в мире и в России, новые технологии / Л.М. Аксельрод // Новые огнеупоры. – 2011. – №3. – С.106 – 119.
 6. Потудин Д.В. Сценарий развития индустрии огнеупорных материалов – мир и Китай / Д.В. Потудин // Огнеупоры и техническая керамика. – 2003. – № 7. – С. 31 – 37.
 7. Черняк В.З., Черняк А.В., Довдиенко И.В. Бизнес-планирование. Учебно-практическое пособие. – М.: изд. РДЛ, 2002. – 272 с.
 8. Дипломный проект выпускника Аркалыкского педагогического института Тургаева Б.Б. 1993 г.
 9. Абчук, В.А. Лекции по менеджменту. Решение. Предвидение. Риск. / В.А. Абчук — Спб.: Союз, 2017. — 301 с.

**СЕКЦИЯ «МҰХТАР ӘУЕЗОВ – ДӘУІРДІҢ САНАСЫ МЕН ЖАНЫ»
/ «МУХТАР АУЭЗОВ – УМ И ДУША ЭПОХИ»**

**М.ӘУЕЗОВТЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҰРАСЫН ЗЕРТТЕУ, ОНЫ ОҚУ-
ТӘРБИЕ ЖҰМЫСЫНДА ҚОЛДАНУ**

Мұсабек Ділназ Қыдыркелдіқызы 1 курс

«Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Оралбаева Салтанат Усербаевна
арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Туған халқын төрткүл дүниеге мәшһүр еткен ұлы суреткер Мұхтар Омарханұлы Әуезов - кемел ойдың кеніші, кенен сөздің өрісі. Қазақ әдебиетінің барлық жанрына тұңғыш рет қалам тартып, бәрін игеріп, сол арқылы тіліміздің шұрайын, еліміздің шырайын танытқан қарымды қаламгер, дарынды ғалым.

Дүниеге қазақ перзенті болып туып, адамзат перзенті болып аттанған М.О.Әуезов тағдыры – талай ақиқатқа қапысыз көз жеткізетін тағылым мектебі. Заманмен бірге тебіреніп, мәңгілікпен үндесе білудің айқын өнегесі. Ол талай жер теңселтіп, ел сенделткен әлеуметтік сілкіністердің, қиялды қысыратып, сананы тоқыратқан түбегейлі өзгерістердің жаппай теңдікке ұмтылып, елдікке құлшынған рухани буырқаныстар кезеңі болып, тарих қойнауына аттанғалы отырған жиырмасыншы ғасырмен жарық дүниеге бірге келді.

Әлемнің жазушылары мен ғалымдары жоғары баға берген адамзаттың Әуезовының шығармашылық мұрасын бүгінгі және болашақтағы ұрпаққа таныту–әдебиеттегі маңызды мәселелердің бірі. Себебі, әдебиеттегі кесек тұлға-Әуезов шығармашылығын мектепте оқыту мәселесі өте күрделі сала болғандықтан, терең білімпаздық пен аса іздемпаздықты қажет етеді. Әр шығармасын оқыту үшін үлкен дайындық, терең эрудиция, үлкен жүрек пен сезім қажет.

Мәселе: Заманымыздың заңғар жазушысы қазақ әдебиеті мен мәдениетінің ХХ ғасырдағы биік шыңы – ұлы Мұхтар Омарханұлы Әуезовтің артында қалған ұланғайыр мұрасын зерделеп, ой елегінен өткізу үшін де әр дәуірдің, әр ұрпақтың өз айтар сөзі, таным-түсінігі болатыны сөзсіз. Егемен ел жағдайында ұлы жазушы мұрасына деген ілтипатымыз да осындай бір ұмтылыстың көрнісі болмақ. Ғасырлар бойы көшпелі тіршілікті бастан кешіріп, ХХ ғасырдың бел ортасында жол айырығына келген қазақ өмірінің барлық әрі мен нәрін, сыны мен сырын, соры мен бағын теңдессіз тарихи тұлға Абай тағдыры арқылы әрі көркем, әрі түпсіз ой көзімен ашып берген суреткер туралы талай–талай ізденістер жалғаса бермек. Олай болатыны М.Әуезов шығармашылығы ғасырлық өлшемдердің аясына әлдеқашан именбей-ақ енгеніне күн өткен сайын көзіміз жетіп келеді.

Жұмыс мақсаты: М.Әуезовтың педагогикалық көзқарасы туралы мағлұмат беру.

Міндеттері:

1. Мұхтар Әуезовтың педагогикалық көзқарасы туралы түсінік беру.
2. Мұхтар Әуезовтың білім жүйесіне қосқан үлесі туралы түсінік беру.

Кемеңгер жазушы М.Әуезов тек көркем проза жанрында ғана кесек туындылар жазып қоймай сол шығармаларын оқырманына меңгертудің де жолын жан-жақты қарастырып құнды педагогикалық мұраларды да қалдырған бірегей тұлға. Осы жолда тынымсыз тер төгіп, зерттеу мақалалары, әдістемелік бағдарлама, хрестоматиялық үлгідегі оқулық және оқу құралдары мен зерттеу еңбектерін жазды. Бүгінде біз М. Әуезовтің шығармаларын оқып-үйренудің педагогикалық негіздерін айқындау үшін қазіргі заманғы педагогика ғылымының әдістері мен технологияларын ғана қарастырып қоймай, оның өзі жазып қалдырған педагогикалық мұраларын да қатар зерделеуді жөн көрдік.

Себебі, педагогикалық оқыту әдістемесінің негізгі канонына сәйкес педагогикалық мұра қалдырған тұлғаның өзі де жүйеленген педагогикалық білімді жетік меңгеруі қажет. Ұлы жазушы М. Әуезов осы қағиданы әсте естен шығармастан, оқытудың түрлі жолдарын қарастырып, еңбектер жазып, оларды жүйелеп ұсынып бұл салаға қалам тартқан ұлағатты ұстазға айналды. Дарынды ұстаз, ұлтты сауаттандыру мен оқу мәселесі жөнінде жалаң пікір айтушы теоретик қана емес, сол іске тікелей араласқан ұйымдастырушы да бола білді. Соның нәтижесінде оқу-ағарту саласында әр уақытта өз маңызын жоймайтын мол мұраларды қалдырып ел игілігіне қолдануды мақсат тұтты.

1. М. Әуезов халықты сауаттандыруға арналған педагогикалық мұраларында алғашқы оқу-ағарту ісі жайлы ой-пікірлерін негізінен 1917-1920 жылдары жазған «Қайсысын қолданамыз?», «Ғылым тілі», «Оқудағы құрбыларыма», «Оқу ісі», «Бұл күнгі зор міндет» т.б. шағын зерттеулері мен ғылыми мақалаларында білдірді. Ал, осы салаға арнайы ден қойып көлемді еңбек жазуды 1925-1933 жылдары мықтап қолға алған. Мәселен, ұлы жазушының 1925 жылы Ленинград университетінде оқып жүріп қолжазбасын аяқтап, 1927 жылы сол кездегі Қазақстан астанасы Қызылорда қаласында жарыққа шығарған «Әдебиет тарихы» еңбегі халықтың салт жырлары мен тарихи өлеңдеріне, батырлар жырлары мен ғашықтық жырларға, айтыс өлеңдері мен ертегілерге тыңғылықты талдау жасалынған әдебиетті оқытуда құнды мұраның біріне айналған. Бұл еңбек сол кездегі республикамызда ашылып жатқан жүздеген бастауыш мектептер мен сауат ашу курстарында, оқытушылар даярлайтын техникумдарда сауатын ашып, білім алып жүрген қазақ балаларына арналып жазылған еді. Ол туралы автор кітапта: «Қазақ шөліндегі білім бұлағының күрекшісі – қазақ оқушыларына арнадым» деп жазды. Оқулықтың құрылысы төмендегідей 7 бөлімнен тұрды:

1) Сыршылдық салт өлеңдері. 2) Батырлар әңгімесі; Кіші батырлар. 3) Ел поэмалары. 4) Тарихи өлеңдер. 5) Ертегілер. 6) Айтыс өлеңдері. 7) XVII-XIX ғасыр ақындары.

Кітаптың барлық бөлімдерін кеңінен қарастырып, талдағанда шығатын қорытынды мынадай. Кітаптың негізгі мақсаты: қазақ әдебиетін оқып үйренгісі, онан хабардар болғысы келетіндерге «ескі күннен бастап, Абай мезгіліне дейін қазақ тілінде шыққан сырлы сөздің түрлерін айырып жік-жікке бөліп, әрбір дәуірден қадау қадау белгі қойып, сол белгілер бойынша тарих шаңы басып жатқан ескіліктің желісін соғып шығару, көрсету болып табылады. М. Әуезов

ескіліктің желісін ғылыми-материалистік, объективтік шындық тұрғысында және сол кезеңде сұранып тұрған ағартушылық талабына сәйкес құрған.

2. М. Әуезов ХХ ғасырдағы қазақ терминологиясы мен ғылым тілінің тарихы жөнінде баспасөз беттерінде мақалалар жариялап, терминология маңызын айшықтап, оны қолға алып, дамытудың аса қажет екеніне тоқталған. Бұл жөнінде Мұхтар Әуезовтің алғашқы мақалалары 1917, 1918 жылдары жарық көрген. Мысалы, 1917 жылы Семей қаласында басылған «Сарыарқа» газетінде «Қайсысын қолданамыз?» деген мақаласы шықты. Мұнда автор қазақ тілінде бірінғай терминдердің қалыптаспағанына тоқталып, ғылым тілінің жолға қойылмағанын атаған. Бұл мәселе білім ісіне де кедергі келтіретінін, ғылыми ұғымды білдіретін сөздердің ана тілімізде болмауын ашық айтқан. Сонымен қатар, ғылым тілінің болмауы оқу кітаптарының оңды болмауына әкеп соқтырғанын күйіне жазған.

Мұхтар Әуезов аталған мақаласын: «Жұрт оянып, көзін ашып, жұрттыққа бетін түзесе, күннен күнге мұқтажы табылып көбеймек. Осы күнгі біздің көп мұқажымыздың ішінде ең ірісі—ғылым» деп бастаған. Осылайша, ХХ ғасырдағы ғылымның жағдайына, халқымыздың оған мұқтаж болғанын дәл келтірген. Оқу кітаптарын жазудағы бас кемшілікті келесідей тұжырымдағын: «Қазаққа келсек, мектепке арналған ретті бір кітап жоқ. Себебі, мұны ниет қылған талапкерлердің алдынан көлденең шығатын бір зор кедергі барлығы. Ол – ғылым тілі. Ғылым тіліне қазақ сөзі жетпейтіні, жететін болған күнде де, аршылып, арналмағандығы анық. Қандай тілге бай жұрт болсын, ғылым жолына түсе бастағанда тілі кемшілік қылып, қашанғы ескісін алып құрастырып, бөтен жұрттың тілін жамау қылып, неше түрлі болып аламыштанады. Бір халықтың ғылымсыз күніндегі тілін алып, артынан ғылымды болған күндегі тілін алсақ, соңғы тілі жаңа туғандай болып өзгереді», – деген тұжырым айтады. Бұл үзіндіден тіліміздің қаншалықты көркем, бай болғанымен, оны ғылым тіліне түсіруде әрі оның қалың көпшілік арасында түсінікті болып жеткізуде үлкен қиындықтар орын алатынын баса айтқан. Зерттеу нәтижелері: Қазіргі таңда кемеңгер тұлғаларымыздың рухани мұраларын заман сұранысына сай тереңдете оқытқанымыз жөн. Жаңартылған білім мазмұнына сай құндылыққа негізделген білім беру үдерісінде ұлттық дәстүріміз бен мәдениетіміздің дамуына өлшеусіз үлес қосқан жазушы ақындардың мол мұрасын жете меңгерту басты міндет.

Қорытындылар: Жазушы, драматург, әдебиетші ғалымының өлмес туындылары ұлы суреткердің жеке басының зиялылығының, асқақ азаматтығының, қаламгердің шығармашылық қызметте де шексіз адал болуының жарқын өнегесі болып қала береді. Әуезов әлемі дейтін кең дүниенің жаратылысы мен табиғатын екі сөзбен қайырып айту мүмкін емес. Оны терең танып, жан-жақты талдау – әр дәуір, әр ұрпақтың киелі міндеті. Француздар – Бальзакты, орыстар – Толстойды, американдықтар – Драйзерді, немістер – Гетені қалай зерттеп, зейіндесе, қазақтар Әуезовті дәл солай тануға ұмтылғанда ғана ұлттың өзін-өзі тануы, өзін-өзі бағалауы, өзін-өзі қадірлеуі қалыптаспақ, күшеймек, жалғаспақ. Әуезов әлемі көзге көрінбейтін ғажайып ұлы сиқырымен, құдіретімен ұлттық рух тәуелсіздігін қорғауға, сақтауға үйретеді!

Келер ғасырда да кемелдене беретін кемеңгер ол М.Әуезов.Тек сіз бен біздің ғана емес, әлі дүниеге келмеген жаңа ұрпақтардың да сарқылмас игілігі, өлшеусіз бақыты дегім келеді. Себебі, М.Әуезов құдіреті оның елге деген шексіз махаббаты мен сенімінде жатыр. Осы бір ақиқатты сезіну мына біздерге, бүгінгі тәуелсіз мемлекеттің іргесін нығайтып жатқан ұрпаққа қажымас қайрат, жасымас жігер қосады деген сенімдемін.

Әдебиеттер: 1.Әуезов М. Жиырма томдық шығармалар жинағы. 16 т. – Алматы: Жазушы, 1979. – 359 б.

2.Тайжанов А.Т. Мұхтар Әуезовтің педагогикалық мұраларының тектеп өміріндегі орны. – Ақтөбе, 1993. – 365 б.

3. Тайжанұлы А. Мұхтар Әуезов–ойшыл, ғалым, ұстаз.–Алматы: Ғылым, 1998. – 304 б.

М.ӘУЕЗОВТЫҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ КӨЗҚАРАСЫ

Оспан Аружан, бастауыш білім беру мамандығы БМ-11,Н.Құлжанова атындағы

Торғай гуманитарлық колледжі КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Оразова Гулхашима Куандыковна – арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Ұлт мақтанышы Мұхтар Омарханұлының педагогикалық мұрасына үңілер болсақ, ұлы жазушының өз заманында ақ, оқу білімнің келешегін көре білгенін байқауға болады. Оның баспасөз беттерінде көтерген педагогика, әдістемелік ғылымдар және халық ағарту ісінің толып жатқан өзекті мәселелері бүгінгі күнге дейін қажеттілігін жойған жоқ. Оған дәлел Заңғар жазушы, кемеңгер тұлғаның «Оқу ісі» деген мақаласында, оқу мәселесіне және мұғалім даярлау жұмысына айтылған пікірлері бізге рухани азық болып келеді. Онда, шәкірттерге «нені оқыту» және «қалай оқыту» керек жалпы білім берудің екі қырына ерекше мән береді. Осындағы «нені оқыту» және «қалай оқыту» керек деген мәселесі бүгінгі күндегі жаңартылған білімнің басты міндеттерімен сабақтасады. Қазіргі мектептердегі жаңартылған білім беру бағдарламасы мен КжТБ мекемелеріндегі академиялық дербестік М.Әуезовтың сол замандарда ақ, көтеріп тастаған мәселелерімен сабақтасады. Сондықтан да өз педагогикалық қызметімізде М.Әуезовтың педагогикалық көзқарасын басшылыққа алу үлкен жаңашылдыққа бастар Заңғар жол екенін айтқым келеді.

Мәселе Білім беру саласында енгізіліп жатқан жаңалықтарды қолданып, жүзеге асыруда М.Әуезовтың педагогикалық көзқарасына сүйену.

Жұмыс мақсаты: Білімді де ғылымды да қатар алып жүрген, дарынды жазушы М.Әуезовтың білім саласында қалдырған мол еңбегінде соның ішінде Абай жолы романың жазып қалдырған,соны мен қатар білім саласында соның ішінде педагогика саласына қалдырған еңбегі көп. М. Әуезовтың өмірің соның ішінде педагогикаға деген көз қарасын біле отырып шығармаларымен таныса отырып мен осы ғылыми жобамның тақырыбын «М. Әуезовтің педагогикалық көз қарасы» деп арнаған болатынмын. Және де осы Жобаны өзімнің ізденіспен өз

пікірім мен жазуды мақсат еттім! Осы мақсатқа жете үшін бірнеше міндеттерді алғы шарт ретінде қарастырдым:

1. М.Әуезовтың педагогикалық көзқарасын саралау
2. Білімге толы шығармаларымен танысып, әрбір сөзіне мән беріп қарау, мазмұнын ұғыну.
3. Білім саласына деген көз қарасын қарастыру, зерттеу.

Міндеттері: - Әуезовтың педагогикалық көзқарасының жаңартылған біліммен сабақтастығы;

- Ғалым ұстаз М. Әуезовтың оқу және оқыту әдістемесіне сіңірген айрықша еңбектері;
- Әуезовтың педагогикада болу керек деген негізгі жәйттардың педагогика саласында бар жоғын анықтау;
- Әуезовтың «Қазақ әдебиетінің тарихы» атты еңбегін толықтай түсініп ұлттық педагогикаға деген нұсқаларымен танысу;
- Әуезовтың ұстаздық еңбегімен қатар мұғалімдер мен журналистерді тәрбиелеуге қосқан зор үлесін анықтай түсу;
- М. Әуезовтың ауылдық жердегі мектептерде мұғалімдердің жетіспеуіне деген ой-пікірін анықтау;
- Әуезовтың ұстаздық еңбегімен қатар мұғалімдер мен журналистерді тәрбиелеуге қосқан зор үлесін анықтай түсу.

Ұлт мақтанышы Мұхтар Омарханұлы ғұлама ғалым ғана емес, ұлағатты ұстаз да еді. Сонымен қатар, оның жасаған құнды шығармалары қазақ халқының тарихын, өмірін, мәдениетін, тәлім-тәрбиесін, ұлттық мінезін бүкіл әлемге паш етті. Олай дейтініміз, оқу-ағарту және тәрбие саласына арнап жазған ғылыми-әдістемелік еңбектері мен оқулық кітаптары, мақалалары ұшан-теңіз. Осы қызықты деректер менің зерттеу жобамның тақырыбын «М.Әуезовтың педагогикалық көз қарасы»- деп алуға негіз болды. Мұндағы басты мақсатым: М. Әуезовтың педагогика саласына деген көзқарасына зерттеу жүргізіп, өзіме оқу тәрбие процесінде пайдалануды ниет еттім!

Мұхтар Омарханұлы жиырма жасында-ақ ғылымға, оқу-ағарту ісіне, мәдениетке көп көңіл бөліп, оны өз еңбектерінде анық та айқын көрсете білді. Педагог ретінде атқарған іргелі жұмысының бірі – бастауыш мектеп бағдарламасына сәйкес жазылып, 1930 жылы Қызылордада жарық көрген «Жеткіншек» атты ересек жастар мектебіне арналған оқу құралы. Оқу құралында жазу тілінде жаттығудың жолдарын қарастырып, ұғуға қиын сөздерді, сөйлемді жазып алу, солардың сөздіктерін құрастыру, кітаптан сөз толғап ала білу, оқығанды жоспарлай білу, сын жасап баға беру тағы басқа осы іспеттес әдістемелік жәйттер аталып өтілген. Бұлардың барлығы жаңартылған білім беру мазмұнындағы оқу мақсатының «Жазылым» іс әрекетінде орындалатын дағдыларда кездеседі.

Дарынды ұстаз тек оқу мәселесі жөнінде пікір айтушы ғана емес, сол іске белсенен араласқан кісі болып келеді. Мәдени прогресті жаңа қоғамды құрудың құрамдас бір бөлігі деп түсінген М.Әуезов «Қазіргі уақытта біздің бір мұқтажымыз бар, ол — оқу» — деп түйеді өз ойын.

М.Әуезов әсіресе ұлт кадрларын даярлау мәселесіне ерекше көңіл бөлді. «Оқытушылар, — дейді ол, — замана талабын дұрыс түсінген, адам баласының қас жауы надандық пен қараңғылыққа, қапастыққа қарсы күресуші азаматтың өткен тарихындағы барлық мәртебелі де игілікті істердің жалғастырушылары болуы шарт». М.Әуезов мұғалім жоғары ұждандық пен қатар, ұстазға тән қасиеттерді де бойына терең сіңірулері керек, яғни «олар өзі сабақ беретін пәнді толық түсініп, ол пәннің мақсатын, оқыту жөні мен жолдарын терең игеру ұдайы өзінің педагогикалық шеберлігін жетілдіре отырып өтетін тақырыптарды анық та ашық түсіндіруге ұмтылуы тиіс. Оқу тәрбие жұмыстарында педагогика мен психологиялық жәйттардың алатын орнын естен шығармауы, өз мамандығын және жас жеткіншектерді шексіз сүйе білу, олардың өзіне де және ата-аналарына да мәдениеттілік пен білім жөнінен үлгі бола білуі т.б. қажет» — дейді. М.Әуезовтің ұстаздық еңбегін сөз еткенде оның ұзақ жылдар бойы қазақтың мемлекеттік университетінде қазақ әдебиеті тарихынан лекция оқып, келешек әдебиет зерттеушісі, мұғалімдер мен журналистерді тәрбиелеуге қосқан зор үлесін де айтпай кете алмаймыз. Заманымыздың талантты жазушысы белгілі қоғам қайраткері Шыңғыс Айтматов «Правда» газетінде: «Орыс мәдениетінің дамуына Пушкин қандай әсер етсе, осы күнгі Орта Азиялық көркем ойдың және біздің барлық көрші отырған халқымыздың рухани өмірінің қалыптасуына М.Әуезов сондай әсер етті» — деп жазды.

Зерттеу нәтижелері

М. Әуезовтың педагогикалық көз қарасын саралай келе өз группалас достарыммен сауалнама жүргіздім «М.Әуезовтың педагогикалық көз қарасын жаңартылған білім беру жүйесінде қолдануға көзқарастарыңыз?» Бұл сауалнаманы ұйымдастырудағы мақсатым, достарымның көз қарасын білгім келді және көбісі М.Әуезовтың педагогикалық көз қарастары туралы терең мағұлымат білмейтін болып шықты. Нәтижесінде сол студенттерге осы ғылыми жобам арқылы М.Әуезовтің педагогика саласындағы көз қарастарын іздестіріп, білуге қызықтыра түстім. Сауалнама қорытындысы бойынша: қатысқан 120 студенттің 78 пайызы М.Әуезовтың педагогикалық көз қарасын жаңартылған білім беру бағдарламасымен сабақтастыруды қолдайды. 22 пайызы заманауи технологияларды қолдайтыны жайлы өз пікірлерін білдірді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, келер ғасырда да кемелдене беретін кемеңгер М.Әуезов – тек сіз бен бізді ғана емес, әлі дүниеге келмеген жаңа ұрпақтардың да сарқылмас игілігі, өлшеусіз бақыты. Өйткені, М.Әуезов құдіреті оның елге деген шексіз махаббаты мен сенімінде жатыр. Осы бір ақиқатты сезіну мына біздерге, бүгінгі тәуелсіз мемлекеттің іргесін нығайтып жатқан ұрпаққа қажымас қайрат, жасымас жігер қосады.

Әдебиет

- 1.Әбиев Ж. Педагогика тарихы: Оқу құралы. - Алматы: Дарын, - 2006. - 480 бет.
2. Әлемдік Педагогикалық Ой-сана. 10-томдық. 1-2 том -Алматы, 2009.- 400 б.
3. Берикханова А.Е. Педагогикалық мамандыққа кіріспе. Оқу құралы. - Алматы, 2009.-240 б.

4. Баймолдаев Т.М. Білім беру жүйесін басқарудың әдіснамалық негізі: Білім беру ұйымдарының басшыларына және білім жүйесі қызметкерлеріне арналған. Монография. /Т.М.Баймолдаев. - Алматы, 2013. - 356 бет.
5. Жарықбаев. Қ.Қ.,С.Қ.Қалиев.Қазақстандағы педагогикалық ой-пікірлері антологиясы. Алматы 2013ж.24
Абстракт
6. Кошербаева А.Н. История педагогической мысли в эпоху Центрально-Азиатского Ренессанса (X-XIV вв.).-Алматы, 2010.-200 с.
7. Қоянбаев.Ж.Б.,Қоянбаев Р.М.Педагогика.Алматы,2005.125 б.
- 8.Құрманалина Ш.Х.,Мұқанова Б.Ж.,т.б ПЕдагогика-2009ж.29 б.
9. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. Педагогика. Алматы, 1998.
10. Педагогика тарихы. Оқулық: ҚазМемҚызПУ-Алматы, 2009.- 398 б.
11. Сейталиев К.Б. Педагогика тарихы - Атырау, 2007.-336 б.

М.ӘУЕЗОВТЫҢ РУХАНИ МҰРАСЫ МЕН ЭТНОМӘДЕНИ ДӘСТҮРЛЕРІ

Қуандық Парасат Гапарғалиқызы, 1 курс,
Н.Құлжанова атындағы Торғай гуманитарлық колледжі КМҚК
Оразова Гулхашима Куандыковна – арнайы пәндер оқытушысы

Өзектілігі Халықтық тәрбие адам баласының дүниеге келген күнінен бастап бірге жасасып келе жатқан ұлттық болымысымыз бен бірегейлігіміздің қайнар бұлағы. Ол қағазға жазылып түспеген, бірақ халық жадында мәңгі сақталып, ұрпақтан -ұрпаққа ғасырлар бойы ауызша нақыл-ақыл, өсиет-өнеге, қағида болып келген білім-білік, тәлім-тәрбие беру тағылымдары бар. Халық өзінің өмір сүруінің барлық жақтарына да халықтық білімді жинақтаған. Халық педагогикасы қоғам дамуының барлық сатыларынан өтіп, ғылыми педагогикалық дәрежеге жеткенше ұрпақ тәрбиесінің бастау бұлағы болғанын М.Әуезовтың еңбектерінде ерекше көрініс тапқан.

Заманауи педагогикалық әдіс- тәсілдердің қайссын алып қарасаңыз да бала тәрбиесіндегі маңызды факторлардың бірі ұлттық болымысымызды айқындайтын халықтық тәрбие, халық педагогикасының маңыздылығы мен қажеттілігі күн санап айшықталып келе жатқанын байқаймыз. Бала тәрбиесінде халқымыздың ғасырлар бойы жасаған халықтық тәрбие жүйесі бүгінгі күнге дейін өз өзектілігін жойған жоқ. М.Әуезов шығармаларында ұсынған әдет ғұрып салт-дәстүрлерді жаңа сипатта, жаңартылған біліммен сабақтастыра отырып қолдану әрбір ұстаздың пәрменді қызметіндегі басты мәселе болуы тиіс. Сонда ғана біз педагогика саласына өшпес жаңашылдық пен білім беру саласына ешкімге ұқсамайтын бірегейлік енгізе аламыз. Ол жаңартулар біздің ұлттық болымысымызды айқындап тұратын бірегейліктің дәлелі болуы керек.

Мәселе: М.Әуезовтың рухани мұрасындағы бала тәрбиесінде нәтижелі роль атқаратын этномәдени дәстүрлер мен халықтық педагогикамыздың маңыздылығына қоғам назарын аудару.

Жұмыс мақсаты ХХ ғасырдың аңыз адамына айналған,қазақ әдебиет саласында өзінің өшпесті ізің қалдырған,филология ғылымының

докторы.Әдебиет саласының жаңа дәуірін қалыптастырған және рухани құндылықтары жарыққа шығарған Мұхтар Әуезовтың шығармашылық жолын зертеу нысанында, халықтың ой өрісін өзгеруге себепші болған тұлғаның рухани құндылықтары мен этномәдени дәстүрлер туралы зерттеуді мақсат еттім.

Міндеттері

- 1) Жазушының алтын қаламымен жазылған рухан мұраларының тарихы
- 2) Қоғам қайраткері, заңғар жазушы шығармаларындағы этномәдени дәстүрлер
- 3) Аты әлемге таңылған қоғам қайраткерінің шығармаларындағы оқырманға берет тәрбие

Гипотеза: М.Әуезовтың әңгімелерін зерттей отырып олардың адам санасына ұлттық болымысымызға, бірегейлігіміз бен ұлтты, ұлттығымызға тигізер қозғаушы кү екенін байқауға болады.

Зерттеу нысаны: М.Әуезовтың артынан қалған рухани мұрасы мен шығармаларындағы этномәдени дәстүрлер туралы көзқарасын зерделеу.

Зерттеу әдістері: Баяндау, мазмұндау, талдау саралау.

1. Қоғам қайраткерінің шығармаларындағы этномәдени дәстүрлер.

Қазақ әдебиет саласында есімі алтын әріптермен жазылған тұлғалардың бірі Мұхтар Әуезов. Оның есімі ісі қазақ еліне етене таныс. Әр туындысын қазақи нақышта, ұлттық бірегейлігімізді еңбектерінде көрсетіп әлемге паш еткен бірден бір тұлға. Кәзіргі заманда гуманизм мен патриоттық тәрбиенің өз ара қарым- қатынастары туралы проблемалар этномәдени дәстүрлерге қарастырылған сабақтастыра қолдану өз нәтижесін берері сөзсіз. Сондықтар мен жобамның тақырыбын М.Әуезовтың рухани мұрасы мен этномәдени дәстүрлері деп алдым. Мұхтар Әуезовтың шығармалары рухты көретіп, өз ұлтын сүйуге жетелейтіні анық. Бүгінгі таңда көңенін көзі болып қалған шығармалары мені қызықтырды Мұхтар Әуезовтің білімге және шығармашылық жолға тұсуіне себепті болған атасы Әуездің ықпалымен шығармашылықты ерте жастан қолға алған. Мұхтар Әуезов орыс қазына училищесінің бесінші класында алғашқы Дауыл атты шығармасын жазды Әдебиетті жетік білген тұлғаның еңбектерін зерттеп отырып өз қатарарым мен кейінгі толқын жастарға насихаттауды қолға алдым. Қоғам белсендісі алаш жастар одағының ұйытқысы болған, заңғар тұлға М.Әуезовты мақтан етемін.

Кәзіргі таңда жиі байқайтынымыз жастардың ұлттық этнодәстүрлерімізді ұмытып бара жазқаны және бұл қоғам алдындағы үлкен проблема екенін мойындауымыз керек. Мұхтар Әуезовтің қай шығармасын алсаңыз да ұлттық болымысты, қазақилықтың иісін сезуге болады. Бұл біздің ұлтымыздың мәдениеті. Қазақ халқының өмірі мен тұрмысының, этнографиясының, салт-дәстүрінің, мәдениеті мен әдебиетінің, ана тілі байлығының рухани көрінісі бір ғана «Абай жолы» роман-эпопеясында айқын суреттелді. Өзінің бір сөзінде: «Ұлттық дәстүрлер көркемдік шеберліктің халықтар жинаған мол қазынасын ғасырдан – ғасырға әкеп тапсыратын эстафета іспетті. Дәстүрлер шебер суреткерлердің жаңашылдық ізденуі арқасында толысып, түрленіп отырады. Жаңа дәстүрлер туады дейді М. Әуезов. Салт-дәстүрлер қандайда бір халықтың мәдени даму дәрежесін, өзіндік ерекшеліктерін көрсететін, оны басқа

халықтардан айырмашылығын көрсететін белгі десекте болады. Әуезов Абай өмірін шығармаға өзек ете отырып, сол тұстағы халықтың өмірін, әдет-ғұрыпын дәстүрін терең қамтып зор шыншылдықпен көз алдымызға әкелді. Мұхтар Әуезовтей қазақ халқының салт-дәстүрін жетік әрі терең білетін автор жоқ деп ойлаймын. М.Әуезовтің шығармаларында салт-дәстүр, әдет-ғұрып, ұлттық болымыс сипатталып жеткізілген. Ол жазушының «Еңлік-Кебек», «Қараш-қараш оқиғасы», «Қаралы сұлу», «Қыр суреттері» сынды шығармаларында біршама үлгі болатын көрініс тапты. Мұхтар Әуезовтің қай шығармасының алсақта қазақ халқының мәдениетіне тән, этномәдени шеңбері ауқымды, ұлттық нақышқа бай әрі біздің ата-бабаларымыздан қалған дәстүрлерімізді ұмытпауға себепші екені анық көрсетілген.

Зерттеу нәтижесі

Зерттеу жұмысымының барысында жинақтаған ақпараттар жайлы көпшілік пікірін білу үшін өз әлеуметтік парақшамдағы 325 адаммен төмендегі сұрақтар бойынша сауалнама жүргіздім. Сауалдама алудағы мақсатым, М.Әуезовтің рухан мұралары туралы не білетінін және осы жобаммен оларға тиімді ақпарат беруді көздей отырып халқымыздың сан ғасырлар бойы қалыптасып келген этномәдени дәстүрлері жөнінде ойларын білгім келді. Сауалнама төмендегі сұрақтарды қамтыды.

1. М.Әуезовтің рухани мұралары мен таныссыз ба?
2. Этномәдениет және ұлттық тәрбие негізіндегі білімді қолдайсың ба?
3. Ұлттық салт- дәстүрлерді ұстанасыз ба?

Ия білемін. Жауабы: 30,1%

Жоқ білмеймін. Жауабы: 22,2%

Естігенмін Жауабы: 25,3%

өз жауабы. Жауабы: 22,4%

Сауалнамадан жақсы нәтиже алып, білгем түйгенімді достарыма жеткіздім және өзімде олардың ойларын естіп көп ақпарат алдым.

Қортынды

Зерттеу жұмысы барысында М.Әуезовтың этномәдени көзқарасы мен халықтық салт дәстүрлерді, шығармаларында баяндау арқылы ұлттық болымысымызды сақтауға, ұлттық құндылықтарымызды бағалауға назар аудардым. Бала тәрбиелеу арқылы ұлт тәрбиелейтінімізді ескерсек, М.Әуезов шығармалары арқылы келешегімізді кемелді етуге әбден болатынын мойындауға болады. Қазақ елі мәңгілік ел болу үшін Құнбайдай баланы бастан тәрбиелеп, бала оқытуды жек көрмей, тарихи маңызды шешім қабылдауда тәуекелшіл және туралықты негізге алсақ деген ұсыныс айтқым келеді.

Жалпы этномәдениет ата-бабаларымыздың тәрбиеге байланысты ғасырлар қойнауынан сараланып жеткен іс-тәжірбие жиынтығы, қанша уақыт өтсе де тат баспайтын адалдығы айнадай ұлттық қазына. Халқымыз өз ұрпағын ізгілікке инабаттылыққа, адамгершілікке тәрбиелеуді басты мақсат санаған. Олай болса, бүгінгі ұрпағымызды халқымыздың баға жетпес бай салт-дәстүрі негізінде тәрбиелеу, оларға ата-бабаларымыздың салт-дәстүрлерін терең сіңіру заман талабы. Халық батыры Бауыржан Момышұлы айтқандай «Өткенін білмеген, одан тәлім-тәрбие, ғибрат алмаған халықтың ұрпағы-тұл, келешегі тұрлаусыз».

Келешек ұрпақты тәрбиелеуде этномәдениетімізді Әуезовше қолдана алсақ келешегіміздің кемел болары хақ.

Әдебиет

1. Мұхтарқызы.М.О.Әуезов творчествосындағы Қазақстан тарихындығы проблемалар.«Алматы»1977
- 2.Мырзахметұлы. М.Әуезов және Абай «Қазақстан» 1997
- 3.Дүйсенбаев.Мұхтар Әуезов Қазақ ССР«Ғылым» баспасы Алматы1974
- 4.Нұрғалиұлы Қазақ әдебиетінің Алтын ғасыр «Күлтегін»2002

ДӘУІРДІҢ ДАРА ТҰЛҒАСЫ

Айтан Нұрболат, Асылұлы Бекзат 2 курс студенттері,
КМҚК «Қостанай құрылыс колледжі»

Ғылыми жұмыс жетекшісі: Конарбаева Бактыгул Кыстауовна,
арнайы пәндер оқытушысы

Тақырыптың өзектілігі: Қазақтың заңғар жазушысы, Абайтану ғылымының негізін салған, Абайды әлемге алғаш танытқан жазушы академик – Мұхтар Омарханұлы Әуезовтің (1897-1961) туғанына 125 жыл. Әлемдік ірі құбылыс, ғұлама жазушы М.Әуезов қазақ халқының рухани байлығын бүкіл дүние жүзіне паш етті. Өзінің саналы ғұмырын қазақтың әдебиеті мен мәдениетіне, тарихы мен ұлттық өнеріне арнады. Ол әдебиеттің бар саласында да қажырлы еңбек етті. Жазушының артынан қалдырған мол мұралары публицистика, драматургия, проза, көркем аударма тұрғысынан болса, ғылыми мұрасы фольклортану, әдебиеттану сияқты ірі салаларды қамтиды.

М.Әуезов – қазақ халқының ғасырға жуық өмірінің рухани шежіресін жазған, ұлт келбетін бар шындық айшықтарымен көрсете алған ірі тұлға. Ол ХХ ғасырдағы ең үздік шығармалардың бірін дүниеге әкелген нағыз кемел шығарманың авторы ғана емес, талғампаз зерттеуші. М.Әуезов арқылы төрткүл дүние Абайды танып, Абай арқылы Азияның кіндігіндегі көшпенділер елі тарихын зерделеп, дала пәлсапасына қанығады. Ол шәкірттік дәуірді басынан өткермей, әдеби майданға білек түре кіріскені тырнақалды шығармаларынан-ақ айқын аңғарылады. Көркем сөз құдіретін ерте ұғынған жазушы қазақ әдебиетіне құбылыс болып енді. Ұлттық сөзді биік белеске көтерді. Сол себепті М.Әуезовтің ұлы шығармалары қазақ халқының көнермес асыл мұрасы, ар-абыройы болып қала бермек.

Халқының мақтанышына айналған М.Әуезовтің өмірі мен шығармашылық жолы, ізденістері жөнінде кеңес дәуірінде көлемді зерттеулер жүргізілгенімен, оның кейбір туындылары тұрпайы саяси сынға төтеп бере алмай, көз бен көңілден таса қалды. Шығармаларындағы ұлттық өрнектер, дәстүр ерекшеліктері дұрыс қабылданбай, пролеткульт талабына сай келгендей ғана әдеби айналымға түскен. Енді бүгін жоғалтқанымызды тауып ойсырағанның орнын толтырудың уақыты жетті.

Зерттеу жұмысының мақсаты: Қаламгер шығармаларында ұлттық болмысты сөз өрнегімен өріп, қазақ әдебиеті мен мәдениетін жаңа сатыға

көтерді. Бүкіл халықтың ой-санасының алтын арқауына айналған рухани құндылықтарымыздың жарқырай көрініп, дамуына біршама ықпал етті. Ендеше ұлы суреткердің шығармашылық жолының бастауын зерттеу нысанасы етіп, сол арқылы Семей кезеңіне, руханият ісіне, өмір, тұрмыс сырына, уақыт тынысына ден қою – әдебиеттану ғылымы үшін аса зор міндет.

Мұхтар Әуезов шығармаларындағы қорғансыздар рухы жеке адам рухынан бүкілхалықтық рухқа ұласа біледі. Суреткердің әрі ашық, әрі астарлы көркемдік-философиялық өлмес-өшпес ойларындағы ұлттық тәуелсіздік рухы, азаттық пен еркіндік сүйгені халқымыздың әрі қымбат, әрі қастерлі қайсар болмыстары, жігерлі де табанды шайқастары өміршең асқақтығымен ерекше көркемдік биіктерге жетелейді. Байырғы қазақ аулындағы әлеуметтік теңсіздік, әділетсіздік, озбырлық, отаршылдық, жалпы айтқанда қорғансыздар күні жазушы шығармаларының өзекті мәселесі. Алайда жазушы тәуелсіздікті ұмтылған халықтың қаншама қорғансыз болғанмен, рухтары мықты, намысқор екенін әр шығармасында көрсетіп отырған. Қазақ әдебиеті мен мәдениетінің барлық саласында теңдессіз еңбек еткен М.Әуезовтың ұлан-ғайыр мұрасын зерделеу.

Жұмыстың ғылыми жаңашылдығы. Абай өз заманының «жұмбақ жаны» болғандығы баршамызға белгілі. Ал Әуезов болса өзінің көркем романдары мен ғылыми зерттеулері арқылы осы бір жұмбақты таркатып онын тереңіне бойлай енуге күш салды. Енді «баяғы жартас бір жартас болған, соқтықпалы сокпақсыз, жердің жұмбағын шешкен Мұхтар Әуезовтің өзі әдебиетшілер үшін терең де жан-жақты зерттеудің сарқылмас қазынасына айналды. Қазіргі егеменді ел болып, тәуелсіздігімізді алған шақта, дініміз бен тілімізді түгелдеп, өз болмысымызды, дәстүрімізді саясаттың салқынынсыз жанаша зерделей бастаған тұста М.Әуезовтің әлемдік тұғырын және әлем әдебиеті мен қазақ әдебиетінің арасындағы тарихи сабақтастықтың, ықпалдастықтың болғанын тереңірек, жаңа қырынан зерттеу қажет деп есептейміз.

Мұхтар Әуезовті Бальзакпен, Толстоймен, Гетемен, Достоевскиймен, Тургеневпен, Шолохпен салыстыру жиі кездеседі. Әлем әдебиеті алыптарымен қатар қою жағынан алғанда, бұл дұрыс та. Алайда әр классик — қайталанбас дара тұлға. Мұхтар Әуезов - қазақ халқының ұлы перзенті, қазақтың Әуезові, сонан кейін барша адамзаттың Әуезові. Мұхтар Әуезов - таланты бірден жарқырап көрініп, көзі тірісінде аты әлемге әйгілі болған қаламгер.

Зерттеу міндеттері:

Әңгіме жанрын таныту;

М.Әуезов әңгімелерінің мазмұны;

М.Әуезов әңгімелеріндегі тартыс.

М.Әуезов әңгімелеріндегі әдеби – теориялық ұғымдар

Зерттеу жұмысы: зерттеу жұмысы кіріспеден, төрт тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Қорытынды: Әуезов әлемі дейтін кең дүниенің жаратылысы мен табиғатын екі сөзбен қайырып айту мүмкін емес. Оны терең танып, жан-жақты талдау – әр дәуір, әр ұрпақтың киелі міндеті. Француздар – Бальзакты, орыстар

– Толстойды, американдықтар – Драйзерді, немістер – Гетені қалай зерттеп, зейіндесе, қазақтар Әуезовті дәл солай тануға ұмтылғанда ғана ұлттың өзін-өзі тануы, өзін-өзі бағалауы, өзін-өзі қадірлеуі қалыптаспақ, күшеймек, жалғаспақ. Әуезов әлемі көзге көрінбейтін ғажайып ұлы сиқырымен, құдіретімен ұлттық рух тәуелсіздігін қорғауға, сақтауға үйретеді! Келер ғасырда да кемелдене беретін кемеңгер М.Әуезов – тек сіз бен біздің ғана емес, әлі дүниеге келмеген жана ұрпақтардың да сарқылмас игілігі, өлшеусіз бақыты. Өйткені, М.Әуезов құдіреті оның елге деген шексіз махаббаты мен сенімінде жатыр. Осы бір ақиқатты сезіну мына біздерге, бүгінгі тәуелсіз мемлекеттің іргесін нығайтып жатқан ұрпаққа қажымас қайрат, жасымас жігер қосады

Әдебиеттер тізімі

1. Қ. Байтанасова, С.Айтуғанова «Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі» Астана 2008 «Фолиант»
2. Г.Құрманбай, Е.Жұматаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі»
3. Б.Әрінова, А.Аққұлова «Әдебиетті оқыту әдістемесі»
4. Р.Құтқожина «Әдебиетті оқыту әдістемесі»
5. Қ.Бітібаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі» Алматы: «Рауан» 1997
6. М.Әуезов.Әңгімелер. Алматы: Жалпы,1987.
7. «Қазақстан мектебі»№2. 2008ж
8. С. Мақырұлы, А.Қыраубайқызы, К.Құрманбай.Қазақ әдебиеті әдістемелік нұсқау. Алматы: Мектеп 2008ж
9. Р. Нұрғалиев «Мұхтар Әуезов тағылымы»
10. «Қазақ тілі және әдебиет журналы»№2. 2008ж
11. «Қазақстан мектебі »2009 №1

МҰХТАР ӘУЕЗОВ «АБАЙ ЖОЛЫ»

Купеева Анаргуль, 1 курс студенті,
«Қостанай ауылшаруашылық колледжі» КМҚК.
Жетекші: Жумагулова Айнагуль Аманжоловна,
қазақ тілі мен әдебиет пәнінің оқытушысы.

Тақырыптың өзектілігі: Әлемдік ірі құбылыс, ғұлама жазушы М.Әуезов қазақ халқының рухани байлығын бүкіл дүние жүзіне паш етті. Өзінің саналы ғұмырын қазақтың әдебиеті мен мәдениетіне, тарихы мен ұлттық өнеріне арнады. Ол әдебиеттің бар саласында да қажырлы еңбек етті. Жазушының артынан қалдырған мол мұралары публицистика, драматургия, проза, көркем аударма тұрғысынан болса, ғылыми мұрасы фольклортану, әдебиеттану сияқты ірі салаларды қамтиды.Алаш қайраткерлері ішінде коммунистік террордан тірі қалған жалғыз қазақ Мұхтар Әуезов еді. Ол ұлы толқынның рухани аманатын көркем әдебиетте толық қалдырған бірден-бір қаламгер. Бұл идея ең алдымен оның басты шығармасы "Абай жолы" романында жүзеге асты.

Мәселе.М.Әуезов – қазақ халқының ғасырға жуық өмірінің рухани шежіресін жазған, ұлт келбетін бар шындық айшықтарымен көрсете алған ірі тұлға. Ол шәкірттік дәуірді басынан өткермей, әдеби майданға білек түре кіріскені тырнақалды шығармаларынан-ақ айқын аңғарылады. Көркем сөз

күдіретін ерте ұғынған жазушы қазақ әдебиетіне құбылыс болып енді. Ұлттық сөзді биік белеске көтерді. Сол себепті М.Әуезовтің ұлы шығармалары қазақ халқының көнермес асыл мұрасы, ар-абыройы болып қала бермек.

Зерттеу жұмысының мақсаты: Қазақ әдебиетінің тарихындағы дала тағдырын мұхит тектес тереңдікпен толғаған "Абай жолы" роман-эпопеясының авторы Мұхтар Әуезовтің көпке дейін, дәлірек айтқанда, қырықтың үстіне шыққанша, ұлы ақынның өмірі, туған-өскен ортасы туралы шығарма жазу жоспары болмағанын ескерткені бар. Абай өлеңдерін бастыру, ғұмырбаянын жасау, зерттеу еңбектер жариялауды романға барар жол деп санамаған екен. Дегенмен, ескі жұртта әлі де көп естелік бар-ды. Абай заманының сан-салалы сырларын, дәуірдің қат-қабат тартыстарын, дәлді оқиғалар, аңыз-әңгімелерді даланың жезтаңдай, ескі көз, құйма құлақ адамдары кейде саф таза күйінде, кейде мың құбылтып жеткізген.

Зерттеу міндеттері:

- М.Әуезов Абай жолы романына әдеби талдау жасату арқылы автор мұратын ұғындыру;
- Жазушы Абай жолы романының тақырыбын, идеялық-көркемдік мазмұнын ашу;
- Жазушының тіл шеберлігін таныту.

«Абай жолы» - Мұхтар Әуезовтың әлемге әйгілі тарихи романдар топтамасы - қазақтың тұңғыш эпопеясы. Эпопеяның «Абай» атанған алғашқы екі кітабына КСРО Мемлекеттік сыйлығы (1949), «Абай жолының» тұтас төрт томына Лениндік сыйлық (1959) берілді. «Абай жолы» арқылы қазіргі қазақ прозасы күллі дүние жүзі әдеби классиканың шырқау шыңына шықты. Сөйтіп, 19 ғасырдың 40-50-жылдарын М. О. Әуезов туған әдебиетіміздің даму тарихында бұрын-соңды болып көрмеген ренессансқа айналдырды. Мұның өзі заңды да, өйткені «Абайдай» шығарма бұл тұсқа дейін қазақ әдебиетінде болған емес». ^[1] «Бұл да аз,- деді француз жазушысы Луи Арагон,- әлемнің басқа елдерінде де онымен тең түсетін шығарма табу қиын; бұл, менің ойымша, ХХ ғасырдағы ең үздік шығармалардың бірі».

Алаш қайраткерлері ішінде коммунистік террордан тірі қалған жалғыз қазақ **Мұхтар Әуезов** еді. Ол ұлы толқынның рухани аманатын көркем әдебиетте толық қалдырған бірден-бір қаламгер. Бұл идея ең алдымен оның басты шығармасы "**Абай жолы**" романында жүзеге асты.

Қазақ әдебиетінің тарихындағы дала тағдырын мұхит тектес тереңдікпен толғаған "**Абай жолы**" роман-эпопеясының авторы **Мұхтар Әуезовтің** көпке дейін, дәлірек айтқанда, қырықтың үстіне шыққанша, ұлы ақынның өмірі, туған-өскен ортасы туралы шығарма жазу жоспары болмағанын ескерткені бар. Дегенмен, ескі жұртта әлі де көп естелік бар-ды. Абай заманының сан-салалы сырларын, дәуірдің қат-қабат тартыстарын, дәлді оқиғалар, аңыз-әңгімелерді даланың жезтаңдай, ескі көз, құйма құлақ адамдары кейде саф таза күйінде, кейде мың құбылтып жеткізген. Абайдың мінезіне қанықтырған қасындағы жары – Әйгерім, ұлы – Тұрағұл, інісі – Шәкәрім, шәкірттері – Көкбай, Қатпа, Баймағамбеттер. Көп нәрсенің түбіне, түкпірлі табанына үңілу керек болған. Ел аузы Қамқа мен Қодар нәпсі үшін қылмысқа барған деседі.

Абай үш әйел алған кісі: Ділда, Әйгерім, Еркежан. Дәрмен деген ақын болмаған. Жазушылық мақсатқа орай автор өмірлік дәлді деректерді қажет жерінде өзгерткен, керекті орайда жаңа кейіпкерлер, оқиғалар ойлап тапқан.

Абай бейнесін жасауда ақын өмірінің белгілі оқиғалары кеңінен суреттеледі, оның шығармаларындағы әуез-сарындар, мотивтер, идеялар пайдаланады. Бірақ жеке өлеңдерге иллюстрация, жалаңаш еліктеу, қайта баяндап беру дегеніңіз атымен жоқ, Абай сөздері, диалогтағы, монологтағы лебіздер түп-түгел ақын лексикасын, синтаксисті ескере отырып, тыңнан жасалған, Мұхтар тудырған. Осы сарынның тереңдеген тасқыны "**Абай жолы**" эпопеясының басынан аяғынан дейін ыңыранып ағып жатыр: Қодар мен Қамқаның зорлықпен жасалған қанды өлімі, намыстан күйіп кеткен Бөжейдің кекті өлімі, ауыр сырқаттан көктей қиылған Әбіштің аянышты өлімі, асарын асап, жасарын жасап, ұрпағын өсіріп болған Зеренің разы өлімі, қатыгез, тасжүрек ру басыларының құрбандығына шалынған титтей Кәмшәттің ащы өлімі, кезінде қылышынан қан тамған Құнанбайдың шымылдық артындағы сопылық, мінажат өлімі, ең ақырында халқының ары мен ұяты, жаны мен сыры, өлеңі мен үні болған дана Абайдың трагедиялық өлімі бар. М.Әуезов – қазақ халқының ғасырға жуық өмірінің рухани шежіресін жазған, ұлт келбетін бар шындық айшықтарымен көрсете алған ірі тұлға. Ол ХХ ғасырдағы ең үздік шығармалардың бірін дүниеге әкелген нағыз кемел шығарманың авторы ғана емес, талғампаз зерттеуші. М.Әуезов арқылы төрткүл дүние Абайды танып, Абай арқылы Азияның кіндігіндегі көшпенділер елі тарихын зерделеп, дала пәлсапасына қанығады. Ұлы Абайды жырлау үшін қазаққа Керек болды Мұқаң сынды бір дана. Мыңқ етпестен жалғыз өзі атқарып, - деп әлем әдебиетіне «Абай жолын» сыйлаған, Абайдай ақыны арқылы елін танытқан дарын иесін, бүкіл рухани өміріміздің қалыптасуында зор еңбек еткен ғұлама суреткер бейнесін беруде өз талантын көрсетеді.

Зерттеу нәтижелері. Ұлы жазушының бас шығармасында бейнеленген негізгі тартыс-әділет пен зорлық, тұтастық пен алауыздық, білім мен надандық, махаббат пен ғадауат майданында түптің түбінде жарқын өмірдің, нұр сәуленің, береке-бірліктің жеңетінін мадақтаған, өзі құлай сүйіп, сол жолға барлық қайрат-жігерін, өр талантын, сапалы ғұмырын арнаған – қазақ халқының өрісті келешегі мәңгілік деген асқақ арманды үміттің оты маздап жанып тұр.

Қорытынды. Төрт томды эпопеялық көлемді роман қазақ қоғамының жарты ғасырлық әлеуметтік, тұрмыстық, отбасылық, ғұмырын мейлінше дәл, айқын, адал бейнелейді. Оқиғалар жыл маусымдарының төрт мезгіліне бірдей, тәуліктің әртүрлі сәттерінде, күн демей, түн демей, толассыз өтіп жатады. Аталар буыны Құнанбайлар өмірінің соңғы кезеңі, орта буын Абайлар өмірі түгелдей дерлік, жаңа буын Әзімбайлар өмірінің тал түсі, жас төл Рахымдар өмірінің басы – бірімен-бірі жалғас, үзілмейтін тіршілік көшінің керуені іспеттес, бірін-бірі қуалай жосыған дария толқындары секілді сабақтас, жалғас қалпында көрініс табады. Бұл бір мәңгілік толас таппас жақсылық пен жамандық, махаббат пен ғадауат, әділет пен зұлымдық шайқасы ретінде бейнеленеді.

Сөйтіп, М.Әуезов өнер адамы мен халық тағдырын тұтас бірлікке көрсететін зор реалистік шығарма жазудың жаңа көркемдік мектебін ашты. Негізінен, өмірде өткен адамдардың басында болған оқиғалардың жалпы сорабын сақтай отырып, жазушы көркемдік логика, эстетикалық мұратты, реалистік шығарма жасау талап-шарттарын бірінші орынға қойған. Өз атымен, өзінің тіршіліктері нақты, дәмді әрекеттерімен бейнеленген кейіпкерлердің өзін сомдауда жазушы қиялға, авторлық фантазияға мол орын береді. Тыңнан, ойдан шығарылған оқиғалар, ситуациялар, бейнелер толып жатыр. Бұл ретте Әуезов шеберлігі шомбал шұбар тасты ойып, қашап, жан бітіріп, көркем тұлға, жауһар туынды жасайтын тынымсыз еңбекқор мүсіншінің азапты да рахат әрекеттерін еске түсіреді.

Пайдаланылған ақпарат көздерінің тізімі

1. ҚР ҰҒА академигі, профессор Рымғали.
2. Қ.Бітібаева «Әдебиетті оқыту әдістемесі» Алматы: «Рауан» 1997ж.
3. М.Әуезов. Әңгімелер. Алматы: Жалпы, 1987ж.
4. «Қазақстан мектебі» №2.2008ж.

ТВОРЧЕСТВО МУХТАРА АУЭЗОВА – ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ИСТИННОГО ПАТРИОТИЗМА

Пашинский Дмитрий, студент 1 курса ЧУ «Колледж ЗЕРЕК»

Научный руководитель: Шалапина Оксана Борисовна, преподаватель русского языка и литературы.

В 2022-2023 учебном году в целях поддержки чтения и повышения престижа книги («мода на чтение») среди обучающихся продолжается проект «Читающая школа». Проект направлен на повышение читательской компетентности, уровня культуры чтения и читательской активности обучающихся через взаимодействие и социальное партнерство, продолжение участия школьников в международных исследованиях по читательской грамотности и привлечения родителей к мероприятиям для реализации проекта по формированию единого читательского сообщества.[1]

Одной из форм организации внеучебной деятельности является школьные театры. Школьные театральные кружки способствуют раскрытию творческого потенциала обучающихся и привитию эстетического вкуса. Принимая участие в подготовке и постановке различных спектаклей, учащиеся имеют возможность глубже изучить литературные произведения, проявить креативность при создании костюмов, а также развить социально-эмоциональные навыки такие как эмпатия, сотрудничество, эмоциональный интеллект. [1]

Актуальность темы очевидна. Сейчас перед школой ставится сложная задача: увлечь детей чтением и воспитать истинных патриотов своей страны. Однако несмотря на то, что М. Ауэзов является классиком казахской литературы, на изучение его творчества выделено очень мало часов. Мы считаем, что творчество Мухтара Ауэзова – благодатный материал для решения задач, прописанных в инструктивно-методическом письме.

Гипотеза: Изучение творчества М. Ауэзова с применением разных форм обучения способствует воспитанию истинного патриотизма и любви к художественному слову.

Цель работы – изучить творчество М. Ауэзова, способствующее воспитанию истинного патриотизма и любви к художественному слову, а также формы организации работы над литературным произведением, которые способствуют повышению интереса к художественной литературе и повышению уровня читательской грамотности.

Задачи:

1. Изучить произведения М.Ауэзова, представленные в школьной программе
2. Изучить нестандартные формы работы над литературным произведением
3. Провести анкетирование на знание творчества М.Ауэзова
4. Составить комплекс занятий по произведениям М.Ауэзова
5. Проанализировать значимость комплекса занятий для воспитания патриотизма и любви к чтению

Объект исследования: творчество М.Ауэзова

Предмет исследования: произведения М.Ауэзова, включенные в курс школьной программы и нестандартные формы работы над произведением.

Методы исследования: анкетирование, опрос, эксперимент, анализ данных, изучение литературных источников.

База исследования – ЧУ «Колледж ЗЕРЕК» (1-е курсы базы 9 и 11 классов), ОШ №19 города Костаная (2, 4, 7 классы).

В ходе работы над темой мы выявили, что творчество Мухтара Ауэзова практически не изучается в начальном звене (2 фрагмента из произведения «Путь Абая» во 2 классе), а в среднем звене на изучение его творчества выделено катастрофически мало часов (4 часа в 6 классе и 10 часов в 11) на уроках казахского языка и литературы. Из программы русской литературы его творчество убрали полностью.

Мы провели анкетирование среди студентов колледжа 1 курсов базы 9 и 11 классов и учащихся 7 класса ОШ №19 города Костаная на знание творчества М.Ауэзова. Анкетирование показало, что всего 36% обучающихся колледжа могут назвать произведения Ауэзова, а среди учащихся 7 классов этот процент еще ниже (22% респондентов).

Изучив нестандартные формы работы над литературными произведениями, мы составили комплекс занятий по произведениям М.Ауэзова и предложили обучающимся принять участие во внеклассной работе. Первое время дополнительные занятия посещали несколько человек (5), но со временем людей становилось больше. Сейчас на дополнительные занятия по изучению творчества М.Ауэзова ходит 18 человек. Сейчас ребята иногда сами предлагают произведения, с которыми они хотели бы поработать, поэтому комплекс занятий мы немного корректируем.

На основании проведенной работы можно сделать **вывод**, что творчество М.Ауэзова по-прежнему очень актуально и интересно для детей, нужно лишь подобрать правильные, современные, близкие обучающимся формы работы над

произведениями. Также, работа над произведениями учит восхищаться природой родного края, ценить свою землю, а значит формирует истинный патриотизм.

Мы планируем продолжить работу по созданию комплекса занятий и расширить не только список изучаемых произведений М.Ауэзова, но и список казахстанских писателей-классиков, изучение творчества которых незаслуженно сократили в школах.

Список литературы:

1. Инструктивно-методическое письмо 2022-2023 учебный год
2. УМК «Литературное чтение»
3. УМК «Русская литература»
4. Нурпеисов Р. «Ауэзов и Алаш», Алматы, 1995.
5. Анастасьев Н. «Трагедия триумфатора» (серия ЖЗЛ), Москва, 2006.
6. Анастасьев Н. «Трагедия триумфатора», (изд. 2-е, исправленное и дополненное), Алматы, 2007.

МУХТАР АУЭЗОВ И ЕГО НАСЛЕДИЕ

Насырова Гульназ, студентка 1 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Утенова Гульвира Сапановна, преподаватель казахского языка и литературы

Актуальность темы заключается в том, что Мухтар Ауэзов был стержневой фигурой в развитии казахской литературы и культуры, и что его произведения продолжают оказывать неизгладимое влияние на народы Казахстана. Казахстан и не только. Как писатель, драматург и культурный деятель, Ауэзов сыграл ключевую роль в формировании культурной самобытности казахского народа и в содействии более глубокому пониманию и оценке его наследия.

Проблема. Проблема заключается в незнании нынешнего поколения о культурном наследии великого поэта и сложности темы. Сложность темы, вероятно, возникает из-за изображения социальных и культурных проблем того времени в его произведениях и исследования человеческих эмоций, отношений и интеллектуальных занятий в его произведениях.

При изучении творчества Мухтара Ауэзова можно поставить несколько целей:

- ✓ Понимание культурного и исторического контекста: Ауэзов жил и писал во время значительных политических и культурных перемен в Казахстане, и его произведения глубоко укоренены в событиях и переживаниях его эпохи. Важно понимать исторический контекст, чтобы в полной мере оценить темы и идеи его произведений.
- ✓ Анализ литературного стиля и техники: Ауэзов был искусным писателем, и его произведения характеризуются богатым и запутанным повествованием, яркими характеристиками и проницательными комментариями о человеческой природе и обществе.

- ✓ Изучение тем и посланий. В работах Ауэзова часто исследуются универсальные темы, такие как любовь, дружба, власть и социальная справедливость. Изучая эти темы, можно глубже понять состояние человека и проблемы, с которыми сталкиваются люди в разные эпохи и культуры.
- ✓ Ценить культурное наследие: Ауэзов был страстным защитником казахской культуры и самобытности, и его работы являются важной частью культурного наследия Казахстана.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие **задачи**:

- изучить биографию Мухтара Ауэзова;
- провести обзор писательской карьеры Ауэзова;
- выявить вклад в модернизацию Казахстанского общества.

Анализ «Мухтар Ауэзов - ум и душа эпохи» предполагает изучение жизни и творчества казахского писателя и драматурга Мухтара Ауэзова, которого многие считают «умом и душой эпохи» начала 20-х гг. века в Казахстане. В центре внимания анализа будет то, как Ауэзов отражал культурные, социальные и интеллектуальные тенденции своего времени в своих произведениях.

Жизнь и карьера: биографические данные, образование и жизненный опыт Ауэзова будут изучены, чтобы понять предысторию и влияние, сформировавшее его жизнь и карьеру.

Литературные произведения: изучение романов, пьес и стихов Ауэзова, включая анализ его стиля письма, тем и посланий, будет проводиться для понимания его литературного вклада и культурных и социальных проблем, которые он затрагивал в своих произведениях.

Исторический контекст: исследование исторического и культурного контекста, в котором жил и писал Ауэзов, включая влияние политических и культурных изменений в Казахстане в начале 20-го века, будет предпринято для понимания более широкой культурной и интеллектуальной среды, в которой работал Ауэзов.

Наследие и влияние: будет проведено исследование продолжительного влияния Ауэзова на казахскую и мировую литературу и его влияние на последующие поколения писателей, интеллектуалов и деятелей культуры, чтобы понять его значение в казахской литературной традиции.

Целью этого анализа будет дать тонкое и всестороннее понимание Мухтара Ауэзова как «разума и души эпохи», контекстуализировать его место в казахской литературной традиции и осветить культурные и интеллектуальные тенденции Казахстана начала 20-го века.

Результаты исследования показали влияние творчества Мухтара Ауэзова на казахскую литературу и культуру.

Выводы. Мухтар Ауэзов через свои литературные произведения воплощает разум и душу эпохи, в которой он жил. Он исследовал сложные человеческие эмоции и переживания, отражающие культурные, социальные и политические реалии Казахстана и оставившие неизгладимый след в литературном и культурном наследии страны. Новаторский стиль Ауэзова,

сочетающий элементы традиционного казахского повествования с современными литературными приемами, продолжает очаровывать публику и вдохновлять будущие поколения.

Есть несколько вариантов решения проблемы неосведомленности молодежи о творчестве Мухтара Ауэзова: включение произведений Ауэзова в систему образования: включение произведений Ауэзова в учебную программу в школах и университетах может помочь молодым людям познакомиться с его произведениями и повысить их осведомленность о его вкладе в казахскую культуру и литературу.

Организация культурных мероприятий и мероприятий. Проведение таких мероприятий, как чтение книг, театральные представления и выставки, посвященных жизни и творчеству Ауэзова, может способствовать повышению осведомленности о его достижениях и стимулировать интерес к его творчеству.

Использование современных технологий. Использование современных технологий, таких как веб-сайты, социальные сети и онлайн-платформы, для продвижения произведений Ауэзова и повышения их доступности для молодежи может помочь охватить более широкую аудиторию и воспитать новое поколение поклонников.

Поощрение академических исследований: Поощрение научных исследований и исследований жизни и творчества Ауэзова может помочь создать новые взгляды и идеи, которыми можно поделиться с широкой общественностью, и способствовать более глубокому пониманию его вклада в казахскую культуру.

Сотрудничество с литературными и культурными организациями. Работа с литературными и культурными организациями как на национальном, так и на международном уровне может помочь привлечь внимание к творчеству Ауэзова и способствовать более высокой оценке его достижений.

Литература

1. Адамбекова, Г. (2017). МухтарАуэзов и казахская литературная традиция. Лондон: Рутледж.
2. Ахмедова, Р. (Ред.). (2019). МухтарАуэзов и его время: Очерки в честь 120-летия со дня рождения великого казахского писателя. Алматы: Казахский национальный университет им. аль-Фараби.
3. Даулеткерей, Б. (2017). МухтарАуэзов: Жизнь и творчество казахского народного писателя. Бишкек: Кыргызский национальный университет.
4. Джонс, С. (2021). Наследие МухтараАуэзова: исследование казахской литературной традиции. Улан-Батор: Издательство Монгольского национального университета.
5. Кудайбергенова, З. (2019). МухтарАуэзов и казахское интеллектуальное наследие. Астана: Казахская академия наук.
6. Мендикулов, А. (2016). Разум и душа МухтараАуэзова: критическое исследование его жизни и творчества. Алматы: Казахский национальный университет искусств.
7. Мухтар, А. (2019). Собрание сочинений МухтараАуэзова (т. 1-10). Алматы: Казахская академия наук.

М.ӘУЕЗОВ ӘНГІМЕЛЕРІ АРҚЫЛЫ ЖЕКЕ ТҰЛҒАНЫ ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Есенжол Зарина Есенжолқызы

«М.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Сарсекова Гүлжан Кусмановна

Педагогика пәнінің оқытушысы, педагог-шебер

Өзектілігі: Әлемдік ірі құбылыс, ғұлама жазушы М.Әуезов қазақ халқының рухани байлығын бүкіл дүние жүзіне паш етті. Өзінің саналы ғұмырын қазақ әдебиеті мен мәдениетіне, тарихы мен ұлттық өнеріне арнады.

Мәселе: Біз білімді ұрпақ, білімді тұлға дегенде рухани жан-дүниесі бай, білімі мен біліктілігі жоғары, талап-талғамы терең, салауатты өмір салтын дұрыс қалыптастырған тұлғаны айтамыз. Қазіргі жаңа қоғамда тек білімді болу жеткіліксіз, сондықтан әрбір жеке тұлғаның бойында адамгершілік, ізгілік, кішіпейілділік, қайырымдылық, отансүйгіштік және тағы басқа да қасиеттерді қалыптастыруда М.Әуезов әңгімелерін оқытудың маңызы зор.

Жұмыс мақсаты: М.Әуезов әңгімелерінің жеке тұлғаны қалыптастырудағы маңызын айқындау.

Міндеттері: М.Әуезов әңгімелерінің мәнін ашу

М.Әуезов әлем әдебиетінде жалпыадамзаттық құндылықтар негізінде өрнекті із, тағылымды табыс қалдырды. М.Әуезов мұрасы қазақ әдебиеті көкжиегін кемелдікпен толықтырып, қазақ руханиятына даңғыл жол салуымен де ерекшеленеді. Мұхтар Әуезов есімі Абай есімімен рухани сабақтастықты жалғастырып, адамзаттық құндылықтар шеңберін шеберлікпен дамытуымен де асқақтай түседі.

Жазушының шығармашылық өнегесі мен адамдық бейнесі баршаға үлкен өнеге мектебі болды. Оның ғұмыр жолы үлкен де күрделі кезеңдерден тұрса да, жазушы таланты ерте мойындалып, бағаланды. Қаншама еңбектер жазылып, тарих қойнауына ізсіз аттанып кетіп жатыр, ал Мұхтар Әуезов еңбектері бүгін солардың бәрінен озып, тарих таразысынан өтіп, дүниежүзілік үлкен әдебиетке барып қосылды. Оның есімі туған халқының әлем алдында бетке ұстар тұлғасына айналып, ал мұралары жалпыадамзаттық құндылықтарға толық тәлім бере алады.

Қазіргі қоғамдық-гуманитарлық ғылымдар саласының білім беру үрдісінде кеңінен қолданылып келе жатқан парадигманың бірі рухани құндылықтардың әдіснамалық негізін құрайтын «гуманистік» парадигма болып отыр. Бұл парадигма адамдардың әлеуметтік мәдениетте дамып жетілуінің нәтижесінде қалыптасқан. Адамға деген ізгілікті көзқарас білімді гуманитарландыру мәселесін туындатып, оның қоршаған әлемді тануға деген ізгілікті көзқарасын қалыптастыру, өзін-өзі дамыту, шығармашылығын шыңдау ретінде танылады. Бұл ретте гуманитарлық пәндерді меңгертуде жастарды адамгершілік, мораль нормаларына тәрбиелеуді басты назарда ұстаған жөн. Гуманистік парадигма тұрғысынан білімнің соңғы нәтижесі әр адамды әлемде болып жатқан жағдайларға бей-жай қарамайтын, жаңалыққа, жаңа тәжірибеге

ашық, өзін дамыта алатын, еркін әрекет субъектісі етіп қалыптастыру болып табылады.

Ұлы жазушы М.Әуезовтің шығармашылығын «гуманистік» парадигма негізінде оқытудың орны ерекше. Гуманистік парадигманың көздеген негізгі мақсатының бірі білімді, жаны ізгі адамдарды тәрбиелеп, қол жеткізген нәтижелердегі негізгі құндылықтарды ізгілікке бағыттау. Сол арқылы қоғамда заманға сай ұлттық құндылықтарын бойына молынан сіңірген, жаңаша ойлайтын жеке тұлға қалыптастыру.

Жас ұрақтың бойында халықтың салт-дәстүрін, өнерін, ана тілін қадірлейтін, Отанын, елін, жерін сүйетін жан жақты жетілген, саналы намысқор патриот тұлға қалыптастыруда М. Әуезов шығармаларының ықпалы зор. Шынай өмірді дәл сол қалпында түсірген ұлы жазушының қай әңгімесін, повесін, романын оқысаң да, еш жалықпайтын, қазақтың жалпақ тілімен әсерлі жазылған нағыз өмірді көре аласың. Олар әлем таныған «Абай жолынан» бастап, «Қараш-қараш оқиғасы», «Көксерек», «Жетім», «Оқыған азамат», «Қыр суреттері», «Үйлену», «Сөніп-жану», «Кім кінәлі?», «Ескілік көлеңкесінде» т.б. шығармалары.

Жазушы шығармаларынан сол замандағы қоғамдық өмірде орын алған алуан түрлі мәселелерді - ауыл адамдарының өмір тұрмысы, күн көрісі, үйлену, отбасын құру және құдаласу, қыз ұзату сияқты әдет-ғұрыптар, оқыған жігіттердің мінезі, іс-әрекеттерін байқауға болады. Осының бәрі адамгершілік идеялар әйелдің бас бостандығы, әділеттілікті жақтау тұрғысынан көрсетіледі. Жазушы әңгімелерінде адамдардың жанашыры болуға ұмтылып, қайғы қасіретке душар болған жетім, жесірлердің ауыр халін тебірене бейнелеуінен оның шығармасындағы гуманистік сипаттың пафосы сол кездің өзінде аса күшті болғанын байқауға болады.

М. Әуезовтің «Көксерек» әңгімесінде білім алушыларды ең алдымен оның оқиға желісі қызқтырады. Әсіресе, бұл әңгіме ер балаларды ерекше елең еткізеді. Автор осы әңгімесінде адамдар әлемі мен қасқырлар әлемін қатар алып, адамдардың сол қасқырлардан да қатал екенін көрсетуі - әңгіменің басты мәселесі. Көксеректі жауыздыққа итермелеген де сол адамдардан көрген жәбірі. Әңгіме ішіндегі басты проблеманы оқушыға ұғындыру үшін, әңгіменің алғашқы беттерінен-ақ соған жетелеп отыру қажет. Осы әңгімені оқи отырып білім алушы оқиғаны ой елегінен өткізіп, оның шешуін табушы рөлін атқаруы тиіс.

Сондай-ақ, М.Әуезовтің «Қараш-қараш оқиғасындағы» негізгі кейіпкер Бақтығұлдың іс-әрекеті ұрлыққа жата ма? - деген ой төңірегінде пікірталастыра отыра ойларын дәлелдету – білім алушыны шығарманың мазмұны мен идеясына көз жүгіртуге, проблемаларды бүгінгі күнмен байланыстырып қарастыруға. ізденіске, өзіндік танымын ашуға, өз пікірін, көзқарасын білдіре алуға жетелейді.

«Қорғансыздың күні» шығармасы оқырманның көз алдына байырғы қазақ ауылындағы кедейлер өмірінің бір көрінісін тамыр-тереңінен қопарып әкеліп, бейшара, қорғансыз жандардың тұрмыс-тіршілігіндегі жан түршігерлік азап пен ауыртпалықты аса шыншылдықпен әсерлі баяндайды. Жазушы өмір

шындығын, заман сипатын, адамның тіршілік-тынысымен байланыстыра, сабақтастыра шебер әңгімелеп жеткізеді. Оқиға басталғаннан-ақ оқырманды қорқынышты бір үрей сезімі билейді. Тағдыр тауқыметін арқалаған жүдеу үйдегі соқыр әйел, кәрі әже, жас қыздың зарлап калуы кімді болса да тебіrentпей қоймайды. Тек Ақан сияқты қатыгез, жауыз болыс қана міз бақпай, өзінің айуандық бет-пердесін біртіндеп ашады, қара ниет ауыл әкімінің тағылық қылықтары әшкереленеді. Жас қызды зәбірлеп, зорлық көрсетуі Ақанның азғындығын, адамгершіліктен жұрдай екенін дәлелдейді. Сондай-ақ оқырман Ақан, Қалтай сияқтылардан ешқандай жақсылық күтуге болмайтынын түсініп, ұғынады. Қорлыққа жаны төзбеген, жауыздықтың құрбаны болған Ғазизаның әкесінің моласына барып, үсіп өлуі себебін жазушы өте анық та дәл шебер суреттейді.

Жазушының төлтума шығармасына С.Мұқанов: «1921 жылы жазған «Қорғансыздың күні» атты алғашқы әңгімесімен Мұхтар шын мағынасындағы европалық прозаның дәрежесіне көтерілді» деп баға берген. Ал, Қ.Сыздықов «Қорғансыздың күні» жөнінде: «Осы әңгімеде тек құрдымға кеткен қайғы-мұң ғана емес, мұнда білінер-білінбес болса да бұлқынып жатқан қайсар күш бар, қарауытып тұнжыраған мылқау ағыстың астында жатқан табан толқын бар сияқты» - дейді. «Қорғансыздың күні» арқылы ол заманының шынайы көрінісін, ащы шындығын, тұтас бір қорғансыздар әлемінің мұң-зарын көрсетіп, оқырманның ішкі сезімін оятарлық жан түршігерлік оқиғаны баяндайды.

Бүгінгі білім беру үрдісіндегі «гуманистік» парадигманың негізінде жазушының аталмыш әңгімелерін оқыту педагогиканың прогрессивті ұстанымдарын сақтай отырып гуманистік құндылықтарды дамыту арқылы жеке тұлғаның бойында кайырымдылықты, шыншылдықты, әділдікті, еркіндікті қалыптастырудың тиімді әдісінің бірі болары анық.

Қорыта айтқанда, М.Әуезовтің көркем әңгімелерін қазіргі білім беру үрдісінде тереңірек оқытып, таныту арқылы білімді игеруші тұлғалар өздерінің теориялық, әдістемелік білімдерін толықтырып қана қоймай оларды өмірде қолдануға дағдыланады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Мұхтар Әуезов туралы естеліктер. 2-бас. Құраст. Дияр Қонаев, Санагүл Майлыбаева, Әндібек Қуанышбаев. - Алматы: «Білім» баспасы, 2007. - 288 бет.
2. Саурбаева С.Б. М.Әуезов әңгімелерін жанаша көзқараспен оқыту//«Әуезов оқулары» республикалық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары, Семей, 2007.-46-49б.б.
3. Тұрғынбаева Б.А. Қазіргі білімнің негізгі парадигмалары//Рухани жаңғыру: ХХІ ғасырдағы заманауи білім беру кеңістігінің парадигмалары. Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының материалдары. Қазақстан, Тараз, 2 том. 2018.- 3-4 бб.
4. <https://articlekz.com/kk/article/32504>

ПРООБРАЗЫ ПРИРОДЫ, ЧЕЛОВЕКА И ЖИВОТНОГО В ТВОРЧЕСТВЕ МУХТАРА АУЭЗОВА.

Сыздыкова Диана, студент 4 курса «Учреждение «Колледж «Семей»
Научный руководитель: Ревина Евгения Петровна, преподаватель
специальных дисциплин.

Актуальность: Тема моего доклада актуальна в наши дни, так как в Республике Казахстан проходит программа «Рухани Жангыру».

Проблема: Современное молодое поколение не знает о многогранности произведений Мухтара Ауэзова.

Цель работы: Ознакомить с образами природы, человека и животных в творчестве Мухтара Ауэзова.

Задачи: Изучить произведения автора и выявить взаимосвязь между ними, ознакомиться с творчеством иллюстраторов произведений Мухтара Ауэзова, выполнить зарисовки к произведениям Мухтара Ауэзова.

В докладе раскрывается важное значение образов природы, людей и животных в прозе М. Ауэзова. Данное исследование связано с актуальной культурной и ментальной спецификой казахского этноса и других народов нашей многонациональной страны. Прообразы, сформированные людьми, жившими во время кочевания казахского народа, показываются как первотекст, моделирующий современные художественные формы в различных видах искусства и в частности - литературе. Исследование осуществляется на основе материала ранней прозы М. Ауэзова. Чаще я буду ссылаться на произведения «Серый лютый» и «Путь Абая». Определен основной конфликт анализируемых произведений.

Прообраз – нечто или же некто, служащее образцом, тем на что можно походить или от чего можно перенимать черты, как и внешние так и внутренние. Прообраз в литературе вещь обыденная. Большинство, если не все произведения, хоть как-то походящие на реальный мир и являются продуктом влияния этого самого мира на ум, мышление и решения писателя.

Конкретно в нашем случае, я буду рассматривать прообразы казахского эпоса, из которого уже происходит литература, вплоть до современной. Эпос казахов основывался, в основном, на мифологических элементах мировоззрения тюрков как последователей тенгрианства. Важнейший из этих мировоззренческих элементов – гармония с природой, понимание неба, земли, животного, растения и человека как единого целого. Животные (волк, собака, конь, олень и др.) были для казахов помощниками, попутчиками, источниками пищи и одежды. Почитание определенной местности и определенных животных – характерная черта мирозерцания древних казахов. Антропоморфические мифы часто выступают центральным мифопоэтическим концептом, который отразился во многих фольклорных и художественных произведениях. Можно с уверенностью заявить, что в XX веке мифологизм становится основополагающим свойством литературы. Мифологическая проза занимает огромное место в казахской литературе. Примером этому может служить творчество М. Ауэзова, Р. Сейсенбаева «Трон Сатаны», О. Бокеева «Человек-Олень», А. Тынибекова «Исполины» и других.

Центральные персонажи произведений М. Ауэзова зачастую являются животными, описываемые людскими качествами или людьми, описываемые животными характеристиками. В обоих случаях на первый план выходит описание их уникальных повадок, черт характера и их взаимоотношения с окружающей природой. Эта связь позволяет с уверенностью заявлять о влиянии окружающей среды на мотивы фольклора в казахской устной и в последствии письменной литературе. Пришедшие еще со времён кочевого образа жизни прообразы зверей, живших неподалёку от людей и природы, с которой им доводилось сосуществовать почти все время. Всё это заметно повлияло на текст и мотивы произведений М.Ауэзова, и на казахскую литературу в целом.

М. Ауэзов также использовал в своих произведениях тотемические отношения к животным, строил их архетипы и прописывал сюжеты. Произведение «Серый лютый» я выбрала ввиду того, что это произведение, максимально подходящее для исследования данной темы. Заглавие произведения «Серый Лютый» также отсылает читателей к тотемным образам волка и почитание его в различных культурах.

Коксерек представляется М. Ауэзовым как символический образ высшего существа, самодостаточного, смелого, свободного, дерущегося с противником либо до победы, либо до смерти. «...матерый, с теленка ростом, до того лют, до того страховиден...».

Теперь рассмотрим другой тотемный образ, показанный в рассказах М. Ауэзова: образ собаки. Как известно, в европейской и славянской культурах всегда существовал симбиоз устных преданий, языческих и христианских мифов. Благодаря этому образовалось специфическое отношение европейцев и славян к природе, домашним и диким животным. В европейской культуре и литературе собака представлена как друг человека и охранник домашнего очага. Она была не только домашним животным, но и сказочным помощником, преданным и верным другом.

Дружба человека и собаки длится более пятнадцати тысяч лет. Подчинение собаки воле человека положило начало приручению диких животных человеком. У М. Ауэзова собака предстает не только спутником человека, но и незаменимым помощником. Она защищает от нападения хищников скот, охраняет жилище, помогает охотиться.

Как видно из вышеприведенного обзора, собака изображена высоконравственным, сугубо положительным образом. Это, по сути, архетип друга и помощника. Однако собака в славянской мифофольклорной традиции – это только помощник героя. А волк в тенгрианстве – мифический образ, соизмеримый с Богом.

Что касается отношения к волку в разных фольклорных традициях, то оно амбивалентное (двойственное). В славянской мифологии оборотень (волкодлак, вурдалак) соединил в себе черты фольклорного образа и заимствования из представлений о христианской демонологии. Эта амбивалентность в полной мере раскрывается в рассказе «Серый Лютый»: У М. Ауэзова, помимо людей, волк противопоставлен и правильным псам,

являющимися одновременно и архетипами, и тотемами: «Пес и волк столкнулись на снежном откосе, и пес с разгону сшиб волка с ног, но и сам покатился, не устояв. Оба вскочили, сцепились клыками и разошлись с окровавленными пастями, хрипло дыша. Нашла коса на камень...»

Не маловажной частью поэзии М.Ауэзова является природа. Описание окружения героев произведений помогает лучше влиться в происходящее и прочувствовать тот спектр эмоций, что чувствовали герои, взаимодействуя с природой. Детальное описание природы от травинки степи до журчащих рек и пронсящегося ветра придает сценам в произведении более живую, приземленную, а главное понятную читателю атмосферу происходящего. Наилучшим описанием природы из имеющихся произведений писателя обладает «Путь Абая», за что был неоднократно оценён как критиками, так и читателями. Конкретно для этого случая М.Ауэзову помогло непосредственное нахождение на описываемой территории, что многократно улучшает качество описания за счёт наличия натуры.

Результаты исследования: Результатом исследования являются иллюстрации, выполненный мной по мотивам произведения «Серый лютый», которые могут быть использованы в качестве наглядного материала при изучении творчества Мухтара Ауэзова, а также при оформлении тематических альбомов, плакатов, афиш и т.д.

Выводы

В итоге проведенного исследования можно сделать вывод, что в ранней прозе М. Ауэзова преобладают универсальные характеристики прообразов волка и собаки на основе мифов. Автор использует прием интертекстуальности мифологических образов и структур, вводя их в ткань художественного произведения. Мифообразы волка и собаки в произведении М. Ауэзова актуализируют кочевую культуру. На первый план выходит важность естественных, природных составляющих характера персонажей. Можно отметить и преобладание пейзажных зарисовок в произведениях М. Ауэзова. Таким образом, включенные в авторский текст древние мифологические и фольклорные схемы творчески переосмысляются. Основным конфликтом анализируемых произведений заключается в столкновении двух типов культур – «цивилизационной» и «природной». Мотив превращения в исследуемых произведениях выражает стремление автора актуализировать оппозиции «человек-зверь» и «природа-цивилизация».

Литература:

- 1 Жанысбекова Э. Функции мифа в художественном произведении: классификационный аспект // Science and Education Studies, – Stanford University Press, 2015, №2
- 2 Алтыбаева С.М. Казахская проза периода независимости: традиция, новаторство, перспективы. – Алматы: КазНПУ им. Абая
- 3 Шайдуллина Л.Д. Тенгрианство – религия тюрков

МУХТАР ӘУЕЗОВ ЖӘНЕ ӘЛЕМ ӘДЕБИЕТІНДЕГІ РУХАНИ ҮНДЕСТІК
Қабышова Айсұлу Берікқызы 21-ББ-1 -топ студенті,

Абай атындағы Шығыс Қазақстан гуманитарлық колледжі
Ғылыми жетекшісі: Оқасова Ғалия Тұрысбековна, қазақ әдебиеті пән
оқытушысы

Зерттеудің өзектілігі. Табиғат тепе-теңдігінің бұзылуы. Әдебиет алыбы М. Әуезов сонау ХХ ғасырдың басында табиғат тепе-теңдігінің бұзылуына, қоғамда болып жатқан әр түрлі саяси жағдайларды өз шығармаларында ой толғайды... Әлем әдебиетіне шолу жасайды.

Қасиетті **Құран Кәрімде:** «Ол сондай Алла әр нәрсенің жаратылысын көрікті етіп әсемдеді», – деген аят бар. («Сәжде» сүресі, **7-аят**). **Құран Кәрім** айнала қоршаған орта мен табиғатты Алланың сұлулығы, сән-салтанатының көрінісі деп суреттеген. Шынында Алла тағала мына әлемді көркем әрі сұлу жаратқан. Әр мақұлық табиғаттың үйлесімімен және белгілі бір мақсатпен жаратылған.

М. Әуезовтің «**Көксерек**» повесі – өзінің проблемалық өзектілігі жағынан, тақырыптық ерекшелігі жағынан бітімі бөлек шығарма.«Көксерек» повесі 1929 жылы жазылған. «Көксерек» әңгімесі мажар, поляк, монғол, неміс, эстон, голланд тілдеріне аударылған. Әңгіме сол дәуірде үлкен бағыт алған **адам-табиғат** тақырыбына құрыла білген.

Зерттеудің мәселесі:Зерттеу мәселесі ретінде табиғат пен адамның байланысы. Бұл күндері қазақ халқы мен бүкіл әлем халықтарының рухани мәдениетінің аясында Мұхтар Әуезовтің тамаша тұлғасы Қазақстанның құдіретті бейнесінде бұрынғыдан да жарқырап көрінуде. Ұлы жазушының ұлан-ғайыр мұрасы зәулім көркем ғимараты іспетті, оның ішкі жиһазының сыр-сипатын білу, тану, рухани азық ету әлі талай жылдар мен ғасырларға созылатындығын айқындау

Зерттеудің мақсаты: Әлем әдебиетімен қазақ әдебиетінің өзара рухани үндестілігін айқындау.

Зерттеудің міндеті:

1. Жазушы шығармаларының өмір құбылыстарымен байланыстылығы
2. Ізденіс жұмыстарына баулу арқылы жас ұрпақтың ой өрісін рухани жан дүниесін байыту
3. Еркін сөйлеу дағдыларын жетілдіру
4. Заңғар жазушының шығармаларын құрметтеуге
5. Әлем әдебиетіне қызығушылықтарын ояту
6. Көкем шығармалар арқылы әлем әдебиетін сүйуге, елін–жерін құрметтеуге тәрбиелеу

М.Әуезов әлем әдебиетінің өзара байланысы туралы көп зерттейді.Әдебиет туралы құнды ойларын ортаға сала отырып М.Әуезов былай деп жазды: «Әдебиетіміздің әлем әдебиеті мен ішінара байланыс қарым-қатынастарын олардың бір-біріне жақындаса араласуымен қатар зерттеу дұрыс. Бұны әдебиет тарихы ғылымының және зор мұраты деп санау керек».

Зерттеудің нәтижелері: Осы Мұхтар Әуезовтың еңбектерін қарай отырып, тағыда басқа шығармалармен байланысын байқадым.

Мұхтар Әуезовтың аудармасы арқылы әлем әдебиетінің озық үлгісі «**Ақ азу**» ХХ ғасырда қазақ оқырмандарының жүрегінен орын ала білді.

Аз ғұмыр кешсе де есімі әлем әдебиетінде алтын әріппен қалған бірден-бір дарынды, қайталанбас тұлға – Джек Лондон. Джек Лондонның шығармашылық лабораториясының негізгі орталық нүктелері **адам-табиғат-өркениет**. Осы үш тепе-теңдік санатында ой қозғаған ойшылдың ірі шығармаларының негізгі идеясы да сол ғаламзат өркениетіндегі табиғат пен адам арасындағы байланысты қамтиды. Осы орайда жазылған гуманистік бағыттағы ең атақты шығармасы – «**Ақ азу**». Дж. Лондонның «**Ақ азу**» романы – автордың үлкен қырағылығының нәтижесінде дүниеге келген туынды. Жазушы шығармасын жақсылықпен аяқтайды. Оқырмандар қасқырдың қиын да қызықты тағдырына куә болады, Адам мейірімі жібітпес қаратас жоқ.

«Табиғаттың таза мақұлықаты үшін тұқым жалғар ұрпақтан қымбат ештеңе жоқ» Шыңғыс Айтматов

Рухани әлемі мен мәдени өмірі таяқтың екі ұшындай егіз жаратылған қазақ-қырғыз халықтарының сабақтастығын нығайта түскендей ХХ ғасырдың орта шенінде «Адамзаттың Шыңғысы» атанған Айтматовтың найзағай жарқылы әдебиет көгінде ерекше құбылыс боп бой берді. Оның қаламгерлік қыры мен сол кезеңдегі қоғамдық үдеріс біріне-бірі келіспей кері ағып жатса да, әдебиет көшкінінде сыбағалы бағасы оң шешімін тауып, әлемдік классиктермен иық тіресетін дәрежеге көтерілді.

Бұл идеяны төңіректетін тағы бір мәселе: адамның ашкөздігі, тойымсыздығы. Қараңыз, Мойынқұм даласында ақбөкендер жөңкіліп жортып барады, оны Аққұртқа әулеті жыңғыл арасынан көріп-ақ тұр. Бірақ таяқ тастам жердегі жемтігіне ұмтылмау себебі неде? «Өйткені олар тоқ болатын, ал мынандай ми айналған ыстықта тоқ қарынмен жел аяқ ақбөкендердің соңына түсіп қуалау өзіңе-өзің ажал тілегенмен бірдей. Ең бастысы – бөлтіріктерді сұрапыл сүргінге салуға әлі ертерек еді.

Дүние дүние болып жаралғалы бері нендей мақұлық өз ұрпағы үшін күресіп келеді. Табиғаттың заңдылығы солай. Ұрпақ өсірмей, із қалдырмай, дүниеден көшу – жоғалу. Романдағы бүкіл адамзаттың мүддесі үшін **ЖАН ПИДА** еткен Авдий Калистратов пен Иса пайғамбар болса, өз нәсілі үшін **ЖАН ПИДА** еткен кейіпкерлер Аққұртқа мен Бостон болып шықты. «**Жан пида**» романындағы Ақбөрі мен Тасшайнар өмірі, т.б. қасқырлар өміріне байланысты суреттер де жазушының шындық өмірде көргендерімен тығыз байланысты.

Табиғат тепе-теңдігінің бұзылуы бұл әлемдік проблемалық мәселелердің бірі. ХХІ-ші ғасырдың басында жазылған О. Бөкейдің «**Қасқыр ұлыған түн**». Жазушы бұл шығармасында осы заманғы ғылым мен техника табыстары, жетістіктері емес, сол жетістіктердің көлеңкесінде қалған жадау тіршілік кешкен қазақ ауылдары, ондағы адамдар тағдырын көрсетеді. Шағын әңгіменің кейіпкері Арайдың өз ауылының мүшкіл халін айта келіп: «... Бірақ сіздер мұндай ауылды менсінбей, тура, түзу де, жайлы тегіс жолмен үлгілі селоға тартасыздар, тек сондай тамашаны ғана көріп жазасыздар», - деуі сол кезде ешкім айта алмайтын әлеуметтік шындық екені даусыз. Жазушы өзінің

көптеген туындыларында өмір шындығын, объективті жақтарын саралай отырып, өзі қалаған рухани-адамгершілік идеалды шығармаларына арқау етеді.

Қорытынды. Ұлы жазушы, ғалым, қоғам қайраткері М.Әуезовтің көркем мұрасы біздің төл әдебиетіміздің ғана емес, бүкіл адамзат мәдениетінің де бағалы жетістігі екені тарихи шындық. Оның шығармашылық қарымы ауқымды да бай. Романшы, драматург, әдебиетші ғалым, аудармашы – бұл ұлы қаламгер дарынның толық емес тізімі. Оның Көксерек туралы жазған әңгімесі асқан шеберлікпен жазылған, ХХ ғасырдағы қазақ әдебиетінің және әлем әдебиетінің алтын қорына мәңгілік енді.

Ұсыныс: Ғұлама әлеміне терең үңіліп, өмірі мен шығармашылығына толық танысу мақсатында Мұхтар Әуезовтің шығармаларын мектеп қабырғасында көп насихаттау.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Әуезов М. әр жылдардағы ойлар. - Алматы: Казгосиздат, 1961.
2. Әуезов М. уақыт байланыстырушы жіп. - Алматы: Жазушылар, 1972.
3. Әуезов пен Исиналиев
4. Әуезов, Мұхтар Омарханұлы // үлкен кеңес энциклопедиясы : [30 т.] / ч. ред.А. М. Прохоров. - 3-ші басылым. - М.: Кеңес энциклопедиясы, 1969-1978 жж.
5. Жазушының шығармашылығына арналған Сайт, шығармалар, мұрағат деректері
6. Зелинский К. қазақ даласының эпосы // Огонек. -1957. - № 39. - Б. 25.
7. Қазақ әдебиетінің тарихы. Қазақ фольклоры. - Алматы: Ғылым, 1968.
8. Қасқабасов С. А. алтын кеніші.. - Алматы, 2000.
9. М. О. Әуезовтың 110 жылдығына арналған М. М. Әуезовтың мақаласы
10. Мұхтар Әуезовтің үй-мұражайы (фоторепортаж)

М. ӘУЕЗОВ МҰРАСЫН ЗЕРТТЕУ: ИННОВАЦИЯЛАР МЕН ӘДІСТЕР

Дүйсенбай Темірлан 3 курс

КГКП «Қостанай индустриалды-педагогикалық колледжі»

Ғылыми жетекшісі:Альжанова Аруна Мухтаровна (жалпы білім беру пәндерінің оқытушысы)

Өзектілігі: М.Әуезов – қазақ халқының ғасырға жуық өмірінің рухани шежіресін жазған, ұлт келбетін бар шындық айшықтарымен көрсете алған ірі тұлға. Ол ХХ ғасырдағы ең үздік шығармалардың бірін дүниеге әкелген нағыз кемел шығарманың авторы ғана емес, талғампаз зерттеуші. М.Әуезов арқылы төрткүл дүние Абайды танып, Абай арқылы Азияның кіндігіндегі көшпенділер елі тарихын зерделеп, дала пәлсапасына қанығады. Ол шәкірттік дәуірді басынан өткермей, әдеби майданға білек түре кіріскені тырнақалды шығармаларынан-ақ айқын аңғарылады. Көркем сөз құдіретін ерте ұғынған жазушы қазақ әдебиетіне құбылыс болып енді. Ұлттық сөзді биік белеске көтерді. Сол себепті М.Әуезовтің ұлы шығармалары қазақ халқының көнермес асыл мұрасы, ар-абыройы болып қала бермек.

Мәселе: Халқының мақтанына айналған М.Әуезовтің өмірі мен шығармашылық жолы, ізденістері жөнінде кеңес дәуірінде көлемді зерттеулер жүргізілгенімен, оның кейбір туындылары тұрпайы саяси сынға төтеп бере алмай, көз бен көңілден таса қалды. Шығармаларындағы ұлттық өрнектер, дәстүр ерекшеліктері дұрыс қабылданбай, пролеткульт талабына сай келгендей ғана әдеби айналымға түскен. Енді бүгін жоғалтқанымызды тауып ойсырағанның орнын толтырудың уақыты жетті

Зерттеу жұмысының мақсаты: Байырғы қазақ аулындағы әлеуметтік теңсіздік, әділетсіздік, озбырлық, отаршылдық, жалпы айтқанда қорғансыздар күні жазушы шығармаларының өзекті мәселесі. Алайда жазушы тәуелсіздікті ұмтылған халықтың қаншама қорғансыз болғанмен, рухтары мықты, намысқор екенін әр шығармасында көрсетіп отырған. Қазақ әдебиеті мен мәдениетінің барлық саласында теңдессіз еңбек еткен М.Әуезовтың ұлан-ғайыр мұрасын зерделеу.

Зерттеу міндеттері:

-М.Әуезов әңгімелеріне әдеби талдау жасату арқылы автор мұратын ұғындыру;

-Жазушы әңгімелерінің тақырыбын, идеялық-көркемдік мазмұнын ашу;

-Жазушының тіл шеберлігін таныту.

М.Әуезовтің әңгімелерін сөз еткенде оның бұл жанрдағы адамдардың кезең-кезеңге бөліп, жиырмасыншы жылдардағы революцияға дейінгі өмірді бейнелеп, отызыншы жылдарда совет шындығын суреттеуге көшкенін айту аз. Ол осы адымдарының әр тұсында творчестволық эволюциядан өтіп, қаламгер ретінде сатыдан-сатыға көшіп, яки өзінің суреткерлік сапарының әр адымында соны сыр ашып, тың түр тауып отырғанын айтуымыз керек. Бұл ретте Әуезов қаламынан төгілген өрнектер біздегі сөз өнеріне жаңа сапа дарытып, өзгеше бояу, ішкі қасиет боп сіңгені сөзсіз. Айталық, «Қыр суреттері». Сөзбен салынған ғажайып сұлу емес пе? Шап-шағын әңгімеге кешкі жылдың кейпі, көркі, демі, тынысы сыйып кеткен. Жан тебіренер жайдары пейзаж! Ал пейзаж – биік мәдениетті прозаға тән белгі. Демек, Әуезов әңгімелері арқылы қазақ прозасына европалық мәдениет дарыған.

Осының бәрі Мұхтар Әуезовтің эпикалық жанрдағы ұлы эпопеяға - өзінің бас кітабына барар жолдағы әрекеттері болатын. Демек, Әуезовтің әңгіме-повестері:

Бір жағынан қазіргі қазақ прозасындағы шағын және орта көлемді эпикалық түрлердің әсем үлгері болса;

Екінші жағынын, оның алда кезек күтіп тұрған бас кітабының баспалдақтары болып табылады.

Түгіндеп келсек, осы сөз болған әңгімелерді жанрлық тұрғыдан қазақ әдебиетін байытқан шығармалар деп нақты айта аламыз. Бұл психологиялық, енді бірі – әлеуметтік, екіншісі – философиялық т.б. Барлығы да адам жанының қалтарысын, сезім құбылыстарын, замана шындығын, қоғам өмірін көрсеттуде жанрлық жағынан әр тарап болып келіп, қазақ әдебиетінің дамуына әлемдік, қала берді, классикалық деңгейде көтерілген шығармалар.

Мұхтар Әуезовтің жиырмамыншы жылдардағы әңгімелері әлем әдебиетінің озық ойшылдарының шығармаларымен сусындай отырып, келелі ой, келісті мазмұнын түп қазығы іспетті болды.

Зерттеу нәтижелері: М.Әуезовтің әңгімелерін сөз еткенде оның бұл жанрдағы адамдардың кезең-кезеңге бөліп, жиырмамыншы жылдардағы революцияға дейінгі өмірді бейнелеп, отызыншы жылдарда совет шындығын суреттеуге көшкенін айту аз. Ол осы адымдарының әр тұсында творчестволық эволюциядан өтіп, қаламгер ретінде сатыдан-сатыға көшіп, яки өзінің суреткерлік сапарының әр адымында соны сыр ашып, тың түр тауып отырғанын айтуымыз керек. Бұл ретте Әуезов қаламынан төгілген өрнектер біздегі сөз өнеріне жаңа сапа дарытып, өзгеше бояу, ішкі қасиет боп сіңгені сөзсіз. Айталық, «Қыр суреттері». Сөзбен салынған ғажайып сұлу емес пе? Шап-шағын әңгімеге кешкі жылдың кейпі, көркі, демі, тынысы сыйып кеткен. Жан тебіренер жайдары пейзаж! Ал пейзаж – биік мәдениетті прозаға тән белгі. Демек, Әуезов әңгімелері арқылы қазақ прозасына еуропалық мәдениет дарыған.

Қорытынды: Ұлы жазушының шығармаларында бейнеленген негізгі тартыс - әділет пен зорлық, тұтастық пен алауыздық, білім мен надандық, махаббат пен ғадауат майданында түптің түбінде жарқын өмірдің, нұр сәуленің, береке –бірліктің жеңетінін мадақтаған, өзі құлай сүйіп, сол жолға барлық қайрат жігерін, өз талантын, саналы ғұмырын арнаған – қазақ халқының өрісті келешегі мәңгілік деген асқақ арманды үміттің оты маздап жанып тұр.

Мұхтар Әуезов шығармаларындағы қорғансыздар рухы жеке адам рухынан бүкілхалықтық рухқа ұласа біледі. Суреткердің әрі ашық, әрі астарлы көркемдік-философиялық өлмес-өшпес ойларындағы ұлттық тәуелсіздік рухы, азаттық пен еркіндік сүйгені халқымыздың әрі қымбат, әрі қастерлі қайсар болмыстары, жігерлі де табанды шайқастары өміршең асқақтығымен ерекше көркемдік биіктерге жетелейді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

- 1.Қ.Байтанасова, С.Айтуғанова «Қазақ әдебиетін оқыту әдістемесі» Астана 2008 «Фолиант»
- 2.С.Мақпырұлы, А.Қыраубайқызы, К.Құрманбай.Қазақ әдебиеті әдістемелік нұсқау.Алматы: Мектеп 2008ж
- 3.Р.Нұрғалиев «Мұхтар Әуезов тағылымы»

ЕЛ БОЛАМ ДЕСЕҢ, БЕСІНГІҢДІ ТҮЗЕ

Бикишев Уаис 3 курс студенті, Рудный тау-кен-технологиялық колледжі
Ғылыми жетекшісі: Азбарова Шолпан Асылкановна қазақ тілі мен әдебиеті
пәнінің оқытушысы

Өзектігі:Салт-дәстүрлеріміз – рухани байлық, оны заман талабына сай қолданып, ұрпақтан-ұрпаққа аманат етіп қалдыру.

Мәселесі:Салт-дәстүріміз әдепке жетелейтін тәрбиелік мәні зор қазынамыз. Ал қазіргі таңда әдепке жат қылықтар жасап жатырмыз. Әсіресе, жастар, салт-дәстүр ескі наным-сенім дейді.

Мақсаты: Жастар арасында ұлттық салт-дәстүрлерді насихаттаудың тәрбиелік мәні зор екенін «рухани жаңғыру – болашаққа бағдар» мақалаға сүйіну арқылы қалыптастыру.

Міндеттері:

1. Салт-дәстүрдің ел арасындағы тәлімдік, тәрбиелік, халықтық мәні бар екенін дәлелдеу.
2. Бала тәрбиесі бесіктен. Ұлттық тәрбиеден тереңдеп нәр алып, рухани бай адам болуын қалыптастыру.
3. Жастарға салт-дәстүрдің *адам және ұлт* құндылығы екендігін жеткізу.

Салт дәстүр мәселесі қазіргі таңда алғашқы орындарды тіреп тұр. Қазақ халқында көптеген салт-дәстүрлер мен ырымдар бар. Бірақ өкінішке орай адамдардың көбісі ырым мен салт -дәстүрді шатастырады екен. Ата-баба өсиеті болып келе жатқан салт-дәстүрлердің өзіндік ерекшеліктері болса, ырым жырымдар арнайы тыйымдар үшін қолданылған. Қазақ өзінің салт-дәстүрін берік ұстанған халық. Біздің ұлттық дәстүрлерімізде қазақтың бет-бейнесі, таным-түсінігі, жалпы жаратылысы жатқандығы белгілі. Ата-бабамыз «жел бесіктен жер бесікке дейін» әрбір атаулы күнді тіршілігінен тыс қалдырмай, ат беріп, айдар тағып, ерекше дәстүрмен айшықтап қараған. Сондықтан болса керек, қазақ "Дәстүрің – дәулетің" деп бағалаған. Той – думандарда, жиындар мен мерекелерде орындалатын осы қазақ халқының салт-дәстүрлері оның ұмыт болмағанын паш етеді және тіршілік кәсібіне, наным-сеніміне, өмірге деген көзқарастарына байланысты ұрпақтан-ұрпаққа беріле ауысып, өзгеріп, жаңарып отырады. Қазіргі уақыттың өмір ағымына байланысты кейбіреулері түрленіп қана қоймай, жаңадан еніп те жатыр. Салт-дәстүрлердің ұрпақ тәрбиесіндегі мәні зор.

«Отан - отбасынан басталады» деген сөздің төркіні тереңде жатыр. Бүгінгі өсіп келе жатқан ұл-қызымыз ертең-ақ ер жетіп біздің орнымызға ие болатынын ескеруіміз керек. «Ат тұяғын тай басар» деген осы емес пе? Үй ішінде ерлі-зайыптылар баласының көзінше бір-біріне ауыр сөздер айтпақ түгілі, дауыс көтеруге болмайды. Анасы әрдайым балаларына әкеңмен ақылдас, әкеңнің айтқанын орында деп үнемі өз ұлттық болмысымызда бар тәрбиелік сөздерді айтып отырса, әке беделіне берер әсері мол. Осы жерде ұлы жазушы Мұхтар Әуезовтің "Абай жолы" романындағы тәрбиелі көрініске бағдарлай қарайықшы. «... Семей қаласында үш жыл оқып, жайлаудағы әке үйіне күн кешкіре жеткен он үш жасар Абай аттан түскен бетте амандасу үшін шешеге қарай жүреді. Осы кезде байсалды да ақылды Ұлжан: «Ей, балам анда әкеңдер бар, алдымен әкеңе барып сәлем бер!» – дейді. Сол сәтте балалық сезім жеңіп, қателік жіберіп алғанын түсінген жас Абай кілт бұрылып, ортасында әкесі Құнанбай бар шеткерілік тұрған оқшау топқа қарай адымдай жөнелді». Дана жазушы Мұхтар бұл көрініс арқылы халықтың жүрекке жылы осындай тамаша дәстүрінен хабарласу үшін емес, оның тәрбиелік жағына баға беріп отыр.

Қазақ халқы салт-дәстүрге өте бай халық десе де болады. Ата-бабамыз салт-дәстүр жағынан нық болған. Заманнан заманға жеткен дәстүрде, жете алмай қалған яғни аз адамның миында сақталған. Қазақтың салт-дәстүрлерін

жекелей атап өтер болсақ: қызға қатысты салт-дәстүрлер, үйлену салттары, есім қою, жалпы дәстүр бабадан қалған сан жетпес қазына. Ғасырлар бойы сақталған дәстүр, қазіргі заманға дейін сақталып әрі ұмытылғандары да бар!

«Айдар» жасау дәстүрі де бар. Сонау Түрік бабадан сақталған Сол дәстүрді қазіргі таңда жасап жатқандар аз. Әрине, жоқ демеймін, бар! Айдарды жолы болсын, батыр қадамды болсын, қиын жолды болсын дейді. Қиын жолды деген-бәсекелесі аз болсын дегені! Қазақта қай салт-дәстүр болмасын тегін болмаған. Мән-мағынасымен болған!

Қазіргі таңда ұмыт болған салт деуге болмайтын шығар бірақ, ұстанатындар сирек кездесіп жатады. «Жеті ата» салты. Жеті ата аты аталғанда қандас болып қалмау. Бұл салтқа зер салсақ, бұрындары өте қатты мән берген. Бұл салттыңда тегіннен-тегін шығарылмағанына былайша көзжеткізейік, яғни баланың ауру болып туылмауы, өз туысынан аулақтану т. с. с мәселе. Ал қазіргі таңда, бұл салтты біле тұра орындамайды да. Тіпті руын үйленгеннен кейін біліп жатқандарға не айтуға болады дерсің. Көбіне ауылдық жерлерде әлі ұстанатындар баршылық. Бұл салт өте-өте маңызды.

«Нәрестеге есім қою» салт-дәстүрі. Нәрестеге бұрынғы қазақ халқы-бесікке салып немесе шілдеханада туыстарымен, дос-құрбыларымен есімін қоятын еді. Ал қазір, кей үйде дәстүр орындамақ, «бесік бар ма?» десең, жоқ болып жатады. Нәрестеге ән шейін, құжат түрінде қоя салады да, шілдехананы жеке есімімен өткізіп жатады. Ал, бесікке, салып, есім қоюды-ауылдағылар орындап жатады. Қалада салт-дәстүр мәні көрінбей жатқандай.

Бұл ғылыми жұмысты арнаулы орта және орта оқу орындарының білім алушылары, тәрбие жұмысының орынбасарлары пайдалана алады. «Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні бар» демекші, салтын сүйген әрбір жас ұрпақ болашақта халқын сүйетін, еліне адал қызмет ететін, тілінің, салт-дәстүрінің жанашыры болатындығына сенімдімін.

Зерттеу жұмысының нәтижесінде оқу тәрбие процесінің нәтижелі болуы салт-дәстүрге тікелей байланысты екені айқындалды. Оның ішінде салт-дәстүрлерінің имандылық тәрбие берудегі мән мағынасы жоғары.

«Жирен жаман әдеттен, үйрен жақсы әдептен», – дейді халық. Әдепті болу үшін иманды, кішіпейіл, көпшіл, инабатты болу керек. Ол үшін бүгінгі ұрпақ өз ат-салтын әдеп-ғұрыптарын білуі қажет. Ата-салтын әдеп-ғұрпын біліп, құрмет тұтқан студенттің ішкі рухани байлығы, әдептілігі сыртқа күн нұрындай сәуле шашып тұрады. Ата-бабаларымыздан мұра болып қалған салт-дәстүрсіз ішкі рухани байлықсыз, әдеп-ғұрыпсыз баланы тәрбиелеп білім беру мүмкін емес. Сондықтан ұлтымызды, тілімізді, ділімізді жоғалтып алудан қорққанымыз абзал. Тәрбиені отбасынан, ошақ қасынан, тіпті бала құрсақта жатқан кезден бастаған жөн. Оған қазақтың салт-дәстүрлерін сақтаудың маңызы зор.

Тәуелсіз елімізде ата-бабамыздың қалдырған асыл мұрасын қадірлеп, жоғалғанды жаңартатын қайта болашақ ұрпақ біздің қолымызда.

Егеменді елімізді бұдан әрі де бейбіт жолмен өркендете береміз десек әрбір ұстаз бен ата-ана, саналы ұлт өкілдері: ынтымақ елдікке жеткізеді, береке бірлікке жеткізеді — деген халық қағидасын үнемі іс пен әрекеттің пәрменді құралы ретінде пайдалануды естен шығармауы керек. «Ата салтың – халықтық

қалпың» дегендей, өз жұртының қадір - қасиетінен мәлімет беретін ғұрып қасиетпен, оған мейлінше құрметпен қарау - ұлтымызға, елдігімізге сын. Менің алға қойған мақсатымның бірі-осы салт-дәстүрімізді келешек ұрпаққа дәріштеп, атадан-балаға мұра етіп қалдыру. Біздің ұлан-ғайыр мемлекетіміз бар. Соның қадірін білейік дегім келеді.

Тілімізді, дінімізді, мәдениетімізді дамытып ұрпақтан-ұрпаққа мұра етіп қалдырайық. Мен қазақ елінің дамуы үшін, жас ұрпақ ретінде өз ақылымды, күш-жігерімді білімге жұмсаймын. Қазақ елі –мәңгілік тарихта алтын әріппен қаларына мен кәміл сенімдімін.

Әдебиеттер

1. «Балдырған», «Айгөлек», «Мөлдір бұлақ» журналдары
2. Қазақтың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптары. С.Кенжеахметұлы. Алматы. «Ана тілі» 1994 ж.
3. Әділеттің ақ жолы. Н.Назарбаев. Алматы: «Қазақстан» 1991 ж.
4. Қазақ тарихы. Ғылыми-әдістемелік журнал. 2006 ж. №02 саны
5. Қазақ тарихы. Ғылыми-әдістемелік журнал. 2004 ж. №06 саны
6. «Қазақтар» Ата-салты. 5том. Баспа редак.орталығы. – Алматы. – 1998.
7. Н. Назарбаевтың бағдарламалық мақаласы «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру». «Егемен Қазақстан» 12.04.2017 ж.

Табылдиев.Ә. Қазақ этнопедагогикасы (Оқу құралы)/ Алматы «Санат» 2001ж. 320 бет

СОВРЕМЕННЫЕ ПОЭТЫ КОСТАНАЙСКОГО РАЙОНА. АНДРЕЙ СТЕПАНОВИЧ УДОВИЦКИЙ

Крек Анастасия, студентка 1 курса,

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Гофман Лариса Юрьевна, преподаватель русского языка и литературы

Актуальность темы исследования заключается в том, чтобы привлечь внимание подрастающего поколения к творчеству поэтов Костанайского района. Стихи Удовицкого А.С. подкупают искренностью, любовью к земле, открытостью.

Цель исследования данной работы является изучить творчество современных поэтов Костанайского района;

Объектом исследования является творчество известного поэта Костанайского района Андрея Степановича Удовицкого.

Задачи представленной работы:

1. Представить краткий обзор литературного процесса в Костанайском районе; познакомиться работой литературного объединения «Заречье»;
2. Познакомиться с биографией Андрея Степановича Удовицкого и проследить путь его становления как поэта.
3. Раскрыть жанровые особенности и идейное содержание стихотворений поэта.

История Костанайской области неотделима от истории духовной культуры нашего края. Различны роль и место литераторов Костайщины в этом плане, несопоставим их вклад в культурное наследие Отечества. Но подобно тому, как в капле росы отражается радуга, так и творчестве каждого из них, так или иначе, отразились животрепещущие вопросы современной им действительности.

Для Казахстана характерны энергичные поиски новых решений основных проблем культуры, пафос просветительства, культ новых знаний, извлекаемых из всех возможных источников, т.е. усиление в целом рациональных, интеллектуальных моментов культуры. Особенности развития казахстанской литературы, в т.ч. Костанайского района, заключаются в диалогичности культуры – старое, не умирая, сосуществует с новым.

Литературный процесс – это совокупность общезначимых изменений в литературной жизни (как в творчестве писателей, так и в литературном сознании общества), т.е. динамика литературы в большом историческом пространстве.

При исследовании проблемы были использованы следующие методы:

- изучение и анализ литературы
- изучение соответствующих интернет - сайтов
- чтение и анализ стихотворений поэта
- интервью
- знакомство с домашним архивом поэта.

Литературный процесс в Костанайском районе естественно испытал на себе влияние последних времён. Однако творчество поэтов - затобольцев, прозаиков на исходе века и в новом тысячелетии принципиально отличается. Подобную литературу можно назвать « казахстанские цветы добра». Эта литература, обычно без изощрённых интеллектуальных ухищрений рассудка, в талантливой простоте, идущей от сердца, описывает добро, разоблачает зло методами и средствами добра, воспитывает в читателях высокую нравственность, светлую духовность, призывает к святости и патриотизму.

В 2006 году в Костанайском районе было организовано литературное объединение «Заречье». Основная деятельность «Заречья» началась в 2007 году. На тот момент в рядах районного литературного объединения насчитывалось более десятка литераторов: Ковтун Н.М., Удовицкий А.С., Бородина Г., Голубева Л., Петрова М., Коця В. И т.д.

Андрей Удовицкий самобытный поэт нашего района. Человек, который любит землю и поэзию. Все его стихи связаны с темой Земли – матушки. Он – учёный агроном. О земле знает всё. И земля вдохновляет его на создание прекрасных стихов.

Вся трудовая жизнь этого известного в Костанайской области и за пределами Казахстана, учёного прошла в Костанайской областной сельскохозяйственной станции.

Неотделимо от его научной деятельности и литературное творчество: членство в областном литературном объединении «Ковчег», районном литературном объединении «Заречье», активное участие в выпуске

литературно – художественного журнала «Берега» он совмещает со своей работой учёного – селекционера.

А.С. Удовицким самостоятельно и в соавторстве опубликовано свыше 100 научных статей в журналах и сборниках, издано 6 книг.

Андрей Степанович – член Союза журналистов Казахстана, является постоянным ведущим популярных рубрик «Во саду ли, в огороде» и «Подворье» региональной газеты «Костанайские новости», а также ведёт авторскую рубрику «Картошечка» в журнале «Нива Татарстана».

В 2008 году А.С. Удовицкий стал лауреатом премии «Казына» Костанайского клуба меценатов в номинации «Наука».

Стихи начал писать очень рано. Возможно, что сначала появился поэт Удовицкий, а затем уже учёный – агроном Андрей Степанович Удовицкий.

Когда были написаны первые поэтические строки, он ещё и не задумывался кем будет он в жизни, предпочтение какой профессии он отдаст. На тот момент он был просто ребёнком. Отца не помнил. Он родился уже после того, когда отца забрали на фронт, где он пропал без вести.

Подводя итог моей исследовательской работы, прихожу к **выводу**, что наши поэты – земляки очень талантливые и пишут очень прекрасные стихи. Мне пришлось изучить газетные статьи, познакомиться с их биографиями, познакомиться с их домашним архивом и наконец, познакомиться с ними самими. Работы было проделано немало. Но самое главное - это было очень интересно. Эта деятельность поглотила меня полностью. Главный интерес был в том, что эти люди живут рядом, их можно послушать, с ними можно поговорить. Информация шла из первых уст. Наверное, это и было самое ценное. У меня осталось прекрасное впечатление от этих чудесных встреч и бесед.

Список литературы:

1. Журнал литературного объединения «Заречье», Затобольск, 2012.
2. Моторико В. Библиографический указатель «Хочу владеть землёй и слогом...», Затобольск, 2016.
3. Удовицкий А.С. Проталины, Костанай, 2009.
4. Удовицкий А.С. Этюды для дачника, Костанай, 2008.
5. Удовицкий А.С. Без вести пропавший, Костанай, 2015.
6. Удовицкий А.С. Выношу стихи без сора, Рудный, 2014.
7. Удовицкий А.С. Хочу владеть землёй и слогом..., Рудный, 2013.

МҰХТАР ӘУЕЗОВ – ДӘУІРДІҢ АҚЫЛ-ОЙЫ МЕН ЖАНЫ

Молдабек Дана Базарбайқызы, 3-курс, Қостанай облысы әкімдігінің білім басқармасы

«Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Сейлова Ляззат Алдабергеновна

Өзектілігі: Зерттеудің өзектілігі біздің ұлтымыздың ұлы көшбасшысы – Мұхтар әуезов ретінде ата-бабаларымыз туралы білімімізді кеңейтуге мүмкіндік береді. Зерттеу үшін тандалған тақырып өзекті болып табылады,

өйткені қазіргі уақытта көптеген адамдар өзінің арғы тамырларына жүгінеді, Қазақстанның тарихы мен географиясымен танысады, балаларды ақындарымызға, жазушыларымызға құрметпен қарау мысалында тәрбиелейді, Олар біздің ұрпағымыздың абыроймен, тәуелсіздікпен, тұтастықпен және қауіпсіздікпен өмір сүруінің бірнеше жолынан өтті. Қазіргі, біз жерлестеріміз тұрып жатқан

Мәселе: Кеңестік Социалистік Республика Одағы кезінде құрылымдық өзгерістер пайда бола бастады. Бәріміз білетіндей, Қазақстан Республикасы сол одаққа кірген болатын. Алаш зиялылары, соның ішінде Мұхтар Әуезов мемлекетіміздің бөлек ел болғандығын қалады. Солардың бастамаларымен олар қазақ халқын танытқысы келді. Бірақта, Кеңестік Одақтың Витзен деген журналисттің кесірінен қазақ халқы, «қазақ-қырғыз» деп аталып кеткен. Ешкімнен қорықпаған ұлы ұстазымыз Лениннің өзіне барып, осы жағдаятты және жоғарыда аталып кеткендей мәселелері айтылады.

Ұлы Қазақ даласы ешқашанда өз халқына, жеріне сараң болған емес және әрдайым әлемге көрнекті тұлғалар сыйлаған. XX ғасырдың басында халқымызға дамудың дұрыс жолын көрсеткен адамдардың өмірі туралы естеліктер біз үшін ерекше қымбат. Егер тарихқа көз жүгіртетін болсақ, адамзат бірнеше рет бірқалыпта тоқтап қалғанын, әдеттегі стандарттар бойынша өмір сүру мүмкін болмаған кезде, әдеттегі стереотиптер өзгеріп, дамудың сапалы сатысына көшу жүзеге асырылғанын түсінуге болады. Әдетте, әлеуметтік қайшылықтар шыңына жеткен кезеңдерде қоғам оларды жеңу үшін ең батыл және ерекше қадамдарды қажет етеді, және әдеттегідей, жеңістердің тәттілігі мен осы жолдағы жеңілістердің ащы дәмін, ең алдымен, осы қадамға бірінші болып шешім қабылдағандар бастан кешірді. Сол қадамға бірінші болып шешім қабылдағандардың принциптері, сенімдері, белгілі бір әрекеттері, жанқиярлық қабілеті ұлттық дамудың прогресін анықтады.

Сондай көрнекті жазушы, қоғам қайраткері, ғұлама ғалым, Қазақстан ғылым академиясының академигі (1946), филология ғылымының докторы мен профессоры (1946), Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген ғылым қайраткері (1957) – Мұхтар Әуезов туралы айтқым келеді.

Мұхтар Әуезов - қоғам қайраткері, ғұлама ғалым, Қазақстан ғылым академиясының академигі (1946), филология ғылымының докторы мен профессоры (1946), Қазақ КСР-нің еңбек сіңірген ғылым қайраткері (1957)

Жұмыс нәтижелері мен қорытындылар: Бұрын Мұхтар Әуезовтың жерлестері ғана өз отандастарының жетістіктерімен мақтанатын, ал қазір ақынның, аудармашының, бірқатар оқулықтар мен оқу құралдарының авторының өмірі мен ұлы жетістіктері туралы біліп, оны бүкіл әлем бойынша ұлттық батыр деп санайды.

Жұмыстың практикалық қолданылу саласы: Жұмыс Қазақстан тарихын зерттеуде пайдаланылуы мүмкін, ол қазақстандық және әлемдік жастарға үлгі болып табылатын Мұхтар Әуезовтың өмірбаяны мен қызметін ашады, жұмыс Қазақстандық патриотизмді тәрбиелеуге ықпал етеді.

Зерттеудің өзектілігі: Мұхтар Әуезовтың қазақ тілінің, еліне дамуына қосқан үлесі, тек тілдің дамуына емес, сонымен қатар, Қазақстан

Республикасына да жасаған көмегі туралы түсіндіру. Қазақ халқының көрнекті ұлы – Мұхтар Әуезов ұлттың рухани көшбасшысы екендігін дәлелдеу.

Зерттеудің мақсаты: Әр түрлі дереккөздер көмегімен, тарихи-зерттеу жұмыстары негізінде қазақ халқының көрнекті өкілдерінің бірі Мұхтар Әуезовтың өмірбаянын қарастыру және қазақ халқына қосқан зор үлестерін талдау.

Зерттеудің міндеттері:

1. Мұхтар Әуезовтың өмірі мен қызметімен танысу.

2. Қазақстандық патриотизмді тәрбиелеу.

3. Өз Отаны мен халқына деген мақтаныш сезімін тәрбиелеу.

4. Ешкімнен қорықпаған атамыздың халқымызға зор үлесін қосқандығын дәлелдеу.

Зерттеу объектісі мен пәні: Мұхтар Әуезов. Көрнекті өкілдердің ішінен оған көбірек бейімділік жасап, ерекшеліктерін, тақырыптың мәнін ашу.

Гипотеза: Мұхтар Әуезов өмірбаянына, кәсіптік ерекшеліктеріне баса назар аудара отыра қалыптасуы жүреді, сонымен қатар бұл баяндаманы түсіндіру негізінде болжанатын нәрсенің болуын растауы немесе қабылдамауын түсіндіру.

Ақпараттық дереккөздердің қысқаша талдауы: Тақырыпты таңдау, мақсат пен міндеттерді қою; Ғылыми жұмыстарды зерттеу, тақырыптың зерттелу дәрежесін анықтау; Мұхтар Әуезовтың өмірі мен қызметіне қатысты дерек көздерін талдау; Мұхтар Әуезовтың өмірінен алынған фактілер мен оқиғаларды салыстыру.

Зерттеу әдістері: Ізденістік - интернет желісіндегі ақпарат, кітапхана қоры, қосымша әдебиеттер. Анализ (талдау) - тақырып бойынша ең маңызды және қызықты ақпаратты таңдау.

Әдебиет

1. <http://nblib.library.kz/elib/Sait/NauBibUKAZ>

2. <https://egemen.kz/article/201982-akhahnynh-tyrnaqaldy-maqalasy>

3. <https://infourok.ru/liti-li-stazi-abaytrsinov-1505442.html>

4. <http://tobyl-torgai.kz/2020/05/15/6030>

5. <https://tilalemi.kz/books/8000.pdf>

6. https://adebiportal.kz/kz/news/view/ahmet_baitursinuli_audarmalarindagi_zhana_koldanistar__22087

7. <https://qamshy.kz/article/29187-akhmet-baytursynuly-%E2%80%93-qazaq-ultshyldyghynynh-rukhani-kosemi>

8. Алаш азаматтары // Қазақ. – 1917. – 11 июнь /№273/. (М. Дулатұлымен бірге)

9. <https://bankreferatov.kz/kazaktili/1452-ahmet-baytrsinov-zhne-aza-terminologiyasi.html>

СЕМИНАРИСТ М.О.ӘУЕЗОВТИҢ ҚОҒАМДЫҚ-МӘДЕНИ ҚЫЗМЕТІ

Ардаққызы Жұлдыз, II курс, М.О.Әуезов атындағы педагогикалық колледжі

Мұқанов Төлеуғазы Камалұлы, қоғамдық пәндер оқытушысы

Өзектілігі: Дүниеге қазақ перзенті болып туып, адамзат перзенті болып атанған М.О.Әуезов тағдыры – талай ақиқатқа қапысыз көз жеткізетін тағылым мектебі деп есептейміз. Ол талай жер теңселтіп, ел сенделткен әлеуметтік сілкіністердің, қиялды қысыратып, сананы тоқыратқан түбегейлі өзгерістердің жаппай теңдікке ұмтылуы жолында күрескендердің бірі. Болашақ жас ұрпаққа М.О.Әуезовті көсемсөз зергері ретінде ғана емес, қоғамдық-мәдени саладағы, оның ішінде Алаштық бағыттағы бастамалары мен елі үшін атқарған қызметтері жағынан таныту.

Мәселе: Семейдің мұғалімдер семинариясында оқып жүрген жас семинарист М.О.Әуезовтің қоғамдық-саяси салаға деген қызығушылығын тудырған жайттар, оның дүниетанымына, болашағына деген ерекше өзгерістер әкелген Алаш идеясының маңызы.

Жұмыс мақсаты: М.О.Әуезовтің алаш идеясымен үндескен алғашқы қоғамдық-азаматтық қызметінің бастамасы семинариядан бастау алып, оның жан-жақты дамып жетілуіне үлес қосқанын барынша көрсету. «Жанар», «Талап», «Жас Азамат» сынды ұйымдардағы белсенділігі арқылы қазақ жеріне әкелген ерекше сілкінісін насихаттау. Заманының заңғар кемеңгері ғана емес, рухани көсемі болған тұлға екендігін айқындау.

Міндеттері:

- М.О.Әуезовтің семинариядағы кезеңдері жайлы ақпарат беру;
- «Алаш» партиясының жастар ісі жөніндегі жауапты адамы болғандығы туралы ақпараттандыру;
- Жазушының шығармашылық жолына әсер еткен ұйымдар туралы мағлұмат беру;
- Келешек жас ұрпаққа тың деректерді жинақтау.

XX ғасырдың әсемдігімен, ғажайып әсерлілігімен сиқырлы, қайталанбас ұлы құбылысына айналды. Әуезов мұраларынан алатын тағылым ұшан-теңіз. Жазушы шығармаларында өз халқының тыныс-тіршілігін, қам-қарекетін, аяулы арманы мен нұрлы үмітін, тарихи болмысы мен бүгінгі бітімін терең ұғынып бере білген суреткер. Көсемсөз зергері ретінде ғана емес, аса ірі қоғам қайраткері жағынан қарастырсақ. Ұлт зиялыларының үлкен шоғыры қалыптасқан Семей қаласы алаштық қозғалыстың, ұлттық өрлеудің қуатты орталығы болды. 1917-1919 жылдары Семей қаласында Әлихан Бөкейхановтың басшылығымен «Алаш» партиясының Семей облыстық комитеті, одан кейін Алашорда үкіметінің Семей облыстық кеңесі құрылып, көп ұзамай Алашорда үкіметі келіп орналасты. Алаш автономиясының территориясын айқындау, ел бостандығы, ұлт санасын ояту мақсатында келелі жұмыстар қолға алынды. Алаштық бағыттағы жастардың шоғырланған орталықтарының бірі Семейдің мұғалімдер семинариясы болды.

Семейдің мұғалімдер семинариясында білім алып жүрген М.О.Әуезовтің дүниетанымына, қоғамдық-саяси белсенділігіне, шығармашылығына Алаш идеясы, Алаш қайраткерлерінің қазақ ұлтын өркениет өріне сүйреу бағытындағы жанкешті еңбектері айрықша ықпалын тигізді. Алаш қайраткерлерінің ұлтшылдығы мен энциклопедиялық білімі, зиялылығы мен парасаттылығы, көшбасшылық қасиеттері – жас Әуезовті тұлға ретінде

қалыптастырды. «Қаладағы күн сайын өтіп жатқан пікірталастар, «Алаш» партиясының саяси айтыстары ой салып, іштей ширықтырып отырды. Ол бұл кезде «Алашорда» үкіметінің мақсат-мүддесін өмірлік мақсатым деп түсінді әрі оның жұмысына белсене араласты»- деп жазады М.Әуезовтің сол кезеңдегі ізденістері туралы ғалым, жазушы, алаштанушы Т.Жұртбай.[7].

М.О.Әуезовтің алаш идеясымен үндескен алғашқы қоғамдық-азаматтық қызметі, шығармашылық қадамы семинария қабырғасында басталды. Профессор Т.Жұртбай «Бұрын жазушының өзі де, зерттеушілер де жасырып келген бір ақиқат – Мұхтар Әуезовтің «Алаш» партиясының жастар ісі жөніндегі жауапты адамның бірі болуы еді. «Алаш Орда» үкіметінің құрамына сайланбағанымен де, партияның идеология саласындағы үгіт-насихат жұмысын жанын салып істеді, -деп атап көрсетті. [7].

М.Әуезов аға буын алаш қайраткерлерінің ықпалымен алашшыл бағыттағы саналы, белсенді жастар ұйымының қажеттілігін түсініп, 1917 жылы семинария оқушылары Ж.Аймауытов, А.Шикібаев т.б. бірге «Жанар» атты жастар ұйымын құрушылардың бірі болды. Бұл ұйымның негізгі міндеті – қазақ жастарының басын біріктіру, оқу-ағарту, мәдениет саласындағы істерге белсене араласу, Алаш партиясының бағдарламасын жүзеге асыру, несие-қарыз серіктестігін құрып, мүдделі шараларға қаржылай жәрдемдесу т.б. Жастар ұйымының төрағасы – Ә.Бөкейханов, басқарушысы – М.Дулатов, ал жауапты хатшысы М.О.Әуезов болды. Ж.Аймауытов «Жанар» мәдени-ағарту ұйымы туралы 1929 жылы 14 мамырда тергеуде берген жауабында: «...қоғам өзінің ұстаған саяси бет-бағдары жағынан болсын, басқару тәсілі, түрі жағынан болсын алашордашылардан бәлендей айырмашылығы жоқ еді», - деп куәлік етуі қоғамның орны мен міндеті, тек мәдени-ағартушылық қана емес, саяси бағыт та ұстанғанын аңғартады [7]. Ұйым «Абай» ғылыми-көпшілік журналын шығару үшін қаржы бөлді. 1918 жылы 5 наурызда «Жанар» ұйымының жанынан Жетісу мен Сырдария облыстарындағы аштыққа ұшыраған қазақтарға көмек көрсету үшін Семей облыстық жылу жинау комитеті құрылды. 1919 жылы кеңес өкіметі орнаған соң, «Жанар» ұйымы жабылып, оның орнына «Ес-аймақ» ойын-сауық труппасы құрылды. 1917 жылы мамыр айының соңында Шыңғыс болысының оқыған жастары «Талап» жастар ұйымын құрды. М.Әуезов ұйым құрылтайшыларының бірі болды. Мақсаты - белсенді қоғамдық-саяси жұмыспен шұғылдану, ұлт мәдениетін көркейту, жастарға қолдау көрсету. Ұйымның мақсаты, бағдарламасы «Сарыарқа» газетінің 1917 жылғы 13-нөмерінде жарияланды. Ұйым төрағасы Мекайл Абайұлы болды. «Талап» жастар ұйымының алғашқы жүзеге асырған игілікті ісі Қытайдың Құлжа қаласында аштыққа ұшыраған қазақтарға көмек беру үшін М.Әуезовтің режиссерлігімен Ш.Құдайбердиевтің «Еңлік-Кебек» дастанын алғаш рет ауыл сахнасында қоюы еді. Қойылымнан түскен 54 сом 50 тиын Құлжадағы аштарға жіберу үшін «Сарыарқа» газетінің басқармасына тапсырылды. Жазушының шығармашылық жолы да 1917 жылдан басталған. Осы жылы Ойқұдықта Абайдың немересі Ақыштың ұзатылу тойына арнап «Еңлік-Кебек» пьесасын жазып, оны театры жоқ қазақ даласында, киіз үйде алғаш сахналаған болатын. Пьесадағы Еңлік, Таңшолпан мен Қалампыр рөлдерін жігіттер сомдап, Еңлік

рөлінде Ахмет Әуезов ойнаған. Пьесаның режиссері әрі суфлері М.Әуезовтің өзі болды. М.Әуезов пьеса сюжетіне ел аузындағы аңыз әңгімені арқау еткен.

1918 жылы «Абай» журналының 9-санында жариялаған «Қазақ қашан жетіледі», «Абай» журналының 2-санында жарық көрген «Қазақ ішіндегі партия неден» атты мақаласында автор әрбір халықтың өзгешелігі екі түрлі шартқа байланысты екендігін, «біріншісі – халықтың кәсібі, екіншісі – жұрт билеу тәсілі» деп мал бағып, кең далада еркін жайлап жүрген қазақтың билігі отаршылдық саясатқа байланысты еркінен айрылғаннан кейін, «бұрынғы келе жатқан жауынгерлік мінез қаққы көріп, өмір жолынан шығып қалғандығын, бұдан кейін қазақ сөзуар, жершіл ұсақтыққа таман айнала бергендігін» баян етеді.

Зерттеу нәтижелері: Жазушының шығармашылық жолы да 1917 жылдан басталғандығы жайлы, семинарист М.Әуезовтің қоғамдық-мәдени қызметінің бір бағыты Семей қаласында «Шығыс кеші» деген атпен ұйымдастырылып отырған ойын-сауық кештеріне белсене қатысуы болғандығы туралы, Құлжадағы аштыққа ұшыраған қазақтарға көмек беру жолындағы рөлі туралы ақпарат беру.

Қорытынды: Алашшыл Әуезов кеңестік кезеңде қудалауға да, құрметке де ие болып, кешегі Алашшыл биік мұраттағы асыл ағаларының сенімін ақтап, Абай бейнесін шынайы әрі классикалық түрде сомдады. Абайды әлемге танытты. «Абай жолы» – қазақтың көркем прозасын классикалық деңгейіне көтеріп, әлем әдебиетіне көркемдік қуат әкелген үздік туынды болды. Әуезов өзінің роман-эпопеясында қазақ халқын, оның ұлттық дәстүрін барлық қырынан энциклопедиялық деңгейде жан-жақты ашып көрсетті.

Алаш идеясының құндылығын, жасампаздығын ерте бағамдай білген М.О.Әуезов ұлтқа жауапкершілікпен қызмет етудің үлгісін көрсетіп, саяси-мәдени және шығармашылық қарымын ерте танытты. Қазақ халқын өркениет өріне сүйреу, ұлт мәдениетін жан-жақты дамыту мақсатын қолға алды. Азаттықтан, тәуелсіздіктен, ұлт бірлігінен артық құндылықтың жоқтығын санамызға сіңіріп, ұлттық сана-сезімді тәрбиеледі. Қазақ халқының ұлттық зердесін ояту, ұлт болашағына кедергі келтіретін зиянды, теріс әдеттерден арылту қажеттілігін насихаттай білді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі:

1. Мұхтар Әуезов энциклопедиясы. – (Бас ред. С.Қасқабасов; ред. алқасы: Б.Қ.Майтанов, Н.Е.Ақбай, Р.Әбдіғұлов т.б.). – Алматы: Атамұра, 2011.
2. Алаштану мәселелері. Сериялық ғылыми жинақ. 1-т. – Семей: Таным, 2010.
3. Ерлан Сыдықов. Алаш қаласының тарихы. -Семей, 2010.
4. Ерлан Сыдықов. Шәкәрім және Алашорда. Ғылыми жинақ. Новосибирск: Талер-пресс, - 2008.
5. Е.Тілешов Алаш туы астында... Алаш қозғалысының қайраткерлері, қатысушылары және оқиғалары. Астана: Арман Меди», 2013.
6. Ш.Жанаева. Өткені – тарих, бүгіні – кемел Семейдегі М.Әуезов атындағы педагогикалық колледжге – 110 жыл // Егемен Қазақстан, 24 қыркүйек, 2013 жыл

7. Б.Теміров. Мұхтар Әуезовтің Семейдегі жылдары (1917-1925). Ертіс өңірі. 29 қаңтар, 2017.

8. Жұртбай Т.Талқы. -Алматы: 1997

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ МЫЗҒЫМАС ТЕМІР ҚАЗЫҒЫ.

Ихтисат Айғаным, 1 курс студенті, «Семей жоғары көпсалалы колледжі»

Ғылыми жетекші:Исина Сезимгуль Кабишевна

Өзектілігі : М.Әуезовтың жазушылық тәжірибесінің дүниежүзілік деңгейі «Абай жолы» эпопеясының тарихи маңызы, болашақ ұрпаққа ұсынар сабағы, берер тәлім –тәрбиесі мен қазақ қоғамының өткен ғасырдағы өмірінің айнасы.

Мәселе : М.Әуезовтың үлкен өмірлік шығармашылық жолы қазақ әдебиеттану ғылымына қосқан үлесі. Қазақ балалар әдебиетін дамыту саласындағы көркем тілдік арқауы.

Жұмыс мақсаты : Әуезов және Абай әлеміне шолу. Әуезовтың әрі жазушылық , әрі ұстаздық , әрі ғалымдық жұмыстарына зерттеу жүргізу.

Міндеттері : М.Әуезовтың жазушылық тәжірибесінің дүниежүзілік деңгейі «Абай жолы» эпопеясындағы мен балалар әдебиетіндегі , Абай дәуіріндегі қазақ елінің тұрмысына түскен ірі тарихи өзгерістермен басты әлеуметтік сарындарды, замана шындығын дәріптеу, насихаттау.

Мұхтар Әуезов үлкен өмірлік, шығармашылықты жол кешті. Оның алғашқы жиырма жыл бойғы жастық шағы өзінің бала кезден сүйікті ақыны әрі рухани ұстазы болған Абай Құнанбаевтың балғын балалық, жастық және жігіттік кезеңін еске түсіреді. Кейін Әуезовтың атакты эпопеясында да жазған сол дала, сондағы ауыл, сол бір қоғамдық орта болатын. Мұндағы айырмашылық — Жидебайдағы бұрынғыша мешеу, езілген ауылды енді қазақтың ұлы ақыны Абайдың даналығы мен жарқын бейнесі нұрландырады да, Мұхтарды үміт пен сенімнің шамшырағындай ертеңгі сәулелі күнге шақырады...

М.Әуезов туралы толғаныстарында Ш.Айтматов “Сонда оның халықтық философиямен ұлттық таным бейнесі ойлау негіздерінің терең тұңғықтарында тарихи тұрғыда калыптасқан дарынын , дархандық пен зұлымдықтың жаһандық мәселелеріне бойлай алғандығын, өз дәуірінің өмір тәжірибесі мен заманамалар тәжірибелері жиынтығынан туындайтын мәнді адам идеяларының басты бағыттарын жақсы білгенін аңғартады» дейді. Расында Әуезов дүниетанымының кендігі тарих пен әлем әдебиетін жетік білуінде.

М.Әуезовтың Абай жолынан кездесетін шығыстың көнетоз сөз қолданысы халықтың қолданысы халықтың сөздік қорының байлығын ғана танытып қана қоймайды, оның уақыт озған сайын құны артпаса арымас қазына екенін айшықай түседі. Қазақ балалар әдебиетінің ғылыми тұрғыда зерттелуіне зор көңіл бөлген қаламгер өзі де кішкентай оқырмандарға кішкентай әңгімелері мен повестер жазды. 1926 жылы жазған қаламгердің: “Сұр” деген повесі қазақ балаларының аса қызығып оқитын құнды кітаптарының бірі.

Қандай да болмасын көркем шығарманың жазылуына өмір шындығы негіз болады. Жазушы өзін қызықтырған өмір оқиғаларын жан-жақты зерттеп, таразылап шығармашылығына арқау болған. М.Әуезовтың социалистік құрылыс дәуірінде жаңа идеялық бағыттағы колхоз, совхоз тақырыбында жазған шығармалары жоғарыда айтылған сөздің дәлелі. Жазушы шығармаларындағы оқиға желісі құнарлы, сонымен қатар тартымды шыққан кейіпкерлерді балалар қызыға оқып, сүйсінеді. Мысалы “Бүркітші” әңгімесіндегі Бекбол қарттың образы, оның байсалдылығы, тапқырлығы балаларды еңбекке баулу мен қатар тәжірибелі, әккі әрекеттері адалдығы бала бойындағы отанға деген сүйіспеншілікті арттыруда маңызы зор. Әңгімедегі Бекбол қарттың бүркіті Қызылбалақтың “мерзімді қыран томағасы алынысымен көзі жайнап ашылып, қабағын бір қақты да дүр-дүр сілкініп алып...” дегендегі бүркіттің сипаты құстар әлемінің сын сипатымен өзгешіліктері туралы сыр шертеді. Жазушының «Қыр суреттері» әңгімесі (өзі 3 бөлімнен тұрады). Бірінші бөлімінде «Кешкі дөң басында» бөлімінің алғашқы кезеңдерінде «Қызыл шалақтың көрікті ажары мүйнет сайын бәсендеп, дүниені қаптаған сұрлықтан жеңіп барады» деп, кешкі ауылдағы табиғат көрінісін теңеулер арқылы сұлуландыра келіп, осы сұлулықпен «Ауыл кешке өзгеше жанданғандай қатын-бала, кемпір-шалға дейін тыста малшы-жалшы, қонсы-қолансы бікеннің бәрі әбігер, машақаты, әуре-сарсаңы бітер емес. Тек жетіскен үйлерден шыққан қолы бос еріккен қыз-келіншек екі-үштен қосылып, қалжындасып, күлісіп, сыңқылдасып, су жаққа барып, дөн асып кетіп жатыр.

М.Әуезовке әуелден тән қасиет екенін айшықтап тұрғандай. Мұхтар Әуезов жиырма жасында «Еңлік - Кебек трагедиясын жазғаннан кейін он шақты жыл ішінде көптеген әңгімені, повесть, пьесаларымен көзге түсті. Қорғансыздың күні», “Барымта”, “Ескілік көлеңкесінде”, «Көксерек», «Қыр аңгімелері», «Қыр суреттері», «Жетім», «Караш-қараш оқиғалары», “Қилы заман” секілді прозалық шығармалары мен 1926-жылы қазақтың тұңғыш театрының сарнасын тұңғыш ашқан. Еңлік Кебек секілді драмалық шығармалары оқушы назарын тез-ақ аударды. Бұлар жас жазушының алғашқы кезеңінің жемісі еді. Осы туындыларының өзімен М.Әуезов күдіретті талант иесі екендігін танытқан болатын. М.Әуезовтың суреткерлік шеберлігінің жаңа бір қырлары жарк етіп көз тартқан тұстары - «Қаралы сұлу әңгімесі мен «Қилы заман» повестері.

“Қаралы сұлуда” жесір жаралы келіншек, Қаракөздің, бір жағынан созылған кайғылы халі, екінші жағынан сол кайғымен күресіп, ақыры жеңіп шыққан өмірдің сезім-сезігі, тірлікті, жас тәннің тілегі, ішті жайлаған нәпсі, жалын керемет психологиялық күшпен, шеберлікпен суреттелген. «Көксеректе адам асыраған бөлтеректің өскен соң даладағы тағы қасқырларға қосылып алып, қасқырлық қылығын істеп, өзін асыра Кұрмаш баланы өлтіргені, онан кейін талай рет малға шауып, үлкен қырсық боп тигені, ақыры бүкіл ел болып оны әрен ұстап өлтіргені баяндалады. Қалай баяндалады десеніші! Қасқырдың “психологиясын” Джек Лондон дәрежесіндегі білгіштікпен және суреткерлікпен бейнелеп баяндалған. Бұл повесте жазушының қаламгерлік өнері одан әрі өскені көрінеді.

«Қилы заман» повесінде М.Әуезов 1916-жылғы ұлт-бостандық қозғалысын арнайы тақырып етіп көтерген. Мұның үлкен әлеуметтік мәні бар оқиға екені көптен мәлім. Осындай жауапты тақырыпқа бару, сөз жоқ, батыл қадам еді. Көркем сөз шеберінің қаламынаң туған бұл повесте феодалдық-патриархалдық салт, әдет-ғұрыптың кейбір сорақылықтарын, патша мен болыстың, бай мен бидің кейбір сұмдық әділетсіздіктерін шенейтін шындық детальдар молшылық. Тіл байлығы, образ байлығы, табиғаттың керемет суреті, адамдардың ішкі дүние кұбылысы оқушысымен, көркемдігімен тәнті етеді, таң қылдырады.

Қазақтың данқты жазушысы, ғалымы, педагог, қоғам қайраткері Мұхтар Әуезов аса құнды еңбектері үшін халық құрметіне бөленіп, творчестволық сатысынан ең жоғарғы басқышына шыққан еді. Оның таланты шарықтатын, керкемдік дамудың шырқау биігіне жеткізген өмір жолы оңай емес-ті. Ол таудай творчестволық талап пен талпынудың дамылсыз ізденудің табанды еңбектенудің қиын-қыстау жолы. Сонымен бірге Отанға, халыққа адал қызмет етудің азаматтық, адамгершілік жүгін арқалаған ауыр да абыройлы жол Осы сара жолды ұстанған М.Әуезов өзінің дарынды талантының жүрегінің ерлік қуатын аңғартады.

М.Әуезов жасаған асыл туындылар қазақ әдебиетін озық әдебиеттердин қатарына қосып, қазақ халқының тарихын, өмірін, мәдениетін, талантын, ұлттық характерін жер жүзі оқушыларына танытты.

Зерттеу нәтижелері : М.Әуезовтың балалар әдебиетіндегі ертегілер және мақал-мәтелдерінің бастауыш сынып оқушыларына жаңартылған білім беру мазмұны шеңберінде сауат ашу, әдебиеттік оқу, дүниетану, жаратылыстану ілімдерінің жаңа оқу мазмұндағы оқу технологияларымен байланысы мен өзектілігінің нәтижесінде:

Қорытынды: М.Әуезов жасаған асыл туындылар қазақ әдебиетін озық әдебиеттердин қатарына қосып, қазақ халқының тарихын, өмірін, мәдениетін, талантын, ұлттық характерін дүниежүзі оқырмандарына танытты. М.Әуезовтың жазушылық тәжірибесінің дүниежүзілік деңгейі «Абай жолы» эпопеясының тарихи маңызы, болашақ ұрпаққа ұсынар сабағы, берер тәлім – тәрбиесі мен қазақ қоғамының өткен ғасырдағы тарих қойнауында, тарих толқынында сақталып қалатын қалыптастырудағы айтулы оқиғалар мен ескірмейтін есімдерге құрмет көрсету – әр дәуір өкілдерінің, әрқайсысымыздың азаматтық парызымыз. Шежірелі өлкеміздің өткені мен бүгінін сипаттаушы тарихи оқиғаларды дәріптеп әр заманның тарихи кейіпкерін, есімдерін ұрпаққа үлгі тұту әр жыл сайын жалғасын тауып, жарқын болашаққа жол сілтейді.

Әдебиеттер

1. М.Әуезов “Кінәмшіл бойжеткен”. Алматы «Жалын» 1994 ж.
2. XX ғасырдағы қазақ әдебиеті. Мектеп 1983 ж.
3. М.Әуезов “Әңгімелер” 1 том. Жалушы 1979 ж.
4. М.Әуезов “Әңгімелер” 4 том. Жатуы 1979 ж.
5. М.Әуезов “Әңгімелер. Повестер”. Мектеп. 1983 ж.
6. Қазақ тілі мен әдебиеті. N 12, 2005 ж.
7. Қазақ тілі мен әдебиеті. N 12, 2010 ж.

МҰХТАР ӘУЕЗОВ ДӘУІРДІҢ САНАСЫ МЕН ЖАНЫ

Есенгелдинова Нұрай Мейржанқызы

М.О. Әуезов атындағы педагогикалық колледжінің 2 курс студенті

Ғылыми жетекшісі: Алибекова Айгерим Абзалқызы

жаратылыстану пәндер оқытушысы

Өзектілігі: М.О. Әуезовтің қазақ драматургиясына қосқан үлесі туралы жазылған және «Еңлік-Кебек» пьесасы зерттелген.

Мәселе: М.Әуезовтің пьесалары басқа да көркем туындылары сияқты шұрайлы шешен тілімен, бай мазмұнымен, кейіпкерлердің алуан тағдырлы, қым-қиғашты тірлік сезімдерімен ерекшеліктерін насихаттау

Жұмыс мақсаты: М.О. Әуезовтің қазақ драматургиясына қосқан үлесін анықтау.

Міндеттері:

-қазақ ұлттық драматургиясының зерттелу тарихынан мағлұмат беру.

-М.О.Әуезов еңбегімен таныстыру.

-Қазақ драматургиясының қалыптасуы мен даму кезеңдерін, сондай-ақ, қазіргі қазақ драматургиясының көркемдік дәрежесін таныту

Елдік есімнің болмысына айналған М.Әуезов-ұлы жазушы, драматург, публицист, әдебиет тарихын зерттеуші ғалым, үлкен ұстаз, қоғам қайраткері М.Әуезов қазақ әдебиетін көркемдік-тарихи ойлардың жалпыға тән әлемдік деңгейіне көтерді. Қазақ халқының ой-сана құрылымын тарихи дәстүрінің ерекшелігін, тіл байлығының қуатын әлем Әуезов арқылы таныды. 20 ғасырға дейін қазақтың халық әдебиетінде драматургияға өзек болатын мол казына жиналды. Осы байлықты игерген қаламгер - Әуезов. Ол халық әдебиетінен нәр алды. Әрине қазақтың көшпелі өмірі, қаланың болмауы драматургияның дамуына кедергі жасады. Қазақтұрмысындағы сауық түрлері, қыз ұзату салтанаты, алтыбақан ойындары тұңғыш драмаға енгізілді. Әуезов көп ұлтты театрда істеген. Осы тәжірибе оған сахна сырын жете үйретті.

М.Әуезов қазақ драматургиясының керегесін өз төл шығармаларымен кеңейтумен бірге әлем әдебиетінің үлгілерін де классикалық деңгейде аударды. Екі жүзден артық драмалық шығармаларды дүниеге әкелген, әлем мойындаған Шекспирдің «Оттелосы» мен «Асауға тұсауы», Гогольдің «Ревизоры», Н.Погодиннің «Ақсүйектері», К.Треневтің «Любовь Яроваясы», А.Кронның «Флот офицері» сәтімен аударылудың нәтижесінде қазақтың ұлттық театр өнерін молықтыра түсті. М.Әуезов драматургиясының алғашқы қарлығашы — «Еңлік Кебек». Пьесаның алғашқы нұсқасы 1917 жылы жазылған, ол кезде автор небәрі 20 жаста. Пьесаның негізі Шыңғыстауда ХҮІІІ ғасырдың соңына қарай 1780 жылдары болған тарихи оқиғадан алынған. Пьесаның 1917 жылы жазылған тұңғыш нұсқасы ешбір жерде жарияланбаған. Ол нұсқаның кемел драмалық шығарма дәрежесіне жете алмауы да заңдылық. М.Әуезов «Еңлік-Кебекті» 1922 жылы қайта жазып шықты. Пьеса сол жылы Орынборда жарық көрді. «Еңлік-Кебектің» қазір театр сахналарында қойылып жүрген нұсқасы 1943-56 жылдары автор көрігінен өткен. Соңғысында 1922 жылы нұсқадан алынып қалған кейіпкерлер Нысан Абыздың бәйбішесі Таңшолпан, Еңліктің

әкесі Ақан, шешесі Қалампыр. Пьеса оқиғаның дамуын жеделдету, сахна заңына бейімдеу үрдісінде қысқартылса керек.

Зерттеу нәтижелері: М.Әуезовтің шығармашылық жолына көз жібергенде, оның драматургия жанрына беріле, ыждағатпен қарағанын байқауға болады. Автордың қаламы қатая келе, шығармаларының дені де драмалық дүниелердің үлесінде. М.Әуезов қазақ драматургиясының алғашқы кірпішін қалап, бұл жанрдың қазақ әдебиетінде қалыптасуына қажырлы еңбегі мен мұрындық болды. С.Мұқановтың «Драматургия - қазақ әдебиетінде М.Әуезов қалыптастырған жанр» деген сөзі – шындықты айта білудің үлгісі

Қорытындылар: М.Әуезов-қазақ драматургиясына философиялық, әлеуметтік мәселелерді көтеруде, терең, психологиялық бейнелеуді беруде шебер, көркемдік сапа жағынан өркенді шығармалар әкелген драматург. М.Әуезовтың драматургиялық шығармаларының көркемдік мәні зор. Бабалар мұрасын құрметтейік.

Пайдалынған әдебиеттер тізімі:

1. Мұқанов С. Жазушы жолы /Мұхтар Әуезов тағлымы. – Алматы: Жазушы 1997. – 504
2. Әуезов М. Жиырма томдық шығармалар жинағы. 9-т.- Алматы: Жазушы, 1981. - 492
3. https://kk.wikipedia.org/wiki/Мұхтар_Омарханұлы_Әуезов

МУХТАР АУЭЗОВ – УМ И ДУША ЭПОХИ

Плугатаренко Богдан, Мусиенко Артем студенты 2 курса

Рудненский горно-технологический колледж

Научный руководитель: Азбарова Шолпан Асылкановна

Актуальность: творчество и теоретические воззрения М.О. Ауэзова должны способствовать продвижению преобразования общества в целом.

Проблема: определить и показать духовный облик грядущего поколения и указать пути дальнейшего развития общества в целом.

Цель:

Раскрыть современность в творческом наследии М.О. Ауэзова

Задачи:

1. На основе исследования творческого наследия раскрыть современность творчества М.О. Ауэзова
2. Проанализировать взгляды современников на творческое наследие
3. Интегрировать полученные знания М.О. Ауэзова на современность

Объект: исследуемый объект М.О. Ауэзов

Методы исследования:

3. Изучение творческой деятельности М.О. Ауэзова.
4. Сравнение взглядов двух столетий.
5. Опрос респондентов.

Научный работа рассматривает проблему современности в творческом наследии М.О. Ауэзова. Творчество и теоретическое воззрения М.О. Ауэзова

сегодня актуальны. Они способны показать духовный облик грядущего поколения и указать пути развития общества в целом.

Большую часть творческого наследия М.О. Ауэзова составляют научные исследования. Он заложил основу абаеведения, был автором многих работ по истории и теории казахской литературы, фольклору, истории тюркоязычных литератур, а также комплексно изучал советскую культуру и литературу. Изучение творческого наследия приобретает на сегодняшний день актуальную значимость, потому что мировоззренческие принципы и научно-литературное наследие М.О. Ауэзова востребованы обществом.

Все, к чему прикасалась его рука, получало энергию жизни, имело яркую светоносную судьбу. Высокопрофессиональные академические исследования Ауэзова положили начало целым направлениям в изучении фольклора, эпоса, истории литератур тюркских народов, в языкознании, эстетике, философии, правоведении, в истории музыкального и пластических искусств.

О значении всего творчества М.Ауэзова прекрасно сказал киргизский писатель Ч.Айтматов: « Ауэзов универсален по своему таланту, знаниям, власти над словом. Универсальность его сочетается с доподлиннейшей глубочайшей национальной самобытностью. Его великая эпопея «Путь Абая», его повести, рассказы, пьесы – наследие высокого порядка. Это тот эстетический мир прошлого, без которого трудно постичь вечное, неиссякаемое естество человека, всегда устремленного через борьбу и трагедии к свободе, к духовной чистоте, к социальной справедливости. Обо всем этом рассказано Ауэзовым крупно, сочно, кровью и болью сердца. Ауэзов - это тот эстетический мир, без которого трудно представить теперь во всей их контрастности прошлое и настоящее, историчность и значимость перемен в судьбах советского Востока»

Как быть? Как продвигаться вперед? Как расстаться с темным прошлым? Он мучительно искал ответы на эти вопросы. Как сегодня эти вопросы актуальны и сегодня. Как сохранить и преумножить духовно-нравственные воззрения в новых реалиях терзаемыми сомнениями и колебаниями, разочарованием и озлоблением. С позиции сегодняшнего времени, поколения Next, просто обязаны во имя процветания своего будущего изучать удивительный путь от юрты кочевника до вершины мировой культуры наследие М.О. Ауэзова. Оно должно помочь определить и показать духовный облик грядущего поколения и указать пути дальнейшего развития общества в целом.

В результате проведенного социологического опроса респондентов было выявлено, что много студентов любят читать классику, помнят произведения М.О. Ауэзова, полагают, что чтение художественной литературы влияет на развитие компетенции.

Во-первых, классика - это основа на которой держится современная литература. В наши дни все стали забывать такую классику, отдавая предпочтение современной литературе. Классика успела пройти проверку времён, которую ещё не прошла современная литература.

Во-вторых, М.О.Ауэзов вложил большой вклад в казахскую литературу. Создал блистательные художественные произведения, обогатив глубоким знанием исторических процессов развития народов, включив в круг своего писательского внимания все достижения русской и мировой литературы.

В-третьих М. О. Ауэзов думал о благе своего народа, о человеке как носителе духовности. «Новое поколение казахской социалистической нации должно было взглянуть собственными глазами на собственное прошлое, постигнуть мир идей, мир великих ценностей, понимать и уважать людей и осознать самих себя как величайшую ценность».

М.О.Ауэзов руководствовался положением М.Горького, который писал: «... чем лучше мы будем знать прошлое, тем лучше, тем более и радостно поймем великое значение творимого настоящего» .

В своей статье «Наука» за 1918 год М.Ауэзов написал, что «человек становится плохим не от рождения. Всё зависит от воспитания, которое он получает, от окружающей среды в которой растёт. Человек вступает на хороший или дурной путь в подростковом возрасте. Чтобы вырастить гуманных людей, надо воспитывать молодежь, воспитывать с раннего возраста».

Вместе с этим учёный-педагог считает, надо составить перечень полезных книг, которые не будут наносить вред моральному воспитанию, а отбор книг для домашнего каталога должен соответствовать программе литературы по возрасту обучения, благоведению времени, интересам и воспитанию детей.

Любое его произведение воздействовало на каждого читателя в отдельности и на общество в целом будило мысль, звало к битве за справедливость. Говоря о деятельности М.О. Ауэзова следует всегда помнить о той социальной среде, которая вскормила его, подготовила его появление, то есть о народе. Прошло немало времени с той поры, и ныне, все что вышло из-под пера М.О. Ауэзова, – рассказы, сценарии и либретто, очерки, статьи, публицистические труды, это достойно самого пристального внимания и углубленного изучения.

В романе показан народ, удел которого не покорность судьбе, не слепое повиновение феодалам и колониальным чиновникам, не молчаливое терпение, а народ, страстно стремящийся к свободе, к свету, к развитию, способный к борьбе.

Поэтому настало время шире и глубже изучать жизнь и деятельность М.О.Ауэзова не только как писателя, но и как крупного мыслителя. Мыслитель в М.О.Ауэзове был менее заметен. Его художественные произведения, а также замечательные и глубокие мысли об искусстве, которые не просто обобщают собственный опыт, но и вносят новое о понимании путей развития художественной мысли нуждаются в глубоком осмыслении творчества. Мыслитель – тот, кто лучше всего осознает общественный смысл формирующего замысла.

В творчестве М.О.Ауэзова отражены все основные этапы жизни Казахстана конца XIX-го и первой половины XX века, в том числе история духовного развития казахского народа и его идеология.

Сейчас изучение жизни, творчества и наследия М.О. Ауэзова в настоящее время привлекает пристальное внимание и литературоведов, и филологов, и историков, и философов.

Литература

1. "Вестник АН КазССР", 1949, №5.
2. Рукописное наследие М.О. Ауэзова.
3. Певец народа. Сборник статей к 80-летию М.О. Ауэзова
4. М.О. Ауэзов - классик советской литературы.
5. М.О. Ауэзов Лихая година. Повести и рассказы. А., 2010.
6. Набоков В. Лекции по зарубежной литературе. М., 2010.
7. Мухтар Ауэзов – ученый, писатель, педагог, просветитель. 2010.

МҰХТАР ӘУЕЗОВ-ДӘУІРІНІҢ САНАСЫ МЕН ЖАНЫ

Қабдымажитова Айтолқын Нағашыбайқызы,

1 курс, «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК

Ғылыми жетекшісі: Шайхетдинова Айнагуль Батыржановна, оқытушы

Бүгін біз қазақ әдебиетінің алыбы, халқымыздың рухани мәдениетін бүкіл дүние жүзіне таныс еткен ұлы жазушымыз, даңқты драматург, ғұлама ғалым Мұхтар Әуезовтің өмір баяны жайлы айтып кетеміз.

Қазақ халқының рухани өсіп-өркендеуіне өлшеусіз үлес қосқан ұлы қаламгердің өзінен кейінгі мәңгілік ғұмыры да толассыз жаңалықтарға толы. Өткен жылы ғылым ордасының төрінде ұлы жазушының 120 жылдық мерейтойын кең көлемде атап өткен едік. Айтулы шараға әлемнің АҚШ, Ұлыбритания, Нидерланды, Түркия, Ресей, Татарстан, Қырғызстан, Өзбекстан сынды алыс және жақын шет мемлекеттердің жетекші ғалымдары қатысып, М.Әуезов мұрасының әлемдік маңызы жайында сұхбат құрды. Биылғы жыл да әуезовтану саласында маңызды кезең болып есте қалатын болады. Оның бірнеше себебі бар. Еліміз үстіміздегі жылы әлемнің әдеби картасы атты дүниежүзілік маңызды бірегей жобаға Мұхтар Омарханұлының есімімен кіріп отыр. Яғни, әлемдік деңгейдегі танымал қазақ жазушысы ретінде Мұхаң өзі бағындырған биікте әлі де тұр. Демек, бұл кейінгі қаламгер қауым сол межеге, сол парасат заңғарына әлі де ұмтылыспен келеді деген сөз. Әлем жұртшылығы қазақ халқының рухани мәдениетін Мұхтар Әуезов шығармашылығы арқылы танып келеді.

М.О.Әуезов үйі әдеби-мемориалдық музейі 2018 жылы «Киелі Қазақстан» тізімдемесіне кірді. Атамекеніміздегі қасиетті жерлерді қорғап, насихаттау, сол арқылы жас ұрпаққа патриоттық тәрбие беру мақсатында «Рухани жаңғыру» аясында қолға алынған ауқымды бағдарламаның, шын мәнінде, идеялық мақсат-мұраттары мұнымен шектелмейді. «Киелі Қазақстан» - ұлттық кодымызды сақтаудың кешенді бағдарламасы. Осы арқылы біз шежірелі тарихымыздың ойсыраған тұстарын толықтырамыз, көнеден жеткен рухани мұрамызды болашаққа аманаттаудың жарқын үлгісін қалыптастырамыз, ұлы тұлғаларымыздың өнегелі өмірін зерделеуге, танып-біруге ұмтыламыз, сарқылмас рухани қазынамызды әлемге паш етеміз. Міне, «Әуезов оқулары»

халықаралық конференциясы мен мектеп оқушыларының «Менің Әуезовім» республикалық шығармашылық конкурсының биылғы мақсат-міндеттері осы тұрғыдан айқындалады.

М.Әуезов шығармаларының әр заман талабына сай, біздің жас ұрпақтарымыға ұғынықта болуы мен дүниетанымды кеңейтудегі философиялық құнарын жоғалтпаудың жолы.

Жалпы, жазушы өмірбаяны мен шығармашылығының әдебиет тарихындағы, ұлттық құндылықтағы маңызын зерттеу үшін арнайы 3 мәселені анықтауымыз керек:

- жеке және әлуметтік өмірбаяны;
- шығармашылыққа деген қарым қатынасы;
- әлеуметтік қарым-қатынас.

Әуезов – сарқылмайтын рухани кеніш іспетті кең тақырып. Жас ғалымдардың ғылыми-зерттеушілік дағды-машықтарын қалыптастыруға арналған «Әуезов оқулары» конференциясының уақыт өткен сайын әуезовтану саласына тың ойлармен соны серпін беріп, толассыз ізденістерге қозғау салары сөзсіз. Қазақ әдебиетінің классигі, көрнекті әдебиеттанушысы және фольклортанушы, қоғам қайраткері, академик Мұхтар Омарханұлы Әуезов өзінің іргелі еңбектерімен кеңесдәуіріндегі отандық фольклортану ғылымының қалыптасып, дамуына елеулі үлес қосты. Фольклортанушылық қызметін журнал мен газеттерде шағын мақалалар мен фольклор үлгілерін жариялаудан бастаған жас ғалым, көп өтпей-ақ 1927 жылы «Әдебиет тарихы» атты монографиялық зерттеуін жариялады. Жас ғалымның ғылыми нақты, объективті тұжырымдарынан әлденеден сезіктеніп қалған кеңес идеологтары шұғыл түрде қатаң идеологиялық және саяси цензураны бастап жіберді. Монографияға тиым салынып, тиражы тәркіленді. Еңбек тек 1985 жылы, арада 58 жыл өткенде ғана, жазушының 20 томдық Шығармалар жинағының 16-томында едәуір қысқарту, редакциялық түзетулермен қайта жарияланды. 1991 жылы толық көлемде жеке кітап болып баспа бетін көрді, 2001 жылы жазушы шығармаларының 50 томдық толық жинағының 4-томында монографияның текстологиялық тексеруден өткен мәтіні басылып шықты.

Оның әңгімелері, романдары, пьесалары – қазақ өмірінің нақтылы құбылыстарын, табиғи қалпын көрсетеді. Жеке кейіпкерлерінің сөздері солардың сана-сезіміне, психологиялық ерекшелігіне, іс-әрекетіне, тәлім-тәрбиесіне сай келеді, бұлар өмірдің бір бөлшегі, қоғам уәкілі ретінде көзге түседі. Кеменгер жазушы Мұхтар Әуезов түрлі қоғамдық сатыдан өтті, алуан өмірдің ойын-қырын байымдады.

Негізгі міндетіміз әдеби шығарманың өмірбаяндық негізін іздеу емес десек те, қаламгердің ғұмырнамалық фактілерімен неғұрлым кеңірек таныс болуы оның шығармашылығының тарихы мен дәуірі, жалпы поэтикасы туралы толық мәліметті меңгеруіне мүмкіндік береді. Қарапайым оқырманның да, зерттеушінің де қызығушылығын тудыратын шығарма материалы, ондағы образдардың прототиптері, олардың дүниетанымдары, өмірге көзқарастары, өмірлік ұстанымдары мен жеке адами қасиеттері секілді толып жатқан құпия мәселелер шынында да көңіл аударарлық. Ол үшін біз жазушының әлеуметтік

өмірбаянын ,яғни өмір сүрген дәуірін , өскен, қалыптасқан ортасын білуіміз керек. Өйткені, шығармашылық тұлға ол ,ең біріншіден, ой адамы, ол идеолог, қоғамға қозғалыс беруші, адамзат санасына өзгеріс енгізуші, оны өсіруші, рухани сілкініс тудырушы.

Әдебиет

1. М.Әуезов – ХХ ғасырдың ұлы жазушысы және гуманисі Алматы “Ғылым”1998. – 598
2. М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты
3. Әуезов М. Абай жолы. Роман-эпопеясы.Алматы.1990 ж.
4. Қазақстан Республикасы Баспасөз және бұқаралық ақпарат министірлігіне қарасты «Жалын» баспасы, 480124, Алматы қаласы, абай даңғылы.

МҰХТАР ӘУЕЗОВ ДӘУІРДІҢ-ЖАНЫ МЕН САНАСЫ

Қуанышова Гүлназ Жанатқызы, 3 курс, Қостанай облысы әкімдігі білім басқармасының «Қостанай педагогикалық колледжі» КМҚК
Ғылыми жетекшісі: Ахметов Жұмат Мангазович

Ғылыми жұмыс барысында Мұхтар Әуезовтың өмірі мен шығармашылығы мен қатар, еліміздің беделді азаматы, мен білімнің нығайтуын көздеген ақынның жаны мен дүниесін зерттеуді жөн деп санады.Ғылыми жұмыстың негізгі бөлімінде Әуезовтың өмірі мен атқарған жұмыстары толық жиналған.Жұмыс кезінде мұрағаттар толық пайдаланылған, барша әлемге танымал «Абай жолы» романының тарихы мен мол жемістері анық дәлелденген.Бүгінде ақынның болашаққа деген сенімі мен көрсете білген еңбектерін айқара ашып,онын мәні мен жанын дәлелдеуді көздедеді мақсаты мен міндеті толық жетілді,ғылыми жұмыс барысында студент күрделі де ауқымды мәселелерді қозғады!

Ғылыми жұмыстың өзектілігі

Еліміз оқушы бойына ХХІ ғасыр талаптарына сай сапаларды қалыптастыру міндетін қояды. Бұл міндетті жүзеге асыру жолында бастауыш сыныпта Мұхтар Әуезов шығармаларын оқыту арқылы жан-жақты дамыған, сауатты, саналы адамзат тәрбиелей аламыз. Ол үшін жазушының өмір жолы мен шығармашылығына жиі көңіл бөлуіміз маңызды.

Мұхтар Әуезов шығармашылығы ерте заманнан қазіргі күнге, қазірден келешекке жол тартқан қазақ өмірінің асыл көші сияқты. Оны дәуірдің жаны мен санасы бейнесінде көрсету саналы ұрпақтың жазушы салған сара жолмен жүріп, ел даңқын көкке көтеруге тәрбелейтіні анық.

Зерттеу болжамы: Егер мектепте оқушыларға Мұхтар Әуезовтің шығармаларын толыққанды оқытса, онда жеке тұлға бойыда адамгершілік-имандылық қасиеттері арта түсер еді, өйткені бүгінгі қоғамға өз-өзіне талап қоя алатын,адамгершілік қасиеттері бойына дарыған,бәсекеге қабілетті тұлға қажет.

Мақсаты: Мұхтар Әуезовтің тау тұлғасына үңіле отырып, оны тереңірек танып білу. Мұхтар шығармаларын насихаттау.

Міндеттері:

1. М. Әуезовтың шығармаларын тәлім көзі, оның дидактикалық үлгідегі шығармаларында екендігін ескеріп, онымен жұмыс жүргізу арқылы оқушылардың ынтасы, танымдық іс-әретін ұйымдастыру;

2. Жаңа буынға Мұхтардың қазақ халқының көркем мәдениетін әлемге танытып, оның ежелгі дәстүрлерін дамытуға елеулі үлес қосқанын жаңаша көзқараспен түсіндіру.

Зерттеу нысаны: 1-4 сынып оқушылары

Зерттеу пәні: М. Әуезовтың шығармаларын әдістемемен байланыстырып оқыту

Зерттеу әдістері: жинақтау, салыстыру, бақылау, зерттеу, талдау;

Әдебиет:

1. Әуезов М. Әдебиет тарихы. А., 1989 ж.
2. Әуезов М. О. творчествосы бойынша библиографиялық көрсеткіш. 1 том. А., 1972.
3. Әуезов М. Абайды білмек парыз, ойлы жасқа. А., 1997 ж.
4. Әуезов М. Абайтану дәрістерінің дереккөздері. А., 1997 ж.
5. Мұхтар Әуезов тағлымы. А., 1987 ж.
6. Молдаханов Ә. М. Әуезов фольклорист. А., 1997 ж.
7. Көлбаев М. Қазақ фольклортану ғылымындағы "Манас" жырының зерттелу тарихы. // Канд. дисс. авторефераты. Түркістан, 2007 ж.
8. Сыздықов К. Мұхтартанудың беймәлім беттері. А., 1997 ж.

ТВОРЧЕСТВО МУХТАРА АУЭЗОВА

КАК ИСТОЧНИК ПАТРИОТИЗМА СОВРЕМЕННОЙ МОЛОДЕЖИ

Корякин Артём, студент 1 курса Рудненского политехнического колледжа

Научный руководитель: Бабенко Мария Михайловна, преподаватель
специдисциплин

Актуальность. Как бы ни менялось современное общество, воспитание любви к своей Родине, гордости за нее – необходимы всегда. По словам президента страны Касым-Жомарта Токаева «современный казахстанский патриотизм начинается с глубокого осмысления истории, истоков. Очень важно, чтобы молодое поколение знало и о нелегких страницах минувшего, и о вызывающих законную гордость достижениях нашего народа. Наша история имеет тысячелетние корни. И мы с полным правом гордимся нашим прошлым». Он назвал мир, согласие, единство народа и любовь к Родине теми ценностями, которые объединяют казахстанский народ, и считает, что «эти ценности должны быть в центре внимания молодежи» [1]. Каждый должен быть патриотом своей страны. Что означает на практике любовь к родине? Лучшая форма патриотизма – это изучение истории родного края. Где найти тот неиссякаемый источник духовной силы, любви к родному краю? Мы считаем, что таким источником является творчество Мухтара Омарханович Ауэзова.

Все началось с участия в акции «Один колледж – одна книга». Для чтения был выбран рассказ М. Ауэзова «Серый лютый». Перед нами открылся новый мир.

Проблема в том, что этот мир может остаться неизученным, потому что сейчас молодежь мало читает, а некоторые считают, что «произведения классиков устарели». Мы считаем, что можно изменить ситуацию, если сделать для молодежи рекламу произведениям М.Ауэзова. Это стало целью нашей работы.

Цель: Создать рекламную продукцию, вызывающую интерес молодежи к творчеству М. Ауэзова.

Задачи:

1. Изучить биографию и произведения М. О. Ауэзова.
2. Узнать отношение молодых людей к рекламе.
3. Изучить понятие рекламы, виды, способы ее создания.

Сначала мы изучили биографию Мухтара Омархановича Ауэзова и узнали, что он был - истинным патриотом, который ставил интересы страны и своего народа на первое место. Узнали мнение студентов о патриотизме, понятие патриотизма у всех разное, но главное то, что «патриот любит Родину, гордится своей страной, вместе преодолевает трудности, предан и верен Родине и трудится на благо Родины». Все эти слова в полной мере характеризуют Мухтара Омархановича Ауэзова. «Он прошел путь от юрты кочевника до вершин мировой литературы. Сама земля, где родились великие батыры казахского народа, воспитала в мальчишке любовь к правде, искренности в выражении своих чувств и мысли» [2].

Чтобы быть патриотом нужно знать историю своей страны, гордится предками, стремиться быть достойным их. Удивляет и восхищает то, как по крупицам Ауэзов собирал материал к своим произведениям, ведь не было никаких архивов. Он много читал, беседовал с людьми, слушал воспоминания своего деда, собирал легенды и обычаи казахского народа. Мухтар Ауэзов писал о народе с такой любовью, как может сделать только патриот своей страны. Поэтому его произведения интересны и поучительны.

Мухтар Ауэзов выбрал благородный путь служения народу, говорить правду о своем народе языком литературы. Благодаря Ауэзову, во всех странах знают историю и культуру степного народа, его имя – визитная карточка казахского народа. Как патриот, он был великим тружеником, являясь автором двух десятков произведений. Как патриота и гражданина М.О.Ауэзова волновало все: жизнь сироты из аула, и судьба влюбленных, и страдания батрака. Как патриот, он в своих произведениях прославлял щедрость, стойкость, терпимость своего народа, передавал всю красоту казахского языка. «Счастливы те народы, которые могут быть воспеты с таким величием и любовью голосом, подобным голосу Ауэзова», - писал Режи Бержерон [3]. Настоящий патриот любит свое отечество не за то, что оно дает ему какие-то блага и привилегии перед другими народами, а потому, что это его Родина. В 1937 году Ауэзов являлся самой яркой фигурой в литературе – и самой преследуемой. Травля писателя прекратилась только со смертью Сталина. Позже Родина высоко оценила труд писателя, он награжден премиями, орденами. Но мы считаем, что главная награда для писателя – это большой интерес к его творчеству.

Произведения М. Ауэзова - это энциклопедия жизни казахского народа. Чтобы стать патриотом, нужно изучать прошлое своей страны. 80% студентов считают, что человека, который не знает истории своей страны, нельзя назвать патриотом. Перед каждым молодым человеком, который хочет узнать о жизни своего народа, встает вопрос: «Откуда узнавать о жизни, обычаях казахского народа? Из учебника истории или из художественных произведений?» Мы сравнили эти источники, и пришли к выводу: о жизни народа можно узнать из истории, но нам интереснее узнавать обо всем из художественных произведений. 62% опрошенных студентов с нами согласны. «Литература служит проводником в другие эпохи и к другим народам, раскрывает сердца людей - одним словом, делает вас мудрым», - писал Дмитрий Сергеевич Лихачев [4]. Мы с интересом прочитали произведения М. Ауэзова: поэму «Енлик – Кебек» рассказы «Сирота», «Серый Лютый», повесть «Выстрел на перевале». Благодаря этим книгам жизнь казахского народа с его бытом, обычаями и традициями стала более знакомой и понятной. Произведения произвели сильное впечатление, и нам захотелось, чтобы их прочитали все.

Считаем, что реклама - это способ привлечения внимания к произведениям М.Ауэзова. Чтобы создать рекламу произведениям М.Ауэзова, мы изучили материалы интернет – ресурсов о современной рекламе классиков. Нам не понравилась «прикольная» реклама классической литературы, например, реклама повести Тургенева «Муму»: «Дворник – приезжий оказался догхантером» [5]. Мы создавали рекламу по следующей схеме: рассказать об авторе, какие-то интересные факты биографии, фото. Потом выявить наиболее значимое, что именно может «зацепить» читателя в этой книге, высказать свои впечатления о книге. Мы поняли, что для хорошей рекламы главное, чтобы вам была интересна та книга, о которой вы будете говорить. Создание рекламы – дело трудное, но интересное, и очень ответственное, потому что реклама может привлечь читателя, а может и оттолкнуть. И во многом это зависит от тебя! Приводим текст рекламы к рассказу «Көксерек», «Серый Лютый». Знакомьтесь, книга! Ауэзов писал: «Я помню, как драматический поединок человека и волка у Джека Лондона потряс мое воображение». Человек и Волк! Добро и Зло! Кто победит? Ответ ты найдешь в рассказе. Любовь и предательство, жестокость и стремление к свободе - все события разворачиваются на фоне красивой природы. Много из жизни волков и немного о жизни людей ты узнаешь из рассказа Мухтара Ауэзова. Я получил незабываемые впечатления, рассказ вызвал бурю эмоций.

Мнение студентов о рекламе: 67% опрошенных считают, что реклама творчеству писателей среди молодежи нужна. Реклама поможет вызвать интерес к творчеству писателей считают 71% студентов. Реклама должна быть серьезной - ответили 57%. Другие мнения: реклама должна быть «полезной, интересной, она должна призывать читать, вызывать желание изучать». Отдельное мнение: «Произведения классиков - продукты своего времени, они устарели, реклама им не нужна». Хочется ответить автору «отдельного мнения». Спасибо за честность. Но ты подумай! Разве может устареть любовь,

борьба за справедливость, уникальная природа родного края, борьба за независимость. Как говорится, мало уметь читать, нужно уметь думать.

В заключении хочется сказать, что наш общий долг – помнить имена соотечественников, ставших гордостью нашего народа. Произведения М.Ауэзова - духовная ценность, которая будет жить в веках. Патриотизмом проникнута каждая строчка, можно поучиться у Ауэзова его любви к родине. Хочется каждому сказать: изучай историю своей страны: ее прошлое и настоящее, ее радостные и горькие дни - это поможет тебе стать настоящим патриотом.

Литература

1. KAZAKHSTAN TODAY [Электронный ресурс]: Президент Казахстана Токаев принял участие в церемонии открытия памятника Абишу Кекилбайулы. — URL: https://www.kt.kz/rus/state/prezident_kazahstana_tokaev_prinyal_uchastie_v_tseremonii_1377890007.html
2. Ауэзов, Мухтар Омарханович [Электронный ресурс]: Википедия — свободная энциклопедия. — URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Электронная библиотека «Мир Мухтара Ауэзова» [Электронный ресурс]: Известные деятели культуры об Ауэзове. — URL: https://auezov.kz/page.php?page_id=25&lang=1
4. Лихачев Д. Письма о добром [Электронный ресурс]: Цитата из книги «Письма о добром». — URL: <https://www.livelib.ru/book/1001518702-pisma-o-dobrom-dmitrij-lihachev>

СОЗДАНИЕ СЦЕНИЧЕСКОГО ОБРАЗА НА ОСНОВЕ ЛИТЕРАТУРНОГО НАСЛЕДИЯ МУХТАРА АУЭЗОВА В ПРОЦЕССЕ ПОСТАНОВКИ СОВРЕМЕННОГО КАЗАХСКОГО ТАНЦА.

Ермохина Мария студентка 4 курса

КГКП "Рудненский социально-гуманитарный колледж имени Алтынсарина"

Научный руководитель: Бандурина Любовь Владимировна

Он – явление, он – великий символ нашей жизни,
человек-легенда, мудрец нового времени,
истинный поэт и человек...

Ираклий Андроников

Актуальность.

На данный момент, актуален запрос о выпуске специалиста режиссера - хореографа, балетмейстера нового типа, владеющего не только знаниями законов танцевального искусства, и ориентирующегося в современных мировых хореографических течениях, но и владеющего знаниями огромного литературного пласта, оставленного нам народными акынами, известными казахскими поэтами и писателями.

Глубокое изучение литературных произведений обогащает духовную составляющую молодых хореографов, развивает образное мышление, формирует отношение к окружающему миру. Особенно это важно при работе с

детскими коллективами, так как именно там закладывается культурное будущее нашего государства.

Художественные произведения, в которых раскрывается красота природы, внутренний мир героев, дают возможность выходу новых идей, которые могут быть выражены в постановках, этюдах.

Постановка танцевальных номеров на основе литературных произведений, является еще и путем к расширению кругозора, как балетмейстера, так и воспитанников коллектива.

Проблема.

Снижение интереса к иностранным псевдо-культурам на основе литературного наследия Мухтара Ауэзова с целью формирования нравственного мировоззрения подрастающего поколения посредством постановки казахского современного танца.

На данный момент огромный вал иностранных псевдо-культур отрицательно влияет на вкусы, пристрастия, взгляды подрастающего поколения.

Что же мы можем противопоставить данной проблеме? Только целенаправленную и кропотливую работу по внедрению культурного наследия наших предков, через музыку, произведения искусства и, конечно же, через литературу.

Одним из путей такой работы является литературное наследие Мухтара Ауэзова. Читая описание природы в романе «Путь Абая» мое воображение рисует образы бескрайней степи, высокого неба, в котором высоко парит орел, степные табуны, перегоняемые с зимовки на летнее пастбище. Все эти картины можно и нужно воплотить в хореографическую постановку, с помощью плавных движений рук, сменяющихся быстрыми поворотами отразить дуновение утреннего ветра на казахском стойбище, а восход солнца можно передать эмоциональными оттенками на лицах, высоко поднятой головой, широко расправленными плечами.

Цель нашего проекта основывается на развитии устойчивого интереса к литературному творчеству к Мухтара Ауэзова через создание сценических образов в процессе постановки современного казахского танца.

Задачи:

1. Изучить литературное творчество Мухтара Ауэзова.
2. Проанализировать отрывки из произведения «Путь Абая» для определения сценического образа для постановки танцевальной композиции.
3. Определить тематику и привести примеры идей танцевальных постановок, основанных на отрывках из произведения Мухтара Ауэзова «Путь Абая».
4. Создать танцевальную композицию согласно выбранной тематике на основе сценических образов с использованием хореографических движений.

«Современники называли М. Ауэзова мудрецом Востока, человеком-справкой и символом эпохи». [1].

Вершиной его творчества явилась четырехтомная эпопея об Абае,

в которой писатель блестяще передал описание природных явлений, простора казахской степи. Мы видим сравнения людей с птицами, животными, с небесными светилами, природными явлениями. Каждая строка, которая описывает природу, дает идеи для создания сценических образов в разработке постановок. Это своеобразный клад идей для балетмейстера, которые он может реализовать в постановочной работе, наработке рисунков танца, этюдной работы, работы над сценическим образом. Ведь ни для кого не секрет, что без вдохновения, творческого подхода, свежих идей невозможно разработать и дать жизнь танцу в самом лучшем его проявлении. В этом случае описание красоты природы является своеобразным толчком к получению сценических образов, выраженных в рисунках танца, наборе соответствующих этому образу движений, передачи идеи хореографической постановки.

Обратимся к отрывку из романа «Путь Абая»: «Холодный ветер дует с гор-холодное дыхание бушующей там жизни, полной жестокости. Звуки бабушкиной песни, такие теплые и трогательные, встречаются с его порывами и растворяют в себе их леденящий холод. В песне - сокровенная великая сила...[2].

Какие ассоциации могут возникнуть при прочтении этих строк? Берем строку: «Холодный ветер дует с гор-холодное дыхание бушующей там жизни, полной жестокости» - отличная возможность с помощью танца передать величие гор и силу ветра. Быстрые движения по кругу переходят в хаотичные движения по всему пространству сцены, могут заворачиваться в несколько кругов, рассыпаться в стройные линии, резко прекращать свое движение, замирая на месте и с новой силой вновь его возобновлять. С помощью только одной этой строки можно объяснить и воплотить в танец такое природное явление как «Бескунак». Все доступно и понятно, потому что написано ярким и сильным точным языком. В одном предложении вся сила этого явления. Вот и родилась идея нового современного казахского танца «Бескунак». И тут мы можем объяснить нашим воспитанникам, что это за природное явление, в основу какой легенды легло данное природное явление, где она проявляется, как наши предки относились к этому явлению. И вот уже идет и знакомство не только с новой хореографией новой постановки, но обращение к наследию предков, обращение к книге писателя. Развитие танца одной этой строкой не заканчивается, тут все едино и взаимосвязано, наполнено смыслом. «Звуки бабушкиной песни, такие теплые и трогательные, встречаются с его порывами и растворяют в себе их леденящий холод»: проявиться еще одна подсказка для развития согласно принципам драматургии все начинается с экспозиции: одни исполнители находятся на сценической площадке, изображая горы, другие - бушующий ветер; затем - столкновение этих двух величественных сил – ускорение передвижений по рисункам и столкновение – передача красивой, тягучей песни самого близкого тебе человека, бабушки. Плавные казахские движения рук, статические движения, которые вновь переходят в убыстряющийся поток рисунков и переходов. Затем наступает кульминация: происходит смена быстрой, напористой части постановки на более медленную с плавным размахом рук, красивыми переходами в поворотах и перестроениях

и в конце вновь переход на быструю часть. Танцующие участники дают понять зрителю, что стихия так просто не сдаётся и как строптивая девица показывает характер этой величественной природы.

Результаты исследования.

Использование произведений М. Ауэзова для включения в рабочие учебные программы дополнительного образования по профилю «Народно-художественное творчество». На основе полученных знаний, мы можем наметить этапы работы по созданию интересных сценических образов в хореографических произведениях, получаем возможность применить их на практике, повышаем увлечение художественной литературой, что является одним из путей к реализации концепции «Читающий колледж - читающая нация».

Выводы. Воплощение литературных образов М. Ауэзова в современном казахском танце способствует развитию устойчивого интереса к культурному наследию и снижает увлечённость иностранными псевдо-культурами.

Литература

1. <http://auezovinstitute.kz/ru/news/346>

2. Мухтар Ауэзов «Путь Абая» - "Советский писатель. Москва" (1952) - 400стр

3. Кабдолов З., Ауэзов (на каз.яз.). – Алматы: Санат, 1997

4. Ауэзова Лейла. История Казахстана в творчестве М. Ауэзова. - Алматы: Санат, 1997. — 210 с.

5. Лизунова Е. Мастерство Мухтара Ауэзова – Алма-Ата: Жазушы, 1968. - 286 с.

М.ӘУЕЗОВТІҢ «ХАН КЕНЕ» ПЬЕСАСЫНДАҒЫ ТАРИХИ ШЫНДЫҚ

Айдынқызы Кәусар, 1 курс, Абай атындағы Шығыс Қазақстан
гуманитарлық колледжі

Ғылыми жетекшісі: Сыдыкова Альбина Еримханқызы, оқытушы,
білім магистрі

Тақырыптың өзектілігі: Кеменгер ойшыл, ұлтымыздың тарихында ерекше орын алатын ұлы тұлға, әлем екінші «Абай» деп таныған Мұхтар Әуезов халқымыздың рухани өміріне, ұлт мүддесіне асыл қазыналы мұра қалдырды.

Ол, қазақ драматургиясының негізін салушылардың бірі әрі тарихи тақырыптарға арналған ондаған пьесалардың авторы. М.Әуезовтің өмірі мен шығармашылық жолы, ізденістері жөнінде кеңес дәуірінде көлемді зерттеулер жүргізілгенімен, оның кейбір туындылары саяси сынға төтеп бере алмай, көз бен көңілден таса қалды. Шығармаларындағы ұлттық өрнектер, дәстүр ерекшеліктері дұрыс қабылданбай, пролеткульт талабына сай келгендей ғана әдеби айналымға түскен. Осы жұмыс барысында орны ойсыраған дүниені қалпына келтірудің уақыты жетті деп ойладым. Мұхтар Әуезов біз үшін дарынды, дара да күрделі тұлға. Ол - әлемдік тұлға. Қазақ әдебиетінің ХІХ ғасырдағы асқар белі – Абай, ХХ ғасыр заңғар биігі – Әуезов.

Мәселе: «Хан Кене» пьесасындағы тарихи шындықты анықтау.

Зерттеу жұмысының мақсаты:

Мұхтар Әуезов-кемел ойдың кеніші, кенен сөздің өрісі. Шешен тілді, көркем суретті, оқшау оқиғаны шебер қиыстыратын классик жазушы екенін оның туындылары дәлелдейді. М.Әуезовтің «Хан Кене» пьесасына әдеби талдау жасау арқылы автор мұратын ұғындыру. Жазушының тіл шеберлігін таныту.

Зерттеу міндеттері:

- Жазушы пьесасының тақырыбын, идеялық-көркемдік мазмұнын ашу;
- М.Әуезовтың «Хан Кене» пьесасы мен Нысанбай жыраудың «Кенесары-Наурызбай» жырының тарихи ұқсастығын салыстыру, зерттеу.

Зерттеу объектісі: Ғылыми зерттеудің нысаны ретінде жазушының бұқаралық ақпарат құралдарында жарық көрген материалдары, М.Әуезовтің «Хан Кене туралы жыр дастандары», Т. Жұртбай «Талқы», С. Лилия «Хан Кене» еңбектері.

Зерттеу әдістері: салыстыру, талдау, сипаттау.

Зерттеу жұмысы: зерттеу жұмысы кіріспеден, екі тараудан, қорытындыдан, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен тұрады.

Зерттеу нәтижелері: Көркемдік қасиеттеріне келгенде «Хан Кене» пьесасының көп сарындылық, полифониялық сипатын ерекше атап айту керек. Халық өмірінің ең бір күрделі, қанды кезеңіне арналған трагедиялық үлкен шығарма үшін бас аяғы жиырма екі кейіпкердің ғана алынуы туындының мейлінше ықшамдылығын көрсетеді. Прологы бар, бес пердеден, ұзын саны қырық жеті көріністен тұратын бұл пьеса драмалық жанрдың композицияға, характерге, психологиялық талдауға қоятын ең басты шарт – талаптарына жауап береді. Трагедияда Кенесарының хан сайлану салтанатын былай қойғанда, негізінен, ұлт-азаттық қозғалысының соңғы кезеңі, оқиғаның оңтүстік өлкеде өрбуі бейнеленеді. Сондықтан, орыс әскерлерімен арадағы шайқас, қазақ ішіндегі соғыстар, Қоқанмен қақтығыс оқиғалары жоқ. Мұның бәрі бір драмалық шығармаға сыймайды да. Оның есесіне қазақ-қырғыз қатынастары ешбір бүркемесіз барлық ащы шындығымен айқара ашылады. Қазақ рубасыларының еркіндік, азаттық, тәуелсіздік жалауының астына топтай алмаған Кенесарының қырғыз манаптарына да бұл ойы өтпейді. Патша өкіметінен жасырын көмек алған, әрі қоқандықтармен ауыз жаласқан, Дулат басшыларымен жең ұшынан жалғасқан Орман, Жанқараш, Жантайлармен бейбіт мәмілеге келмеген соң, күшпен тізе бүктірмек болған Кенесары – Наурызбай қосындарының кейбір шектен асқан зорлығы қырғыздың қара қауымын да шапқа түртіп, өшпенділік отына май құйған. Қырғыз елшілері Жаманқара, Кәрібоз осы шындықтарды хан Кенеге бетің бар, жүзің бар демей, көзге қамшы соққандай етіп қасқайып тұрып айтады. Әке, ағаларының дұшпан қолынан мерт болғанын табалай сөйлейді. Өліспей беріспей айбат көрсетіп, аспанға шапшиды. Сондай ерегес сөз үстінде Наурызбай елші Жаманқараны өлтіріп жібереді. Қандай да бір шығарманың жазылуына өмір шындығы негіз болады. Жазушы өзін қызықтырған өмір оқиғаларын жан-жақты зерттеп, байыптап барып, шығармасын жазуға отырады. Көркем туындыда қаламгер өмір оқиғаларын, алуан түрлі тағдырларды суреттей отырып, осы арқылы қоғамдағы бір немесе бірнеше әлеуметтік жайларды көтереді.

Қорытынды. «Хан Кене» пьесасы арқылы реалист-суреткер өмір шындығына өз ұғымы, өз көзқарасымен үңілген, тарих ғылымының сол тұстардағы түсініктерінен де әрірек, тереңірек бойлап, көрегендік жасап, тарихи тұлғаның шын сырын жете таныған, халықтар мұратына қарсы бағытталған тарихи зұлымдықтың қалай күйрейтінін әділ аңғарған. Жазушы жалпы күрес жолының ауырлығын қайшылықты, трагедиялық шырғалаң оқиғалар арқылы көрсеткен; қазақ халқының тағдырындағы тар жол, тайғақ кешу, азапты бір кезеңнің тарихи сабағын бейнелеген. Осы жобаны жасай отырып, зерттеу жұмысым бойынша бірнеше ұсыныстар тастағым келеді:

1-ұсыныс. Осы пьесаны Қазақстандағы театрлардың бәрінде қайта тарих сахнасына шығарып, көрермендерге ұсыну керек деп ойлаймын. Өйткені, қазақ халқы өз тарихын білуге, өз елінің егемендігі үшін жанталасқан, қасық қаны қалғанша күрескен асыл қаһармандарды дәріптеу керек.

2-ұсыныс. М. Әуезовтың кеңес кезінде жазылған «Хан Кене» пьесасында тарихи бұрмалаушылықтар, әсіресе образдар бейнесінде өзгерістер көп. Автор Кенені көршілік бауырмал, қатынас заңын, салт-дәстүрін белінен басқан жаулық, қаракшылық жорықтың ұйытқысы ретінде көрсеткен. Әрине, бұл түсінікті жайт, себебі КСРО кезінде тарихи тұлғаларды жақсы, ұлы адам ретінде көрсетуге тыйым салынған. Ал, тарихта нағыз Кене хан қандай адам болған?

Кенесары Қасымовтың шын мәнінде қандай тұлға екенін ашып жазатын көркем әдеби кітаптар, пьесалар, журналдар оқырман назарына көптеп ұсынылуы қажет.

Әдебиеттер тізімі

1. М. О. Әуезов және қазіргі қазақ әдебиеті, Алматы, 2009 ж.
2. Т. Жұртбай «Талқы», Алматы, «Қазақстан», 1997 ж.
3. Р. Нұрғали «Қазақ әдебиетінің алтын ғасыры»
4. Р. Нұрғали «Телағыс», Алматы «Жазушы», 1986 ж.
5. Серғазы Л. «Хан Кене» трагедиясының тарихилығы еңбегі.
6. М. Әуезов 14 том, Алматы «Жазушы», 1983 ж.
7. «Жұлдыз» журналы, 2022 ж.
8. «АҚІҚАТ» ұлттық қоғамдық-саяси журналы, 2018 ж.

СЕКЦИЯ «ТАМАҚ ӨНЕРКӘСІБІНІҢ ЗАМАНУИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРЫ» «СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПИЩЕВОЙ ОТРАСЛИ».

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПИЩЕВОЙ ОТРАСЛИ

Нигматуллин Дамин, студент 3 курса, Оренбургский техникум железнодорожного транспорта - структурное подразделение ОрИПС-филиала СамГУПС

Научный руководитель: Долгушина Татьяна Юрьевна, преподаватель

Актуальность: Еда в нашей жизни, занимает по-настоящему значимое положение. Ведь мы едим каждый день: по три, четыре и даже пять раз. Да, многие люди едят реже, кто-то не ест мясо, кто-то не пьет молоко, кто-то ест в

день всего один раз, а кто-то и вовсе придерживается идеологии сыроедения, в которой главным фактором является не употреблять пищу, обработанную термически. Но факт остается фактом: люди всегда пополняли запасы энергии при помощи еды, и будут делать это и дальше. Но современный мир изменяет наше мышление. Сегодня люди всё больше начинают придерживаться идеологии здорового питания. Следят за тем, какое количество углеводов, белка им нужно и сколько они потребляют. Поэтому моя тема актуальна и будет актуальной всегда.

Проблема: Низкая осведомленность и отсутствие ярко выраженного интереса у общества в вопросах современной пищевой промышленности.

Цель работы: Изучить как именно технологии меняют пищевую промышленность.

Задачи: Изучить тенденции инновационных пищевых технологий. Рассмотреть, как текущий рынок определяет технологические тренды в этой области.

Использование роботизированной техники в пищевой промышленности обеспечивает качество и доступность. Также снижает затраты на поддержание свежести продуктов и повышает производительность.

Роботизированные машины могут помочь устранить проблемы безопасности на опасных работах в пищевой промышленности.

В последние годы 3D-печать стала популярной во многих отраслях, и пищевая промышленность - не исключение. Возможно несколько применений 3D-печати еды: от печати пиццы, до создания мягких продуктов для тех, кто не может жевать твердую пищу.

Использование систем GPS-слежения и изображений со спутника для мониторинга: урожайности, уровня почвы и погодных условий для повышения эффективности фермы.

Дроны могут обнаруживать и идентифицировать больные или поврежденные культуры.

Популярность функциональных напитков, таких как чайный гриб и аналогичные напитки для здоровья, которые могут похвастаться различными преимуществами.

Технологии сделали крупносерийную ферментацию еще более безопасной и простой благодаря точному контролю температуры, усовершенствованным инструментам для анализа и другому оборудованию, которое помогает удовлетворить растущий спрос на эти продукты.

Использование новых технологий, таких как блокчейн и средства отслеживания, поможет компаниям продолжать улучшать себя и свою репутацию, более тщательно отслеживая происхождение и качество продукции в дополнении ко множеству других тактик, которые производители могут использовать, чтобы заслужить больше доверия в глазах своих потребителей.

Прямой осмос - более «щадящий» процесс концентрирования пищи с использованием меньшего количества энергии и без тепла.

Популярность растительных, неживотных альтернатив мясу резко возросла за последние несколько лет.

Конкуренция в современном мире становится всё более жесткой, и компаниям необходимо суметь выделиться, чтобы удержаться на плаву.

Новейшие технологии сделали экологичные альтернативы упаковке более доступными. Эти варианты, в том числе и съедобная упаковка, и упаковка, пригодная для вторичной переработки, сокращают количество отходов почти до нуля.

Производство продуктов питания стало более простым благодаря интеллектуальным датчикам.

Поскольку пищевая промышленность развивается, чтобы соответствовать тенденциям устойчивого развития, потребители хотят знать каждую деталь о том, как производители изготавливают свою еду. Эта информация включает в себя списки ингредиентов, производственные процессы и многое другое. Чтобы обеспечить соответствие растущей потребности в ясности, предприятия начали использовать методы блокчейна.

Решения на основе искусственного интеллекта (ИИ) могут устранить любые догадки, помогая компаниям использовать информацию о потребителе для совершенствования своих производственных процессов.

Теперь у местных производителей есть способ помочь потребителям найти продукты, выращенные в их регионе. Также в продвижении помогают такие мероприятия, как местные фермерские рынки и ярмарки.

Умная упаковка использует нанотехнологии для обнаружения микробных изменений в пищевых продуктах.

Нанотехнологии, используемые в упаковке, могут помочь определить качество и свежесть продукта питания, внутри нее.

Результаты исследования: В результате исследования нам удалось углубленно изучить идеи и направления, в которых развиваются современные технологии, связанные с пищевой промышленностью.

Выводы: Подводя итоги о проделанной работе, можно сделать следующие выводы. Еда неотрывно связана с нашей жизнью. В результате работы над проектом мне удалось подтвердить свою гипотезу, и развить тему, о том, насколько сильно технологии вжились во все аспекты нашей жизни, в особенности в области производства продуктов питания. Возможно, кого-то это и пугает, но точно не нас, ведь все те новшества, которые приходят и будут приходить в нашу жизнь. Они всё равно рано или поздно придут на смену консервативным идеям. То же самое и с пищевой отраслью. Ведь на животноводческих предприятиях всё меньше прибегают к использованию ручного труда, и всё больше отдают предпочтение в сторону роботизации и автоматизации.

Данная работа, предназначена для ознакомления с миром современных технологий пищевой отрасли, чтобы сформировать новый взгляд на совершенно обыденные и привычные вещи, связанные с нашим питанием.

Что касается перспективы дальнейшей работы над темой, то это в первую очередь более глубокое изучение каждого из направлений, представленных в данной работе. Потому что изучить, то, как функционируют дроны, то, как компании уходят от использования пластика в упаковке, о том, как устроен

интернет-маркетинг в пищевой индустрии. Всё это и не только - представляет собой настолько уникальную и интересную для изучения тему, что перестать развиваться в ней было бы большой ошибкой. Во-вторых, наш мир быстро развивается во всех направлениях нашей жизни, и чтобы удержаться на плаву и идти в ногу со временем мы обязаны владеть информацией, а именно о том, как происходит развитие современных технологий.

Литература

1. - Иванова, В. Н. Пищевая промышленность России. Современное состояние, проблемы, ориентиры будущего развития. Учебное пособие / В.Н. Иванова, С.Н. Серегин. - М.: Финансы и статистика, 2013. - 568 с.

2. - Заворохина, Голуб, Поздняковский «Сенсорный анализ продовольственных товаров на предприятиях пищевой промышленности, торговли». ИНФРА-М: Высшее образование. Бакалавриат.

Интернет-источники:

1. - <https://adc-us.com/>

2. - <https://foodsafedrains.com/>

3. - <https://www.forbes.com/?sh=72afb6a52254>

ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПИЩЕВОЙ ОТРАСЛИ НА ОРГАНИЗМ ЧЕЛОВЕКА

Серикова Дильназ, Оралбекова Амина, 2 курс, КГП на ПХВ «Государственный высший медицинский колледж им. Д. Калматаева»

Айткалиева Айганым Айшуаковна, преподаватель дисциплины «Анатомия, физиология».

Актуальность: пищевые добавки используются для придания продуктам более аппетитного вида, вкуса и запаха. Изначально в качестве добавок использовались естественные компоненты, изготовленные из натурального сырья. С развитием химической промышленности пищевые добавки стали производиться искусственным путём. Начали изготавливать такие синтетические добавки, как красители, консерванты, загустители, стабилизаторы, антиокислители. Необходимость применения пищевых добавок состоит в повышении конкурентоспособности продукции. В основном пищевые добавки вносятся для улучшения потребительских качеств продуктов питания. Главным принципом использования пищевых добавок является «безвредность», под этим понимается отсутствие токсических, канцерогенных и мутагенных свойств. Однако некоторые виды пищевых добавок могут оказывать крайне негативное влияние на организм человека, они способны вызывать расстройство желудка и кишечника, воздействовать на артериальное давление, вызывать изменение кожных покровов (сыпь) и т.д. Проблема: Проблема здорового и качественного питания имеет общемировой характер. Современное развитие технологий, в том числе нанотехнологий, позволило получить материалы, обладающие уникальными свойствами, которые начинают активно использоваться в пищевой промышленности и

сельском хозяйстве, но и требуют тщательного изучения их свойств и воздействия, оказываемого на организм человека и окружающую среду. Цель работы: проанализировать состав продуктов питания и выяснить их влияние на организм.

Задачи: 1. Изучить теоретический материал о веществах, которые входят в состав современных продуктов питания. 2. Выяснить характер влияния данных веществ на организм человека. 3. Рассмотреть состав наиболее популярных среди школьников продуктов и выявить их положительные и отрицательные стороны. 4. Проанализировать полученные результаты и сформулировать выводы о рекомендации по употреблению данных продуктов питания..

Применение инноваций нередко способствует повышению эффективности, росту технологических процессов, улучшению качества готовой продукции и разумному использованию сырья.

На сегодняшний день разработки технологий прогрессирует не только в области электротехники, но и в областях химии, физики и биологии, а также находят обширное фактическое применение в производстве, хранении и транспортировке разных продуктов.

Технологии в области электротехники и физики.

Одним из примеров можно привести УФ-обработку. УФ-обработка – это метод по обеззараживанию различных пищевых продуктов. Данный способ основывается на уничтожении всех микроорганизмов, приводящие к порче продуктов. УФ-излучение не изменяет химический состав и не образует токсинов в продукте, тем самым не влияет на организм человека.

Технологии в области химии.

Одним из важных технологий в этой области являются разные пищевые добавки. *Пищевые добавки* – это природные, идентичные природным или искусственные (синтетические) вещества, увеличивающие сроки хранения продуктов или придающие им заданные свойства, которые на этикетках продуктов обозначаются буквенным кодом Е. К полезным «Е» можно отнести следующие: Е100 (Куркумин), Е101 (Рибофлавин), Е160а, Е160b, Е160d (каротин, экстракт аннато и ликопин), Е162 (свекольный бетанин), Е170 (кальция карбонат), Е270 (молочная кислота).

Группа витаминов: Е300 (Витамин С), Е306-309 (Витамин Е), Е322 (лецитин) Е406 (агар-агар), Е440 (пектин).

Вредные пищевые добавки и их использование:

Е250 Нитрит натрия, Е951 Аспартам, Е338 Ортофосфорная кислота, Е952 Цикламат натрия, Е621 Глутамат натрия, Е290 Углекислый газ, Е510 Хлористый аммоний, Е239 Уротропин.

Технологии в области биологии.

Генетически модифицированный организм (ГМО) - организм, генотип которого был искусственно изменён при помощи методов геной инженерии. Это определение может применяться для растений, животных и микроорганизмов. Генетические изменения, как правило, производятся в научных или хозяйственных целях. Генетическая модификация отличается

целенаправленным изменением генотипа организма в отличие от случайного, характерного для естественного и искусственного мутационного процесса.

Последствия генетически модифицированных продуктов на организм человека:

1. Угнетение иммунитета, аллергические реакции и метаболические расстройства, в результате непосредственного действия трансгенных белков. Поскольку человек раньше никогда не употреблял этих белков, которые продуцируют встроенные в ГМО гены, было неизвестно являются ли они аллергенами. К примеру, попытка скрещивания генов бразильского ореха с генами соевых бобов, где целью являлось повысить питательную ценность последних, было увеличено содержание протеина. Но, как выяснилось комбинация оказалась сильным аллергеном, и ее пришлось изъять из дальнейшего производства. В Швеции, где трансгены запрещены, болеют аллергией 7% населения, а в США, где они продаются даже без маркировки — 70,5%. Вторым примером может послужить эпидемия менингита среди английских детей, которая была вызвана ослаблением иммунитета в результате употребления ГМ-содержащих молочного шоколада и вафельных бисквитов.
2. Различные нарушения здоровья в результате появления в ГМО новых, незапланированных белков или токсичных для человека продуктов метаболизма. Например, для производства пищевой добавки триптофан в США в конце 80-х гг. XX века была создана ГМН-бактерия. Однако вместе с обычным триптофаном, по невыясненной до конца причине, она стала вырабатывать этилен-бис-триптофан. В результате его употребления заболело 5 тысяч человек, из них — 37 человек умерло, 1500 стали инвалидами.
3. Появление устойчивости патогенной микрофлоры человека к антибиотикам. При получении ГМО до сих пор используются маркерные гены устойчивости к антибиотикам, которые могут перейти в микрофлору кишечника, что было показано в соответствующих экспериментах, а это, в свою очередь, может привести к медицинским проблемам — невозможности вылечить многие заболевания.
4. Нарушения здоровья, связанные с накоплением в организме человека гербицидов. Большинство известных трансгенных растений не погибают при массовом использовании сельскохозяйственных химикатов и могут их аккумулировать. Есть данные о том, что сахарная свекла, устойчивая к гербициду глифосат, накапливает его токсичные метаболиты.
5. Сокращение поступления в организм необходимых веществ. По мнению независимых специалистов, до сих пор нельзя точно сказать, является ли состав ГМ-аналогов эквивалентным или нет. При сравнении различных опубликованных научных данных выясняется, что некоторые показатели, в частности, содержание фитоэстрогенов, в значительной степени разнятся.
6. Отдаленные канцерогенный и мутагенный эффекты. По данным исследований британских ученых в рамках государственного проекта "Оценка риска, связанного с использованием ГМО в продуктах питания для человека" обнаруженных в 2002 г., трансгены имеют свойство задерживаться в организме человека и в результате так называемого "горизонтального переноса"

встраиваться в генетический аппарат микроорганизмов кишечника человека. Ранее подобная возможность отрицалась. Результат исследования: В настоящее время практически во всех пищевых продуктах промышленного производства присутствуют вредные добавки, которые могут привести к нарушению здоровья человека. Выводы: сегодня с каждым днем появляется все больше новых технологий в пищевой отрасли, однако, не стоит забывать, что они несут за собой не только положительные, но и отрицательные последствия на организм человека.

Литература:

1. Инновационные технологии в пищевой промышленности и общественном питании (Екатеринбург, 12 октября 2020 г.)

2. <https://nsportal.ru/shkola/biologiya/library/2022/12/19/vliyanie-pishchevoy-3.promyshlennosti-na-zdorove-sovremennogo?ysclid=lde92c4ap5717846191>

3. <https://nsportal.ru/ap/library/drugoe/2016/04/01/ispolzovanie-pishchevyh-dobavok-i-gmo-v-zhizni-cheloveka>

ЕШКІ СҮТІНЕН ЖАСАЛАТЫН ТАҒАМДАР ЖӘНЕ ОНЫҢ МАҢЫЗЫ

Каирбекова Д.Е., 202-топ студенті, Жаркент көпсалалы колледжі
Ернебаева Х.А., арнайы пән оқытушысы

Зерттеудің өзектілігі. Ешкі шаруашылығы - бұл үй ешкілерін дамытуға және өсіруге маманданған жеке мал шаруашылығы. Нарықтық экономика жағдайында ешкі шаруашылығы мал шаруашылығының тиімділігі жоғары әрі нәтижелі бағыты болып саналады. Ешкі сүті физико-химиялық ерекшелігіне байланысты диеталық балалар мен асқазан ауыруымен ауыратын адамдар үшін өте бағалы өнім. Табиғи түрінде де түрлі ірімшік пен сүт тағамы ретінде де пайдаланылады. Ешкілер бағу жағдайына, түрлі климатты жағдайға жақсы бейімделеді; туберкулез, қышыма сияқты ауруларға төзімді. [1]. Жалпы, ешкінің сүті мен етінің қасиетін түсінген дамыған елдер бұл істі бір ізге қойған. Оның биологиялық қасиеттері жоғары. Сүт әртүрлі жас топтарындағы адамдардың тамақтануында, сонымен қатар клиникалық тамақтануда кеңінен қолданылады. Одан адам кальцийдің негізгі мөлшерін алады. Халықтың тамақтануындағы маңызы бойынша сүт наннан кейін екінші орында [2]. Соңғы жылдары ешкі өнімдеріне деген сұраныстың артқаны да байқалып келеді, қарттар мен балалар рационына, сиыр сүтіне аллергиясы бар адамдардың ешкі сүтін пайдалануы кең етек жайып жатыр. Сиыр сүтінен қарағанда кальций, магний және рутин ешкі сүтінің құрамында көп кездеседі. Құрамындағы үш май қышқылдары: капроин, каприл және каприз науқастар үшін үлкен емдік құндылықтарға ие [3]. Сонымен қатар, жоғарыдағы зерттеулерді саралай келгенде, ешкі сүтінің пайдасы мен олардан жасалатын тағамдар – бүгінгі уақыт сұранысынан туып отырған өзекті мәселе.

Зерттеудің мәселесі: Зерттеу мәселесі ретінде ешкі сүтінің емдік қасиеттерімен танысып, адам өмірінде алатын орнының зор екендігін, түрлі аурулардың алдын алуға мүмкіндік беретіндігін анықтау.

Зерттеудің мақсаты: Ешкі сүтінің адам ағзасына пайдасын зерттей отырып, ешкі сүтінен жасалатын өнімдерді көбірек халық тұтыну үшін зерттеп, насихаттау. Елімізде ешкі сүті өндірісін дамыту.

Зерттеудің міндеті:

1. Ешкі және ешкі сүті туралы маңызды ақпарат көздерін іздеу.
2. Ешкі сүтінің емдік қасиеттерін зерттеу.
3. Ешкі сүтінен дайындалатын тағамдарды мектеп, колледж, университет, арнайы санаторийлер, аурухана асханаларына қосу.

Ешкі сүті сиыр сүті сияқты казеин тобына жатады, бірақ ешкі құрамында сиыр сүтіне аллергиялық реакциялардың негізгі көзі болатын альфа7 1s-казеині жоқ. Бета-казеиннің жоғары мөлшері әйелдің емшек сүтіне жақындатады. Лактозаның төмен мөлшері (сиыр сүтіне қарағанда 13 пайызға, әйел сүтіне қарағанда 41 пайызға аз). Ешкі сүтінде май шарлары сиыр сүтіне қарағанда 10 есе аз, сондықтан ағзаға жақсы сіңеді. Майлылығы шамамен 4-4,4 пайыз ағзаға 100% сіңеді. Ешкі сүтінде 67% қанықпаған май қышқылдары, сиыр сүтінде 61%. Бұл қышқылдар адам ағзасындағы тіндерге холестериннің түсуіне жол бермейтін ерекше метаболикалық қасиетке ие. Жоғарыда аталған ерекшеліктерден басқа, ешкі сүтінде көп мөлшерде кальций (143,0мг), магний (14,0мг), фосфор (89,0мг)ғ марганец (17,0мг), мыс (20,0мг), А витаминдер (0,1 мг), В витаминдері (0,04мг), С витаминдері (2,0мг) және Д витамині (0,06мкг). Бұл ағзаны толыққанды ақуыздармен, майлармен, минералдармен, микроэлементтермен байытады, зат алмасуды қалыпқа келтіруге пайдалы әсер етеді, бұл денсаулық пен ұзақ өмір сүруге әсер етеді [4]. Сиыр сүтімен салыстырғанда ешкі сүтінде май, ақуызбен минералды тұздар көп болады. Мысалы, сиыр сүтінің орташа майлылығы - 3,4%, ақуыздылығы – 3,9% болса, ешкі сүтінікі, тиісінше 4,37% және 4,49% болып одан жоғары келеді. Сондықтан да оның калориялық қуаттылығы да жоғары. Жаңа сауылған сүттің емдік қасиеті өте күшті болады. Жаңа сауылған сүттің тағы бір қасиеті - оның қуаты 4 - 5 сағатқа дейін ішектегі жағымсыз бактерияны жоюға қауқарлы болады. Сүттің құрамында микроэлементтер, дәрумендер, ақуыздар бар. Микроэлементтер құрамына: кальций, магний, фосфор, марганец, мыс. Дәрумендерге: А, В1, С, Д, В12, аскорбин қышқылы бар. Ақуыздың құрамына: Май 4,4%, белок3,6%, лактоза 4,9% бар. Сүттің құрамында кальцийдің мөлшерінің мол болуы жүрек-қантaмыр жүйесіне оңтайлы әсер етеді. Ешкі сүтінің көптеген емдік қасиеттері бар. Әсіресе, асқазан ауруларында, анемияда, көздің нашар көруінде, диатезде, ұйқы безінің қабынуында, қант диабетінде, қатерлі ісік, жүрек ауруларына пайдалы [5]. Ешкі сүтінен дайындалған адам ағзасына өте пайдалы. Өз кезегінде шаш пен тырнақ өсіміне, сүйектердің мықты болуына ықпал етеді. Асқазан, ішек жолдарының жұмыс істеу қабілетін жақсартады. Ол тек ванильді экстракт, кілегей және сүт секілді табиғи өнімдерден тұрады.

Зерттеудің нәтижелері: Қала тұрғындарынан сауалнама жүргіздік. Сауалнамаға 18-60 жас аралығындағы тұрғындар қатысты. Сауалнамада «Ешкі сүтінің адам ағзасына пайдасы қандай?», «Ешкі сүтінен қандай тағамдар әзірленеді?», «Ешкі сүтін қандай мақсатта пайдаланады?», «Ешкі сүтінің басқа сүттерден

ерекшелігі неде?», «Ешкі шаруашылығын қолға алу ойыңызда бар ма?» деген сұрақтарға жауап іздедік. Ешкі сүтінің адам ағзасына пайдасы қандай деген сауалнамаға тұрғындардың – 35,3%-ы келісімді жауап берсе, ешкі сүтінен қандай тағамдар әзірленеді деген сұраққа 20,2%-ы ұтымды жауаптарымен көңілге қуаныш ұялатты. Ал, ешкі сүтін қандай мақсатта пайдаланады деген сұраққа 14,2%-нан көңіл қуантарлық жауап алдық. Ал қалған 30%-ы ешкі шаруашылығымен айналысқанды құп көріп отыр. Қорытындыға қарай отырып, ешкі сүтінің пайдасы орасан зор екендігін айқын көрсетті. Зерттеу жұмысымының тәжірибелік-экспериментіне ауыл және қала тұрғындары қатысты. Тұрғындардың жалпы саны 10 болса, оның 5-еуі ауыл тұрғындары, ал қалғандары қала тұрғындары. Алға қойған мақсаттарды жүзеге асыру үшін ең алдымен байқау тобына қала тұрғындарын, ал эксперимент алды тобына ауыл тұрғындарын белгілеп, арнайы тексеру, бақылау жұмыстарын жүргіздік. Тәжірибелік-экспериментке 3 айлық, 11 жастағы, 38 жастағы, 45 жастағы және 65 жастағы ауыл және қала тұрғындары өз еріктерімен қатысты. Тәжірибеге дейін олардың денсаулық жағдайлары, ешкі сүтін осы уақытқа дейін ешкі сүтін пайдаланбағаны анықталды. Экспериментке дейінгі көрсеткіштері ауыл тұрғындары (эксперимент): асқазан, ішек-жолы аурулары (24%), диатез дертінде (22%), ұйқы безінің қабынуында (30%), жүрек ауруларында (25%). Қала тұрғындары (байқау): асқазан, ішек-жолы аурулары (23%), диатез дертінде (23%), ұйқы безінің қабынуында (28%), жүрек ауруларында (22%). Барлық теориялық білімімді практика жүзінде тексеру үшін эксперимент жүргізе бастадым. Экспериментке өз еріктерімен қатысып, менің ғылыми жобамды практика жүзінде дәледеуге ниеттерін білдірген ауыл тұрғындарымен тәжірибе жұмыстарын бастап кеттім. Көктал ауылының тұрғыны Игембердиев Сахыпжамал 65 жастағы қарт ана асқазан және ішек жұмысының бұзылуы деген диагноз, 3 айлық нәресте Асубай Арденге аллергияға биімділігі өте жоғары, қоспа ішкеннен іш қату белгілер жиі қайталаанады, 38 жастағы Ерденбеков Марат ұйқы безінің қабынуы деген диагноз қойылса, 45 жастағы Сәрсенбай Ақкүміс 3 жыл аралығында жүрек ахауы салдарынан тұрақты ем алып келе жатқан тұрғын. Аталған ауыл тұрғындарын 1 айдан артық көлемде ешкі сүітемен қамтамасыз етіліп келеді, тұрақты тұтынғанның нәтижесінде қазіргі жағдайлары біршама жақсарды. Тәжірибе пациент толық жазылғанға дейін жүзеге асады. Ешкі сүтін пайдаланудың деңгейлік көрсеткіші: ауыл тұрғындары (эксперимент): асқазан, ішек-жолы аурулары (35%), диатез дертінде (42,6%), ұйқы безінің қабынуында (50%), жүрек ауруларында (38%) артқандығын байқаймыз.

Қорытынды. Зерттеу жұмысымыздың мақсатына сәйкес, аталмыш зерттеу жұмысында ешкі сүтінің адам ағзасына әсері талданып, зерттелді. Нәтижесінде, ешкі сүті 99 ауруға шипа, сиқырлы сусын екіндігіне нақыт көзіміз жетті. Ешкі сүтін тұтынған науқастарымыздың денсаулықтары біршама жақсарып, өздерін жайлы сезіне бастағаны дәлелденді. Елімізде табиғаттың қатал сынына төзімді әрі көп күй талғамайтын, қыста тебінге мықты жергілікті ешкілерді неге өсірмеске...

Ұсыныс: Ешкі сүтінің маңыздылығы мен пайдасын мектеп қабырғасынан кеңінен түсіндірсе және ешкі сүтінен жасалынатын өнімдерді көбірек халық тұтыну үшін насихатталса. Мал шаруашылығы, соның ішінде ешкі малының санын көбейтіп, одан алынған өнімдерді өңдейтін орындар ашылып, дүкен сөрелеріне зиянды қоспасыз пайдалы өнімдер қойылса екен.

Әдебиет

1. Ақ жайық газеті, 16 маусым 2011 «Ешкі сүті - тоқсан тоғыз аурудың ем» мақаласы
2. Adriana, P. and C. Socaciu. 2008. Probiotic activity of mixed cultures of kefir's lactobacilli and non-lactose fermenting yeasts. Bulletin of UASVM Agriculture 65: 329-334.
3. Ғалымдар сүттің 15 пайдалы қасиеттерін атап шықты. // <http://www.omoloke.kz>
4. Жежахметұлы С. Қазақ халқының салт дәстүрлері. – Алматы: «Алматыкітап баспасы», 2010.
5. Методика измерений показателей состава и плотности молока и других молочных продуктов ультразвуковым методом №ВНИМИ – 01 -2000. – Москва, 2000.

ОЦЕНКА КАЧЕСТВА ХЛЕБА ИЗ ПШЕНИЧНОЙ ХЛЕБОПЕКАРНОЙ МУКИ С ДОБАВЛЕНИЕМ ПРОРОСШИХ ЗЕРЕН

Чечушкова Юлия, студентка 3 курса «Костанайского политехнического
высшего колледжа»

Научный руководитель: Сагандыкова Жанаргуль Бисимбаевна,
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. Проросшие зерна пшеницы – один из наилучших видов пищи. Они являются отличным источником быстро высвобождающейся энергии, но также содержат клетчатку, которая, предотвращая зашлакованность организма, облегчает прохождение пищи.

Диетологи рекомендуют проросшие зерна злаков и их экстракты для диетического и лечебного питания, поскольку они обладают бактерицидными свойствами, высокой биологической активностью, способствуют улучшению пищеварения, эвакуаторной функции кишечника, оптимизируют обмен веществ, стабилизируют нервную систему, стимулируют рост, повышают физическую работоспособность.

Большое внимание в настоящее время уделяется выработке хлеба из проросшего зерна пшеницы. Хлеб из проросшего зерна содержит на 16 % больше белка, в 2 раза больше витаминов группы В, на 65 % больше витамина Е, в 4 раза выше содержание пищевых волокон, чем в хлебе из сортовой муки. В связи с этим подбор оптимальных рецептов хлеба с включением зерна из проросшей пшеницы является актуальной задачей.

В Казахстане разработаны рецептуры и технологии производства хлебобулочных изделий, крупяных изделий, обогащенных витаминами группы В, железом, йодом. Особый интерес представляют проросшие зерна пшеницы, их использование позволяет разнообразить ассортимент продукции,

придавать продуктам оригинальную вкусовую гамму и обогащать биологически активными веществами. В торговой сети потребителю предлагаются пророщенные зерна или проростки различных зерновых культур, в том числе проростки пшеницы. Пророщенное в течение непродолжительного времени зерно пшеницы является основой для производства цельнозернового хлеба [2].

Проблема. Однако для этого продукта характерна склонность к ускоренному микробиологическому поражению, что ограничивает расширение использования пророщенного зерна при производстве хлебопекарной продукции. В связи с этим исследования, направленные на создание оригинальных технологий пищевых продуктов, обладающих повышенной пищевой ценностью за счет использования пророщенного зерна пшеницы, являются актуальными.

Цель работы является изучение технологии производства хлебобулочного изделия с использованием муки из пророщенного зерна пшеницы.

Гипотеза: Одним из прогрессивных направлений в развитии производства продуктов функционального питания является создание обогащённых продуктов на основе зерна, так как в силу невысокой стоимости исходного сырья они доступны широким слоям населения и способны компенсировать недостаток биологически активных веществ в рационе, повысить сопротивляемость организма к неблагоприятным факторам внешней среды, и, следовательно, увеличить продолжительность жизни населения.

Объектами исследования послужили образцы хлеба пшеничного, приготовленного по традиционной рецептуре и хлеба пшеничного с добавлением муки из пророщенного зерна пшеницы (от массы муки) в количестве 5; 10; 15 и 20 %. Полученные образцы теста и готовых изделий изучали с использованием общепринятых методов исследования: отбор проб и подготовку сырья, готовых изделий. Органолептические показатели изучали по общепринятым методам, по пятибалльной шкале. Физико-химические показатели: массовую долю влаги; кислотность; пористость; массовую долю белка.

Задачи исследования: Изучить проросшее зерно пшеницы. Изучить хлебопекарные свойства муки пшеницы. Рассмотреть факторы, влияющие на качество хлеба. Провести пробную выпечку хлеба.

Результаты исследования: Производство муки из пророщенного зерна пшеницы состоит из следующих технологических этапов: промывание зерна (t воды = 25 °С); выкладывание слоем 1,5–2 см и заливание водой (t воды = 25 °С); проращивание зерна (24–36 ч); промывание пророщенного зерна; сушка пророщенного зерна при 100 °С, до постоянного содержания влаги в зерне 11 %; измельчение зерна и просеивание. Образцы хлебобулочных изделий готовили в соответствии с рецептурами.

Технологический процесс приготовления хлеба с мукой из пророщенного зерна пшеницы состоит из следующих стадий: приготовление муки из пророщенного зерна пшеницы, замеса теста и других полуфабрикатов,

брожения полуфабрикатов, деления теста на куски определенной массы, формирования и расстойки тестовых заготовок, выпечки, охлаждения и хранения изделий.

Наименьшую влажность (41 %) имеют контрольный образец и образец с добавлением 5 % муки из пророщенного зерна. Увеличение количества муки из пророщенного зерна в рецептуре хлебобулочных изделий приводит к увеличению влажности образцов. Причем влажность нарастает волнообразно. Образцы хлебобулочных изделий, в которые добавляли муку из пророщенного зерна в количестве 10 и 20 %, имели максимальную влажность, в то время как добавление 15 % добавки приводило к снижению влажности хлеба до уровня, близкого к влажности контрольного образца.

Кислотность контрольного образца составляет 1,1 °Т. Замена пшеничной муки на муку из пророщенного зерна пшеницы в количестве до 15 %, приводит к незначительному изменению показателя кислотности. Увеличение количества добавки свыше 15 % от массы муки способствует резкому снижению показателя кислотности, что в свою очередь отразится на уменьшении срока хранения хлеба, так как образующаяся в процессе брожения кислота является природным консервантом. Поэтому для хлебобулочных изделий с добавкой из пророщенного зерна свыше 15 %, необходимо проведение дополнительных исследований на микробиологическую безопасность с целью обоснования срока хранения.

Пористость контрольного образца составляет 78 %. Введение добавки из пророщенного зерна пшеницы в количестве до 15 % способствует незначительному изменению пористости хлеба, в пределах 1–2 %. Добавление муки из пророщенного зерна в количестве, превышающем 15 %, способствует резкому снижению пористости, что приводит к уплотнению изделия. Так, например, при добавлении муки из пророщенного зерна в количестве 20 %, пористость хлеба снижается до 72 %.

Видим, что все образцы хлебобулочных изделий имели примерно одинаковое содержание белка. Отклонения не превышали 0,1 %, что укладывается в погрешность эксперимента. Таким образом, введение в рецептуру хлебобулочных изделий муки из пророщенного зерна пшеницы в любом количестве не оказывает влияния на содержание белка в конечном изделии.

Определение органолептических показателей хлебобулочных изделий проводили в соответствии с требованиями стандарта с использованием 5-балловой шкалы. Исследуемые образцы хлебобулочных изделий сравнивали с контролем, имеющим в сумме 5 баллов по всем показателям. Образцы 1 и 3 получили максимальный балл по всем показателям (5 % и 15 % добавки соответственно). Образцы 2 и 4 получили по 4,5 и 4,1 балла соответственно. Так как использование пророщенной пшеницы в технологии хлебобулочных изделий способствует повышению пищевой ценности, необходимо стремиться вводить максимальное количество предложенной добавки без ущерба для качества. Таким образом, лучшим образцом признан № 3, в котором 15 % пшеничной муки было заменено на муку из пророщенного зерна пшеницы.

Данные органолептического исследования согласуются с результатами, полученными при физико-химическом исследовании образцов.

Выводы. На основании проведенных исследований и полученных экспериментальных данных изучена технология производства хлеба с использованием муки из пророщенного зерна. Предлагаемые технологические решения позволят обеспечить население функциональными продуктами на основе растительного сырья, с минимальными потерями при выпекании. По органолептическим показателям хлеб с добавлением муки из пророщенного зерна по своему внешнему виду и вкусу не отличается от обычного хлеба.

Литература

1. Байгарин, Е.К. Содержание пищевых волокон в пищевых продуктах растительного происхождения / Е.К. Байгарин // Вопросы питания. – 2006.
2. Бегеулов, М.Ш. Рационализация питания человека путем расширения ассортимента хлебобулочных изделий / М.Ш.Бегеулов // Хлебопечение. – 2002.
3. Беркетова, Л.В. Биологически активные добавки – источники пищевых волокон / Л.В. Беркетова // Пищевая промышленность. – 2003.

КОРРЕКТИРОВКА ХЛЕБОПЕКАРНЫХ ДОСТОИНСТВ МУКИ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ НАТУРАЛЬНОГО УЛУЧШИТЕЛЯ

Ленский Никита Андреевич, студент 4 курса КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Риженко Екатерина Терентьевна, преподаватель специальных дисциплин

В последнее время все более серьезное внимание мировой общественности привлекает проблема улучшения хлебопекарных качеств пшеничной муки различными физическими и химическими способами.

Актуальность: В настоящее время в Казахстане особое внимание уделяется проблеме качества зерна и возможности повышения конкурентоспособных преимуществ производства экологически чистой продукции мукомольной промышленности.

Проблема: В Казахстане между производителями муки развивается конкуренция, с каждым годом ухудшается качество выращиваемой пшеницы (из-за нарушений агротехнологий и погодных условий), возрастает востребованность на рынке качественного хлеба.

Цель работы: изучить материалы разных источников освещения темы и практически подтвердить выдвинутую гипотезу.

Задачи:

1. Изучить специальную литературу и передовые статьи журнала «Хлебопродукты» за последние годы по вопросам повышения хлебопекарных свойств пшеничной муки.
2. Провести исследовательскую работу по определению числа падения зерна пониженного качества с содержанием проросших зёрен.
3. Провести исследовательскую работу по изучению влияния ферментированного кукурузного крахмала на хлебопекарные свойства муки

путём пробной выпечки хлеба и определения концентрации вводимого улучшителя.

Гипотеза: Если вводить в муку с пониженными хлебопекарными достоинствами ферментный кукурузный крахмал, то повысится степень использования зерна пониженного качества и продукция хлебопечения станет пользоваться спросом у покупателей, возрастет конкурентоспособность производителей хлебобулочных изделий

Объект исследования: мука изготовленной из зерна пшеницы с добавлением зерна пониженного качества.

Предмет исследования: повышение хлебопекарных свойств муки.

Методы исследования – монографический, аналитический.

Настоящая работа проводилась в три этапа: литературный обзор, исследовательская часть и заключение. На первом этапе были изучены официальные данные, специальная литература и передовые статьи профессиональных журналов по изучаемой теме. На втором этапе был проведён эксперимент, в частности определение числа падения в зерне пшеницы с содержанием проросшего зерна, а также пробная выпечка хлеба из муки высшего сорта без кукурузного ферментированного крахмала и с добавлением его в разных пропорциях. На третьем этапе сформулировано заключение.

На предприятия поступает мука с разными хлебопекарными свойствами, с подсортировкой зерна с пониженными показателями качества (проросшего, поврежденного клопом-черепашкой, морозобойного), и далеко не всегда её состояние удовлетворяет производителей [1, 16].

Корректировать неидеальное качество муки возможно с помощью хлебных улучшителей. Комплексные хлебопекарные улучшители делятся на улучшители комплексного действия, специального назначения, специальные добавки.

В экспериментальной части нашей работы мы определили хлебопекарные достоинства муки и провели пробную выпечку из муки высшего сорта Карабалыкской мельницы.

Перед лабораторной пробной выпечкой определили хлебопекарные свойства муки с добавлением проросшего зерна по «числу падения» на приборе ПЧП-3. По счетчику определяют число падения - время в секундах с момента погружения пробирки с суспензией в водяную баню до момента полного опускания шток-мешалки. К зерну с пониженными показателями качества относится проросшее зерно. В зависимости от его количества мякиш выпеченного хлеба может получаться глинистым, липким, мокрым. Содержание проросших зерен в помольной смеси не должно превышать 3%, в этом случае отрицательного влияния на качество хлеба практически не будет.

Исследовательским лабораторным путем, используя метод пробной выпечки, мы установили оптимальную концентрацию улучшителя для повышения хлебопекарных свойств муки с добавлением зерна пониженного качества – 0,01 г на 500 гр муки.

Проведенная органолептическая оценка показала следующее, что мякиш стал более эластичным, менее крошащимся. Процесс черствения хлеба с использованием ферментированного кукурузного крахмала замедляется. Контрольный образец, оставленный на открытом воздухе, зачерствел через 20 ч, образцы хлеба с ферментированным кукурузным крахмалом на этот момент мало изменились. Признаки черствения хлеба появились через 26 ч.

Вещества, применяемые в настоящее время для осветления цвета муки, опасны для здоровья, так как являются канцерогенами, ни в одном из улучшителей на основе кукурузного крахмала не используется осветляющее вещество по причине их вредности для здоровья человека [2, 3].

Помимо натуральных ингредиентов, которые можно найти в хлебе, на полках магазинов легко найти хлеб, который содержит усилители, подкислители и консерванты. Некоторые из них действительно вредны для здоровья человека.

В данной работе мы хотели показать актуальность использования хлебопекарных улучшителей при производстве хлебобулочных изделий для повышения хлебопекарных свойств зерна пониженного качества, а именно проросшего зерна. Большой ассортимент позволяет подобрать улучшитель, в зависимости от слабых сторон той или иной муки, что позволяет улучшить качество выпускаемой продукции. Но вместе с тем, хотелось бы изучить вопрос, многообразия использования улучшителей и влияние отдельных веществ улучшителей на здоровье людей и наносимый вред ими для человека. Испытанный препарат является натуральным продуктом. Результаты исследований показали целесообразность применения ферментированного кукурузного крахмала в качестве улучшителя.

Считаю, что выбранная тема является актуальной, т.к. мука не всегда отвечает требованиям, предъявляемым хлебопёками. Поэтому для повышения качества муки в мировой практике применяют улучшители, количество которых уточняют пробной выпечкой.

Поэтому применение пищевых добавок допустимо только в том случае, если они не угрожают здоровью человека.

Результаты исследования: Органолептическая оценка также показала, что мякиш стал более эластичным, менее крошащимся. Процесс черствения хлеба с использованием ферментированного кукурузного крахмала замедляется. Контрольный образец, оставленный на открытом воздухе, зачерствел через 20 ч, образцы хлеба с ферментированным кукурузным крахмалом на этот момент мало изменились. Признаки черствения хлеба появились через 26 ч.

Испытуемый препарат является натуральным продуктом. Результаты исследований показали целесообразность применения ферментированного кукурузного крахмала в качестве улучшителя.

Вывод: Использование ферментированного кукурузного крахмала позволит повлиять на амилолитическую активность ферментов, улучшить хлебопекарные свойства муки изготовленной из зерна пшеницы с добавлением проросшего зерна. В свою очередь это приведет к более полному использованию зерна пониженного качества (проросшего) и обеспечит

поставку населению качественного хлеба, а хлебопекарным предприятиям повышение своей конкурентоспособности.

Список использованных источников:

1. Беседина Е. Влияние ферментных препаратов «Иполихелин». Муслимов М. Деятельность совета молодых ученых при Министерстве сельского хозяйства РК. «Хлебопродукты». 2017. №. с 19-20.

2. Кошелева В. Обогащение хлеба белково-жировыми продуктами. «Хлебопродукты». 2015. №9. с 38-40.

ИЗОМАЛЬТ - ПОЛЬЗА ИЛИ ВРЕД

Шарапова Надежда, студентка 2 курса ЧУ «Колледж предпринимательства КИНЭУ»

Научный руководитель: Яковлева Наталья Михайловна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы

В настоящее время сахар является основным подсластителем, который применяется в пищевой и медицинской промышленности. Однако современные исследования свидетельствуют о том, что избыточное потребление легкоусвояемых углеводов сопряжено с развитием ряда заболеваний: сахарного диабета, ожирения, атеросклероза, кариеса зубов. Их неуклонный рост поставил перед исследователями актуальную задачу ограничения потребления сахаропродуктов и поиска заменителей сахара, не оказывающих отрицательного влияния на организм человека.

К натуральным, или природным, заменителям сахара относят мед, кленовый сахар, а также подсластители углеводного и белкового происхождения.

К современным синтетическим сахарозаменителям относят сахарин, аспартам, ацесульфам калия, сукралоза, цикламат. Однако существуют различные, порой противоположные, мнения о пользе сахарозаменителей и их безопасности. Проблема использования подсластителей сейчас широко исследуется специалистами пищевой промышленности, медицины и других сфер деятельности.

Решение задачи

Сегодня на рынке представлен новый натуральный продукт - заменитель сахара изомальт. Известно, что изомальт получают из сахарозы по двустадийному процессу, в котором сахароза превращается в изомальтулозу (6-О- α -D-глюкопиранозид-D-фруктозу) - питательный дисахарид, обладающий восстановительными свойствами. Далее изомальтулозу подвергают гидрогенизации.

Готовый продукт изомальт представляет смесь гидрогенизованных моно- и дисахаридов.

Цель работы

Провести исследование по основным свойствам изомальта, его влиянии на организм человека при его употреблении.

Объект исследования

Пищевая добавка изомальт E953

Предмет исследования

Процесс воздействия изомальта на организм человека.

Следовательно, используя результаты выполненных исследований можно сделать вывод, что использование пищевой добавки изомальт E953 является безопасной и безвредной пищевой добавкой.

Изомальтулоза (палатиноза) впервые была обнаружена Stodola в 1956 как побочный продукт в процессе производства декстранов из сахарозы *Leuconostoc mesenteroides*. В Японии изомальтулозу используют в качестве заменителя сахара с 1985 года. Изомальтулоза является структурным изомером сахарозы. Встречается в меде, в соке сахарного тростника. Масса ее схожа с сахарозой, сладость составляет 42 % сладости сахарозы.

Общая характеристика продукта

Производится вещество, именуемое также изомальтитом или палатинитом, в виде белых кристаллов, представляет собой низкокалорийный углевод новой генерации, не обладает запахом, имеет ровный сладкий вкус, низкую влагоемкость, легкорастворимо в воде.

Источник для добывания изомальта — 100% растительное сырье. Продукт природного происхождения получают из сахарозы, выделяемой из крахмала, сахарной свеклы, тростника, меда. Форма выпуска — порошок, гранулы либо зерна различного размера.

Изомальт — это углевод нового поколения, отличающийся низкокалорийностью. Используется как кондитерский сахар для приготовления десертов и сладостей. Полученный из сахарозы Изомальт обладает качественными глазирующими характеристиками, защищает продукт от комкования и слеживания.

Вещество представляет собой белый кристаллизованный порошок. Имеет сладкий привкус, легкорастворим в жидкости. Изомальт — продукт без запаха. Безопасен для организма человека, поскольку источник производства — стопроцентно натуральный. Изомальт получают из сахарозы, которая выделяется из крахмала, тростника, меда и сахарной свеклы.

Свойства подсластителя изомальта

Подсластитель изомальт (E953) относится к натуральным сахарозаменителям. Он встречается в природе в сахарной свекле, сахарном тростнике и меде, из которых его и выделяют. Большинство исследователей убеждены в безопасности этого сахарозаменителя, так как он относится к натуральным продуктам.

По вкусовым особенностям изомальт напоминает сахарозу, но имеет лишь половину ее сладости. Этот сахарозаменитель слабо всасывается стенками кишечника, поэтому разрешено применение изомальта при диабете.

Данный сахарозаменитель относится к группе низкокалорийных органических соединений. Его калорийность составляет 240 единиц на 100 г, в отличие от сахара, калорийность которого — 400 единиц. Однако стоит учитывать, что для получения сладкого эффекта его требуется больше, чем

сахара. Поэтому в итоге организм получит практически такое же количество калорий, как при употреблении сахара.

В отличие от сахара молекулы изомальта не способствуют размножению бактерий в ротовой полости. Поэтому этот сахарозаменитель не вызывает кариес. В пользу употребления изомальта говорит и то, что он является пребиотиком. Подобно растительной клетчатке, изомальт работает как балластное вещество, благодаря чему продляет чувство сытости. Энергия из изомальта извлекается постепенно, поэтому в организме не происходит резких скачков сахара.

Вред изомальта можно ощутить на себе тогда, когда он употребляется в больших количествах. Однако это справедливо и в отношении многих других продуктов. При умеренном употреблении изомальт поможет сделать жизнь слаще и не принесет никакого вреда.

Чем полезен изомальт – польза и вред

Польза подсластителя заключается в следующих особенностях:

- обеспечивает равномерное питание организма энергией;
- активизирует работоспособность кишечника;
- не вызывает кариеса;
- пробиотическое действие нормализует количество полезных микроорганизмов в кишечнике;

оказывает благоприятное воздействие на организм, создавая ощущение насыщения в желудке.

Благодаря низкой калорийности, подсластитель относится к группе диетических, что важно для здорового питания. Является незаменимым при диабете, вследствие чего диабетики могут без вреда для здоровья употреблять в пищу кондитерские изделия и выпечку на изомальте. Рекомендованная врачами дозировка сахарозаменителя (в чистом виде) составляет 30 гр/сутки.

Заключение

1. Проведенный анализ состояния вопроса современных синтетических сахарозаменителей показал, что заменитель сахара изомальт имеет ряд преимуществ перед простым сахаром по своим свойствам, отличающийся низкокалорийностью.

2. Эта пищевая добавка считается безопасной для организма, а во многих отношениях она намного полезнее привычного сахара. Кристаллы изомальтита растворяются в воде так же хорошо, продукт подходит для использования в кулинарии и домашних условиях. По сравнению с обычным сахаром, изомальт все-таки менее сладкий, он может составлять от 40% до 60% от сладости обычного сахара.

3. В отличие от сахара молекулы изомальта не способствуют размножению бактерий в ротовой полости. Поэтому этот сахарозаменитель не вызывает кариес. В пользу употребления изомальта говорит и то, что он является пребиотиком.

4. Безопасен для организма человека, поскольку источник производства – 100 % натуральный. Изомальт получают из сахарозы, которая выделяется из крахмала, тростника, меда и сахарной свеклы.

Список используемых источников:

24. <https://diabetnorma.ru/izomalt-pri-saharnom-diabete/>
25. <https://topreplika.ru/produkty/podslastitel-izomalt.html>
26. <https://food.ru/products/19966-izomalt>
27. <https://aazz-z.livejournal.com/232118.html>

ПРИМЕНЕНИЕ ПАХТЫ С ДОБАВЛЕНИЕМ РАСТИТЕЛЬНОГО СЫРЬЯ ДЛЯ ПРОИЗВОДСТВА КИСЛОМОЛОЧНОГО НАПИТКА СВЕЖЕСТЬ

Питканин Олег, студент 2 курса

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»
Научный руководитель: Грубинко Людмила Алексеевна,
мастер производственного обучения.

Актуальность: Реализация научной концепции сбалансированного питания в современных условиях жизни и деятельности человека является важной задачей. В условиях гипокINETического состояния (длительной мышечной ненагруженности и малоподвижного образа жизни) человека возникают определенные сдвиги и нарушения в обмене веществ в сторону жиरोобразования и накопления холестерина. Поэтому большую ценность представляют те продукты, которые имеют низкую энергетическую ценность, но содержат комплекс биологически активных веществ. Из молочных продуктов этими свойствами в наибольшей степени обладают побочные продукты, полученные при переработке молока: обезжиренное молоко, пахта, молочная сыворотка.

Применение в питании этих видов сырья обеспечит более полное использование составных частей молока, позволит разработать ресурсосберегающие технологии и использовать нетрадиционное сырье.

Проблема: большая нагрузка вторичного сырья на очистные сооружения и риск негативного воздействия на окружающую среду.

Цель работы: разработать современную технологию кисломолочного напитка «Свежесть» на основе пахты с добавлением растительного компонента

Задачи: исследовать пищевую ценность напитков из пахты; подобрать соотношение ингредиентов сырья; изучить изменение основных показателей комбинированного напитка в процессе его получения (органолептических, физико-химических показателей)

Многими исследователями отмечается важное значение обогащения пищевых продуктов антиоксидантами, витаминно-минеральными премиксами, пищевыми источниками, богатыми биологически и физиологически активными веществами, дефицит которых приводит к нарушению пищевого статуса. На данный момент в стране открываются новые производства кисломолочных продуктов, линии модернизируются и расширяются на действующих предприятиях

В работе исследованы показатели качества кисломолочного напитка «Свежесть» на основе пахты и представлены результаты оценки кисломолочного

напитка. По результатам проведенных исследований предполагается разработка современной технологии производства напитка на основе пахты с добавлением растительного компонента. В качестве исходных сырьевых компонентов рекомендуется использовать следующие ингредиенты: пахту, закваску, свекольный сок и стабилизатор.

Пахта - побочный продукт при производстве масла из коровьего молока, тем не менее она является продуктом высокой биологической ценности. В ней содержится минимум калорий, максимум биологической ценности. Ее рекомендуют для употребления широким слоям населения, особенно пожилым, а также людям, занятым умственным трудом. Так как пахта предохраняет печень от ожирения, ее рекомендуют при многих заболеваниях печени, а также почек, нервной системы, при атеросклерозе. Кроме того, рядом авторов установлено, что содержание нитратов в пахте в 1,5-2 раза ниже, чем в обезжиренном молоке.

Ценным сырьем для производства соков является столовая свекла, которая отличается высоким содержанием витаминов, в частности фолиевой кислоты, азотистых веществ, сахаров, минеральных солей, наличием биологически активных соединений, в том числе бетаина и бетанина. Свекольный сок усиливает митоз клеток кроветворной системы, выделение пищеварительных соков и желчи, снижает кровяное давление, регулирует обмен веществ. Свекла активно используется в диетах при лечении гипертонии, цинги, сахарного диабета, почечнокаменной болезни. Гликемический индекс сырой свеклы равен 30. Это низкий показатель, что позволяет включать овощ в рацион худеющих и больных

Результаты исследования: с целью расширения ассортимента кисломолочной продукции, а также повышения ее питательной ценности, улучшения вкуса и внешнего вида были проведены исследования возможности применения растительного сырья в производстве кисломолочной продукции.

Представленный результат показывает, что экспериментальный кисломолочный напиток «Свежесть» имеет в своём составе: пахта - 79 %, свекольный сок - 20 %, закваска - 0,3 %, стабилизатор - 0,7 %)

Данный напиток обладает по органолептическим показателям самым приятным вкусом и консистенцией, а физико-химические показатели соответствуют нормируемым.

Выводы: Благодаря переработки вторичного сырья (пахты) снижена нагрузка на очистные сооружения и предотвращен риск негативного воздействия на окружающую среду.

На основе пахты предприятия могут вырабатывать напитки по пищевой и питательной ценности, приравненные к цельномолочным продуктам, но более дешевые в стоимостном выражении.

Литература

1. Идентификация подвидов *Lactobacillus bulgaricus* / К.В. Беспоместных, Е.В. Короткая, О.О. Бабич / Хранение и переработка сельхозсырья. –2011г.

2. Буйлова Л.А. Методы исследования состава и свойств молока и молочных продуктов. Методические указания к лабораторно-практическим занятиям– Вологда-Молочное, 1999 г.
3. Голубев В.Н., Жиганов И.Н. Пищевая биотехнология. – М., 2001 г.
4. Егоров А.Ю. Факторы, влияющие на формирование качества кисломолочных продуктов// Молочная промышленность,2010 – № 10
5. Крусъ Г.Н., Храмцев А.Г. Технология молока и молочных продуктов. – М.: Колос, 2007г.
6. ГОСТ 3624-92. Молоко и молочные продукты. – М.: Издательство стандартов, 2004г.
7. Анацкая А.Г. Создание новых молочных продуктов// Молочная промышленность,2000г.
8. Горбатова К.К. Биохимия молока и молочных продуктов.-Легкая и пищевая промышленность, 1984г.
9. Данченко М.Б. Использование обезжиренного молока, пахты и молочной сыворотки, пищевые и кормовые цели//Тр.21 Междун.мол.конгресса.1982г.
10. Коваленко М.С. Переработка побочного молочного сырья. М.Пищевая промышленность, 1985г.

РАСШИРЕНИЕ АССОРТИМЕНТА СЫРОВ НА ОСНОВЕ ПОДСЫРНОЙ СЫВОРОТКИ

Щевчук Никита, студент 1 курса КГКП «Костанайский
сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Усенова Нургуль Мураткызы,
мастер производственного обучения

Актуальность: Молочная промышленность является одной из важнейших отраслей агропромышленного комплекса по обеспечением населения продовольствием. На основе мирового опыта предусматривается вывести молочную перерабатывающую отрасль на качественно новый уровень, что обеспечивает возобновление объемов продукции, которая производится, повышение ее качества, существенное увеличение ассортимента и глубины переработки сырья, а также переработка вторичного сырья. Молочная сыворотка - биологически ценный продукт питания. Все виды молочной сыворотки - подсырная, творожная и казеиновая - обладают практически идентичными биологическими свойствами. Энергетическая ценность молочной сыворотки по сравнению с цельным молоком составляет 36% энергетической ценности цельного и обезжиренного молока и пахты. Практически на всех молокоперерабатывающих предприятиях от производства основной продукции остается сыворотка, которую можно целесообразно использовать в качестве сырья для изготовления различных видов продукции. Долгое время сброс сыворотки с производственными водами считался одним из относительно безопасных вариантов её утилизации и широко применялся молокозаводами. Но молочная сыворотка является ценным вторичным сырьем, в котором содержатся практически все биологически активные вещества,

присутствующие в самом молоке. После отделения от основного продукта в сыворотке определяется 15...25% белков, до 95% лактозы, а также практически все микроэлементы и большая часть витаминов, содержащихся в молоке. Данные факты подтверждают актуальность решения проблемы переработки отходов предприятий пищевой промышленности, и в частности молочной сыворотки.

Проблема: В молокоперерабатывающей отрасли при получении сыра, творога или казеина образуется молочная сыворотка, выход которой составляет примерно 90% всего молока, используемого для получения этих продуктов. По данным Международной Молочной Федерации, в мире в настоящее время объем сыворотки составляет 130 млн тонн в год и до 50% молочной сыворотки сливается в канализацию. Основной способ решения этой проблемы является создание безотходных технологий для сыра, творога и казеина. Проблемой является недостаточная степень комплексной переработки сыворотки. Данная проблема успешно решена в Европе, где сыворотку централизованно перерабатывают на немногочисленных крупнотоннажных заводах. Казахстанскими проблемами являются значительные расстояния, большое количество молочных заводов с небольшими количествами сыворотки, а также разнообразие видов сыворотки (подсырная, творожная, казеиновая), что затрудняет концентрацию ее переработки. Среди причин, сдерживающих переработку сыворотки можно также выделить: отсутствие средств на внедрение инновационных технологий и закупку нового оборудования; незначительные (по сравнению с другими отраслями) инвестиции в молочную промышленность; недостаточная информация о преимуществах продуктов из молочной сыворотки и реклама здорового образа жизни; отсутствие массового производства многофункциональных и поликомпонентных продуктов на ее основе.

Цель работы: Выработка сывороточного сыра на основе подсырной сыворотки с добавлением сливок для расширения ассортимента сырной продукции и использование вторичного сырья в экономических и экологических целях.

Задачами исследования прослужили:

- изучение особенностей производства сыров на основе молочной сыворотки;
- исследование ассортимента сыров на основе сыворотки;
- выработать сывороточный сыр типа брюнот на основе подсырной сыворотки в условиях лаборатории колледжа;
- исследование качества продукта по физико-химическим и органолептическим показателям;
- исследование экономического и экологического эффекта от производства сыра на основе подсырной сыворотки.

Сыворотка – побочный продукт, получаемый в процессе производства сычужных сыров. Ассортимент продукции из нее насчитывает более 1000 наименований и расширяется активно. Практически все соли и микроэлементы молока, и водорастворимые витамины переходят в молочную сыворотку.

Содержание компонентов молока и биологические свойства молочной сыворотки позволяют отнести ее к ценному промышленному сырью, которое можно переработать в различные пищевые и кормовые продукты.

В пищевом производстве используют Наиболее известным на мировом рынке сывороточным сыром является итальянский сыр Рикотта, меньшую популярность имеет норвежский сывороточный сыр типа Брюност. Особый сорт сыра имеет сладковатый вкус и карамельный вкус. Для приготовления сыра молоко, сливки и сыворотку кипятят вместе в течение нескольких часов, пока вся вода не испарится. При этом сахар из молока превращается в карамель, что и придает особый цвет и вкус. Брюност используется в основном для бутербродов, с хрустящими хлебцами и печеньками. Потому, как сыр типа Брюност отсутствует в нашем рынке, я заинтересовался этой темой и мною был исследован процесс особенности и технологии производства сыра. Так мною был изготовлен сыр в лабораторных условиях по следующей схеме: приемка сырья и оценка качества сырья → выпаривание сыворотки → перемешивание → внесение сливок → досугушение → охлаждение → фасование → охлаждение → оценка готового продукта. Опыты проводились со сливками с разной массовой доли жира (10 и 30 %) .

Результаты исследования: В ходе моей работы были изучены особенности производства сыров на основе молочной сыворотки. Для проведения моей работы была использована сыворотка подсырная, которая получалась от производства сыра брынза и сливки с разным содержанием жира. Готовые продукты с двух опытов были исследованы на физико-химические и органолептические показатели. По данным результатов оба образца имели кисло-сладкий и карамельный вкус, но образец где использовались сливки 30% жирности имел ярко выраженный сливочный вкус и запах. Так же по консистенции образец с низкой процентной жирностью имел крошливую консистенцию, тогда как образец с высокой процентной жирностью имел пластичную и мажущую консистенцию. По результатам органолептических показателей, можно сказать что образец с высокой жирностью имел насыщенный вкус и аромат, но тем не менее образец с низким содержанием жира также имело предпочтение у части дегустационной группы.

Выводы: Применение на практике технологии производства сыра на основе подсырной сыворотки дает возможность получить дополнительную продукцию. Расширять продукцию с помощью переработки вторичного сырья начал и наш социальный партнер ТОО ДЕП. На предприятии начали выпускать сыр рикотта на основе подсырной сыворотки. Я в свою очередь предлагаем еще дополнить ассортимент сывороточных сыров еще одним сыром типа Брюност, который отличается особым карамельно-кислым вкусом и является популярным сыром в Европе. Производство различных сырных продуктов на основе вторичного сырья дает предприятию значительно эффективно вести производительную деятельность с точки зрения экологии и экономики.

Литература

1. Перспективные направления развития исследований по переработке молочной сыворотки / Н. Г. Догарева, М. Б. Ребезов, О. В. Ткачук [и др.]. —

Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2015. — № 14 (94). — С. 149-151. — URL: <https://moluch.ru/archive/94/21256/> (дата обращения: 31.01.2023).

2. Прохасько Л. С., Ребезов М. Б., Нурымхан Г. Н. Современные проблемы науки и техники в пищевой промышленности: учебное пособие. — Алматы: МАП, 2015. — 112 с.

3. Волкова Т.А., Свидиренко Ю.Я. Перспективные направления переработки молочной сыворотки // Молоко, сыр, масло : традиции и инновации : сб.тр. конф. Углич : Всерос. Науч.- исслед. ин-т маслоделия и сыроделия, 2015. С. 123-126.

4. Храмцов А.Г. Технология продуктов из молочной сыворотки. М.: Агропромиздат, 2011. 587 с.

СОВРЕМЕННОЕ ПРАВИЛЬНОЕ ПИТАНИЕ-МОДНЫЙ ТРЕНД ИЛИ РЕАЛЬНАЯ ПОЛЬЗА

Серов Богдан студент 2 курса

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»

Научный руководитель: Катрюк Алёна Александровна,
преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. Развитие общества на новом этапе ставит новые требования к подготовке специалистов. Выпускник должен не только внедрять теоретические знания, но иметь практические навыки профессиональной деятельности, способность активно и творчески трудиться в данных экономических условиях. Внедрение новых форм и методов обучения на основе инновационных технологий, которые способствуют решению данной проблемы: формирует широкий кругозор обучающихся, творческую личность специалиста, повышается качество профессионального обучения.

Проблемы: 1. Использование в профессиональной деятельности поваров, кондитеров, персонального компьютера; 2. Интенсивность и устойчивость профессиональных интересов обучающихся; 3. Повышение интересов обучающихся к урокам теоретического обучения и практическим занятиям; 4. Развитие интеллектуальной активности обучающихся и педагогов, повышение уровня профессионального мастерства; 5. Формирование общих и профессиональных компетенций специалиста востребованного на рынке труда.

Цель работы. 1. Выявить является ли правильное питание (ПП) действительно полезным способом получения энергии и улучшения здоровья или же это навязанный маркетологами и массовой культурой тренд?

2. Овладеть навыками научно-исследовательской деятельности в вопросах изучения современных технологий обслуживания на предприятиях общественного питания при профессиональной подготовке по специальности «Повар, кондитер»; 3. Создание условий для творческой инновационной деятельности работников общественного питания способствует закреплению и расширению клиентуры, обогащению меню оригинальными и востребованными блюдами, увеличению доходов предприятий, конкурентоспособности заведения и престижа профессии повара, кондитера.

- Задачи: 1. Внедрение новых технологий в современное производство;
2. Способность творчески применять профессиональные знания и умения;
 3. Умение взаимодействовать в профессиональном сообществе;
 4. Способность прогнозировать результаты своих профессиональных воздействий.

Уже сейчас с каждым днём все чаще и чаще на полках магазинов можно встретить множество продуктов питания отнесенных к категории «правильное питание» (ПП). О правильном питании говорят в СМИ. ПП стало частью поп-культуры, о нём знают все. Но современное ПП отличается от традиционного, отсюда возникает вопрос о целесообразности и «полезности» такого вида питания. В данной работе мы будем опираться на информационные статьи и результаты проведенного опроса. Общественное питание как отрасль народного хозяйства представляет собой совокупность предприятий различных организационно-правовых форм и предпринимателей, объединенных по характеру перерабатываемого сырья и выпускаемой продукции, организации производства и формы обслуживания населения.

Общественное питание выполняет взаимосвязанные функции: производство готовой продукции, ее реализацию и организацию потребления. С развитием общества, с возрастающими потребностями человека изменилась и сфера общественного питания. Появилось большое количество предприятий общественного питания, возросло качество обслуживания, которое на сегодняшний день является необходимым компонентом для удачной работы. Каждое предприятие должно осуществлять свою деятельность в соответствии с законодательством РК, имея при этом стандартный набор документов, необходимых для функционирования. Таким образом, обеспечивается технический аспект качества. Применение инновационных технологий в сфере общественного питания является залогом успеха.

Современное ПП происходит из традиционного, но имеет свои отличительные черты: переход от мяса на рыбу/курицу, употребление кисломолочных продуктов и растительного молока вместо обычного коровьего, отказ от фастфуда и сладостей, сыроедство, вегетарианство, веганство, свежевыжатые соки или смузи. Также сюда можно отнести акцент на употреблении только качественных и полезных продуктов. Среди продуктов, потребление которых сократилось, оказались: мучное (традиционные виды хлеба, выпечка, макароны); сладкое (прежде всего, сахар); колбаса, сосиски, копчености; картофель; жирная тяжелая пища; крепкие алкогольные напитки. В категорию «здоровых, полезных» продуктов, потребление которых возросло в их рационе, респонденты относили: крупы; соки / смузи (натуральные, свежевыжатые); фрукты; овощи, (как сырые, так и блюда из них), зелень; натуральное мясо (говядина), курицу, индейку (охлажденные); молочные продукты; бутилированную воду.

Результаты исследования. Выявить современные технологии обслуживания, знание концептуальных предприятий общественного питания, в области расширения сети виртуальных ресторанов, возможность приготовления блюд в присутствии посетителей, организация обслуживания по системе

кейтеринг, внедрение мерчандайзинга, маркетинговые исследования деятельности предприятий общественного питания в городе Костанай, Обращаясь к традиционной системе здорового питания, можно взять в пример здоровое питание в СССР. К отличительным особенностям данной системы питания относятся: сокращение использования продуктов, содержащих углеводы и жиры. Пища подавалась несоленой, специи использовались в минимальном количестве. Требовалось также полностью отказаться от жарки – продукты можно тушить, варить и запекать. Пользовались популярностью супы, салаты из овощей, различные крупы, картофель. Также употребляли творог, молоко, кефир, сметану, рыбу. Считалось, что полезно есть варёную говядину.

Выводы: Современный бизнес с целью привлечения потенциальных потребителей должен использовать современные инновации в области информационных технологий, управления человеческими ресурсами, обслуживании гостей и маркетинге. В процессе работы мы убедились, что важнейшую роль на предприятиях общественного питания играет грамотная организация, обслуживающая посетителей. В свою очередь она имеет множество составляющих. Начиная с порядка и методов обслуживания и заканчивая дополнительными услугами в ресторане. В условиях жесткой конкуренции необходимо постоянно искать новые пути привлечения и удержания клиентов. Современное здоровое питание часто рекламируют, продвигают в массы, привлекая к нему все больше и больше людей. Из этого можно сделать вывод, что современное здоровое питание является, как трендом, так и хорошим методом сохранить своё здоровье и даже улучшить его. А больше пользы современная система питания принесет только в сочетании с традиционной.

Литература

1. Матюхина З.П., Товароведение пищевых продуктов Издательство Академия, 2017
2. Организация производства на предприятиях питания Учебное пособие / Увакасова Г.Т., Хасенова Ш.К., Аманкелды Ж.А, Сабралиева М.Д Одобрено Научно-методическим советом НАО «Холдинг «Кәсіпқор», Протокол № 2 от 26.09.2018 года
3. Бурашников Ю. М. Б912 Охрана труда в пищевой промышленности, общественном питании и торговле : учеб. пособие для нач. проф. образования / Ю. М. Бурашников, А. С. Максимов. — 8-е изд., стер. — М.: Издательский центр «Академия», 2013. — 320 с
4. Чулакова Л.С., Мекебаева Н.А., Уйкасова З. С., Адильханов С.С. Выполнение тепловой кулинарной обработки продуктов с использованием различных способов: Учебное пособие / – Астана: Некоммерческое акционерное общество «Холдинг «Кәсіпқор», 2018 г.
5. Увакасова Г.Т., Хасенова Ш.К., Сенгирбекова Л.К., Сабралиева М.Д Оборудование на предприятиях питания: Учебное пособие /
6. Кондратьев К.П. Организация обслуживания на предприятиях общественного питания. - Улан- Удэ. Издательство ВСГТУ 2007г.

7. Усов В.П. «Организация обслуживания на предприятиях общественного питания»
8. Денисова Н.И. Ресторанный интерьер. – М.: 2008г.
9. Калашников А.Ю. Кафе, бары и рестораны: организация, практика. – М.: 2009г.
10. Кальницкий В.А. Шеф зала ресторана. – Новосибирск.:2009г.

МАТЕМАТИКА В ПРОФЕССИИ ПОВАР

Томилова Дарья, студентка 1 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права»
Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Каломыцова Татьяна Владимировна

Тем, кто учит математику
Тем, кто учит математике,
Тем, кто любит математику,
Тем, кто не знает что!
Может любить математику.
Это исследование посвящается.....

Тема исследования, **актуальна**, так как изучение математики развивает логическое мышление, приучает человека к точности, к умению видеть главное, сообщает необходимые сведения для решения задач в поварской деятельности. Знание областей применения математики впоследствии дает студенту стимул к учению заинтересованность в изучении математики.

Проблема: математические знания в профессии «Повар».

Цель исследования: выявить необходимость получения математических знаний для овладения профессией «Повар».

Задачи:

- ✓ Узнать историю профессии «Повар»
- ✓ Доказать, что знания математики в нашей профессии важны.
- ✓ Выяснить, какие именно математические знания, умения и навыки необходимы повару на определенных этапах работы.
- ✓ Рассмотреть возможности решения производственных задач с применением математического аппарата.

Объект исследования: наука – математика.

Методы исследования: поиск информации, её анализ, отбор, обобщение.

Гипотеза: знания математики необходимы поварам.

Была предложена тема для исследования математика в профессии повар. Считаю важным доказать необходимость математических знаний в нашей профессии, так как очень часто среди наших одноклассников можно услышать: а зачем мне нужна математика, ведь можно посчитать на калькуляторе? В жизни она мне нигде не пригодится, я же не ученым буду, а простым поваром. Но мы считаем, что сегодня уже мало получить знания, надо еще уметь применить их в своей профессии. Уверены, что математические навыки пригодятся нам и помогут решить конкретные производственные задачи.

В современном мире профессия повара является одной из самых популярных и востребованных. Приготовить что-то быстро и даже вкусно может каждый, но повара делают с продуктами нечто большее.

Они не просто следуют требованиям рецепта, в нужной пропорции смешивая ингредиенты и доводя продукты до готовности. Обширные познания в сфере физиологии, химии, изобразительного искусства, а также чувство меры и особая интуиция формируют то, что мы называем кулинарными шедеврами.

Существуют три разновидности поваров:

1. Повар горячего цеха – приготовление первых и вторых блюд;
2. Повар холодного цеха – салаты и холодные закуски;
3. Повар-кондитер – кондитерские изделия (торты, булочки);

Высшая ступень в профессии – это шеф-повар. Он разрабатывает и готовит собственные рецепты, контролирует приготовление пищи и соблюдение всеми работниками кухни правила гигиены.

Повар должен уметь:

- ✓ Определять влажность продуктов, рассчитывать дневную норму питания в процентах, производить калькуляцию и учёт продуктов питания.
- ✓ Осуществлять технологический процесс приготовления блюд, кулинарных изделий.
- ✓ Производить расчет потреблённого сырья и выхода готовой продукции, составлять меню, заявки на продукты и полуфабрикаты.
- ✓ Контролировать поступившее сырье.
- ✓ Оформлять акты на недостачу веса, бой, брак, некондиционные продукты.
- ✓ Осуществлять обвешивание, отмеривание сырья по заданной рецептуре.
- ✓ Определять готовность блюд и изделий по контрольно-измерительным приборам, а также по внешнему виду, запаху, цвету, вкусу.
- ✓ Рассчитывать энергетическую ценность пищевых продуктов.
- ✓ Производить художественное оформление блюд.
- ✓ Осуществлять пуск, остановку, разборку, чистку, промывку используемого оборудования, определяет его неисправность.

Только имея совокупность этих качеств, знаний и умений можно стать конкурентоспособным на рынке труда. Выполнение профессиональных обязанностей требует от повара определенных математических знаний – вычислительных навыков, знания правила пропорции, умения находить неизвестное, знание процентов и умение вычислять объёмы и площади. Решение математических задач помогает повышать профессиональный уровень и развивать интеллект, соблюдать точность, чёткость, аккуратность, расчётливо выполнять свою работу, развивает логическое мышление, что способствует лучшему пониманию своей профессии.

Выводы. Математическая подготовка поваров имеет решающее значение для формирования у них следующих качеств:

- 1) умение работать самостоятельно;

- 2) умение сравнивать и оценивать качество выполняемой работы в соответствии с требованиями;
- 3) умело координировать свои движения;
- 4) быстро реагировать на изменение ситуации;
- 5) соблюдение технологической последовательности выполняемых работ, точности, четкости и аккуратности.
- 6) развитие логического мышления, что способствует лучшему пониманию профессии.

Работая над исследованием, мы окончательно убедились в том, что математика нужна не только в нашей профессии повара, но и всем людям на земле. Наша гипотеза о необходимости математических знаний подтвердилась. Не каждый может стать математиком, но математика в жизни нужна будет каждому, а повару тем более. Математика позволяет человеку думать. Человеку, выбравшему рабочую профессию, как нельзя кстати подходит поговорка: «Золотым рукам нужна умная голова»

Литература

1. <https://yandex.ru/images/search>
2. <https://yandex.ru/images/search?text>
3. <http://festival.1september.ru/articles/655676/>
4. <https://infourok.ru/prezentaciya-proekta-matematika-v-professii-povara-6>
5. <https://infourok.ru/sbornik-zadach-po-matematike-s-professionalnoy>

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОДХОД К РАЗРАБОТКЕ БЛЮД ПО СРЕДСТВАМ МЕТОДИКИ ВКУСОВЫХ СОЧЕТАНИЙ ФУДПЕЙРИНГ

Павлюковец Валерия, обучающаяся 4 курса КГКП «Рудненский социально – гуманитарный колледж имени И. Алтынсарина»

Научный руководитель: Упорова Екатерина Юрьевна, мастер производственного обучения

Актуальность: Потребители становятся все более требовательными и более вовлеченными в процесс развития сферы пищевой отрасли. В последнее время их интересы стали более неопределенными, и увеличилась заинтересованность в дегустации новых видов блюд. Очевидно, что изменения в поварском деле ориентированы на потребительский спрос.

Люди экспериментировали с пищей с незапамятных времен. Но совсем недавно ученые и пищевые эксперты объединили свои силы для определения подлинной силы влияния ароматов продуктов питания, употребляемых нами.

Инновации ассоциируются с чем-то современным, авангардным и передовым. Инновации в общественном питании – это современные технологии, авангардные течения и передовые устройства. Фудпейринг – инновационное направление в кулинарии, наука о сочетании разных продуктов, обладающих общим вкусовым компонентом.

Родоначальником фудпейринга является учёный биоинженер - Бернар Лаусс именно на его научных данных, был разработан метод создания новых кулинарных сочетаний.

Вкус, текстура, а теперь и запах попали под зоркий глаз исследователей.

Почему за отправную точку в фудпейринге взят именно запах?

Говорить о вкусе, забывая про аромат, невозможно.

Принципы фудпейринга просты: известно, что при поглощении еды у человека включены три основные функции это: обоняние, вкус и зрение – причём обоняние является важнейшей составляющей процесса еды, потому, что оно определяет 80% вкусовых ощущений. Так как обоняние занимает 80% из всего процесса, значит и является основной составляющей метода фудпейринга.

Методология Фудпейринг открывает целый новый мир всевозможных комбинаций.

Фудпейринг - это источник вдохновения, творчества и создание кулинарных шедевров с необычными вкусовыми комбинациями. Он позволяет выйти за пределы привычной гастрономической культуры и создавать новые необычные блюда.

Проблема: Инновационное направление в кулинарии имеет свою теоретическую основу для внедрения новых сочетаний продуктов при приготовлении блюд и закусок на предприятиях общественного питания.

Цель: изучение теоретических основ методики Foodpairing и разработка инновационных подходов к производству блюд ресторанного хозяйства с ее использованием.

Задачи:

- Ознакомиться с инновационной кулинарной технологией Фудпейринг, ее методами, целями и задачами
- Найти рестораны, которые используют эту технологию при приготовлении блюд
- Разработать блюдо согласно методике Фудпейринг, отработать технологический процесс приготовления этих блюд и составить технологические карты на них.

Теоретическая часть: Химическое соединение обладает запахом, когда выполняются два условия: Первое: оно должно быть летучим, чтобы могло попасть в обонятельную систему в верхней части носа; Второе: его концентрация должна быть достаточно высокой, что позволит ему взаимодействовать с одним или несколькими обонятельными рецепторами.

Ключевые ароматизаторы можно определить путем сравнения концентраций ароматических веществ с соответствующим обонятельным порогом. Каждое соединение, присутствующее в продукте в концентрации более высокой, чем его обонятельный порог, считается ключевым. Например: Огурец содержит несколько десятков различных ароматических соединений. Но в действительности для создания запаха огурца важна лишь пара ароматов.

Фудпейринг - это источник вдохновения, творчества и создание кулинарных шедевров с необычными вкусовыми комбинациями. Он позволяет выйти за пределы привычной гастрономической культуры и создавать новые необычные блюда.

Результаты исследования: Для реализации поставленной цели необходимо создать условия для проведения эксперимента, разработать и приготовить сочетания ароматических пар, с помощью независимых экспертов оценить их совместимость и сравнить полученные результаты с гипотезой науки о сочетании ароматов.

Первым этапом проведенных исследований был подбор предположительной вкусовой сочетаемости посредством анкетирования контрольной группы. В семинаре приняли участие 20 человек, из которых: 6 – студенты 3–4 курсов, 9 – сотрудники предприятий ресторанного хозяйства, 5 – представители других профессий. Им было предложено оценить ароматическую и вкусовую сочетаемость предоставленных нами продуктов по шкале от одного до пяти, где 5 – «очень нравится», 1 – «абсолютно не нравится»

Кроме того, перед дегустацией участникам было предложено упорядочить пары ингредиентов по предполагаемой вкусовой приемлемости, от самого привлекательного до неаппетитного. Также участники были предупреждены о необходимости употребления минеральной воды между дегустациями пар сочетаний, чтобы ароматы и вкусы образцов не смешивались. По окончании дегустации, которая проходила 90 минут, и после сдачи результатов участникам было предложено обменяться впечатлениями, а также выразить свое отношение к новой концепции, называющейся Фудпейринг.

В устной части семинара участники выразили своё крайнее удивление по поводу сочетаемости бекона и клубники. 90 % участников сознались, что до участия в семинаре считали, что методика Foodpairing ошибочна и не несет в себе никакого практического применения. Но результаты эксперимента поспособствовали изменению их мнения.

Следующим этапом исследования была разработка блюд и коктейлей в соответствии с вкусовой и ароматической сочетаемостью пар продуктов. Для реализации поставленной цели были разработаны блюда из ароматически сочетающихся продуктов, составлена нормативная документация и изучены их органолептические показатели, пищевая и энергетическая ценность. Исходя из результатов экспериментальных исследований и общепринятых норм, нами были разработаны следующие блюда: блюдо № 1 «Салат-коктейль с беконом и клубникой» блюдо № 2 Жареный рис басмати с беконом.

Вывод: Анализ существующей технологии показал, что метод Фудпейринг сформировался совсем недавно как синтез кулинарии и науки. На основе анализа информации иностранных источников можно сделать вывод об актуальности научного подхода к сочетанию ароматов как инновационного метода создания кулинарной продукции.

Проведенные исследования подтверждают широко обсуждаемую гипотезу о сочетании продуктов по ключевым ароматическим компонентам и способствуют образованию суждения о скорейшем вхождении данной методики в оборот предприятий общественного питания. Кроме того, использование технологии Фудпейринг позволяет привлечь большее

количество потребителей за счет ее специфичности, что, несомненно, положительно скажется на работе предприятий общественного питания.

Литература

1. Бернар Лаусс. Процесс фудпейринга начинается с анализа ароматических составляющих продуктов // ХлебСоль. – 2013. – № 1. [Электронный ресурс]: URL: <http://www.breadsalt.ru/articles/3091/>
2. Foodpairing деревья, находим самые гармоничные пары ингредиентов. [Электронный ресурс]: URL: <http://surfingbird.ru/surf/dnOj1eBc8#.VQsugobsVY0>
3. Невидимые пары продуктов на основе науки. [Электронный ресурс]: URL: <https://www.foodpairing.com/en/science-behind>
4. С.В.Долгополова Новые кулинарные технологии.-М.:ЗАО «Издательский дом» Ресторанные ведомости», 2005;
5. Инновации в сфере услуг [Электронный ресурс].- Режим доступа: <http://moyuniver/net/innovacii-v-sfere-uslug-obshhestvennogo-pitaniya/>, свободный;

МОЛЕКУЛЯРНАЯ КУЛИНАРИЯ – МИФ ИЛИ РЕАЛЬНОСТЬ

Решетникова Анастасия Дмитриевна, студент 3 курса, КГКП

«Житикаринский политехнический колледж»

Научный руководитель: Кожатаева Надежда Викторовна, мастер
производственного обучения

Актуальность: На сегодняшний день блюда молекулярной кухни очень интересны потребителям и набирают популярность среди других известных кухонь.

Проблема: отсутствие блюд молекулярной кухни в предприятиях общественного питания г. Житикара.

Цель данной работы – углубленно изучить принципы и приемы, особенности молекулярной кулинарии, систематизировать и конкретизировать полученную информацию, рассмотреть вопрос о возможности внедрения блюд молекулярной кухни в производство и о развитии данного направления в ресторанном бизнесе нашего города.

Для достижения данной цели определены следующие задачи:

1. Изучить, систематизировать и проанализировать теоретический материал о молекулярной кухне.
2. Изучить отношение к молекулярной кухне представителей предприятий общественного питания г. Житикара.
3. Рассмотреть возможность внедрения в производство блюд молекулярной кухни на предприятиях общественного питания г. Житикара.

Кулинарные традиции сопровождают человека с древних времен. Под воздействием научной технической революции кулинария невероятно быстро эволюционировала, превратившись на сегодняшний день во что-то ярко-технологичное, прекрасное и эстетично-полезное знание. Сегодня одними из главных фаворитов искусства приготовления еды стали так называемые

молекулярная и органическая кухни. Симбиоз этих направлений очень интересен, перспективен.

Основная гипотеза данной работы: молекулярная кулинария в Житикаре - миф или реальность.

Для решения поставленных задач применялись следующие методы исследования: мониторинг, анализ и синтез, устное анкетирование, экспериментальный.

Объектом исследования в данной работе является наличие возможности внедрения молекулярной кухни на предприятиях общественного питания г. Житикара.

Физическая и химическая стороны кулинарии интересовали учёных еще в Древнем Египте, но лишь в 1988 г. появилась отдельная отрасль - молекулярная гастрономия благодаря английскому профессору физики Николасу Курти и французскому химику Эрве Тису.

Физик Николас Курти любил готовить дома, а на работе создавал атомную бомбу и исследовал эффекты сверхнизких температур. Однажды Курти охладил кусок теста до минус двухсот градусов по Цельсию — и придумал десерт Frozen Florida (горячая сладкая масса внутри, мороженое сверху). Так родилась молекулярная кухня.

Открытие молекулярной кулинарии стало возможным благодаря работам и других ученых— Пьер Ганьер, Ферран Адриа, Хестон Блюменталь, Дмитрий Шуршаков, Евгений Бубнов, Анатолий Комм—русский шеф-повар, впервые воплотивший свою идею молекулярной кухни по-русски.

Итак, именно они открыли, что между отдельными продуктами существуют связи на молекулярном уровне. Возможности, которые открыла эта кухня - почти безграничны, подвластно все: запах, вкус, цвет. Для достижения этих целей используются специальные приемы, сырье, оборудование и технологии. Использование приемов молекулярной кухни позволяет получить необычные блюда из обычных продуктов.

Следует отметить, что почти все сырье является натуральным, а оборудование и используемые приемы сильно отличаются от традиционных.

Законы физики и химии, помогли лучше понять процессы, происходящие в продуктах.

Благодаря молекулярной кулинарии было установлено, что осязательные ощущения во время еды влияют на вкусовые ощущения. Первое – и самое важное открытие «молекулярной кухни» – обнаружение сочетаний вкусов в зависимости от сходства вкусовых молекул.

Итак, можно сделать вывод, что почитатели молекулярной кухни, создавая свои «творения», учитывают те механизмы физики и химии, которые отвечают за преобразование ингредиентов во время кулинарной обработки продуктов.

В последнее время интерес к молекулярной кухне растет, и это вполне закономерно – ведь во всем мире шеф-повара уже давно применяют элементы молекулярной кулинарии в своей работе. Конечно, рестораны, взявшие за основу своего меню молекулярную кухню – явление не частое, и в нашей

стране, но применение новых технологий – неотъемлемая часть современной кухни.

Знание теоретических основ молекулярной кухни позволяет предприятиям расширить ассортимент, используя традиционные виды сырья и оборудования, а также улучшить качество своих блюд. Сегодня ученые-химики предлагают современным гурманам молекулярную кухню, где доскональное знание химических реакций заменяет традиционную рецептуру, а вместо привычных специй в ход идут гидроколлоиды.

И все же: молекулярная кулинария в Житикаре – это миф или реальность. Для того, чтобы ответить на поставленный вопрос, мной было проведено анкетирование ресторанов.

Результаты анкетирования показали, что 98% работников предприятий общественного питания никогда не использовали технологии молекулярной кулинарии при приготовлении блюд. А 2 % работников предприятий общественного питания использовали элементы молекулярной кухни. Хотя 54% заявили, что знакомы с понятием «молекулярная кулинария». 60% респондентов хотели бы научиться готовить блюда молекулярной кулинарии и 30% считают это направление перспективным.

Таким образом, по результатам анкетирования можно сделать вывод, что молекулярная кулинария может являться перспективным направлением развития ресторанного бизнеса в Житикаре.

В качестве эксперимента при выполнении практической работы было взято за основу безе "Кристаллы ветра" - десерт от метра молекулярной кухни, французского повара-химика Эрве Тиса, который доказал, что добавление холодной воды при взбивании белка делает пену пышнее.

По предложенной им технологии в белок при приготовлении безе добавляется 1,5 ложки воды. При этом безе выходит абсолютно сухим, воздушным и легким. А благодаря особенностям температурного режима выпекания, безе получается с приятным кремовым оттенком.

На втором этапе эксперимента я приготовила по вышеуказанной технологии десерт.

Для приготовления безе я отделила и охладила белки и взбила до пенки на самой низкой скорости миксера. Не переставая взбивать, влила воду. Это нужно сделать, когда белок превратится в пенку, а не в пышную устойчивую пену. Взбивала около трех минут, пока белок не станет более пышным и плотным. Всыпала постепенно весь сахар, а затем, так же постепенно – сахарную пудру, не прекращая взбивание. Взбивала до густого состояния. как только масса стала держаться, а не стекать с венчиков, можно прекратить взбивание.

Противень застелила бумагой для выпечки и смазала тонким слоем растительного масла. Выложить безе с помощью кондитерского мешка на бумагу. Разогрела духовку до 120 градусов, и держала безе при закрытой дверце 40 минут. Затем снизила температуру до 100 градусов, включила вентилятор и сушила еще 1 час с открытой дверцей.

В результате проделанной работы были выработаны практические рекомендации по использованию оригинального рецепта: во-первых, было установлено, что на три белка необходимо брать 40 граммов воды, во-вторых, продолжительность взбивания может отличаться в зависимости от вида венчика, марки миксера и количества сырья. Если нужна структура пены долго не образуется, следует увеличить количество оборотов.

В заключение эксперимента было предложено рассмотреть вопрос о возможности внедрения безе «Кристаллы ветра» в производство в качестве отделочного полуфабриката для приготовления тортов и пирожных.

Итак, результаты проведенной экспериментальной работы еще раз доказывают, что знание теоретических основ фундаментальной науки помогает лучше понять процессы, происходящие при приготовлении и позволяет использовать свойства продуктов для достижения наилучшего результата без использования дорогостоящего оборудования, что способствует расширению ассортимента выпускаемой продукции.

В ходе исследования было выявлено, что молекулярная кухня — это раздел науки о питании, который связан с изучением физико-химических процессов, происходящих при приготовлении пищи. Молекулярная кухня использует самые современные технологии кулинарной обработки пищи и самое передовое оборудование и инвентарь. Это применение знаний в области физико-химических свойств для получения новых форм и состояний привычных продуктов, которые будут передаваться профессиональным поварам в ближайшем будущем.

Результаты исследования: результаты мониторинга и анкетирования показали, что на предприятиях общественного питания в Житикаре технологии молекулярной кулинарии практически не используются, и мало кому знакомо понятие «молекулярная кулинария».

Выводы: Был сделан вывод, что молекулярная кулинария вызывает интерес у работников предприятий общественного питания. Но по экономическим причинам на данном этапе развития ресторанного бизнеса в Житикаре внедрение блюд молекулярной кухни на предприятиях города возможно лишь с учетом имеющегося оборудования. В связи с этим в ходе исследования было установлено, что технологические параметры приготовления этих блюд могут требовать корректировки. Поэтому по результатам эксперимента были даны практические рекомендации по внедрению в производство безе «Кристаллы ветра».

Таким образом, можно считать, что, молекулярная кулинария в Житикаре – это пока ещё миф. Можно считать что молекулярная кулинария может являться перспективным направлением развития ресторанного бизнеса в Житикаре.

В данной работе не изучен спрос на блюда молекулярной кухни и мнение потенциальных посетителей об этом направлении, что может являться целью исследования для последующих работ.

Литература

Печатные издания

1. Желатин технические условия, межгосударственный стандарт ИПК Издательство стандартов Москва [ГОСТ 11293-89]
2. Агар пищевой, технические условия, межгосударственный стандарт ИПК Издательство стандартов Москва [ГОСТ 16280-2002]
3. Кара Ходбэй, Джо Дэнбери. Секреты оформления блюд. – М.: Арт-Родник, 2012.
4. Карен Пейдж, Эндрю Дорненбург. Азбука вкуса. – М.: Арт-Родник, 2014.
5. Натан Мирвольд и др. Модернистская кухня: искусство и наука готовки. – М.: Центрполиграф, 2015.
6. Рафаэль Омонт. Молекулярная кулинария. Новые сенсационные вкусы в еде. – М.: Центрполиграф, 2015.

Интернет-ресурсы

1. <https://www.metod-kopilka.ru/uchebno-pознавательный проект на тему молекулярная кухня обыденное чудо современной науки-9879.htm>
2. <https://www.rp.ru/equipment/innovation/>

ИЗУЧЕНИЕ СПОСОБОВ ПОЛУЧЕНИЯ ПОРОШКА ИЗ МЯКОТИ ТЫКВЫ

Саминова Лика, студентка 1 курса КГКП «Житикаринский политехнический колледж»

Научный руководитель: Кирман Татьяна Вячеславовна преподаватель естественных наук.

Актуальность: Основа здорового питания - овощи, фрукты и ягоды, обладая высокой пищевой и биологической ценностью, привлекают к себе особое внимание исследователей. В настоящее время ассортимент овощных и фруктовых порошков разнообразен: морковный, томатный, из цветной капусты и зеленого горошка.

Проблема: В последнее время сфера питания представлена уменьшением потребления биологически ценных продуктов и увеличение употребления продуктов, содержащих углеводы, что приводит к дефициту в организме человека полноценных белков, полиненасыщенных жирных кислот, витаминов и минеральных веществ. Поэтому возникает потребность в создании продуктов, позволяющих восполнить рацион питания человека недостающими веществами и тем самым способствовать нормализации здоровья человека.

Цель работы: Изучение способов получения из мякоти плодов тыквы порошкообразного продукта для применения в рецептурах мучных кондитерских и хлебобулочных изделий с целью расширения ассортимента продуктов здорового питания.

Задачи: 1. Изучить технологию получения овощных и фруктовых порошков;
2. Исследовать процесс сушки тыквы, выбрать оптимальный способ и его режим;
3. Получить порошок из тыквы используя конвективный способ ;
4. Изучить влияние овощных порошков на кондитерские изделия;

5. Провести в лаборатории работу по приготовлению кекса с использованием порошка из тыквы.

Порошки имеют ряд преимуществ перед сушеными кусочками овощей и фруктов: хорошо восстанавливаются (при этом образуются пюреобразные продукты, которые мало отличаются от исходного свежего сырья), занимают меньший объем (это позволяет экономить тару и расходы на транспортировку), в герметичной упаковке хранятся длительное время.

Ученые Кочнев Н.К. и др. (2002) предлагают способ получения порошка из клубней топинамбура: клубни измельчают до пюреобразного состояния на волчке, прогревают до 80-90°C, охлаждают до 35-55°C.

В данной работе тыква используется в качестве сырья для получения порошка. Сушка овоща производилась конвективным способом в два этапа.

Тыква – это травянистое растение относится к семейству Тыквенных. Плод тыква – природный источник множества важных минералов и витаминов, оказывающих благотворное влияние на организм. Химический состав удовлетворяет суточную потребность организма человека в кремнии – 100%, магния -7%, калия -8%. Тыква содержит больше пектина (от 7%), чем яблоки (1-1,5). Оранжевый овощ способен накапливать от 7 до 17% желирующих полисахаридов, в зависимости от сорта и зрелости. Существует еще одна возможность сохранить полезные свойства овоща – его можно засушить. В сушеном виде тыква придает силы во время физических нагрузок, оказывает благоприятное влияние на органы пищеварения, укрепляет память. И главное – это полуфабрикат, который практически не нуждается в дополнительной обработке. Полученный продукт обладает тыквенным ароматом свежести и приятным вкусом.

Результаты исследования: Порошок имеет однородную структуру, влажность и не склонен к комкованию.

Вывод: Предлагаемые способы подготовки сырья приемлемы, а способ сушки позволяет повысить качество и однородность свойств полученного продукта.

Литература

1. Перфилова, О.В. Разработка технологии производства фруктовых и овощных порошков для применения их в изготовлении функциональных мучных кондитерских изделий: автореферат дисс. на соиск. степ.к.т.н./ О.В. Перфилова. – М: МГУТУ, 2009. – 26 с.
2. Патент № 2192761 Способ производства порошка из клубней топинамбура/ Кочнев Н.К., Калиничева М.В., Беглов С.Ю./Опубл.20.11.2002, Бюлл.№32, Заявка №2001105389 от 27.02.2001 г.
3. ГОСТ 28561-90 Продукты переработки плодов и овощей. Методы определения сухих веществ или влаги. – М: Стан- дартинформ, 2011. – 11 с.

МОРОЖЕНОЕ ЛЕКАРСТВО ОТ МНОГИХ БОЛЕЗНЕЙ

Шорина Ангелина студент 1 курса КГКП «Геологоразведочный колледж»
Абайская область, г.Семей

Научный руководитель – Ш.А. Касымжанова, преподаватель химии-биологии

Данная работа является актуальной и в наши дни. Все без исключения любят освежающий в жаркий день вкус мороженого. Данный продукт очень популярен и требователен. На первый взгляд всё хорошо, но нам стоит кое – что выяснить. Действительно ли можно - это лакомство использовать для улучшения нашего здоровья? Данная исследовательская работа и была создана для выяснения ответов на интересующие нас вопросы.

Цель проекта: исследовать химический состав мороженого и понять как мороженое реагирует с ягодами и травами.

Задачи исследования:

1. Изучить химический состав мороженого.
2. Добавление разнотравья в мороженое.
3. Добавление вытяжки ягод в мороженое.

Мороженое — пищевой продукт - десерт, представляющий собой замороженную в процессе непрерывного взбивания массы, содержащую питательные, вкусовые, ароматические и эмульгирующие вещества.

Из чего состоит мороженое?

Из СОМО -10%, жира-10%, сахара-15%, стабилизатора-эмульгатора.

Химический состав мороженого

И вообще, мороженое — лучшее лекарство всех времен и народов по мнению ученых. Говорят, современных больных детей надо кормить мороженым.

Наши бабушки считали, что ангина и мороженое — не совместимы. Раз горло «застужено», значит, холод ему противопоказан. Современные врачи думают иначе и утверждают, что в списке причин ангины холода нет, а значит и препятствий к поеданию мороженого или употреблению ледяных напитков из холодильника — тоже нет.

Острый тонзиллит (она же ангина) — крайне неприятное состояние. Из-за воспаления небных миндалин, слизистой глотки развиваются сильные боли в горле при глотании. Пациенту сложно принимать пищу, и особенно сильно страдают дети. При употреблении мороженого развивается спазм кровеносных сосудов миндалин. При этом нарушается кровоснабжение данных участков и, как следствие, происходит уменьшение отека миндалин и снижение болевых ощущений. Жиры, входящие в состав мороженого, растворяют гнойные выделения и способствуют их удалению.

Мороженое и мигрень.

Причина боли — сфенопалативная ганглионевралгия, говоря привычным нам языком — это реакция на раздражение верхнего неба, а точнее, небного ганглия. Если прижать кусочек мороженого (или льда) к небу, происходит резкое расширение (или, наоборот, спазм, приводящий к сужению) кровеносных сосудов как реакция на холод. Ощущение холода от небного ганглия передается в мозг — и организм немедленно направляет туда теплую кровь, считая, что это именно мозг подвергается угрозе переохлаждения.

Практическая часть

Опыт №1 Изучение Химического состава мороженого Обнаружение белков в мороженом (биуретовая реакция)

В пробирку наливают 1 мл растаявшего мороженого и добавляют 5-7 мл дистиллированной воды, закрывают её пробкой и встряхивают. К 1 мл полученной смеси приливают 1 мл 2 М раствора NaOH и несколько капель 10%-ного раствора CuSO₄.

Вывод: Появление ярко фиолетового осадка доказывает присутствие белка.

Обнаружение остатков ароматических α-аминокислот (ксантопротеиновая реакция)

Помещают в пробирку 1 мл смеси, и приливают к ней 3-5 капель концентрированной азотной кислоты. Смесь нагревают. Появляется желтое окрашивание. После охлаждения добавляют к смеси 3-5 капель 25%-ного раствора аммиака. Происходит изменение цвета с желтого на оранжевый.

После охлаждения добавляют к смеси 3-5 капель 25%-ного раствора аммиака.

Вывод: Происходит изменение цвета с желтого на оранжевый доказывает присутствие ароматического α-аминокислоты.

Обнаружение углеводов

Фильтруют 2 мл смеси, оставшейся после опыта 1, и добавляют к фильтрату 1 мл 2 М раствора NaOH и 2 – 3 капли 10% - ного раствора CuSO₄.

Вывод: Появление красного осадка доказывает присутствие углеводов (дисахарид лактоза).

Опыт №2 Лечебное мороженое

Мороженое со смородиной. Смородина содержит витамины: С, Е, К, Р, группы В, антиоксиданты, эфирные масла. Максимально выражена польза черной смородины для здоровья при простудных заболеваниях. Она укрепляет иммунитет, уничтожает болезнетворные бактерии, снимает жар и боль, ускоряет выздоровление. Взвешиваем 20 грамм мороженого добавляем 10 грамм вытяжки смородины.

Мороженое с вишней. Больше всего в ней содержания витаминов А и С. На 100 гр - 20% суточной нормы витамина А и 17% витамина С. Благодаря этим веществам при регулярном употреблении вишни улучшается состояние волос, ногтей и суставов. Также в составе есть витамин В и такие минералы, как: калий, магний, фосфор и железо. Взвешиваем 20 грамм мороженого добавляем 10грамм вытяжки вишни.

Ромашка, тысячелистник, цикорий, бузина оказывают противовоспалительное, кровоостанавливающее, антисептическое, слабое вяжущее, болеутоляющее, седативное, противосудорожное, патогенное, желчегонное действие. Взвешиваем 10грамма смесь сухих трав (ромашка, тысячелистник, цикорий, бузина), нагреваем на водяной бане в течение 30минут, полученную вытяжку добавляем в 20 грамм мороженого.

Заключение

В результате мы получаем мороженое с разнообразным содержанием витаминов, такие как С, В, К, D, Е. Данное мороженое вкусное и полезное. Любители мороженого будут в восторге. Полезное с приятным.

Литература:

- 1.Скурихин И.М., Нечаев А.П. Все о пище с точки зрения химика. – М.: Высшая школа, 1991
- 2.Энциклопедический словарь юного химика.- М.: Педагогика, 1990.
- 3.Яковишин Л.А. Химические опыты с мороженым.//Химия в школе.- 2006.- №7,с.69
- 4.Соловьев В.Б., Сметанин В.А., Генгин М.Г. Практикум по методам биохимических исследований. Пенза, 2009.
- 5.Огорокова Ю.И., Еремин Ю.Н. Гигиена питания. - М.: Медицина, 1973, стр. 148.
- 6.<http://www.dataved.ru/2010/09/ice-cream-chemistry.htm>
- 7.https://medaboutme.ru/articles/samoe_vkusnoe_lekarstvo_morozhenoe_i_zdor

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ РАБОТЫ ПРЕДПРИЯТИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ

Ковалева Екатерина студентка 2 курса

ГККП «Текелийский профессиональный колледж»

Научный руководитель: Сапиева Айгерим Махатовна - преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность: Облегчить работу персонала предприятия общественного питания с помощью современных инновации.

Проблема: Дорогостоящее оборудование и не достаточно квалифицированных кадров для работы с ним.

Цель работы: Узнать все преимущества и недостатки современных технологий предприятия общественного питания.

Задачи: Анализ современных технологий в сфере общественного питания.

Внедрение новых технологий приготовления пищи на основе инновационных технологий расширяет человеку границы возможного. Позволяет экономить энергию, время персонала, сократить простои поваров, увеличивать время хранения продуктов питания, воплощать свои фантазии в реальность: сотворить из привычных для современного человека продуктов, произведение искусства, что так важно для предприятий. Как общественное, так и социальное питание оказывает огромное влияние на здоровье и красоту нынешнего человека. Поэтому, специалисты тщательно следят за продукцией, производимой на предприятиях, которая должна быть высококачественной, сбалансированной, вкусной, красиво поданной, ароматной, а также поставляться в медицинские учреждения, садики, школы, колледжи, университеты с соблюдением санитарных норм, строгого температурного режима и правил транспортировки, а инновационные технологии позволяют облегчить осуществление этой задачи.

Но, изучая уже существующие системы, мы заметили, что они довольно сложны и занимают много места в маленьких заведениях, а также содержат множество компонентов, которые никогда не будут использоваться на небольших кухнях.

Во время исследования мы изучали технологию организации процесса производства, в особенности его технического обеспечения, рассмотрели оборудование, применяемое в общественном питании г.Текели. Для изучения мы выбрали различные сети общественного питания, для которых свойственно применение следующей техники: холодильников, жарочных шкафов, посудомоечных машин, микроволновых печей, торговых автоматов и т.д.

Использование новейшего оборудования (пароконвектоматов, льдомиксингов, кофе машин и т.д.) помимо вышеперечисленного типового оборудования приводит к повышению эффективности труда, уменьшению энергозатрат и расходов на сырье, повышению дохода, в общем.

Рассмотрим самые полезные, на наш взгляд, инновационные технологии в сфере общественного питания.

Индукционные плиты.

Индукционные плиты появились довольно недавно. Они работают по принципу электромагнитной индукции. Такие плиты быстро нагреваются; сберегают энергию; включение панели на плите происходит только при поднесении к ней кастрюли с магнитным дном; пища готовится мгновенно; данная плита сочетает в себе большое количество программ; заданная температура точно поддерживается; отключение плит происходит, одновременно со снятием с них посуды; легко моются. Однако она дорогая; для нее нужно приобретать специальную посуду.

Пароконвектомат.

Пароконвектомат-представляет собой разновидность высокотехнологичного как профессионального, так и бытового теплового оборудования современной кухни сочетающего множество режимов пара и принудительной конвекции в процессе приготовления пищи. В одной рабочей камере за счет пара и конвекции возможно тушить, разогревать, обжаривать, выпекать, готовить на пару. Данное устройство обусловлено возможностью пара обволакивать продукт и препятствовать распространению ароматов.

Преимущества пароконвектомата:

- Можно готовить одновременно несколько блюд разными способами.
- При обработке потери веса продуктов незначительны - их усыхание практически отсутствует.
- Запахи и вкусы различных блюд не смешиваются.
- Пища сохраняет витамины микроэлементы.
- Не нужно постоянно переворачивать или перемешивать продукты при приготовлении.
- Экономит время и силы персонала.

В настоящее время кафе, зачастую применяют бытовые паровые пароконвектоматы стоимость которых значительно выше многих бытовых

приборов около 2 миллионов и выше. Данные устройства имеют удобный для пользователя интерфейс.

Принцип работы пароконвектомата основан на обеспечении равномерного прогрева продукта потоками влажного или сухого горячего воздуха. Конвекция обеспечивается вентилятором, прогоняющим воздушную массу через ТЭНы. Рабочая камера герметична, поэтому нагревается быстро и хорошо держит заданную температуру. Мощность аппарата-15,8 кВт.

Камеры шокового охлаждения.

Камеры шокового охлаждения на жидком азоте позволяют охлаждать супы, готовые отваренные горячие овощи, отваренные яйца, мясные и рыбные вареные полуфабрикаты до температуры +6-10 градусов всего за 25 минут! Продукция охлаждается до температуры минус 30- минус 45 градусов в течение одного часа.

Результаты исследования.

Во время исследования современных технологий в общественном питании г.Текели, обнаружили что многие предприятия не оснащены инновацией. Потому что нынешние новшества, дорого обходятся и не хватает специалистов для работы с ними. Но те кто уже используют современные технологии отличаются от остальных качеством продукции, количеством клиентов и многочисленными отзывами.

Выводы.

Рассмотрев все стороны использования на предприятиях общественного питания указанного выше оборудования, мы можем сделать следующие выводы:

- Современные технологии помогают владельцам привлекать клиентов;
- Механизация процессов приводит к увеличению производительности труда;
- Снижаются расходы на производство, т.к. стало возможным снизить энергоемкость и материалоемкость производства;
- Позволяется затрачивать меньшее количество времени на процесс приготовления продукции;
- Обеспечивается уникальность блюд;
- Обеспечивается высшая степень чистоты на предприятиях;
- Обеспечивается долговечность.

Не смотря на это:

- Данное оборудование очень дорогостоящее;
- Оно занимает большое пространство;
- Включает в себя множество дополнительных компонентов;
- Помимо самого оборудования, нужно приобретать много дополнительных принадлежностей;
- На предприятиях с такими технологиями зачастую не хватает квалифицированных кадров.

С учетом всего этого, мы выяснили, что применение в процессе производства и обслуживания инновационных технологий влечёт за собой как

положительные, так и отрицательные стороны. Но позитивное влияние новых технологий в сфере общественного питания преобладает над всеми негативными его сторонами. Поэтому, мы, бесспорно, можем сказать, что современная техника занимает передовое место в мире на данный момент.

Список литературы:

- 1.[<https://ru.wikipedia.org/wiki>]
- 2.[<http://www.rusnauka.com/>]
- 3.Калашников А.Ю. Кафе, бары и рестораны: организация, практика. – М.: 2009г.
- 4.Шок Т., Патти Д. Маркетинг в ресторанном бизнесе. М.: 2010 г.

ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА МУКИ С ПОНИЖЕННЫМИ ХЛЕБОПЕКАРНЫМИ СВОЙСТВАМИ НА ОСНОВЕ РЕОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ

Ленский Никита, студент 4 курса, Костанайский политехнический
высший колледж

Шаматова Гульжаухар Мухамедризаевна, преподаватель спецдисциплин

Актуальность данной научной работы является то, что наша страна в большом объеме выращивает зерновые культуры в северных регионах-регионах которые называются зонами рискованного земледелия, где большую роль в растениеводстве играет резко континентальный климат. Урожай зависит от погодных условий, когда необходимо выдерживать агротехнологические мероприятия, выбирать время посева в зависимости от содержания влаги в почве, учитывать температурный режим и многие другие факторы. В период произрастания возможны засухи. Зачастую в период же уборки в регионах начинается сезон дождей, возможны заморозки, не нужно забывать об истощении почв, обновлении семенного фонда зерновых культур. Много и других задач, которые знакомы специалистам сельского хозяйства и которые решают их. Все эти факторы показывают, что зерно, поступающее в переработку нестабильно по качеству и количеству, каждый зерновой год имеет свои особенности. Для стабилизации же качественных показателей муки и далее выпуска высококачественной хлебной продукции необходимо применение ферментов.

И даже при всех благоприятных условиях выращивания, уборки урожая мукомолы сталкиваются с необходимостью производства муки целевого назначения, так как потребитель стал избирателен, ассортимент муки увеличился, появились новые ее виды: мука пельменная, блинная, для кексов, для пиццы, багетов, круассанов и т.д.

Проблемой можно назвать, что ферменты, улучшающие муку, к сожалению, выпускаются зарубежными компаниями (Франция, Германия, Дания, Турция, Ирландия). В странах СНГ небольшое их количество выпускается в России и Республике Беларусь. Хочется надеяться, что реализуемые на территории нашей страны ферменты имеют не химическое, а натуральное происхождение, т.к. проверить качество ферментов и улучшителей

не представляется возможным. При приобретении ферментов и улучшителей покупатель не знаком с их составом и этот состав является ноу-хау производителя и свои секреты компании не раскрывают.

Целью данной работы является исследование возможности использования зерна пониженного качества для производства муки путем применения ферментов, изучение и проведение анализов муки на современных приборах Mixolab, Alveolab, SDmatik, Анализ проведенных работ по определению реологических свойств теста, анализ выпеченных образцов хлеба и подбор ферментов с наилучшими показателями в готовых изделиях.

Задачей проекта является расширение и углубление знаний в области повышения эффективности производства и конкурентоспособности зерноперерабатывающей продукции. Умение работать с ферментами и улучшителями должно в обязательном порядке входить в инструментарий технологов мукомольного и хлебопекарного производства. Знания о ферментах и улучшителях, принципа их действия значительно расширяет возможности современного предприятия.

Урожай 2022 года в нашей Республике стал одним из самых высоких за последние 10 лет. Намолочено 22,8 млн тонн зерновых и зернобобовых культур. При этом сбор пшеницы увеличился на 44% и составил 17 млн тонн. Экспорт зерна и муки тоже показал лучший результат за всю историю независимого Казахстана. Зарубеж продано более 13,2 млн тонн продукции.

Эффективность проводимой политики по обеспечению Казахстана продовольствием подтверждает Глобальный рейтинг продовольственной безопасности, где страна по итогам 2022 года поднялась на 9 позиций и заняла 32 место из 113 государств.

Результаты исследования

1. Определение физико-химических показателей

В качестве объекта исследования была взята мука пшеничная хлебопекарная высшего сорта производства АО «Костанайский мелькомбинат», дата выработки: сентябрь 2022г

В рамках лаборатории Костанайского Политехнического Высшего Колледжа были проведены анализы и получены следующие физико-химические показатели муки:

Влажность=14,0%; Цвет, запах, вкус свойственные, хруст в муке отсутствует;

Крупность помола: остаток на сите №43 составил 0,1%

Количество и качество сырой клейковины: 32,80% 62 ед. прибора ИДК

Число падения=308 сек; Белизна= 70,6 ед. прибора РЗ-БЛИК

Мука пшеничная хлебопекарная высшего сорта соответствует требованиям стандарта СТ РК 1741-2008.

2 Определение реологических показателей

Определение реологических показателей муки высшего сорта производилось на лабораторных приборах Костанайского технологического центра Мюленхеми

А) Определение степени повреждения крахмала

Степень повреждения крахмала в анализируемой муке определялось на приборе SDmatik и составило 23,6%; при норме для формового хлеба от 18,2% до 23,5%

Такое повреждение гранул крахмала может повлиять на реологические параметры качества теста в процессе замеса и брожения, снизить объем изделия и ухудшит его цвет.

Б) - определение реологических характеристик белка и крахмала и их взаимодействие в процессе хлебопечения на приборе Mixolab-

Анализ на приборе производился только на муке высшего сорта, без ферментов. В результате испытаний на приборе получили следующие данные 6 индексов: ВПС =4 (мало впитывает воду); Замес=5 (мука стабильна при замесе); Глютен+=8 (глютен термоустойчив) Вязкость=6 (тесто имеет определенную вязкость при нагреве); Амилаза=7 (низкая активность амилазы) Ретроградация=8 (короткий срок хранения продукта);

В) определение реологических показателей муки на приборе Alveolab:

На приборе Альвеолаб проведены испытания четырех образцов муки высшего сорта: - контрольный (без добавления ферментов); - с добавлением ферментов: На основе кривых Альвеолаба и результатам выпечки хлеба из всех образцов муки было отдано предпочтение 1 варианту: объем хлеба хороший, внешний вид-форма и поверхность корки ровная и гладкая, цвет мякиша светло-желтый, пористость равномерная, мякиш не крошится, не липкий.

Выводы: С начала 2000-х годов костанайские мукомолы и хлебопеки используют ферменты и улучшители, но до сих пор много вопросов по данной теме, таких как: 1) приобретение оборудования и обучение специалистов для проверки качества ферментов и улучшителей (их состав); 2) производство отечественных ферментов и улучшителей; 3) обучение специалистов работе по применению в производстве ферментов и улучшителей; 4) выпуск литературы по ферментам и улучшителям: дозировка, способы внесения, контроль качества.

Литература

1. Ауэрман Л.Я. Технология хлебопекарного производства. СПб.: Профессия, 2005
2. Бутковский В.А. Современная техника и технология производства муки. М.: ДеЛи принт, 2006
3. Егоров Г.А. Технология муки. Технология крупы. М.: Колос, 2005
4. Казаков Е.Д. Биохимия зерна и продуктов его переработки. М.: Колос, 1980
5. Козьмина Н.П. Биохимия зерна и продуктов его переработки. М.: Колос, 1976
6. Матвеева И.В. Пищевые добавки и хлебопекарные улучшители в производстве мучных изделий. М.: Синергия, 2001
7. Пащенко Л.П. Биотехнологические основы производства хлебобулочные изделий. М.: Колос, 2002

СҮТ САРЫСУЫ НЕГІЗІНДЕГІ ФЕРМЕНТТЕЛГЕН СУСЫНДАРДЫ АЛУ ТЕХНОЛОГИЯСЫН ЖАСАУ

Алиаскарова Ұлзада Серикқызы, 3 курс, Исатай Әбдікәрімов атындағы
Қызылорда аграрлық техникалық жоғары колледжі

Ғылыми жетекшісі: Жанжигіт Нұржамал Нағметуллақызы, арнайы пән оқытушысы

Тақырыптың өзектілігі: Бүгінгі таңда тамақтану мәселесі, тағамдық ақуыздардың жеткіліксіздігі екіншілік сүт өнімдерін тиімді пайдалану жолдарын қарастыруды қажет етеді. Сол себептен биологиялық және тағамдық құндылығы жоғары өнімдердің технологиясын жасаудың маңызы зор.

Қазіргі таңда сүт сарысуы негізіндегі құрама өнімдерді өндіру қарқынды дамуда. Қосылатын заттар адамның күнделікті қажеттіліктерін қамтамасыз етуі қажет. Жалпы мұндай өнімдер өндіру микробиологиялық процестердің жүруін қарастыратын биотехнология ғылымына негізделген. Диеталық және емдік-профилактикалық мақсаттағы өнімдердің ішінде биотехнологиялық әдістер көмегімен өндірілген сүт өнімдерінің орны ерекше. Жалпы өнім құрамы түрлі ақуыз жеткіліксіздігі, қан аздық, жүрек-қан тамырлары, асқазан-ішек жолдары ауруларының алдын алуға қажетті заттармен байытылған болуы тиіс.

Жоғарыда аталған қажеттіліктерді қамтамасыз ету мақсатында сүт сарысуы негізінде ферменттелген сусындар әзірленді. Шикізат ретінде сүт сарысуының алынуы-көмірсулардың, майлардың, сүт белоктарының, дәрумендердің, минералды тұздардың, микроэлементтердің, сонымен бірге ағзаның қалыпты жұмыс жасауына қажетті басқа да заттардың болуымен сипатталады. Сарысу құрамында ағзаның дұрыс дамуы мен жұмыс жасауына қажетті 200-ден астам тағамдық және биологиялық белсенді заттар кездеседі. Сарысу белоктары зат алмасу процесіне, бауыр жұмысының регенерациясына, гемоглобин және қан плазмасы түзілуіне қолданылады. Сонымен қатар сарысу құрамында алмастырылмайтын амин қышқылдары фенилаланин және тирозин бар. Сонымен бірге сүт сарысуында антибиотикалық заттар да болады. Себебі мұздату жолымен алынған ірімшік сарысуынан биомицинге ұқсас низин антибиотигі алынған болатын.

Зерттеу жұмысында сүт сарысуының бай құрамы мен жоғары құндылығын ескере отырып, соның негізінде ферменттелген сусындар жасалды. Сонымен бірге сүт сарысуы негізіндегі ферменттелген сусындарды әзірлеудің тиімді технологиясын құрастырылды.

Зерттеу жұмысының мақсаты: Сүт сарысуы негізінде спиртті сусындар алу және сусындарды тұрақты өндірудің тиімді технологиясын құрастыру.

Зерттеу жұмысының міндеттері:

1. Сусын әзірлеуге қажетті сарысу түрлерін іріктеу;
2. Ашытқылардың таза дақылын бөліп алу және оны сарысуға енгізіп спирт мөлшерін анықтау;
3. Ашытқылардың сорбентке сорбциялық белсенділігін анықтау;
4. Сүт сарысуы негізіндегі спиртті сусындар алудың тиімді технологиясын құрастыру.

Сүт сарысуын тағамдық мақсаттарда қолданудың перспективалық бағыттарына:

- сүт сарысуының тағамдық және биологиялық құндылығының жоғары болуы;
- шикізаттың қолжетімділігі мен арзандылығы;

-сусындарды маусымдық көп тұтынудың ақуызды сүт өнімдері өндірісімен сәйкес келуі;

-сүт сарысуы негізіндегі сусындарды өндіру өндірістің экономикалық көрсеткіштерінің жоғарлауына және қоршаған ортаны ластаудың төмендеуіне ықпал етуі жатады.

Зерттеу жұмыста сорбенттерді қолдану маңыздылығы - ашытқы саңырауқұлақтарын өзіне қатты бекітіп, ұстап қалу, өткізбеу мақсаты ретінде қолданыста жүргізілді.

Жалпы зерттеу барысында келесідей нәтижелер алынды:

1.Сүт сарысуы негізінде әзірленетін сусындарға қажетті табиғи сүт, майлылығы 1,5% стерильді сүт пен «Дәмді» сауда белгісінің сарысуы іріктеліп алынды;

2.Үй жағдайындағы шұбат пен үй жағдайындағы қымыздан *Torulopsis kefir* дақылы таза күйінде бөлініп алынып, сарысуға енгізіліп тәуліктік спирт мөлшері анықталынды, 1 тәулікте оның көрсеткіші қымыз ашытқысында 0,41% құраса, 5 тәулікте 3,22% жетті. Шұбаттан бөлініп алынған ашытқының спиртті бөліп шығару көрсеткіші 1 тәулікте 0,2%, ал 5-тәулікте 2,9% құрады.

3.Ашытқылардың сорбенттерге сорбциялық белсенділігін анықтау барысында талшық негізіндегі сорбенттің ашытқы клеткалары қатысында белсенділігі 27,7% құраса, ысқыш сорбентінде бұл көрсеткіш 6,6% болды;

4.Сүт сарысуы негізіндегі сусындар алудың технологиясы құрастырылды. Алынған нәтижелер ашытқы клеткалары иммобилизденген формада бос күйіне қарағанда спиртті өндіру белсенділігі 2 есе артқаны белгілі болды.

Жалпы зерттеу жұмысының барысында арнайы құрылғылар көмегімен органолептикалық қасиеттері жақсартылған, спиртті, көпіршікті сусын дайындалды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Волкова Т.А., Кравченко Э.Ф. И снова о сыворотке // Молочная промышленность. - 2008. - №12 – С. 34-36.

2. Лвашура А. И. Молоко и жизнь. - М.: Колос, 2000. - 192 с.

3. Храмцов А.Г. Молочная сыворотка. М.: Агропромиздат, 2000. - 240 с.

4. Биологическое обогащение молочной сыворотки. – В кн Совершенство вание технологии цельно молочных продуктов и использование молочного сырья/П. Я. Заринь, Н Я Янсон, Р. Дукальска, М Ф Калнениеце, Л Ю Озела, Л. АСкудра. - М . Легкая и пищевая промышленность, 2001.-С. 59–62.

5. Храмцов А.Г., Василюсис С.В. Промышленная переработка вторичного молочного сырья. – М.: Дели принт, 2003. – 100 . 141с.

6. Храмцов А.Г., Нестеренко П.Г. Рациональная переработка и использование белково-углеводного молочного сырья. - М.: "Молочная промышленность", 2008. - 101 с.

ИЗГОТОВЛЕНИЕ ХЛЕБОБУЛОЧНЫХ ИЗДЕЛИЙ С ДОБАВЛЕНИЕМ НУТОВОЙ МУКИ

Тулегенова Сайра, студентка 3 курса

КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж».

Научный руководитель: Снигирева Мария Тимофеевна, преподаватель специальных дисциплин.

Хлебобулочные изделия занимают большую долю в общем объеме производства мучных изделий и рационе человека, что актуально на сегодняшний день. Повышение качества конечного продукта и улучшение его свойств является рентабельной задачей для любого производства, не зависимо от его мощности и объемов выработки. Основной целью данного бизнес-проекта является разработка предложений по повышению биологической и пищевой ценности хлеба, в частности, разработка рецептуры хлеба с применением нутовой муки.

Целью моей работы является: увеличение биологической и пищевой ценности хлеба, а так же расширение ассортимента хлебобулочных изделий, и увеличение прибыли, получаемой предприятием и продвижение идеи как на территории Республики Казахстан, так и в странах зарубежья.

Для достижения поставленной цели мы определили ряд задач:

1. Определение пищевой и биологической ценности хлебобулочных изделий.
2. Определение основных показателей качества хлеба.
3. Изучение пищевой и биологической ценности нутовой муки.
4. Разработка рецептуры хлеба с использованием продуктов переработки нута.
5. Определение покупательского спроса на хлеб с добавлением нутовой муки.
6. Расчет экономических показателей

Гипотезой моей работы является предположение увеличить биологические и пищевые ценности хлеба то значительно увеличиться спрос на продукцию, повышения биологической ценности и улучшения показателей качества хлебобулочных изделий является применение в технологии хлеба продуктов переработки семян нута – нутовой муки, сбалансированной по составу незаменимых аминокислот. Сравнительный анализ химического состава нутовой и пшеничной хлебопекарной муки показал, что по содержанию основных компонентов они существенно различаются [1].

Научно-практическая направленность: В Костанайской области присутствует жесткая конкуренция на рынке сбыта хлебобулочных изделий, довольно сложно заинтересовать покупателя. Целесообразно предположить, что повышение качества изделия вызовет повышенный спрос на него. Именно с этой целью было рассмотрено применение нутовой муки с помощью которой повышается биологическая и пищевая ценность хлеба. Невозможно предположить на сколько увеличится спрос на данное хлебобулочное изделие, так как это зависит от множества факторов, в том числе следует учитывать нестабильную экономическую обстановку и высокую конкуренцию в Костанайской области [2].

Методика исследования: Для сравнительного анализа (см. Таблицу 1) тесто для пшеничного хлеба (контрольная проба 1) готовили безопарным

способом по рецептуре хлеба пшеничного из муки I сорта (ГОСТ 28808-90), в опытные пробы вносили дополнительно предварительно приготовленный нутово–дрожжевой полуфабрикат с дозировками растительного масла и муки пшеничной хлебопекарной I сорта (проба 2).

Внесение пшеничной муки в полуфабрикат благоприятно влияет на жизнедеятельность микроорганизмов в связи с дополнительным поступлением питательных веществ. Бродильная активность с внесением нута в составе нутово–дрожжевого полуфабриката улучшается на 20 %.

Внесение пшеничной муки в полуфабрикат благоприятно влияет на жизнедеятельность микроорганизмов в связи с дополнительным поступлением питательных веществ. Бродильная активность с внесением нута в составе нутово–дрожжевого полуфабриката улучшается на 20 %.

Применение нутово–дрожжевого полуфабриката при приготовлении теста влияет на газодерживающую способность теста. Окисление сульфгидрильных групп под действием пероксидов, образующихся в результате окисления ненасыщенных жирных кислот растительного масла под действием фермента липоксигеназы, в дисульфидные связи приводит к увеличению газодерживающей способности теста [3].

Хлеб «Вкус детства» с измельченными семенами нута по органолептическим показателям отличался более яркой окраской корки (см. Рисунок 1), по физико-химическим показателям – увеличенной пористостью – на 4,2% и улучшенной биологической ценностью (на 32 %) (см. Таблицу 2) по сравнению с хлебом из пшеничной муки I сорта. Достигнутое соотношение белков и углеводов в хлебе «Вкус детства»– 1:4 (белков – 11%: углеводов – 44%)[4].

Хлебобулочное изделие «Вкус детства» по пористости и удельному объему превосходило хлеб из пшеничной муки I сорта (контроль) на 4,2 % и 9,5 %.

Улучшение органолептических показателей объясняется тем, что семена нута становятся дополнительным источником свободных аминокислот. При взаимодействии аминокислот и восстанавливающих сахаров изделия образуются темноокрашенные продукты (меланоидины), в результате изделия приобретают более насыщенную окраску и более выраженный вкус и аромат. Цвет мякиша булочного изделия «Вкус детства» не отличается от цвета мякиша контрольного изделия (пшеничный хлеб по ГОСТ 27844-88 «Изделия булочные. Технические условия»).

Скор по лизину у хлебного изделия «Вкус детства» увеличивается, по сравнению с хлебом из пшеничной муки I сорта на 35,8 %, а биологическая ценность – на 32 % (см. Таблицу 3).

Содержание свободной влаги в хлебе «Вкус детства» изменяется незначительно на протяжении всего периода хранения, что свидетельствует о замедлении процессов изменения компонентов мякиша и благоприятно влияет на сохранение свежести хлебобулочных изделий. Повышенное содержание белковых веществ в хлебе «Вкус детства» оказывает положительное влияние на

прочность удерживания влаги в мякише. Таким образом, хлеб из нутовой муки будет храниться дольше обычного.

Выводы: Продукты переработки нута обладают технологическими и функциональными свойствами не характерными для сырья хлебопекарного производства. Поэтому необходимы научные и практические исследования по созданию технологий, позволяющих получить новую продукцию с показателями качества, удовлетворяющими потребителя. Применение таких продуктов позволит расширить сырьевую базу хлебопекарной отрасли, увеличить ассортимент хлебобулочных изделий, и что самое важное, повысить их биологическую ценность.

Сравнительный анализ химического состава нутовой и пшеничной хлебопекарной муки показал, что по содержанию основных компонентов они существенно различаются. По биологической и пищевой ценности нутовая мука превосходит пшеничную.

Литература:

1. Мерко И.Т. Технология мукомольного и крупяного производства.
2. Бутковский В.А., Галкина Л.С., Птушкина Г.Е. Современная техника и технология производства муки.
3. Бутковский В.А., Мерко А.И., Мельников Е.М. Технологии зерноперерабатывающих производств
4. Технология муки, Технология крупы, Егоров Г.А., 2005г.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ АССОРТИМЕНТА ДИЕТИЧЕСКИХ СВОЙСТВ ИЗДЕЛИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ГРЕЧНЕВОЙ МУКИ

Бочарникова Елизавета, студентка 2 курса, КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Научный руководитель: Маканова Гульнара Исенкильдаевна, Ахмадиева Макпал Бейсембаевна, преподаватели специальных дисциплин

Актуальность: По данным ВОЗ – ожирение является одним из самых распространенных заболеваний среди людей. Ожирение вызывает риск развития алиментарных заболеваний, который возрастает по мере увеличения массы тела человека. Важно отметить, что в списке стран с преобладанием людей с ожирением Казахстан занимает 112-е место, но проблема с каждым годом развивается. К настоящему времени появилось множество специализированных продуктов, среди которых особенно популярными у потребителей стала диетическая продукция.

Проблема: Некоторая диетическая продукция не соответствует заявленным стандартам и может содержать вредные вещества, а также примеси в составе.

Цель: Расширение ассортимента диетических изделий с использованием гречневой муки, имея полезный, не наносящий вред организму состав.

Задачи:

1. Обзор литературы по теме исследования.

2. Создание рецепта печенья из гречневой муки для людей, следящих за своим питанием.

3. Приготовление и выпечка диетического печенья.

Объектом исследования послужили гречневая мука, ржаные отруби, сахарозаменитель стевия, яблоко, оливковое масло, кефир и кунжут для посыпки.

Предмет исследования-приготовленные лабораторным способом гречневые печенья.

Основные положения проекта, выносимые на защиту:

- значение гречихи и гречки;
- экспериментальное обоснование технологических параметров производства и рецептуры диетических изделий с заданными потребительскими свойствами;
- результаты дегустационной оценки, положенные в основу установления качества полученных изделий;
- расчет экономической эффективности выпечки печенья из обогащенной микронутриентами гречневой муки.

Современная диетология

Современная диетология строится на основании фундаментальных знаний о механизмах ассимиляции пищи в норме и при различных патологических состояниях. С помощью подбора необходимых пищевых продуктов, способов их обработки и режима питания решаются задачи восполнения дефицита пищевых веществ.

Гречиха и её свойства:

Гречиха – вид травянистых растений рода Гречиха семейства Гречишные хлебное и медоносное растение. Крупяная хлебная культура, относящаяся к псевдозерновым: семена, идут в пищу человека и отчасти на корм животных. Гречиха содержит много магния и железа, а также кальций, калий, фосфор, йод, цинк, фтор, молибден, кобальт, а также витамины В1, В2, В9 (фолиевую кислоту), РР, витамин Е. [1, с.12]

Гречка – уникальная крупа она богата содержанием макро и микронутриентов, благодаря чему обладает лечебными свойствами, способствует снижению уровня холестерина, ожирения и развития сердечно-сосудистых заболеваний.

Рецептура печенья в пересчете на 100г для приготовления в лабораторных условиях:

Гречневая мука – 200г

Мед – 20 г.

Масло оливковое – 5 мл.

Отруби ржаные – 15 г.

Яблоко – 150 г.

Кефир – 150 мл.

Сахарозаменитель стевия - пол чайной ложки

Кунжут (для посыпки)

Разрыхлитель – пол чайной ложки

Перейдем к процессу приготовления диетического печенья. В миску натираем яблоко, добавляем стевию, оливковое масло, перемолотые отруби ржаные и кефир. Перемешиваем. К данной смеси добавляем гречневую муку и замешиваем тесто. Из теста формируем печенья, кладем на противень и отправляем их запекаться в духовую печь на 40 минут при 160*
Общий вес приготовленного печенья вышел на 425г.
К/Б/Ж/У на 100г: 166 ккал/ 31,1 углеводы/ 5,7 белки/ 2,5 жир
Цена за 500 г = 600 тг (себестоимость), с учетом 20% энергозатрат – 720 тг.
на 1кг = 1200 г (себестоимость), с учетом 20% энергозатрат – 1440 тг. [2, с.53]

К сожалению, все привычные сладости, выпечка, торты и пирожные строго противопоказаны при сахарном диабете. Но что делать, если противостоять желанию полакомиться десертом невозможно? Оказывается, даже диабетик может насладиться сладкими и вкусными десертами, которые разрешены при этом заболевании. Диабетические конфеты, печенье, выпечку и другие сладости можно приобрести в специализированных магазинах или приготовить дома самостоятельно.

Лучший вариант для диабетика — сделать печенье самостоятельно. В таком случае, человек знает, какие ингредиенты он добавляет в тесто и может быть уверенным, что его употребление не причинит вред. Для расширения ассортимента мучных кондитерских изделий было предложено приготовление гречевого печенья. [3, с.27]

В обзоре литературы были рассмотрены значения крупяных культур показатели качества гречки и гречневой муки, важность проблемы ожирения и сахарного диабета.

В основной части научной работы была разработана рецептура и способ приготовления гречевого печенья, а также рассчитана себестоимость изделий.

На основании вышеизложенного можно сделать вывод, что предложенная рецептура приготовления гречевого печенья пополнит сборник рецептов для людей, страдающих сахарным диабетом.

Литература

- 1 Технология муки, Технология крупы, Егоров Г.А., 2005.
- 2 Лурье И.С. Технология и ТХК кондитерского производства. «Легкая пищевая промышленность», 2008 г.
- 3 Фадеев П.А., Сахарный диабет/ Мир и образование, 2017 г
- 4 Соколова, Е. И. Современное сырье для кондитерского производства Е.И. Соколова, С.В. Ермилова. - М.: Academia, 2018.

РАЗРАБОТКА РЕЦЕПТУРЫ МУССОВОГО ДЕСЕРТА С КЛЮКВЕННЫМ СОУСОМ НА ОСНОВЕ МЕРЕНГОВОГО ТЕСТА

Богачева Евгения Сергеевна, студентка 2 курса Костанайского политехнического высшего колледжа

Научный руководитель: Балгужинова Жулдызай Ерденбековна-заведующая технологическим отделением, преподаватель специальных дисциплин

Саидов Анзор Мусаевич- заведующий кафедрой технологии переработки и стандартизации КРУ им. А.Байтурсынова, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность. На сегодняшний день одним из самых актуальных и востребованных в сфере общественного питания являются муссовые десерты, которые стали трендом современного кондитерского мира. Благодаря особенностям строения мусс может сочетать в себе самые разные цвета, фактуры, вкусы, текстуры и консистенции, а также иметь как классическую, так и самую необычную форму, тем самым не ограничивает творческие задумки кондитера.

Проблема Большинство муссовых десертов представленных на нашем рынке не сбалансированы по составу, их роль определяется в основном исключительно вкусовыми свойствами, исходя из этого возникла необходимость в создании диетического десерта функционального назначения, соответствующего современным трендам, яркого, вкусного, питательного, полезного и простого в приготовлении.

Цель работы расширение ассортимента муссовых изделий и разработка фирменного блюда – диетического муссового десерта с клюквенным соусом на основе меренгового теста.

Задачи - обосновать выбор сырья для нового фирменного блюда;

- разработать рецептуру муссового десерта с клюквенным соусом на основе маренового теста;

- провести органолептическую оценку муссового десерта;

- экономически обосновать производство муссового десерта.

Объектом исследования являются муссовые десерты

Предметом исследования выступает разработка рецептуры нового фирменного блюда -муссового десерта функционального назначения на основе творожного мусса с клюквенным соусом.

Методы исследования: В работе использованы стандартные общепринятые физико-химические, и органолептические методы исследования свойств сырья, полуфабрикатов и готовой продукции.

Десерт (от фр. *desservir* – «расчищать стол») - завершающее блюдо стола, для получения приятных вкусовых ощущений в конце обеда или ужина, обычно -сладкие деликатесы.

Как правило, является сладким (например, пирожное или мороженое), но бывают и несладкие десерты из фруктов, орехов, сыров, несладких кондитерских изделий. Кроме того, не все сладкие блюда являются десертами, например в китайской кухне имеются сладкие мясные блюда, не являющиеся десертами. В Китае также встречаются конфеты с перцем и имбирём вместо сахара. Коренные американцы до прихода европейцев делали шоколад с перцем и пряностями вместо сахара. Даже в русской кухне встречаются несладкие десерты -- например, чёрная икра. Классическим французским десертом считается сыр.

Когда мы слышим слово «десерт», мы воображаем нечто очень аппетитное и сладкое. На самом деле, десерт - это более широкое понятие, происходящее от древне-французского *desservir* (убирать со стола).

Десертом может быть все, что подается после основного блюда: сыр, фрукты, ягоды, орехи, соки. Традиционно, к десертам относятся десерты, пироги, пирожные, печенье, конфеты, мороженое, пастила, варенье, шоколад, ликеры и множество сладостей восточных и европейских национальных кухонь.

Мусс (от франц. - тоизве - пенистое) - охлажденное желе, взбитое венчиком до пенообразного состояния, подается на десерт.

Сладкое десертное блюдо, приготавливаемое из какого-либо ароматического основания (фруктового или ягодного сока, пюре, виноградного вина, шоколада, кофе, какао и т. д.) и из пищевых веществ, способствующих пенообразованию (яичные белки) и фиксации пенистого состояния мусса (яичные белки, желатин, агар), а также из придающих блюду сладкий вкус или усиливающих его (сахар, сахарин, мед, патока).

Наряду с основными в муссе могут присутствовать и дополнительные компоненты: молоко, яичные желтки, сливки, сливочное масло, различные пряности и ароматизаторы (коньяк, ром, варенье).

Результаты исследования Десерт имеет эстетический вид, минималистичная современная отделка. В разрезе прослеживаются четкие контуры отдельных частей.

Консистенция десерта в меру упругая, не плотная. Десерт обладает кисло-сладким вкусом, четко прослеживается вкус творога и меренги.

Выводы 1. Для разработки нового фирменного блюда было исследовано и определено основное сырье. В качестве мусса был выбран нежный творожный мусс со сливочным вкусом. Творог в качестве основного ингредиента прекрасно подходит для любого типа диет, ведь в его составе множество микроэлементов, помогающих худеть без вреда для здоровья. Употребление творожного мусса способствует восполнению энергии и утолению голода – эти составляющие крайне важны в периоды следования диетам. Польза десерта еще и в том, что он содержит только низкокалорийные, натуральные продукты, которые не обрабатываются термически. В отличие от сладкой выпечки, пирожных, тортов и прочего, творожный мусс идеален для поддержания здоровья и стройности в любом возрасте.

Основой для муссового десерта было выбрано меренговое тесто. Меренга - это довольно популярное легкое лакомство из тщательно взбитых яичных белков и сахара.

Также в состав десерта был включен молочный шоколад. В молочном шоколаде присутствуют минеральные вещества: железо, магний, кальций и калий и витамины А, Е, В1, В2, РР, Ниацин, Ретинол и бета Каротин. Молочный шоколад содержит теобромин, который стимулирует мозговую деятельность, особенно память, и тренирует сердечную мышцу.

В качестве соуса для десерта выбран классический клюквенный соус с кисло-сладким вкусом. Клюквенный соус способен придать блюду уникальный, насыщенный и гармоничный вкус. Клюква содержит высокую концентрацию витамина С и прочих антиоксидантов, она ускоряет распад жировой ткани, блокируют образование новых «жировых депо», а также считается ценным

источником клетчатки. Клюква полезна антиоксидантными свойствами: она снижает активность хронического воспаления и предупреждает развитие злокачественных новообразований, уменьшает концентрацию «плохого» холестерина в крови.

2. Была разработана и апробирована рецептура творожного муссового десерта с клюквенным соусом на основе меренгового теста массой 266 грамм.

3. Для определения органолептических показателей качества, были исследованы вкус, цвет, запах, консистенция и общее впечатление. Результаты проведенных исследований показали хорошие органолептические показатели. Десерт имел эстетический вид, в разрезе прослеживались четкие контуры отдельных частей. Консистенция десерта была в меру упругой, не плотной. Десерт обладал кисло-сладким вкусом, четко прослеживался вкус творога и меренги.

4. Проведенный технико-экономический анализ показал, что рентабельность производства нового фирменного блюда - диетического муссового десерта функционального назначения стоимостью 1400 тенге за штуку составляет 21%, что является рентабельным с экономической точки зрения.

Литература

1. Муссовые десерты [Электронный ресурс]: arbir.ru [web - сайт]. – Режим доступа: <https://text.ru/rd/aHR0cHM6Ly9raW5vYmF6YTI0LnJlL2Jpb2dyYXBoeS9tdXNzb3Z5eS10b3J0LWlzdG9yaXlhLXZvem5pa25vdmVuaXlhLmh0bWw%3>

2. Виды начинок для муссовых десертов [Электронный ресурс]: arbir.ru [web-сайт]. – Режим доступа: <https://text.ru/rd/aHR0cHM6Ly90b3J0b2RlbGZlby5ydS9h>

3. Покрытие для муссовых десертов [Электронный ресурс]: arbir.ru [web - сайт]. -Режим доступа: <https://text.ru/rd/aHR0cHM6Ly92ay5jb20vd2FsbC01NzgwMjc4M>

4. Пищевая ценность [Электронный ресурс]: arbir.ru [web - сайт]. –Режим доступа: <https://text.ru/rd/aHR0cHM6Ly9mdW5kYW1lbnRhcC1yZXNIYXJjaC5yd>

5. Радченко Л.А. Организация производства на предприятиях общественного питания. – Ростов-на-Дону, Феникс, 2004

6. Продукты функционального назначения [Электронный ресурс]: arbir.ru [web - сайт]. – Режим доступа: santavita.ua/ru/health/table/

7. Витаминизация продуктов [Электронный ресурс]: arbir.ru [web - сайт]. – Режим доступа: oldmunhen.ru/fistaski-sostav.html

СПОСОБ РЕШЕНИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ПРОБЛЕМ ПУТЕМ РАЗРАБОТКИ «ЭКО-КАПСУЛЫ»

Жданова Камилла Александровна, студентка 2 курса

КГКП «Костанайский политехнический высший колледж»

Научный руководитель: Матвиенко Юлия Владимировна, заведующий практикой, преподаватель специальных дисциплин;

Тайкова Галина Леонидовна, заведующий отделением, преподаватель специальных дисциплин;

Бондарева Нина Леонидовна преподаватель специальных дисциплин.

Актуальность. Проблема засоренности земли пластиковыми бутылками в условиях постоянно ухудшающейся экологической обстановки приобрела особую значимость. Для решения данного вопроса необходимо разработать экологически чистую, быстро разлагаемую и полезную капсулу для воды.

Проблема. Пластик наносит серьезный ущерб окружающей среде, начиная с его производства и заканчивая утилизацией. Заводы, выпускающие пластиковые изделия, выделяют в атмосферу до 400 миллионов тонн углекислого газа в год и примерно 800 видов животных сегодня находятся под угрозой вымирания из-за поедания и отравления пластиком. Найти пути решения данной проблемы мы предлагаем в данной работе.

Цель работы: разработать экологически чистую, биоразлагаемую, съедобную и полезную капсулу для воды.

Задачи: изучить влияние пластиковых бутылок на экологию; используя натуральные ингредиенты разработать технологию приготовления экологически чистой емкости для воды; доказать экономическую эффективность производства «Эко-капсулы».

Зачастую современные блага цивилизации создают не только удобства для людей, но и наносят непоправимый урон природе. Только за последние 10 лет в мире было произведено втрое больше пластиковых изделий, чем за предыдущее столетие.

И самая распространенная опасность, это обычная пластиковая бутылка. Каждый год производство пластиковых бутылок увеличивается, заводы по переработке пластика не справляются с колоссальными объемами, огромные площади заняты под свалку обычных пластиковых бутылок. Они забивают канализационные системы городов и создают угрозы наводнений, горы пластиковых бутылок засоряют берега и прибрежные зоны, предназначенные для отдыха, нанося урон туристической отрасли. Задумайтесь, сколько пластиковых бутылок использовали Вы в своей жизни?

«Эко-капсулу» вырабатывают по ГОСТ СТ РК 51232-2003 «Вода. Общие требования к организации и методам контроля качества». Масса одной капсулы 200 г.

Технические ингредиенты изготовления «Эко-капсулы»: вода отфильтрованная, Агар-агар, глицерин пищевой, порошок Спирулины.

Вода отфильтрованная - обладает приятным вкусом и не имеет посторонних запахов. Соответствует ГОСТу. После фильтрации вода избавляется от неприятного запаха и привкуса.

Агар-агар представляет собой пластинки или бело-желтоватый порошок, образующий при взаимодействии с горячей водой желеобразный студень. Этот продукт получают при помощи экстрагирования из бурых и красных водорослей.

Агар-агар необычайно богат такими микроэлементами как йод, железо, кальций, а также множеством других ценных веществ и витаминов, но, к сожалению, он почти не усваивается в желудочно-кишечном тракте человека. Субстанция агар-агара благодаря наличию в ней грубого волокна набухает в

пищеварительной трубке, занимая значительный объем и не разлагаясь, и стимулирует моторику кишечника, очень быстро проходя через него.

Глицерин пищевой - химическое соединение, простейший представитель трехатомных спиртов с широким спектром применения. Известен, как E422-сохраняет и увеличивает степень вязкости и консистенции продуктов, поэтому незаменим в тех случаях, когда нужно смешивать ингредиенты, в обычных условиях несмешиваемые, то есть в нашей работе выступает как эмульгатор.

Порошок спирулины - это уникальная водоросль, богатая растительным белком, хлорофиллом, витаминами группы В, С, D, А и Е, йодом, фосфором, калием и другими минералами, а также мощным иммуностимулятором — фитоцианом. Спирулина на 68% состоит из белка, причем по содержанию аминокислот она превосходит другие белки растительного происхождения.

Результаты исследования. Для изготовления одной «Эко-капсулы» смешиваем в производственном ковше следующие ингредиенты: агар-агар - 3 г, отфильтрованную воду - 150 мл, глицерин пищевой - 1 г. Далее доводим до кипения. Агар - агар становится рабочим при температуре от 90 до 100 °С.

Далее полученную массу охлаждаем до температуры 80 °С. Добавляем порошок Спирулины в объеме - 0,010 г и равномерным слоем распределяем полученную массу по силиконовому молду для образования капсулы.

Для укрепления стенок, данную процедуру повторяем второй раз, даем остыть и вводим очищенную воду.

Выводы. Об экологии сказано уже немало. Но сегодня мы еще раз хотим затронуть эту острую тему. Ситуация из года в год только усугубляется, а люди продолжают жить как ни в чем не бывало. Многие даже не догадываются, что выброшенная в реку после отдыха на природе пластиковая бутылка, может стать причиной гибели огромного количества животных.

И пока промышленность планирует амбициозные решения по переработке пластиковых отходов, мы предлагаем реальный проект, который положит начало пути по спасению нашей экологии и здоровья.

Используя «Эко-капсулу» с очищенной водой, съедобной, полезной и быстроразлагающейся оболочкой вместо пластиковой бутылки мы становимся на путь реальной помощи планете по решению «пластикового» кризиса.

Литература

1. Блинов, Л. Н. Экология: учебное пособие для среднего профессионального образования / Л. Н. Блинов, В. В. Полякова, А. В. Семенча ; под общей редакцией Л. Н. Блинова. — Москва : Издательство Юрайт, 20XX. — 209 с.

2. Гурова, Т. Ф. Экология и рациональное природопользование : учебник и практикум для академического бакалавриата / Т. Ф. Гурова, Л. В. Назаренко. — 3-е изд., испр. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 20XX. — 188 с.

3. Пищевая химия / Нечаев А. П., Траубенберг С. Е., Кочеткова А. А. и др.

4. https://pikabu.ru/story/biorazlagaemyie_butylki_iz_vodorosley__zelenaya_a_lternativa_plastiku_4097174.

5. <https://econet.kz/articles/182317-biorazlagaemye-butylki-dlya-vody>.

ҚАНТСЫЗ КЕПТІРІЛГЕН ЖЕМІСТЕР МЕН ЖИДЕКТЕР ҚОСЫЛҒАН ДИЕТАЛЫҚ БАТОНЧИКТЕР ӨНДІРІСІ

Айткенова Дана, 4 курс студенті, КМҚК " Қостанай политехникалық
жоғары колледжі".

Кумарова Гульбану Еркиновна, арнайы пәндер оқытушысы.

Өзектілігі: Салмақ жоғалтуға арналған пайдалы және дәмді өнімдердің құрамына кептірілген жемістер мен жидектер қосылуына негізделген, оған тұқымдар, жаңғақтар, тәттілендіргіштерді қосу. Сондай-ақ, қантсыз өнімдерге дәмдеуіштер мен хош иісті шөптер, ақуыз енгізілуі, олар салмақ жоғалту мен спортшылар үшін одан да маңызды болады.

Мәселе: Кәдімгі батончиктер денсаулыққа тән барлық адамдарға жарамайды. Калория мөлшерін жоғары. Сапалық құрамы төмен.

Жұмыстың мақсаты:

- қантсыз кептірілген жемістер мен жидектер қосылған дәнді диеталық батончиктер өндірісі үшін қажетті нормативті-техникалық құжаттаманың талаптарын зерттеу;

- қантсыз кептірілген жемістер мен жидектер қосылған дәнді диеталық батончиктер өндірісі кезіндегі өнімдерінің өндіріс нормаларын және теххимиялық бақылау ерекшеліктерін зерттеу;

- қантсыз кептірілген жемістер мен жидектер қосылған дәнді диеталық батончиктердің технологиялық желісінің өндірісін талдаудың және зерттеу нәтижелерінің математикалық негіздемесін келтіру;

- өнім өндірісі кезіндегі еңбекті қорғау, қоршаған ортаны қорғау және қауіпсіздік ережелері бойынша нормаларды зерттеу.

Тапсырма: қантсыз кептірілген жемістер мен жидектер қосылған дәнді диеталық батончиктер өндірісінің технологиялық желісінің экономикалық негіздемесін есептеп шығару. Кептірілген жеміс-жидекті батончиктер төмен гликемиялық индекс (GI) арқасында қандағы қант деңгейін қалыпқа келтіру.

Зерттеу нәтижесі: Бұл мақсатқа өндірістің технологиялық желісін модельдеу арқылы қол жеткізілді. Ғылыми жобаның тақырыбы - қантсыз дәнді диеталық батончиктер технологиясын жасау және оны өндірудің тиімділігіне экономикалық талдау жүргізу болып табылды.

Қорытынды:

- Техникалық желінің қуаттылығы (1,534 кг / тәулік);
- Есептік салыстырмалы шығарылым құрады - 0,9994;
- ауысымға шикізат шығынының өндірістік рецептурасы;
- шикізат қоры және қосымша шикізатты сақтауға арналған алаңдар;
- желінің жүктелуін қамтамасыз ету үшін араластырғыштың өнімділігі;
- дайын өнімді сақтауға арналған алаңдардың қажетті саны.

Экономикалық бөлімде қантсыз дәнді диеталық батончиктер өндірісінің экономикалық тиімділігіне талдау жасалды:

- бөлшек сауда дүкендерінде салмағы 50 г қантсыз диеталық батончиктерді сатудың болжамды бағасы 110 теңге бағада болжанады;

- рентабельділік деңгейі құрады - 70,4 %;

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Гайкова Мария, Кондитерские изделия / Мария Гайкова. - М.: Освета, 2018. - 302 с.
2. Драгилев А.И. Сборник задач по расчету технологического оборудования кондитерского производства, - ДеЛиПринт 2005 г.
3. Драгилев А.И., Невзоров Г.М. Практикум по расчетам оборудования кондитерского производства. – М. Агропромиздат, 2013 г.
4. Г.А. Маршалкин, И.С. Лурье, А.В. Зубченко, В.С. Грюнер. Технология кондитерских изделий. – М. Пищевая промышленность, 2013
5. Ковэн, Стэнли. Практические рекомендации хлебопекам и кондитерам: 202 вопроса и ответа / С. Ковэн, Л. Янг; пер. с англ. В. Е. Ашкинази. - СПб.: Профессия, 2007. - 238 с.
6. Краснощекова Г.А. Экономика, организация и планирование производства на предприятиях хранения и переработки зерна. –г. Москва, Агропромиздат, 2015 г.
7. Кузнецова, Л. С. Технология и организация производства кондитерских изделий: учебник / Л. С. Кузнецова; М. Ю. Сиданова. – Москва: Академия, 2016. – 480 с.
8. Липень, Л. И. Кадры в кондитерском производстве. Образцы рабочих инструкций с комментариями. Квалификационные характеристики профессий рабочих / Л.И. Липень. - М.: Дикта, 2013. - 376 с.
9. Лурье И.С. Технология кондитерского производства. – Агропромиздат, 2015 г.
10. Лурье И.С. Руководство по теххимическому контролю в кондитерской промышленности. – М. Пищевая промышленность, 2013 г.
11. Лурье И.С. Технология и ТХК кондитерского производства. «Легкая пищевая промышленность», 2008 г.
12. Лунин О.Л., Драгилев А.И., Черноиванник А.Я. Теххимическое оборудование предприятий кондитерской промышленности. – изд. Ленинград: Легкая пищевая промышленность, 2003 г.
13. Методические указания по выполнению дипломного проекта по предмету «Технология хлебопекарного производства» 2022 г.
14. Могильный, М. П. Новые сырьевые компоненты для производства хлебобулочных и мучных кондитерских изделий: (характеристика, использование) / М. П. Могильный, Е. В. Шрамко. - М.: ДеЛи принт, 2006. - 230 с.
15. Могильный, М.П. Сборник технических нормативов. Сборник рецептур на продукцию кондитерского производства / М.П. Могильный. - М.: ДеЛи принт, 2011. - 787 с.
16. Никитин В.С. и др. «Охрана труда в пищевой промышленности», 2012 г.
17. Носенко, Сергей Михайлович Оборудование кондитерского производства XXI века. Часть 1. Шоколад. Какао. Справочное пособие / Носенко Сергей Михайлович. - М.: ДеЛи принт, 2013. - 456 с.
18. Олейникова А.Я. Практикум по технологии кондитерских изделий, ГИОРД 2015 г.

- 19.«Организация рыночной экономики», Кадамбаев К.П, Петренко, Алматы 2005г.
- 20.Панин Н.В., Покатило Б.Г. «Современное направление в проектировании», 2016 г.
- 21.Перетятко Т.И. «Мучные кондитерские изделия». - г. Ростов-на-Дону: Феникс, 2005 г.
- 22.Рассел, Джесси Север (кондитерское производство) / Джесси Рассел. - М.: VSD, 2013. - 239 с.
- 23.Сенькин Е.Г. Охрана труда в пищевой промышленности. – М: Легкая и пищевая промышленность.2001 г.
- 24.Соколова, Е. И. Современное сырье для кондитерского производства / Е.И. Соколова, С.В. Ермилова. - М.: Academia, 2018. - 64 с
- 25.Никитин В.С. и др. «Охрана труда в пищевой промышленности» 2000г.

СЕКЦИЯ «ЭКОНОМИКА ЖЭНЕ МЕНЕДЖМЕНТ / ЭКОНОМИКА И МЕНЕДЖМЕНТ»

ИНТЕРНЕТ-МАГАЗИНЫ НА СОВРЕМЕННОМ ЭТАПЕ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РК

Юхневич Полина, Рахманова Яна, студентки 3 курса,
КГКП «Костанайский колледж автомобильного транспорта»
Научный руководитель: Садвакасова Маржан Ериковна, преподаватель
специальных дисциплин

Актуальность Создание сайта онлайн-магазина для компаний является актуальной и востребованной сферой деятельности, т.к. сайт фирмы в сети Интернет представляет собой достаточно дешевый и массовый способ рекламы, дает возможность потенциальным и существующим клиентам легко получать информацию о товарах и услугах компании, ее деловых интересах, что может помочь найти новых заказчиков и партнеров по бизнесу, а, следовательно, способствует увеличению объема продаж и рентабельности предприятия. Интернет-магазин позволяет расширить бизнес за счет организации продаж через Интернет, подняв тем самым рейтинг магазина и увеличив его товарооборот, и как следствие, прибыль, в этой связи тема разработки Интернет-магазина является актуальной.

Цель работы теоретически изучить, экспериментально доказать эффективность открытия интернет-магазина по продаже цветов.

Задачи исследования:

1. Изучить литературу по данной теме.
2. Выяснить какое влияние оказывают онлайн-магазины на развитие бизнеса.
3. Сделать выводы и дать рекомендации.

Объект: процесс влияния онлайн-магазинов на развитие бизнеса

Предмет: онлайн-магазины

Гипотеза: если развивать онлайн-магазин, то улучшатся качество работы и заработок.

Сфера интернет-магазинов на данный момент является популярной и обязательной для участия всех организаций, занятых в сфере купли-продажи. Большинство населения в наше время предпочитают пользоваться интернетом для выполнения множества задач, в том числе покупок всевозможных товаров. В связи с этим, сайт – обязательная составляющая любого магазина для привлечения новых клиентов и удержания старых, это визитная карточка магазина. В 10-ых годах 21 века стали набирать популярность магазины, позиционирующиеся исключительно как интернет-магазины, т.е. не имеющие розничных точек продаж, среди них можно выделить магазины в социальных сетях, таких как Instagram, Вконтакте, Facebook. Росту популярности способствует повышения ритма жизни, особенно в мегаполисах, не дающего лишнего времени на покупки, а также значительное превосходство интернет-магазинов в удобстве посещения. Поэтому на рынке появляется все больше интернет-магазинов для любой категории товаров и услуг.

Социальные сети – это огромная платформа, в которой проще продвинуть любой интернет-магазин. Интернет-магазин подразумевает в себе коммерческие выгоды и увеличения клиентской базы. Для продвижения интернет-магазина в социальных сетях необходимо, в первую очередь, зарегистрироваться на этих площадках и создать соответствующую группу или сообщество. Создавая группу или сообщество для продвижения в социальных сетях, вы получаете:

- клиентов, которые осуществляют покупку на основе рекомендаций других покупателей;
- клиентов, которые осуществляют импульсивные покупки (понравилось-купил);
- постоянных клиентов, которые вступят в группу, периодически будут осуществлять покупки, трафик на сайт из сообщества или группы.

А чтобы заинтересовать ваших посетителей и мотивировать переходить к вам на сайт, необходимо постоянно генерировать полезный и интересный тематический контент. Им стоит наполнять группу с определенной периодичностью, а главное составлять и оформлять его так, чтобы ненавязчиво подталкивать подписчика к действиям.

Торговлю цветами можно по праву назвать процветающим бизнесом. Цветочный бизнес находится в первой пятерке всех видов бизнеса в мире. Во - первых, цветы практически востребованы в любые времена и при любых условиях. Во – вторых, цветочный бизнес можно воспринимать как искусство, с ним просто приятно работать. Благодаря маркетинговым исследованиям и анализу, цветочные предприятия могут проводить сегментацию, определять целевые рынки, формировать стратегии роста и развития цветочного бизнеса, выбрать конкретные стратегии, стратегии позиционирования.

В процессе исследования были выявлены недостатки, присущие рынку цветов города Костаная, для устранения которых можно предложить ряд стратегических направлений развития:

- усовершенствование и популяризация интернет – магазина, являющегося наименее рискованной моделью флористического бизнеса, улучшение дизайна и сервиса цветочных магазинов;
- оформление букетов и создание композиций профессиональными флористами;
- предоставление консультации по вопросам ухода за цветами;
- продажа сопутствующих товаров (они могут принести до 15% прибыли), при этом уделяя особое внимание подарочной тематике: покупая букет, можно здесь же выбрать парфюмерию, алкоголь, конфеты или сувениры. Для сравнения берём два цветочных магазина: «ROMANTIK» и «Цветочный». Магазин «ROMANTIC» можно найти у нас в городе по улице Тауелсыздык 83. «Цветочный» по адресу Баймагамбетова 156

В чем же популярность интернет-магазина и большие продажи именно виртуально? 1. Яркий визуал – название — это первое на что человек обращает внимание, многих привлекает оригинальность и необычность, так же все обращают внимание на то, как выглядит оформление магазина, в обычных магазинах сейчас нет ничего особенного. Широкая аудитория – в отличие от обычных магазинов именно у онлайн-магазинов есть постоянные клиенты и постоянная аудитория благодаря социальным сетям.

2. Существование веб-сайта — это не только привлечение новых и постоянных клиентов, но также и экономия времени ведь благодаря веб-сайту, чтобы узнать информацию об услугах компании, стоимости этих товаров и услуг, можно узнать сразу, а не через переговоры, телефонные звонки или электронную почту, что занимает большой объем времени. В связи с отсутствием собственного web-сайта у «Цветочного» магазина, у клиентов нет возможности познакомиться со всеми услугами компании, с ассортиментом продукции. Удобнее выбрать интернет-магазин «ROMANTIK», потому что, на сайте своевременно обновляется информация, сразу виден весь ассортимент, и главное — это быстрая заявка.

3. В интернет-магазине много необычных и красивых композиций букетов и большой выбор на любой вкус, в обычном магазине нет необычных сортов и предзаказа. В обычном магазине «Цветочный», обычный выбор букетов максимум, что вы можете найти это розы, хризантемы и весной тюльпаны, так же они не всегда свежие и быстро портятся.

4. В «ROMANTIK» можно сделать букет на заказ и попросить составить композицию исходя из твоих интересов, вам помогут собрать оригинальный букет для человека, которому вы хотите подарить, а в «Цветочном» уже готовые букеты и вряд ли вам сделают именно такой букет, который вы хотите.

5. Экономия времени. Можно заранее выбрать букет по своему вкусу и оформить заказ через социальные сети, цветы доставят по адресу в назначенное время, в обычном же магазине вам придётся затратить намного больше времени и сил проехать пол города, простоять в пробке, найти именно тот магазин, который вас устраивает.

6. При оформлении покупки «ROMANTIK» предоставляет возможность следить за оформлением заказа, и фото доставленного букета, а в обычных магазинах вам предоставят готовый букет и доставки никакой не будет.

7. Не во всех магазинах в городе красивые и свежие букеты, а в интернет-магазинах все чаще можно заказать букет не только из цветов, но также из сладостей и игрушек, а можно и все вместе, так же при заказе букета, сразу можно заказать шары, открытки и надпись, которую напишут за вас.

8. Узнать надёжность интернет-магазина, можно прочитав на сайте отзывы покупателей, про качество цветов и доставки, про магазин которые в жизни, вы мало где найдете отзывы, и узнаете качество цветов, только после покупки.

Мы провели опрос людей на улице и пришли к выводу, что в городе Костанай, многие люди уже перешли на онлайн покупки, ведь заказывать цветы в инстаграме быстро, легко и удобно. На основе проведенного исследования можно сказать, что наша гипотеза подтвердилась. Рынок цветов является достаточно динамичным и быстро развивающимся.

Литература

1. Алексунин В.А., Родигина В.В. Электронная коммерция и маркетинг в Интернет.- Учебное пособие. - М.: «Дашков и К0», 2019.

2. https://kostanay.imperiacvetov.kz/index.php?route=product/product&product_id=197

3. Орлов Л. Как создать электронный магазин в Интернет, 2-е изд., М.: Бук. пресс, 2020. - 384 с.

СЕМЕЙНЫЙ БЮДЖЕТ И ЕГО ПЛАНИРОВАНИЕ

Стадников Роман и Казачук Карина, студенты 4 и 3 курса Костанайского колледжа автомобильного транспорта.

Научный руководитель: Лучина Юлия Васильевна, преподаватель специальных дисциплин

Жизнь в современном мире невозможна без денег. Чего ни коснись - еда, лечение, одежда, развлечения, все требует денег. Вы никогда не ловили себя на мысли, что денег все время не хватает? Эта проблема всегда актуальна так как, не все умеют планировать бюджет, в частности бюджет семьи.

Актуальность проекта: Планирование семейного бюджета является важным для молодых людей, когда все жизненные порядки только формируются. У них может быть разное понимание о деньгах: как надо с ними обращаться, на что их тратить. Грамотное управление домашними финансами — это возможность стать благополучнее и счастливее.

Объектом исследования является семейная экономика, а **предметом** — семейный бюджет и его планирование.

Проблема: Низкий уровень финансовой грамотности и недостаточное понимание в области личных финансов может привести не только к уязвимости к финансовым мошенничествам, чрезмерным долгам и социальным проблемам, включая депрессию и прочие личные проблемы, банкротству, но и к неграмотному планированию выхода на пенсию.

Гипотеза умение составлять рациональный потребительский бюджет поможет повысить уровень благосостояния семей, так как ведение учета денежных средств ведет к более рациональному их использованию.

Исходя из гипотезы, выдвигаем **цель** работы: научиться планировать семейный бюджет, исследовать структуру семейного бюджета и предложить пути его экономии, на примере расчета собственных доходов и расходов.

Для этого нужно решить ряд **задач**:

- изучить различные источники информации по данной теме;
- изучить понятие семейного бюджета, расходов и доходов бюджета;
- исследовать планирование семейного бюджета;
- составить типовой план семейного бюджета;
- проанализировать взаимосвязь между планированием бюджета и экономией семейных денег;
- составить примерные рекомендации по планированию рационального семейного бюджета.

Для решения поставленных задач и проверки гипотезы использовались:

- теоретические методы: исторический анализ, понятийный анализ;
- эмпирические методы: исследование, обобщение, обработка, систематизация;
- статистические методы обработки данных: анализ, сравнение информации;
- метод проверки выдвигаемой гипотезы;
- анкетирование.

Семейный бюджет – одно из слагаемых благополучия семейной жизни. Он является основой благосостояния всего государства и отражает уровень развития экономики.

В семейной экономике необходимо грамотно соотносить доходы и расходы. А чтобы грамотно использовать свои доходы семья должна правильно составить свой бюджет, продумать все затраты и покупки. Для составления бюджета необходимо составление списка всех источников доходов членов семьи. Это зарплата, социальные пособия и проценты на сбережения. В статье расходов нужно перечислить все, за что надо заплатить в течении месяца: квартплата и услуги, питание, проезд, уплата налогов и взносов. В планируемые расходы так же включаются и сбережения на будущее.

Если доходы равны расходам, то это сбалансированный бюджет. Если предполагаемые расходы превышают доходы, то этот бюджет имеет дефицит. Бюджет, в котором доходы превышают расходы, будет иметь избыток. Если расходы превышают доходы, необходимо исключить из планов лишние покупки, чтобы сбалансировать бюджет. Финансовое образование молодежи способствует принятию грамотных решений, минимизирует риски и, тем самым, способно повысить финансовую безопасность молодежи. Выделяют 4 типа семейного бюджета:

- **Общий семейный бюджет** подразумевает, что все доходы всех членов семьи складываются в общую копилку и распределяются на нужды текущего потребления и нужды всех членов семьи.

- **Раздельный бюджет** встречается в семьях, где доходы одного из супругов сильно превышают доходы другого. Каждый распоряжается заработанными деньгами на личное усмотрение. Общие траты могут состоять только из оплаты коммунальных платежей и расходов на питание.

- Смешанный бюджет представляет собой комбинацию отдельного и общего семейного бюджета. Общая часть семейного бюджета составляется на основе договоренностей между супругами о количестве выделяемых денег на личное потребление и общие семейные расходы.

- Единоличный бюджет встречается в семьях, где источником дохода является заработок только одного члена семьи. Распоряжение деньгами происходит в авторитарном режиме и на усмотрение одного человека.

Способы ведения семейного бюджета:

Способ 1 — бумажный вариант. Самый доступный способ, но и самый неудобный. Каждый день я записывала расходы в столбик, а в конце месяца на калькуляторе считала итоги.

Способ 2 — Excel и Google Таблицы. Можно настроить статьи доходов и расходов, выделить цветом необходимые параметры. С помощью формул программа рассчитает итоги, на весь процесс 2–3 мин.

Способ 3 — специальные программы и мобильные приложения. Например, DrebeDengi, Дзен-мани, EasyFinance, CoinKeeper. Посмотрите дополнительные возможности, например, синхронизация с карточками банка, построение диаграмм.

Планирование бюджета позволяет снизить повседневный стресс. Когда не знаешь, хватит ли финансов от зарплаты до зарплаты, находишься в постоянной тревоге. Мы приступили к разработке стратегии экономии средств и вывели следующие способы:

- Составьте точный бюджет. Подсчитайте, сколько нужно выделить денег на каждую статью расходов и подумайте, что можно сократить или исключить.

- Планируйте все покупки заранее. Это поможет исключить импульсивные ненужные покупки.

- Получите поддержку семьи. Если вы будете экономить, а другие члены семьи нет, правильно распределить общий бюджет не получится.

- По возможности избегайте кредитов. В большинстве случаев покупка в кредит связана с переплатой, которая увеличивает итоговую стоимость.

- Начните копить. После подсчета доходов и расходов, определите точную сумму или процент, который вы сможете ежемесячно откладывать.

- Реалистично смотрите на вещи и не перегибайте палку в процессе экономии. Если вы резко ограничите себя во всем и будете откладывать 90% денег, то быстро «сгорите».

- Дисконтные и скидочные карты будут выгодным вложением, если вы постоянный клиент магазина.

Результаты исследования: Основываясь на данных, представленных в расчетных таблицах и при анкетировании студентов и преподавателей, мы можем сделать вывод, что финансовая грамотность находится на недостаточном уровне. Взрослое поколение знает о составной части бюджета и методах его экономии, но редко следует правилам и о современных методах ведения семейного бюджета не знают. Студенты же имеют информацию о современных гаджетах и легко ими управляют, но из-за низкой финансовой и экономической грамотности не осуществляют планирование вовсе. Поэтому

практическая значимость работы велика, результаты исследования помогут грамотно сформировать и вести свой бюджет, может быть использована как информационно - справочный материал для классных часов, а также для развития экономической и финансовой грамотности у студентов 3- 4 курсов.

Выводы: Семейный бюджет – это финансовый план семьи, который суммирует доходы и расходы за определенный период времени. Без составления бюджета очень трудно найти возможные источники экономии денег. Для того чтобы спланировать, бюджет, надо располагать информацией не только о своих доходах и расходов, но и о ценах на товары и услуг. Считается, что вести семейный бюджет – это отказывать себе во всем, однако ведение семейного бюджета – это инструмент, который можно и нужно применять. Только он поможет полноценно распоряжаться деньгами, а не создавать ситуацию, когда деньги распоряжаются вами.

Литература

1. А.Скоробогатов «Семейный бюджет на компьютере», М., изд-во «РидГрупп», 2022г, 320 с.
2. Г.Острикова «Как правильно составить семейный бюджет, или кто положил деньги в тумбочку?» М., изд-во «НТ Пресс», 2019 г, 128 с.
3. <https://dzen.ru/a/YECykLiZ0mxRgwaJ>
4. <https://www.nur.kz/nurfin/personal/1829497-kak-ekonomit-semejnyj-budzet-realnye-sovety/>

ПОКА ДО ЛАМПОЧКИ

Сапаргалиева Аурелия, студентка 1 курса
КГКП «Костанайский сельскохозяйственный колледж»
Научный руководитель: Байышова Акбаян Нуртаевна,
преподаватель английского языка

Актуальность: если учесть тот факт, что спрос на энергоресурсы постоянно растёт, повышаются тарифы на них, а также происходит ухудшение экологической ситуации, стремительно сокращаются запасы полезных ископаемых (нефти, угля, газа) - в этой ситуации мероприятия по энергосбережению и энергосберегающие технологии важны как никогда! Так как меня волнует будущее Казахстана и всего мира, эта тема мне показалась самой актуальной на данный момент!

Проблема. В современном мире вопросы энергосбережения и экономии электроэнергии стоят как никогда остро. В последнее время человечество стало использовать большое количество полезных бытовых помощников. Мы не можем представить свою жизнь без электрических чайников, утюгов, телевизоров, компьютеров, мобильных телефонов, различной аудио- и видеотехники, игровых приставок и т.д. Но необходимо помнить, что все это потребляет большое количество электроэнергии. Таким образом, за последние 28 лет каждый отдельно взятый житель нашей страны стал употреблять в 12-15 раз больше электричества и это бьёт по их карману.

Цель проекта: выяснить как влияет применение энергосберегающих технологий в быту на экономию электроэнергии.

Объект: энергосберегающие технологии.

Предмет: применение энергосберегающих технологий на практике.

Методы: 1) исследование, 2) наблюдение, 3) изучение, 4) опрос.

Для реализации данной цели необходимо решить следующие **задачи:**

1) сделать эксперимент в пределах своей квартиры на экономии электроэнергии и сравнить это с однодневным потреблением энергии в моём учебном заведении;

2) провести и проанализировать социологический опрос;

3) разработать памятку экономного использования электроэнергии, распространить среди жителей поселка.

Уровень потребления электроэнергии в Казахстане по итогам 2018 года достиг своего максимума и впервые с 1990 года превысил 100-миллиардный рубеж, составив 103 228 млн.кВтч, сообщает пресс-служба «Самрук-Энерго». При этом электростанциями АО «Самрук-Энерго» за прошлый год выработка электроэнергии составила 31 705 млн. кВтч и сохранила долю порядка 30% от общей генерации по стране (106 797 млн.кВтч). В связи с этим я заинтересовалась этой проблемой, которую многие пытаются не уточнять.

1. Объект и методика.

1.2. Нужно ли экономить электроэнергию? Энергосбережение – реализация мер, направленных на уменьшение объема используемых энергетических ресурсов, таких как электричество, тепло, вода, газ при сохранении соответствующего полезного эффекта от их использования.

Проблема энергосбережения в быту связана с воспитанием соответствующего менталитета у населения. Ведь без осознанного понимания гражданами нашей страны необходимости экономить потребление энергии в повседневной жизни, соблюдать режим энергосбережения, успеха достичь не удастся.

2. Энергосберегающие технологии в быту.

2.1. Экономия электрической энергии.

Наиболее распространённый способ экономии электроэнергии — оптимизация потребления электроэнергии на освещение, электрообогрев и электроплиты, холодильные установки, потребление бытовых и прочих устройств.

2.2. Экономия воды.

Расходовать воду нужно экономно. Для ее очистки, доставки в систему водоснабжения, отведения и обработки тратиться большое количество энергии.

2.3 Экономия тепла.

Использование энергосберегающих, альтернативных систем отопления. Система представляет собой устройство, которое в качестве источника нагрева воды использует неэффективно используемое тепло бытовых газовых плит.

Результаты практического исследования

3.1 Проведение опыта.

Для того чтобы доказать, что энергосберегающие технологии действительно необходимы, я решила провести опыт в пределах своей квартиры.

Вывод: из проделанного опыта, показатели затрат на энергосбережение снизились на 36,5%. И если бы каждый человек нашей страны у себя в доме заменил лампочки, то хоть и не много, но поднялась бы экономика Казахстана. Вот какое масштабное значение сыграют энергосберегающие лампочки для большой страны!

3.2. Социологический опрос.

Методика проведения социологического опроса по проблеме энергосбережения.

Мною был проведен опрос подростков (обучающихся КГКП “Костанайский сельскохозяйственный колледж”) и их родителей по заранее разработанной анкете, на большинство позиций которой были даны готовые предполагаемые ответы. На некоторые вопросы ответы не давались с тем, чтобы опрашиваемые предложили свой вариант ответа. В этом случае каждый полученный ответ записывала отдельно. Опрос проводился анонимно.

Результаты социологического опроса

В ходе опроса выяснилось, что некоторые дома в нашем поселке спроектированы таким образом, что на лестничных площадках нет окон вообще. Поэтому необходимо круглосуточное использование освещения. Но свет не выключают днем даже там, где есть окна, и использование освещения в дневное время не требуется. Кроме того, многие замечают, что свет на фонарных столбах подолгу горит даже в светлое время суток.

4. Выводы

На основании данного исследования можно сделать следующие **выводы:**

1. Население плохо информировано об энергосберегающих технологиях.
2. Первая возрастная группа, в которую вошли молодые люди от 15-18 лет мало интересуется проблемами энергосбережения даже в пределах своей квартиры. Многие не знают какая часть семейного дохода идет на оплату электроэнергии.
3. Необходимо доводить до сведения потребителей информацию об энергетическом состоянии страны.
4. Воспитывать в любом возрасте ресурсосберегающее сознание, мышление, чувство ответственности.

Конечно, если начать применение энергосберегающих технологий прямо сейчас, полный переход произойдет ещё не скоро. Но ведь близко становится то, к чему идешь.

Список использованной литературы

1. Александрова В.П., Болгова И.В., Нифантьева Е.А. Ресурсосбережение и экологическая безопасность человека: практикум с основами экологического проектирования. 9 класс. - М.: Вако, 2015.
2. <https://adilet.zan.kz/rus/docs/Z1200000541><https://ru.wikipedia.org>
3. www.spareworld.org

4. Бобылев С.Н., Ходжавев А.Ш. «Экономика природопользования. Учебное пособие», М.: ТЕИС, 1997 г.
5. Кызылбаева, С. С. Пути устойчивого развития энергосбережения в Республике Казахстан // Молодой ученый. — 2014. — № 2 (61). — С. 472-474. — URL: <https://moluch.ru/archive/61/9048/>
6. [gov.kz>memleket/entities/comprom/activities/2371](http://gov.kz/memleket/entities/comprom/activities/2371)
7. «Научно-методические принципы энергосбережения и энергоаудита», т.1 Научно-методические принципы энергоаудита и энергоменеджмента, Наука, 2005 г.
8. «Основы энергосбережения», Энергосервис, 2007 г.
9. Троицкий А. «Энергосбережение: возможности и перспективы», Экономист. 1994г.

РЕАЛЬНОСТЬ И НЕОБХОДИМОСТЬ КРЕДИТА В СОВРЕМЕННОЙ ЖИЗНИ

Заикина Виктория, студентка 1 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Попель Наталья Анатольевна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность темы обуславливается тем, что кредитование в современной жизни каждого человека и в экономике получило очень широкое распространение. Это позволяет человеку не откладывать надолго получение интересующих его благ. Но для того, чтобы разобраться в вопросах когда, где и как брать в долг, необходимо разбираться в основах функционирования финансового рынка. Жизнь в кредит в нашей местности становится все более и более популярной.

Проблема: Вопрос о кредитах широко дискутируется. И в основном многие видят, прежде всего, негативные стороны кредитования. Как правило, это высокие проценты. Но ведь рынок предполагает свободное ценообразование. И на финансовом рынке, кстати, как и на любом другом, потребитель может что называется «выбирать», но проблема финансовой неграмотности среди разных слоёв населения, а также проблема выбора кредита на получение желаемого имущества под выгодные процентные ставки остаётся.

Целью данной работы является изучение экономического содержания кредитных отношений и их возможных последствий, изучение спроса и предложения на рынке банковских кредитов, а также доказательство реальности и необходимости кредита в современной жизни.

В соответствии с указанной целью поставлены следующие задачи:

- изучить литературу по данной теме;
- узнать историю возникновения кредита;
- провести анкетирование среди потребителей кредита;
- собрать информацию о кредитах, предоставляемых банками Костанайской области своим клиентам;

- провести анализ полученных результатов, выбрать наиболее выгодные предложения;
- оформить результаты (таблицы, диаграммы и т.д);
- разработать памятку и буклет для потенциального заёмщика.

В настоящей жизни успех каждого человека зависит от того, насколько он грамотен. Человеку необходимо рассчитывать, либо «прикидывать» в числах - тенге тариф на телефон, коммунальные платежи, возможность приобретения необходимого товара для дома, для себя, с учётом всех особенностей, в том числе рассматривая вариант кредитования. Давно не секрет, что весь мир живёт в кредит. Жизнь в кредит в нашей местности становится все более и более популярной. Если раньше получить кредит в банке было практически невозможно, то на сегодняшний момент воспользоваться банковскими деньгами для решения своих текущих проблем не составляет труда. В настоящее время можно решить любой насущный вопрос при помощи заемных денег. Захотел купить новый телевизор или холодильник – пожалуйста! Приходишь в магазин и тут же оформляешь кредит. Захотел сменить или приобрести автомобиль? Прямо в салоне менеджер по кредиту готов предоставить вам необходимую сумму. Нужны деньги на неотложные нужды? На ремонт? На отдых? На образование? Банки с радостью могут предоставить свои деньги в ваше распоряжение. Захотел приобрести своё жильё? Банковские программы доступного жилья помогут вам приобрести квартиру или дом на самых выгодных условиях!

В недавние 80-90е годы мало кто из населения знал, что такое кредит и только единицы пользовались этим финансовым инструментом. Кредитами пользовались в основном организации и совхозы. В банковской системе был единый монополист — Государственный Банк. Для населения предоставлялись потребительские кредиты на короткие сроки. Такие кредиты пользовались маленькой популярностью у населения. У людей не было потребности в кредитах, на жизнь хватало заработной платы.

В современном обществе, начиная с молодёжи и заканчивая населением пенсионного возраста, все люди «опутаны» кредитами и никого это не удивляет. Наоборот трудно найти человека, у которого нет долгов. Этому способствует и огромная и разветвлённая сеть различных банков, финансовых учреждений и ломбардов. Простая и «лёгкая» доступность кредитов.

Из года в год перечень услуг банков расширяется и предлагают наиболее заманчивые варианты кредитования для потребителей. Проводятся акции, стартуют различные программы кредитования и разыгрываются призы с целью привлечения клиентов. В связи с тем, что покупательская способность населения невысокая, а потребности растут с каждым днем, человек с легкостью оформляет кредит. Это решение не всегда до конца осознанное и продуманное. Любой человек, независимо от того, официально он работает или нет может найти вариант кредита, который ему подходит. Человеку, который официально трудоустроен, проще оформить кредит и выбрать более выгодный вариант. Отсутствие работы не является препятствием для получения кредита. Для этого существуют различные виды экспресс кредитов.

Результаты исследования показали, что тема кредитования в жизни современного человека является актуальной не только сегодня, но и в будущем. Вопрос о целесообразности получения кредита регулярно задается большим количеством людей. Это вполне логично, так как оформление займа является относительно простым и достаточно быстрым способом получить финансовые ресурсы, направляемые на приобретение каких-либо товаров или услуг, оплатить которые без привлечения заемных средств практически нереально.

Выводы. Изучив экономическое содержание кредитных отношений и их возможных последствий, изучив спрос и предложение на рынке банковских кредитов, хотелось бы отметить, что наблюдающийся сегодня ажиотаж кредитования отчасти провоцируют сами банки, создавая все больше привлекательных для клиента программ. Сейчас очень популярны беспроцентные кредиты, без первоначального взноса – такие и подобные рекламные слоганы встречаются практически в каждом банке. В условиях острой конкуренции, пытаясь как можно активнее расширить круг клиентов, коммерческие банки переходят на облегченный процесс оформления кредитов – так называемые экспресс кредиты. Понятно, что в этом случае, ни о какой серьезной проверке кредитоспособности клиента речи не идет. Банки отчасти пытаются возместить возможные потери, повышая процент за пользование кредитом, однако увеличенный процент содержит в себе элемент риска невыплаты кредитного договора. Но несмотря на всё это, кредиты в жизни современного человека играют значительную роль, так как доходы населения не всегда могут обеспечить его потребности. Безусловно, главным преимуществом кредита является то, что он допускает сразу исполнить свои желание, будь то покупка квартиры или оплата отдыха при помощи кредитной карты. Кредиты в жизни современного человека играют значительную роль, так как доходы населения не всегда могут обеспечить его потребности. Подводя итоги нашей работы можно сказать, что кредитная политика банков ориентируется на потребности населения. Ставки по кредитам плавающие. Все это говорит о росте объемов кредитования.

Проведя исследовательскую часть своей работы, мы пришли к выводу, что в современном мире подавляющее большинство населения сталкивается с кредитом и активно им пользуется. Кредит в нашей жизни имеет очень высокое значение и упрощает не только бытовые вопросы, но и ведение бизнеса, так как практически все предприятия берут кредит на переоборудование и перевооружение. Жить в кредит или разумно откладывать, собирать нужные суммы, пусть и за год, дело каждого. Но будет опрометчиво отрицать, что кредит очень важен и полезен в современной жизни. В своей работе мы старались не только доказать, что кредит это реальность и необходимость, но и помочь неопытным в данной области гражданам подобрать наиболее приемлемые условия по кредитованию, создав сравнительные таблицы и графики условий, предоставляемых банками. Также мы можем порекомендовать им воспользоваться разработанным мною кредитным калькулятором, упрощающим сложные вычисления, а также с буклетом, разработанный для облегчения выбора подходящих условий кредитования.

Литература

1. <http://pravopark.ru/grazhdanskoe/kredity-i-zajmy/potrebitelskij-kredit/>
2. В.П.Грошев : Занимательная экономика –М.: «Просвещение»
3. В.В. Бабайцева : Теории экономики – М.: «Просвещение»
4. А.М. Бандурка, В.В. Глущенко: Деньги и кредит: учебное пособие /. – Харьков.: Национального университета внутренних дел, 2003. – 480с.
5. А.Б. Борисов :Большой экономический словарь - М., 2009. - 860 с.
6. А.М. Тавасиев, А.А. Арсланбеков, В.П. Бычков [и др.]: Банковское дело: дополнительные операции для клиентов: учебное пособие / - М.: Финансы и статистика, 2005. — 416 с.
7. История кредитования от древних времен до наших дней [Электронный ресурс], - <http://vsekredity.info/istoriya-kreditovaniya.php>- статья в интернете.

ФИНАНСОВАЯ ГРАМОТНОСТЬ – ОДНА ИЗ СТУПЕНЕЙ СЧАСТЛИВОЙ ЖИЗНИ

Махамбетов Руслан, студент 3 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Таран Ирина Анатольевна, преподаватель специальных дисциплин

«Нажить много денег - храбрость;
сохранить их - мудрость,
а умело расходовать – искусство».
Бертольд Авербах

Финансовая грамотность – это умение управлять финансовыми потоками (доходами и расходами), грамотно распределять деньги, то есть жить по средствам и правильно приумножать имеющийся капитал. Чтобы считаться финансово грамотным человеком, нужно разбираться в основных финансовых понятиях, ориентироваться в условиях финансовых институтах и использовать их с осознанием плюсов, минусов и рисков, правильно оценивать ситуацию на рынке и управлять финансами.

Актуальность исследования состоит в том, что прогресс не стоит на месте, сегодня полезно изучать IT- технологии, специальные образовательные ресурсы и развиваться. Отсутствие финансовой грамотности может привести к принятию неразумных финансовых решений, которые могут оказать неблагоприятное воздействие на финансовое состояние человека и даже загнать его в долговую яму.

Люди необдуманно расходуют деньги в игорных, финансовых заведениях (пирамидах) и в суете обманных покупок сами этого не замечая, что нет идеологии дисциплины в финансовом балансе и холодном размышлении, а также представление о будущем своего существования и своей семьи.

Цель исследования: доказать, что программы по финансовой грамотности являются важным в процессе становления личности с первых ступеней обучения.

Задачи исследования:

- ✓ Раскрыть грамотный баланс и изучить ряд образовательных платформ.
- ✓ Выявить пользу использования трейдинга, пассивного дохода и государственных закупок.
- ✓ Рассмотреть ситуацию с финансовыми пирамидами и предложить способы защиты от финансовых мошенников.
- ✓ Доказать о пользе внесения финансовых программ в образование.

Гипотеза исследования: Финансовая грамотность поможет приумножить уровень знаний и выбрать нишу, с помощью которой будет обретен успех.

Методы исследования: синтез, анализ, обобщение справочной и научной литературы, наблюдение и анкетирование, поиск информации в сети Интернет.

Практическая значимость заключается в том, что результат данной работы может быть полезен для студентов, а также может быть использован на различных мероприятиях посвящённых экономике.

Для начала давайте обсудим ситуацию в Казахстане. Оценить уровень финансовой грамотности сложно, потому что качественных, свежих исследований внутри страны нет. Если брать мировой уровень, то подобными исследованиями занимается Организация экономического сотрудничества и развития (Organisation for Economic Co-operation and development, OECD). Согласно исследованиям, проведённым в 2022 году, из 51,5 тысяч взрослых (от 18 до 79 лет) из 30 стран мира, лишь 51-54% респондентов достигли минимального показателя финансовой грамотности. Также рейтинговое агентство Standart&Poors, которое занимается аналитикой финансовых рынков, привело данные о том, что в Казахстане финансовой грамотностью владеют только 40%.

Многие люди не задумываются о своём будущем. Они необдуманно совершают покупки, живут одним днём и верят, что всё отлично с обесцененными банкнотами.

В своём исследовании я изучил программу действий по улучшению финансовой грамотности, а именно: грамотный баланс, образовательные платформы, пассивный доход, защита от пирамид и мошенников, трейдинг и государственные закупки.

Грамотный баланс. Первый шаг к успеху - это сбережения.

Сбережения - это часть отложенной суммы за определённый период, которая направлена на определённое дело. Также к сбережениям относят депозиты, ценные бумаги, драгоценные металлы и прочее, но стоит знать, где нельзя хранить свои сбережения? Например, это криптовалюта, неустойчивая валюта, т.е. валюта тех стран, где есть войны, кризис, санкции, несбалансированные торговые связи. Второй шаг это ведение доходов и расходов, так сказать учет финансов. Третий шаг вытекает из второго, это список часто покупаемых вещей. Четвертый шаг, ведение равных ежемесячных расходов. И пятый шаг - сортируйте реальную жизнь, новые знакомства, обстоятельства, занятие, увлечение.

Образовательные платформы - это курсы, маркетплейсы, приложения, сайты для получения полезной информации, на которых можно обучиться

новым навыкам, балансируя свою финансовую грамотность. В своих исследованиях я изучил такие образовательные платформы как: Skillbox, Gemba Podcast, margulan.info. Также к образовательным платформам я отнес и аккаунты социальных сетей, где люди выкладывают посты с полезной информацией. Например, такие как Анастасия Тарасова @nastya_does, Ольга Гагаладзе @pro.fiancy и другие. Если человек желает заниматься продажами, то лучше всего на маркетплейсах, kasperski, willdberries.

Пассивный доход-это доход независящий от ежедневной деятельности. Для того чтобы образовался пассивный доход нужна сумма, которую человек вкладывает в ту или иную сферу деятельности приносящая дивиденды. С 2020 года инвестиции начали набирать обороты. Наиболее популярные брокеры на сегодня Freedom Finance, Jusan Invest, Halyk Finance. В Казахстане один из известных брокеров Америки Interactive Brokers. Например: Freedom Finance представлен в форме 2-х подразделений. Через первый мы получаем доступ к биржам Казахстана KASE и AIX. А через Freedom Finance Global доступны AIX и Американские биржи, Франкфуртская и Гонконгская биржа, биржа Санкт-Петербурга и Москвы.

Защита от пирамид и мошенников. Финансовые пирамиды - это мошенническая схема получения дохода. Чаще всего мошенники маскируются под инвестиционные компании, но никакие дивиденды от инвестиций или ценных бумаг вкладчики не получают. А остаются ни с чем, или даже под стражей. В среднем такие злоумышленные проекты живут не более года, иногда они демонстративно объясняют механизмы работ, а если человек принимает их условия, тогда он автоматически становится участником мошеннических схем. Если вы столкнулись с какой-либо финансовой пирамидой или с мошенническими схемами обращайтесь в АФМ, МВД РК по экономическим преступлениям.

Трейдинг- это торговля валютой, ценными бумагами или товарами с целью получения прибыли. Трейдеры, финансовые участники, покупают финансовые активы в тот момент, когда цена снизилась и продают товар, когда цена достигла пика. Я исследовал 3 вида торговли: Scalping, Day-Trading(торговля дня) и Swing-торговля.

Государственные закупки- это закупки, осуществляемые государством на республиканский бюджет для приобретения товаров, работ, услуг необходимых для обеспечения работы государственных учреждений и выполнения государственных функций. Я рассмотрел виды государственных закупок такие как, тендеры, с привлечением бирж и по запросу предложенной цены.

Если в расширенном виде смотреть на пользу финансового разума, то нужно учесть тот факт, что можно обезопасить себя и свою семью в непредвиденных обстоятельствах, повысить качество жизни. Мы должны грамотно распределять своё время и финансы, задумываться об обучении финансовой грамотности, дабы открывать для себя врата реализации. Стремиться к большему, повышать свой IQ и личностное восприятие, компетентно относиться к своему выбору пути и обдуманно проявлять шаги к

образовательным платформам. Ведь если человек будет финансово грамотным, он не будет паниковать при наступлении кризисов, так как у него всегда будет иметься финансовая подушка безопасности, которая позволит справиться с форс-мажорными ситуациями.

Литература:

1. Informburo.kz
2. finghamota.kz-образовательная платформ КМФ
3. Financer.com

ЗАНЯТОСТЬ И БЕЗРАБОТИЦА В САРЫКОЛЬСКОМ РАЙОНЕ

Насырова Дарига, студентка 3 курса КГКП «Сарыкольский колледж агробизнеса и права» Управления образования акимата Костанайской области
Научный руководитель: Таран Ирина Анатольевна, преподаватель специальных дисциплин

“Безработица равна 100%, если безработный – это Вы”

Адам Смит

Безработица - это очень сложное социально-экономическое явление и поэтому затрагивает интересы практически каждого члена нашего общества.

Безработица присутствует в той или иной степени любой современной экономики. Безработица для многих имеет порой ужасные последствия, такие как снижение уровня дохода и покупательской способности, невозможность улучшить свое жилищное состояние и жизненные условия, не говоря уже о повышенных требованиях по проходимости на конкурсе вакансий, которые влекут за собой массу проблем психологических, а порою и физических. И это лишь, так сказать, поверхностный взгляд на последствия роста безработицы.

Сельская местность имеет свои особенности в формировании рынка труда, занятости населения в получении дохода.

Таким образом, **актуальность** выбранной темы не вызывает сомнений: в условиях рыночной экономики основной целью государственной политики в области занятости является формирование условий для занятости населения, экономической стабильности, повышение качества и конкурентоспособности работников, развитие системы в обучении кадров, действия государственных органов по вопросам занятости.

Цель исследования: изучить проблему безработицы и особенности занятости населения в Сарыкольском районе.

Задачи исследования:

- изучить литературу по исследуемой теме;
- проанализировать данные, отражающие проблему безработицы и занятости населения в Сарыкольском районе;
- рассмотреть государственную политику занятости населения, проводимую в Сарыкольском районе;
- изучить эффективность мер, проводимых в Сарыкольском районе по предотвращению безработицы в сельской местности;
- определить пути и условия снижения безработицы в Сарыкольском районе.

Проблема безработицы - одна из сложных. Она получила в литературе самые разнообразные трактовки. Например, такие:

Безработица - это часть населения страны, состоящая из лиц, достигших трудоспособного возраста, не имеющих работы и находящихся в поиске работы в течение определенного по законодательству периода времени.

Безработица - социально-экономическое явление, при котором часть рабочей силы не занята в производстве. Это циклическое явление, выражающееся в превышении предложения труда над спросом на него.

Безработица - это отсутствие занятости по экономическим причинам у определенной, большей или меньшей степени в данный момент, части рабочего населения страны, желающей трудиться.

Существуют 3 основных вида безработицы: фрикционная, структурная и циклическая. Другие типы безработицы могут быть только вместе с основными. К побочным видам относятся: технологическая, сезонная, добровольная.

В качестве информационной базы исследования были использованы данные Центра занятости населения Сарыкольского района и КГУ Центра занятости акимата Сарыкольского района, статистические данные Сарыкольского района за 2022 год, а также материалы проведенного социологического обследования (2022 год).

По оценке статистики Сарыкольского района на 01.09.2022 года общая численность населения района составила 18 875 человек.

Согласно анализу данных центра занятости населения Сарыкольского района по состоянию на 31 декабря 2022г. пребывало на учете 736 человек, в том числе безработных 368 человек. Численность граждан, состоящих на регистрационном учете в целях поиска подходящей работы 143 человека. Численность безработных граждан 96 человек. В ходе исследования выявлено, что уровень трудоустройства граждан среди обратившихся граждан 78, 9%, среди безработных 71,9%.

В целях расширения услуг, оказываемых населению округа, повышения возможностей для трудоустройства граждан, испытывающих трудности в поиске работы, центром занятости организуются и проводятся Ярмарки и мини-ярмарки вакансий и учебных рабочих мест.

Также центр занятости организует общественные работы для жителей района. Основными видами общественных работ являются: уборка дорог, благоустройство и озеленение территорий, уход за больными и престарелыми, подсобные работы на производстве и строительстве, организация детского отдыха досуга и отдыха, уборка и заготовка сельхозпродукции и другие виды.

В 2022 году в период каникул и в свободное от учёбы время на временные работы трудоустроены 19 подростков в возрасте от 14 до 18 лет. Большинство этих ребят из малообеспеченных семей - для них работа по благоустройству поселка стала не только, способом занять себя в свободное время, но и являлись весомым подспорьем для семейного бюджета.

Содействие самозанятости безработных граждан и стимулирование создания безработными гражданами, открывшими собственное дело, дополнительных рабочих мест для трудоустройства безработных граждан. В 2022 году 18 человек прошли обучение по программе «Бастау Бизнес» и получили грант. Практика показывает множество примеров успешного ведения бизнеса бывшими безработными гражданами. При этом реализация данного направления не стоит на месте и в плане организационной работы.

Порядок назначения социальных выплат на случай потери работы регулируется Законом РК «Об обязательном социальном страховании». Государство гарантирует гражданам право на получение социальных выплат при потере работы в случае, если он является участником обязательного социального страхования, и за него производятся социальные отчисления, т.е. если гражданин официально трудоустроен либо самозанят.

Основными причинами безработицы в Сарыкольском районе являются:
Отсутствие определенной квалификации;
Отсутствие стажа работы;
Низкая оплата труда.

Для снижения уровня безработицы Центр занятости населения района отправляет на курсы переквалификации работников, стоящих на учете. Таким образом, за 2022 год курсы переквалификации прошли 34 человека.

Самыми востребованными профессиями являются: учителя, врачи, электросварщики и электрики.

Последствиями безработицы при несовершенном рынке труда является снижение доходов населения, ухудшение динамики роста интереса населения к труду.

Пути решения занятости жителей Сарыкольского района вижу в разработке специальной программы, в которую должны войти: информирование граждан о государственных программах и оказание помощи в составлении проектов по организации собственного дела; информирование граждан о вакантных местах; увеличение сбыта натуральных продуктов личных подворий за счёт увеличения домашнего хозяйства; оказание психологического, правового, информационного сопровождения людей, желающих получать заработок; изыскивание средств на временные работы совместно с центром занятости населения; изучение положительного опыта по занятости сельских жителей на уровне администрации посёлка; организация обслуживающей сферы: парикмахерская, ремонт и пошив одежды и обуви.

Необходимо разработать программу по занятости и получения прибыли жителями Сарыкольского района, которая позволит информировать жителей о государственных программах, окажет им поддержку в написании проектов. Необходимо принять меры по увеличению пахотных земель для личного пользования граждан, что позволит обеспечивать кормовой базой личное хозяйство и будет способствовать разведению скота. Принять меры по организации обслуживающей сферы населения. Организовать проведение круглого стола совместно с администрацией поселка, представителями центра занятости населения и жителями села.

Литература:

1. Айдарханов М.Х. «Основы экономической теории», Астана, 2007 год
2. Список вакансий на предприятиях Сарыкольского района: доступ к сайту: <https://ir-center.ru/kazakhstan/kostn/cznkostn.asp>
3. <https://www.gov.kz/memleket/entities/enbek/press/news/details/421700>

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ ЗНАНИЯМИ ДЛЯ БИЗНЕСА

Цыганец Екатерина, студент 4 курса КГКП «Житикаринский политехнический колледж»

Научный руководитель: Аксенова Ирина Игоревна, преподаватель специальных дисциплин

Актуальность В условиях стремительно происходящих изменений в производстве и технологиях основными ресурсами для организационного развития становятся люди, их интеллектуальный капитал, знания и профессиональная компетентность.

Проблема Управление знаниями на современном этапе крайне важно в силу повышения эффективности организационных и производственных процессов в соответствии с современными требованиями, что в конечном счете приводит к росту конкурентоспособности компаний

Цель состоит в анализе систем управления знаниями, а так же рассмотреть управление человеческим капиталом на примере АО «Костанайские минералы»

Задачи согласованность управления человеческим капиталом с бизнес-стратегией компании.

В настоящее время система управление знаниями занимает особую сферу деятельности каждой компании, а умелое их использование является источником ее успеха. Управление знаниями, которое используется все большим количеством предприятий, является проверенной на практике концепцией.

Управление знаниями фокусируется на проблеме создания и распоряжения интеллектуальными ресурсами и практическими навыками, которые являются нематериальными активами предприятия [1]. Это процесс выявления, приобретения и использования знаний, основной целью которого является улучшение конкурентной позиции современного предприятия. Сегодня мобильность персонала внутри или вне компаний является немаловажным вопросом для организаций, особенно если работники, покидающие свои рабочие места, забирают интеллектуальный капитал, тогда необходимо набирать и обучать новых учеников. Однако такие компании не разрабатывают и не используют механизмы защиты и сохранения знаний организационной работы, поэтому находятся в постоянном процессе найма и обучения новичков.

В настоящее время трудовая мобильность представляет собой проблему для компаний, которые не управляют знаниями, в основном затрагивая компетенции или опыт, которыми обладают люди в отношении организационной работы и своей собственной работы.

Необходимо разработать механизмы, позволяющие всем людям иметь полный потенциал знаний, которые рассредоточены в организации. Управление знаниями может принести организации измеримые выгоды, которые в основном сводятся к созданию эффективной системы управления, их можно рассматривать на трех уровнях, а именно:

- предприятия, достигаемые выгоды сводятся к двум измерениям: организационному (включающему отношения между предприятием и работником) и управленческому (включающему отношения с окружающей средой);
- сотрудники, выгоды заключаются в создании организационной культуры, которая позволяет свободно распространять знания, что ведет к постоянному развитию сотрудников;
- рынок, эти выгоды относятся в первую очередь к обмену знаниями и опытом с прямыми рыночными партнерами.

Управление человеческим капиталом должно быть согласовано с бизнес-стратегией, в том смысле, что можно сделать акцент на сотрудничестве, обмене знаниями между сотрудниками и перевести их на информационные технологии, чтобы организационная культура была прочной и неизменной в плане результатов при текучести кадров. Предлагаю рассмотреть управление человеческим капиталом на примере АО «Костанайские минералы», где я проходила практику на 3 курсе и с марта месяца выхожу туда же на преддипломную практику.

Управление знаниями направлено на разработку методов и технологий, позволяющих осуществлять эффективные процессы создания, сбора и использования знаний. Разработан и внедрен, на мой взгляд успешный проект по использованию человеческого капитала, целями которого являются:

- создание корпоративной базы знаний;
- расширение доступа к знаниям и внедрение культуры знаний.

Следует помнить, что при внедрении концепции управления знаниями на предприятиях очень часто возникают проблемы, которые происходят от непонимания ее сути, незнания основных принципов или неправильного потока информации. С точки зрения компании, это довольно существенная проблема. В системе управления знаниями на современных предприятиях помогают электронные базы хранения информации. Мир, возникший в результате глобализации и революции в области информационных технологий, делает доступным для пользователей количество информации и знаний, которые множатся с беспрецедентной скоростью, предоставляя людям новые возможности для действий и значительный опыт. Например, инструментом электронного обучения могут выступать Онлайн форумы или Потокное видео (видео по запросу). В качестве инструментов для совместной работы выступают рабочие чаты, совместные форумы, блоги или система рассылки. Инструменты, связанные с управлением знаниями – поисковые системы, система управления отчетами и т.д.

В сфере обмена и управления знаниями обладая информацией, можно создать культуру, через доверие, общение и обмен опытом, личное развитие и

принятие решений, обнаружение возможностей. Для этого следует учитывать, что присвоение знаний происходит через обучение

В качестве позитивных примеров использования систем управления знаниями хочу привести пример использования знаний опытных сотрудников на АО «Костанайские минералы» .

В 2020 г., в рамках, был внедрен элемент обмена знаний, важной особенностью которого является система вовлечения в процесс обучения и обмена знаниями . Данная система построена таким образом, что изначально она призвана мотивировать сотрудников заполнить информацию в своем профиле, поделившись информацией о себе и своем опыте. Далее система стимулирует изучать дополнительный материал по специфике своей профессии , получать дополнительные квалификации, таким образом возникает среда вовлечение сотрудников в процессы взаимодействия и обмена знаниями. Это может осуществляться различными способами: так, например, администрация стимулирует подписаться на профессиональный форум, оценить публикацию или курс.

В рамках корпоративной системы управления знаниями обеспечивает обмен профессиональным опытом и знаниями между работниками и между структурными подразделениями АО «Костанайские минералы».

Результаты исследования Развитие молодых специалистов и персонала реализуется в процессе их совместной работы с признанными корпоративными экспертами. Система обеспечивает объединение людей в сообщества и сети, доступ к внешним знаниям и опыту, удержание знаний, создание и распространение лучших практик, а также совместную реализацию проектов развития. Повышение квалификации через корпоративную систему обучения и развития работников оказывает влияние как на эффективность их труда, так и на качество кадрового потенциала компании в целом, позволяет успешно решать задачи по новым направлениям деятельности и поддерживать должный уровень конкурентоспособности.

Выводы Благодаря внедрению улучшений, полученных в результате процесса управления знаниями, компания становится надежным рыночным партнером и положительно воспринимается на рынке. Однако следует помнить, что предприятия, внедряющие концепции управления знаниями, вынуждены нести большие затраты, связанные, в частности, с созданием соответствующей инфраструктуры или обучением сотрудников, чтобы они могли использовать ресурсы знаний.

Литература

- 1 Изычев А.М. Особенности механизма управления знаниями в условиях экономики знаний // Социально-экономические явления и процессы. - 2012. - № 2. - 52-56.
2. Гилязутдинова И.В., Храмов Ю.В. Анализ и оценка потоков знаний и информации в инновационных системах // Вестник Казанского технологического университета. - 2011. - № 20. - 237-244.
3. Анненков И.С. Факторы повышения конкурентоспособности предприятия на основе системы управления знаниями // 2011. -№ 12.-42-50.

4. Маслов А.В. Реализация управления знаниями на основе функций системы управления персоналом // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. - 2014. - № 11-5. - 727-731.

САЛЫҚ ЖӘНЕ ОНЫҢ ҚАЗІРГІ КЕЗДЕГІ ҚЫЗМЕТ ЕТУІ

Ешжан Малика 2 курс білім алушысы «Рудный құрылыс және көлік колледжі»
Жетекшісілері Канешова Айман Қайсарқызы, өндірістік оқыту шебері,
Тлеубаева Аяган Уразбековна, оқытушы.

Өзектілігі: Салық жүйесі – бұл әлеуметтік-саяси, экономикалық шарттардың әсерінен сол мемлекетте қалыптасқан жиынтық салықтардың өзара байланысы. Салықтық жүйе мемлекеттің заң нақты әдістерін бекітуімен негізделеді. Салықтық жүйеде ең маңызды элемент болып салық табылады. Салық дегеніміз – бұл бір жақты тәртіпте уәкілетті орган тұлғалары ретінде мемлекетпен белгіленетін және мемлекеттің табысына түсетін міндетті ақшалай және нақты төлемдердің құқықтық формасына жататын, анықталған мерзім және анықталған мөлшерде салық субъектілері жүргізетін, қайтарымсыздық, эквивалентсіздік, тұрақты сипат алатын, мемлекеттік еріксіз шаралардан қамтамасыз етілетін төлемдер.

Бірақ, өкінішке орай, тәжірибеде жеке және заңды тұлғалар салықты және басқада міндетті төлемдерді объективті және субъективті себептерге байланысты дер кезінде төлемейді.

Менің ойымша, тақырып барлық уақытта маңызды болды. Тарихтан біз көтерілістерінің себептері болған кезде көптеген мысалдар келтіре аламыз салықтар халық. Мыслы, Мәскеудегі 1648 жылғы тұз көтерілісі, 18-19 ғасырлардағы қазақ жеріндегі барлық ұлт-азаттық көтерілістердің себептерің біреу – салықты көбейту. Бүгінгі таңда да салық салу тақырыбы өзінің маңыздылығы мен өткірлігін жоғалтқан жоқ. Әрбір адам салық салудың күнделікті өміріне әсерін тікелей немесе жанама түрде сезінеді.

Мәселе: Зерттеу нысаны Қостанай облысы Рудный қаласының халқы болып табылады. Зерттеу пәні-Рудный қаласы азаматтарының салық төлеуге қатынасы.

Жұмыс мақсаты: Менің жұмысымның мақсаты-жергілікті салықтар туралы ақпарат алу және зерделеу, Қостанай облысы Рудный қаласы халқының салық төлеуге қатынасын анықтау.

Міндеттері:

салықтардың теориялық аспектілерін зерттеу: элементтері, жіктелуі, әсері; статистикалық деректерді талдау;

әлеуметтік сауалнама жүргізу;

әлеуметтік сауалнама деректерін зерттеу;

шын мәнінде, азаматтар үшін салық төлеу деген не қорытынды жасау

Зерттеу нәтижелері: жұмыста Қазақстан Республикасының ең өзекті мәселелерінің бірі – салық төлеу мәселесі қарастырылады. "Салықтар" ұғымының мәні ашылады, салықтардың элементтері және олардың жіктелуі

қарастырылады, салық салу принциптері ескеріледі. Мемлекет пен Рудный қаласының дамуына салықтардың қалай әсер ететіні туралы айтылады.

Менің жұмысқа қосқан негізгі үлесім-мен Рудный қаласының тұрғындарының заңнамада көзделген салықтар мен алымдарды төлеуі сияқты өзекті мәселеге халықтың қатынасын зерттедім.

Зерттеудің практикалық маңыздылығы. Зерттеу материалдарын «Экономика және кәсіпкерлік негіздерінің базалық білімдерін қолдану» модулін оқу кезінде қолдануға болады.

Зерттеу білім алушыларға экономикалық саладағы білімдерін кеңейтуге және ішінара қаржылық сауаттылығын арттыруға көмектеседі. Бұл деректер акциялар, семинарлар, кездесулер өткізу арқылы ішкі кірістер қызметіне халықпен тығыз жұмыс істеу үшін сигнал бола алады.

Белгіленген мәселелерді шешу үшін келесі зерттеу әдістері қолданылды:

анықтамалық әдебиеттермен жұмыс

алынған деректерді салыстыру

талдау

салыстыру

интервью арқылы ақпарат жинау.

Мен өз жұмысымда болжам жасадым: Рудный қаласының көптеген тұрғындары үшін салық төлеу жағымсыз міндет болып табылады, өйткені олар салық түсімдерінің қалай бөлінетіні туралы аз біледі

Жұмыс жазылу барысында келесідей оқу-әдістемелік құралдар, әдебиеттер қолданылды: «Қазақстан Республикасының Салық кодексі», «Вестник налоговой службы РК», «Қаржы-қаражат» журналдары, интернет сайттары және т.б.

Қорытындылар: Қала тұрғындарының бір бөлігі салық төлемейді, өйткені қоғамдағы салықтардың рөлі мен мақсаты туралы жеткілікті ақпарат жоқ. Экономикалық мәдениет пен адамдардың санасы әлі жеткіліксіз деңгейде.

Әдебиет :

Е. Баянов. Мемлекет және құқық негіздері: Оқулық. – Алматы: 2001.

Ермекбаева.Б.Ж.,Салықтар және салық салу: Оқулық.– Алматы

2005Найманбаев.С.М. Салықтық құқық: Оқулық. - Алматы: Жеті жарғы, 2005.

ҚР Конституциясы 1995ж. 30 тамыз

Найманбаев С.М. “Қ Р қаржылық құқығы”.Алматы. Жеті жарғы 1994 ж.

Нурумов.А. Налоги РК и развитых стран: Алматы: Сөздік 2005.

Салық және бюджетке түсетін басқа да міндетті төлемдер туралы (Салық кодексі)

Үмбетәлиев А.Д., Салық және салық салу Алматы: Экономика, 2006.

<https://aisoip.adilet.gov.kz/debtors>

<https://the-stpe.cerom/novosti/akimaty-gorodov-i-oblastey-v-2022-godu-ne-osvoili-220-mlrd-tenge>

ПРОБЛЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТЕХНИЧЕСКИМИ СИСТЕМАМИ И АВТОМАТИЗАЦИЕЙ МАШИНОСТРОИТЕЛЬНОГО ПРОИЗВОДСТВА

Зарлыков Максат, студент 2 курса,

КГКП «Костанайского политехнического высшего колледжа»

Научный руководитель: Изделюева Салима, Шайкемелов Адиль Амандыкович,
преподаватели специальных дисциплин

Актуальность: Автоматизация различных видов производства является важным направлением научно-технического развития общества. Автоматизация ведет к повышению производительности труда, освобождению человека из производственного процесса, к повышению качества продукции и к более полному удовлетворению потребностей общества. Основу современной автоматизации составляет концепция гибкой и безлюдной технологии.

Проблема: Правильное понимание содержания и основной направленности работ по автоматизации; объективная оценка во времени перспективности и целесообразности области применения новых методов и средств автоматизации, их сочетание и взаимосвязь с известными, традиционными.

Цель работы: изучить материалы разных источников освещения темы и практически подтвердить выдвинутую гипотезу.

Задачи:

1. Определить потенциал автоматизации сборочных, сварочных, окрасочных технологий на производственной площадке ТОО «СарыаркаАвтоПром».

2. Провести исследовательскую работу производственной мощности имеющегося производственного оборудования, с учетом действующей стратегии модернизации предприятия.

3. Исследовать передовые системы автоматизации производственных процессов в области автомобилестроения, применяемые на автомобильных заводах России, Узбекистана, а также Европы.

4. Разработать модель применения действующих систем автоматизации на площадке ТОО «СарыаркаАвтоПром» с учетом технических, технологических, экономических особенностей, с применением собственных разработок.

Гипотеза: в условиях действующей трансформации стратегии «Промышленность 4.0» необходима дальнейшая разработка программы модернизации машиностроительных предприятий с применением передовых технологий в области автоматизации процессов. На сегодняшний день это актуальная задача, которая требует особого внимания, применения новых технологий, разработок, задач, выполнение которой, даст новых шаг в развитие отрасли нашей страны.

Объект исследования: производственный процесс автопроизводственного предприятия.

Предмет исследования: автоматизация производственного процесса.

Методы исследования – аналитический, экспериментальный, моделирование.

Настоящая работа проводилась в три этапа: литературный обзор, исследовательская часть и заключение. На первом этапе были изучены

официальные данные, специальная литература и передовые статьи профессиональных журналов по изучаемой теме. На втором этапе был проведён анализ, в частности определение действующих методов автоматизации производства, с анализом возможности их применения на предприятии. На третьем этапе сформулировано заключение.

Эффективность машиностроительного производства определяется, помимо резкого сокращения трудовых затрат, также и полнотой использования материалов и энергии. Основные процессы существующей технологии обработки металлов вследствие больших припусков в литье, при прессовке и штамповке из заготовок, при обработке резанием и термообработке сопряжены с большими отходами металла и непроизводительными расходом энергии. Средства автоматики позволяют переходить к более совершенным методам производства, при которых эти потери значительно уменьшаются, а общая производительность растёт. Технологическая перестройка машиностроения преследует цель совмещения процессов нагрева, литья, пластической деформации, термических, механических, электрических и других видов обработки и сборки с транспортными и контрольными процессами для осуществления непрерывного автоматизированного производства. Электрофизические и электрохимические процессы, применение порошковой металлургии, металлокерамики, пластобетонов, полимеров, стекловолокна и других неметаллических материалов в молекулярном сцеплении с металлами стали базой прогрессивной технологии, обеспечивающей повышение непрерывности производства и способствующей автоматизации производства.

Большой интерес представляет применение электронного и плазменного нагрева для быстрого плавления материалов, синтеза монокристаллов сверхтвёрдых веществ, термической обработки деталей в строго ограниченных объёмах и на малых участках поверхности при значительных температурах кратковременными тепловыми импульсами высокочастотного индукционного нагрева. Управляемая кристаллизация обеспечивает получение готовых изделий непосредственно из материалов в жидкой фазе. Применение электрогидравлического эффекта для образования импульсов высокого давления позволяет осуществлять быструю пластическую деформацию материалов при изготовлении деталей путём высадки, а также холодную сварку металлов. Электроэрозионные процессы во многих случаях (особенно для специальных сплавов, плохо поддающихся обработке резанием) заменяют механическую обработку: они существенно увеличивают скорость и точность обработки и значительно сокращают непроизводительный отход металла в стружку и расход энергии.

Автоматизация сборочных процессов — одна из наиболее сложных и актуальных проблем машиностроения. Она не только даёт большой экономический эффект, но и способствует значительному повышению надёжности изготавливаемых машин, аппаратов и приборов, т. к. в этом случае процесс сборки не зависит от квалификации сборщика. Однако автоматизация сборки требует высокой степени взаимозаменяемости деталей и узлов, при условии, что особенности технологии автоматизированной сборки

учитываются уже в процессе конструирования изделий, проектирования машин, аппаратов и приборов. В наибольшей степени условиям автоматизации отвечают модульные и блочные конструкции, печатный монтаж электрических схем, широкое применение неразъемных соединений на основе запрессовки, холодной сварки и склеивания, а также замены болтовых и винтовых соединений технологически прогрессивными и более удобными в эксплуатации разъемными соединениями. Качество собранных узлов и изделий в целом непрерывно контролируется в ходе автоматической сборки.

Уверен, что выбранная тема является актуальной, т.к. учитывая сегодняшнюю тенденцию увеличения конкурентной среды, развития отрасли в целом, необходимо развивать имеющиеся компетенции машиностроения. Развитие компетенций без развития технологий, а также процессов – невозможно. Автоматизация – основа развития действующих технологий, который направлены на увеличение производительности, уменьшения дефектности готовой продукции и улучшения качества.

Результаты исследования: В ходе проведенных исследований выявлен немалый потенциал, предоставляющий возможность применения мирового опыта. Автоматизация таких процессов как – фиксация номеров кузовов переданных в цех окраски, учет кузовов пройденных контроль ОТК, автоматическая фиксация дефектов на стадии производства сварочных, окрасочных а так же сборочных работ, автоматизация учета применяемых автокомпонентов с привязкой к VIN номеру кузова, автоматизация контроля физико – химических параметров линии нанесения катафорезного грунта, это лишь малый перечень, который позволил сократить применения человеческих ресурсов, а так же увеличил основной показатель производительности UPH (unit per hour).

Результаты исследований говорят о успешном выборе отрасли исследования и его дальнейших больших возможностях.

Вывод: Автоматизация вышеперечисленных процессов, показала положительную динамику в увеличении производительности участков, цехов, что в свою очередь послужило причиной комплексного увеличения производства всего предприятия, снижения трудозатрат, оптимизацией технологических процессов с последующим снижением издержек на качество готовой продукции.

Как следствие автоматизация процесса, включенного в технологическую цепочку, оказало значительный экономический эффект, а также возможность оцифровки в значительной мере важных показателей.

Литература

1. Автоматизация проектирования [Электронный ресурс] / Компания «Спрут технология». - 2013. - Режим доступа : <http://www.sprut.ru/>.
2. Берлинер, Э. Актуальность применения САПР в машиностроении / Э. Берлинер // САПР и графика. - 2000. - № 9. - С. 19 - 21.